



МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА
ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013

Инвестира във вашето бъдеще!

ПРОЕКТ BG051PO001-2.3.01

ПРЕВЕНЦИЯ ЗА БЕЗОПАСНОСТ И ЗДРАВЕ ПРИ РАБОТА РАБОТА, СИГУРНОСТ, ЖИВОТ

Профил по безопасност и здраве при
работа в Икономическа дейност
„Производство на машини и оборудване с
общо и специално предназначение” и
„Производство на метални изделия, без
машини и оборудване”
(код 28, 25 по КИД-2008)

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда” и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Договарящия орган.

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България.

Издава се от Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда”

София, 2013г.

Настоящият Профил по безопасност и здраве при работа е разработен в изпълнение на Проект BG051PO001 - 2.3.01 „Превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ в съответствие с техническата спецификация, представена от Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“ и утвърдените от същата организация концепция и план за изпълнение на дейностите по Договор №Д-0027 / 02.08.2012 г. за разработване на Профил по безопасност и здраве при работа в икономическа дейност „Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение“ (кодС28 по КИД 2008) и „Производство на метални изделия, без машини и оборудване“ (кодС25 по КИД 2008).

Профилът по БЗР е разработен от екип на Българска браншова камара-Машиностроене.

Съдържание:

Увод.....	18
Раздел 1. Законодателна рамка в областта на БЗР.....	57
1.1. Стратегически документи – стратегии, планове и програми за развитие и др.	57
1.1.1. Стратегия за безопасност и здраве при работа 2008 – 2012г.....	57
1.1.2. Национална програма по безопасност и здраве при работа	58
1.2. Нормативни актове в областта на БЗР с общо приложение	59
1.2.1. Закони и кодекси.....	59
1.2.1.1. Кодекс на труда (КТ)	59
1.2.1.2. Закон за здравословни и безопасни условия на труд (ЗЗБУТ)	73
1.2.1.3. Кодекс за социално осигуряване (КСО).....	82
1.2.2. Постановления, правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание нормативните актове по т. 1.2.1.....	89
1.2.2.1. Постановления, правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Кодекса на труда.....	89
1.2.2.1.1. Наредба № 5 за съдържанието и реда за изпращане на уведомлението по чл. 62, ал. 5 от Кодекса на труда	89
1.2.2.1.2. Наредба № 4 за документите, които са необходими за сключване на трудов договор	90
1.2.2.1.3. Национална класификация на професиите и длъжностите (НКПД-2011) Закон за администрацията (ЗА) - чл. 25; Заповед № РД01-514 от 12.07.2010 г.; Заповед № РД01-3 от 3.01.2011 г. за прилагане на структурата на Националната класификация на професиите и длъжностите, 2011; Заповед № РД01-931 от 27.12.2010 г.; Заповед № РД01-204 от 28.02.2011 г.; Заповед № РД01-426 от 30.05.2011 г.; Заповед № РД01-529 от 30.06.2011 г.; Заповед № РД01-533 от 30.06.2011 г.; Заповед № РД01-952 от 29.12.2011 г.; Заповед № РД01-586 от 6.07.2012 г.	91
1.2.2.1.4. Наредба за определяне на видовете работи, за които се установява намалено работно време.....	92
1.2.2.1.5. Наредба № 2 за реда за установяване задължение за дежурство или за разположение на работодателя.....	93
1.2.2.1.6. Наредба за работното време, почивките и отпуските	94
1.2.2.1.7. Наредба за определяне на видовете работи, за които се установява допълнителен платен годишен отпуск	95
1.2.2.1.8. Наредба № РД-07-2 за условията и реда за провеждането на периодично обучение и инструктаж на работниците и служителите по правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд	96
1.2.2.1.9. Наредба № 3 за минималните изисквания за безопасност и опазване на здравето на работещите при използване на лични предпазни средства на работното място	97

1.2.2.1.10. Наредба № 11 за определяне на условията и реда за осигуряване на безплатна храна и/или добавки към нея	98
1.2.2.1.11. Постановление № 250 на МС 11.10.2012г. г. за определяне нов размер на минималната работна заплата за страната	99
1.2.2.1.12. Наредба за структурата и организацията на работната заплата	100
1.2.2.1.13. Постановление № 147 на МС от 2007 г. за определяне на минималния размер на допълнителното трудово възнаграждение за придобит трудов стаж и професионален опит	101
1.2.2.1.14. Наредба № 3 за задължителните предварителни и периодични медицински прегледи на работниците	101
1.2.2.1.15. Наредба за безплатното работно и униформено облекло	103
1.2.2.1.16. Наредба за командировките в страната	104
1.2.2.1.17. Наредба за служебните командировки и специализации в чужбина	105
1.2.2.1.18. Наредба за работата на лицата, ненавършили 15-годишна възраст	106
1.2.2.1.19. Наредба № 6 за условията и реда за даване на разрешения за работа на лица, ненавършили 18 години	107
1.2.2.1.20. Наредба № 7 за вредните и тежките работи, забранени за извършване от жени	108
1.2.2.1.21. Наредба № РД-07-1 от 2.02.2012 г. за определяне на работните места, подходящи за трудоустрояване на лица с намалена работоспособност	108
1.2.2.1.22. Наредба за трудоустрояване	109
1.2.2.1.23. Наредба № 5 за болестите, при които работниците, боледувачи от тях, имат особена закрила съгласно чл. 333, ал. 1 от Кодекса на труда	109
1.2.2.1.24. Наредба за трудовата книжка и трудовия стаж	110
1.2.2.2. Постановления, правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закона за здравословни и безопасни условия на труд	111
1.2.2.2.1. Наредба № 7 за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване	111
1.2.2.2.2. Наредба № 16 за физиологични норми и правила за ръчна работа с тежести	113
1.2.2.2.3. Наредба № 15 за условията, реда и изискванията за разработване и въвеждане на физиологични режими на труд и почивка по време на работа	114
1.2.2.2.4. Наредба № 3 за формата, съдържанието, реда и начина за подаване и съхраняване на декларацията по чл. 15, ал. 1 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд	115
1.2.2.2.5. Наредба № 5 за реда, начина и периодичността на извършване на оценка на риска	116
1.2.2.2.6. Наредба № 3 за функциите и задачите на длъжностните лица и на специализираните служби в предприятията за организиране изпълнението на дейностите, свързани със защитата и профилактиката на професионалните рискове	117

1.2.2.2.7. Наредба № 3 за условията и реда за осъществяване дейността на службите по трудова медицина	118
1.2.2.2.8. Наредба № 4 за обучението на представителите в комитетите и групите по условия на труд в предприятията	119
1.2.2.2.9. Наредба за задължително застраховане на работниците и служителите за риска „трудова злополука”	120
1.2.2.2.10. Наредба № РД 07/8 за минималните изисквания за знаци и сигнали за безопасност и/или здраве при работа	121
1.2.2.2.11. Наредба № 7 за минималните изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с видеодисплеи	122
1.2.2.2.12. Наредба № 5 за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на работниците по срочно трудово правоотношение или временно трудово правоотношение	123
1.2.2.3. Постановления, правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Кодекса за социално осигуряване	124
1.2.2.3.1. Наредба за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки	124
1.2.2.3.2. Наредба за реда за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести	125
1.2.2.3.3. Наредба № Н-8 от за съдържанието, сроковете, начина и реда за подаване и съхранение на данни от работодателите, осигурителите за осигурените при тях лица, както и от самоосигуряващите се лица	126
1.2.2.3.4. Наредба за пенсиите и осигурителния стаж	127
1.2.2.3.5. Наредба за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски	130
1.2.2.3.6. Наредба № 1 за ползване и изплащане на паричните помощи за профилактика и рехабилитация	131
1.2.2.3.7. Методика за реда и начина на определяне размера на осигурителната вноска за трудова злополука и професионална болест	132
1.2.2.3.8. Наредба за категоризиране на труда при пенсиониране	133
1.2.2.3.9. Инструкция № 13 за прилагане на Наредбата за категоризиране на труда при пенсиониране	133
1.2.2.3.10. Инструкция № 1 за работата и отчетността с болничните листове за временна неработоспособност	135
1.2.2.3.11. Заповед № 232 от 2006 г. за утвърждаване образец на Декларация за трудова злополука	135
1.3. Нормативни актове в областта на БЗР, приложими за икономическата дейност/бранша	136
1.3.1. Подзаконови нормативни актове, издадени на основание на Кодекса на труда	136
1.3.1.1. Наредба №11 от 2 март 1987г. за стаите за лична хигиена на жените и за почивка на бременните жени.	136

1.3.1.2.	Наредба № 3 от 23 март 2004г. за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при механично (студено) обработване на метали	137
1.3.1.3.	Наредба № 8 от 23.09.2004 г. за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с въздушни компресорни инсталации и уредби	139
1.3.1.4.	Наредба № 10 от 7 декември 2004г. за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с електрокари и мотокари	142
1.3.1.5.	НАРЕДБА № 12 от 30.12.2005 г. за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при извършване на товарно-разтоварни работи	145
1.3.1.6.	Наредба № Из-2377 от 15 септември 2011 г. заправилата и нормите за пожарна безопасност при експлоатация на обектите.....	149
1.3.1.7.	Правилник за безопасност и здраве при работа по електрообзавеждането с напрежение до 1000 V.....	152
1.3.1.8.	Наредба № 2 за продължаване действието на единните правилници по безопасността на труда, издадена от Комитета по труда и социалното дело и Централния съвет на Българските професионални съюзи, Обн. ДВ. бр.43 от 5 юни 1987г. изброява правилници по БЗР, които продължават действието си.	157
1.3.1.9.	Правилник № Д-01-016 за безопасността на труда при производството, транспорта, съхраняването и употребата на кислород.....	158
1.3.1.10.	Правилник по безопасността на труда при ковашко-щамповъчно производство (гореща обработка).....	160
1.3.1.11.	Правилник по безопасността на труда при термична обработка на металите (Д-01-007)	163
1.3.1.12.	Правилник по безопасността на труда при заваряване и рязане на метали (Д-08-002)	165
1.3.1.13.	Правилник за подготовката на изпълнителски, контролни и ръководни кадри по газоислородно рязане и заваряване.....	167
1.3.1.14.	Правилник за подготовка на изпълнителски, контролни и ръководни кадри по електродъгово заваряване.	167
1.3.2.	Подзаконови нормативни актове, издадени на основание на Закона за здравословни и безопасни условия на труд	168
1.3.2.1.	Наредба № 6 от 15.08.2005 г. за минималните изисквания за осигуряване на здравето и безопасността на работещите при рискове, свързани с експозиция на шум ..	168
1.3.2.2.	НАРЕДБА № 3 от 5.05.2005 г. за минималните изисквания за осигуряване на здравето и безопасността на работещите при рискове, свързани с експозиция на вибрации	171
1.4.	Нормативни актове от други области на националното законодателство	175
1.4.1.	Закон за техническите изисквания към продуктите	175
1.4.1.1.	Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закон за техническите изисквания към продуктите	179
1.4.1.1.1.	Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на машините	179

1.4.1.1.2. Наредба за маркировката за съответствие	186
1.4.1.1.3. Наредба за условията и реда за извършване на надзор на пазара	187
1.4.1.1.4. Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на личните предпазни средства	188
1.4.1.1.5. Наредба за условията и реда за издаване на лицензии за осъществяване на технически надзор на съоръжения с повишена опасност и за реда за водене на регистър на съоръженията	189
1.4.1.1.6. Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на машини и съоръжения, които работят на открито, по отношение на шума, излъчван от тях във въздуха	191
1.4.1.1.7. Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на съоръжения и системи за защита, предназначени за експлоатация в потенциално експлозивна атмосфера.	192
1.4.1.1.8. Наредба № 1 от 4 март 2002г. за условията и реда за придобиване и признаване на правоспособност за упражняване на професии по управление на товароподемни кранове и подвижни работни площадки (Заглавието е допълнено с ДВ, бр. 39 от 2006 г., в сила 12.05.2006 Г.)	194
1.4.1.1.9. Наредба №2 от 17 януари 2001г. за условията и реда за придобиване и признаване на правоспособност за упражняване на професия по обслужване на парни и водогрейни котли (заглавието е допълнено, ДВ, бр. 39 от 2006 г., в сила от 12.05.2006г.) 195	
1.4.1.1.10. Наредба за безопасната експлоатация и техническия надзор на повдигателни съоръжения	196
1.4.2. Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси	201
1.4.2.1. Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси	205
1.4.2.1.1. Наредба за реда и начина за съхранение на опасни химични вещества и смеси	205
1.4.2.1.2. Наредба за реда и начина за ограничаване на производството, употребата или пускането на пазара на определени опасни химични вещества, смеси и изделия от Приложение XVII на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH)	207
1.4.3. Закон за устройство на територията.....	208
1.4.3.1. Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закон за устройство на територията.....	211
1.4.3.1.1. Наредба за съществените изисквания към строежите и оценяване съответствието на строителните продукти	211
1.4.3.1.2. Наредба № 1 за номенклатурата на видовете строежи	213
1.4.3.1.3. Наредба № 3 за съставяне на актове и протоколи по време на строителството 215	
1.4.3.1.4. Наредба № 4 за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти	217
1.4.3.1.5. Наредба № 5 от за техническите паспорти на строежите	219

1.4.4.	Закон за измерванията	220
1.4.4.1.	Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закона за измерванията	222
1.4.4.1.1.	Наредба за единиците за измерване, разрешени за използване в Република България	222
1.4.4.1.2.	Наредба за реда за утвърждаване на националните еталони на Република България и за начина за използване и съхраняване на еталоните	223
1.4.4.1.3.	Наредба за реда и начина за извършване на метрологичен надзор	223
1.4.4.1.4.	Наредба за средствата за измерване, които подлежат на метрологичен контрол	224
1.4.4.1.5.	Наредба за реда за оправомощаване на лица за проверка на средства за измерване, които подлежат на метрологичен контрол	227
1.4.4.1.6.	Наредба за реда и начина за издаване на лицензии за извършване на проверка на средства за измерване и за издаване на лицензии за извършване на ремонт на средства за измерване	227
1.4.4.1.7.	Наредба за опаковките, използвани като съдове за измерване на обема на затворените в тях течности	228
1.4.4.1.8.	Списък за определяне на периодичността на последващи проверки на средствата за измерване, които подлежат на метрологичен контрол	229
1.4.5.	Закон за националната стандартизация.....	230
1.4.5.1.	Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закона за националната стандартизация.....	231
1.4.5.1.1.	Български стандарти в областта на безопасността и здравето при работа ..	231
1.4.5.1.2.	Европейски и международни стандарти, въведени в Република България като български стандарти	234
1.4.5.1.3.	Хармонизирани стандарти във връзка с прилагането на:	241
1.4.6.	Закон за народната просвета	242
1.4.7.	Закон за професионалното образование и обучение (ЗПО)	242
1.4.8.	Закон за признаване на професионални квалификации	242
1.4.9.	Закон за висшето образование.....	242
1.4.10.	Закон за интеграция на хората с увреждания.....	244
1.4.10.1.	Правилник за прилагане на Закона за интеграция на хората с увреждания.....	246
1.5.	Съответствие на законодателната рамка с международните стандарти	248
1.5.1.	Таблица на съответствие на националното законодателство с правото на ЕИО	248
1.5.2.	Сравнителен анализ на Конвенциите на Международната организация по труда, ратифицирани от Р. България и нормативните актове от националното законодателство в областта на БЗР	260
Раздел 2.	Система по БЗР	274
2.1.	Компетентни органи с функции и отговорности в областта на БЗР	274
2.1.1.	Министерският съвет.....	274

2.1.2.	Министърът на труда и социалната политика	275
2.1.2.1.	Министерство на труда и социалната политика	275
2.1.2.1.1.	Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда”	277
2.1.2.1.2.	Фонд „Условия на труд“	278
2.1.3.	Министърът на здравеопазването	279
2.1.3.1.	Министерство на здравеопазването.....	279
2.1.3.1.1.	Национален център по общественото здраве и анализи(НЦОЗА)	281
2.1.3.2.	Регионални здравни инспекции(РЗИ).....	282
2.1.3.2.1.	Национален център по радиобиология и радиационна защита (НЦРРЗ).....	288
2.1.4.	Министърът на регионалното развитие и благоустройството.....	294
2.1.4.1.	Министерство на регионалното развитие и благоустройството	295
2.1.4.1.1.	Дирекцията за национален строителен контрол(ДНСК)	298
2.1.5.	Министърът на икономиката, енергетиката и туризма.....	301
2.1.5.1.	Министерство на икономиката, енергетиката и туризма.....	302
2.1.6.	Министърът на транспорта, информационните технологии и съобщенията	306
2.1.6.1.	Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията	308
2.1.6.1.1.	Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация” (чл. 2, ал. 5 ЗАП):.....	313
2.1.7.	Министърът на вътрешните работи:	317
2.1.7.1.	Министерство на вътрешните работи (МВР)	317
2.1.8.	Министърът на земеделието и храните:.....	319
2.1.8.1.1.	Контролно-техническата инспекция към министъра на земеделието и храните	319
2.1.9.	Министърът на околната среда и водите:	324
2.1.9.1.	Министерството на околната среда и водите	324
2.1.9.1.1.	Изпълнителна агенция по околна среда	327
2.1.10.	Министърът на отбраната.....	329
2.1.10.1.	Министерство на отбраната	329
2.1.11.	Държавната агенция за метрологичен и технически надзор (ДАМТН)	330
2.1.12.	Агенция за ядрено регулиране.....	332
2.1.13.	Национален осигурителен институт (НОИ).....	334
2.1.14.	Капацитет на компетентните органи с функции и отговорности в областта на БЗР	335
2.2.	Компетентни органи с контролни функции в областта на БЗР	339
2.2.1.	Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда”:	339
2.2.2.	Държавната агенция за метрологичен и технически надзор осъществява:	340
2.2.3.	Агенция за ядрено регулиране	341
2.2.4.	Дирекцията за национален строителен контрол към министъра на регионалното развитие и благоустройството:	341

2.2.5. Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” на Министерството на вътрешните работи.....	342
2.2.6. Контролно-техническата инспекция към министъра на земеделието и храните.....	342
2.2.7. Министерството на икономиката, енергетиката и туризма.....	344
2.2.8. Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията.....	345
2.2.9. Министерство на околната среда и водите	346
2.2.10. Министерство на отбраната.....	346
2.2.11. Министерство на здравеопазването	347
2.2.12. Национална агенция за приходите	347
2.2.13. Национален осигурителен институт.....	348
2.3. Организации на работодателите и на работниците и служителите, признати за представители на национално равнище.....	349
2.3.1. Организации на работодателите.....	349
2.3.1.1. Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ).....	349
2.3.1.2. Българска стопанска камара – Съюз на българския бизнес (БСК)	354
2.3.1.3. Българска търговско-промишлена палата (БТПП)	360
2.3.1.4. Конфедерация на работодателите и индустриалците в България – КРИБ „Гласът на българския бизнес” (КРИБ)	370
2.3.2. Организации на работниците и служителите	378
2.3.2.1. Конфедерация на независимите синдикати в България (КНСБ)	378
2.3.2.2. Конфедерация на труда „Подкрепа” (КТ „Подкрепа”)	392
2.3.3. Отраслови/браншови организации на работодателите в икономически дейности С 25 – Производство на метални изделия, без машини и оборудване; С 28-Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение	403
2.3.3.1. Българска браншова камара – машиностроене (ББКМ)	403
2.3.3.2. Национална Асоциация Хотел, Ресторант, Кафетерия – „ХореКа”	410
2.3.3.3. Сдружение на фирми за хранително машиностроене в България (съкратено "Хрантехмаш").....	412
2.3.3.4. Асоциация на производителите на машини и оборудване за хранителната промишленост	412
2.3.3.5. Сдружение „Българска отбранителна индустрия“(СБОИ)	412
2.3.3.6. Браншова стопанска камара "Отбранителната промишленост на Република България"	415
2.3.3.7. Сдружение на производителите на земеделска техника.....	415
2.3.4. Отраслови/браншови организации на работниците и служителите към Конфедерацията на независимите синдикати в България (КНСБ).....	417
2.3.4.1. Национална синдикална федерация „Метал Електро“ към КНСБ.	417
2.3.4.2. Синдикална федерация на организациите от електрониката, машиностроенето и информатиката (СФОЕМИ) към КНСБ	424

2.3.4.3.	Федерация на синдикати от военно-промишления комплекс.....	425
2.3.5.	Към Конфедерацията на труда „Подкрепа“ (КТ „Подкрепа“).....	426
2.3.5.1.	Синдикална федерация на машиностроителите и металоработниците на КТ „Подкрепа“ (СФММ на КТ „Подкрепа“).....	426
2.3.5.2.	Национална Федерация "Техническа индустрия, Наука, Информатика" на КТ „Подкрепа” /НФТИНИ /	434
2.4.	Други организации с функции в областта на БЗР	435
2.4.1.	Лаборатории за измерване факторите на работната среда и органи за контрол	435
2.4.1.1.	Потребители на услугите по акредитация.....	436
2.4.1.2.	Процедурата на акредитация включва следните етапи:.....	436
2.4.1.3.	Преиздаване на сертификат за акредитация.....	437
2.4.1.4.	Спиране на акредитацията за целия или за част от предоставения обхват (временно ограничаване на обхвата на акредитация)	438
2.4.1.5.	Възстановяване на акредитацията	438
2.4.1.6.	Ограничаване на акредитацията	439
2.4.1.7.	Отказ за предоставяне на акредитация, разширяване обхвата на акредитацията или преакредитацията и отнемане на акредитацията	439
2.4.1.8.	Преакредитация.....	440
2.4.1.9.	Разширяване на обхвата на акредитация.....	441
2.4.1.10.	Обжалване	442
2.4.1.11.	Регистър на Органите за оценяване на съответствието	442
2.4.2.	Служби по трудова медицина	443
2.4.2.1.	Основни функции на СТМ (чл. 25, ал. 2 ЗЗБУТ)	443
2.4.2.2.	Основни дейности на СТМ (чл. 25а ЗЗБУТ и Наредба № 3 за условията и реда за осъществяване на дейността на службите по трудова медицина)	444
2.4.2.3.	Минимален състав на СТМ:.....	447
2.4.2.4.	Регистрация на СТМ (чл. 25г ЗЗБУТ)	447
2.4.2.5.	Промяна на регистрирани СТМ (чл. 25д, ал. 1 – 2 ЗЗБУТ).....	448
2.4.2.6.	Регистър на СТМ.....	449
Раздел 3.	Механизми за осигуряване спазването на законодателството по БЗР	450
3.1.	Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда”	452
3.2.	Държавната агенция за метрологичен и технически надзор осъществява:.....	454
3.3.	Агенция за ядрено регулиране.....	455
3.4.	Дирекцията за национален строителен контрол към министъра на регионалното развитие и благоустройството:	457
3.5.	Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” на Министерството на вътрешните работи	458
3.6.	Контролно-техническата инспекция към министъра на земеделието и храните	461

3.7.	Министерството на икономиката, енергетиката и туризма	463
3.8.	Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията	464
3.9.	Министерство на околната среда и водите	468
3.10.	Министерство на отбраната.....	469
3.11.	Министерство на здравеопазването	469
3.12.	Национална агенция за приходите	470
3.13.	Национален осигурителен институт	471
Раздел 4.	Координация и социално сътрудничество	472
4.1.	Постоянни или временни структури на тристранно/двустранно сътрудничество на национално и отраслово равнище.....	472
4.1.1.	Икономически и социален съвет (ИСС).....	472
4.1.1.1.	Функции и дейност на ИСС	473
4.1.1.2.	Състав на ИСС	473
4.1.1.3.	Органи на управление на ИСС	474
4.1.1.4.	Организация на дейността	477
4.1.2.	Национален съвет за тристранно сътрудничество (НСТС).....	477
4.1.2.1.	Функции и задачи на НСТС.....	478
4.1.2.2.	Състав на НСТС:.....	478
4.1.2.3.	Органи на управление на НСТС.	478
4.1.2.4.	Организация на дейността.	479
4.1.3.	Национален съвет по условия на труд (НСУТ).....	481
4.1.3.1.	Функции и задачи на НСУТ.....	481
4.1.3.2.	Състав на НСУТ:.....	482
4.1.3.3.	Органи на управление на НСУТ	483
4.1.3.4.	Организация на дейността на НСУТ	483
4.1.4.	Отраслов съвет за тристранно сътрудничество (ОСТС) „Машиностроене“ към Министерството на икономиката, енергетиката и туризма	484
4.1.4.1.	Функции и задачи на ОСТС „Машиностроене“	484
4.1.4.2.	Състав на ОСТС „Машиностроене“ (чл.4, ал.1).....	485
4.1.4.3.	Органи на управление на ОСТС „Машиностроене“	485
4.1.4.4.	Организация на дейността.	485
4.1.5.	Отраслов съвет за тристранно сътрудничество (ОСТС) „Отбранителна промишленост“ към Министерството на икономиката, енергетиката и туризма.	486
4.1.5.1.	Функции и задачи на ОСТС „Отбранителна промишленост“	486
4.1.5.2.	Състав на ОСТС „Отбранителна промишленост“	487
4.1.5.3.	Органи на управление на ОСТС „Отбранителна промишленост“	488
4.1.5.4.	Организация на дейността	488
4.1.6.	Отраслов съвет по условия на труд (ОСУТ) „Машиностроене“ към МИЕТ	489

4.1.6.1.	Функции и задачи на ОСУТ „Машиностроене“:	489
4.1.6.2.	Състав на ОСУТ „Машиностроене“	490
4.1.6.3.	Органи на управление на ОСУТ „Машиностроене“	490
4.1.6.4.	Организация на дейността.	490
4.1.7.	Отраслов съвет по условия на труд (ОСУТ) „Отбранителна промишленост“ към МИЕТ	491
4.1.7.1.	Функции и задачи на ОСУТ „Отбранителна промишленост“:	491
4.1.7.2.	Състав на ОСУТ „Отбранителна промишленост“	492
4.1.7.3.	Органи на управление на ОСУТ „Отбранителна промишленост“	492
4.1.7.4.	Организация на дейността	493
4.2.	Действащите колективни трудови договори	494
4.2.1.	За икономическите дейности С 25 Производство на метални изделия, без машини и оборудване и С 28 Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение действа Отраслов колективен трудов договор за работещите в металоиндустрията.	494
Раздел 5.	Обучение, информиране и консултиране	499
5.1.	Законодателна рамка за осигуряване на професионално образование и обучение, и обучение по правилата за осигуряване на БЗР	499
5.1.1.	Закон за народната просвета (ЗНП)	499
5.1.2.	Закон за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план (ЗСОМУП)	503
5.1.3.	Закон за професионалното образование и обучение (ЗПОО)	505
5.1.4.	Подзаконови нормативни актове, издадени на основание на Закона за професионалното образование и обучение, които се прилагат изцяло или частично само за икономическата дейност С 25 – Производство на метални изделия, без машини и оборудване, С 28 – Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение.	520
5.1.4.1.	НАРЕДБА № 13 от 05.05.2010 г. за придобиване на квалификация по професията „Заварчик”	520
5.1.4.2.	Наредба № 7 от 11 октомври 2001г. за условията и реда за придобиване и признаване на правоспособност по заваряване.	523
5.1.4.3.	Наредба № 37 от 26.08.2010г. за придобиване на квалификация по професията "шлосер"	525
5.1.4.4.	Наредба № 36 от 26.08.2010г. за придобиване на квалификация по професията "стругар"	527
5.1.4.5.	Наредба № 42 от 15 декември 2010г. за придобиване на квалификация по професията "машинен оператор"	529
5.1.4.6.	Наредба № 74 от 26 септември 2012 г. за придобиване на квалификация по професията „машинен техник“	531

5.1.4.7.	Наредба № 75 от 26 септември 2012 г. за придобиване на квалификация по професията "машинен монтьор"	533
5.1.4.8.	Наредба № 37 от 9 януари 2012 г. за придобиване на квалификация по професията "техник на прецизна техника"	535
5.1.4.9.	Наредба № 17 от 11 юни 2010 г. за придобиване на квалификация по професията „Техник по подемно-транспортна техника“	537
5.1.4.10.	Наредба № 2 от 9 януари 2012г. за придобиване на квалификация по професията „Монтьор на подемно-транспортна техника“	540
5.1.4.11.	Наредба № 40 от 9 януари 2012 г. за придобиване на квалификация по професията "техник на енергийни съоръжения и инсталации"	543
5.1.4.12.	Наредба № 41 от 9 януари 2012 г. за придобиване на квалификация по професията "монтьор на енергийни съоръжения и инсталации"	546
5.1.4.13.	Наредба № 1 от 10 април 2006г. за придобиване или признаване на правоспособност за работа с електрокари и мотокари в предприятията.	550
5.2.	Система за професионално образование и обучение, и по правилата за осигуряване на БЗР	553
5.2.1.	Държавни институции на национално ниво	553
5.2.1.1.	Министерският съвет	553
5.2.1.2.	Министерството на образованието, младежта и науката.....	553
5.2.1.3.	Министерството на труда и социалната политика	554
5.2.1.4.	Министерството на здравеопазването:	555
5.2.1.5.	Отрасловите министерства	556
5.2.1.6.	Национална агенция за професионално образование и обучение (НАПОО)	556
5.2.2.	Държавни институции на регионални ниво.....	558
5.2.2.1.	Общини.....	558
5.2.2.2.	Регионалните инспекторати по образованието (РИО) на Министерството на образованието, младежта и науката.....	558
5.2.3.	Организациите на работодателите и на работниците и служителите, признати за представителни на национално равнище	559
5.2.3.1.	Организациите на работодателите.....	559
5.2.3.2.	Организации на работниците и служителите.....	560
Раздел 6.	Социално осигуряване и застраховане.....	561
6.1.	Законодателната рамка, свързана със задължителното осигуряване за трудова злополука и професионално заболяване	561
6.1.1.	Задължително осигурени лица за трудова злополука и професионална болест:	561
6.1.2.	Размер на осигурителната вноска.....	563
6.1.3.	Осигурителни плащания – видове парични обезщетения	563
6.1.4.	Обезщетения при временна неработоспособност и трудоустрояване	564
6.1.5.	Парично обезщетение при трудоустрояване.....	567

6.1.6. Пенсия за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест	567
6.1.7. Други изисквания	568
6.1.8. Размер на осигурителната вноска за трудова злополука и професионално заболяване за 2006 год. – 2011 год.	569
6.1.9. Размер на осигурителната вноска за трудова злополука и професионално заболяване за 2006 г. – 2012 г. за икономически дейности С 25 и С 28.	569
6.1.10. Изплатени парични обезщетения и помощи от ДОО(2006 г. – 2010 г.).....	572
6.1.10.1. Парични обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука по чл.55, ал.1 от КСО за икономически дейности С 25 и С 28.....	574
6.1.10.2. Парични обезщетения за изследване поради трудова злополука по чл.55, ал.1 от КСО	575
6.1.10.3. Парични обезщетения за санаторно-курортно лечение поради трудова злополука по чл.55, ал.1 от КСО.....	576
6.1.10.4. Парични обезщетения за временна нетрудоспособност поради трудова злополука по чл.55, ал.2 от КСО.....	577
6.1.10.5. Парични обезщетения за изследване поради трудова злополука по чл.55, ал.2 от КСО	578
6.1.10.6. Парични обезщетения за временна неработоспособност поради професионална болест по чл.56 от КСО	579
6.1.10.7. Парични обезщетения за изследване поради професионална болест по чл.56 от КСО	580
6.1.10.8. Парични обезщетения за санаторно-курортно лечение поради професионална болест по чл. 56 от КСО	581
6.1.10.9. Парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност поради трудова злополука по чл. 55, ал. 1 от КСО	581
6.1.10.10. Парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност поради трудова злополука по чл. 55, ал. 2 от КСО	581
6.1.10.11. Парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност поради професионална болест по чл. 56 от КСО	581
6.2. Компетентните органи, с функции и отговорности, свързани със задължителното осигуряване за трудова злополука и професионално заболяване.....	582
6.3. Законодателната рамка, свързана със задължителната застраховка за риска „трудова злополука”	583
6.3.1. Обхват на застраховането за риска „трудова злополука”	584
6.3.2. Покрити застрахователни рискове и застрахователни суми (чл. 7 – 8 НЗЗРТЗ).....	584
6.3.3. Застрахователни обезщетения	585
6.3.3.1. Размер на застрахователното обезщетение (чл. 9 НЗЗРТЗ)	585
6.3.3.2. Изплащане на застрахователното обезщетение (чл. 10 – 13 НЗЗРТЗ).....	586
6.3.3.3. Документи, необходими за изплащане на застрахователната сума или застрахователното обезщетение (чл. 11 НЗЗРТЗ).....	587

6.3.4. Застрахователна премия (чл. 14 –15 НЗЗРТЗ).....	587
6.3.5. Сключване и срок на застраховката (чл. 16 НЗЗРТЗ).....	588
6.3.6. Отговорност на застрахователя (чл. 17 НЗЗРТЗ).....	588
6.3.7. Коефициент на трудовия травматизъм за страната	588
6.3.8. Коефициент на трудов травматизъм за икономическите дейности С 25 и С 28 за периода 2007 – 2012г.	589
6.3.9. Сравнителни данни - среден коефициент на трудовия травматизъм за страната, спрямо коефициентите на трудов травматизъм за С 25 и С 28, 2007 г. – 2012 г.	592
6.4. Компетентни органи, с функции и отговорности по задължителната застраховка за риска „трудова злополука”.....	593
Раздел 7. Условия на труд	597
7.1. Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение – КИД С28 597	
7.1.1. Трудова заетост.....	598
7.1.2. Работно време	601
7.1.3. Отпуски и почивки	603
7.1.4. Рискове за здравето и безопасността на работещите.....	604
7.1.5. Осигуряване на работно и униформено облекло и лични предпазни средства	613
7.1.6. Медицинско обслужване, вкл. периодични и предварителни медицински прегледи. 616	
7.1.7. Използване на информационни технологии в работата	619
7.1.8. Работа с външни за предприятието лица	621
7.1.9. Самостоятелност и контрол при изпълнение на основните трудови задължения ...	621
7.1.10. Информиране и консултиране	623
7.1.11. Дискриминация и насилие.....	629
7.1.12. Работа и здраве.....	631
7.1.13. Удовлетвореност от условията на труд.....	633
7.1.14. Работа и извън трудов живот.....	635
7.2. Производство на метални изделия, без машини и оборудване – КИД С25	639
7.2.1. Трудова заетост.....	641
7.2.2. Работно време	644
7.2.3. Нормална продължителност на работното време	644
7.2.4. Отпуски и почивки	646
7.2.5. Рискове за здравето и безопасността на работещите.....	647
7.2.6. Осигуряване на работно и униформено облекло, и ЛПС	656
7.2.7. Медицинско обслужване, вкл. предварителни и периодични медицински прегледи 659	
7.2.8. Използване на информационни технологии в работата	662

7.2.9.	Работа с външни за предприятието лица	664
7.2.10.	Самостоятелност и контрол при изпълнение на основните трудови задължения.....	664
7.2.11.	Информирание и консултиране.....	667
7.2.12.	Дискриминация и насилие.....	672
7.2.13.	Работа и здраве.....	674
7.2.14.	Удовлетвореност от условията на труд.....	676
7.2.15.	Работа и извън трудов живот.....	678
Раздел 8.	Трудов травматизъм.....	682
8.1.	Брой трудови злополуки по икономическа дейност – ниво раздел и групи – КИД С28 682	
8.1.1.	Брой и разпределение на трудовите злополуки	683
8.1.2.	Показатели за трудовите злополуки.....	689
8.1.3.	Разходи за парични обезщетения	697
8.2.	Брой трудови злополуки по икономическа дейност – ниво раздел и групи – КИД С25 699	
8.2.1.	Брой и разпределение на трудовите злополуки	700
8.2.2.	Показатели за трудовите злополуки.....	708
8.2.3.	Разходи за парични обезщетения	718
8.3.	Разпределение на трудовите злополуки по класификации на Статистическата система „Трудови злополуки” на НОИ – С28	721
8.3.1.	Класификация на трудовите злополуки по групи професии	723
8.3.2.	Класификация "Големина на предприятието"	724
8.3.3.	Класификация "Статус в заетостта.....	725
8.3.4.	Класификация "Общ трудов стаж".....	726
8.3.5.	Класификация "Стаж по професията".....	727
8.3.6.	Класификация "Правоспособност"	728
8.3.7.	Класификация "Възраст"	729
8.3.8.	Класификация "Пол".....	730
8.3.9.	Класификация "Време на злополуката (по ден от седмицата)"	731
8.3.10.	Класификация "Време на злополуката (спрямо работното време)"	732
8.3.11.	Класификация "Място на злополуката"	733
8.3.12.	Класификация "Работно място" (трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО).....	735
8.3.13.	Класификация "Вид работа"	736
8.3.14.	Класификация "Специфично физическо действие" (чл. 55 ал. 1 от КСО)	738
8.3.15.	Класификация "Отклонение".....	740
8.3.16.	Класификация "Начин на увреждане" (трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО) 743	
8.3.17.	Класификация "Вид на увреждането"	745

8.3.18.	Класификация "Материален фактор, свързан с начина на увреждането"	747
8.3.19.	Класификация "Материален фактор на специфичното физическо въздействие"	749
8.3.20.	Класификация "Материален фактор на отклонението"	751
8.3.21.	Класификация "Вид злополука"	753
8.3.22.	Класификация "Последици от трудовата злополука"	754
8.4.	Разпределение на трудовите злополуки по класификации на Статистическата система „Трудови злополуки” на НОИ – С25	756
8.4.1.	Класификация на трудовите злополуки по групи професии	758
8.4.2.	Класификация "Големина на предприятието"	759
8.4.3.	Класификация "Статус в заетостта"	760
8.4.4.	Класификация "Общ трудов стаж"	761
8.4.5.	Класификация "Стаж по професията"	762
8.4.6.	Класификация "Правоспособност"	763
8.4.7.	Класификация "Възраст"	764
8.4.8.	Класификация "Пол"	765
8.4.9.	Класификация "Време на злополуката (по ден от седмицата)"	766
8.4.10.	Класификация "Време на злополуката (спрямо работното време)"	767
8.4.11.	Класификация "Място на злополуката"	768
8.4.12.	Класификация "Работно място"	770
8.4.13.	Класификация "Вид работа"	771
8.4.14.	Класификация "Специфично физическо действие"	773
8.4.15.	Класификация „Отклонение”	775
8.4.16.	Класификация "Начин на увреждане"	778
8.4.17.	Класификация "Вид на увреждането"	780
8.4.18.	Класификация "Материален фактор, свързан с начина на увреждането"	782
8.4.19.	Класификация "Материален фактор на специфичното физическо въздействие"	784
8.4.20.	Класификация "Материален фактор на отклонението"	786
8.4.21.	Класификация "Вид злополука"	788
8.4.22.	Класификация "Последици от трудовата злополука"	789
Раздел 9.	Технически правила, ръководства и други програми и дейности за насърчаване на БЗР	791
9.1.	Системи за управление на БЗР	791
9.2.	Кодекси за добра практика, Ръководства, Помагала, Технически правила и др. материали, прилагани в изпълнение на регулация или доброволна основа	812
9.3.	Програми/проекти и дейности за насърчаване на БЗР	815
Раздел 10.	Заклучение	818
Раздел 11.	Приложения	824

УВОД

❖ Брутен вътрешен продукт за страната

Брутният вътрешен продукт (БВП) е един от най-важните икономически индикатори за състоянието и развитието на икономиката. Той представлява широкообхватно измерване на икономическата активност и сигнализира за тенденциите на развитие на основните икономически агенти:

- Домакинства;
- Нефинансови предприятия;
- Финансов сектор;
- Правителство (държавен сектор);
- Външен сектор

Брутният вътрешен продукт измерва пазарната стойност на всички стоки и услуги, предназначени за крайно потребление, които се произвеждат и/или потребяват от икономическите агенти в националната икономика през определен период от време, обикновено за една година.

БВП включва пет основни компонента:

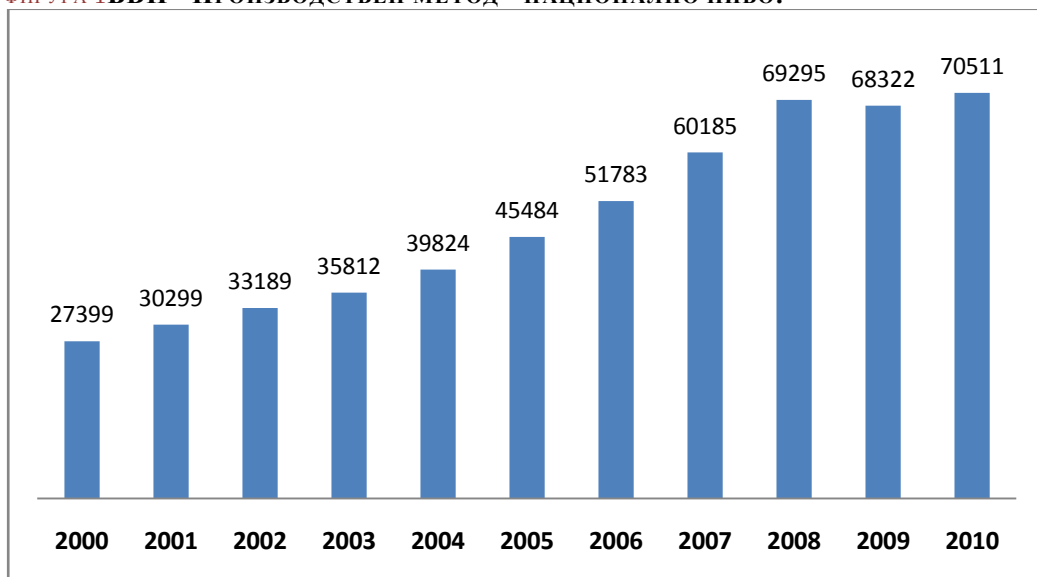
- Личнопотребление;
- Фиксирани инвестиции;
- Промяна в инвентара;
- Потребление на правителството (държавно);
- Нетен експорт

Използват се три основни метода за изчисляване на БВП:

○ Производствен метод

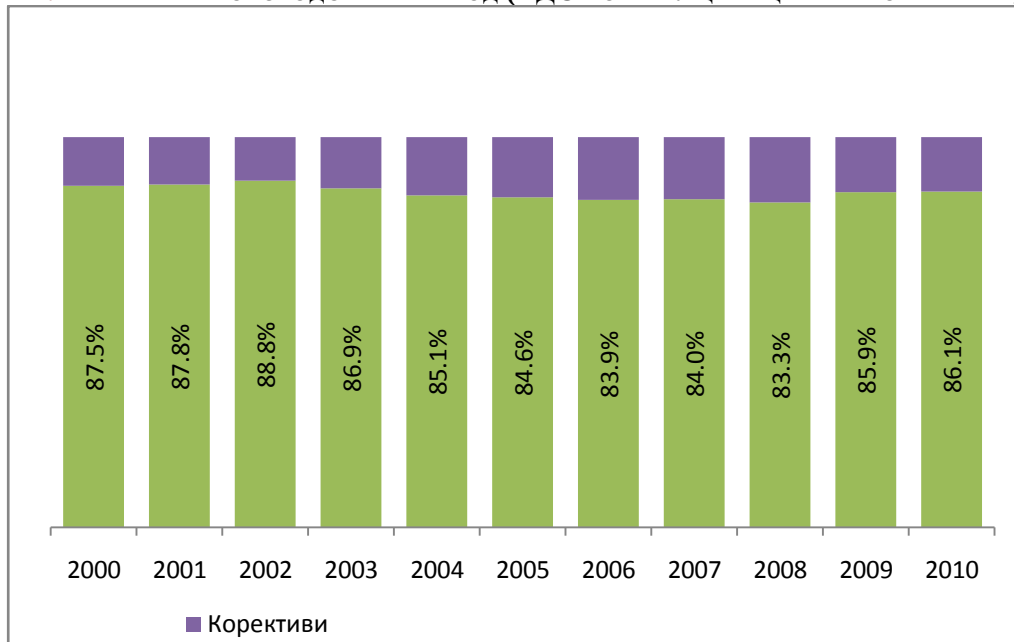
"Брутният вътрешен продукт, изчислен по производствения метод, характеризира крайния резултат от икономическата дейност и се измерва с добавената стойност, създадена при производството на стоки и услуги от единиците, резиденти на икономическата територия на страната. По производствения метод БВП по пазарни цени се изчислява като сума от брутната добавена стойност по базисни цени общо за икономиката и корективите, които включват нето данъци върху продуктите, неприпадаем данък върху добавената стойност и мита върху вноса" (НСИ, БВП - методология).

ФИГУРА 1 БВП - ПРОИЗВОДСТВЕН МЕТОД - НАЦИОНАЛНО НИВО.



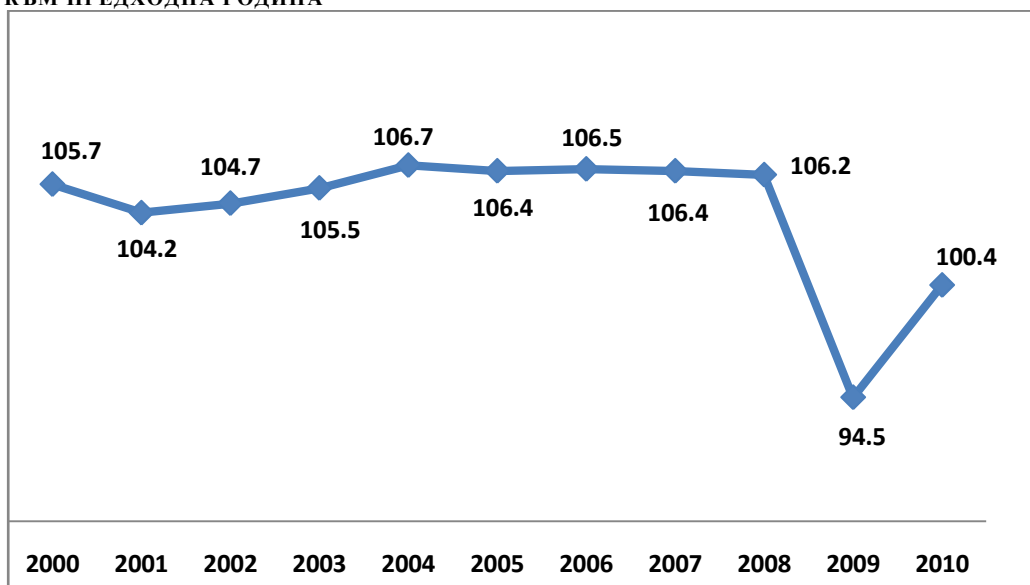
Източник: НСИ

ФИГУРА 2 БВП - ПРОИЗВОДСТВЕН МЕТОД (БДС по ТЕКУЩИ ЦЕНИ И КОРЕКТИВИ, %)



Източник: НСИ

ФИГУРА 3 БВП - ПРОИЗВОДСТВЕН МЕТОД - НАЦИОНАЛНО НИВО. ИНДЕКС НА ФИЗИЧЕСКИЯ ОБЕМ КЪМ ПРЕДХОДНА ГОДИНА



Източник: НСИ

○ Метод на доходите

Стойността на БВП по метода на доходите представлява сума от всички доходи, получени от собствениците на производствени ресурси, които са участвали в създаването на БВП през годината.

"Методът на доходите (стойностният метод) се използва паралелно с производствения метод за оценка на БВП и характеризира създаването на първичните доходи на участниците в производствения процес. Брутната добавена стойност по базисни цени, създадена в резултат на това участие, представлява ресурс за компенсация на наетите лица и данъците върху производството и вноса с балансираща позиция брутен опериращ излишък/брутен смесен доход" (НСИ, БВП - методология).

Методът на доходите е съставна част от сметките за първично разпределение на доходите. Чрез метода се отразяват доходите като елементи на добавената стойност създадена в процеса на производство.

Схемата за изчисляване на БВП по стойностния метод е следната:

Брутен вътрешен продукт (пазарни цени) =

+ компенсация на наетите (разходи за труд и социални осигуровки)

+ нето други данъци върху производството и вноса (данъци минус субсидии върху производството и вноса)

+ брутен опериращ излишък/брутен смесен доход

+ корективи

Компонентите на стойностния метод се групират по икономически сектори,отрасли и се оценяват само в текущи цени(НСИ, БВП - методология).

ТАБЛИЦА 1 **БВП - МЕТОД НА ДОХОДИТЕ - НАЦИОНАЛНО НИВО**

Години	БВП (пазарни цене ни)	Компенсация на наетите лица	Нето други данъци върху производството и вноса	Брутен опериращ излишък/брутен смесен доход	Коректи ви
2000	27399	9943	85	13954	3416
2001	29299	11018	82	15502	2697
2002	33189	11717	159	17583	3730
2003	35812	12656	156	18308	4693
2004	39824	13816	173	19892	5943
2005	45483	15672	224	22598	6989
2006	51783	17374	192	25858	8359
2007	60185	20398	-326	30503	9610
2008	69295	24396	-539	33875	11562
2009	68321	25810	-539	33424	9626
2010	70511	27130	-599	34185	9795

Източник: НСИ

○ Метод на крайното потребление

"БВП по метода на крайното използване се изчислява като сума от индивидуалното потребление (вкл. крайни потребителски разходи на домакинствата, крайни потребителски разходи на нетърговските организации, обслужващи домакинствата, крайни разходи на правителството за индивидуално потребление), колективното потребление (крайните разходи на правителството за колективно потребление, които задоволяват потребностите на обществото като цяло), бруто образуване на основен капитал (направените инвестиции за дълготрайни активи), изменението на запасите и външнотърговското салдо на стоки и услуги (разликата между износа и вноса на стоки и услуги)" (НСИ, БВП - методология).

ТАБЛИЦА 2 **БВП - РАЗХОДИ ЗА КРАЙНО ИЗПОЛЗВАНЕ - НАЦИОНАЛНО НИВО, ТЕКУЩИ ЦЕНИ**

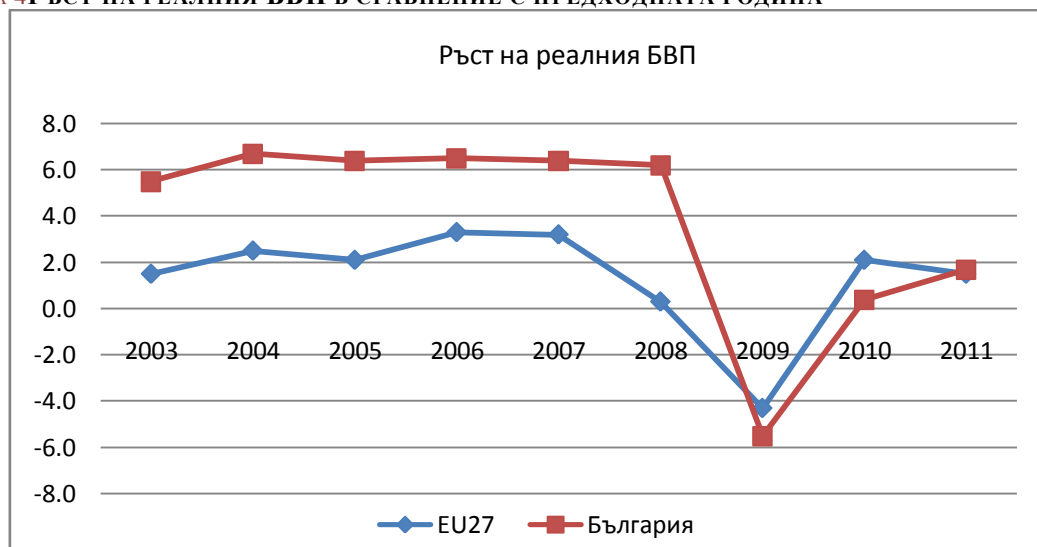
Година	Брутен вътрешен продукт	Крайно потребление (общо)	Бруто капиталово образуване (общо)	Износ на стоки и услуги (общо)	Внос на стоки и услуги (общо)
2000	27,399	23,935	4,926	13,826	15,288
2001	30,299	27,022	6,132	14,762	17,617
2002	33,189	29,342	6,532	15,746	18,431
2003	35,812	31,935	7,576	17,378	21,078
2004	39,824	35,330	9,058	20,681	25,245
2005	45,484	39,816	12,532	18,438	25,301
2006	51,783	44,247	16,644	31,696	40,803
2007	60,185	51,532	20,519	35,790	47,656
2008	69,295	57,496	26,015	40,342	54,557
2009	68,322	54,293	20,063	32,458	38,493
2010	70,511	55,709	16,138	40,481	41,817

Източник: НСИ

Тъй като брутният вътрешен продукт зависи от физическия обем на стоките и услугите, които се отчитат при неговото определяне и от равнището на цените на стоките и услугите, което се извежда като средна величина въз основа на индекса на потребителските цени, се различават **номинален** и **реален** брутен вътрешен продукт.

Номиналният брутен вътрешен продукт се определя при текущи, променливи цени. Реалният брутен вътрешен продукт се определя при постоянно, базисно равнище на цените за даден период. По този начин се елиминира влиянието на инфлацията и се създават възможности за сравнения между различни страни, независимо от мащабите на икономиките.

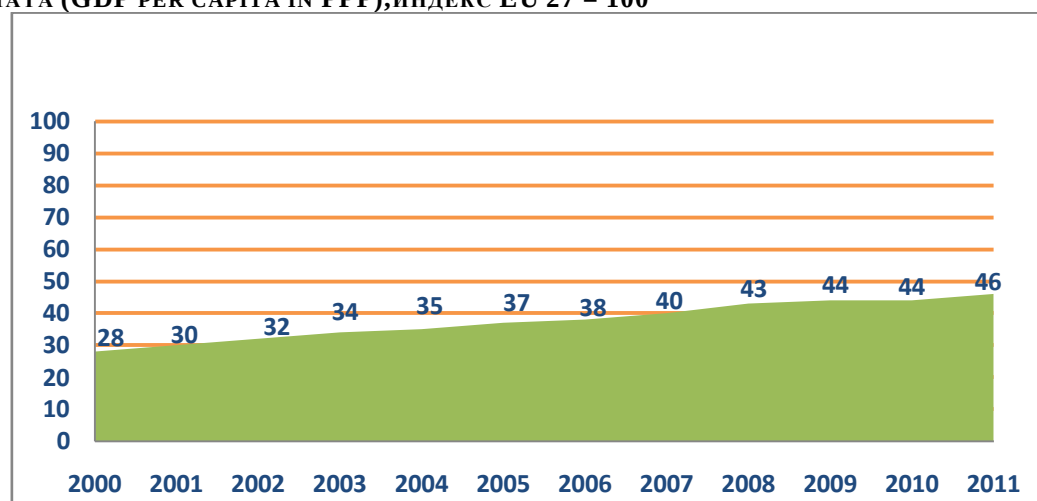
ФИГУРА 4 РЪСТ НА РЕАЛНИЯ БВП В СРАВНЕНИЕ С ПРЕДХОДНАТА ГОДИНА



Източник: НСИ

При международните сравнения на равнището на създавания БВП в отделните страни често се използва показателят "БВП на един човек". За осигуряване на съпоставимост стойностите на БВП за всяка страна се представят в единна "валута", наречена "стандарт на покупателната способност" - Purchasing Power Standart (PPP). По този начин се елиминират различията в равнището на цените в отделните страни. В рамките на ЕС индексът на БВП, изведен на основата на PPP показва степента на отклонение (под или над) на БВП на отделна страна от средноевропейското равнище (индекс = 100).

ФИГУРА 5 БВП НА ЧОВЕК ОТ НАСЕЛЕНИЕТО ПО ПАРИТЕТ НА ПОКУПАТЕЛНАТА СПОСОБНОСТ ЗА СТРАНАТА (GDP PER CAPITA IN PPP), ИНДЕКС EU 27 = 100



Източник: НСИ

❖ *Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение – КИД C28*

Машиностроителните предприятия са част от преработващата промишленост. Съгласно КИД 2008 (съответстваща структура в EUROSTAT - NACE Rev. 2) машиностроителните предприятия, наричани по-нататък машиностроителен сектор, се отнасят към следните класификационни групи (дейности):

Раздел 28: "Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение"

Група 28.1: "Производство на машини с общо предназначение" - производство на турбини и двигатели, хидравлични помпи, хидравлични и пневматични двигатели, компресори, арматурни изделия, лагери, предавки и съединители

Група 28.2: "Производство на други машини с общо предназначение" - производство на пещи и горелки, подемно-транспортни машини, офис техника (без компютри), преносими инструменти с вграден двигател, промишлено хладилно и вентилационно оборудване

Група 28.3: "Производство на машини за селското и горското стопанство" - производство на трактори, ремаркета и полуремаркета, машини за подготовка или обработка на почвата, машини за събиране на реколтата, машини и апарати за птицевъдството, пчеларството и др.

Група 28.4: "Производство на обработващи машини" - производство на машини за обработка на метал (стругове, пробивни машини, фрези, шепинги, разтъргващи, шлифовъчни, резбонарезни машини, ковашки и щамповъчни машини, преси, щамповъчни и хидравлични чукове, резбонакатни или резбовалцуващи машини); производство на други обработващи машини (за обработка на дървесина, камъни, кост, ебонит, твърди пластмаси, стъкло, производство на специални приспособления за обработващи машини, машини за рязане на метални листове, машини и апарати за галванотехника и др.)

Група 28.9: "Производство на други машини със специално предназначение" - производство на машини за металургията и леярството, добива и строителството, за преработка на храни, напитки и тютюн, машини за текстил, облекло, кожи и кожени изделия, хартия, картон и изделия от хартия и картон, каучук и пластмаси.

Предприятията от машиностроенето произвеждат технологично оборудване за други промишлени дейности - производство на метални изделия, енергетика, хранително-вкусова промишленост, селско стопанство и др. Преобладаващата част от предприятията в сектора са специализирани предприятия с технологично обособени фази - производство на заготовки, обработка на части, детайли, възли и монтаж на

изделията. По сравнение с тежкото машиностроене и производството на изделия от метал, общото машиностроене се характеризира със средни норми на потребление на метал и енергия и по-ниска трудоемкост. Производството на изделия на машиностроенето предполага широки вътрешноотраслови и междуотраслови връзки, които в повечето случаи приемат формата на производствено коопериране. Тези връзки се явяват важно условие за функционирането на единния промишлен механизъм на икономиката. Изделията на машиностроенето осигуряват комплексна механизация и автоматизация на производството и на тази основа реализация на научно-техническия прогрес в другите отрасли на икономиката.

В развитието на българското машиностроене през последните 20 години могат да бъдат условно обособени три етапа.

Непосредствено след 1989г. предприятията от машиностроенето изпаднаха в тежка рецесия продължила 10 години. Отпаднаха традиционните пазари, ликвидираха се научно-изследователските институти и развойни звена, извършени бяха големи съкращения на персонала. През този период в борбата за оцеляване на предприятията бе разпродадено на безценица уникално оборудване и по този начин намалени и възможностите за бъдещо развитие. В резултат на извършената приватизация собствеността върху капитала почти изцяло премина в ръцете на български предприемачи. Участието на чуждестранни инвеститори на този етап беше незначително. Обликът на новия машиностроителен сектор в България на практика беше формиран върху съществуващата и в значителна степен амортизирана материална база и част от работната сила.

Преструктурирането на сектора в основни линии е завършено в периода 2000 - 2005 г. Разкрити са и нови производства, отделни собственици смениха и предмета на дейност на досегашни машиностроителни предприятия, създавайки нови проблеми и възможности на свързаните с тях производства. В редица предприятия бяха привлечени чуждестранни инвеститори.

След влизането на България в Европейския съюз започна третият етап в съвременното развитие на сектора. Отличителна особеност на този етап е промяната в общите условия на функциониране на сектора - изменения в регулаторния режим, нарастваща конкуренция и изисквания на пазара. От друга страна машиностроителните предприятия получиха нови възможности за развитие - пазарни, технологични и организационни. Характерна особеност на този период е обстоятелството, че водещите предприятия успяха да ориентират продукцията си към износ, предимно в страните от ЕС. Като цяло това създаде преобладаваща експортна насоченост на дейността на целия машиностроителен сектор. Над 50% от машиностроителната продукция се реализира на външните пазари. През последните години секторът на машиностроенето (C28) заема между 6.5% и 8% от общия износ на предприятията от преработващата промишленост и между 5.5% и 7% от общия износ за страната.

Добавена стойност

В периода след 2000 г. добавената стойност, създавана в сектора на машиностроенето, има тенденция на нарастване. По данни на ЕВРОСТАТ създадената добавена стойност през 2007 г. е повече от два пъти по-висока от тази през 2000 г. Средногодишният темп на нарастване на добавената стойност през този период надвишава 15%. Най-високо ниво на добавена стойност е достигнато през 2008 г. - 670 млн. лева при общ оборот - 2363.5 млн. лева. През 2009 и 2010 г. са отчетени по-ниски нива на добавена стойност. През 2009 г. относителният дял на произведената в сектора добавена стойност в добавената стойност за страната е около 1.6% (UniCredit Sectoral Analyses Outlook, 2011). През 2010 г. по сравнение с 2009 г. увеличението на оборота в сектора е с 25.8%. В същото време добавената стойност нараства едва с 6.5%. Причината е в увеличение на разходите за закупуване на стоки (суровини и материали) и услуги през 2010 г. с 37.2% по сравнение с 2009 г. Измененията в структурата на произвежданата продукция (най-често под влияние на изискванията на външния пазар) в посока на увеличаване на дела на продукцията с по-висока материалоемкост, която се реализира в ниските ценови сегменти, води до относително снижаване на произведената добавена стойност спрямо реализирания оборот. Ниските темпове на нарастване на доходността ограничават финансовите възможности на предприятията.

ТАБЛИЦА 3 ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ ПО ФАКТОРНИ РАЗХОДИ

Сектор, подсектори	НКИД 2003	КИД 2008	2006	2007	2008	2009	2010
Преработваща промишленост, млн. евро	D	C	3580.6	4732.1	4278.0	3883.3	4123.5
			<i>милиона евро</i>				
Производство на машини, оборудване и домакински уреди	29		352.3	484.1			
Производство на машини за произвеждане на механична енергия	29.1		87.9	120.6			
Производство на машини с общо предназначение	29.2		59.4	91.3			
Производство на машини за селското и горското стопанство	29.3		5.9	7.9			
Производство на обработващи машини	29.4		32.7	47.9			
Производство на други машини със специално предназначение	29.5		75	110.9			
Производство на оръжие и боеприпаси	29.6		53.4	58.8			
Производство на домакински уреди	29.7		37.9	46.7			
Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение		28			343.7	212.9	281.2
Производство на машини с общо предназначение		28.1			113.1	71.9	102.6
Производство на други машини с общо предназначение		28.2			127.4	75.9	108.9
Производство на машини за селското и горското стопанство		28.3			7.7	6.3	7.4
Производство на обработващи машини		28.4			23.0	14.2	14.6
Производство на други машини със специално предназначение		28.9			72.5	44.6	47.7

Източник: ЕВРОСТАТ

Инвестиции

По данни на ЕВРОСТАТ в периода 2000 - 2007 г. годишният размер на инвестициите в дълготрайни материални активи в сектора на машиностроенето нараства повече от три пъти - от 55.5 млн. евро през 2000 г. до 175.7 млн. евро през 2007 г. През 2008 г. (в съответствие с новата статистическа класификация - НКИД 2008) са отчетени инвестиции в размер на 110.5 млн. евро. Поради резкия спад в износа, липсата на достатъчно собствени финансови средства и затруднения достъп до кредити, през 2009 г. и 2010 г. размерът на инвестициите се задържа на равнище около 50% от достигнатото през 2008 г. По показателя "инвестиции на един зает" (2.9 хил. евро за 2008 г.) секторът остава на последно място в ЕС (средният размер на инвестициите на един зает в ЕС27 през 2008 г. е около 7 хил. евро). Положителен факт е обстоятелството, че през последните години повече от две трети от направените инвестиции са свързани с основната производствена дейност и са насочени към закупуване на машини и оборудване. Чуждестранните инвестиции остават на ниско равнище и на практика не могат да имат съществено влияние върху развитието на производствения потенциал, повишаване на конкурентоспособността и икономическия растеж в сектора.

Кризата на европейския пазар през 2009 г. е основният фактор за рязко снижаване на производството и продажбите на продукция на българските предприятия. Друг съществен фактор е значителното намаляване на вътрешното потребление на машиностроителна продукция. Под въздействието на тези фактори спадът в приходите от продажби през 2009 г. по сравнение с 2008 г. достигна почти 33%. Средногодишните приходи от продажби на едно предприятие от сектора през 2009 г. намаляха с почти 33% по сравнение с 2008 г. Този спад е съпоставим с общия спад на приходите от оперативна дейност в преработващата промишленост - 34.3%.

През 2009 г. в машиностроителния сектор беше реализирана печалба след данъци в размер на 803 млн. лв., което е почти 59% по-малко от реализираната печалба през 2008 г. Ниският размер на печалбата съпроводено от високата цена и по-трудният достъп до банкови кредити силно ограничиха инвестиционните възможности на предприятията и редица проекти за технологично обновяване бяха преустановени.

ТАБЛИЦА 4 **Инвестиции в сектор С28: "Производство и оборудване с общо и специално предназначение"**

Показател	2008	2009	2010
Брутни инвестиции в дълготрайни активи, млн. евро	110.5	53.3	52.6
Брутни инвестиции в машини и оборудване, млн. евро	72.2	29.7	
Инвестиции на един зает, хил. евро	2.9	1.7	1.8

Източник: ЕВРОСТАТ, МИЕТ

ТАБЛИЦА 5 **Разходи за придобиване на ДМА в сектор С28: "Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение"**

Показател	2006	2007	2008	2009	2010
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи, млн. лв.	147.0	99.8	216.2	104.2	103.3

Източник: ЕВРОСТАТ, МИЕТ

ТАБЛИЦА 6 **ПРЕКИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ**

Сектор (подсектори)	КИД	КИД	2006	2007	2008	2009	2010
	2003	2008	хиляди евро				
Производство на машини, оборудване и домакински уреди	29		239718.6	234686.8			
Производство на машини за произвеждане на механична енергия	29.1		103332.8	45299.6			
Производство на машини с общо предназначение	29.2		..	67531.0			
Производство на машини за селското и горското стопанство	29.3		-156.9	..			
Производство на обработващи машини	29.4		..	..			
Производство на други машини със специално предназначение	29.5		41830.6	46025.1			
Производство на домакински уреди	29.7		49583.7	69997.9			
Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение	28				279167.4	225594.5	263326.4
Производство на машини с общо предназначение		28.1			177483.3	147856.3	164511.9
Производство на други машини с общо предназначение		28.2			86568.9	68696.5	68408.2
Производство на машини за селското и горското стопанство		28.3			225.2	-101.1	..
Производство на обработващи машини		28.4			5803.1	1545.0	..
Производство на други машини със специално предназначение		28.9			9086.9	7597.8	26482.6

Източник: НСИ

конфиденциална информация

Данните на НСИ за 2006 г. са в хиляди щатски долари, както следва: за 29 - 300762.8 щ.д.;

за 29.1 - 129646.4 щ.д.; за 29.3 - (-196.9) щ.д.; за 29.5 - 52482.7 щ.д.; за 29.7 - 62210.2 щ.д.

Превалутирането в евро е извършено по средногодишен курс за 2006 г.

(EURO per 1USD = 0.797036 (<http://www.x-rates.com/average>))

Брой предприятия

С въвеждането на новата статистическа класификация на икономическите дейности (КИД 2008) от 2008 г. всички предприятия, чиито предмет на дейност е ремонт и поддържане на машини и съоръжения, а така също предприятията произвеждащи въоръжение и боеприпаси и домакински уреди са изключени от дейностите, свързани с производството на машини и оборудване (раздел 28: "Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение"). Поради тази причина броят на предприятията класифицирани в дейност 28: "Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение" през 2008 г. (съгласно КИД 2008) е намален с около 50% по сравнение с броя на предприятията от същата дейност през 2007 г. (съгласно НКИД 2003). (таблица 5).

През 2009 г. кризата в машиностроителния сектор засегна не само износа на продукция и инвестициите, но и доведе до рязко свиване на вътрешното потребление на машиностроителни изделия, в т.ч. и на резервни части. Това даде силно отражение преди всичко върху дейността на малките предприятия, работещи предимно за вътрешния пазар, част от които бяха закрити. В края на 2010 г. статистиката отчита 903, докато в края на 2008 г. броят на предприятията в сектора е 993 (таблица 8), т.е. нетното намаление на броя на предприятията е 90 (10% от броя на предприятията в края на 2008 г.), в т.ч. в подсектор 28.1 - 6 предприятия (6%), в подсектор 28.2 - 25 предприятия (6.7%), в подсектор 28.3 - 1 предприятие (1,6%), в подсектор 28.4 - 25 предприятия (24.5%), в подсектор 28.9 - 33 предприятия (9.4%). Подсектор 28.4 "Производство на обработващи машини" произвежда завършени изделия (машини), които имат инвестиционно предназначение и поради тази причина е най-чувствителен към основните проявления на икономическата криза.

ТАБЛИЦА 7 Брой предприятия в машиностроителния сектор

Сектор, подсектори	НКИД 2003	КИД 2008	Брой предприятия				
			2006	2007	2008	2009	2010
Производство на машини, оборудване и домакински уреди	29		1,914	1,938			
Производство на машини за произвеждане на механична енергия	29.1		147	135			
Производство на машини с общо предназначение	29.2		865	910			
Производство на машини за селското и горското стопанство	29.3		104	100			
Производство на обработващи машини	29.4		185	181			
Производство на други машини със специално предназначение	29.5		483	483			
Производство на оръжие и боеприпаси, Производство на домакински уреди	29.6, 29.7		-	-			
Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение		28			993	918	903
Производство на машини с общо предназначение		28.1			105	96	99
Производство на други машини с общо предназначение		28.2			371	353	346
Производство на машини за селското и горското стопанство		28.3			63	60	62
Производство на обработващи машини		28.4			102	84	77
Производство на други машини със специално предназначение		28.9			352	325	319

Източник: ЕВРОСТАТ

Над 55% от предприятията в сектора са малки предприятия, които произвеждат продукция основно за вътрешния пазар и изпълняват отделни поръчки или имат кооперирани връзки с по-големи предприятия в страната и чужбина.

ТАБЛИЦА 8 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА БРОЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА СПОРЕД БРОЯ НА ЗАЕТИТЕ В СЕКТОР С28: "Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение"

Групи предприятия според броя на заетите	Брой предприятия				
	2006	2007	2008	2009	2010
0-9	1,260	1,292	565	542	539
10-19	215	207	123	112	123
20-49	218	219	163	153	132
50-249	173	173	114	87	88
над 250	48	47	28	24	23

Източник: ЕВРОСТАТ

Численост и структура на работната сила

През периода след 2000 г. броят на заетите в машиностроителния сектор намалява, независимо от увеличението на обема на производството и измененията в броя на предприятията. Основните фактори, обуславящи тази тенденция, са свързани преди всичко с:

- отпадане на редица ръчно извършвани операции и дейности в резултат на подмяната на силно амортизираното оборудване и въвеждане на ново оборудване;
- изменения в продуктовата структура при което отпада необходимостта от съществуващи дейности в основните и спомагателните производства;
- усъвършенстване на организацията на производството и управлението, включително и чрез въвеждането на системи за управление на качеството, аутсорсинг на дейности от производствената, управленската, социалната и други сфери на дейност на предприятията.

Подобни тенденции в развитието на машиностроителните сектори се наблюдават и в други страни от ЕС - Румъния, Унгария, Литва, Латвия.

Кризата на европейския и другите пазари доведе до рязко свиване на производството (особено през 2009 г.) и като резултат настъпиха количествени и структурни изменения в работната сила в машиностроителния сектор. Отчетените в края на 2011 г. резултати показват, че произведената продукция все още не е достигнала равнището от предкризисната 2008 г. Най-значителен е спадът в производството и броя на заетите в подсектор 28.4 "Производство на обработващи машини". През 2009 г. обемът на произведената продукция е едва 54% от достигнатото равнище през 2008 г. Съответно броят на заетите в края на 2009 г. е сведен до 63.4% от достигнатия брой на заетите в края на 2008 г. През 2010 г. е постигнат малък ръст в произведената продукция - 3.3 процентни пункта, но продължава намаляването на числеността на персонала - спад с 4 процентни пункта по сравнение с 2009 г. През 2011 г. е отчетен по-сериозен ръст в произведената продукция и продължаващ спад в броя на заетите. В края на 2011 г. обемът на производството остава значително под равнището от 2008 г. - произведената продукция е 67.3% от достигнатия обем на производството през 2008 г. Броят на заетите в подсектора в края на 2011 г. е 55.2% от броя на заетите в края на 2008 г., т.е. намалението на заетите за периода 2008 - 2011 г. е около 45%. Единствено показателите (произведена продукция и брой заети) на подсектор 28.1 "Производство на машини с общо предназначение" са съпоставими или превишават показателите от края на 2008 г. Произведената продукция от подсектор 28.1 в края на

2011 г. представлява 92.2% от достигнатото равнище в края на 2008 г. Броят на заетите в края на 2011 г. надвишава с 10 процентни пункта броя на заетите в края на 2008 г.¹

ТАБЛИЦА 9 Брой наети в сектор С28: "ПРОИЗВОДСТВО НА МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ С ОБЩО И СПЕЦИАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ" (за 2006 г. и 2007 г. данните са групирани по код 29 на КИД 2003)

Показател	2006	2007	2008	2009	2010
Брой наети (number of employees)	68,414	69,738	36,626	30,158	28,631

Източник: Евростат

ТАБЛИЦА 10 Средносписъчен брой на осигурените лица в сектор С28: "ПРОИЗВОДСТВО НА МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ С ОБЩО И СПЕЦИАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ"

Сектор, подсектори	КИД 2008	Средносписъчен брой на осигурените лица				
		2006	2007	2008	2009	2010
Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение	28	34338	36660	39029	31459	30459
Производство на машини с общо предназначение	28.1	9745	10425	10702	8588	9187
Производство на други машини с общо предназначение	28.2	12507	13507	14651	11692	10588
Производство на машини за селското и горското стопанство	28.3	1196	1269	1345	1186	1044
Производство на обработващи машини	28.4	3505	3793	3913	2811	2294
Производство на други машини със специално предназначение	28.9	7385	7666	8418	7182	7346

Източник: НОИ, Информационна система за трудовите злополуки

¹ Съществуват известни различия в данните за числеността на работната сила в сектора, представяни в различните източници - ЕВРОСТАТ, НСИ, НОИ и др. Различията произтичат преди всичко от разликата в обема на съдържанието на съвкупностите "брой заети" и "брой наети". На второ място различията се определят от използването на различни признаци за групировка - "средносписъчен брой", "брой осигурени", "брой заети/наети към определена дата", "численост на базата на пълно работно време (FTE)"

Независимо от високата динамика в числеността и структурата на персонала съотношението между броя на мъжете и броя на жените в сектора остава на едно и също равнище - около 75% мъже и около 25% жени. Очевидно това е оптималната полова структура на заетите в машиностроенето. Отклонения (в рамките на 5-6 процентни пункта) от това съотношение се наблюдават през 2011 г. и в някои възрастови групи на заетите.

ТАБЛИЦА 11 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА НАЕТИТЕ ЛИЦА ПО ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ И ПОЛ ЗА 2006 Г.(НКИД 2003) И 2010 Г.(КИД 2008) В СЕКТОР С28: "ПРОИЗВОДСТВО НА МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ С ОБЩО И СПЕЦИАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ"

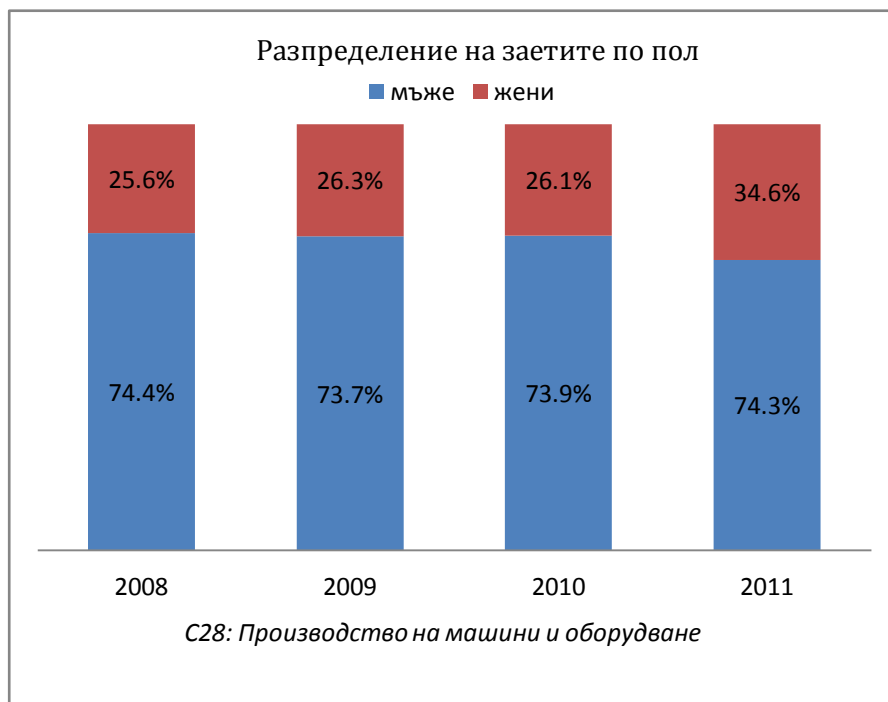
	2006			2010		
Възраст	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	66506	49956	16550	28516	21018	7497
15 - 24	3152	2599	554	979	784	195
25 - 34	9580	7501	2080	4193	3118	1075
35 - 44	15450	10783	4667	6262	4485	1777
45 - 54	19361	13748	5613	9274	6522	2752
55 - 64	17589	14043	3545	7295	5618	1677
65+	1373	1282	(91)	512	491	/

Източник: НСИ, Наблюдение на структурата на заплатите 2006, 2010.

() - получените стойности са относително представителни поради малкия брой на наблюдаваните случаи

/ - получените стойности не са представителни поради малкия брой на наблюдаваните случаи

ФИГУРА 6 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТИТЕ ПО ПОЛ В СЕКТОР C28: "Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение"



Източник: НОИ

Заети = наети по трудови и служебни правоотношения + самоосигуряващи се + договори за управление и контрол + граждански договори

Във всички подсектори преобладаващата част от заетите-жени са във възрастова група от 45 г. до 54 г. Най-голям брой жени работят в подсекторите 28.1 "Производство на машини с общо предназначение" и 28.2 "Производство на други машини с общо предназначение". Аналогична е ситуацията и при мъжете с изключение на подсектор 28.1 "Производство на машини с общо предназначение", където най-голям е броят на заетите от възрастова група 35-44 г. (14.8% от заетите в подсектора).

През всички години на разглеждания период броят на младите специалисти и работници (заетите във възрастови групи 15-24 г. и 25-34 г.) остава непроменен - около 23%. Приблизително на същото равнище - 22-23% от общия брой на заетите се задържа числеността на персонала във възрастова група 35 - 44 г. Над 50% от заетите през всичките години са във възрастова група от 45 г. до 64 г. Заетите над 65 г. са около 2%. Независимо от силната динамика в числеността и структурата на персонала през периода на кризата 2008 - 2011 г. възрастовата структура на заетите се възпроизвежда без съществени изменения.

ТАБЛИЦА 12 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТИТЕ ПО ПОЛ И ВЪЗРАСТ В СЕКТОР С28: "РОИЗВОДСТВО НА МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ С ОБЩО И СПЕЦИАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ "

Брой заети по пол и възраст	15-24 години	25-34 години	35-44 години	45-54 години	55-64 години	над 65 години	Общо
общо							
2008	2,156	7,146	8,898	12,013	9,061	741	40,015
2009	1,453	5,798	7,184	9,512	6,995	537	31,479
2010	1,489	5,579	7,134	9,075	6,925	578	30,780
2011	1,791	6,379	8,213	9,792	7,461	720	34,356
мъже							
2008	1,710	5,066	6,354	8,707	7,267	684	29,788
2009	1,102	4,031	5,163	6,854	5,548	489	23,187
2010	1,180	3,894	5,156	6,563	5,437	524	22,754
2011	1,464	4,591	5,991	7,043	5,777	655	25,521
жени							
2008	446	2,080	2,544	3,306	1,794	57	10,227
2009	351	1,767	2,021	2,658	1,447	48	8,292
2010	309	1,685	1,978	2,512	1,488	54	8,026
2011	327	1,788	2,222	2,749	1,684	65	8,835

Източник: НОИ

Заети = наети по трудови и служебни правоотношения + самоосигуряващи се + договори за управление и контрол + граждански договори

ФИГУРА 7 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТИТЕ ПО ВЪЗРАСТ В СЕКТОР C28: "Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение"



Източник: НОИ

Заети = наети по трудови и служебни правоотношения + самоосигуряващи се + договори за управление и контрол + граждански договори

В образователната структура на работната сила се наблюдава положителна тенденция - намаляване на относителния дял на наетите с начално и основно образование и увеличаване броя на наетите с висше образование. В значителна степен това се дължи на извършената оптимизация на числеността и квалификационната структура на персонала на машиностроителните предприятия в периода на кризата, основно през 2009 и 2010 г., чрез намаляване на числеността на нискоквалифицираните работници и запазване на висококвалифицирания персонал.

ТАБЛИЦА 13 ОБРАЗОВАТЕЛНА СТРУКТУРА НА НАЕТИТЕ В МАШИНОСТРОИТЕЛНИЯ СЕКТОР

Образователна степен	2006		2010	
	брой	%	брой	%
Брой наети - общо, в т.ч.:	66506	100.0%	28516	100.0%
с начално и по-ниско образование	2044	3.1%	170	0.6%
с основно образование	7048	10.6%	2220	7.8%
със средно образование	46030	69.2%	19015	66.7%
с висше образование	11384	17.1%	7110	24.9%

Източник: НСИ

Производителност на труда

В следващата таблица са представени данни на ЕВРОСТАТ за производителността на труда в машиностроителния сектор на България. В случая производителността се измерва чрез добавената стойност по факторни разходи на един нает. Средната стойност на показателя за периода 2006 - 2010 г. - 7.7 хиляди евро годишно на 1 нает превишава средната стойност за преработващата промишленост, но е значително под средноевропейското равнище. По данни на ЕВРОСТАТ през 2010 г. средното равнище на производителността на труда в ЕС27 е 62.64 хил. евро.

ТАБЛИЦА 14 **ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ НА ТРУДА (ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ НА ЕДИН НАЕТ)**

Сектор, подсектори	КИД 2003	КИД 2008	2006	2007	2008	2009	2010
Добавена стойност (ДС), млн. евро	29	28	352.3	484.1	343.7	212.9	281.2
Брой наети	29	28	68414	69738	36626	30158	28631
<i>Производителност (ДС на един нает)</i>			<i>хиляди евро</i>				
Преработваща промишленост	D	C	-	7.3	6.9	7	8
Производство на машини, оборудване и домакински уреди	29		5.1	6.9			
Производство на машини за произвеждане на механична енергия	29.1		-	8.3			
Производство на машини с общо предназначение	29.2		-	7			
Производство на машини за селското и горското стопанство	29.3		-	4.6			
Производство на обработващи машини	29.4		-	7.5			
Производство на други машини със специално предназначение	29.5		-	7.3			
Производство на оръжие и боеприпаси	29.6		-	4.6			
Производство на домакински уреди	29.7		-	7.5			
Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение		28			9.4	7.1	9.8
Производство на машини с общо предназначение		28.1			10.6	8.1	11.5
Производство на други машини с общо предназначение		28.2			9.2	6.6	10.4
Производство на машини за селското и горското стопанство		28.3			5.9	5.7	7.4
Производство на обработващи машини		28.4			6.4	5.3	6.4
Производство на други машини със специално предназначение		28.9			10.1	7.5	8

❖ *Производство на метални изделия без машини и оборудване –
КИД C25*

Предприятията произвеждащи изделия от метали (металообработващи предприятия) са част от преработващата промишленост. Съгласно КИД 2008 (съответстваща структура в EUROSTAT - NACE Rev. 2) металообработващите предприятия, наричани по-нататък металообработващ сектор, се отнасят към следните класификационни групи (дейности):

Раздел 25: "Производство на метални изделия, без машини и оборудване"

Група 25.1: "Производство на метални изделия за строителството" - метални конструкции, сглобяеми постройки от метал, метална дограма, преградни стени и др.

Група 25.2: "Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загряване, производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал"

Група 25.3: "Производство на парни котли, без котли за централно отопление"

Група 25.4: "Производство на въоръжение и боеприпаси"

Група 25.5: "Коване, шамповане и валцуване на метал; прахова металургия"

Група 25.6: "Друго металообработване" - нанасяне на покритие, гравирание, струговане, полиране, запояване и др.

Група 25.7: "Производство на кухненски прибори, инструменти и железария" - строителен и мебелен обков, сечива и инструменти за ръчна работа

Група 25.9: "Производство на други метални изделия" - варели и подобни съдове от метал, леки опаковки от метал, изделия от тел, вериги и пружини, свързващи елементи и др.

Дейността на металообработващите предприятия заема значим дял от преработващата промишленост. В края на 2010 г. заетите в металообработващия сектор съставляват 10% от общия брой на заетите в преработващата промишленост. В сектора се формират 5.1% от стойността на произведената продукция и 8.3% от създадената добавена стойност в преработващата промишленост.

Добавена стойност

През периода 2006 - 2010 г. равнището на добавената стойност има неустойчив характер. През първите три години е налице значително нарастване на масата на създадената добавена стойност. Създадената през 2008 г. добавена стойност е по-висока с 26.2% по сравнение с 2006 г. (тук трябва да се има предвид извършеното прегрупиране на предприятията в сектора при прехода от НКИД 2003 към КИД 2008). В периода на финансовата и икономическа криза (2009 - 2010 г.) създадената добавена стойност е под равнището на 2008 г. Спадът на създадената през 2009 г. добавена стойност по сравнение с 2008 г. е 19.5%. Този спад продължава и през 2010 г., като добавената стойност през тази година е по-ниска с 2.4% от 2009 г. и с 21.4% под равнището от 2008 г.

През 2010 г. над 80% от добавената стойност е създадена в четири подсектора - "Производство на въоръжение и боеприпаси" - 23.6%, "Производство на други метални изделия" - 22.7%, "Производство на метални изделия за строителството" - 21.9% и "Друго металообработване" - 21.3%.

ТАБЛИЦА 15

Сектор (подсектори)	КИД 2003	КИ Д 2008	2006	2007	2008	2009	2010
Преработваща промишленост	D	C	3,580.6	4,732.1	4,278.0	3,883.3	4,123.5
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	28		192.5	271.5			
Производство на метални изделия за строителството	28.1		64.4	100.1			
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загряване; производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал	28.2		10.8	14.1			
Производство на парни котли, без котли за централно отопление	28.3		6.4	8.5			
Коване, шамповане и валцуване на метал; прахова металургия	28.4		3.7	4.6			
Друго металообработване	28.5		34.8	52.5			
Производство на кухненски прибори, инструменти и железария	28.6		18.2	24.9			
Производство на други метални изделия	28.7		54.1	66.8			
Производство на метални изделия, без машини и оборудване		25			435.5	350.5	342.2
Производство на метални изделия за строителството		25.1			129.3	100.3	74.9

Сектор (подсектори)	КИД	КИ Д	2006	2007	2008	2009	2010
	2003	2008					
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загряване; производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал		25.2			15.6	14.7	9.8
Производство на парни котли, без котли за централно отопление		25.3			3.3	0.5	0.8
Производство на въоръжение и боеприпаси		25.4			60	65.8	80.7
Коване, щамповане и валцуване на метал; прахова металургия		25.5			20.8	1.3	3
Друго металообработване		25.6			84.3	69.3	73
Производство на кухненски прибори, инструменти и железария		25.7			26.3	19.7	22.4
Производство на други метални изделия		25.9			95.8	78.8	77.7

Източник: ЕВРОСТАТ

Инвестиции

По данни на ЕВРОСТАТ в периода 2000 - 2007 г. годишният размер на инвестициите в дълготрайни материални активи в сектора на металообработването нараства девет пъти - от 14.4 млн. евро през 2000 г. до 143.7 млн. евро през 2007 г. В същото време растежът в преработващата промишленост като цяло е около три пъти. През 2008 г. (в съответствие с новата статистическа класификация - НКИД 2008) са отчетени инвестиции в размер на 168.8 млн. евро. Кризата доведе до липса на достатъчно собствени финансови средства, което наред със затруднения достъп до кредити през 2009 г. и 2010 г. снижи размерът на инвестициите до равнище около 50% от достигнатото през 2008 г. По показателя "инвестиции на един зает" (1.6 хил. евро за 2010 г.) секторът остава на предпоследно място в ЕС - преди Литва (1.3 хил. евро). Положителен факт е обстоятелството, че през последните години повече от две трети от направените инвестиции са свързани с основната производствена дейност и са насочени към закупуване на машини и оборудване. Чуждестранните инвестиции остават на ниско равнище и на практика не могат да имат съществено влияние върху развитието на производствения потенциал, повишаване на конкурентоспособността и икономическия растеж в сектора.

Кризата на европейския пазар през 2009 г. е основният фактор за рязко снижаване на производството и продажбите на продукция на българските предприятия. Друг съществен фактор е значителното намаляване на вътрешното потребление на продукция от металообработващите предприятия. Под въздействието на тези фактори спадът в приходите от оперативна дейност през 2009 г. по сравнение с 2008 г. достигна почти

26%. Средногодишните приходи от продажби на едно предприятие от сектора през 2009 г. намаляха с почти 30% по сравнение с 2008 г. Този спад е съпоставим с общия спад на приходите от оперативна дейност в преработващата промишленост - 34.3%.

ТАБЛИЦА 16 **ИНВЕСТИЦИИ В СЕКТОР C25**

Показател	2008	2009	2010
Брутни инвестиции в дълготрайни активи, млн. евро	168.8	93.6	85.2
Брутни инвестиции в машини и оборудване, млн. евро	102.2	50.7	58.7
Инвестиции на един зает, хил. евро	2.6	1.6	1.6

Източник: ЕВРОСТАТ

ТАБЛИЦА 17 **РАЗХОДИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ДМА В СЕКТОР C25**

Сектор (подсектори)	НКИ Д	КИ Д	2006	2007	2008	2009	2010
	2003	2008	хиляди лева				
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	28		203,583	281,123			
Производство на метални изделия за строителството	28.1		84,064	117,061			
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загряване; производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал	28.2		7,191	7,762			
Производство на парни котли, без котли за централно отопление	28.3		1,081	2,023			
Коване, шамповане и валцуване на метал; прахова металургия	28.4		2,181	8,190			
Друго металообработване	28.5		24,454	43,458			
Производство на кухненски прибори, инструменти и железария	28.6		13,896	24,205			
Производство на други метални изделия	28.7		70,716	78,424			
Производство на метални изделия, без машини и оборудване		25			330,051	183,098	
Производство на метални изделия за строителството		25.1			128,369	52,788	
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загряване; производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал		25.2			11,956	7,209	
Производство на парни котли, без котли за централно отопление		25.3			528	30	
Производство на въоръжение и боеприпаси		25.4			12,094	6,676	

Сектор (подсектори)	НКИ Д	КИ Д	2006	2007	2008	2009	2010
	2003	2008	хиляди лева				
Коване, шамповане и валцуване на метал; прахова металургия		25.5			7,580	6,109	
Друго металообработване		25.6			52,444	49,533	
Производство на кухненски прибори, инструменти и железария		25.7			20,755	12,104	
Производство на други метални изделия		25.9			96,325	48,649	

Източник: НСИ

ТАБЛИЦА 18 ПРЕКИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ В СЕКТОР С25: "ПРОИЗВОДСТВО НА МЕТАЛНИ ИЗДЕЛИЯ, БЕЗ МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ"

Сектор (подсектори)	НК ИД	КИД	2006	2007	2008	2009	2010
	2003	2008	хил. USD	хиляди евро			
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	28		122230.6	106715.2			
Производство на метални изделия за строителството	28.1		47254.5	51827.4			
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загряване; производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал	28.2		..	2951.9			
Производство на парни котли, без котли за централно отопление	28.3		-	-			
Коване, шамповане и валцуване на метал; прахова металургия	28.4		..	798.9			
Друго металообработване	28.5		18826.6	13655.5			
Производство на кухненски прибори, инструменти и железария	28.6		34413.1	19895.3			
Производство на други метални изделия	28.7		14033.5	17586.2			
Производство на метални изделия, без машини и оборудване		25			172631.3	199327.5	
Производство на метални изделия за строителството		25.1			56645.5	57880.1	
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загряване; производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал		25.2			..	11966.1	
Производство на парни котли, без котли за централно отопление		25.3			-		
Производство на въоръжение и боеприпаси		25.4			-		
Коване, шамповане и валцуване на метал; прахова металургия		25.5			..	15247.5	

Сектор (подсектори)	НК ИД	КИД	2006	2007	2008	2009	2010
	2003	2008	хил. USD	хил.яди евро			
Друго металообработване		25.6			36664.2	50947.3	
Производство на кухненски прибори, инструменти и железария		25.7			26044.5	25454.3	
Производство на други метални изделия		25.9			35401.3	37832.2	

Източник: НСИ

Брой предприятия

Данните за броя на предприятията в металообработващия сектор показват значителна динамика. За 2008 г. част от измененията в данните за броя на предприятията могат да бъдат обяснени с въвеждането на новата статистическа класификация на икономическите дейности - КИД 2008. По-съществени изменения в броя на предприятията се наблюдават през 2007 г. - увеличение на броя с 11.7% по сравнение с 2006 г. и през 2009 г. - увеличение на броя на предприятията с 6%.

ТАБЛИЦА 19 Брой предприятия в сектор С25: "Производство на метални изделия, без машини и оборудване"

Сектор (подсектори)	НКИД	КИД	2006	2007	2008	2009	2010
	2003	2008					
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	28		3,718	4,154			
Производство на метални изделия за строителството	28.1		1,251	1,524			
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загряване; производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал	28.2		88	92			
Производство на парни котли, без котли за централно отопление	28.3		32	41			
Коване, шамповане и валцуване на метал; прахова металургия	28.4		56	60			
Друго металообработване	28.5		1,337	1,382			
Производство на кухненски прибори, инструменти и железария	28.6		209	195			
Производство на други метални изделия	28.7		745	860			
Производство на метални изделия, без машини и оборудване		25			4,085	4,332	4,022
Производство на метални изделия за строителството		25.1			1,485	1,529	1,369
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загряване; производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал		25.2			62	72	57
Производство на парни котли, без котли за централно отопление		25.3			11	10	11
Производство на въоръжение и боеприпаси		25.4			19	21	23
Коване, шамповане и валцуване на метал; прахова металургия		25.5			48	47	40
Друго металообработване		25.6			1,316	1,374	1,273

Сектор (подсектори)	НКИД	КИД	2006	2007	2008	2009	2010
	2003	2008					
Производство на кухненски прибори, инструменти и железария		25.7			147	124	125
Производство на други метални изделия		25.9			997	1,155	1,124

Източник: ЕВРОСТАТ

Над 55% от предприятията в сектора са малки предприятия, които произвеждат продукция основно за вътрешния пазар и изпълняват отделни поръчки или имат кооперирани връзки с по-големи предприятия в страната и чужбина.

ТАБЛИЦА 20 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА СПОРЕД БРОЯ НА ЗАЕТИТЕ В СЕКТОР С25: "ПРОИЗВОДСТВО НА МЕТАЛНИ ИЗДЕЛИЯ, БЕЗ МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ"

Групи предприятия според броя на заетите	Брой предприятия				
	2006	2007	2008	2009	2010
0-9	2,871	3,264	3,101	3,394	3,222
10-19	393	405	422	412	338
20-49	289	301	340	328	291
50-249	150	169	202	180	157
над 250	15	15	20	18	14

Източник: ЕВРОСТАТ

Численост и структура на работната сила

В периода 2000 - 2007 г. броят на наетите има тенденция на нарастване.

ФИГУРА 8 ИНДЕКС НА ИЗМЕНЕНИЕ НА БРОЯ НА НАЕТИТЕ В СЕКТОР С25: "ПРОИЗВОДСТВО НА МЕТАЛНИ ИЗДЕЛИЯ, БЕЗ МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ"



Източник: ЕВРОСТАТ

Кризата на европейския и другите пазари доведе до свиване на производството (особено през 2009 г.) и като резултат настъпиха количествени и структурни изменения в работната сила в машиностроителния сектор. През 2009 г. е налице спад от 28% в произведената продукция по сравнение с 2008 г. Този спад продължава и през 2010 г. Отчетените в края на 2010 г. резултати показват, че произведената продукция в сектора е 32% под равнището от предкризисната 2008 г. Най-значителен е спадът в производството и числеността на работната сила в подсекторите 25.5 "Коване, щамповане и валцуване на метал: прахова металургия" и 25.2 "Производство на парни котли, без котли за отопление"².

² Съществуват известни различия в данните за числеността на работната сила в сектора, представяни в различните източници - ЕВРОСТАТ, НСИ, НОИ и др. Различията произтичат преди всичко от разликата в обема на съдържанието на съвкупностите "брой заети" и "брой наети". На второ място различията се определят от използването на различни признаци за групировка - "средносписъчен брой", "брой осигурени", "брой заети/наети към определена дата", "численост на базата на пълно работно време (FTE)"

ТАБЛИЦА 21 Брой наети в сектор C28

Показател	2006	2007	2008	2009	2010
Брой наети (number of employees)	38,854	43,120	61,023	56,948	50,869

Източник: ЕВРОСТАТ

ТАБЛИЦА 22 Средносписъчен брой на осигурените лица в сектор C28

Сектор, подсектори	КИД 2008	Средносписъчен брой на осигурените лица				
		2006	2007	2008	2009	2010
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	25	60990	65097	74321	67293	64167
Производство на метални изделия за строителството	25.1	12535	15370	18714	16730	13395
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загряване; производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал	25.2	1682	1947	2193	1882	1389
Производство на парни котли, без котли за централно отопление	25.3	399	514	567	426	121
Производство на въоръжение и боеприпаси	25.4	20740	18655	21666	22519	24071
Коване, щамповане и валцуване на метал; прахова металургия	25.5	1054	1613	1756	1240	478
Друго металообработване	25.6	9671	10688	11843	9241	9784
Производство на кухненски прибори, инструменти и железария	25.7	3632	3756	3924	3362	2927
Производство на други метални изделия	25.9	11277	12554	13658	11893	12002

Източник: НОИ. Информационна система за трудовите злополуки

ТАБЛИЦА 23 Брой на наетите лица по възрастови групи и пол за 2006 г. (КИД 2003) и 2010 г. (КИД 2008) в сектор С25

Възраст	2006			2010		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	40090	29891	10198	50764	35113	15650
15 - 24	2661	2107	554	2277	1771	506
25 - 34	9598	7695	1904	9939	7235	2704
35 - 44	9636	6572	3064	11663	7793	3870
45 - 54	10649	7536	3113	14884	9081	5802
55 - 64	7044	5524	1520	10931	8231	2700
65+	501	457	/	1069	1002	(68)

Източник: НСИ, Наблюдение на структурата на заплатите 2006, 2010.

() - получените стойности са относително представителни поради малкия брой на наблюдаваните случаи

/ - получените стойности не са представителни поради малкия брой на наблюдаваните случаи

ФИГУРА 9 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТИТЕ ПО ПОЛ В СЕКТОР С25: "Производство на метални изделия, без машини и оборудване"



Източник: НОИ

Заети = наети по тридбови и служебни правоотношения + самоосигуряващи се
 + договори за управление и контрол + граждански договори

Във всички подсектори преобладаващата част от заетите-жени и мъже са във възрастова група от 45 г. до 54 г.

През периода 2008 - 2010 г. броят на младите специалисти и работници (заетите във възрастови групи 15-24 г. и 25-34 г.) не се променя значително (от 25.8% през 2008 г. до 24.6% от общия брой на заетите през 2010 г.). Не се променя и делът на заетите

(около 24%) във възрастова група 35 - 44 г. Над 50% от заетите през всичките години са във възрастова група от 45 г. до 64 г. Заетите над 65 г. са около 2%. Независимо от силната динамика в числеността и структурата на персонала през периода на кризата 2008 - 2011 г. възрастовата стриктура на заетите се възпроизвежда без съществени изменения.

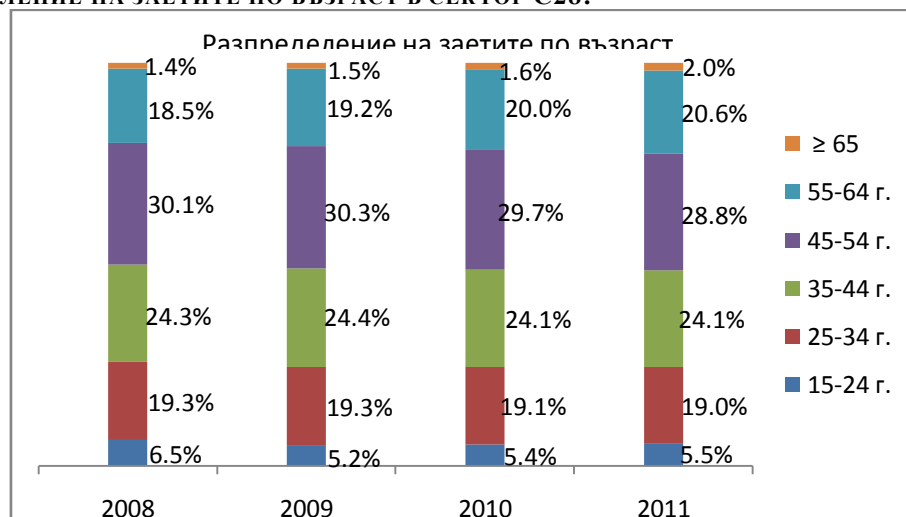
ТАБЛИЦА 24 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТИТЕ ПО ПОЛ И ВЪЗРАСТ В СЕКТОР C28- „ПРОИЗВОДСТВО НА МЕТАЛНИ ИЗДЕЛИЯ, БЕЗ МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ”

Брой заети по пол и възраст	15-24 години	25-34 години	35-44 години	45-54 години	55-64 години	над 65 години	Общо
общо							
2008	5,896	17,676	22,173	27,475	16,878	1,261	91,359
2009	3,960	14,635	18,481	22,970	14,543	1,100	75,689
2010	3,764	13,279	16,737	20,595	13,864	1,130	69,369
2011	3,809	13,140	16,645	19,878	14,265	1,348	69,085
мъже							
2008	4,500	12,448	15,257	18,761	12,959	1,174	65,099
2009	2,870	10,096	12,571	15,586	11,002	1,005	53,130
2010	2,780	9,028	11,329	13,765	10,329	1,035	48,266
2011	2,965	9,073	11,462	13,450	10,711	1,230	48,891
жени							
2008	1,396	5,228	6,916	8,714	3,919	87	26,260
2009	1,090	4,539	5,910	7,384	3,541	95	22,559
2010	984	4,251	5,408	6,830	3,535	95	21,103
2011	844	4,067	5,183	6,428	3,554	118	20,194

Източник: НОИ

Заети = наети по трудови и служебни правоотношения + самоосигуряващи се
 договори за управление и контрол + граждански договори

ФИГУРА 10 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТИТЕ ПО ВЪЗРАСТ В СЕКТОР C28:



Източник: НОИ

Заети = наети по трудови и служебни правоотношения + самоосигуряващи се + договори за управление и контрол + граждански договори

В образователната структура на работната сила се наблюдава положителна тенденция - намаляване на относителния дял на наетите с основно образование и увеличаване броя на наетите с висше образование. В значителна степен това се дължи на извършената оптимизация на числеността и квалификационната структура на персонала на металообработващите предприятия в периода на кризата, основно през 2009 и 2010 г., чрез намаляване на числеността на нискоквалифицираните работници и запазване на висококвалифицирания персонал.

ТАБЛИЦА 25 ОБРАЗОВАТЕЛНА СТРУКТУРА НА НАЕТИТЕ В МЕТАЛООБРАБОТВАЩИЯ СЕКТОР

Образователна степен	2006		2010	
	брой	%	брой	%
Общо	40090	100.0%	50764	100.0%
Начално и по-ниско	188	0.5%	230	0.5%
Основно	4277	10.7%	3988	7.9%
Средно	29653	74.0%	37588	74.0%
Висше	5971	14.9%	8958	17.6%

Източник: НОИ

Производителност на труда

В следващата таблица са представени данни на ЕВРОСТАТ за производителността на труда в металообработващия сектор на България. В случая производителността се измерва чрез добавената стойност по факторни разходи на един нает. Средната стойност на показателя за периода 2006 - 2010 г. - 6.3 хиляди евро годишно на 1 нает е под средната стойност за преработващата промишленост и е значително под средноевропейското равнище. По данни на ЕВРОСТАТ през 2010 г. средното равнище на производителността на труда в металообработващия сектор в ЕС27 е 45 хил. евро.

Таблица 26 ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ НА ТРУДА (ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ НА ЕДИН НАЕТ)

Сектор (подсектори)	НКИ Д	КИ Д	2006	2007	2008	2009	2010
	2003	2008					
Преработваща промишленост	D	C	3,580.6	4,732.1	4,278.0	3,883.3	4,123.5
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	28		192.5	271.5			
Производство на метални изделия за строителството	28.1		64.4	100.1			
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загряване; производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал	28.2		10.8	14.1			
Производство на парни котли, без котли за централно отопление	28.3		6.4	8.5			
Коване, шамповане и валцуване на метал; прахова металургия	28.4		3.7	4.6			
Друго металообработване	28.5		34.8	52.5			
Производство на кухненски прибори, инструменти и железария	28.6		18.2	24.9			
Производство на други метални изделия	28.7		54.1	66.8			
Производство на метални изделия, без машини и оборудване		25			435.5	350.5	342.2
Производство на метални изделия за строителството		25.1			129.3	100.3	74.9
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загряване; производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал		25.2			15.6	14.7	9.8
Производство на парни котли, без котли за централно отопление		25.3			3.3	0.5	0.8
Производство на въоръжение и боеприпаси		25.4			60	65.8	80.7

Сектор (подсектори)	НКИ Д	КИ Д	2006	2007	2008	2009	2010
	2003	2008					
Коване, шамповане и валцуване на метал; прахова металургия		25.5			20.8	1.3	3
Друго металообработване		25.6			84.3	69.3	73
Производство на кухненски прибори, инструменти и железария		25.7			26.3	19.7	22.4
Производство на други метални изделия		25.9			95.8	78.8	77.7

Раздел 1. ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА В ОБЛАСТТА НА БЗР

1.1. СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ – СТРАТЕГИИ, ПЛАНОВЕ И ПРОГРАМИ ЗА РАЗВИТИЕ И ДР.

1.1.1. СТРАТЕГИЯ ЗА БЕЗОПАСНОСТ И ЗДРАВЕ ПРИ РАБОТА 2008 – 2012Г.

Стратегията за безопасност и здраве при работа 2008 – 2012 г. е приета на 26 юни 2008 г. с Решение на Министерският съвет. Тя е документ, чрез който са определени, визията, стратегическата цел и приоритетите в областта на безопасните и здравословните условия на труд.

Визия: България да стане страна с високо качество и производителност на труда, основано на сигурни и безопасни условия на труд.

Стратегическа цел: Намаляване на трудовите злополуки с 25 % на 1000 осигурени лица.

Приоритетни области:

- гарантиране на правилното прилагане на законодателството в областта на безопасните и здравословни условия на труд;
- насърчаване на развитието и прилагането на секторни стратегии;
- управление на новите и все по-големи рискове;
- насърчаване на промените в поведението на работещите и работодателите към прилагане на подход, насочен към опазване на здравето.

1.1.2. НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ПО БЕЗОПАСНОСТ И ЗДРАВЕ ПРИ РАБОТА

За изпълнение на целите, заложи в Стратегията по безопасност и здраве при работа 2008-2012 г., Правителството на Република България ежегодно одобрява мерки - законодателни, организационно-технически, здравни и други превантивни мерки за осигуряване на здраве и безопасност на работното място. Целта е, чрез годишни национални програми да се очертаят ангажиментите и насочат усилията на държавните органи, работодателските организации, организациите на работниците и служителите, неправителствените организации и др. към осигуряване на благосъстоянието при работа, като се отчитат промените на работното място и възникването на нови професионални рискове.

1.2. НОРМАТИВНИ АКТОВЕ В ОБЛАСТТА НА БЗР С ОБЩО ПРИЛОЖЕНИЕ

1.2.1. ЗАКОНИ И КОДЕКСИ

1.2.1.1. Кодекс на труда (КТ)

Обн., ДВ, бр. 26 и 27 от 1986 г., доп., бр. 6 от 1988 г., изм. и доп., бр. 21 от 1990 г., изм., бр. 30 и 94 от 1990 г., бр. 27 от 1991 г., доп., бр. 32 от 1991 г., изм., бр. 104 от 1991 г., доп., бр. 23 от 1992 г., изм. и доп., бр. 26 от 1992 г., доп., бр. 88 от 1992 г., изм. и доп., бр. 100 от 1992 г., Решение № 12 на Конституционния съд на РБ от 20.07.1995 г. - бр. 69 от 1995 г.; доп., бр. 87 от 1995 г., изм. и доп., бр. 2 от 1996 г., изм., бр. 12 от 1996 г., изм. и доп., бр. 28 от 1996 г., изм., бр. 124 от 1997 г., доп., бр. 22 от 1998 г.; Решение № 11 на Конституционния съд на РБ от 30.04.1998 г. - бр. 52 от 1998 г.; доп., бр. 56, 83 и 108 от 1998 г., изм. и доп., бр. 133 от 1998 г., бр. 51 от 1999 г., доп., бр. 67 от 1999 г., изм., бр. 110 от 1999 г., изм. и доп., бр. 25 от 2001 г., изм., бр. 1 и 105 от 2002 г., изм. и доп., бр. 120 от 2002 г., бр. 18 от 2003 г., изм., бр. 86 от 2003 г., изм. и доп., бр. 95 от 2003 г., бр. 52 от 2004 г., бр. 19 от 2005 г., изм., бр. 27 от 2005 г., доп., бр. 46 от 2005 г., изм., бр. 76 от 2005 г., изм. и доп., бр. 83 от 2005 г., изм., бр. 29.12.2005 г., изм. и доп., бр. 24 от 2006 г., изм., бр. 30 от 2006 г., изм. и доп., бр. 48, 57 и 68 от 2006 г., изм., бр. 75 от 2006 г., изм. и доп., бр. 102 от 2006 г., доп., бр. 105 от 12.2006 г., изм., бр. 40, 46, 59 и 64 от 2007 г., доп., бр. 104 от 12.2007 г., изм. и доп., бр. 43, 94, 108 и 109 от 2008 г., изм., бр. 35 и 41 от 2009 г., изм. и доп., бр. 103 от 2009 г., бр. 15 от 2010 г., доп., бр. 46 от 2010 г., изм. и доп., бр. 58 от 2010 г., доп., бр. 77 от 2010 г.; Решение № 12 на Конституционния съд на РБ от 11.11.2010 г. - бр. 91 от 2010 г.; изм. и доп., бр. 100 от 2010 г., изм., бр. 101 от 2010 г., изм. и доп., бр. 18 от 2011 г., доп., бр. 33 от 2011 г., изм. и доп., бр. 61 и 82 от 2011 г., бр. 7 и 15 от 2012 г., изм., бр. 20 от 2012 г., изм. и доп., бр. 38 от 2012 г., Решение № 7 на Конституционния съд на РБ от 19.06.2012 г. - бр. 49 от 2012 г.)

Предмет:

Регулира трудовите отношения между работника или служителя и работодателя, както и други отношения, непосредствено свързани с тях.

Цел:

Да осигури свободата и закрилата на труда, справедливи и достойни условия на труд, както и осъществяване на социален диалог между държавата, работниците, служителите, работодателите и техните организации за уреждане на трудовите и непосредствено свързаните с тях отношения.

Въпросите, свързани с възникването (чл. 61 – 117 КТ) и изменението (чл. 118 – 123а КТ) на трудовото правоотношение са уредени в глава V на КТ, а тези, свързани с неговото прекратяване в глава XVI на КТ.

➤ *Основни задължения на страните по трудово правоотношение*

Работникът или служителят е длъжен да изпълнява работата, за която се е уговорил, и да спазва установената трудова дисциплина, а работодателят - да осигури на работника или служителя условия за изпълнение на работата и да му плаща възнаграждение за извършената работа (чл. 124 КТ). Тези задължения са конкретизирани в чл. 126 КТ (за работника или служителя) и в чл. 127 – 130в КТ (за работодателя) както следва:

- **за работника или служителя:** задължения при изпълнение на възложената работа: да се явява навреме на работа и да бъде на работното си място до края на работното време; да се явява на работа в състояние, което му позволява да изпълнява възложените задачи и да не употребява през работното време алкохол или друго упойващо вещество; да използва цялото работно време за изпълнение на възложената работа; да изпълнява работата си в изискуемото се количество и качество; да спазва техническите и технологическите правила; да спазва правилата за здравословни и безопасни условия на труд; да изпълнява законните нареждания на работодателя; да пази грижливо имуществото, което му е поверено или с което е в досег при изпълнение на възложената му работа, както и да пести суровините, материалите, енергията, паричните и другите средства, които му се предоставят за изпълнение на трудовите задължения; да бъде лоялен към работодателя, като не злоупотребява с неговото доверие и не разпространява поверителни за него сведения, както и да пази доброто име на предприятието; да спазва вътрешните правила, приети в предприятието, и да не пречи на другите работници и служители да изпълняват трудовите си задължения; да съгласува работата си с останалите работници и служители и да им оказва помощ в съответствие с указанията на работодателя; да уведоми работодателя за наличие на несъвместимост с изпълняваната работа, когато по време на осъществяването ѝ за него възникне някое от основанията за недопустимост по

чл. 107а, ал. 1 КТ; да изпълнява и всички други задължения, които произтичат от нормативен акт, от колективен трудов договор, от трудовия договор и от характера на работата;

- **за работодателя:** задължения за: осигуряване на условия за работа (чл. 127 КТ); начисление и плащане на трудово възнаграждение (чл. 128 КТ); за издаване на документи (чл. 128а КТ); осигуряване работника или служителя при условия и по ред, установени в Кодекса за социално осигуряване и в Закона за здравното осигуряване (чл. 129 КТ); информиране и консултиране (чл. 130 КТ), в т.ч. в случаи на масово уволнение (чл. 130а КТ), при промяна на работодателя (чл. 130б КТ), при изменение на дейността, икономическото състояние и организацията на труда на предприятието (чл. 130в КТ).

➤ *Работно време, почивки и отпуски*

Според Кодекса на труда, **„работно време“** означава времето, установено със закон, с друг нормативен акт, с колективен или индивидуален трудов договор, през което работникът или служителят е длъжен да бъде на разположение на работодателя на територията на неговото предприятие или в друго определено от него място (§ 1, т. 11 от Допълнителните разпоредби на КТ). През това време работникът или служителят е длъжен да изпълнява възложената му от работодателя работа, а работодателят е задължен да осигурява необходимите условия за безопасна и здравословна работа и да контролира изпълнението ѝ.

Въпросите, свързани с работното време (видове, продължителност, удължаване и намаляване, разпределение и отчитане и т.н.) и почивките (по време на работа, междудневна, седмична и т.н.) са уредени в глава седма „Работно време и почивки“.

- Нормална продължителност на работното време (чл. 136 КТ): петдневна работна седмица, с нормална продължителност на работния ден – до 8 часа и на работната седмица – до 40 часа.

- Удължаване на работното време (чл. 136а КТ): условия и ред за удължаване на работния ден, максимална продължителност на удължения работен ден, задължения за информиране и консултиране.

- Намалено работно време (чл. 137 КТ): право на намалено работно време (за работа при специфични условия и рискове за живота и здравето на работниците и служителите, които не могат да бъдат отстранени или намалени, независимо от предприетите мерки и за работници или служители,

ненавършили 18 години).

- Непълно работно време (работа за част от законоустановеното работно време): уговаряне между страните по трудово правоотношение (чл.138 КТ), условия и ред за въвеждане от работодателя (чл. 138а КТ).

- Разпределение на работното време (чл. 139 КТ): разпределението на работното време се установява в правилника за вътрешния трудов ред на предприятието – точно определяне границите на работното време (начало и край на работния ден), прекъсване на работното време, работно време с променливи граници, установяване на задължение за дежурство или на разположение на работодателя и др.

- Ненормиран работен ден (чл. 139а КТ): условия и ред за въвеждане, отчитане и компенсиране на ненормиран работен ден, права и задължения на работниците и служителите при ненормиран работен ден.

- Нощен труд: определение, продължителност и забрана за полагане на нощен труд (чл. 140 КТ), правила при полагане на нощен труд (140а КТ).

- Работа на смени (чл. 141 КТ):дневна, нощна и смесена работна смяна.

- Извънреден труд: определение и забрана (чл. 143 КТ), допустимост по изключение (чл. 144 КТ), продължителност (чл. 146 КТ), недопустимост (чл. 147 КТ), отказ за полагане (чл. 148 КТ), отчитане (чл. 149 КТ) и заплащане на извънреден труд (чл. 150 КТ).

- Отчитане на работното време (чл. 142 КТ): в работни дни – подневно, сумирано изчисляване на работното време, максимална продължителност на работна смяна при сумирано изчисляване на работното време.

Работното време на работника или служителя се прекъсва с една или няколко **почивки** (чл. 151, ал.1 КТ). Техният брой и продължителност се определят в зависимост от характера на работата.

Раздел III на глава VII на КТ урежда правата и задълженията за осигуряване на **почивките по време на работа**, както следва:

- Почивки в работния ден: една или няколко почивки (броят и продължителността се определят в зависимост от характера на работата), почивка за хранене и време за хранене през работното време (чл. 151 КТ);

- Почивки при работа със специфичен характер и/или организация на труд (чл. 154а КТ);

- Междудневна почивка (чл. 152 КТ);

- Седмична почивка (чл. 153 КТ);
- Празнични дни (чл. 154 КТ).

Отпуск в най-широк смисъл на понятието е освобождаването на работника или служителя от задължението да работи по трудовото правоотношение за определен период от време, без то да бъде прекратявано.

В глава осма „Отпуски” на КТ са уредени въпросите, свързани с вида и размера на отпуските, както и условия за тяхното ползване, прекъсване, отлагане, погасяване правото на ползване, заплащане и др.

- Видове отпуски: основен и удължен платен годишен отпуск (чл. 155 КТ); допълнителен платен годишен отпуск (чл. 156 КТ); отпуск за изпълнение на граждански, обществени и други задължения – при встъпване в брак, при кръводаряване, при смърт на родител, дете, съпруг, брат, сестра и родител на другия съпруг или други роднини по права линия, когато работника или служителя е призован в съд или от други органи като страна, свидетел или вещо лице, за участие в заседания като член на представителен държавен орган или съдебен заседател и др. (чл. 157 КТ); отпуск при повикване на учебно мобилизационно мероприятие (чл. 158 КТ); отпуск на синдикални дейци (чл. 159 КТ); неплатен отпуск (чл. 160 КТ); служебни и творчески отпуски (чл. 161 КТ); отпуск при временна неработоспособност (чл. 162); отпуск поради бременност, раждане и осиновяване (чл. 163 КТ); отпуск за отглеждане на дете до 2-годишна възраст (чл. 164 КТ); отпуск за отглеждане на дете, настанено при близки и роднини или в приемно семейство (чл. 164а КТ); неплатен отпуск за отглеждане на дете до 2-годишна възраст (чл. 165 КТ); отпуск за кърмене и хранене на малко дете (чл. 166 КТ); отпуск при смърт или тежко заболяване на родител (чл. 167 КТ); неплатен отпуск за отглеждане на дете до 8-годишна възраст (чл. 167а КТ); платен отпуск за две и повече живи деца (чл. 168 КТ); платен отпуск за обучение (чл. 169 КТ); отпуск за приеман изпит в учебно заведение (чл. 170 КТ); неплатен отпуск на учащи се (чл. 171 КТ).

- Ползване на платения годишен отпуск: начин на ползване (чл. 172 КТ); ред за ползване (чл. 173 КТ); ползване на отпуск от непълнолетни и майки (чл. 174 КТ); прекъсване на ползването (чл. 175 КТ); отлагане на ползването (чл. 176 КТ); погасяване на правото на ползване (чл. 176а КТ); заплащане (чл. 177 КТ); забрана за парично компенсиране (чл. 178 КТ).

➤ *Безопасни и здравословни условия на труд*

Съгласно глава XIII „Здравословни и безопасни условия на труда”:

- **Министърът на труда и социалната политика** самостоятелно или съвместно с други министри издава актове по осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд, както и правила за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд (чл. 276КТ);
- **Работодателят** осигурява здравословни и безопасни условия на труд (чл. 275КТ); разработва и утвърждава правила за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в предприятието (чл. 277КТ); провежда инструктаж и обучение по безопасните методи на работа (чл. 281КТ); осигурява на санитарно-битово и медицинско обслужване (чл. 282КТ); предоставя безплатно специално работно облекло и лични предпазни средства (чл. 284КТ); предприема мерки за предотвратяване и намаляване на трудовите злополуки и на общите заболявания и професионалните болести (чл. 289 КТ);
- **В определени случаи и при наличието на определени в нормативни актове обстоятелства (КТД, подзаконов нормативен акт), работодателят** осигурява безплатна храна и/или добавки към храната (чл. 285КТ); организира провеждането на предварителни и периодични медицински прегледи (чл. 287КТ);
- **Работникът или служителят** има право да откаже изпълнението или да преустанови работата, когато възникне сериозна и непосредствена опасност за живота или здравето му, като незабавно уведоми прекия ръководител. (чл. 283КТ).

Изпълнителната агенция „Главна инспекция по труда” осъществява цялостния контрол за спазване на трудовото законодателство във всички отрасли и дейности, както и специализирана контролна дейност по спазването на законодателството, свързано с изпълнението на държавната служба, и на правата и задълженията на страните по служебното правоотношение (чл. 399 КТ).

Глава XIX „Контрол за спазване на трудовото законодателство и административнонаказателна отговорност за неговото нарушаване” урежда въпросите, свързани със:

- Правата (чл. 402 кт) и задълженията (чл. 403КТ) на контролните органи;
- Задълженията на работодателя във връзка с контрола за спазване на трудовото законодателство (чл. 403аКТ);
- Принудителните административни мерки (чл. 404КТ), вкл. тяхното

обжалване (чл. 405 кт);

- Обявяване съществуването на трудово правоотношение (чл. 405аКТ);

- Сигналната функция на синдикалните организации (чл. 406КТ) и на контролните органи (чл. 407КТ);

- Ревизионната книга в предприятието (чл. 408КТ);

- Видовете административни наказания (чл. 412аКТ);

- Отговорността за нарушение на нормативните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд (чл. 413КТ) и за нарушения на другите разпоредби на трудовото законодателство (чл. 414КТ);

- Отговорността на работника или служителя при предоставяне на работна сила без сключен трудов договор (чл. 414аКТ);

- Отговорността за неизпълнение на предписание и за създаване на пречки на контролен орган (чл. 415КТ);

- Задължението за внасяне (чл. 415а) и отговорността за невнасяне (чл. 415бКТ) на имуществени санкции и глоби по наказателни постановления;

- Отговорността за маловажно нарушение (чл. 415вКТ);

- Споразумение в административнонаказателното производство (чл. 415гКТ);

- Разсрочване на задължения (чл. 415дКТ);

- Приложимостта на административнонаказателната отговорност за нарушения на трудовото законодателство (чл. 415еКТ);

- Установяване на нарушенията, издаване, обжалване и изпълнение на наказателните постановления (чл. 416КТ).

➤ *Трудова дисциплина*

Виновното неизпълнение на трудовите задължения е нарушение на трудовата дисциплина (чл. 186 КТ). В тази връзка трудовата дисциплина се свежда до съвкупност от всички задължения на работника или служителя (т.2.1.1.) при изпълнение на възложената работа.

- **Правилник за вътрешния трудов ред** (чл. 181 КТ): определя правата и задълженията на работниците и служителите и на работодателя по трудовото правоотношение и урежда организацията на труда в предприятието съобразно особеностите на неговата дейност.

- **Дисциплинарна отговорност**: нарушение на трудовата дисциплина (чл. 186 КТ); видове нарушения на трудовата дисциплина (чл. 187 КТ); видове дисциплинарни наказания (чл. 188 КТ); критерии за определяне и еднократност на дисциплинарното наказание (чл. 189 КТ); дисциплинарно уволнение (чл. 190 КТ); органи, които налагат дисциплинарните наказания (чл. 192 КТ); задължения на работодателя преди налагане на дисциплинарното наказание (чл. 193 КТ); срокове за налагане на дисциплинарни наказания (чл. 194 КТ); заповед за дисциплинарно наказание (чл. 195 КТ); заличаване на дисциплинарните наказания (чл. 197 КТ); предсрочно заличаване на дисциплинарни наказания (чл. 198 КТ); временно отстраняване от работа (чл. 199 КТ).

➤ *Заплащане на труда*

Според КТ, **положеният труд по трудово правоотношение е възмезден** (чл. 242 КТ). В глава XII „Трудово възнаграждение” са уредени въпросите, свързани със:

- Правото на равно възнаграждение (чл. 243 КТ);
- Регулиране на минималните трудови възнаграждения и обезщетения (чл. 244 КТ): минималната работна заплата за страната; видовете и минималните размери на допълнителните трудови възнаграждения и на обезщетенията по трудовото правоотношение;
- Системите на заплащане на труда: определяне на размера на трудовото възнаграждение (чл. 247 КТ); определяне и изменение на трудовите норми (чл. 250 КТ);
- Допълнителни и други трудови възнаграждения: трудово възнаграждение при вътрешно заместване (чл. 259 КТ); трудово

възнаграждение при външно съвместителство (чл. 260КТ); заплащане на нощен труд (чл. 261КТ); заплащане на извънреден труд (чл. 262КТ), вкл. При ненормиран работен ден (чл. 263КТ); трудово възнаграждение за работа през официалните празници (чл. 264КТ); трудово възнаграждение при неизпълнение на трудовите норми (чл. 266КТ); трудово възнаграждение при престой и производствена необходимост (чл.267КТ); трудово възнаграждение при некачествена продукция (чл.268КТ);

- Изплащане на трудовото възнаграждение:изплащане в пари и в натура (чл. 269КТ); място и срокове за изплащане (чл. 270КТ); добросъвестност при получаване на трудовото възнаграждение (чл. 271КТ); удържки от трудовото възнаграждение (чл. 272КТ).

➤ *Обучение и квалификация (чл. 281 КТ)*

- Всички работници и служители се инструктират и обучават по безопасните методи на работа.

- Работниците и служителите, работата на които е свързана с използване, обслужване и поддържане на машини и други технически съоръжения, както и работниците и служителите, заети в дейности, които създават опасност за здравето и живота им, задължително се инструктират, обучават и полагат изпит по правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труда.

- Машините, другите съоръжения и технологичните процеси с повишена опасност се обслужват само от правоспособни работници и служители. Тяхната правоспособност се урежда със специални наредби. Списъкът на съоръженията и дейностите с повишена опасност се утвърждава от съответните ведомства.

- Не се допускат на работа лица без необходимите знания и умения, които се предвиждат в правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труда в предприятието.

- Работодателят е длъжен да организира провеждането на периодично обучение или инструктаж на работниците и служителите по правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при условия и по ред, определени с наредба на министъра на труда и социалната политика.

➤ *Медицинско наблюдение*

- Работодателят е длъжен да осигурява условия за санитарно-битово и медицинско обслужване на работниците и служителите съобразно санитарните норми и изисквания (чл. 282 КТ).
- Според разпоредбата на чл. 287 КТ, всички работници и служители подлежат на задължителни предварителни и периодични медицински прегледи. Условията за извършване на предварителните и периодичните прегледи съобразно характера на работата, условията на труда и възрастта на работниците и служителите се определят от министъра на здравеопазването.
- Предварителните медицински прегледи се заплащат от лицата, които кандидатстват за работа, а периодичните медицински прегледи са за сметка на работодателя.
- Работодателят и длъжностните лица в предприятието са длъжни да опазват в тайна данните относно здравословното състояние на работниците и служителите и информацията от и за съответните медицински прегледи.

➤ *Трудови злополуки и професионални болести*

Трудовите злополуки, общите заболявания и професионалните болести, както и редът за тяхното установяване и последиците от настъпването им са уредени от отделен закон³ (чл. 290 КТ).

³Кодекс за социално осигуряване

➤ *Социално битово и културно обслужване на работниците и служителите*

○ **Осигуряване задоволяването на социално-битовите и културните потребности**(чл. 294 КТ): организирано хранене съобразно рационалните норми и специфичните условия на труд; търговско и битово обслужване; транспортно обслужване от местоживеенето до местоработата и обратно; бази за дълготраен и краткотраен отдих, физическа култура, спорт и туризъм; бази за културни занимания, клубове, библиотеки и други; подпомагане на младите и на новопостъпилите работници и служители; задоволяване на други социално-битови и културни потребности.

○ **Работно и униформено облекло**(чл. 296 КТ): осигуряване на работниците и служителите безплатно работно и униформено облекло при условия и по ред, установени от Министерския съвет или в колективния трудов договор.

○ **Жилища и работнически общежития**(чл. 297 КТ): полагане на грижи за осигуряване жилища на работниците и служителите и техните семейства.

○ **Грижи за семействата на работниците и служителите** (чл. 299 КТ): настаняване на децата на работниците и служителите в детски заведения, както и поддържане, изграждане или участие в изграждането и поддържането им със средства на работодателя или съвместно с други работодатели и общинските съвети; предоставяне за ползване от децата на работниците и служителите наличната база за почивка, физкултура, спорт и туризъм, младежки дейности и културни занимания.

○ **Грижи за пенсионираните работници и служители** (чл. 300 КТ): по решение на общото събрание на работниците и служителите социалните фондове и формите на социално обслужване могат да се ползват и от пенсионери, работили при същия работодател.

○ **Финансиране**(чл. 292 КТ): със средства от работодателя и от други източници.

○ **Разпределение и използване на средствата** (чл. 293 КТ): по решение на общото събрание на работниците и служителите.

➤ *Социален диалог*

Държавата регулира трудовите и непосредствено свързаните с тях отношения, осигурителните отношения и въпросите на жизненото равнище след консултации и диалог с работниците, служителите, работодателите и техните организации в дух на сътрудничество, взаимни отстъпки и зачитане на интересите на всяка от страните (чл. 2 КТ).

- **Тристранно сътрудничество**(чл.3 КТ): Национален съвет за тристранно сътрудничество (чл. 3а КТ); Отраслови, браншови, областни и общински съвети за тристранно сътрудничество (чл. 3б КТ); функции, заседания, организиране на дейността и приемане на решения, уредба и финансиране дейността на съветите за тристранно сътрудничество (чл. 3в – 3е КТ).

- **Сдружаване** на работниците и служителите (чл. 4 КТ) и на работодателите (чл. 5 КТ).

- **Общо събрание** на работниците и служителите (чл. 6 – 6а КТ).

- Участие на работниците и служителите в управлението на предприятието (чл. 7 КТ).

- Представители за **информиране и консултиране** на работниците и служителите (чл. 7а – 7б КТ).

- Права и задължения на представителите на работниците и служителите (чл. 7в КТ).

- **Синдикални организации и организациите на работодателите** (глава III на КТ): представителни организации на работниците и служителите (чл. 34 КТ) и на работодателите (чл. 35 КТ); признаване на представителни организации (чл.36 КТ); проверка на изискванията за представителност (чл. 36а КТ).

- **Права на синдикалните организации и на организациите на работодателите:** участие в обсъждането на трудови и осигурителни въпроси (чл. 42 КТ); представителство пред съда (чл. 45 КТ).

- Съдействие за осъществяване дейността на синдикалните организации и на представителите на работниците и служителите (чл. 46 КТ).

➤ *Имуществена отговорност и видове обезщетения (глава X на КТ)*

- **Имуществена отговорност на работодателя:** при смърт или увреждане здравето на работника и служителя (чл. 200 КТ); изключване или намаляване на отговорността (чл. 201 КТ); регресен иск (чл. 202 КТ).

- **Имуществена отговорност на работника или служителя:** обсег на имуществената отговорност (чл. 203 КТ); изключване на отговорността (чл. 204 КТ); вреда, която подлежи на обезщетяване (чл. 205 КТ); размер на отговорността (чл. 206 КТ); размер на отговорността за вреда, причинена при отчетническа дейност (чл. 207 КТ); отговорност за вреда, причинена от няколко работници или служители (чл. 208 КТ); бригадна отговорност (чл. 209 КТ); осъществяване на ограничената имуществена отговорност (чл. 210 КТ) и на пълната имуществена отговорност (чл. 211 КТ).

- **Видове обезщетения:** при недопускане на работа (чл. 213 КТ); при временно отстраняване от работа (чл. 214 КТ); при командировка (чл. 215 КТ); при преместване (чл. 216 КТ); при трудоустрояване (чл. 217 КТ); при бедствие (чл. 218 КТ); при правомерен отказ на работника или служителя да изпълнява работата (чл. 219 КТ); за неспазено предизвестие (чл. 220 КТ); при прекратяване на трудовото правоотношение без предизвестие (чл. 221 КТ); при уволнение на други основания (чл. 222 КТ); за неизползуван платен годишен отпуск (чл. 224 КТ); при незаконно уволнение и при недопускане на работа на възстановен работник или служител (чл. 225 КТ); за други вреди, причинени на работника или служителя (чл. 226 КТ).

- Регресна отговорност (чл. 227 КТ).

- Брутно трудово възнаграждение за определяне на обезщетенията (чл. 228 КТ).

➤ *Други*

- **Специална закрила на непълнолетните работници и служители:** минимална възраст за приемане на работа (чл. 301 КТ); приемане на работа на лица, ненавършили 16 години (чл. 302 КТ) и на лица от 16 до 18 години (чл. 303 КТ); работи за лица, ненавършили 18 години (чл. 304 КТ); особени грижи за непълнолетните (чл. 305 КТ).

- **Специална закрила на жените:** защита на бременните жени и на кърмачките (чл. 307 КТ); осигуряване на стаи за жени (чл. 308 КТ);

трудоустрояване на бременни жени или кърмачки (чл. 309 КТ); командироване на бременни жени и майки с деца (чл. 310 КТ); надомна работа (чл. 312 КТ); ползване на правата на майката от бащата (чл. 313 КТ); задължение за уведомяване (чл. 313а КТ).

- **Специална закрила на лицата с намалена работоспособност:** основание за трудоустрояване (чл. 314 КТ); работни места за трудоустрояване (чл. 315 КТ); специализирани предприятия и цехове за лица с трайно намалена работоспособност (чл. 316 КТ); трудоустрояване на работници и служители; (чл. 317 КТ); платен годишен отпуск (чл. 319 КТ); трудово възнаграждение (чл. 320 КТ).

- Закрила при уволнение:(чл. 333 КТ).

1.2.1.2. Закон за здравословни и безопасни условия на труд (ЗЗБУТ)

Обн., ДВ, бр. 124 от 1997 г., изм., бр. 86 от 1999 г., бр. 64 и 92 от 2000 г., бр. 25 и 111 от 2001 г., изм. и доп., бр. 18 от 2003 г., изм., бр. 114 от 2003 г., изм. и доп., бр. 70 от 2004 г., бр. 76 от 2005 г., изм., бр. 33 от 2006 г., изм. и доп., бр. 48 от 2006 г., изм., бр. 102 от 2006 г., изм. и доп., бр. 105 от 2006 г., бр. 40 от 2007 г., изм., бр. 102 от 2008 г., изм. и доп., бр. 108 от 2008 г., изм., бр. 93 от 2009 г., доп., бр. 12 и 58 от 2010 г., изм., бр. 88 и 98 от 2010 г., бр. 60 от 2011 г., бр. 7 от 2012 г.

Предмет:

Урежда правата и задълженията на държавата, работодателите, работещите, представителите на работещите по безопасност и здраве при работа, на лицата, които за своя сметка работят сами или в съдружие, и на други организации и юридически лица за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.

Цел:

Да въведе общи принципи за превенция и мерки за стимулиране подобренията на безопасността и здравето на работещите: превенция на професионалните рискове; защита на безопасността и здравето; отстраняване на рисковете и причините за трудовия травматизъм и професионалната заболяемост; информиране, консултации и обучение; балансирано участие.

➤ *Основни задължения на страните по трудово или служебно правоотношение*

Юридическите и физическите лица, които самостоятелно наемат работещи, юридическите и физическите лица, които ползват работещи, предоставени им от предприятие, което осигурява временна работа, както и лицата, които за своя сметка работят сами или в съдружие с други, са длъжни да осигурят здравословни и безопасни условия на труд във всички случаи, свързани с работата, както на работещите, така и на всички останали лица, които по друг повод се намират във или в близост до работните помещения, площадки или места (чл. 14, ал. 1 ЗЗБУТ).

- **Задължения на работодателя:** да осигурява здравословни и безопасни условия на труд на работещите, като прилага необходимите мерки, вкл: превенция на професионалните рискове; предоставяне на информация и обучение; осигуряване на необходимата организация и средства (чл. 4, ал. 1

ЗЗБУТ); да осигурява основните принципи на превенция: избягване на рисковете; оценка на рисковете, които не могат да бъдат избегнати; ограничаване на рисковете при източника на възникването им; приспособяване на работата към работещия, особено по отношение на проектирането на работните места, избора на работното оборудване, на работните и производствените методи, с цел облекчаване или премахване на монотонната работа, работата с наложен ритъм, както и за намаляване на въздействието им върху здравето на работещия; привеждане в съответствие с техническия прогрес; замяна на опасното с безопасно или по-малко опасно; обозначаване на съществуващи опасности и източници на вредни за здравето и безопасността фактори; прилагане на последователна цялостна политика за превенция, обхващаща технологията, организацията на работа, условията на труд, социалните взаимоотношения и въздействието на елементите на работната среда и трудовия процес; използване на колективните средства за защита с предимство пред личните предпазни средства; даване на съответни инструкции на работещите (чл. 4, ал. 3 ЗЗБУТ).

- **Задължения на възложителя, проектанта и строителя** в процеса на проектиране на строителни обекти и дейности, производства, конструкции, технологии и работно оборудване(чл. 5 ЗЗБУТ).

- **Задължения на работещите:** да се грижат за здравето и безопасността си, както и за здравето и безопасността и на другите лица, пряко засегнати от неговата дейност (чл. 33 ЗЗБУТ); да използват правилно: работното оборудване; дадените им лични предпазни средства, специално работно облекло, средствата за колективна защита и предпазните устройства, с които са оборудвани машините, апаратите, инструментите, предприятието или сградата; да информират незабавно работодателя или съответните длъжностни лица за всяка възникнала обстановка при работа, която може да представлява непосредствена опасност за тяхното здраве и за всички неизправности в средствата за колективна защита; да съдействат на работодателя, на съответните длъжностни лица и/или на представителите на работещите по безопасност и здраве при работа при изпълнението на мероприятията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд и на предписанията, дадени от контролните органи; да възстанови незабавно или да предприеме други защитни мерки за незабавно възстановяване на временно отстрани от него средство за защита или сигнализация при извършване на ремонт, монтаж, профилактика и др. (чл. 34 ЗЗБУТ).

➤ *Работно време, почивки и отпуски*

При работа с високо нервно-психическо натоварване, наложен ритъм, монотонност и принудителна работна поза, определена трудова норма и при сменна работа се въвеждат **физиологични режими на труд и почивка** (чл. 12 ЗЗБУТ). Условието, редът и изискванията за разработване на физиологичните режими на труд и почивка са определени с наредба⁴ на министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика.

➤ *Безопасни и здравословни условия на труд*

При осъществяване на дейността за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд **работодателят е длъжен:**

- Да оценява рисковете за безопасността и здравето на работещите; да планира и прилага превантивни мерки и методи на работа и производство; да възлага на работещите задачи, съобразени с техните компетентности, опит, възможности и с пригодността им по отношение на безопасността и здравето при работа; да отчита специфичните опасности за работещите, които се нуждаят от специална закрила, с оглед осигуряване на съответните улеснения на работните им места; да създаде необходимата организация за осъществяване на наблюдението и контрола по изпълнението на планираните мерки; да осигури ефективен контрол за извършване на работата без риск за здравето и по безопасен начин; да не допуска до местата, където съществува сериозна или специфична опасност за здравето и живота, лица, които не са подходящо обучени, инструктирани и екипирани; да предприеме необходимите мерки за координация на действията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, когато на един обект или работна площадка се извършват работи или дейности от работещи и на други работодатели (чл. 16 ЗЗБУТ); Да подава годишна декларация в териториалната дирекция "Инспекция по труда" по адреса на регистрация на предприятието в срок до 30 април на следващата година (чл.15, ал.1 ЗЗБУТ).

- Да назначи или определи едно или повече длъжностни лица с

⁴Наредба № 15 за условията, реда и изискванията за разработване и въвеждане на физиологични режими на труд и почивка по време на работа

подходящо образование и квалификация, или да създаде специализирана служба за организиране изпълнението на дейности, свързани със защитата от професионалните рискове и превенция на тези рискове (чл. 24 ЗЗБУТ). Техните функции и задачи са определени с наредба⁵ на министъра на труда и социалната политика (чл. 24, ал. 2 ЗЗБУТ).

- Да въвежда в експлоатация нови, реконструирани или модернизирани обекти при доказано съответствие с изискванията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд (чл. 6 ЗЗБУТ);

- Да осигурява минималните изисквания за осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд на работните места (чл. 7 ЗЗБУТ); минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд са определени с наредба⁶ на министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването (чл. 7, ал. 2 ЗЗБУТ);

- Да използва подходящо за извършваната работа работно оборудване: да не застрашава здравето и безопасността на работещите и да отговаря на изискванията за здравословни и безопасни условия на труд, установени с нормативни актове (чл. 8, ал. 1–3 ЗЗБУТ);

- Да поддържа работното оборудване и своевременно да го ремонтира през целия период на използването му и след извеждането му от експлоатация, така че да не застрашава здравето и безопасността на работещите (чл. 8, ал. 4 ЗЗБУТ);

- Да осигурява лични предпазни средства при работа с риск за здравето и безопасността, който не може да се отстрани по друг начин (чл. 10, ал. 1 ЗЗБУТ);

- Да осигурява подходящи средства и оборудване за избягване на ръчното повдигане, поддържане и пренасяне на тежести. (чл. 11 ЗЗБУТ); минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд при ръчна работа с тежести са определени с наредба⁷ на министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика (чл. 11, ал. 3 ЗЗБУТ);

⁵Наредба № 3 за функциите и задачите на длъжностните лица и на специализираните служби в предприятията за организиране изпълнението на дейностите, свързани със защитата и профилактиката на професионалните рискове

⁶Наредба № 7 за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване

⁷Наредба № 16 за физиологични норми и правила за ръчна работа с тежести

- Да създаде и поддържа картотека на информационните листове за безопасност на употребяваните и произвежданите опасни химични вещества и препарати (чл. 13, ал. 2 ЗЗБУТ);
- Осигури организация за действия по ликвидиране на опасността, оказване на първа помощ, противопожарна охрана и условия за евакуация на работещите, както и контактите със спешна медицинска помощ и структурите за пожарна безопасност и защита на населението (чл. 20 ЗЗБУТ).

➤ *Трудова дисциплина*

- Всеки работещ е длъжен да се грижи за здравето и безопасността си, както и за здравето и безопасността и на другите лица, пряко засегнати от неговата дейност, в съответствие с квалификацията му и дадените от работодателя инструкции (чл. 33 ЗЗБУТ).
- Работещите в съответствие със своята квалификация и дадените им инструкции са длъжни: да използват правилно машините, апаратите, инструментите, опасните вещества и материали, транспортните средства и другото работно оборудване; да използват правилно дадените им лични предпазни средства и специално работно облекло и след употреба да ги връщат на съответното място за съхранение; да използват правилно и по предназначение и да не отстраняват, прекъсват, изключват или променят самоволно средствата за колективна защита и предпазните устройства, с които са оборудвани машините, апаратите, инструментите, предприятието или сградата; да информират незабавно работодателя или съответните длъжностни лица за всяка възникнала обстановка при работа, която може да представлява непосредствена опасност за тяхното здраве и за всички неизправности в средствата за колективна защита; да съдействат на работодателя, на съответните длъжностни лица и/или на представителите на работещите по безопасност и здраве при работа при изпълнението на мероприятията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд и на предписанията, дадени от контролните органи (чл. 34, ал. 1 ЗЗБУТ).
- Всеки работещ, който временно отстрани средство за защита или сигнализация при извършване на ремонт, монтаж, профилактика и други, е длъжен да го възстанови незабавно или да предприеме други защитни мерки със същата ефективност (чл. 34, ал. 2 ЗЗБУТ).

➤ *Заплащане на труда*

Тази област не е предмет на правно регулиране от ЗЗБУТ.

➤ *Обучение и квалификация*

Работодателят е длъжен да осигури на всеки работещ, включително на работещите по срочно правоотношение или при условията на временна работа, както и на работещите на смени и полагащите нощен труд, подходящо обучение и инструктаж по безопасност и здраве при работа в съответствие със спецификата на индивидуалното му работно място и на **професията** при: постъпване на работа; преместване на друга работа или промяна на работата; въвеждане на ново или при промяна на работно оборудване и технология. Обучението се осъществява в работно време, като всички разходи за провеждането му са за сметка на работодателя (чл. 26, ал. 2 ЗЗБУТ).

➤ *Медицинско наблюдение*

Работодателите са длъжни да осигуряват обслужване на работещите от регистрирани служби по трудова медицина (СТМ)- (чл. 25 ЗЗБУТ).

Със ЗЗБУТ са уредени въпросите, свързани със:

- Създаването на СТМ (чл. 25, ал. 3 – 4);
- Основните функции (чл. 25, ал. 2) и дейности на СТМ (чл. 25а.).
Условията и редът за осъществяване дейността на службите по трудова медицина са определени с наредба⁸ на министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика (чл. 25б, ал. 4);
- Минималният състав на СТМ (чл. 25б.);
- Регистрирането на СТМ (чл. 25в), вкл. Необходими документи (чл. 25г, ал. 1); отказ за регистрация (чл. 25г, ал. 4 – 5); заличаване на регистрирани СТМ (чл. 25д, ал. 3) и др.;

⁸Наредба № 3 за условията и реда за осъществяване дейността на службите по трудова медицина

➤ *Трудови злополуки и професионални болести*

Работодателят задължително установява, разследва и регистрира всяка станала трудова злополука и известните му случаи на професионални заболявания по ред и начин, определени с Кодекса за социално осигуряване (чл. 23, ал.1 ЗЗБУТ).

➤ *Социален диалог*

Политиката за осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд се определя и осъществява след съгласуване в рамките на постоянни или временни структури на тристранното сътрудничество на национално, отраслово и регионално равнище (чл. 38 ЗЗБУТ).

- **Национално ниво:**Национален съвет по условия на труд (НСУТ) – състав (чл. 39, ал.2 ЗЗБУТ), функции и задачи (чл. 39, ал.1, чл. 40 ЗЗБУТ).

- **Отраслово и регионално равнище:**отраслови и браншови съвети по условия на труд – състав (чл. 41 ЗЗБУТ), функции и задачи (чл. 42 ЗЗБУТ); регионални (областни и общински) съвети по условия на труд (чл. 43 ЗЗБУТ).

Работодателят е длъжен да се консултира с работещите или с техни представители и организации, като създава възможност те да участват при: обсъждането и приемането на всички мерки, които се отнасят до здравето и безопасността на работещите; определянето на работещи, които ще извършват дейности по осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд, първа помощ, борбата с пожарите и евакуацията на работещите; планирането и организацията на обучението на работещите по здравословните и безопасни условия на труд. (чл. 26, ал.1 ЗЗБУТ).

- **Ниво предприятие:** комитети по условия на труд (КУТ) (чл. 27 ЗЗБУТ) и групи по условия на труд (ГУТ)- (чл. 28 ЗЗБУТ): функции на КУТ/ГУТ (чл. 29 ЗЗБУТ); права на представителите на работещите в КУТ/ГУТ (чл. 30 ЗЗБУТ).

➤ *Имуществена отговорност и видове обезщетения*

○ **Задължително осигуряване за професионално заболяване и трудова злополука**, като осигурителните вноски са за сметка на работодателите (чл. 51, ал.1 ЗЗБУТ). Условието и редът за осигуряване за трудови злополуки и за професионални заболявания са уредени с отделен закон⁹ (чл. 51, ал.3 ЗЗБУТ).

○ **Задължително застраховане за риска „трудова злополука”**: за сметка на работодателя при условия и по ред, определени с акт на Министерския съвет¹⁰ (чл. 52, ал.1 ЗЗБУТ).

➤ *Други*

○ Задължение за подаване на годишна декларация в териториалната дирекция „Инспекция по труда” по адреса на регистрация на предприятието. Формата, съдържанието, редът и начинът за подаване и съхраняване на декларацията по ал. 1 са определени с наредба¹¹ на министъра на труда и социалната политика. (чл. 15, ал.1 – 2 ЗЗБУТ).

○ Задължение за писмена договореност между работодатели, когато използват съвместно един обект, работно помещение или оборудване, работна площадка или работно място (чл. 18 ЗЗБУТ).

➤ *Контрол и административнонаказателна отговорност*

○ Цялостен контрол по спазването на този закон упражнява Министерството на труда и социалната политика (чл. 54, ал.1 ЗЗБУТ), а специализираната контролна дейност по изпълнението на този закон, както и на други нормативни актове се извършва от Изпълнителната агенция „Главна инспекция по труда” чрез нейните структури (чл. 54, ал.2 ЗЗБУТ).

○ Органите на държавния здравен контрол упражняват контрол

⁹Кодекс за социално осигуряване

¹⁰Наредба за задължително застраховане на работниците и служителите за риска „трудова злополука”

¹¹Наредба № 3 за формата, съдържанието, реда и начина за подаване и съхраняване на декларацията по чл. 15, ал. 1 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд

върху дейността на службите по трудова медицина (чл. 54а, ал.1 ЗЗБУТ).

- Отговорност за лицата, които нарушават изискванията или не изпълняват задълженията си по този закон (чл. 55 ЗЗБУТ).

- Имуществени санкции или глоби за лицата, регистрирали служба по трудова медицина, и за ръководителите на службите по трудова медицина, които не изпълняват задълженията си по този закон (чл. 54б ЗЗБУТ).

1.2.1.3. Кодекс за социално осигуряване (КСО)

Обн., ДВ, бр. 110 от 1999 г., Решение № 5 на Конституционния съд на РБ от 29.06.2000 г. - бр. 55 от 2000 г.; изм. и доп., бр. 64 от 2000 г., изм., бр. 1 от 2001 г., доп., бр. 35 от 2001 г., изм., бр. 41 от 2001 г., изм. и доп., бр. 1 от 2002 г., изм., бр. 10 от 2002 г., изм. и доп., бр. 45 и 74 от 2002 г., доп., бр. 112 от 2002 г., изм. и доп., бр. 119 от 2002 г., доп., бр. 120 от 2002 г., изм. и доп., бр. 8 от 2003 г., доп., бр. 42 от 2003 г., изм. и доп., бр. 67 от 2003 г., доп., бр. 95 от 2003 г., изм. и доп., бр. 112 от 2003 г., изм., бр. 114 от 2003 г., изм. и доп., бр. 12 от 2004 г., изм., бр. 21 от 2004 г., доп., бр. 38 от 2004 г., изм. и доп., бр. 52, 53 и 69 от 2004 г., изм., бр. 70 от 2004 г., изм. и доп., бр. 112 от 2004 г., изм., бр. 115 от 2004 г., изм. и доп., бр. 38 от 2005 г., изм., бр. 39, 76 и 102 от 2005 г., изм. и доп., бр. 103, 104 и 105 от 2005 г., изм. и доп., бр. 17 от 2006 г., изм., бр. 30, 34, 59 и 68 от 2006 г., попр., бр. 76 от 2006 г., изм., бр. 80, 82 и 95 от 2006 г., доп., бр. 102 от 2006 г., изм. и доп., бр. 105 от 2006 г., бр. 41 от 2007 г., изм., бр. 52, 53, 64 и 77 от 2007 г., доп., бр. 97 100 от 2007 г., изм. и доп., бр. 109 и 113 от 2007 г., изм., бр. 33 от 2008 г., изм. и доп., бр. 43 от 2008 г., изм., бр. 67 от 2008 г., доп., бр. 69 от 2008 г., изм., бр. 89 и 102 от 2008 г., изм. и доп., бр. 109 от 2008 г., изм., бр. 23 от 2009 г., доп., бр. 25 от 2009 г., изм. и доп., бр. 35 и 41 от 2009 г., доп., бр. 42 от 2009 г., изм., бр. 93 и 95 от 2009 г., изм. и доп., бр. 99 от 2009 г., доп., бр. 103 от 2009 г., изм., бр. 16 от 2010 г., изм. и доп., бр. 19, 43 и 49 от 2010 г., доп., бр. 58 от 2010 г., изм. и доп., бр. 59 от 2010 г., изм., бр. 88, 97 и 98 от 2010 г., изм. и доп., бр. 100 от 2010 г., Решение № 7 на Конституционния съд на РБ от 31.05.2011 г. - бр. 45 от 2011 г.; изм. и доп., бр. 60 от 2011 г., изм., бр. 77 от 2011 г., изм. и доп., бр. 100 от 2011 г., доп., бр. 7 от 2012 г., изм. и доп., бр. 21 и 38 от 2012 г., изм., бр. 40 от 2012 г., доп., бр. 44 от 2012 г.).

Предмет:

КСО урежда обществените отношения, свързани със:

- Държавното обществено осигуряване (ДОО) при общо заболяване, трудова злополука, професионална болест, майчинство, безработица, старост и смърт;
- Допълнителното социално осигуряване.

Въпросите, свързани с **осигуряването за трудова злополука и професионална болест** са уредени в част I на КСО „Държавно обществено осигуряване”.

➤ *Основни задължения на страните по трудово или служебно правоотношение*

Задължения на осигурителите¹²: да внасят за своя сметка осигурителни вноски във фонд „Трудова злополука и професионална болест” (чл. 6, ал. 6 КСО), в размер от 0,4 до 1,1 на сто, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година по групи основни икономически дейности (чл. 6, ал. 1, т. 5 КСО); да декларира пред териториалното поделение на Националния осигурителен институт всяка трудова злополука (чл. 57, ал. 1 КСО); да изготвя и представя документи, необходими за издаване на експертно решение за потвърждаване или отхвърляне на професионалната болест (чл. 62, ал. 2 КСО); да уведомява териториалното поделение на НОИ за изменения в технологията или характера на работа на предприятието, както и за ликвидация на предприятието; да уведомява незабавно териториалното поделение на НОИ, Инспекцията по труда и други компетентни органи за всяка смъртна трудова злополука, за всяка злополука, причинила увреждане на повече от трима работещи, както и за всяка злополука, за която има основание да се предполага, че ще доведе до инвалидност; да изпраща в териториалното поделение на Националния осигурителен институт копия от болничните листове (първичен и продължения) за трудова злополука или професионална болест (чл. 66 КСО).

○ **Обхват на осигуряване за трудова злополука и професионална болест:** инвалидност, смърт, временна неработоспособност и временно намалена работоспособност, поради трудова злополука и професионална болест (чл. 2, ал. 2, т. 3 КСО).

○ **Размерът на осигурителната вноска за трудова злополука и професионална болест** се определя от Националния осигурителен институт по методика и ред, определени с акт¹³ на Министерския съвет. (чл. 64, ал. 3 КСО).

○ **Задължения на осигуреното лице¹⁴:** да познава и да изпълнява

¹² Съгласно чл. 5, ал. 1 на КСО, осигурител е всяко физическо лице, юридическо лице или неперсонифицирано дружество, както и други организации, които имат задължение по закон да внасят осигурителни вноски за други физически лица. Държавата участва в осигуряването чрез трансфер във фонд "Пенсии" в размерите и по реда, определени в чл. 21, т. 5 на КСО.

¹³ Методика за реда и начина на определяне размера на осигурителната вноска за трудова злополука и професионална болест

¹⁴ Съгласно чл. 4, ал. 1 и 2 КСО, задължително осигурени за трудова злополука и професионална болест са: работници и служители, наети на работа за повече от пет работни дни, или 40 часа, през един календарен месец, независимо от характера на работата, от начина на заплащането и от източника на

изискванията на нормативните актове за безопасност на труда и опазване на здравето при работа, както и правилата за вътрешния трудов ред на предприятието; да уведоми незабавно осигурителя или негов пълномощник за настъпила трудова злополука или за установена професионална болест, с изключение на случаите, когато това е невъзможно (чл. 67 КСО).

○ **Права на осигурените за трудова злополука и професионална болест(чл. 12 КСО):**парични обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест, санаторно-курортно лечение, належащ медицински преглед, изследване и/или лечение; парични помощи за профилактика и рехабилитация; пенсия за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест; парични помощи за помощно-технически средства, свързани с увреждането; еднократна помощ и наследствена пенсия за съпруг (съпруга), деца и родители (при смърт на осигурено лице, която е в причинна връзка със злополуката или професионалната болест).

Работно време, почивки и отпуски: тази област не е предмет на правно регулиране от КСО.

Безопасни и здравословни условия на труд (чл. 65 КСО)

Фонд „Трудова злополука и професионална болест” финансира мероприятия за предотвратяване на трудовата злополука и професионалната болест:

○ Оказване на помощ, консултации и съдействие на осигурителите за

финансиране; държавните служители; съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и съдебните служители; кадрови военнослужещите по Закона за отбрана и въоръжените сили на Р. България, държавните служители-офицери, сержанти и граждански лица по Закона за МВР; членовете на кооперации, упражняващи трудова дейност и получаващи възнаграждение в кооперацията; лицата, които работят по втори или по допълнителен трудов договор; изпълнители по договори за управление и контрол на търговските дружества; лицата, упражняващи трудова дейност и получаващи доходи на изборни длъжности, служителите с духовно звание на Българската православна църква и други регистрирани вероизповедания; специализантите, които получават възнаграждение по договор за обучение за придобиване на специалност; работниците и служителите, наети на работа при един работодател за не повече от 5 работни дни (40 часа) през календарния месец или наети на работа при повече работодатели - при всеки от тях за не повече от 5 работни дни (40 часа) през календарния месец.

създаване и реализиране на ефективна система за управление на безопасността на труда и опазване на здравето при работа;

- Разработване и участие в разработването на национални отраслови програми (стратегии) в областта на безопасността на труда и опазване на здравето при работа;
- Провеждане на обучение и повишаване квалификацията на работещите по въпросите на безопасността на труда и опазване на здравето при работа;
- Осъществяване и възлагане на научни изследвания в областта на безопасността на труда и опазване на здравето при работа;
- Проверка на състоянието на безопасността на труда и опазване на здравето при работа;
- Разследване самостоятелно или с другите компетентни органи на трудови злополуки и професионални болести;
- Провеждане на кампанийна дейност, предоставяне на информация на обществото по проблемите на безопасността на труда и опазване на здравето при работа;
- Разработване и участие в разработването на нормативни актове по безопасността на труда и опазване на здравето при работа;
- Изучаване и разпространяване на положителния опит в създаването на безопасни условия на труд;
- Извършване на други дейности по предотвратяване на трудовите злополуки и професионалните болести.

➤ *Трудови злополуки и професионални болести*

Глава V на КСО урежда условията и реда за осигуряване за трудова злополука и професионална болест.

Трудова злополука(чл. 55 КСО): Всяко внезапно увреждане на здравето станало през време и във връзка или по повод на извършваната работа, както и при всяка работа, извършена в интерес на предприятието, когато е причинило временна неработоспособност, трайно намалена работоспособност или смърт (ал. 1).

Трудова е и злополуката, станала с осигурен по чл. 4, ал. 1 и 2 КСО по време на обичайния път при отиване или при връщане от работното място до: основното място на живеене или до друго допълнително място на живеене с постоянен характер;

мястото, където осигуреният обикновено се храни през работния ден; мястото за получаване на възнаграждение (ал. 2).

Не е налице трудова злополука, когато пострадалият умишлено е увредил здравето си.

- Условия и ред за деклариране (чл. 57 на КСО) и разследване (чл. 58 КСО) на трудова злополука. Редът за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки са определени с акт¹⁵ на Министерския съвет (чл. 57, ал. 3 КСО).
- Досие (документация) на трудова злополука (чл. 59 КСО).
- Квалифициране на злополуката за трудова (чл. 60 КСО).

Професионална болест (чл. 56 КСО): заболяване, което е настъпило изключително или предимно под въздействието на вредните фактори на работната среда или на трудовия процес върху организма и е включено в Списъка на професионалните болести, издаден от Министерския съвет по предложение на министъра на здравеопазването.

За професионална болест може да се признае и заболяване, невключено в Списъка на професионалните болести, когато се установи, че то е причинено основно и пряко от обичайната трудова дейност на осигурения и е причинило трайно намалена работоспособност или смърт на осигурения.

Към **професионалната болест** се отнасят и нейното усложнение и късните й последици.

- Сигнализиране за професионална болест (чл. 61 КСО).
- Изготвяне на документи за професионална болест (чл. 62 КСО).
- Ред за съобщаване, регистриране и обжалване на професионални болести – Редът за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести се определя с акт¹⁶ на Министерския съвет. (чл. 63 КСО)

¹⁵Наредба за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки

¹⁶Наредба за реда за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести

➤ *Имуществена отговорност и видове обезщетения*

Осигурените лица за трудова злополука и професионална болест имат право на:

- **Парично обезщетение за трудова злополука или професионална болест**, както и на **обезщетение при трудоустрояване** (чл. 40, ал. 2 КСО): срокове за представяне на документи за изплащане на обезщетение за временна неработоспособност или трудоустрояване (чл. 40а КСО); възнаграждение, от което се определя обезщетението (чл. 41 КСО); срок на изплащане на обезщетението (чл. 42 КСО); случаи, при които не се изплаща обезщетение (чл. 46 КСО);
- **Парично обезщетение при трудоустрояване** вследствие на трудова злополука или професионална болест (чл. 47 КСО);
- **Пенсия за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест** (чл. 78 КСО): размер на пенсията за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест (чл. 79 КСО);
- **Наследствени пенсии** (чл. 83, ал. 1 и ал. 3 и ал. 3 КСО).

➤ *Други*

- **Категория труд**(чл. 104, ал. 1 КСО): Министерският съвет определя кой труд към коя категория се причислява съобразно характера и особените условия на труд.
- **Пенсиониране при условията на първа или втора категория труд**: условия (осигурителен стаж и възраст) за придобиване право на пенсия (§ 4 от преходните и заключителните разпоредби на КСО); превръщане на осигурителния стаж от първа или втора категория в трета категория при пенсиониране за осигурителен стаж и възраст (чл. 104, ал. 2 – 9 КСО).
- **Общи правила за пенсиите**: дата на отпускане (чл. 94 КСО); спиране (чл. 95 КСО); прекратяване (чл. 96 КСО); възобновяване и възстановяване (чл. 97 КСО); ред за отпускане и изменение (чл. 98 КСО); изменение или отменяне на разпореждането (чл. 99 КСО); осъвременяване на пенсиите (чл. 100 КСО); получаване на повече от една пенсия (чл. 101 КСО); преизчисляване на пенсията (чл. 102 КСО).
- **Контрол**(глава VII КСО). Контролът по спазването на нормативните актове по държавното обществено осигуряване във връзка с дейността, възложена на Националния осигурителен институт, се осъществява

от контролните органи на Националния осигурителен институт (чл. 107 КСО).

- Отговорност за нарушения на разпоредбите на законодателството относно държавното обществено осигуряване(Раздел I на глава XXXXI „Административнонаказателна отговорност”).

- Отговорност за неизпълнение на задълженията за деклариране на данни пред Националната агенция за приходите и за внасяне на задължителни осигурителни вноски(Раздел III на глава XXXXI „Административно-наказателна отговорност”).

1.2.2. ПОСТАНОВЛЕНИЯ, ПРАВИЛНИЦИ, НАРЕДБИ, ИНСТРУКЦИИ И ДР., ИЗДАДЕНИ НА ОСНОВАНИЕ НОРМАТИВНИТЕ АКТОВЕ ПО Т. 1.2.1.

1.2.2.1. Постановления, правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Кодекса на труда

1.2.2.1.1. Наредба № 5 за съдържанието и реда за изпращане на уведомлението по чл. 62, ал. 5 от Кодекса на труда

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика на основание чл. 62, ал. 5 от КТ.

Обн., ДВ, бр. 1 от 2003 г., изм., бр. 39 от 2003 г., изм. и доп., бр. 88 от 2004 г., бр. 1 от 2006 г., попр., бр. 3 от 2006 г., изм. и доп., бр. 25 от 2006 г., изм., бр. 7 от 2008 г., бр. 1 от 2009 г., изм. и доп., бр. 1 от 2011 г., бр. 17 от 2011 г.

Предмет:

С наредбата са уредени условията, редът, случаите и начинът за подаване на уведомление от работодателя до компетентната териториална дирекция на Националната агенция за приходите, задълженията на страните по трудовото правоотношение и на компетентните държавни органи (ТД на НАП и Д „Инспекция по труда”).

- Ред и условия за подаване на уведомлението (чл. 1).
- Ред и условия за изпращане на уведомленията, както и техните видове (чл. 2).
- Срокове и случаи за изпращане на различните видове уведомления (чл. чл. 3, 3а, 6 и 7).
- Процедура по получаване на списъка на заверените уведомления и на списъка на неприетите уведомления, както и процедура по връчването на работника или служителя на завереното уведомление (чл. 4).
- Съдържание на различните видове уведомления (чл. 5 и чл. 5а).
- Ред и срокове за коригиране на данните при несъответствие между данните в завереното уведомление и условията по трудовия договор, и изпращане на ново уведомление (чл. 8).
- Указания за попълване на различните видове уведомления в приложенията към наредбата.

1.2.2.1.2. Наредба № 4 за документите, които са необходими за сключване на трудов договор

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика на основание чл. 62, ал. 7 от КТ.

Обн., ДВ, бр. 44 от 1993 г.

Предмет:

С наредбата са определени документите, необходими за сключване на трудов договор:

- Задължителни документи (чл. 1);
- Допълнителни документи (чл. 2);
- Документи при възникване на трудово правоотношение въз основа на избор и конкурс (чл. 3).

1.2.2.1.3. Национална класификация на професиите и длъжностите (НКПД-2011) Закон за администрацията (ЗА) - чл. 25; Заповед № РД01-514 от 12.07.2010 г.; Заповед № РД01-3 от 3.01.2011 г. за прилагане на структурата на Националната класификация на професиите и длъжностите, 2011; Заповед № РД01-931 от 27.12.2010 г.; Заповед № РД01-204 от 28.02.2011 г.; Заповед № РД01-426 от 30.05.2011 г.; Заповед № РД01-529 от 30.06.2011 г.; Заповед № РД01-533 от 30.06.2011 г.; Заповед № РД01-952 от 29.12.2011 г.; Заповед № РД01-586 от 6.07.2012 г.

Наименованието на длъжността в трудовия договор се определя съгласно Националната класификация на професиите и длъжностите, утвърдена със заповед на министъра на труда и социалната политика след съгласуване с председателя на Националния статистически институт.

Предмет:

Със Заповедта за прилагане на структурата на Националната класификация на професиите и длъжностите са определени задължения за:

- Определяне на наименованието на длъжността съгласно Национална класификация на професиите и длъжностите;
- Подаване на уведомление по реда на чл. 62 от Кодекса на труда до съответната териториална дирекция на НАП при настъпила промяна в длъжностното наименование.

1.2.2.1.4. Наредба за определяне на видовете работи, за които се установява намалено работно време

Наредбата е приета с ПМС № 267 от 2005 г. на основание чл.137, ал. 2 от КТ.

Обн. ДВ. бр.103 от 2005г., изм. ДВ. бр.68 от 2006г., изм. ДВ. бр.10 и 67 от 2009г.

С наредбата са определени видовете работи, извършвани при специфични условия и рискове за живота и здравето, които не могат да бъдат отстранени, ограничени или намалени, независимо от предприетите мерки, но намаляването на продължителността на работното време води до ограничаване на рисковете за здравето на работниците и служителите.

Предмет:

Определени са:

- Видовете работи, за които се установява намален - 6-часов (чл. 2) и 7-часов (чл. 3) работен ден;
- Процедурата за въвеждане на намалено работно време (чл. 5);
- Продължителността на нощното работно време за работниците и служителите, ползващи намалено работно време (чл.6);
- Правата на работниците и служителите по трудовото и осигурителното законодателство при въвеждане на намалено работно време (чл. 7);
- Условието за установяване на намалено работно за работниците и служителите (чл. 4);
- Правото на намалено работно време при специфични случаи (чл. 4а).

1.2.2.1.5. Наредба № 2 за реда за установяване задължение за дежурство или за разположение на работодателя

Наредбата е издадена от Министерството на труда и социалните грижи на основание чл. 139, ал. 5 от КТ.

Обн. ДВ. бр.38 от 1994г.

С наредбата се установява редът за определяне категориите работници и служители, за които поради особения характер на работата им може да се установява задължение да дежурят или да бъдат на разположение на работодателя, както и максималната продължителност на времето за дежурство и разположение и редът за отчитането му.

Предмет:

С наредбата са уредени въпросите, свързани със:

- Дежурството (чл. 2, ал. 2);
- Условието и редът за уговаряне на задължение за работника и служителя да бъде на разположение на работодателя (чл. 3, ал. 1);
- Мястото на разположение (чл. 3, ал. 2);
- Заплащането на работника и служителя времето на разположение (чл. 3, ал. 3);
- Отчитането на фактически извършената работа през времето на разположение и заплащането ѝ като извънреден труд (чл. 3, ал.4);
- Минималният размер на непрекъснатата междудневна и седмична почивка при полагане на извънреден труд на работника или служителя (чл. 3, ал. 5);
- Месечният график за времето за дежурство, както и времето на разположение (чл. 4);
- Максималната продължителност на времето на задължение за разположение и последователността в дните (чл. 5, ал. 1 – 2).

1.2.2.1.6. Наредба за работното време, почивките и отпуските

Наредбата е приета с ПМС № 72 от 1986 г. на основание чл.155, ал. 5 и чл. 173, ал. 1 на КТ.

Обн. ДВ. бр.6 от 1987г., изм. ДВ. бр.31, 55 и 59 от 1991г., изм. ДВ. бр.59 и 67 от 1993г., изм. ДВ. бр.38 от 1994г., изм. ДВ. бр.54 от 2001г., изм. ДВ. бр.103 от 2002г., изм. ДВ. бр.72 от 2004г., изм. ДВ. бр.24 и 103 от 2005г., изм. ДВ. бр.96 от 2006г., изм. ДВ. бр.1 от 2007г., изм. ДВ. бр.10 и 67 от 2009г., изм. ДВ. бр.21 от 2011г., изм. и доп. ДВ. бр.19 от 2012г.

Предмет:

С наредбата са уредени въпросите, свързани със:

- Разпределението и изчисляването на работното време (чл. 4а – 10);
- Полагането на извънреден труд (чл. 15 – 18);
- Платения годишен отпуск (чл. 22 – 43а): процедурата за изготвяне на графика за ползване на платения годишен отпуск (чл. 37а, ал. 1); условията, на които трябва да отговаря (чл. 37а, ал. 2); съдържанието на графика (чл. 37а, ал. 3); информиране на работници и служители за утвърдения график (чл. 37а, ал. 4); особени случаи (чл. 37б); допълване и изменение на графика (чл. 37в, ал. 1 – 2); отлагане на отпуската (чл. 37г – 38).
- Отпускът поради бременност и раждане и за отглеждане на дете (чл. 45 – 49д);
- Други видове отпуски (чл. 50 – 55): при встъпване в брак, при кръводаряване, при смърт на родител, дете, съпруг, брат, сестра и родител на другия съпруг или други роднини по права линия, при повикване на учебно мобилизационно мероприятие; за обучение; за две и повече живи деца; за приеман изпит в учебно заведение и др.

1.2.2.1.7. Наредба за определяне на видовете работи, за които се установява допълнителен платен годишен отпуск

Наредбата е приета с ПМС № 267 от 2005 г. на основание чл.156, ал. 2 на КТ.

Обн. ДВ. бр.103 от 2005г., изм. ДВ. бр.35 и 68 от 2006г., изм. ДВ. бр.10 и 67 от 2009г.

С наредбата са определени видовете работи, извършвани при специфични условия и рискове за живота и здравето, които не могат да бъдат отстранени, ограничени или намалени, независимо от предприетите мерки, за които се установява допълнителен платен годишен отпуск като допълнителна мярка за превенция на здравните рискове за работниците и служителите.

Предмет:

Наредбата урежда:

- Правото на допълнителен платен годишен отпуск (чл. 2 – 3);
- Условието за придобиване право на допълнителен платен годишен отпуск (чл.4);
- Размерът и условията на допълнителен платен годишен отпуск (чл. 4, ал. 2 и ал. 3);
- Процедурата за определяне на работниците и служителите с право на допълнителен платен годишен отпуск (чл. 4, ал. 4);
- Договарянето на по-големи размери на допълнителен платен годишен отпуск (чл. 4, ал. 5).

1.2.2.1.8. Наредба № РД-07-2 за условията и реда за провеждането на периодично обучение и инструктаж на работниците и служителите по правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика на основание чл. 281, ал. 5 на КТ.

Обн., ДВ, бр. 102 от 2009 г., попр., бр. 4 от 2010 г., изм., бр. 25 от 2010 г.

С наредбата са определени условията и редът за провеждане на обучение и инструктаж по безопасност и здраве при работа.

Предмет:

Наредбата урежда:

- Задължението на работодателя за провеждане на обучение и/или инструктаж по безопасност и здраве при работа (чл. 2);
- Целта на обучението по безопасност и здраве при работа (чл. 5);
- Обхвата на лицата, за които се провежда обучение (чл. 6, ал. 1);
- Формите и програмите за обучение (чл. 7);
- Изисквания към лицата, провеждащи обучението (чл. 8);
- Документиране (чл. 9);
- Периодичност и място за провеждане на инструктажа (чл. 10);
- Видове инструктаж (чл. 10);
- Обхват на видовете инструктаж (чл. 12 – 16).

1.2.2.1.9. Наредба № 3 за минималните изисквания за безопасност и опазване на здравето на работещите при използване на лични предпазни средства на работното място

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването на основание чл. 284, ал. 3 на КТ.

Обн., ДВ, бр. 46 от 2001 г., изм. и доп., бр. 40 от 2008 г.

С наредбата са определени минималните изисквания за безопасност и опазване на здравето на работещите при използване на лични предпазни средства при работа.

Наредбата не се прилага за: облекло, което не е специално предназначено за опазване на здравето и безопасността на работещия; лични предпазни средства, носени или използвани от военнослужещите, полицията и други служби за поддържане на общественения ред; спортна екипировка; отбранителна или възпираща екипировка за самозащита; устройства, вкл. и портативни, за откриване и сигнализиране на опасности и вредности.

Предмет:

Наредбата определя:

- Условието за използване на личните предпазни средства (чл. 4);
- Задълженията на работодателя за предоставяне на лични предпазни средства (чл. 5);
- Изискванията към личните предпазни средства (чл. 6 – 7);
- Задължения за информиране на работещите (чл. 12);
- Задължения за обучение на работещите (чл. 13);
- Задължения за оценката на личните предпазни средства (чл. 16 – 16а);
- Процедура за определяне на работните места и видовете работа, при които се използват лични предпазни средства (чл. 17);
- Изисквания свързани с предоставянето, използването, контролът и съхранението на личните предпазни средства (чл. 18 – 24).

1.2.2.1.10. Наредба № 11 за определяне на условията и реда за осигуряване на безплатна храна и/или добавки към нея

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването на основание чл. 285, ал. 2 КТ.

Обн., ДВ, бр. 1 от 2006 г.

Предмет:

С наредба са определени условията и редът за осигуряване на безплатна храна и/или добавки към нея на работниците и служителите, които работят в предприятия със специфичен характер и организация на труда:

- Критерии за специфичен характер на труда (чл. 2, ал. 1);
- Критерии за специфична организация на труда (чл. 2, ал. 2);
- Задължение за осигуряване на тонизиращи или ободряващи напитки (чл. 3);
- Процедура за определяне на работниците и служителите, вида и стойността на безплатната храна (чл. 7).

1.2.2.1.11. Постановление № 250 на МС 11.10.2012г. г. за
определяне нов размер на минималната работна заплата за
страната

Постановлението е прието на основание чл. 244, т.1 от КТ.

Обн., ДВ, бр80 от 19.10.2012гг.

С постановлението се определя нов размер на минималната месечна работна заплата за страната от 01.01.2013г. – 310 лв. и на минималната часова работна заплата – 1,85 лв. при нормална продължителност на работното време 8 часа и при 5-дневна работна седмица.

Размерът на минималната месечна работна заплата се определя за пълен работен месец.

1.2.2.1.12. Наредба за структурата и организацията на работната заплата

Наредбата е приета с ПМС № 4 от 2007 г. на основание чл. 244, т. 2, чл. 261 КТ и § 121 от Закона за изменение и допълнение на КТ (ДВ, бр. 25 от 2001 г.).

Обн., ДВ, бр. 9 от 2007 г., доп., бр. 56 от 2007 г., изм. и доп., бр. 83 от 2007 г., изм., бр. 11 от 2008 г., изм. и доп., бр. 10 и 67 от 2009 г., доп., бр. 95 от 2011 г., изм., бр. 106 от 2011 г., бр. 21 от 2012 г., доп., бр. 49 от 2012 г.

Предмет:

- Структурата на работната заплата: брутна работна заплата (чл. 3);
- Основна работна заплата (чл. 4 – 5);
- Видовете и минималните размери на допълнителните трудови възнаграждения:
 - за извънреден труд (чл. 7);
 - за нощен труд (чл. 8);
 - за време на разположение (чл. 10);
 - за образователна и научна степен „доктор” или за научна степен „доктор на науките”, свързана с изпълняваната работа (чл. 11);
 - за придобит трудов стаж и професионален опит (чл. 12);
 - допълнителни трудови възнаграждения с постоянен характер (чл. 15);
- Редът и начинът за определяне и изчисляване на трудовите възнаграждения на работниците и служителите (чл. 16 – 21);
- Организацията на работната заплата - вътрешни правила за работната заплата (чл. 22).
- Наредбата не се прилага за служителите по трудово правоотношение в държавната администрация, за които се прилага чл. 107а от Кодекса на труда.

1.2.2.1.13. Постановление № 147 на МС от 2007 г. за определяне на
минималния размер на допълнителното трудово
възнаграждение за придобит трудов стаж и професионален
опит

Обн., ДВ, бр. 56 от 2007 г.

С постановлението Министерският съвет определи минимален размер на допълнителното трудово възнаграждение за придобит трудов стаж и професионален опит – 0,6 на сто за всяка година придобит трудов стаж и професионален опит.

1.2.2.1.14. Наредба № 3 за задължителните предварителни и
периодични медицински прегледи на работниците

Наредбата е издадена от министъра на народното здраве на основание чл. 287, ал. 1 КТ.

Обн., ДВ, бр. 16 от 1987 г., изм. и доп., бр. 65 от 1991 г., бр. 102 от 1994 г., бр. 78 от 2005 г.

Предмет:

С наредбата са определени **изисквания** към:

- Организацията и провеждането на задължителните предварителни медицински прегледи на работниците:
 - обхват на лицата, подлежащи на задължителен предварителен медицински преглед (чл. 2);
 - производства и професии, за които са задължителни предварителните и периодични профилактични медицински прегледи на работещите с вредности, както и сроковете за провеждането им (приложение № 2, към чл. 2, ал. 2);
 - лекарите-специалисти, участващи при провеждането на предварителните и периодичните прегледи на работещите с вредности и на необходимите изследвания (приложение № 3, към чл. 2, ал. 2);
 - необходими документи за предварителните медицински прегледи (чл. 4 – 7);

- Организацията и провеждането на задължителните периодични медицински прегледи на работниците:
 - обхват на задължителните периодични медицински прегледи (приложение № 5, към чл. 8);
 - обхват на лицата, подлежащи на задължителен периодичен медицински преглед (чл. 9 – 10);

- Организацията и провеждането на задължителните периодични медицински прегледи на работещите при вредни за здравето условия на труд (чл. 17 – 29);

- Анализа на резултатите от проведените задължителни периодични медицински прегледи на работниците (чл. 32 – 33).

1.2.2.1.15. Наредба за безплатното работно и униформено облекло

Наредбата е приета с ПМС № 10 от 2011 г. на основание чл. 296, ал. 1 от КТ.

Обн., ДВ, бр. 9 от 2011 г.

С наредбата са определени условията и редът за осигуряване на работниците и служителите с безплатно работно и униформено облекло.

Предмет:

- Задължение и ред за осигуряване на работниците и служителите на подходящо работно и/или униформено облекло (чл. 6);
- Условия за ползване и срокове на износване (чл. 7 – 9);
- Изисквания към работното и униформеното облекло (чл. 8);
- Задължения на работниците и служителите (чл. 13 – 15).

1.2.2.1.16. Наредба за командировките в страната

Наредбата е приета с ПМС № 72 от 1986 г. на основание чл. 215 от КТ.

Обн. ДВ. бр.11 от 1987г., изм. ДВ. бр.21 от 1991г., изм. ДВ. бр.2 от 1994г., изм. ДВ. бр.62 от 1995г., изм. ДВ. бр.34 от 1997г., изм. ДВ. бр.40 от 1999г., изм. ДВ. бр.2 от 2008г., изм. ДВ. бр.2 от 2011г.

С наредбата са определени условията за командироване в страната, размерите на командировъчните пари (пътни, дневни и квартирни), редът за отчитането им, както и правата и задълженията на командировашите и командированите.

Предмет:

Наредбата определя изисквания, свързани със:

- Работното време, възнагражденията и обезщетенията през времето на командировка (чл. 3 – 4);
- Ред за командироване и съдържанието на заповедта (чл. 8 – 10);
- Изплащането на пътни пари (чл. 11 – 18);
- Заплащането на дневни пари (чл. 19 – 24);
- Заплащането на квартирни пари (чл. 26 – 28);
- Отчетността и контрола при командировка (чл. 29 – 32).

1.2.2.1.17. Наредба за служебните командировки и специализации в чужбина

Наредбата е приета с ПМС № 115 от 2004 г., на основание чл. 121, ал. 3, 215 КТ и чл. 86, ал. 3 от Закона за държавния служител.

Обн. ДВ. бр.50 от 2004г., доп. ДВ. бр.80 от 2004г., изм. ДВ. бр.86 от 2004г., изм. ДВ. бр.36 от 2005г., изм. ДВ. бр.96 от 2005г., изм. ДВ. бр.2 от 2006г., изм. ДВ. бр.23 и 98 от 2007г., изм. ДВ. бр.64 от 2008г., изм. ДВ. бр.10 от 2009г., изм. ДВ. бр.73 от 2010г., изм. ДВ. бр.19, 105 и 106 от 2011г., изм. и доп. ДВ. бр.61 от 2012г.

Предмет:

С наредбата са уредени условията и редът за командироване, осъществяване и отчитане на служебните командировки и специализации в чужбина, правата и задълженията на командироващите органи и на командированите лица.

Определени са:

- Условията, по които задължително трябва да се постигне съгласие при командироване (чл. 5, ал. 3);
- Задължение за предоставяне на информация по чл. 127, ал. 4 от Кодекса на труда (чл. 5, ал. 4);
- Задължение за издаване на допълнителна писмена заповед при промяна в условията на командировка или специализация (чл. 9);
- Условията и редът за командироване и за изпращане на специализация (раздел II);
- Процедурата за издаване на заповед за командировка и специализация (чл. чл.5 до 11 вкл.);
- паричните средства за пътни, дневни, квартирни и други разходи (раздел III);
- Паричните суми за командировъчни на персонала на сухоземни, въздухоплавателни и водни транспортни и специални средства (раздел IV);
- Условията и редът за осъществяване на отчетност и контрол (чл. 35 – 40).

1.2.2.1.18. Наредба за работата на лицата, ненавършили 15– годишна възраст

Наредбата е приета с ПМС № 72 от 30.12.1986 г. на основание чл. 301, ал. 3 КТ.
Обн., ДВ, бр. 8 от 1987 г., изм. и доп., бр. 59 от 1993 г., изм., бр. 35 от 2001 г.

Предмет:

С наредбата се урежда реда за приемане на работа и условията на труд на лицата, ненавършили 15-годишна възраст, които могат да бъдат приемани на работа в областта на изкуствата.

- Сключване на трудов договор (чл. 2).
- Условия за сключване на трудов договор (чл. 3).
- Медицинско наблюдение (чл. 4).
- Режим на работа (чл. 5 – 6).
- Разпределение на работното време (чл. 7 – 8).

1.2.2.1.19. Наредба № 6 за условията и реда за даване на разрешения за работа на лица, ненавършили 18 години

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването на основание чл. 303, ал. 4 КТ.

Обн., ДВ, бр. 64 от 2006 г.

Предмет:

- Редът за даване на разрешения за работа на лица, ненавършили 18 години;
- Задълженията на работодателя за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на лицата, ненавършили 18 години;
- Работите, процесите и местата, забранени за работа на лица, ненавършили 18 години.

Наредбата **се прилага** за лица, ненавършили 18 години, които работят по трудови правоотношения или са чираци по Закона за занаятите.

Наредбата **не се прилага** за: лица, ненавършили 15 години; учащи по време на учебната дейност, практика и стаж.

- Наредбата определя задължения на работодателя за:
 - оценка на риска (чл. 3);
 - обхват на оценка на риска (чл. 4);
 - оценка на специфичните рискове (чл. 5);
 - информиране (чл. 6);
 - забрани за работа (чл. 8 – 10);
 - контрол и наблюдение на здравето (чл. 11 – 14);
 - ред за даване на разрешения за работа на лица, ненавършили 18 години (чл. 15 – 16).

1.2.2.1.20. Наредба № 7 за вредните и тежките работи, забранени за извършване от жени

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалните грижи и министъра на здравеопазването на основание чл. 307, ал. 3 КТ.

Обн., ДВ, бр. 58 от 1993 г.

Предмет:

С наредбата са определени видовете работи, които са тежки или вредни за здравето и за майчинските функции на жените (приложение към чл. 2):

- Производства и видове работи от всички отрасли на народното стопанство, забранени за извършване от жени, независимо от тяхната възраст;
- Производства и видове работи от всички отрасли на народното стопанство, забранени за извършване от жени до 35-годишна възраст;
- Производства и работи, в които не се допускат бременни през целия период на бременността и майки през периода на кърмене.

1.2.2.1.21. Наредба № РД-07-1 от 2.02.2012 г. за определяне на работните места, подходящи за трудоустрояване на лица с намалена работоспособност

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването на основание чл. 315, ал. 3 КТ.

Обн., ДВ, бр. 13 от 2012 г.

Предмет:

- Условията и редът за определяне на работни места, подходящи за трудоустрояване на лица с намалена работоспособност, в процент от общия брой на работниците и служителите в зависимост от основната икономическа дейност.

1.2.2.1.22. Наредба за трудоустрояване

Наредбата е приета с ПМС № 72 от 1986 г., на основание чл. 316, ал. 2 КТ.

Обн., ДВ, бр. 7 от 1987 г., изм., бр. 52 от 1988 г., бр. 47 от 1990 г., изм. и доп., бр. 111 от 2001 г., изм., бр. 78 от 2005 г.

Предмет:

- Редът за трудоустрояване на лицата с намалена работоспособност (чл. 1);
- Създаването на комисии за трудоустрояване (чл. 2);
- Решаването на спорове при трудоустрояване (чл. 3);
- Специфичните правила за труда на работниците или служителите с над 50 на сто загубена работоспособност в специализираните предприятия (чл. 12 – 17).

1.2.2.1.23. Наредба № 5 за болестите, при които работниците, боледуващи от тях, имат особена закрила съгласно чл. 333, ал. 1 от Кодекса на труда

Наредбата е издадена от министъра на народното здраве и председателя на ЦС на БПС на основание чл. 333, ал. 1 КТ

Обн., ДВ, бр. 33 от 1987 г.

Предмет:

С наредбата са определени изисквания, свързани със:

- Забрана за уволнение на работници и служители при частична ликвидация, при съкращение в щата или при спиране на работа за повече от 30 дни на предприятието (чл. 1);
- Редът за представяне на медицински документи (чл. чл. 2 до 4 вкл.);
- Искане на разрешение за уволнение (чл. 5);
- Даване на разрешение или отказ (чл. 6).

1.2.2.1.24. Наредба за трудовата книжка и трудовия стаж

Наредбата е приета с ПМС № 227 от 23.11.1993 г. на основание чл. 356 КТ.

Обн., ДВ, бр. 102 от 1993 г., доп., бр. 48 от 2006 г., изм., бр. 10 от 2009 г., изм. и доп., бр. 16 от 2009 г., изм., бр. 67 от 2009 г., доп., бр. 73 от 2010 г.

Предмет:

С наредбата са определени изисквания, свързани с:

- Редът и условията за издаване на трудова книжка, отчетността и вписването на данни в нея и съхранението ѝ (раздел I);
- Изчисляването и зачитането на трудов стаж, редът за установяване и документите за признаване на трудов стаж (раздел II).

1.2.2.2. Постановления, правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закона за здравословни и безопасни условия на труд

1.2.2.2.1. Наредба № 7 за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването на основание на чл. 7, ал. 2 от ЗЗБУТ и чл. 276 от КТ.

Обн., ДВ, бр. 88 от 1999 г., изм., бр. 48 от 2000 г., изм., бр. 52 от 2001 г., изм. и доп., бр. 43 от 2003 г., изм., бр. 37 от 2004 г., изм. и доп., бр. 88 от 2004 г., бр. 40 от 18.04.2008 г.

Предмет:

С наредба са определени минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на всяко работно място и при използване на работното оборудване (чл.1, ал. 1), свързани със:

- Територия на предприятието: ограждане и обозначаване (чл. 11); пътица, организацията на транспорта и др. Мерки за безопасност (чл. 13 – 15);
- Производствени сгради, работни помещения и работни места: общи изисквания за: факторите на работната среда (чл. 18, ал. 1); работа в ограничени пространства (чл. 18, ал. 2 – 3); конструкция на сградите (чл. 19); технологични процеси и дейности с отделяне на прах, токсични и други вредни вещества, шум и вибрации над установената норма, наличие на йонизиращи лъчения, инфрачервена радиация, ултравиолетово лъчение, лазери, електромагнитни полета, с прегряващ микроклимат, мокри процеси и др. (чл. 20); почистване на работните места и работното оборудване (чл. 21); площ, височина и въздушно пространство на работните помещения (чл. 22 – 24); подвижните или фиксираните работни места на високо или ниско местоположение (чл. 24а); организация на работа, размери, поддръждане на работното място (чл. 25 – 27);
- Подове, стени, тавани и покриви на помещения (чл. 28 – 32);
- Прозорци и капандури (чл. 33 – 34);
- Врати и портали (чл. 35 – 45);
- Електрически съоръжения и инсталации (чл. 46 – 47);

- Пътни маршрути и опасни зони (чл. 48 – 55);
- Места за товарене и разтоварване (чл. 56 – 59);
- Аварийни пътища и изходи (чл. 60 – 68);
- Работни места на открито (чл. 69 – 73);
- Осветление на работните места (чл. 74 – 81);
- Производствен микроклимат (чл. 82 – 96);
- Прах, токсични и други вредни вещества (чл. 97 – 123);
- Вентилация на работните места в помещенията (чл. 124 – 131);
- Шум на работното място (чл. 132 – 138);
- Вибрации на работните места (чл. 139 – 146);
- Нейонизиращи лъчения в работната среда (чл. 147 – 163);
електростатично поле (чл. 148 – 149); електромагнитните полета (чл. 150 – 161); лазери и лазерни системи (чл. 162 – 163);
- Работно оборудване: общи изисквания за: производство, избор (чл. 164 – 165а) осигуряване на информация и инструкции за използване на работното оборудване (чл. 166); обучение (чл. 167 – 168); инсталиране и безопасна експлоатация (чл. 168а– 201); извършване на ремонтни работи (чл. 202); проектиране, изработване, внос, монтаж, техническо освидетелстване, поддържане, ремонт, периодични прегледи и експлоатация на съоръжения с повишена (чл. 204 – 205); повдигателни съоръжения (чл. 205а – 206м); заваръчни работи (чл. 207); извършване на ръчни операции (чл. 208);
- Придвижващо се работно оборудване (самоходно или несамоходно) (чл. 209 – 215);
- Стълби (чл. 215а – 215з);
- Скелета (чл. 215и – 215н);
- Техники за достъп и позициониране чрез въжета (чл. 215о – 215п);
- Организация на трудовата дейност (чл. 216 – 220);
- Водоснабдителни и канализационни системи (чл. 221 – 222);
- Борба с пожари (чл. 223 – 228);
- Санитарно и битово обслужване (чл. 229 – 245);
- Лични предпазни средства и специални работни облекла (чл. 246 – 247);
- Дейност при аварии (чл. 248 – 251).

1.2.2.2.2. Наредба № 16 за физиологични норми и правила за ръчна работа с тежести

Наредбата е издадена от министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика на основание чл. 11, ал. 3 от ЗЗБУТ.

Обн., ДВ, бр. 54 от 1999 г.

Предмет:

С наредба са определени: задълженията на работодателя и на работещите за осигуряване на здравословни и безопасни условия за извършване на ръчна работа с тежести, както и физиологичните норми и правилата за ръчна работа с тежести.

- Задължения на **работодателя** за:
 - избягване на ръчната работа с тежести (чл. 3);
 - предприемане на мерки, когато ръчната работа с тежести не може да бъде избегната (чл. 4);
 - извършване на оценка на риска (чл. 5);
 - осигуряване на информация, обучение и инструктаж (чл. 6 – 7);
 - предварителна оценка на физическата годност на лицата за извършване на ръчна работа с тежести, периодична оценка на въздействието на ръчната работа с тежести върху работоспособността и здравето на работещите и медицински изследвания при оплаквания от работещите за появата на смущения на здравето, свързани с ръчната работа с тежести (чл. 8);
 - ограничаване на ръчната работа с тежести от жени, както и забрана за бременни жени и родилки до 6-ия месец след раждането (чл. 9).
- Задължения на **работещите** за:
 - точно изпълнение на дадените инструкции;
 - за съдействие на работодателя за изпълнение на съответните мерки;
 - за използване по предназначение техническите средства и оборудването, осигурени и предоставени от работодателя;
 - повишава квалификацията и знанията си относно изискванията за здравословни и безопасни условия на труд при ръчна работа с тежести (чл. 10).

- Физиологични норми и правила за ръчна работа с тежести:
 - физиологични норми, когато анализът на ръчната работа с тежести не показва риск за здравето и безопасността на работещите (чл. 12);
 - основни правила за организиране на ръчната работа с тежести (чл. 13).
- Показатели за оценка на риска за здравето и безопасността при ръчна работа с тежести:
 - обща характеристика на товара;
 - физическо усилие;
 - характеристика на работната среда;
 - характеристика на дейността;
 - индивидуални рискови фактори (приложение към чл. 4, т. 4).

1.2.2.2.3. Наредба № 15 за условията, реда и изискванията за разработване и въвеждане на физиологични режими на труд и почивка по време на работа

Наредбата е издадена от министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика на основание чл. 12, ал. 2 от ЗЗБУТ.

Обн., ДВ, бр. 54 от 1999 г.

Предмет:

С наредбата са определени условията, редът и изискванията за разработване и въвеждане на физиологични режими на труд и почивка по време на работа с цел осигуряване на устойчива работоспособност, намаляване на умората и опазване на здравето на работещите.

- Задължения на **работодателя** за:
 - въвеждане (чл. 3, ал. 1 – 2) и възлагане (чл. 4) на физиологични режими на труд и почивка, както и оценка на работните места и оценка на риска за здравето и работоспособността на работещите (чл. 5).

- Задължения на работниците и служителите:
 - да съдействат при разработването, въвеждането и оценката на режимите на труд и почивка. (чл. 3, ал. 3).

- Условия и ред за разработване и въвеждане на физиологични режими на труд и почивка по време на работа (чл. 8 – 11).
 - Общи изисквания за разработване на физиологични режими на труд и почивка по време на работа;
 - общо време за регламентирани почивки през работния ден (работната смяна), брой и видове почивки, продължителност и ред на ползване. (приложение към чл. 8, т. 1 – 10).

- **Специфични изисквания** за разработване на физиологични режими на труд и почивка по време на работа:
 - при дейности с: тежко и много тежко физическо натоварване, локална мускулна работа, натоварване на малките мускулни групи, изразена двигателна монотонност, принудителна работна поза и голямо нервно-психично и нервно-сензорно напрежение; в отделни браншове; при сменна работа и др. (приложение към чл. 8, т. 11 – 18).

1.2.2.2.4. Наредба № 3 за формата, съдържанието, реда и начина за подаване и съхраняване на декларацията по чл. 15, ал. 1 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика на основание чл. 15, ал. 2 от ЗЗБУТ.

Обн., ДВ, бр. 19 от 2010 г., доп., бр. 43 от 2010 г.

Предмет:

С наредбата са определени:

- Обхвата на задължените лица за подаване на декларация и мястото за подаването ѝ (чл. 2 – 3);
- Формата и съдържанието на декларацията (приложение № 1 към чл. 4, ал. 1) и уведомлението, в случай, че няма промяна в обстоятелствата,

подлежащи на деклариране (приложение № 2 към чл. 4, ал. 2);

- Реда и начина за подаване и съхраняване на декларацията (чл. 4, ал. 3 – чл. 8);
- Административнонаказателни разпоредби за лица, които нарушават изискванията на наредбата (чл. 9).

1.2.2.2.5. Наредба № 5 за реда, начина и периодичността на извършване на оценка на риска

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването на основание чл. 17 от ЗЗБУТ.

Обн., ДВ, бр. 47 от 1999 г.

Предмет:

С наредбата са определени редът, начинът и периодичността на извършване на оценка на риска (ОР) за здравето и безопасността на работниците и служителите.

- Общи изисквания за ОР:
 - обхват на ОР (чл. 3);
 - задължение на работодателя за прилагане на мерки на основата на ОР и за обсъждане в комитетите и групите по условия на труд (чл. 5).
- Организация на дейността за оценяване на риска:
 - обхват на програмата за оценяването на риска (чл. 7);
 - изисквания към оценителите на риска (чл. 8 –9);
 - източници на информация за оценяване на риска (чл. 10);
 - условия за преразглеждане на ОР (чл. 11).
- Процедура за оценяване на риска:
 - етапи (чл. 14);
 - класификация на трудовите дейности (чл. 15);

- идентифициране на опасностите при различните трудови дейности (чл. 16);
- определяне на работниците и служителите, изложени на опасности (чл. 17);
- определяне елементите на риска (чл. 18);
- оценка на риска (чл. 19);
- документиране (чл. 20).

1.2.2.2.6. Наредба № 3 за функциите и задачите на длъжностните лица и на специализираните служби в предприятията за организиране изпълнението на дейностите, свързани със защитата и профилактиката на професионалните рискове

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика на основание чл. 24, ал. 2 от ЗЗБУТ.

Обн., ДВ, бр. 91 от 1998 г.

Предмет:

С наредбата са определени функциите и задачите на длъжностните лица и на специализираните служби в предприятията (органи за безопасност и здраве при работа) за организиране изпълнението на дейностите, свързани със защитата и профилактиката на професионалните рискове.

- Изисквания към органите за безопасност и здраве при работа (чл. 3).
- Функции и направления в работата на органите за безопасност и здраве при работа (чл. 6).
- Задачи на органите за безопасност и здраве при работа: задължения за: осигуряване на БЗР (чл. 7 и чл. 10); контрол за спазване изискванията на нормативните актове в областта на БЗР (чл. 8 – 9).

1.2.2.2.7. Наредба № 3 за условията и реда за осъществяване дейността на службите по трудова медицина

Наредбата е издадена от министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика на основание чл. 25б, ал. 4 от ЗЗБУТ.

Обн., ДВ, бр. 14 от 2008 г.

Предмет:

С наредбата са определени условията и редът за осъществяване дейността на службите по трудова медицина (СТМ).

- Право за създаване на СТМ (чл.2, ал. 2).
- Задължения на работодателя за: осигуряване на условия за осъществяване на дейностите, извършвани от СТМ (чл. 3).
- Условия за регистрация (чл. 6 – 9).
- Дейности, извършвани от СТМ:
 - наблюдение, анализ и оценка на здравното състояние във връзка с условията на труд (чл. 11);
 - оценка на риска за здравето и безопасността на работещите (чл. 12);
 - разработване на препоръки за работодателя за преустройството на работното място, организацията на труда и трудовото натоварване на работещи, които се нуждаят от специална закрила (чл. 13);
 - организиране и провеждане на обучение по БЗР (чл. 14).
- Изисквания за организация на дейността на службите по трудова медицина: правилник за устройството и дейността на СТМ (чл. 15); водене и съхраняване на документацията, удостоверяваща дейността на СТМ (чл. 16); за предаване, приемане и съхраняване на здравните досиета на работещите (чл. 17).
- Образци на документи за:
 - регистрация на СТМ (приложение № 1 – 3);
 - заключението на службата по трудова медицина за пригодността на работещия да изпълнява (приложение № 4);

- минималните изисквания към съдържанието на обобщения анализ за здравното състояние (приложение № 5);
- здравното досиена работещите (приложение № 6).

1.2.2.2.8. Наредба № 4 за обучението на представителите в комитетите и групите по условия на труд в предприятията

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването на основание чл. 30, ал. 1 от ЗЗБУТ.

Обн., ДВ, бр. 133 от 1998 г., изм. и доп., бр. 85 от 2000 г.

Предмет:

С наредбата са уредени редът, изискванията, съдържанието и обхватът на задължителното обучение на представителите на работодателя и на работниците и служителите в комитетите и групите по условия на труд в предприятията и на членовете на комисиите по социална дейност на кооперациите (представители).

- Видове обучения (чл. 4).
- Условия за провеждане на обученията (чл. 2 – 3, чл. 5 – 6).
- Организация на първоначалното обучение: продължителност и численост (чл. 7); форми на обучение, учебни програми, общ хорариум, задължителни теми, удостоверение за завършено обучение (чл. 9 –11).
- Организация на ежегодното обучение: продължителност, изисквания към обучението (учебни програми, учебно-технически средства, лектори, учебни материали и пособия, документация) (чл. 12 -14).
- Задължения на търговските дружества, едноличните търговци, организациите, центровете, звената и работодателите, които провеждат обучение (чл. 17).
- Образци на документи за:
 - удостоверение за завършено първоначално обучение (приложение № 1);
 - съдържание на годишния отчет, съгласно чл. 17 (приложение № 3).

1.2.2.2.9. Наредба за задължително застраховане на работниците и служителите за риска „трудова злополука”

Наредбата е приета с ПМС № 24 от 2006 г. на основание чл. 52, ал. 1 от ЗЗБУТ.

Обн., ДВ, бр. 15 от 2006 г., изм. и доп., бр. 68 от 2006 г., изм., бр. 46 от 2007 г., бр. 5 от 2010 г.

Предмет:

С наредбата са определени условията и редът за задължително застраховане за риска „трудова злополука” на работниците и служителите, които извършват работа, при която съществува опасност за живота и здравето им.

- Общи положения задължително застраховане: обхват (чл. 2); разходи (чл. 3) и др.
- Обхват на застраховането за риска „трудова злополука”: право на задължително застраховане (чл. 4).
- Покрити застрахователни рискове и застрахователни суми (чл. 7 – 8).
- Застрахователни обезщетения: размер (чл. 9) и изплащане (чл. 10–13).
- Застрахователна премия (чл. 14–15).
- Сключване и срок на застраховката (чл. 16).
- Отговорност на застрахователя (чл. 17).

1.2.2.2.10. Наредба № РД 07/8 за минималните изисквания за знаци и сигнали за безопасност и/или здраве при работа

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика, министъра на извънредните ситуации и министъра на вътрешните работи на основание чл. 36, т. 2 от ЗЗБУТ.

Обн. ДВ. бр.3 от 2009г.

Предмет:

С наредбата са определени: минималните изисквания за осигуряване на знаци и сигнали за безопасност и/или здраве при работа; изискванията към знаците и сигналите и условията за тяхното използване.

- Видове знаци (чл. 4).
- Задължения на работодателя (чл. 5 –6).
- Изисквания към знаци, които включват използването на цвят за безопасност (чл. 9).
 - Изисквания към знаци за въвеждане на забрани, предупреждения, задължения, както и за определяне на маршрутите за евакуация, на аварийните изходи и на местоположението на средствата за първа помощ (чл. 10, ал. 1).
 - Изисквания към знаци за обозначаване на контейнери и тръби (чл. 10, ал. 2).
 - Изисквания към знаци за обозначаване на местоположението и идентифицирането на пожарогасителните технически средства (чл. 10, ал. 3).
 - Изисквания към знаци за маркиране на местата, където съществува риск от удар в препятствие или от падане (чл. 10, ал. 4).
 - Изисквания към знаци за маркиране на транспортни маршрути (чл. 10, ал. 5)
- Изискванията към светещи знаци (чл. 11, ал. 1).
- Изисквания към звукови сигнали (чл. 11, ал. 2).
- Изисквания към сигналите, подавани с ръце (чл. 11, ал. 3).
- Възможности за заменяне (чл. 13) и за едновременно използване (чл. 14) на знаците и сигналите.
- Знаци и сигнали за обекти, където работят хора с увредено зрение

или незрящи (чл. 15).

- Мерки за осигуряване на ефективността на всеки един знак или сигнал за безопасност и/или здраве при работа (чл. 16–22).

1.2.2.2.11. Наредба № 7 за минималните изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с видеодисплеи

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването.

Обн., ДВ, бр. 70 от 2005 г.

Предмет:

С наредбата са определени минималните изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с видеодисплеи.

- Наредбата не се прилага за:
 - шофьорски кабинни и контролни кабинни на транспортни средства или машини;
 - компютърни системи, разположени на борда на транспортни средства;
 - компютърни системи, предназначени за обществено ползване;
 - преносими системи, които не се ползват продължително на работното място;
 - калкулатори, касови апарати и всяко оборудване, което има малък екран за данни или измерване, който се изисква за директно ползване на оборудването; пишешци машини с екрани (чл. 2).
- Определени са **задължения на работодателя**, свързани с:
 - оценка на риска и предприемане на мерки за предотвратяване или намаляване на установените по рискове (чл. 3);
 - провеждане на обучение, информиране и консултиране (чл. 5 – 7);
 - организация на трудовата дейност по начин, осигуряващ

периодични прекъсвания на работата с видеодисплеи (чл. 8);

- осигуряване на преглед на очите и оценка състоянието на зрението на лицата, работещи с видеодисплеи (чл. 9).

В приложение към чл. 4, ал. 1 са посочени изисквания към работните места за работа с видеодисплеи, относно: работното оборудване; работната среда и др., свързани с взаимодействие „оператор/компютър”.

1.2.2.2.12. Наредба № 5 за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на работниците по срочно трудова правоотношение или временно трудово правоотношение

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика на основание чл. 36, т. 2 от ЗЗБУТ.

Обн., ДВ, бр. 43 от 2006 г.

Предмет:

С наредбата са определени допълнителни изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на работниците по срочно трудово правоотношение или временно трудово правоотношение относно:

- Предоставяне на информация, обучение или инструктаж по здравословни и безопасни условия на труд на работниците и служителите (чл. 4 и чл. 6 –7);
- Осигуряване на медицинско наблюдение (чл. 5).

1.2.2.3. Постановления, правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Кодекса за социално осигуряване

1.2.2.3.1. Наредба за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки

Наредбата е приета с ПМС № 263 от 1999 г. на основание чл. 57, ал. 3 от КСО.

Обн., ДВ, бр. 6 от 2000 г., изм., бр. 61 от 2000 г., изм. и доп., бр. 19 от 2002 г.

Предмет:

С наредбата са определени условията и редът за деклариране, установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки.

- **Деклариране** на трудовите злополуки:
 - задължения за уведомяване и разследване в предприятието (чл. 2);
 - деклариране на злополуката в териториалното поделение на НОИ (чл. 3 – 4);
 - уведомяване Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда” и другите компетентни органи, в т.ч.прокуратурата (чл. 5).
- Образец на Декларация за трудова злополука(чл. 3, ал. 1).
- Разследване и установяване на трудовите злополуки:
 - откриване на досие (чл. 6) и производството по разследване на злополуката (чл. 7);
 - комисия за разследване на злополуката (чл. 8);
 - документация за резултатите от разследването (чл. 10 – 11); издаване на разпореждане за приемане или за неприемане на злополуката за трудова (чл. 12).
- **Регистриране и отчитане** на трудовите злополуки:
 - регистър на трудовите злополуки (чл. 14);
 - информационна система за трудови злополуки (чл. 15);

- показатели за отчитане на трудовите злополуки (чл. 17 – 18).
- Регистър на трудовите злополуки (чл. 14).
- Показатели за отчитане на трудовите злополуки (чл. 17):
- коефициент на честота (Кч) – брой трудови злополуки на 1000 осигурени лица за трудова злополука и професионална болест;
- коефициент на тежест (Кт) - загубени календарни дни от трудови злополуки на едно осигурено лице;
- индекс на честота (Ич) - брой трудови злополуки на 1 млн. отработени човекочасове;
- индекс на тежест (Ит) - загубени календарни дни от трудови злополуки на 1 млн. отработени човекочасове.

1.2.2.3.2. Наредба за реда за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести

Наредбата е приета с ПМС № 168 от 2008 г. на основание чл. 63 от КСО.

Обн., ДВ, бр. 65 от 2008 г., изм., бр. 5 от 2011 г.

Предмет:

С наредбата е определен редът за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести.

- Общи положения, свързани с потвърждаване или отхвърляне на професионалните болести (чл. 3).
- Съобщаване на професионалните болести (чл. 4 – 5).
- Проучване на професионалните болести (чл. 6).
- Потвърждаване и регистриране на професионалните болести: срокове, условия за потвърждаване (чл. 7 – 8), експертно решение и регистрационна карта за призната професионална болест (чл. 9 – 10), съхраняване на медицинското досие (чл. 11).
- Обжалване на професионалните болести (чл. 12 – 13).

- Регистрация и отчитане на професионалните болести (чл. 14 – 15).

1.2.2.3.3. Наредба № Н-8 от за съдържанието, сроковете, начина и реда за подаване и съхранение на данни от работодателите, осигурителите за осигурените при тях лица, както и от самоосигуряващите се лица

Наредбата е издадена от министъра на финансите на основание чл. 5, ал. 6 от КСО, чл. 73, ал. 6 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица и чл. 39, ал. 1 и чл. 40, ал. 5, т. 2 от Закона за здравното осигуряване.

Обн., ДВ, бр. 1 от 2006 г., изм. и доп., бр. 7 от 2007 г., бр. 8 от 2008 г., бр. 3 от 2009 г., бр. 1 от 2010 г., попр., бр. 2 от 2010 г., изм. и доп., бр. 11 от 2010 г., доп., бр. 58 от 2010 г., изм. и доп., бр. 83 от 2010 г., бр. 6 от 2011 г., бр. 55 от 2011 г., бр. 76 от 2011 г., бр. 5 и 68 от 2012 г.

Предмет:

С наредбата са определени сроковете, съдържанието, редът, начинът за събиране и съхраняване на данни от работодателите, осигурителите за осигурените от тях лица, осигурителни каси, както и от самоосигуряващите се лица за държавното обществено осигуряване, учителския пенсионен фонд, допълнителното задължително пенсионно осигуряване, здравното осигуряване, фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите” и облагаемия доход и данъка за доходи от трудови правоотношения по смисъла на Закона за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ).

- Декларация образец № 1 с данни за социално, здравно осигуряване, допълнително задължително пенсионно осигуряване, Учителски пенсионен фонд, фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите” на осигурените лица и облагаемия доход по ЗДДФЛ (приложение 1, към чл. 2, ал. 1).
- Декларация образец № 3 „Данни за здравно осигуряване на лица, осигурени от републиканския бюджет и други” (приложение 2, към чл. 2, ал. 1).
- Декларация образец № 5 „Авансово внесени социални и здравноосигурителни вноски” (приложение 3, към чл. 2, ал. 1).
- Декларация образец № 6 „Данни за дължими вноски и данък по чл. 42 ЗДДФЛ” (приложение 4, към чл. 2, ал. 2).

- Декларация образец № 7 „Данни за възникване на задължение за внасяне на здравноосигурителни вноски на основание чл. 40, ал. 5, т. 1 от Закона за здравното осигуряване” (приложение 7, към чл. 2, ал. 3).
- Протокол за подаване на Декларациите по чл. 6, ал. 1, точки от 1 до 4 (приложение 5, към чл. 6, ал. 5).

1.2.2.3.4. Наредба за пенсиите и осигурителния стаж

Наредбата е приета с ПМС № 30 от 2000 г. на основание чл. 9, ал. 11 и чл. 106 от КСО.

Обн., ДВ, бр. 21 от 2000 г., изм. и доп., бр. 43 от 2000 г., бр. 61 и 81 от 2000 г., бр. 36 от 2001 г., бр. 19 от 2002 г., попр., бр. 21 от 2002 г., доп., бр. 74 от 2002 г.; изм. с Решение № 7581 от 26.07.2002 г. на ВАС на РБ - бр. 76 от 6.08.2002 г., в сила от 6.08.2002 г.; изм. с Решение № 11701 от 18.12.2002 г. на ВАС на РБ - бр. 119 от 27.12.2002 г., в сила от 27.12.2002 г.; изм. и доп., бр. 19 от 2003 г., бр. 25 от 2004 г., доп., бр. 68 от 2004 г., изм. и доп., бр. 24 от 2005 г., бр. 48 от 2006 г., бр. 15 от 2007 г., бр. 17 от 2008 г., бр. 1 и 16 от 2009 г., изм., бр. 79 от 2009 г., изм. и доп., бр. 84 от 2009 г., изм., бр. 87 от 2009 г., изм. и доп., бр. 2 от 2010 г., бр. 13 от 2011 г., бр. 16 от 2012 г.

Предмет:

С наредбата са определени условията и реда за отпускане и изплащане на пенсиите.

- Общи разпоредби, свързани с отпускане, изменение, осъвременяване, спиране, възобновяване, прекратяване и възстановяване на пенсиите и добавките към тях. (чл. 1 – 14).
- Пенсии за осигурителен стаж и възраст:
 - правото на пенсия за осигурителен стаж и възраст (чл. 15);
 - превръщане на трудовият стаж от първа и втора категория в осигурителен стаж от трета категория (чл. 16, 17 и 18а);
 - право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по § 4, ал. 1 от Преходните и заключителните разпоредби на КСО (чл. 16а);
 - право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69 от КСО (чл. 17а);
 - учителски стаж и право на пенсия по условията на § 5, ал. 1 и 4 от

преходните и заключителните разпоредби на КСО (чл. 19 – 19а);

- изчисляване размера на пенсията (чл. 20); преизчисляване размера на пенсията (чл. 21).

- Пенсии за инвалидност:
 - правото на пенсия за инвалидност (чл. 22 – 22а), вкл. при осигурителен стаж от различни категории (чл. 23, ал. 1);
 - изчисляване размера на пенсията (чл. 25 – 26 и чл. 29);
 - право и размер на пенсията за инвалидност в случаи на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане (чл. 28);
 - пенсия за инвалидност и добавка за чужда помощ на лицата, които не са навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО и когато са я навършили (чл. 30, ал. 1 – 2).
 - преосвидетелстването на лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане и определяне размера на пенсията (чл. 30, ал. 3 – 7).
- **Установяване и зачитане на осигурителен стаж и осигурителен доход.**
- **Зачитане и изчисляване на осигурителен стаж** (чл. 37 – 39); установяване и зачитане на осигурителен стаж и осигурителен доход (чл. 40 – 45а).
- Определяне на **дохода**, от който се изчисляват пенсиите (чл. 46 – 49б).
- Общи разпоредби по **изплащане на пенсиите** (чл. 50).
- Начини за изплащане на пенсиите:
 - чрез пощенски станции (чл. 51 – 53);
 - по изплащателен картон (чл. 54 – 62);
 - с пенсионен запис (чл. 63);
 - на упълномощени лица (чл. 64);
 - при смяна на адреса на получаване на пенсията (чл. 65 – 66);
 - чрез банки или други платежни институции (чл. 67 – 77);
 - по международни договори за лица с постоянен адрес в чужбина (чл. 78 – 82);
 - отпуснати по международен договор на лица, постоянно или продължително пребиваващи в Република България (чл. 83).
- Добавки и удръжки при изплащане на пенсиите (чл. 84 – 88).

1.2.2.3.5. Наредба за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски

Наредбата е приета с ПМС № 263 от 30.12.1999 г. на основание чл. 6, ал. 13 от КСО.

Обн., ДВ, бр. 6 от 2000 г., изм. и доп., бр. 83 от 2000 г., бр. 36 от 2001 г., бр. 19 от 2002 г., бр. 10 от 2003 г., бр. 21 от 2004 г., доп., бр. 1 от 2006 г., изм. и доп., бр. 81 от 2006 г., изм., бр. 1 от 2007 г., изм. и доп., бр. 15 от 2007 г., бр. 20 от 2008 г., бр. 12 от 2009 г., доп., бр. 16 от 2009 г., изм. и доп., бр. 67 и 84 от 2009 г., бр. 2 от 2010 г., бр. 14 от 2011 г., бр. 16 от 2012 г.

○ **Елементи на възнаграждението и доходите** за определяне на осигурителните вноски:

- осигурителни вноски за лицата по чл. 4, ал. 1 и 2 от КСО (чл. 1, ал. 1);
- осигурителни вноски за лицата, работещи по трудови правоотношения (чл. 1, ал. 2);
- определяне на минималния месечен осигурителен доход (чл. 1, ал. 3 – 4);
- осигурителни вноски за лицата, работещи по договори за управление и контрол на търговски дружества, еднолични търговци, неперсонифицирани дружества, както и за синдиците и ликвидаторите (чл. 1, ал. 5);
- осигурителни вноски за лицата, упражняващи трудова дейност и получаващи доходи на изборни длъжности (чл. 1, ал. 6);
- осигурителните вноски за специализантите, които получават възнаграждение по договор за обучение за придобиване на специалност от номенклатурата на специалностите (чл. 1, ал. 7).

○ Случаи, при които не се начисляват и внасят осигурителни вноски (чл. 1, ал. 8).

○ Осигурителни вноски по чл. 9, ал. 3, т. 1 – 3 от КСО и възнаграждението, върху което се внасят (чл. 1а).

○ Осигурителни вноски за социални разходи и задължителни застраховки (чл. 2 – 2а).

- Осигурителен доход, върху който се правят осигурителни вноски:
- елементи на осигурителния доход (чл. 3, ал. 1);
- осигурителен доход за самоосигуряващите се лица (чл. 3, ал. 2 – 4);
- осигурителен доход за морските лица (чл. 3а).

1.2.2.3.6. Наредба № 1 за ползване и изплащане на паричните помощи за профилактика и рехабилитация

Наредбата е издадена от председателя на Надзорния съвет на Националния осигурителен институт на основание чл. 13в, ал. 4 от КСО.

Обн., ДВ, бр. 17 от 2007 г., изм., бр. 6 от 2009 г., бр. 2 от 8.01.2010 г., изм. и доп., бр. 14 от 2012 г.

Предмет:

С наредбата се регламентират: условията за ползване и изплащане на паричните помощи за профилактика и рехабилитация от средствата на:

- фонд „Общо заболяване и майчинство”;
- фонд „Пенсии”;
- фонд „Трудова злополука и професионална болест”;
- фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност”;
- редът за провеждане на процедура за избор на юридически лица - изпълнители на дейността по профилактика и рехабилитация.

- Условия за придобиване правото на парични помощи за профилактика и рехабилитация (чл. 2); обхват на паричната помощ (чл. 3 – 4).

- Условия и ред за ползване и изплащане на паричните помощи за профилактика и рехабилитация:

- документи за необходимостта от провеждане на профилактика и рехабилитаци;
- резервации за постъпване при изпълнители на дейността по профилактика и рехабилитация;
- документи за постъпване при изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация;

- назначаване на диагностичните и терапевтичните процедури;
 - задължения на изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация;
 - отчитане на разходите за диагностични и терапевтични процедури, нощувки и частична парична помощ за хранене;
 - регистър с база данни за лицата, ползвали парични помощи за профилактика и рехабилитация (чл. 5 – 17).
- Условия и ред за провеждане на процедура за избор на изпълнители на дейността по профилактика и рехабилитация (чл. 18 – 30).

1.2.2.3.7. Методика за реда и начина на определяне размера на осигурителната вноска за трудова злополука и професионална болест

Методиката е приета с ПМС № 304 от 2004 г. на основание чл. 64, ал. 3 от КСО. Обн., ДВ, бр. 103 от 2004 г.

Предмет:

С методиката са уредени редът и начинът за определяне от Националния осигурителен институт на размерите на осигурителните вноски за фонд „Трудова злополука и професионална болест” на държавното обществено осигуряване по групи икономически дейности съгласно Националната класификация на икономическите дейности.

Определени са показателите за диференциране на осигурителната вноска в съответствие със степента на риска за икономическата дейност:

- Разходи за краткосрочни и дългосрочни обезщетения;
- Коефициент на честота и коефициент на тежест за трудовите злополуки и професионалните болести;
- Брой на осигурените лица и осигурителния им доход;
- Приходи от осигурителни вноски.

1.2.2.3.8. Наредба за категоризиране на труда при пенсиониране

Наредбата е приета с ПМС № 235 от 1998 г. на основание чл. 104, ал. 1 от КСО.

Обн., ДВ, бр. 123 от 1998 г., изм. и доп., бр. 114 от 1999 г., доп., бр. 79 от 2000 г., изм. и доп., бр. 64 от 2001 г., изм., бр. 13 от 2011 г.

Предмет:

С наредбата се определя кой труд към коя категория се причислява съобразно характера и особените условия на труд.

Изчерпателно е определен обхвата на:

- Първа категория труд при пенсиониране (чл. 1);
- Втора категория труд при пенсиониране (чл. 2);
- Трета категория труд при пенсиониране (чл. 3).

1.2.2.3.9. Инструкция № 13 за прилагане на Наредбата за категоризиране на труда при пенсиониране

Инструкцията е издадена от управителя на Националния осигурителен институт на основание § 4 на Наредбата за категоризиране на труда при пенсиониране .

Обн., ДВ, бр. 94 от 2000 г., доп., бр. 62 от 2001 г., изм. и доп., бр. 74 от 2001 г., изм., бр. 84 от 2002 г., изм. и доп., бр. 63 от 2005 г., бр. 41 от 2006 г., бр. 56 от 2006 г., изм., бр. 17 от 2007 г., изм. и доп., бр. 109 от 2008 г., доп., бр. 77 от 2011 г.

Предмет:

С инструкцията е определен обхвата на Наредбата за категоризиране на труда при пенсиониране (НКТП) и изискванията за категоризиране на труда на работещите в дейности, производства, работни места и професии.

- Задължения на **работодателя** при:
 - изготвяне на документи за осигурителен стаж (чл. 3);
 - настъпване на промени, които могат да доведат до промяна в условията, обуславящи категорията труд (чл. 5).

- **Определяне на категорията труд** на работещи по повече от един трудов договор с един или повече работодатели (чл. 4).
- **Условия и ред за промени в инструкцията** и в списъците, които се утвърждават от управителя на НОИ (чл. 5 – 7).
- Обхват на **първа категория** труд (чл. 8).
- Обхват на **втора категория** труд (чл. 9).
- **Задължителни Списъци**, утвърдени от управителя на НОИ:
 - списък на професиите и длъжностите в АЕЦ „Козлодуй” по чл. 1, т. 5, буква „а” от НКТП (приложение № 1 към чл. 8, ал. 6);
 - списък на професиите в АЕЦ „Козлодуй” по чл. 1, т. 5, буква „б” от НКТП (приложение № 2 към чл. 8, ал. 7);
 - списък на професиите в АЕЦ „Козлодуй” по чл. 1, т. 6 от НКТП (приложение № 3 към чл. 8, ал. 8);
 - списък на професиите в „Кремиковци” - ад, по чл. 1, т. 7 от НКТП (приложение № 4 към чл. 8, ал. 13).

1.2.2.3.10. Инструкция № 1 за работата и отчетността с болничните листове за временна неработоспособност

Инструкцията е издадена от управителя на Националния осигурителен институт на основание чл. 37, ал. 5, т. 2 от КСО.

Обн., ДВ, бр. 44 от 2011 г.

Предмет:

Инструкцията регламентира условията и реда за работата и отчетността с бланката „Болничен лист за временна неработоспособност” НОИ МЗ № 606.

- Получаване, разпределяне, съхраняване и отчитане на бланките болнични листове (чл. 4 – 15).
- Попълване на бланките болнични листове (чл. 16 – 32).
- Издаване, обработване и движение на болничните листове (чл. 33 – 39).
- Контрол върху работата и отчетността с болничните листове за временна неработоспособност (чл. 40 – 46).

1.2.2.3.11. Заповед № 232 от 2006 г. за утвърждаване образец на Декларация за трудова злополука

Заповедта е издадена от управителя на Националния осигурителен институт на основание чл. 3, ал. 1 от Наредбата за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки

Обн., ДВ, бр. 53 от 2006 г.

Определени са четири групи данни, които се вписват в образца на декларация:

- За осигурителя;
- За пострадалия;
- За злополуката;
- За увреждането.

1.3. НОРМАТИВНИ АКТОВЕ В ОБЛАСТТА НА БЗР, ПРИЛОЖИМИ ЗА ИКОНОМИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ/БРАНША

1.3.1. ПОДЗАКОНОВИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ, ИЗДАДЕНИ НА ОСНОВАНИЕ НА КОДЕКСА НА ТРУДА

1.3.1.1. Наредба №11 от 2 март 1987г. за стаите за лична хигиена на жените и за почивка на бременните жени.

Обнародвана в ДВ. бр.57 от 24 Юли 1987г.,(Изм. - ДВ, бр. 100 от 1992 г., доп., бр. 103 от 2009 г., в сила от 29.12.2009 г.)

Издадена от Министерството на народното здраве и централния съвет на Българските професионални съюзи и се издава на основание чл. 308 от Кодекса на труда.

(**Чл. 308.** Работодател, при когото работят 20 и повече жени, е длъжен да обзаведе стаи за лична хигиена на жените и стаи за почивка на бременните и работничките и служителките в напреднал етап на лечение ин-витро по ред, установен от министъра на здравеопазването).

Област на приложение:

Стаите за лична хигиена на жените и стаите за почивка на бременните жени се откриват и обзавеждат в предприятията, в които работят 20 и повече жени.

- **Задължения на работодателя:**
 - да осигури помещение за хигиена/почивка, в съответствие с конкретно заложи в Наредбата изисквания (чл.2, чл.3, чл.4, чл.5, чл.6, чл.7, чл.8)

1.3.1.2. Наредба № 3 от 23 март 2004г. за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при механично (студено) обработване на метали

В сила от 18.10.2004 г.

Издадена от Министерството на труда и социалната политика

Обн. ДВ. бр.31 от 16 април 2004г.

Наредбата е издадена на основание чл.276, ал.1 от Кодекса на труда.

Предмет:

С наредбата се определят изискванията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при механично (студено) обработване на метали и на други материали, при които се използват същите процеси на обработване и работно оборудване, наричано по-нататък "механично обработване на метали" (чл.1, ал.1 от Наредбата).

Област на приложение:

Тя се прилага на всички работни места съгласно чл.2 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд, където се извършва механично обработване на метали (чл.1, ал.3 от Наредбата).

Цел:

Предприемане от работодателя на всички необходими мерки за осигуряване на здравословните и безопасни условия на труд при механично обработване на метали.

○ **Основни изисквания** за осигуряване на БЗР:

- изисквания към работните места – да се проектират, изграждат, съоръжават, пускат в експлоатация, експлоатират, контролират, поддържат и извеждат от експлоатация, където се осъществява механично обработване на метали, така, че работещите да извършват възложената им работа, без да се застрашават тяхната безопасност и здраве или безопасността и здравето на други лица, които могат да бъдат застрашени (чл.4, ал.1).
- изисквания към квалификацията на работещите - работа, която

включва специфичен риск, се възлага само на работещи, които имат необходимата квалификация и умения, и се изпълнява в съответствие с указанията и писмените инструкции на работодателя (чл.4, ал.2).

- изисквания към работното оборудване- работното оборудване се избира, разполага, инсталира, пуска в експлоатация, преустройва, обслужва и поддържа така, че да се осигурят безопасността и здравето на работещите. когато е необходимо, работното оборудване се осигурява допълнително с подходящи защитни приспособления и системи за предпазване (чл.5, ал.1 и 2).

- С наредбата се установяват **конкретни изисквания** за безопасност и по отношение на:

- зоните, в които има или могат да се появят специфични опасности (чл.8);

- работните места - достъпни без опасност за работещите, а при аварийни ситуации да позволяват бързо и безопасно напускане (чл.9);

- складовите помещения (чл.10);

- стелажите и рафтовете за инструменти, съхраняването на режещи и др.инструменти и приспособления, изисквания при транспортиране на детайли и заготовки, към транспортните средства, входовете и изходите на помещенията;

- Установени са **конкретни изисквания за БЗРв зависимост от вида работа** с приложения:

- приложение № 1 към чл.6 - специфични изисквания при механично обработване на детайли и изделия чрез стружкоотнемане (работа, извършвана на стругове;работа, извършвана на фрезови машини;работа, извършвана на пробивни машини;работа, извършвана на стъргателни машини;работа, извършвана на машини с абразивен инструмент;работа, извършвана на машини, използващи електрофизични или електрохимични методи;работа, извършвана на металорежещи машини и линии, работещи на автоматичен режим;работа, извършвана на машини за отрязване на заготовки и детайли;

- приложение № 2 към чл.6 - специфични изисквания при пресово обработване на метали, детайли и изделия (обща специфични изисквания; специфични изисквания при работа, извършвана на хидравлични преси; специфични изисквания при работа, извършвана на механични преси)

- приложение № 3 към чл.6 - специфични изисквания при работа, извършвана на машини за зачистване на заготовки и детайли

- приложение № 4 към чл.6 - специфични изисквания при работа, извършвана на шлосерска маса;
- приложение № 5 към чл.6 - специфични изисквания при работа с течности за охлаждане и мазане;
- Установено е **задължение за информиране** - работодателят предоставя на работещите:
 - информация за всички възможни опасности, за мерките, които са предприети за отстраняване, намаляване и контролиране на рисковете, и по всички въпроси, свързани с безопасността и здравето при работа;
 - инструкции и/или правила и указания, които трябва да се изпълняват за осигуряване на безопасността и здравето на всички, които могат да бъдат застрашени(чл.7. ал.1). Информацията, инструкциите, правилата и указанията трябва да са на ясен и разбираем за работещите език (чл.7, ал.2).

1.3.1.3. Наредба № 8 от 23.09.2004 г. за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с въздушни компресорни инсталации и уредби

Издадена от министъра на труда и социалната политика, обн., ДВ, бр. 93 от 19.10.2004 г., в сила от 20.04.2005 г.

Наредбата е издадена на основание чл. 276, ал. 1 от Кодекса на труда.

Предмет:

С Наредбата се определят изискванията за здравословни и безопасни условия на труд при работа с въздушни компресорни инсталации и уредби, както и при работа в компресорни станции и помещения. (чл.1, ал.1)

Област на приложение:

- Наредбата се прилага за стационарни компресорни инсталации и мобилни (самоходни, прикачни и преносими) компресорни уредби, произвеждащи и съхраняващи сгъстен въздух с налягане от 0,02 до 40 МПа с обемни компресори (бутални, пластинкови, винтови, мембранни)- (чл.1, ал.2).
- Наредбата се прилага на всички работни места съгласно чл. 2 от

Закона за здравословни и безопасни условия на труд, където има въздушни компресорни инсталации и уредби (чл.1, ал.3).

- Наредбата не се прилага за центробежни и осеви компресори и компресори със специално предназначение, включително за компресори, работещи с опасни и взривоопасни газове и газове от ацетиленовия ред (чл.2).

- При организиране и осъществяване на работата, свързана с въздушни компресорни инсталации и уредби, освен разпоредбите на тази наредба се изпълняват и изискванията на Наредба № 7 от 1999 г. за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване (обн., ДВ, бр. 88 от 1999 г.; изм., бр. 48 от 2000 г. и бр. 52 от 2001 г.; изм. и доп., бр. 43 от 2003 г.), както и изискванията на другите нормативни актове по безопасност и здраве при работа (чл.3).

Цел:

Предприемане на всички необходими мерки за осигуряване на здравословните и безопасни условия на труд при работа с въздушни компресорни инсталации и уредби (чл.4).

Изискванията на тази наредба могат да бъдат доразвивани с ръководства или кодекси за добра практика, приети съвместно от браншовите или отрасловите структури на организациите на работодателите и на работещите (чл.5).

Основни изисквания за осигуряване на БЗР:

- Работните места, където се извършва работа с въздушни компресорни инсталации и уредби, се проектират, изграждат, съоръжават, пускат в експлоатация, експлоатират, контролират, поддържат и извеждат от експлоатация така, че работещите да извършват възложената им работа, без да се застрашава тяхната безопасност и здраве или безопасността и здравето на други лица (чл.6, ал.1).

- Работа, която включва риск за безопасността и здравето, се възлага само на работещи, които имат необходимата квалификация и умения, и се изпълнява в съответствие с дадените указания и писмените инструкции на работодателя (чл.6, ал.2).

- На работни места, където има компресорни инсталации и уредби, се допуска присъствието само на оповомощени лица (чл.6, ал.3).

- Работното оборудване се избира, разполага, инсталира, пуска в експлоатация, преустройва, обслужва, поддържа и извежда от експлоатация така, че да се осигури безопасността и здравето на работещите (чл.7, ал.1).
- Когато е необходимо, работното оборудване допълнително се осигурява с подходящи защитни приспособления и системи за предпазване (чл.7, ал.2).
- Зоните, в които има или могат да се появят специфични опасности, се ограждат или очертават и се означават с установените знаци за безопасност на труда и противопожарна охрана (чл.11).
- Работните места се създават така, че да са достъпни без опасност за работещите, а при аварийни ситуации да позволяват бързо и безопасно напускане (чл.12)
- Подът на работните помещения се изработва от маслоустойчиви, негорими и износоустойчиви материали, с нехлъзгава повърхност, даваща възможност за добро почистване и с подходящ наклон за оттичане (чл.13).
- Специални разпоредби относно:
 - запознаване на работещите с принципа на действие и предназначението на отделните елементи на системата за сгъстяване на въздуха от компресорите и транспортирането му по въздухопроводите, както и начините за действие при експлоатация, поддържане, ремонт, аварии и пожари на компресорните инсталации или уредби (чл.14);
 - оцветяване на тръбопроводите към компресорните инсталации и уредби според тяхното предназначение и флуида, който транспортират (чл.15);
 - обезопасяване със защитни инсталации;
 - забрана за монтиране в определени помещения и места (чл.16);
 - процедури за извършване на ремонти и преустройства (чл.20);
 - снабдяване с контролно-измервателни уреди, работещи със свърхналягане и др. (чл.23, чл.24);
 - други правила

Работотателят е длъжен да предостави (чл.9, ал.1 и 2):

- информация за всички възможни опасности, за мерките, които са предприети за отстраняване, намаляване и контролиране на рисковете и по всички въпроси, свързани с безопасността и здравето при работа;
- инструкции и/или правила и указания, които трябва да се

изпълняват за осигуряване на безопасността и здравето на всички, които могат да бъдат застрашени.

Информацията, инструкциите, правилата и указанията се изготвят на разбираем за работещите език.

○ Установени са **специфични изисквания** за експлоатация и безопасност с **приложения**:

- приложение № 1 към чл. 8, т. 1 - специфични изисквания при работа със стационарни компресорни инсталации
- приложение № 2 към чл. 8, т. 2 - специфични изисквания при работа с мобилни компресорни уредби
- приложение № 3 към чл. 8, т. 3 - специфични изисквания при работа с компресори, задвижвани от двигатели с вътрешно горене или от електродвигатели
- приложение № 4 към чл. 8, т. 4 - специфични изисквания при пускане, експлоатация, поддържане и ремонт на компресорни инсталации и уредби

Наредбата дава определения за смисъла на използваните термини (ПЗР):

- "компресорна уредба" е компресор или компресори със самостоятелно задвижване, комплектувани с необходимите съоръжения, уреди, устройства и други, пригодени за транспортиране на ход или пренасяне;
- "компресорна станция" е самостоятелна производствена единица за сгъстен въздух.

1.3.1.4. Наредба № 10 от 7 декември 2004г. за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с електрокари и мотокари

В сила от 25.06.2005 г.

Издадена от Министерството на труда и социалната политика

Обн. ДВ. бр.112 от 23 Декември 2004г

Наредба е издадена на основание чл. 276, ал. 1 от Кодекса на труда.

Предмет:

С Наредбата се определят изискванията за здравословни и безопасни условия на труд при работа с електрокари и мотокари (кари) с общо предназначение (чл.1, ал.1).

Област на приложение:

Наредбата се прилага на всички работни места съгласно чл. 2 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд, където се експлоатират електрокари и мотокари с общо предназначение (чл.1, ал.2).

Цел:

Работодателят предприема всички необходими мерки за осигуряване на здравословните и безопасни условия на труд при работа с електрокари и мотокари (чл.3).

- **Основни изисквания** за осигуряване на БЗР:
 - по отношение на проектирането, изграждане, съоръжаване, пускане в експлоатация, експлоатиране, контролиране, поддържане и извеждане от експлоатация на работните места, където се извършва работа с електрокари и мотокари(чл.5);
 - по отношение на избор, подготвяне, пускане в експлоатация, преустройство, обслужване, поддържане и извеждане от експлоатация на електрокарите и мотокарите(чл.6, ал.1 и 2);
 - допълнително осигуряване на електрокарите и мотокарите с подходящи защитни приспособления и системи за предпазване;
 - квалификация и процедура за допускане на лица за управление на кари за управление на кари (чл.9, ал.1 и 2)
- Други специфични изисквания, в т.ч.
 - разработване на правила за движение и за товаро-разтоварни работи на територията на предприятието(чл.11);
 - достъпност на работните места в обсега на карите и напускане при аварийни ситуации (чл.12);

- съвместимост с най-ниските части и с подвесни транспортни средства; препятствия (чл.13, ал.1 и 2);
- организиране на безопасно разтоварване, недопускане натрупването на материали, суровини (чл.15, ал.1, 2 и 3);
- др.специфични изисквания (чл.16 до чл.37)

○ **Работодателят** предоставя на работещите:

- информация за всички възможни опасности, за мерките, които са предприети за отстраняване, намаляване и контролиране на рисковете и по всички въпроси, свързани с безопасността и здравето при работа (чл.8, ал.1, т.1);
- инструкции и/или правила и указания, които трябва да се изпълняват за осигуряване на безопасността и здравето на всички, които могат да бъдат застрашени (чл.8, ал.1, т.2).
- Информацията, инструкциите, правилата и указанията се изготвят на разбираем за работещите език (чл.8, ал.2).

○ Установени са специфични изисквания за експлоатация и безопасност с приложения

- приложение № 1 към чл. 7, т. 1 - специфични изисквания при експлоатация на електрокари и мотокари
- приложение № 2 към чл. 7, т. 2 - специфични изисквания при поддържане и ремонт на електрокари и мотокари

Наредбата дава определения за смисъла на използваните термини:

- "електрокар" е самоходна машина за безрелсов транспорт, предназначена за повдигане, стифиране или транспортиране на товари, задвижвана от електродвигател, захранван от тягова акумулаторна батерия или друг източник на електрическа енергия;
- "мотокар" е самоходна машина за безрелсов транспорт, предназначена за повдигане, стифиране или транспортиране на товари, задвижвана от двигател с вътрешно горене (бензинов, дизелов, газов или друг).

1.3.1.5. НАРЕДБА № 12 от 30.12.2005 г. за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при извършване на товарно-разтоварни работи

Обн., ДВ, бр. 11 от 3.02.2006 г., в сила от 4.08.2006 г.

Издадена от министъра на труда и социалната политика,

Наредбата е издадена на основание чл. 276, ал. 1 от Кодекса на труда.

Предмет:С Наредбата се определят изискванията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при извършване на товарно-разтоварни работи.

Област на приложение:Наредбата се прилага във всички предприятия и на всички работни места (чл.1)съгласно чл. 2 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд (ЗЗБУТ), където се извършват товарно-разтоварни работи. Наредбата се прилага и от лицата, които самостоятелно упражняват трудова дейност, свързана с извършването на товарно-разтоварни работи. (чл.2, ал.1 и 2)

При организиране и осъществяване на товарно-разтоварни работи освен разпоредбите на Наредбата се изпълняват и изискванията на (чл.3):

1. Наредба № 7 от 1999 г. За минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работно оборудване (ДВ, бр. 88 от 1999 г.; изм., бр. 48 от 2000 г. И бр. 52 от 2001 г., попр., бр. 54 от 2001 г.; изм., бр. 43 от 2003 г., бр. 37 и 88 от 2004 г.);

2. Наредба № 10 от 2004 г. За осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с електрокари и мотокари (ДВ, бр. 112 от 2004 г.);

3. Наредба № 12 от 2004 г. За осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с автомобили (ДВ, бр. 6 от 2005 г.);

4. Наредба № 16 от 1999 г. За физиологични норми и правила за ръчна работа с тежести (ДВ, бр. 54 от 1999 г.);

5. Нормативните актове по чл. 31 на Закона за техническите изисквания към продуктите ;

6. Нормативните актове, съдържащи изисквания за товарене и разтоварване на средства за железопътен, воден и въздушен транспорт и на пътни превозни средства;

7. Нормативните актове за пожарна и аварийна безопасност;

8. Другите нормативни актове по безопасност и здраве при работа.

Задължения на работодателя (чл.4, ал.1)

- предприема всички необходими мерки за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при извършване на товарно-разтоварни работи, а в случаите, когато те се извършват ръчно - за предотвратяване или намаляване на ръчната работа с товари;
- информира работещите за всички възможни рискове при извършване на товарно-разтоварни работи, за всички мерки, които са предприети за отстраняване, намаляване и контролиране на тези рискове, и по всички въпроси, свързани с осигуряването на безопасност и здраве при извършването на товарно-разтоварни работи;
- се консултира с работещите и/или техните представители и създава възможност за тяхното участие по всички въпроси, свързани с тази наредба;
- осигурява разработването и въвеждането на физиологичен режим на труд и почивка за конкретния вид товарно-разтоварна работа;
- предоставя на работещите, извършващи товарно-разтоварни работи, лични предпазни средства, съобразени със спецификата на извършваната товарно-разтоварна работа и породените от нея рискове.
- Когато товарно-разтоварни работи се извършват от няколко предприятия или организации, работодателите съвместно по писмена договореност осигуряват здравословни и безопасни условия на труд, информират се взаимно за рисковете при работа и координират дейностите си за предпазване на работниците от тези рискове (чл.4, ал.2).
- Работодателят разработва и утвърждава разбираемо написани за работещите правила за осигуряване на безопасни и здравословни условия на труд при извършване на товарно-разтоварни работи.

Задължения на работещите:

Всеки работещ при извършване на товарно-разтоварни работи е длъжен да (чл.4, ал.3):

- изпълнява точно дадените инструкции за защита на здравето и за безопасност при извършване на товарно-разтоварни работи и съдейства на работодателя за изпълнение на съответните мерки;
- използва по предназначение техническите средства и

оборудването, осигурени и предоставени от работодателя;

- повишава квалификацията и знанията си относно изискванията за здравословни и безопасни условия на труд при товарно-разтоварни работи.

Чл. 8. Изискванията по тази наредба могат да бъдат доразвивани с ръководства или кодекси за добра практика, приети съвместно от браншовите или отрасловите структури на организациите на работодателите и на работниците и служителите.

Общи изисквания (Раздел II)

- Работните места, където се извършват товарно-разтоварни работи, се проектират, изграждат, съоръжават, пускат в експлоатация, експлоатират, контролират, поддържат и извеждат от експлоатация така, че работещите да извършват възложената им работа, без да се застрашават тяхната безопасност и здраве и/или безопасността и здравето на други лица (чл.9).

- Работното оборудване за извършване на товарно-разтоварни работи се избира, разполага, инсталира, пуска в експлоатация, преустройва, обслужва, поддържа и извежда от експлоатация така, че да осигури безопасността и здравето на работещите. Когато е необходимо, работното оборудване допълнително се осигурява с подходящи защитни приспособления и системи за защита (чл.10, ал.1 и 2).

- Безопасността и защитата на здравето при извършване на товарно-разтоварни работи се осигуряват чрез (чл.11):

- правилния избор на начините за извършване на товарно-разтоварните работи и на работното оборудване за тяхното изпълнение;
- подготовката и организацията на местата за извършване на тези работи;
- използването на необходимите средства за защита на работещите;
- допускането до работа на работещи, отговарящи на установените изисквания;
- използването на правоспособен персонал в случаите, когато се изисква правоспособност.

- При осигуряване на безопасността и здравето на работещите в зависимост от вида на работата се изпълняват и (чл.12):
 - специфичните изисквания при използване на стелажи, посочени в приложение № 1;
 - специфичните изисквания при работа в механизирани и автоматизирани складове, посочени в приложение № 2;
 - специфичните изисквания при използване на преносими рампи и преходни мостове, посочени в приложение № 3;
 - специфичните изисквания при работа с подемно-транспортни машини и съоръжения с непрекъснато действие, бункери и силози, посочени в приложение № 4;
- Товарно-разтоварните работи се извършват автоматизирано и/или механизирани.
- Ръчното повдигане и преместване на товари се допуска, когато е невъзможно и/или е нецелесъобразно прилагането на разпоредбите по ал. 1(чл.13, ал.1 и 2).
- Начините за извършване на товарно-разтоварни работи се избират така, че да осигуряват предотвратяване, намаляване или ограничаване на риска за безопасността и здравето на работещите (чл.14)
- Работодателят в зависимост от вида на товарно-разтоварната работа определя сигналите и знаците, които се поставят и използват (чл.15).

Товарно-разтоварните работи се извършват само ако е извършено оценяване на риска съгласно разпоредбите на Наредба № 5 от 1999 г. за реда, начина и периодичността на извършване на оценка на риска (ДВ, бр. 47 от 1999 г.)- чл.22.

В Допълнителна разпоредба е даден смисъла на използваните термини

1.3.1.6. Наредба № Из-2377 от 15 септември 2011 г. за правилата и нормите за пожарна безопасност при експлоатация на обектите

Издадена от Министерството на вътрешните работи и Министерството на регионалното развитие и благоустройството

Обн. ДВ. бр.81 от 18 Октомври 2011г

Наредбата се издава на основание чл. 91б, ал. 6 от Закона за Министерството на вътрешните работи (§1 от ПЗР) и отменя Наредба № I-209 от 2004 г. за правилата и нормите за пожарна и аварийна безопасност на обектите в експлоатация (ДВ, бр. 107 от 2004 г.).

Контролът по изпълнението на наредбата се извършва от органите за ПБЗН, осъществяващи държавен противопожарен контрол (§5 от ПЗР).

Предмет: С Наредбата се определят правилата и нормите за пожарна безопасност (ПБ) при експлоатацията на обектите в урбанизираните, земеделските, горските и защитените територии и в нарушените територии за възстановяване, наричани за краткост "обекти" (чл.1).

Област на приложение: Правилата и нормите по чл. 1 се прилагат за всички обекти независимо от вида на собственост (чл.2).

Изискванията на Наредбата се отнасят за държавните органи, юридическите лица и гражданите (собствениците, ползвателите, ръководителите, работещите и временно пребиваващите на обектите лица (чл.3)).

Отговорности:

- Собствениците или ръководителите на обектите носят отговорност за (чл.5, ал.1):
 - създаване на организация за осигуряване на ПБ и за поддържане на обектите в техническо състояние така, че да съответстват на строителните книжа, нормативните актове и техническите спецификации, валидни към момента на разрешаване на ползването им;
 - поддържане в изправно състояние, осъществяване на контрол и извършване на техническо обслужване, презареждане и хидростатично изпитване на устойчивост на налягане на пожарогасителите съгласно чл. 21 и 23;
 - поддържане и обслужване на пожароизвестителните системи (ПИС), пожарогасителните системи (ПГС), пожарните кранове и системите за управление на дим и топлина на обектите в съответствие с чл. 22;

- обозначаване на пожарните хидранти, пожарогасителите и на пътищата за достъп до тях, на противопожарните съоръжения, пожарните кранове, стълбите за пожарогасителни и аварийно-спасителни дейности, на устройствата за алармиране или оповестяване, на устройствата за ръчно задействане на ПИС и ПГС, на евакуационните пътища и изходи, на входовете на помещенията, на забранените места за пушене и използване на открит огън, на резервоарите за леснозапалими течности (ЛЗТ), горими течности (ГТ) и горими газове (ГГ) и на складираните материали и изделия в съответствие с изискванията на чл. 18, ал. 2, чл. 23, ал. 3 и 4, чл. 24, чл. 25, ал. 2, чл. 42, ал. 2, чл. 48, ал. 1 и чл. 62, т. 2;
- наличието (в комбинация или поотделно) на инструкция или указание за употреба, указващи начина на работа с инсталациите за пожарогасене или охлаждане на резервоарите за ЛЗТ и ГТ и поставени на видно място;
- осигуряване за всеки работещ на подходящо обучение и/или инструктаж по безопасност и здраве при работа при спазване изискванията на Наредба № РД-07-2 от 2009 г. за условията и реда за провеждането на периодично обучение и инструктаж на работниците и служителите по правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд (обн., ДВ, бр. 102 от 2009 г.; попр., бр. 4 от 2010 г.; изм., бр. 25 от 2010 г.);
- незабавно уведомяване на съответната районна служба "Пожарна безопасност и защита на населението" (РСПБЗН) при затваряне на отделни участъци от пътищата за противопожарни цели, извършване на ремонтни работи, свързани с изключване на участъци от водопроводната мрежа, възникване на неизправности и повреди в помпени станции, ПИС и ПГС, изтичане на вода от пожарните водоеми или тяхното източване;
- разработване на планове за осигуряване на ПБ при организиране на мероприятия и извършване на дейности, с които временно се променя нивото на пожарната опасност в обектите;
- поддържане на пътища за противопожарни цели с безпрепятствен достъп към всички обекти и водоизточници;
- поддържане в изправно състояние на пожарните хидранти и водоеми и подготовката им за експлоатация при отрицателни температури преди настъпване на зимния период;
- незабавно отстраняване на неизправностите в електрическите инсталации и съоръжения, които могат да предизвикат искрене, късо съединение, нагриване на изолацията на кабелите и проводниците, отказ на автоматични системи за управление и др.;

- поддържане в изправно състояние на отоплителните уреди и съоръжения, извършване на проверки на състоянието им, ремонт и почистване преди настъпване на есенно-зимния период, както и периодично за осигуряване на пожарната им безопасност;
 - поддържане в изправно състояние на блокировките на смукателни инсталации, обслужващи взривоопасни технологични съоръжения (бояджийни и лакозаливни камери, шприц-кабини и други подобни) и други устройства, гарантиращи ПБ при работа (дихателни и предпазни клапани, огнепреградители и др.);
 - извършване на обработка с огнезащитни състави на реквизитите и декорите в обекти от подклас по функционална пожарна опасност Ф 2.1 за изпълнение на изискванията на чл. 27, ал. 1;
 - поддържане в изправно състояние на осигурените пасивни и активни мерки за защита и приетите технически решения за осигуряване на пожаробезопасната експлоатация на обекта през целия експлоатационен срок, съгласно Наредба № Из-1971 от 2009 г. за строително-технически правила и норми за осигуряване на безопасност при пожар;
 - поддържане в изправно състояние на евакуационното и аварийното осветление в съответствие с чл. 26.
- За спазване на правилата и нормите за ПБ собствениците или ръководителите на обектите (чл.6, ал.1):
 - отговарят за разработването и актуализирането на документите по чл. 9, ал. 1, както и на други документи за изпълнение на изискванията на правилата и нормите за ПБ и ги утвърждават;
 - издават заповедите по чл. 9, ал. 2;
 - определят с писмена заповед или по силата на сключен договор длъжностни лица със съответната компетентност, които създават организация и осъществяват контрол за спазване на правилата и нормите за ПБ.
 - Всеки работещ на обект е длъжен (чл.7, ал.1):
 - да провери и да остави в края на работното време в пожаробезопасно състояние работното си място, апаратите, машините, съоръженията и др., което се удостоверява по ред, определен от собственика или ръководителя на обекта;
 - да знае задълженията си, произтичащи от планове по чл. 9, ал. 1,

т. 2 - 4;

- да спазва правилата за ПБ и да може да работи с пожаротехническите средства и съоръженията за гасене на пожари;
- да познава пожарната и експлозивната опасност на работните места в обекта, както и начините за предотвратяване, намаляване и ограничаване на опасностите и рисковете, свързани с работното оборудване, машините, съоръженията и технологичните процеси, използваните материали, пътни маршрути, опасни зони и др.

Чл. 8. (1) За обектите се създава досие, което съдържа най-малко следните документи

- Чл. 9. (1) Изисквания за разработване на документи за създаване на организация за осигуряване на ПБ на обектите (чл.9, ал.1) Досието се съхранява на обекта от длъжностните лица, които създават организация и осъществяват контрол за спазване на правилата и нормите за ПБ (чл.9, ал.2).
- Наредбата определя конкретни изисквания за правила и норми за пожарна безопасност и отговорни лица.

В приложения са дадени изисквания за елементите на досието по пожарна безопасност, планове за евакуация, означенията и табелите (от № 1 до № 12)

1.3.1.7. Правилник за безопасност и здраве при работа по електрообзавеждането с напрежение до 1000 V

Издаден от министъра на енергетиката и енергийните ресурси и министъра на труда и социалната политика, обн., ДВ, бр. 21 от 11.03.2005 г., в сила от 1.06.2005 г., изм., бр. 17 от 25.02.2011 г.

Правилникът се издава на основание чл. 276, ал. 1 КТ.

Предмет:

С правилника се определят минималните изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа по електрообзавеждането на потребители на електрическа енергия за напрежение до 1000 V, наричани по-нататък "потребител", независимо от формата на собственост на средствата за производство (чл.1).

Област на приложение:

Правилникът се прилага от длъжностните лица, които ръководят, контролират и извършват техническа експлоатация и оперативно обслужване на действащото електрообзавеждане и при изпълнение на ремонти, реконструкции и модернизации по него. Правилникът се прилага и от персонала на външни фирми, които по договор с потребителя извършват работи по неговото електрообзавеждане (чл.2).

○ **Основни изисквания за осигуряване на БЗР:**

- изисквания към електротехническия персонал- техническата експлоатация и оперативното обслужване на електрообзавеждането на потребителите на електрическа енергия се осъществява от електротехнически персонал, който отговаря едновременно на следните изисквания: има образование и стаж, изисквани за заеманата длъжност; е медицински освидетелстван съгласно нормативните актове за задължителни предварителни и периодични медицински прегледи на работниците и служителите; притежава квалификационна група за електробезопасност. техническата експлоатация, оперативното обслужване на действащото електрообзавеждане, изпълнението на ремонти, реконструкции и модернизации се възлагат на подготвени лица от електротехническия персонал, преминали специализирано обучение за безопасност и проверка на знанията по този правилник (чл.6-чл.30).

○ Установява специфични **изисквания за инструктажи по БЗР** (чл.31)

○ **Работодателят е длъжен да (чл.67):**

- назначи лице, отговорно за електрообзавеждането (енергетик), което отговаря за изправното състояние и безопасната експлоатация на електрообзавеждането, има електротехническа подготовка и е преминало обучение и проверка на знанията по определения в правилника ред;

- осигури необходимия персонал с електротехническа подготовка;

- осигури здравословни и безопасни условия на труд на работниците;

- утвърди длъжностни инструкции и вътрешни инструкции за безопасност при работа за работи и дейности, които не са обхванати от този правилник; осигури обучение и проверка на знанията на персонала съгласно изискванията на този правилник и Наредба № 4 за техническа експлоатация на електрообзавеждането;

- осигури необходимите лични предпазни средства и средства за колективна защита.

- Работодателят не може да изисква от работниците (чл.70):

- да извършват работи и дейности, свързани с производствен риск, за които не притежават изискваната способност и квалификация;

- да използват непроверени, неизпитани по съответния ред и с изтекъл срок на годност лични и колективни защитни средства.

- **Работодателят** допуска до електрообзавеждането си упълномощените органи за контрол (чл.71)

- **Работниците** в съответствие със своята квалификация и дадените им инструкции са длъжни да (чл.72):

- използват правилно машините, апаратите, инструментите, опасните вещества, транспортните средства и другите средства за дейността им;

- използват правилно личните предпазни средства и специалното работно облекло, които са им предоставени от работодателя;

- използват правилно, без да прекъсват, променят или произволно отстраняват защитните приспособления на машините, апаратите, инструментите и тези за колективна защита на хора;

- информират незабавно прекия си ръководител или работодателя за всяка възникнала ситуация при работа, за която имат основателни причини да смятат, че представлява сериозна и непосредствена опасност за безопасността и здравето, както и за всяка неизправност на защитните средства;

- сътрудничат в рамките на своята компетентност и обхват на дейност на работодателя и на отговорните длъжностни лица при изпълнение на мерките за осигуряване на безопасни условия на труд и налагането и спазването на този правилник и изпълнява техните предписания. предписанията, дадени от контролните органи;

- спазват при изпълнение на възложената им работа изискванията на нормативните актове по здравословни и безопасни условия на труд, на този правилник и вътрешните инструкции за безопасност;

- оказват първа долекарска помощ на пострадал при трудова

злополука, съдействат за извикване на спешна медицинска помощ и уведомяват прекия си ръководител за злополуката.

- **Организационни мерки за безопасност** - в зависимост от начина на изпълнение на работата (чл.73 и сл.):

- с наряд;
- с нареждане;
- по реда на текущата експлоатация

- Определя кръга и изискванията към лицата, **отговорни за безопасността**(чл.78 до чл.102)

- Контрола по време на работа(чл.103 до чл.119)

- Реда и изискванията към работа по текущата експлоатация

- **Технически мерки за безопасност**(Ред за подготовка на работното място; Изключване на напрежението; Поставяне на знаци, табели, ограждения; Проверка за отсъствие на напрежение; Заземяване) (чл.127 до чл.150)

- **Лични предпазни средства и средства за колективна защита**(Правила за използване и съхранение, контрол и периодично изпитване) (чл.151 до чл.186)

- **Правила за БЗР при работа по отделни видове съоръжения**(Разпределителни уредби и табла, Комплектни разпределителни уредби, Въздушни електропроводни линии с неизолирани проводници, Въздушни електропроводни линии с изолирани проводници(Въздушни кабелни линии), Кабелни линии по открито трасе и в помещения, Вътрешни електрически уредби в сгради и вътрешни и външни осветителни уредби, Генератори, електродвигатели, преобразуватели, Комутационни апарати и пусково-регулираща апаратура, Акумулаторни батерии и зарядни устройства, Кондензаторни батерии, Електролизни уредби(Изискванията по този раздел се отнасят за работа по промишлени електролизни устройства с воден разтвор и уредби за галванизация с напрежение на шините на токоизправителната подстанция или на шините на серията електролитни вани до 1000 V включително.), Електрозаваръчни уредби, Електротермични уредби, Товароподемни и асансьорни уредби, Промислена електроника(токозахранващи устройства;преобразователни устройства; електромеханични устройства; силови електронни устройства в промишлени уредби; силови електронни устройства в електрозадвижванията; електронни

устройства за контрол и управление; оптоелектронни устройства в промишлеността; електронни измервателни преобразуватели; измервателни системи в промишлеността; информационни и управляващи индустриални системи; робототехнически системи; електротермични уредби; електролъчеви уредби; електрохимични уредби; електростатични промишлени уредби; високомощни импулсни уредби; лазерни уредби; електромедицински и рентгенови уредби и др.); Средства за измерване, релейна защита, автоматика, телемеханика, вторични вериги, Електрически измервания с преносими средства за измерване, Електрически изпитвателни станции и лаборатории, Ръчни и преносими електрически инструменти, преносими лампи и трансформатори, Електрически уредби с временен характер на монтаж и експлоатация (от чл.187 до чл.433).

○ **Изисквания за безопасност при работа в специална среда**(Работа в среда с повишена и особена опасност от поражения от електрически ток; Работа в пожароопасни и взривоопасни зони; Работа в среда с електростатични заряди) (от чл.434 до чл.471)

Правилникът дава определения за смисъла на използваните термини (§1, Допълнителна разпоредба)

1.3.1.8. Наредба № 2 за продължаване действието на единните правилници по безопасността на труда, издадена от Комитета по труда и социалното дело и Централния съвет на Българските професионални съюзи, Обн. ДВ. бр.43 от 5 юни 1987г. изброява правилници по БЗР, които продължават действието си.

Някои от тях към момента са отменени, други са заменени с нови нормативни актове (напр. Наредбата за безопасност при механично/студено обработване на метали).

Основна част от Правилниците, регламентиращи безопасността при работа в машиностроителните и металообработващи дейности, не са отменени/заменени.

Въпреки смяната на технологиите и технологичното оборудване, както и въвеждането на нови изисквания за безопасност при работа, наложени от хармонизирането на законодателството в областта на БЗР в съответствие с европейското, тези правилници са в сила.

1.3.1.9. Правилник № Д-01-016 за безопасността на труда при производството, транспорта, съхраняването и употребата на кислород

Този правилник се издава на основание чл. 4, ал. 4 от Кодекса на труда, т. 4 от Постановление № 15 на Министерския съвет и Централния съвет на българските професионални съюзи от 12 май 1978 г. (ДВ, бр. 58 от 1973 г.) и Инструкция на Министерския съвет № А-1-404 от 27 октомври 1967 г., относно реда и начина на разработване и утвърждаване на държавни и ведомствени (отраслови) правилници и норми по безопасността на труда.

Област на приложение:

Правилникът се отнася за безопасността на труда при производството, съхранението, транспорта и употребата на кислород и е задължителен за комплексите, министерствата, ведомствата, стопанските комбинати, заводите, предприятията и др., които осъществяват такава дейност, наричани по нататък за краткост „поделения”, независимо от ведомственото им подчинение (чл.1), както и при проектирането на нови и реконструирането на действащи кислородни инсталации (чл.2)

- Правилникът предвижда **специални разпоредби** относно:
 - устройството, монтажа, изпитание и въвеждане в експлоатация на кислородни производства и кислородопроводи – обхват на кислородното производство (чл.3-чл.13): изпитание и въвеждане в експлоатация на кислородни производства (чл.14-чл.22); общи изисквания към устройството на кислородопроводите (чл.23-чл.77); изпитание и въвеждане в експлоатация на кислородопроводите (чл.78-98)
 - експлоатация на кислородни производства и кислородопроводи - експлоатация на въздухопречиствателни устройства; експлоатация на компресори, помпи и други машини; експлоатация на ректификационна инсталация; експлоатация и кислородонапълнителни станции; експлоатация на кислородопроводи; експлоатация на инсталации за производство на кислород чрез електролиза на водата (чл.99-чл.162)
 - съхранение, транспортиране и употреба на кислород - съхранение на кислород в бутилки; съхранение на кислород в газголдери; транспортиране на кислород в бутилки; пренасяне на втечнен кислород; употреба на кислород; приемане и изпитание на кислородни бутилки (чл.163-чл.223)

- електробезопасност и защита от статично електричество;
- защита от корозия;
- дейности по предотвратяване и ликвидиране на аварии, пожари и даване на първа помощ.

Правилникът дава определения за смисъла на използваните термини:

При производството, съхраняването, транспорта и употребата на кислород, са използвани следните **обща понятия** (§1 от ПЗР):

○ **„Кислородно производство”** (съоръжение за разделяне на въздуха) е част от производствено предприятие, състояща се от една или няколко сгради и съоръжения, в които е поместено основното и спомагателно машинно и електрообзавеждане за получаване на течни или газообразни продукти, от разделянето на въздуха, както и затяхната очистка, съхраняване, пълнене на бутилки или транспортиране на съдове и експедицията им за потребителя;

○ **„Хранилище”** е съоръжение, в което се намират бутилки и резервоари за съхраняване на кислород или азот, със съответните пълначни устройства и помещения за спомагателно-технологично обзавеждане и необходимите служби;

○ **„Газификационна станция”** е отделна сграда или помещение в производствената сграда, където се намират помпите и газификаторите за кислород или азот, а също и спомагателно-технологично обзавеждане и необходимите служби;

○ **„Разпределителна инсталация”** е отделна сграда или помещение в производствена сграда, където се намират разпределителните рампи, присъединени към кислородопроводите на потребителите или резервоарите за тяхното хранване.

1.3.1.10. Правилник по безопасността на труда при ковашко- щамповъчно производство (гореща обработка)

Правилникът е изработен от ЦНИИТМАШ – Министерство на машиностроенето и е съгласуван с Централния съвет на Българските професионални съюзи с писмо № Пр С-V 5471/6.05.1972г., с Министерството на народното здраве с писмо № III 5120/29.12.1972г., с Министерството на вътрешните работи (Управление противопожарна охрана) с писмо № ПО-170/2.3.1972г., с ДСО „ЗММ“ –НИПКИКПЕМ, гр.Плевен, с писмо № 600/2.3.1972г.

Същият е утвърден от Министерството на труда и социалните грижи – Инспекция за надзор по безопасността на труда с писмо № VIII-2419 от 27.09.1972г.

Правилникът е издаден на основание чл.4, ал.4 от КТ и инструкциите за реда и начина на изработване и утвърждаване на държавни и ведомствени (отраслови) правилници и норми по безопасността на труда (чл.1.)

Област на приложение:

Правилникът е задължителен за ръководствата и министерствата, комитетите, ведомствата, производствените предприятия, проектантските организации, научноизследователските и проектоконструкторските институти, центрове за развойна дейност, учебните заведения, участъците и други, където се извършва производствена, конструктивно-технологична и проектантска дейност по ковашко-щамповъчно производство. Отклонения от правилата не се разрешават (под „звена“ за ковашко-щамповъчна обработка се разбират участъци, отделения, цехове, поточни линии и заводи за ковашко-щамповъчно производство) – (чл.2.)

Цел:

Предприемане от работодателя на всички необходими мерки за осигуряване на здравословните и безопасни условия на труд при извършване на ковашко-щамповъчни дейности (гореща обработка).

○ **Основни изисквания за осигуряване на БЗР**

○ **Работодателят е длъжен да:**

- допуска до работа само квалифициран персонал;
- да провежда обучение по безопасността, хигиената на труда и противопожарната охрана;

- преди въвеждане на нови машини, технологии и вещества в производството да обучава и инструктира работниците и итр по безопасността, хигиената на труда (ХТ) и противопожарната охрана (ППО);
- да дава указания за безопасността, ХТ и ППО;
- при разглеждане и одобряване на проекти, технологични схеми и организационно-технически мероприятия да се изисква към тях да бъдат разработени и инструкции по безопасността и ХТ и ППО;
- да постави на подходящи и видни места в работните и спомагателните помещения ясно формулирани и четливи надписи и знаци по безопасността на труда;
- да осигури звукова и светлинна сигнализация за предупреждение при опасност от аварии и злополуки;
- да обучи работещите да ползват правилно лпс и специалното работно облекло;
- да анализира допуснатите злополуки и взема ефикасни мерки за предотвратяването на други.

○ **Правилникът предвижда специални мерки към:**

- производствените помещения: отопление и вентилация; оцветяване на работните помещения; осветление; електрическо обзавеждане; водоснабдяване и канализация; складове и заготовителни помещения; помещения за почиване на изковките; отделение за химическо почиване (байцване); отделение за електродръгово и оксиженно заваряване; термични участъци; участъци за инструментално-ремонтни работи.
- санитарно-битовата част:столови; гардеробни; душеве, бани, тоалетни; помещения за хигиена и отдиш; медицински и аптечни пунктове; пунктове за разделяне на противоотрови и ободрителни течности; административни помещения; пътища и вътрешнозаводски транспорт; вибрации и шум;
- технологичната част и съоръженията:общи изисквания; горивни, други инсталации и съдове, работещи под налягане; машини за нарязване на заготовки; награвателни съоръжения; ковашки огнища; пламъчни награвателни пещи; електросъпротивителни награвателни пещи; индукционни награвателни пещи; чукове; хидравлични преси; кривошипно-щамповъчни и чеканочни преси; хоризонтално-ковашки машини; обреза преси; фриксионни преси; хоризонтални машини за огъване; автоматични линии и други специални машини и устройства; технологична екипировка и инструменти.

- ремонта на машините, екипировката и инструментите;
- организацията на технологичния процес и работните места;
- противопожарната охрана;
- работното облекло и личните предпазни средства;
- дейности при аварии и злополуки.

1.3.1.11. Правилник по безопасността на труда при термична обработка на металите (Д-01-007)

Правилникът е изработен от ЦНИИТМАШ – Министерство на машиностроенето, и е съгласуван с Централния съвет на професионалните съюзи с писмо по вх.№ 4/12.10.1969г. и Министерството на народното здраве с писмо № III – 5069 от 25.11.1969г. Същият е одобрен от Министерството на труда и социалните грижи – Инспекция за надзор по безопасността на труда с писмо № VI – 2064 от 12.11.1969г.

Област на приложение:

Правилникът е задължителен за ръководствата на министерствата, комитетите, ведомствата, организациите и техните подразделения, в които се извършва термична обработка на метални изделия. Отклонения от него не се допускат (чл.1).

Предмет:

С правилника се определят изисквания за безопасност при термична обработка на металите.

○ **Основни изисквания за осигуряване на БЗР:**

- забраняват се изменения в разположението и начина на експлоатация на съоръженията, които противоречат на правилника, както и експлоатацията на всякакви машини, съоръжения и приспособления, които не са изправни, нямат предпазни устройства или създават опасност от пожар;
- не се допускат до работа в звената за термична обработка лица – ненавършили 18г.; не са преминали предварителен медицински преглед; необучени по безопасността на труда и ппо;
- бременни и майки кърмачки за периода на кърменето;
- изисквания към новите материали, суровини, реактиви и химикали, предназначени за употреба;
- изисквания към инженерно-техническия персонал;
- определя задължения за ръководството на производствената единица да: да разпространи срещу подпис сред работещите инструкция за бхт и ппо; да провежда инструктаж и обучение по бхт и ппо; да не допуска необучени и неинструктирани лица; да дава указания по бхт и ппо, др.

○ **Правилникът предвижда специални изисквания към:**

- производствените помещения;
- санитарно-техническата част;
- технологичната част и съоръженията: пещи с твърдо гориво; пещи с течено гориво; пещи с газово гориво; електрически пещи; пещи за газови процеси и пещи със защитна атмосфера; солни ванни пещи и оловни вани; цианови солни вани; химико-термична обработка в твърда среда; термообработка на магнезиеви сплави; термообработка посредством токове с повишена и висока честота; газопламъчна термообработка; безопасност на труда при охлаждане и закаляване; подготовка и почистване на детайли при термична обработка; пясъкохидравлично и хидравлично почистване; дробометно почистване; барабанно почистване; обработка в разреждени киселини и основи; неутрализиране, обезмасляване и измиване на детайли.
- електрическото обзавеждане;
- противопожарните мерки;
- дейности при аварии, злополуки и даване на първа помощ.

1.3.1.12. Правилник по безопасността на труда при заваряване и рязане на метали (Д-08-002)

Правилникът е издаден на основание чл.4, ал.4 от КТ, т.4 на 15-то ПМС и ЦС на Българските професионални съюзи от 12 май 1973г., ДВ, бр.58 от 24 юли 1973г. и в съответствие с Инstrukция № А-1-404 от 27 октомври 1967г. на МС за реда и начина на изработване и утвърждаване на държавни и ведомствени (отраслови) правилници и норми по безопасност на труда.

Правилникът е съгласуван с Министерството на народното здраве. Утвърден е от ЦС на БПС с писмо VI-7826 от 4 юли 1977г.

Област на приложение:

Правилникът е задължителен за всички физически и юридически лица, дейността на които е свързана с извършване на заваряване и рязане на металите, а така също и с проектиране, конструиране, изработване, внасяне, монтиране, приемане, ремонт и експлоатиране на ацетиленови инсталации (чл.2).

Цел:

Правилникът регламентира изискванията по безопасните и здравословни условия на труд при извършване на заваряване, рязане и нагриване на металите, както и устройството и безопасната експлоатация на ацетиленовите инсталации (чл.1).

○ **Основни изисквания за осигуряване на БЗР:**

- **не се допуска** ръководство, експлоатация, обслужване, поддържане и ремонт на машини, съоръжения и др., свързани със заваръчни работи, както и до извършване на заваръчни работи по метали на служители и работници, които: не са навършили 17г.; не са преминали съответен медицински преглед; не са преминали инструктаж; не притежават документ за правоспособност за съответния вид работа или дейност; са употребили алкохол или друго упойващо вещество.(чл.6)

- **При обозначаване на опасностите и вредностите се прилага Наредба 4 за знаците и сигналите.**(чл.15)

- **Задължения на административно-техническия персонал:** организира планирането и осигурява провеждането на организационно-технически мероприятия по профилактиката на производствения травматизъм и професионалните заболявания, обезпечаване на мероприятията и контрола;

инструкциите по ППО; инструктирането и обучението на работниците и служителите; осигуряване квалификацията на работниците и служителите; осигуряване на работно и специално облекло и ЛПС; съответствието на нови съоръжения, инструменти, приспособления и др.под. С изискванията за БХТ и ППО при експлоатацията, обслежаването и ремонта на заваръчните съоръжения и при извършването на заваръчните работи по метали; ред.др. (чл.22, 1.)

- **Зам.-ръководителя по техническите въпроси (чл. 22, 2)**
- **Началниците на цехове, бригадирите и майсторите (чл.22, 3)**
- **Заварчиците, резачите и техните помощници (чл.22, 4)**
- Специализираните органи за ведомствен технически надзор на ацетиленови инсталации в организациите и техните поделения (чл.22, 5).

Правилникът предвижда специални изисквания:

- **Общи санитарни и технически изисквания:** отопление и вентилация; осветление; водоснабдяване и канализация; шум и вибрации; специално работно облекло и обувки, лични предпазни и други защитни средства;

- **При заваряване и рязане на метали:** газопламъчно заваряване и рязане на метали-ацетиленови генератори и станции, газопроводи, предпазни устройства, редуцир-вентили, горелки и резачи, газови маркучи, калциев карбид, бутилки със сгъстени, разтворени под налягане и втечнени газове и газови батерии, заместители на ацетилена, газопламъчно заваряване и рязане на метали при разни условия, подводно газопламъчно рязане на метали, газокислородно и газофлюсово рязане на метали, реда при преместване, промяна на притежанието, спиране от действие, експлозия и бракуване на ацетиленови генератори; електрозаваряване и рязане на метали – право за извършване на електрозаваряване и рязане на метали, електродъгово заваряване и рязане на метали, подводно електрозаваряване на метали, въздушно (кислородно)-дъгово рязане на метали, плазмено рязане на метали, заваряване на метали в камери с контролирана атмосфера, заваряване на метали с токове с висока честота; други методи на заваряване на метали – алумино-терично заваряване на метали, електроннолъчево заваряване на метали, ултразвуково, дифузно заваряване на метали във вакуум, студено-пресово заваряване на метали, заваряване на метали чрез триене.

- Общи изисквания по противопожарна охрана;
- Предотвратяване и ликвидиране на аварии и пожари;
- Даване на първа помощ.

1.3.1.13. Правилник за подготовката на изпълнителски,
контролни и ръководни кадри по газоислородно рязане
и заваряване.

Правилникът е издаден от Министерството на машиностроенето.

Обнародван в ДВ. бр.51 от 30 юни 1970г., изм. ДВ. бр.25 от 27 март 1979г.

Правилникът не е отменен. Не е намерен на хартия или електронен формат за цитиране на конкретни разпоредби.

1.3.1.14. Правилник за подготовка на изпълнителски, контролни
и ръководни кадри по електродъгово заваряване.

Правилникът е издаден от Комитета по машиностроене

Обнародван в ДВ. бр.55 от 13 юли 1965г., изм. ДВ. бр.25 от 27 март 1979г.

Правилникът не е отменен. Не е намерен на хартия или електронен формат за цитиране на конкретни разпоредби.

1.3.2. ПОДЗАКОНОВИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ, ИЗДАДЕНИ НА ОСНОВАНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ЗДРАВΟΣЛОВНИ И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД

1.3.2.1. Наредба № 6 от 15.08.2005 г. за минималните изисквания за осигуряване на здравето и безопасността на работещите при рискове, свързани с експозиция на шум

Издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването.

обн., ДВ, бр. 70 от 26.08.2005 г., в сила от 15.02.2005 г.

Наредбата се издава на основание чл. 36, т. 2 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд и отменя Наредба № 2 за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на шум при работа (ДВ, бр. 32 от 2003 г.).

Предмет:

С наредбата се определят минималните изисквания за предпазване на работещите от съществуващи или потенциални рискове за здравето и безопасността, свързани с експозиция на шум, особено риска от увреждане на слуха (чл.1).

Област на приложение:

Наредбата се прилага във всички предприятия, места и дейности по чл. 2 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд, когато работещите са експонирани или могат да бъдат експонирани на шум при работа (чл.2).

- **Основни изисквания** за осигуряване на БЗР:
 - определят се норми на граничните стойности на експозиция и стойностите на експозиция за предприемане на действие - на база дневните нива на експозиция на шум и върхово звуково налягане (чл.3).
- **Работодателят е длъжен:**
 - да оцени и когато е необходимо, да измери нивата на шума, на

които работещите са експонирани; за използваните методи и апаратурата, които се използват за измерване нивата на шума; реда за измерване на шума; запис и съхраняване на данните от измерванията; ред и процедура за оценяване на данните от измерванията; редът, начините и процедурата на оценяване на риска за работещите; да определи мерките, които се предприемат по чл. 7, 8, 9 и 11.; да документира оценката на риска съгласно изискванията на наредбата (чл.4);

- да отстрани или да сведе до минимум рисковете, произтичащи от експозиция на шум при източника, като вземе предвид техническия прогрес и наличието на мерки за контролиране на риска при източника (чл.7, ал.1).
- да предприеме мерки за намаляване на рисковете при спазване на общите принципи на превенция съгласно изискванията на чл. 4 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд (изброени мерки в чл.7, ал.2)
- когато рискът, произтичащ от експозицията на шум, не може да бъде предотвратен чрез други средства, да осигури подходящи лични предпазни средства за защита на слуха, които работещите използват съгласно Наредба № 3 за минималните изисквания за безопасност и опазване на здравето на работещите при използване на лични предпазни средства на работното място (ДВ, бр.46 от 2001 г (условия, конкретно визирани в чл.8, ал.1, т.1-3), както и да оцени носенето на ЛПС и ефективността от носените ЛПС;
- в съответствие със Закона за здравословни и безопасни условия на труд да се консултира с работещите и/или техните представители и да създава възможности за участието им по всички въпроси, свързани с прилагането на тази наредба (чл.12) , включително:оценката на риска и идентифицирането на мерките да бъде направено в съответствие с изискванията по чл. 4, 5 и 6;действията, целящи да отстранят или намалят рисковете, произтичащи от експозиция на шум, свързани с чл. 7;избора на лични предпазни средства за защита на слуха, свързани с чл. 8, ал. 1, т.3.
- да осигурява здравно наблюдение по реда на Наредба № 3 за задължителните предварителни и периодични медицински прегледи на работниците (ДВ, бр. 16 от 1987 г.), когато резултатите от оценката на риска и измерванията показват риск за здравето на работещите, в т.ч. при определени условия и засилено здравно наблюдение;

Наредбата дава определения за смисъла на използваните термини:

- "Върхово звуково налягане (pp_{peak})" е максималната стойност на "С" честотно претеглено моментно налягане на шума;
- "Дневно ниво на експозиция на шум (L_{ex,8h})" е времево претеглена средна стойност на нивата на експозиция на шум за 8-часов работен

ден, както е определено в стандарт БДС ISO 1999:2004, т. 3. 6; то обхваща всички шумове при работа, включително импулсен шум;

- "Средноседмично ниво на експозиция на шум (Lex,8h)" е времево претеглената средна стойност на дневните нива за работна седмица от пет осемчасови работни дни, както е посочено в стандарт БДС ISO 1999:2004, т. 3.6, забележка 2;

"експозиция" е излагане на човешки организъм на въздействието на физични, химични или биологични агенти;

"ототоксични вещества" са вещества, които имат **токсичен** ефект върху слуховия анализатор.

1.3.2.2. НАРЕДБА № 3 от 5.05.2005 г. за минималните изисквания за осигуряване на здравето и безопасността на работещите при рискове, свързани с експозиция на вибрации

Издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването, обн., ДВ, бр. 40 от 12.05.2005 г., в сила от 6.07.2005 г.

Наредбата се издава на основание чл. 36, т. 2 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд .

Предмет:

С наредбата се определят минималните изисквания за предпазване на работещите от съществуващи или потенциални рискове за здравето и безопасността, свързани с експозиция на вибрации при работа (чл.1).

Област на приложение:

Наредбата се прилага във всички предприятия, места и дейности съгласно чл. 2 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд, когато работещите са или могат да бъдат изложени на вибрации при работа (чл.2)

- **Основни изисквания** за осигуряване на БЗР
 - определят се стойностите на вибрациите, предавани на системата ръка-рамо - не трябва да превишават:
 - дневната гранична стойност на експозиция, определена за период 8 часа - 5 m/s²;
 - дневната стойност на експозиция за предприемане на действие — 2.5 m/s²;
 - определят се стойностите на вибрациите, предавани на цялото тяло - не трябва да превишават:
 - дневната гранична стойност на експозиция, определена за период 8 часа - 1,15 m/s²;
 - дневната стойност на експозиция за предприемане на действие, определена за период 8 часа - 0,5 m/s².

○ **Работодателят е длъжен:**

- да оцени, а при необходимост и да измери нивата на вибрации, на които работещите са изложени; използваните методи и апаратурата, които се използват за измерване експозицията на вибрации; реда за измерване експозицията на вибрации; запис и съхраняване на данните от измерванията; ред и процедура за оценяване на данните от измерванията; редът, начините и процедурата на оценяване на риска за работещите; да определи и предприеме мерки за намаляване нивото на експозиция на вибрации в съответствие с чл. 7, 8, 10 и 11 от Наредбата.
- да отстрани рисковете, произтичащи от експозиция на вибрации при източника, или да ги сведе до минимум, като вземе предвид техническия прогрес и наличието на мерки за контролиране на риска при източника.
- да разработи и приложи технически и/или организационни мерки за намаляване нивото на експозиция на вибрации, когато при оценката на риска се установи превишаване на дневните стойности, като вземе предвид:
 - методи на работа, при които експозицията на вибрации е по-ниска;
 - избор на подходящо работно оборудване, генериращо възможно най-малко вибрации, проектирано в съответствие с ергономичните изисквания, при отчитане на работата, която трябва да бъде извършена;
 - осигуряване на допълнително оборудване, намаляващо риска от увреждания от вибрациите, като седалки, които ефективно намаляват вибрациите, предавани на цялото тяло, и ръкохватки, намаляващи вибрациите, предавани на системата ръка-рамо;
 - подходящи програми за поддържане на работното оборудване и работното място и подходяща организация на работното място;
 - проектиране и разположение на работните места;
 - подходяща информация и обучение на работещите за правилното и безопасно използване на работното оборудване с цел да се сведе до минимум експозицията им на вибрации;
 - ограничаване на продължителността и интензивността на експозицията;
 - подходяща организация на работното време с достатъчни периоди за почивка;
 - осигуряването на работно облекло, което предпазва експонираните работещи от студ и влага.
 - когато въпреки предприетите мерки за намаляване нивото на

експозицията на вибрации граничните стойности са превишени, той незабавно определя причините за това и променя предприетите мерки за защита и превенция с цел избягване на последващо превишаване на граничните стойности;

- да предприеме подходящи мерки за намаляване на експозицията на вибрации за бременни, хора с увреждания на опорно-двигателния апарат и други лица, които са чувствителни към тях;

- да осигури информация и обучение на работещите, изложени на рискове от вибрации, и/или на техните представители в съответствие със Закона за здравословни и безопасни условия на труд.

- информацията и обучението трябва да съответстват на резултатите от оценката на риска и да включват:

- мерките, предприети за прилагане изискванията на наредбата, с цел отстраняването или свеждането до минимум на рисковете, произтичащи от вибрации;

- граничните стойности на експозиция и стойностите на експозиция за предприемане на действие;

- резултатите от оценката и измерването на вибрациите, съгласно чл. 5 и 6 и възможните увреждания, произтичащи от използваното работно оборудване;

- необходимостта и начина за откриване и съобщаване на признаците на увреждане;

- случаите, в които работниците подлежат на здравно наблюдение;

- безопасни работни практики за свеждане до минимум на експозицията на вибрации.

- работодателят е длъжен да се консултира с работещите и/или техните представители и да създава условия за тяхното участие по всички въпроси, свързани с прилагането на наредбата в съответствие със Закона за здравословни и безопасни условия на труд (чл.12).

- осигурява здравно наблюдение съгласно Наредба № 3 за задължителните предварителни и периодични медицински прегледи на работниците (ДВ, бр. 16 от 1987 г.), когато резултатите от оценката на риска показват риск за здравето на работещите. Наблюдението се извършва с цел предотвратяване и ранно диагностициране на всяко увреждане на здравето, свързано с експозиция на вибрации, както и засилено здравно наблюдение в конкретно определени с Наредбата случаи (чл.13)

Наредбата дава определения за смисъла на използваните термини:

- "Вибрация ръка-рамо" е механична вибрация, която при предаване на системата ръка-рамо води до рискове за здравето и безопасността на работещите, по-специално до съдови, костни, ставни, нервни или мускулни нарушения.
- "Вибрация на цялото тяло" е механична вибрация, която при предаване на цялото тяло води до рискове за здравето и безопасността на работещите, по-специално до болки в кръста и травми на гръбначния стълб.
- "Експозиция" е излагане на човешки организъм на въздействието на физични, химични или биологични агенти.
- "Дневна стойност на експозиция за предприемане на действие" е стойността, при превишаването на която работодателят е длъжен да осигури здравно наблюдение и да предприеме технически и/или организационни мерки за отстраняване или намаляване на риска.

1.4. НОРМАТИВНИ АКТОВЕ ОТ ДРУГИ ОБЛАСТИ НА НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

1.4.1. ЗАКОН ЗА ТЕХНИЧЕСКИТЕ ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ПРОДУКТИТЕ

Обн., ДВ, бр. 86 от 1999 г., изм., бр. 63 от 2002 г., изм. и доп., бр. 93 от 2002 г., изм., бр. 18 от 2003 г., доп., бр. 107 от 2003 г., изм. и доп., бр. 45 от 2005 г., доп., бр. 77 от 2005 г., изм., бр. 88, 95 и 105 от 2005 г., бр. 30 от 2006 г., доп., бр. 62 от 1.08.2006 г., изм. и доп., бр. 76 от 2006 г., доп., бр. 41 от 2007 г., изм. и доп., бр. 86 от 2007 г., изм., бр. 74 от 2009 г., изм. и доп., бр. 80 от 2010 г., бр. 38 от 2011 г., изм., бр. 38 и 53 от 2012 г.

Предмет:

Законът урежда реда за определяне на съществените изисквания към продуктите, които са предназначени за пускане на пазара и/или за пускане в действие;

- Задълженията на лицата, които пускат продукти на пазара и/или ги пускат в действие;
- Реда за определяне на правата и задълженията на производителите и лицата, които извършват дейностите по оценяване на съответствието на продуктите със съществените изисквания и/или изискванията за екопроектиране;
- Надзора на пуснатите на пазара и/или пуснатите в действие продукти, за които има определени съществени изисквания и/или изисквания за екопроектиране и такива, които осигуряват изпълнението на съществените изисквания към строежите;
- Техническият надзор за спазване на техническите изисквания, правилата и нормите за устройството или монтажа и за безопасна експлоатация на съоръженията с повишена опасност;
- Условието за издаване на лицензии за осъществяване на технически надзор на съоръжения с повишена опасност;
- Условието за вписване в регистър на лицата, осъществяващи поддържане, ремонтване и преустройство на съоръжения с повишена опасност.

Цел:

- Да създаде условия, които гарантират пускането на пазара и/или пускането в действие на продукти, които не застрашават живота и здравето на хората, безопасността на домашните животни, интересите на потребителите и опазването на околната среда и вещите, когато продуктите са правилно монтирани, поддържани и се използват по предназначение;
- Да уеднакви съществените изисквания към продуктите със съществените изисквания, приети в директивите на европейския съюз от „нов подход” и да осигури условия за взаимно признаване на резултатите от оценяване на съответствието и за интегриране в единния пазар на Европейския съюз.

Със **ЗТИП** са определени:

- Условия за пускане на пазара и/или пускане в действие на продуктите (чл. 3);
- Задължения за оценяване и удостоверяване на съответствието (чл. 4);
- Задължения за производители, вносители и търговци (чл. 4а – 4б);
- Съответствие между хармонизираните европейски стандарти и съществените изисквания към продуктите и/или на изискванията за екопроектиране (чл. 5);
- Ред за определяне на съществените изисквания към продуктите (глава втора);
- Процедури за оценяване на съответствието (чл. 8);
- Разрешение за оценяване на съответствието (чл. 9), ред и условия за издаването му (чл. 10 – 12б);
- Съдържание на разрешението за извършване на оценяване на съответствието (чл. 14);
- Задължения на нотифицираните органи (чл. 14а – 14б);
- Контрол за спазване на условията по издадено разрешение и практическото изпълнение на процедурите за оценяване на съответствието, както и за поддържането на техническата компетентност на персонала (чл. 14в);
- Отнемане или ограничаване обхвата на разрешението за извършване на оценяване на съответствието (чл. 15);

- Публични регистри на издадените и отнетите разрешения за извършване оценяване на съответствието (чл. 19 – 20);
- Маркировка за съответствие, допълнителна маркировка и декларация за съответствие (чл. 21 – 24);
- Задължение за водене, съхранение и предоставяне на органите за надзор на пазара на техническо досие и декларация за съответствие (чл. 26);
- Надзор на пазара – цел и органи (чл. 27);
- Начини и места за осъществяване на надзор на пазара (чл. 28 – 29);
- Правомощия на органите за надзор на пазара (чл. 30 – 30в);
- Информация за резултатите от надзора (чл. 30е);
- Права на органите за надзор на пазара (чл. 30ж);
- Задължения на органите за надзор на пазара (чл. 30з);
- Процедура по временно преустановяване или за забрана за пускане на пазара или за пускане в действие, или за изтегляне от пазара на продукти с нанесена маркировка за съответствие и допълнителна маркировка (чл. 30и);
- Технически надзор за спазване на изискванията с цел осигуряване на безопасна експлоатация на съоръженията с повишена опасност (чл. 31, ал. 1);
- Наредби на министерския съвет за определяне на: техническите изисквания, правила и норми за устройство, монтаж и безопасна експлоатация на съоръженията с повишена опасност, за които няма съществени изисквания, определени с наредбите по чл. 7 от закона; изискванията за монтаж и безопасна експлоатация на съоръженията с повишена опасност, за които има съществени изисквания, определени с наредбите по чл. 7 от закона (чл. 31, ал. 2);
- Видовете съоръжения с повишена опасност по смисъла на закона (чл. 32);
- Технически надзор при проектиране, монтаж, поддържане, ремонтване и експлоатация на съоръжения с повишена опасност (чл. 33);
- Органи за технически надзор (чл. 34);
- Лицензии и изисквания към лицата, които кандидатстват за получаване на лицензия за осъществяване на технически надзор на съоръженията с повишена опасност (чл. 34а);
- Проверки по спазване на обхвата и условията на издадената лицензия (чл. 34б);
- Задължение за уведомление (чл. 34в);

- Заверки за съответствието с техническите изисквания, правила и норми, определени с наредбите по чл. 31 (чл. 35);
- Регистъра на лицата, извършващи дейности по поддържане, ремонтване и преустройство на съоръженията с повишена опасност (чл. 36);
- Проверки за спазване обхвата на издаденото удостоверение и условията, при които е получено, и за изпълнение на задълженията по закона и наредбите по прилагането му (чл. 36а);
- Задължения на продавача на съоръжение с повишена опасност (чл. 38);
- Задължения на ползвателя за регистрация на съоръжение с повишена опасност (чл. 39);
- Издаване на писмено разрешение за пускане в експлоатация на съоръжение с повишена опасност (чл. 40);
- Извършване на първоначални, периодични и внезапни прегледи, проверки и изпитвания на съоръженията с повишена опасност, както и проверки на предприятията, сградите и другите обекти, в които съоръженията се произвеждат, монтират, поддържат, ремонтират и експлоатират (чл. 42);
- Придобиване на правоспособност за упражняване на професии по обслужване на съоръжения с повишена опасност (чл. 45);
- Задължения на ползвателя на съоръжения с повишена опасност (чл. 46);
- Права на органите за технически надзор за извършване на надзорната дейност съгласно наредбите по чл. 31 (чл. 48);
- Принудителни административни мерки за неизпълнение на установените изисквания в глава пета от закона и в наредбите по чл. 31 (чл. 49);
- Административнонаказателни разпоредби (глава шеста).

1.4.1.1. Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закон за техническите изисквания към продуктите

1.4.1.1.1. Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на машините

Наредбата е приета с ПМС № 140 от 19.06.2008 г. на основание чл. 7, ал. 1 от ЗТИП.

Обн., ДВ, бр. 61 от 2008 г., попр., бр. 71 от 2008 г., изм. и доп., бр. 48 от 2010 г.

С наредбата са определени: съществените изисквания към машините; процедурите за оценяване и начините за удостоверяване съответствието на машините със съществените изисквания към тях; редът за издаване на разрешения за оценяване съответствието на машините и проверки за спазване на условията, при които е издадено разрешението.

Наредбата се прилага за: машини; сменяеми съоръжения; защитни елементи; товарозахващащи приспособления; вериги, въжета и ремъци; демонтируеми съоръжения за механично предаване на въртящ момент; частично комплектувани машини (чл. 2, ал. 1). В чл. 2, ал. 2 и чл. 3 са посочени случаите, при които наредбата не се прилага.

Уредени са въпросите, свързани със:

- Изисквания за пускане на пазара и/или в действие на машини (чл. 4 и 5);
- Маркировка за съответствие и съответствие с хармонизирани европейски стандарти (чл. 6);
- Процедура при несъответствие със стандартите (чл. 7 – 8);
- Спазване на изискванията на законодателството, свързано със здравословни и безопасни условия на труд, когато при монтиране или използване на машината се налагат промени в конструкцията ѝ (чл. 9);
- Изисквания към маркировката за съответствие (чл. 10);
- Задължения на производителя или неговия упълномощен представител, които произтичат от съществените изисквания към машината (чл. 11 – 13);
- Принципи за осигуряване на безопасността при: проектиране и изработване на машината (чл. 14 и 15); разумно предвидима неправилна

експлоатация (чл. 16); необходимо или предвидимо използване на лични предпазни средства (чл. 17); настройване, поддържане и използване (чл. 18); материалите, вложени при създаване на машината, или продуктите, употребявани или получаващи се при използването (чл. 19); собственото осветление (чл. 20); транспортирането, опаковането и складирането (чл. 21); преместването на машината или някои от съставните ѝ части (чл. 22 и 23); минимизиране на нивото на дискомфорт, умора, физически и психически стрес на оператора (чл. 24); проектиране на работното място (чл. 25); използване на машината в опасна среда, представляваща риск за здравето и безопасността на оператора, или когато машината създава опасна среда (чл. 26); проектиране, изработване и/или оборудване на работно място, съоръжено с кабина (чл. 27); проектиране на работните места с възможност за монтиране на седалки или комплектовани със седалки и изисквания към тях (чл. 28 и 29);

- Изисквания към проектирането и изработването на системите за управление (чл. 30 – 32);

- Изисквания към орган за управление, който е проектиран и изработен да изпълнява различни функции (чл. 33);

- Изисквания към органа за управление в съответствие с ергономичните принципи (чл. 34);

- Устройства за сигнализация и изисквания към тях (чл. 35 – 37);

- Изисквания към машина с пултовете за управление, разположени в едно или няколко предварително определени места или зони, или с няколко пулта за управление, или с няколко работни места (чл. 38);

- Изисквания към машина за пускане в действие (чл. 39 – 42);

- Изисквания към органите за управление за безопасно спиране и към устройствата за аварийно спиране (чл. 43 – 51);

- Изисквания към машина, проектирана и изработена за използване в няколко режима на управление или на функциониране, изискващи различни мерки за защита и/или работни процедури (чл. 52 – 53);

- Изисквания към превключвателят на режимите на управление или на функциониране (чл. 54);

- Изисквания към машините, свързани с енергозахранването (чл. 56 – 57);

- Изисквания към машината, нейните съставни части и оборудването ѝ за устойчивост и издръжливост на натоварване (чл. 58 – 60);

- Изисквания към материалите, от които са направени частите на машината по отношение на явленията умора, стареене, корозия, абразивно

износване вътрешни и външни натоварвания на тръбопроводите (чл. 61 – 64);

- Условия за обработка на материал, подаван автоматично (чл. 65);
- Обезопасяване на машината от механични рискове (чл. 66 – 74);
- Изисквания към защитните прегради и предпазните устройства (чл. 75 – 82);

○ Изисквания към машината за рискове, предизвикани от други опасности:

- рискове, породени от електрозахранването (чл. 83 – 85);
- при захранване с енергия, различна от електрическата (чл. 86);
- риск от допускане на грешки при монтажа или демонтажа (чл. 87);
- риск от погрешното свързване на машината и частите ѝ (чл. 88);
- риск от нараняване при допир или близост до машинни части или материали с високи или ниски температури (чл. 89);
- рискове от пожар или прегряване, произтичащи от нея, или от газове, течности, прахове, изпарения или други вещества, отделяни или използвани от машината (чл. 90);
- рискове от експлозия, произтичащи от нея, или от газове, течности, прахове, изпарения или други вещества, отделяни или използвани от машината (чл. 91);
- риск от излъчвания във въздуха шум предимно в източника му (чл. 92);
- риск от вибрации предимно в източника (чл. 93);
- риск от лъчения от машината (чл. 94);
- външните лъчения (чл. 95);
- при използване на лазерни устройства (чл. 96);
- рискове от вдишване, поглъщане, контакт на кожата, очите и лигавиците и проникване през кожата на вредни/опасни материали и вещества (чл. 97);
- риск да остане затворен човек в машината (чл. 98);
- предотвратяване на риска от подхлъзване, препъване или падане (чл. 99);
- рискове от електрически заряд, предизвикан от мълния (чл. 100);

- Изисквания към поддръжката на машината (чл. 101 – 105);
- Изисквания към информацията:
 - информацията и предупрежденията върху машината (чл. 106);
 - информацията, необходима за управление на машината (чл. 107);
 - предупредителния звуков или светлинен сигнал (чл. 108);
 - сигналите на предупредителните устройства (чл. 109);
 - допълнителни предупредителни устройства, надписи и знаци при остатъчни или потенциални рискове (чл. 110);
 - данни върху машината (чл. 111);
 - документите, придружаващи машината (чл. 112);
 - инструкцията за експлоатация на машината – изисквания, съдържание и измерване на звуковите нива и емисиите от йонизиращи лъчения (чл. 113 – 119);
- Допълнителни съществени изисквания към определени категории машини:
 - машини, предназначени за използване в хранително-вкусовата, козметичната или фармацевтичната промишленост (чл. 120 – 121);
 - ръчно преносими и/или ръчно водими машини (чл. 122 – 123);
 - преносими машини за закрепване и други машини с ударно действие (124 – 125);
 - машини за обработване на дърво и на материали с подобни физически характеристики (чл. 126);
 - машини за прилагане на пестициди (чл. 126а – 126и);
- Допълнителни съществени изисквания за преодоляване на специфичните рискове при придвижването на машините:
 - към работните места:
 - изисквания към мястото за управление на машината (чл. 127);
 - изисквания към седалките на машината (чл. 128);
 - изисквания при транспортиране случайно или редовно на машината на други лица, освен водача (чл. 129);

- към системите за управление:
 - ограничаване на достъпа до системите за управление (чл. 130);
 - обозначение на пултовете за управление при дистанционно управление на машината(чл. 131);
 - задействане на органите за управление (чл. 132 – 134);
 - управление на колесната машина (чл. 135);
 - придвижването на самоходната машина (чл. 136 – 137);
 - устройства за автоматично и незабавно спиране и за предотвратяване на потенциално опасни функции за машини с дистанционно управление (чл. 138);
 - управление на машината, съпроводжана от водач пешеходец (чл. 139);
 - управление по време на спиране при повреда в енергозахранването на сервоуправлението (чл. 140);
- защита срещу механични рискове:
 - изисквания към машината, монтирана на подвижна основа (чл. 141);
 - изисквания към машината при риск от преобръщане на самоходната машина с водач и/или оператори (чл. 143);
 - защита при риск от падащи предмети или материал на самоходната машина с водач и/или с оператори (чл. 144);
 - изисквания към средствата за хващане и стъпване за достъп до машината (чл. 145);
 - изисквания към теглещо-прикачно устройство (чл. 146);
 - изисквания към демонтируемите устройства за механично предаване на въртящ момент (чл. 147);
 - изисквания към демонтируемите устройства за механично предаване на въртящ момент на теглена машина (чл. 148);
- защита от други опасности:
 - изисквания към мястото за акумулаторната батерия (чл. 149)
 - изисквания за пожарогасители или с вградени пожарогасителни системи (чл. 150);

- информация и инструкции:
 - нанасяне на знаци и/или поставяне на табели с инструкции за експлоатация, настройване и поддържане на машината (чл. 152);
 - изисквания за сигнализация при машина с водач, дистанционно управление (чл. 153 – 155);
 - предупредителни знаци за опасност при работеща машина (чл. 156);
 - информация върху машината и съдържание на инструкцията за експлоатация (чл. 157 – 159);
- Допълнителни съществени изисквания за преодоляване на специфичните рискове в резултат на подежни операции:
 - мерки за предпазване от механични опасности:
 - изисквания за устойчивост към машините, които могат да създадат опасности вследствие на подежни операции (чл. 160);
 - изисквания към машините, движещи се по релсови пътища (чл. 161);
 - изисквания към машината, товароухващащите приспособления и сменяемите части по отношение издържане на натоварванията в работно или неработно състояние, монтаж, демонтаж и транспортиране, както и при всички други състояния и/или въздействия, на които са подложени (чл. 162);
 - статични и динамични изпитвания (чл. 163 – 165);
 - изисквания към диаметрите на ролките, барабаните и верижните колела, въжетата и веригите (чл. 166);
 - изисквания при определяне размерите на товароухващащите приспособления (чл. 167);
 - изисквания към устройството за контрол на движенията (чл. 168);
 - системи за предотвратяване на сблъсък между машините (чл. 169);
 - изисквания към механизмите за предотвратяване на опасно изместване или приплъзване на товара или той да не падат свободно или неочаквано (чл. 170);
 - изисквания към разположението на мястото за управление (чл. 171);
 - изисквания към машините при обслужване на определени нива (чл.

172 – 173);

- елиминиране на риска от падане на товар от превозващото средство (чл. 175);

- защитни прегради от допир и падане от височина (чл. 176);

- мерки за потвърждение, че подемната машината или готовите за употреба товарозахващащи приспособления, независимо от начина им на задвижване (човешка сила или двигател), могат да изпълняват предвидените им функции безопасно, когато се пускат на пазара или се пускат в действие за първи път (чл. 177 – 178);

- статичните и динамичните изпитвания (чл. 179);

- съществени изисквания към машините, които не се задвижват от човешка сила:

- органи за управление (чл. 180);

- устройства за предупреждение на водача и за предотвратяване на опасни движения на товара (чл. 181);

- изисквания към носещите, теглещите и теглещо-носещите въжета на направляваните по въжета съоръжения (чл. 182);

- информация и маркировка: маркировка и данни за сертификата и информация за товароподемност на машината (чл. 183 – 185);

- инструкция за експлоатация (чл. 186 – 187);

- Допълнителни съществени изисквания към машините за подземна работа (чл. 188 – 194);

- Допълнителни съществени изисквания към машините, които при повдигане на хора създават специфични опасности (чл. 195 – 206);

- Процедури за оценяване съответствието на машините (чл. 207 – 211);

- Процедури, приложими за частично комплектувани машини (чл. 212);

- Ред за издаване на разрешения на лица по чл. 10, ал. 1 от закона за техническите изисквания към продуктите и проверки за спазване на условията, при които е издадено разрешението (чл. 213 – 218).

1.4.1.1.2. Наредба за маркировката за съответствие

Наредбата е приета с ПМС № 191 от 2005 г. на основание чл. 24 от ЗТИП.

Обн., ДВ, бр. 69 от 2005 г., изм. и доп., бр. 66 от 2006 г.

С наредбата са определени правилата за нанасяне и графичното изображение на маркировката за съответствие.

Маркировката за съответствие удостоверява, че продуктите съответстват на приложимите за тях изисквания, определени в наредбите по чл. 7 от Закона за техническите изисквания към продуктите, и че са били подложени на съответните процедури за оценяване на съответствието.

- Задължение за нанасяне на маркировката за съответствие, преди продуктите да бъдат пуснати на пазара и/или пуснати в действие (чл. 3).
- Графично изображение на маркировката за съответствие – приложение № 1 – 3 (чл. 4).
- Изисквания за размер и за нанасяне на маркировката за съответствие (чл. 5 – 8);
- Други маркировки (чл. 9)

1.4.1.1.3. Наредба за условията и реда за извършване на надзор на пазара

Наредбата е приета с ПМС № 110 от 2003 г. на основание чл. 30д от ЗТИП.

Обн., ДВ, бр. 49 от 2003 г., изм. и доп., бр. 85 от 2005 г., изм., бр. 40 от 2006 г.

С наредбата са определени условията и редът за извършване на надзор на пазара на продуктите, за които са определени съществени изисквания в наредбите по чл. 7 от ЗТИП, както и редът за унищожаване на продуктите, когато в резултат на извършения надзор се констатира, че несъответствието им със съществените изисквания не може да се отстрани технически.

- Механизми за надзор на пазара (чл. 2).
- Органи за надзор на пазара (чл. 3).
- Наблюдение на пазара (чл. 4 – 6).
- Проверки на продукти, пуснати на пазара и/или пуснати в действие (чл. 7 – 10).
- Вземане на образци или проби от продукти, изпитване и изготвяне на заключение за съответствието на продуктите със съществените изисквания (чл. 11 – 18).
- Спиране и забрана на разпространението и използването на продуктите (чл. 19 – 22).
- Унищожаване на продуктите (чл. 23 – 28).

1.4.1.1.4. Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на личните предпазни средства

Наредбата е приета с ПМС № 94 от 2002 г. на основание чл. 7, ал. 1 от ЗТИП.

Обн., ДВ, бр. 48 от 2002 г., изм., бр. 13 от 2003 г., изм. и доп., бр. 24 от 2006 г., изм., бр. 40 от 2006 г.

С наредбата са определени: съществените изисквания към личните предпазни средства (ЛПС); процедурите за оценяване и начините за удостоверяване съответствието на ЛПС със съществените изисквания към тях; редът за издаване на разрешения на лицата за извършване оценяване на съответствието и проверки за спазване на условията, при които е издадено разрешението.

- Изключения по приложението на наредбата (чл. 3).
- Условие за пускане на пазара и/или в действие на ЛПС (чл. 4).
- Съответствие с изискванията на наредбата на лични предпазни средства с проста конструкция (чл. 6).
- Съответствие с изискванията на наредбата на лични предпазни средства със сложно устройство (чл. 7).
- Съществени изисквания:
 - общи изисквания към всички ЛПС (чл. 8 – 13);
 - допълнителни изисквания към ЛПС, свързани с някои техни конструктивни особености (чл. 14 – 27);
 - допълнителни изисквания към ЛПС, предназначени за ползване при специфични опасности (чл. 28 – 47).
- Оценяване и удостоверяване на съответствието (чл. 48 – 52).
- Ред за издаване на разрешения на лица за извършване оценяване на съответствието и проверки за спазване на условията, при които е издадено разрешението (чл. 53 – 57).

1.4.1.1.5. Наредба за условията и реда за издаване на лицензии за осъществяване на технически надзор на съоръжения с повишена опасност и за реда за водене на регистър на съоръженията

Наредбата е приета с ПМС № 187 от 2000 г. на основание чл. 34, ал. 2 и чл. 39, ал. 2 от ЗТИП.

Обн., ДВ, бр. 79 от 2000 г., изм., бр. 115 от 2002 г., изм. и доп., бр. 17 от 2003 г., доп., бр. 104 от 2004 г., изм., бр. 40 от 2006 г., изм. и доп., бр. 59 от 2006 г., бр. 64 от 2008 г., бр. 32 от 2009 г., бр. 73 от 2010 г., изм., бр. 18 от 2011 г., изм. и доп., бр. 78 от 2011 г., бр. 99 от 2011 г.

Предмет:

С наредбата са уредени въпросите, свързани с:

- Видовете съоръжения с повишена опасност (СПО), чийто технически надзор се осъществява от председателя на Държавната агенция за метрологичен и технически надзор (ДАМТН) чрез Главна дирекция „Инспекция за държавен технически надзор” (ГД „ИДТН”);
- Видовете СПО, чийто надзор се осъществява от лица или структурнообособени части на предприятия или организации, получили лицензия за това;
- Условията и редът за издаване на лицензии за осъществяване на технически надзор на СПО;
- Редът за водене на регистър на СПО.

Определени са:

- Органите на техническия надзор (чл. 2 – 2а);
- Изискванията за издаване на лицензия за осъществяване на технически надзор на спо и изисквания към лицата и персонала, в т.ч. Професионална квалификация и минимално необходимите материално-техническия условия и средства по чл. 34а, ал. 2, т. 4 и ал. 3, т. 2 зтип (чл. 3 – 4а);
- Системата за управление на качеството (чл. 4б);
- Задълженията за регистрация на всички спо, на които се осъществява технически надзор (чл. 5);
- Редът за издаване на лицензии на лица за осъществяване на

технически надзор на съоръжения с повишена опасност (чл. 6 – 21);

- Редът за водене на регистъра на съоръженията с повишена опасност (чл. 22 – 26).

1.4.1.1.6. Наредба за съществените изисквания и оценяване
съответствието на машини и съоръжения, които работят на
открито, по отношение на шума, излъчван от тях във
въздуха

Наредбата е приета с ПМС № 22 от 2004 г. на основание чл. 7, ал. 1 от ЗТИП.

Обн., ДВ, бр. 11 от 2004 г., изм. и доп., бр. 24 от 2006 г., бр. 28 от 2006 г., изм., бр. 40 от 2006 г., изм. и доп., бр. 37 от 2007 г.

С наредбата са определени: съществените изисквания към машините и съоръженията, които работят на открито, по отношение на шума, излъчван от тях във въздуха; процедурите за оценяване и начините за удостоверяване на съответствието със съществените изисквания; редът за издаване на разрешения на лицата за извършване оценяване на съответствието и проверки за спазване на условията, при които е издадено разрешението.

- Обхват на наредбата (чл. 2).
- Изключения по прилагане на наредбата (чл. 3).
- Условия за пускане на пазара на машини и съоръжения, които работят на открито (чл. 4);
- Съответствие на стандартите със съществените изисквания (чл. 5).
- Съществени изисквания (чл. 6 – 7).
- Оценяване и удостоверяване на съответствието (чл. 8 – 10).
- Ред за издаване на разрешения на лица за извършване оценяване на съответствието и проверки за спазване на условията, при които е издадено разрешението (чл. 11 – 15).

1.4.1.1.7. Наредба за съществените изисквания и оценяване
съответствието на съоръжения и системи за защита,
предназначени за експлоатация в потенциално експлозивна
атмосфера.

Наредбата е приета с ПМС № 205 от 2001 г. на основание чл. 7, ал. 1 от ЗТИП.

Обн., ДВ, бр. 81 от 2001 г., попр., бр. 90 от 2001 г., изм., бр. 115 от 2002 г., бр. 13
от 2003 г., изм. и доп., бр. 24 от 2006 г., изм., бр. 40 от 2006 г.

С наредбата са определени: съществените изисквания към съоръженията и
системите за защита, предназначени за експлоатация в потенциално експлозивна
атмосфера; процедурите за оценяване и начините за удостоверяване на съответствието
със съществените изисквания към тях; редът за издаване на разрешения на лицата за
извършване оценяване на съответствието и проверки за спазване на условията, при
които е издадено разрешението.

- Обхват на наредбата (чл. 2).
- Условия за пускане на пазара на съоръжения, системи за защита и
устройства (чл. 3 – 4).
- Съответствие на стандартите със съществените изисквания (чл. 5).
- Класифициране на съоръженията, предназначени за експлоатация в
потенциално експлозивна атмосфера, в групи и категории, определящи
необходимите нива на защита (чл. 6).
- Означения върху съоръженията и системите за защита (чл. 7).
- Съществени изисквания:
 - общи изисквания към съоръженията и системите за защита (чл. 7а
– 24);
 - специални изисквания към съоръженията от I група, категория M1
(чл. 25);
 - специални изисквания към съоръженията от I група, категория M2
(чл. 26);
 - специални изисквания към съоръженията от II група, категория 1
(чл. 27 – 28);
 - специални изисквания към съоръженията от II група, категория 2
(чл. 29 – 30);
 - специални изисквания към съоръженията от II група, категория 3
(чл. 31 – 32);

- специални изисквания към системите за защита (чл. 33 – 34);
- Оценяване и удостоверяване на съответствието (чл. 35 – 41).
- Ред за издаване на разрешения на лица за извършване оценяване на съответствието и проверки за спазване на условията, при които е издадено разрешението (чл. 42 – 46).

1.4.1.1.8. Наредба № 1 от 4 март 2002г. за условията и реда за придобиване и признаване на правоспособност за упражняване на професии по управление на товароподемни кранове и подвижни работни площадки (Заглавието е допълнено с ДВ, бр. 39 от 2006 г., в сила 12.05.2006 Г.)

Обн. ДВ. бр.28 от 19 Март 2002г., изм. ДВ. бр.39 от 12 Май 2006г.

Издадена от Министерството на образованието и науката и Министерството на труда и социалната политика

Наредбата е издадена на основание чл. 45, ал. 2 от Закона за техническите изисквания към продуктите.

Предмет и област на приложение:

Уреждат се условията и редът за придобиване на правоспособност за упражняване на професии по управление на товароподемни кранове и подвижни работни площадки стрелови тип, монтирани на автомобили или на самоходни и несамоходни шасита и за признаване на такава правоспособност, придобита в държава - членка на Европейския съюз (ЕС), на Европейското икономическо пространство (ЕИП) или в Швейцария.(чл. 1. (1).

Подвижните работни площадки могат да се управляват само от лица, които са придобили или на които е призната правоспособност за упражняване на професията машинист на подвижни работни площадки по реда на наредбата.(чл.3)

С Наредбата се определят органите, които имат право да издават свидетелства за придобита правоспособност за машинисти на кранове и машинисти на подвижни работни площадки (Главна дирекция "Инспекция за държавен технически надзор" (ГД "ИДТН") на Държавната агенция за метрология и технически надзор (ДАМТН), както и лицата и условията при които могат да се издават – възраст, здравно състояние, степен на образование, обучаващи организации, програми за обучение, изпити, изпитващи, срок на валидност, други специфични изисквания (чл.4 и следващите).

Придобитата правоспособност по тази Наредба се признава в държави - членки на ЕС, на ЕИП или в Швейцария.

1.4.1.1.9. Наредба №2 от 17 януари 2001г. за условията и реда за придобиване и признаване на правоспособност за упражняване на професия по обслужване на парни и водогрейни котли (заглавието е допълнено, ДВ, бр. 39 от 2006 г., в сила от 12.05.2006г.)

Обн. ДВ. бр.9 от 30 Януари 2001г., **изм. ДВ. бр.39 от 12 Май 2006г**

Издадена от Министерството на образованието и науката и

Министерството на труда и социалната политика

Наредбата се издава на основание чл. 45, ал. 2 от Закона за техническите изисквания към продуктите.

Наредбата отменя Наредба № 1 за правоспособността и обучението на огняри и машинисти на парни и водогрейни котли (ДВ, бр. 26 от 1979 г.).

Изпълнението на Наредбата се възлага на председателя на Държавната агенция за метрология и технически надзор.

Предмет и област на приложение:

С Наредбата се уреждат условията и редът за придобиване на правоспособност за упражняване на професия за обслужване на парни и водогрейни котли, котли с високотемпературни органични топлоносители и съоръжения към тях и за признаване на такава правоспособност, придобита в държава- членка на Европейския съюз (ЕС), на Европейското икономическо пространство (ЕИП) или в Швейцария. Наредбата не се прилага за придобиването и признаването на правоспособност за обслужване на съоръженията за производство на пара или гореща вода от първия и втория контур на атомните електроцентрали, както и на котли, монтирани на транспортни средства (чл.1, ал.1 и 2)

Котлите могат да се обслужват само от лица, които са придобили или на които е призната правоспособност по реда на тази наредба (чл.2).

С Наредбата се определят органите, които имат право да издават свидетелства за придобита правоспособност за издаване на свидетелства за техническа правоспособност за обслужване на котли (Главна дирекция „ИДТН“), както и лицата и условията при които могат да се издават – възраст, здравно състояние, степен на образование, програми за обучение, изпити, изпитващи, срок на валидност, обучаващи организации, други специфични изисквания (чл.3 и следващите).

Придобитата правоспособност по тази Наредба се признава в държави - членки на ЕС, на ЕИП или в Швейцария.

1.4.1.1.10. Наредба за безопасната експлоатация и техническия надзор на повдигателни съоръжения

Приета с ПМС № 199 от 10.09.2010 г.

Обн. ДВ. бр.73 от 17 Септември 2010г.

В сила от 18.10.2010г.

Наредбата се приема на основание чл. 31, ал. 1 от Закона за техническите изисквания към продуктите. (§ 13 от ПЗР)

Наредбата е обявена пред Европейската комисия по реда на чл. 5, ал. 1 от Постановление № 165 на Министерския съвет от 2004 г. за организацията и координацията на обмена на информация за технически регламенти и правила за услуги на информационното общество и за установяване на процедурите, свързани с прилагането на някои технически правила за продукти, законно предлагани на българския пазар (обн., ДВ, бр. 64 от 2004 г.; изм. и доп., бр. 91 от 2005 г., бр. 40 от 2006 г. и бр. 48 от 2009 г.), с което се въвеждат разпоредбите на Директива 98/34/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 юни 1998 г., установяваща процедура за предоставянето на информация в сферата на техническите стандарти и регламенти и правила относно услугите на информационното общество (ОВ, L 204, 21.07.1998 г., стр. 37), изменена с Директива 98/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 20 юли 1998 г. (ОВ, L 217, 05.08.1998 г., стр. 18). (§ 6. От ПЗР)

Предмет:

- Изискванията за монтирането или разполагането на повдигателните съоръжения, приложими и при изработването на инвестиционните проекти на строежите, където ще функционират съоръженията, както и за безопасната експлоатация на повдигателните съоръжения;
- Редът за осъществяване на технически надзор на повдигателните съоръжения;
- Редът за вписване в регистъра по чл. 36, ал. 1 от закона за техническите изисквания към продуктите (ЗТИП) и издаване на удостоверения на лица за поддържане, ремонтване и преустройство на повдигателни съоръжения. (чл.1)

Област на приложение:

Наредбата се прилага за следните повдигателни съоръжения:

- Товароподемни кранове;
- Товароподемни електрически колички, движещи се по надземни релсови пътища, които не са монтирани на товароподемни кранове;
- Електрически телфери, които не са монтирани на товароподемни кранове;
- Багери, предназначени за работа с кука, грайфер или електромагнит;
- Товароухващащи приспособления;
- Окачени кошове за повдигане на хора;
- Подвижни работни площадки;
- Строителни и други подемници за повдигане на хора или на хора и товари, които попадат в обхвата на наредбата за съществения изисквания и оценяване съответствието на машините, приета с Постановление № 140 на Министерския съвет от 2008 г. (обн., дв. бр. 61 от 2008 г.; попр., бр. 71 от 2008 г.; изм. и доп., бр. 48 от 2010 г.), независимо от датата на производството им и нормативния акт, определящ устройството им, който е бил в сила към датата на тяхното производство.

(2) Наредбата се прилага и за релсовите пътища към съоръженията по ал. 1, т. 1 - 3 и 7. (чл.2)

Цел:

Работодателят предприема всички необходими мерки за осигуряване на здравословните и безопасни условия на труд при работа с електрокари и мотокари (чл.3).

Основни изисквания за осигуряване на БЗР:

Изисквания към разполагането или монтирането на повдигателните съоръжения и към изработването на инвестиционните проекти

- Товароподемни кранове, товароподемни електрически колички, електрически телфери, багери и подвижни работни площадки (Раздел I.)
- Релсови пътища (Раздел II.)
- Строителни подемници за повдигане на хора или на хора и товари (Раздел III.)

- Други подемници за хора или хора и товари (Раздел IV.)

Изисквания, осигуряващи безопасна експлоатация на повдигателните съоръжения:

- Поддържане, ремонтване и преустройство (Раздел I.)
- Експлоатация на повдигателните съоръжения (Раздел II.)
- ползвателят е длъжен да допуска експлоатацията на повдигателни съоръжения само когато съответствието им със съществения изисквания е удостоверено с декларация за съответствие и маркировка за съответствие съгласно приложимите за съоръженията наредби по чл. 7 от зтип.
- ползвателят и лицата, които управляват повдигателните съоръжения, трябва да спазват изискванията на инструкцията за експлоатация.
- ползвателят на повдигателни съоръжения е длъжен:
 - да определи едно или повече лица, които да отговарят за безопасната експлоатация на съоръженията и да го представляват пред органите за технически надзор;
 - да възлага управлението на повдигателните съоръжения по чл. 2, ал. 1, т. 1, 4 и 7 само на машинисти, притежаващи съответната степен на правоспособност съгласно Наредба № 1 от 2002 г. за условията и реда за придобиване и признаване на правоспособност за упражняване на професии по управление на товароподемни кранове и подвижни работни площадки (обн., ДВ, бр. 28 от 2002 г.; изм. и доп., бр. 39 от 2006 г.), или на обучени съгласно т. 3 лица;
 - да установи ред и да осигури обучението на лицата, които управляват повдигателните съоръжения по чл. 2, ал. 1, т. 2 и 3, както и на лицата, които управляват товароподемни кранове и подвижни работни площадки, за управлението на които не се изисква правоспособност съгласно Наредба № 1 от 2002 г. за условията и реда за придобиване и признаване на правоспособност за упражняване на професии по управление на товароподемни кранове и подвижни работни площадки; редът и обучението трябва да се документират;
 - да предостави срещу подпис на отговорните лица по т. 1 и на ръководния и обслужващия персонал инструкцията за работа по чл. 46, ал. 1, т. 2 от ЗТИП;
 - да осигури поставянето в кабината на повдигателните съоръжения по чл. 2, ал. 1, т. 8 указания за ползване;

- да осигури поддържането, ремонтирането и преустройването на повдигателните съоръжения да се извършва само от лица, които са вписани в регистъра по чл. 36, ал. 1 от ЗТИП като лица, осъществяващи тези дейности;
- да сключи писмен договор за поддържането на повдигателни съоръжения по чл. 2, ал. 1, т. 1, 4, 6 - 8 с лице, вписано в регистъра по чл. 36, ал. 1 от ЗТИП, и да не допуска експлоатацията им, когато няма сключен такъв договор; това не се прилага, ако ползвателят сам е вписан в регистъра по чл. 36, ал. 1 от ЗТИП като лице, което поддържа такива повдигателни съоръжения;
- да не допуска поддържането, ремонтирането и преустройването на повдигателни съоръжения от лица, които не са вписани в регистъра по чл. 36, ал. 1 от ЗТИП като лица, осъществяващи тези дейности;
- да не допуска извършването на ремонт на повдигателни съоръжения без документацията по чл. 39, ал. 1 или ако тя не е заверена съгласно чл. 99;
- да не допуска монтирането на повдигателни съоръжения без инвестиционен проект или ако проектът не е заверен съгласно чл. 98;
- да не допуска разполагането на стрелови кранове без проект по чл. 5, ал. 1 или при неспазване на проекта;
- да не допуска разполагането или монтирането на повдигателни съоръжения в нарушение на изискванията на Наредбата;
- да не допуска до работа с повдигателните съоръжения по чл. 2, ал. 1, т. 1, 4 и 7 персонал, който не притежава съответната степен на правоспособност съгласно Наредба № 1 от 2002 г. за условията и реда за придобиване и признаване на правоспособност за упражняване на професии по управление на товароподемни кранове и подвижни работни площадки или не е обучен съгласно т. 3;
- да не допуска до работа с повдигателните съоръжения по чл. 2, ал. 1, т. 5 и 6 лица, които не са преминали инструктаж по чл. 58, ал. 1;
- да не допуска експлоатацията на повдигателни съоръжения, които не са регистрирани пред органите за технически надзор или не им е извършен технически преглед по чл. 108, ал. 1, т. 1 - 7;
- да не допуска експлоатацията на повдигателни съоръжения, когато в акта за първоначален технически преглед или в ревизионен акт е вписано заключение, че съоръжението не е годно за безопасна експлоатация.

○ Обследване на аварии и злополуки (Раздел IV.)

Технически надзор (Глава четвърта)

- Общи изисквания (Раздел I.)
- Регистриране (Раздел II.)
- Технически прегледи и проверки (Раздел III.)

Наредбата дава определения за смисъла на използваните термини.

1.4.2. ЗАКОН ЗА ЗАЩИТА ОТ ВРЕДНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И СМЕСИ

Обн., ДВ, бр. 10 от 2000 г., изм., бр. 91 от 2002 г., бр. 86 от 2003 г., изм. и доп., бр. 114 от 2003 г., бр. 100 и 101 от 2005 г., изм., бр. 30, 34 и 80 от 2006 г., изм. и доп., бр. 95 от 2006 г., изм., бр. 53 от 2007 г., изм. и доп., бр. 82 от 2007 г., изм., бр. 110 от 2008 г., изм. и доп., бр. 63 от 2010 г., изм., бр. 98 от 2010 г.

Предмет:

Законът урежда:

- Правата и задълженията на физическите и юридическите лица, които произвеждат, пускат на пазара, употребяват, съхраняват и изнасят химични вещества в самостоятелен вид, в смеси или в изделия и смеси с цел защита на човешкото здраве и опазване на околната среда;
- Правомощията на държавните органи, осъществяващи контрол върху производството, пускането на пазара, употребата, съхраняването и износа на химични вещества в самостоятелен вид, в смеси или в изделия и смеси;
- Мерките за прилагане на:
 - Регламент (ЕО) № 1907/2006 на европейския парламент и на съвета от 18 декември 2006 г. относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (reach), за създаване на Европейска агенция по химикали, за изменение на Директива 1999/45/ЕО и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 793/93 на Съвета и Регламент (еО) № 1488/94 на Комисията, както и на Директива 76/769/ЕИО на Съвета и Директиви 91/155/ЕИО, 93/67/ЕИО, 93/105/ЕИО и 2000/21/ЕО на комисията, наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH)”;
 - Регламент (ЕО) № 1272/2008 на европейския парламент и на съвета от 16 декември 2008 г. относно класифицирането, етикетирането и опаковането на вещества и смеси, за изменение и за отмяна на Директиви 67/548/ЕИО и 1999/45/ЕО и за изменение на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (об, l 353/1 от 31 декември 2008 г.), наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 1272/2008(CLP)”;
 - Регламент (ЕО) № 648/2004 на европейския парламент и на съвета от 31 март 2004 г. относно детергентите, наричан по-нататък "Регламент (ЕО) № 648/2004";
 - Регламент (ЕО) № 689/2008 на Европейския парламент и на Съвета

от 17 юни 2008 г. относно износа и вноса на опасни химикали (об, l 204/1 от 31 юли 2008 г.), наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 689/2008”;

- Регламент (ЕО) № 850/2004 на европейския парламент и на съвета от 29 април 2004 г. относно устойчивите органични замърсители и за изменение на директива 79/117/еио, наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 850/2004”;

- Регламент (ЕО) № 1451/2007 на комисията от 4 декември 2007 г. относно втората фаза на 10-годишната работна програма, посочена в член 16, параграф 2 от директива 98/8/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно пускането на пазара на биоциди (об, l 325/3 от 11 декември 2007 г.), наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 1451/2007”.

Законът дава определение за опасни химични вещества и смеси класифицирани по категории (чл. 2). Дадени са и изключенията, при които отделни разпоредби на закона не се прилагат (чл. 3). Въведени са изисквания към рекламата на опасни химични вещества и смеси (чл. 4).

Законът въвежда задължения за физическите и юридическите лица, които произвеждат, пускат на пазара, употребяват, съхраняват и изнасят химични вещества в самостоятелен вид, в смеси или в изделия и смеси с цел защита на човешкото здраве и опазване на околната среда да: извършват дейността по начин, който предотвратява или ограничава вредното въздействие върху човешкото здраве и околната среда; осигуряват свободен достъп на контролните органи; поддържат и при поискване да предоставят на контролните органи информация и документи (чл. 4а).

Редът и начинът за класифициране, опаковане и етикетиране на опасните химични вещества и смеси е определен в глава втора.

- Задължения за класифициране, опаковане и етикетиране и лабораторни изпитвания (чл. 5).
- Изисквания при договори за продажба от разстояние (чл. 7а).
- Информационен лист за безопасност (чл. 7б).
- Заявление за пускане на пазара на опасна химична смес (чл. 7г).
- Условия и ред за предоставяне на информация за физико-химичните и токсикологичните свойства на биоцид и/или химична смес, класифициран като опасен (чл. 7е).
- Мерки за прилагане на регламент (ЕО) № 648/2004 (глава трета).
- Условия и ред за пускане на пазара на биоциди (чл. 14 и 14а).
- Класифициране, опаковане и етикетиране на биоциди (чл. 14б).
- Публични регистри (чл. 14в) и експертен съвет по биоцидите (чл.

14г).

- Задължение за подаване на ежегодна информация относно химичния състав, физикохимичните и токсикологичните свойства на пуснатите на пазара биоциди през предходната година (чл. 14е).
- Ред и условия за извършване на научноизследователска и развойна дейност (чл. 15 – 15г).
- Разрешение за пускане на пазара на биоцид (чл. 17 – 17в).
- Регистрация на биоцид с нисък риск (чл. 17г – 17е).
- Нова информация (чл. 17ж).
- Процедура по промяна или отмяна на разрешение за пускане на пазара на биоцид и промяна или заличаване на регистрацията на биоцид с нисък риск (чл. 17з и 17и).
- Процедура по подновяване на издаденото разрешение за пускане на пазара на биоцид и на удостоверение за регистрация на биоцид с нисък риск (чл. 17к и 17л).
- Процедура за установяване на рамкова формулация (чл. 17м – 17о).
- Процедура и условия по включване на активно вещество в списъците по чл. 14, ал. 4, т. 1, 2 или 3 (чл. 18 – 18а).
- Условия за пускане на пазара на активно вещество за включване в състава на биоциди (чл. 18б).
- Разрешения за биоциди, ползване на данни, взаимно признаване на разрешения, обмен на информация, издаване на разрешение за пускане на пазара на биоцид, съдържащ съществуващи активни вещества, включени в Приложение II на Регламент (ЕО) № 1451/2007, включване или невключване на съществуващо активно вещество в списъците по чл. 14, ал. 4, т. 1 или 2, поверителност на данните и реклама (раздел XIII – XX вкл.).
- Мерки за прилагане на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH) и регламент (ЕО) № 1272/2008 (CLP) и задължение за предоставяне на информация съгласно чл. 127 от Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH) за целите на докладването по чл. 117 (1) от регламента от министърът на здравеопазването, изпълнителният директор на Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда”, директорът на Агенция „Митници”, изпълнителният директор на Националната агенция за приходите и председателят на Националния статистически институт при поискване от министъра на околната среда и водите или от оправомощено от него длъжностно лице (глава пета).
- Мерки за прилагане на Регламент (ЕО) № 689/2008 и Регламент

(ЕО) № 850/2004 (глава шеста).

- Контрол по изпълнението на изискванията за осигуряване на достъп на работещите с опасни химични вещества до информация за химичните вещества и смеси съгласно чл. 35 от Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH) и по прилагане на мерките за контрол на експозицията в работна среда, указани в информационния лист за безопасност (чл. 25, т. 11).

1.4.2.1. Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси

1.4.2.1.1. Наредба за реда и начина за съхранение на опасни химични вещества и смеси

Наредбата е приета с ПМС № 152 от 2011 г. на основание чл. 4б, ал. 1 от Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси.

Обн., ДВ, бр. 43 от 7.06.2011 г.

С наредбата са определени: задълженията на физическите и юридическите лица, които съхраняват опасни химични вещества и смеси; общите изисквания към складовете и организацията за съвместно съхранение на опасни химични вещества и смеси; редът и начинът за извършване оценка на безопасността на съхранението на опасни химични вещества и смеси.

Предмет:

Уредени са въпросите свързани със:

- Задълженията на физическите и юридическите лица, които съхраняват опасни химични вещества и смеси (чл. 4);
- Случаите на използване на наличната информация за опасните вещества и смеси (чл. 5);
- Общите изисквания при изграждането и експлоатацията на складове за съхранение на опасни химични вещества и смеси (чл. 6);
- Организацията за съхранението на опасни химични вещества и смеси (чл. 7);
- Правилата за определяне на съвместимостта на категориите/класовете на опасност на съхраняваните опасни химични вещества и смеси (чл. 8);
- Редът и начина за извършване на оценка на безопасността на съхранението на опасни химични вещества и смеси (чл. 9 – 11);
- Задължението за преразглеждане и актуализиране на оценката на безопасността на съхранението на опасни химични вещества и смеси (чл. 12);
- Задължението за планиране и предприемане на коригиращи

действия (чл. 13);

- Документирането, съхранението и предоставянето на оценката на безопасността на съхранението на опасни химични вещества и смеси (чл. 14).

1.4.2.1.2. Наредба за реда и начина за ограничаване на производството, употребата или пускането на пазара на определени опасни химични вещества, смеси и изделия от Приложение XVII на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH)

Наредбата е приета с ПМС № 376 от 2011 г. на основание чл. 4б, ал. 2 от Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси.

Обн., ДВ, бр. 1 от 2012 г.

С наредбата са определени: мерки за прилагане на ограниченията за производство, пускане на пазара и употреба на опасни химични вещества в самостоятелен вид, в смеси и в изделия от Приложение XVII на Регламент (ЕО) № 1907/2006 на Европейския парламент и на Съвета относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH), за създаване на Европейска агенция по химикалите, за изменение на Директива 1999/45/ЕО и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 793/93 на Съвета и на Регламент (ЕО) № 1488/94 на Комисията, както и на Директива № 76/769/ЕИО на Съвета и на директиви № 91/155/ЕИО, 93/67/ЕИО, 93/105/ЕО и 2000/21/ЕО на Комисията, наричан по-нататък "Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH)", и неговите изменения и свързаните с това задължения на физическите и юридическите лица; редът и начинът за прилагане на определени ограничения в Приложение XVII на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH); координацията и сътрудничеството между органите, осъществяващи контрол върху ограниченията в Приложение XVII на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH).

- Задължения на физическите и юридическите лица, които употребяват и/или пускат на пазара опасни химични вещества в самостоятелен вид, в смеси и/или в изделия, за които са въведени ограничения в Приложение XVII на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH) (чл. 2).
- Задължение за предоставяне на ежегодна информация (чл. 3).
- Ред и начин за прилагане на определени ограничения в приложение XVII на регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH) (чл. 4 – 6).
- Координация и сътрудничество между контролните органи по Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (чл. 7 – 10).

1.4.3. ЗАКОН ЗА УСТРОЙСТВО НА ТЕРИТОРИЯТА.

Обн., ДВ, бр. 1 от 2001 г., изм., бр. 41 и 111 от 2001 г., бр. 43 от 2002 г., изм. и доп., бр. 20, 65 и 107 от 2003 г., изм., бр. 36 от 2004 г., изм. и доп., бр. 65 от 2004 г., изм., бр. 28 от 2005 г., изм. и доп., бр. 76 и 77 от 2005 г., изм., бр. 88, 94 и 95 от 2005 г., изм. и доп., бр. 103 от 2005 г., изм., бр. 105 от 2005 г., бр. 29, 30, 34 и 37 от 2006 г., изм. и доп., бр. 65, 76 и 79 от 2006 г., изм., бр. 80 и 82 от 2006 г., изм. и доп., бр. 106 и 108 от 2006 г., бр. 41 от 22.05.2007 г., изм., бр. 53 от 2007 г., изм. и доп., бр. 61 от 2007 г., бр. 33 от 2008 г., доп., бр. 43 от 2008 г., изм., бр. 54 и 69 от 2008 г., доп., бр. 98 от 2008 г., изм., бр. 102 от 2008 г., изм. и доп., бр. 6, 17 и 19 от 2009 г., изм., бр. 80, 92 и 93 от 2009 г., изм. и доп., бр. 15 от 2010 г., доп., бр. 41 от 2010 г., изм. и доп., бр. 50, 54 и 87 от 2010 г., доп., бр. 19 и 35 от 2011 г., изм. и доп., бр. 54 и 80 от 2011 г., доп., бр. 29 и 32 от 2012 г., изм., бр. 38 от 2012 г., доп., бр. 45 и 47 от 2012 г., изм. и доп., бр. 53 от 2012 г.

Предмет:

Урежда обществените отношения, свързани с устройството на територията, инвестиционното проектиране и строителството в Република България, и определя ограниченията върху собствеността за устройствени цели.

Цел:

Да гарантира устойчиво развитие и благоприятни условия за живеене, труд и отдих на населението.

Въпросите, свързани с инвестиционното проектиране и разрешаване на строителствотоса уредени в глава VIII на част втора на ЗУТ. Определени са:

- Категориите строежи (чл. 137), като номенклатурата на видовете строежи по отделните категории е определена с наредба на министъра на регионалното развитие и благоустройството;
- Условието и реда за изработване на инвестиционните проекти в обхват и съдържание, определени от министъра на регионалното развитие и благоустройството (чл. 139);
- Изискванията за съгласуване и одобряване на инвестиционните проекти като основание за издаване на разрешение за строеж (чл. 141 – 145);
- Случаите, при които не се изисква одобряване на инвестиционни проекти за издаване на разрешение за строеж (чл. 147);
- Условието и реда за издаване на разрешение за строеж (чл. 148 – 150, чл. 152 – 153);

- Случаите, при които не се изисква разрешение за строеж (чл. 151);
- Допустимите отклонения от одобрения инвестиционен проект (чл. 154);
- Условието за съхраняване на оригинала на разрешението за строеж (чл. 155).
- За етапа на строителствоса определени изисквания, свързани със:
 - Откриване на строителната площадка и определяне на строителна линия и ниво (чл. 157–159);
 - Участниците в строителството: възложител (чл. 161); строител (чл. 163); проектант (чл. 162); консултант (чл. 166 – 167), физическо лице, упражняващо технически контрол за част „конструктивна”, технически ръководител (чл. 163а) и доставчик на машини, съоръжения и технологично оборудване (чл. 165);
 - Функциите на лицето, упражняващо строителен надзор (чл. 168);
 - Изискванията към строежите за осигуряване на: носимоспособност; безопасност при пожар; хигиена, опазване на здравето и живота на хората; безопасна експлоатация; защита от шум и опазване на околната среда; енергийна ефективност - икономия на енергия и топлосъхранение; опазване на защитените зони, на защитените територии и на другите защитени обекти и на недвижимите културни ценности; инженерно-техническите правила за защита при бедствия и аварии; физическа защита на строежите (чл. 169);
 - Строителните продукти, които се влагат в строежите (чл. 169а) и контролът върху тях (169б);
 - Задължително застраховане в проектирането и строителството (чл. 171–174);

С оглед успешно завършване на строителството и издаване на разрешение за ползванеса установени задължения за:

- Изготвяне на екзекутивна документация (чл. 175);
- Съставяне на: констативен акт (чл. 176); технически паспорт на строежа (176а–176б), вкл. Обследване на строежите (176в);
- Въвеждане на обекта в експлоатация (чл. 177).

Въпросите, свързани с административния контролно устройство на територията и строителството са уредени в глава XX. Определени са функциите на:

- Министъра на регионалното развитие и благоустройството (чл. 220, ал. 1–2);
- Министъра на вътрешните работи, свързани с контрол по спазването на изискванията за пожарна безопасност (чл. 220, ал. 3);
- Началника на дирекцията за национален строителен контрол (чл. 222);
- Органите на дирекцията за национален строителен контрол (чл. 222, ал. 2);
- Кметът на община (чл. 222а);
- Общинските администрации (чл. 223).

Изискванията за необходимата техническа правоспособност на физическите и юридическите лица, които извършват проучвателни, проектантски, контролни, строителни и надзорни дейности са определени в чл. 229 – 231.

В глава XXIII „Административнонаказателната отговорност” са уредени въпросите, свързани с:

- Отговорността на лицата, които не изпълняват изискванията на този закон, актовете по неговото прилагане и другите правила и нормативи по проектирането и строителството: глоби (чл. 232 – 234);
- Отстранявани от строежа (чл. 235);
- Лишаване главен архитект на община (район) от правото да заема длъжността (чл. 236);
- Налагане на имуществена санкция на юридическо лице или едноличен търговец (чл. 237);
- Установяване на нарушенията, издаване, обжалване и изпълнение на наказателните постановления (чл. 238 – 239).

1.4.3.1. Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закон за устройство на територията

1.4.3.1.1. Наредба за съществените изисквания към строежите и оценяване съответствието на строителните продукти

Наредбата е приета с ПМС № 325 от 2006 г. на основание чл. 7, ал. 1 ЗТИП и във връзка с чл. 169а ЗУТ.

Обн., ДВ, бр. 106 от 2006 г., попр., бр. 3 от 2007 г., бр. 9 от 2007 г., изм. и доп., бр. 82 от 2008 г., изм., бр. 5 от 2010 г., бр. 7 от 2011 г., изм. и доп., бр. 18 от 2012 г.

Предмет:

С наредбата са определени:

- Съществените изисквания към строежите по чл. 169, ал. 1 от зут, които определят техническите изисквания към строителните продукти (чл. 7); механично съпротивление и устойчивост (носимоспособност) (чл. 8); безопасност при пожар (чл. 9); хигиена, опазване на здравето и на околната среда (чл. 10); безопасна експлоатация (чл. 11); защита от шум (чл. 12); икономия на енергия и топлосъхранение (енергийна ефективност) (чл. 13);
- Строителните продукти или групите строителни продукти, които осигуряват изпълнението на съществените изисквания към строежите (приложение № 1);
- Условия и ред за оценяване съответствието на строителните продукти, които съответстват на европейските технически спецификации: изисквания за се маркировка за съответствие на строителните продукти (чл. 15 – 17); процедури (чл. 18) и системите за оценяване съответствието на строителните продукти със съществените изисквания към строежите (чл. 19, ал. 2 – 3, приложение № 3, чл. 20,) и начините на удостоверяване на съответствието (чл. 19, ал. 1); техническо досие на строителните продукти (чл. 22); ео декларация за съответствие на строителния продукт (чл. 23 – 24); ео сертификати на строителния продукт или на производствения контрол (чл. 25 – 26);
- Условия и ред за получаване на разрешение за оценяване на съответствието и за издаване на технически одобрения, сроковете им на валидност, както и допълнителните специфични критерии към лицата, които оценяват съответствието и/или издават технически одобрения, и техните

задължения по процедурите и системите за оценяване на съответствието (чл. 27 – 38);

- Условия и ред за получаване на европейско техническо одобрение¹⁷ (чл. 39 – 45);

- Условия и ред за оценяване съответствието на строителните продукти, които съответстват на българските технически спецификации: задължения на производителя (чл. 51); оценяване и удостоверяване на съответствието (чл. 52 – 56);

- Условия и ред за получаване на българско техническо одобрение (чл. 57 – 64);

- Контролът върху дейността на лицата, получили разрешение за получаване на разрешение за оценяване на съответствието и за издаване на технически одобрения (чл. 46 – 50б).

¹⁷ Положителна техническа оценка на годността за употреба на даден строителен продукт за удовлетворяване на съществените изисквания към строежите, в които продуктът се влага трайно, в зависимост от неговото предназначение (чл. 39, ал. 1, чл. 57, ал. 2).

1.4.3.1.2. Наредба № 1 за номенклатурата на видовете строежи

Наредбата е издадена от министъра на регионалното развитие и благоустройството на основание чл. 137, ал. 2 от ЗУТ.

Обн., ДВ, бр. 72 от 2003 г., изм. и доп., бр. 23 от 2011 г.

С наредбата са определени номенклатурата на видовете строежи за отделните категории в зависимост от тяхната характеристика, значимост, сложност и рискове при експлоатацията им, посочени в чл. 137, ал. 1 от ЗУТ.

- Видове строежи от първа категория (чл. 2 – 3): буква „а” (ал. 1); буква „б” (ал. 2); буква „в” (ал. 3); буква „г” (ал. 4); буква „д” (ал. 5); буква „е” (ал. 6); буква „ж” (ал. 7); буква „з” (ал. 8); буква „и” (ал. 9); буква „к” (ал. 10); буква „л” (ал. 11); буква „м” (ал. 12).
- Видове строежи от втора категория (чл. 4 – 5): буква „а” (ал. 1); буква „б” (ал. 2); буква „в” (ал. 3); буква „г” (ал. 4); буква „д” (ал. 5); буква „е” (ал. 6); буква „ж” (ал. 7); буква „з” (ал. 8).
- Видове строежи от трета категория (чл. 6 – 7): буква „а” (ал. 1); буква „б” (ал. 2); буква „в” (ал. 3); буква „г” (ал. 4); буква „д” (ал. 5); буква „е” (ал. 6); буква „ж” (ал. 7); буква „з” (ал. 8).
- Видове строежи от четвърта категория (чл. 8 – 9): буква „а” (ал. 1); буква „б” (ал. 2); буква „в” (ал. 3); буква „г” (ал. 4); буква „д” (ал. 5); буква „е” (ал. 6); буква „ж” (ал. 7).
- Видове строежи от пета категория (чл. 10 – 11): буква „а” (ал. 1); буква „б” (ал. 2); буква „в” (ал. 3); буква „г” (ал. 4); буква „д” (ал. 5).
- Видове строежи от шеста категория (чл. 12).

По смисъла на тази наредба „производствени сгради” са сградите за: производство в строителната промишленост, енергетиката, химични и фармацевтични производства, металургични производства, машиностроителни, машиноремонтни и металообработващи производства, дървообработващи производства, текстилни производства, производства за преработка на животински и растителни продукти, производство на хранителни продукти и вкусови вещества, за добив и преработване на руда, въглища, нерудни изкопаеми, нефт и газ (включително временните строежи по чл. 54, ал. 6 ЗУТ за търсене, проучване или добив на подземни богатства); автобазис със сервиз за обслужване; сгради за селскостопански дейности - животновъдни сгради, оранжерии и други обекти, свързани с тях.

В приложения са утвърдени:

- Класификатор на строежите по чл. 2, ал. 4 и ал. 10, т. 1 и 2 (приложение № 1 към чл. 2, ал. 12).
- Номенклатура на сградите и съоръженията за обществено обслужване и на самостоятелните обекти за обществено обслужване в сгради (приложение № 2 към чл. 4, ал. 5, т. 1, чл. 6, ал. 3, т. 4 и ал. 6, чл. 8, ал. 2, т. 3 и ал. 4 и чл. 10, ал. 1, т. 4).

1.4.3.1.3. Наредба № 3 за съставяне на актове и протоколи по време на строителството

Наредбата е издадена от министъра на регионалното развитие и благоустройството на основание чл. 169, ал. 3 и § 18, ал. 1 ЗУТ.

Обн., ДВ, бр. 72 от 2003 г., изм., бр. 37 от 2004 г., изм. и доп., бр. 29 от 2006 г.

Предмет:

С наредбата са определени:

- Условието и редът за съставяне на актове и протоколи за подготовка, откриване на строителна площадка и определяне на строителна линия и ниво и за приемане на завършени видове строителни и монтажни работи при изпълнението на строежите, на отделни етапи или части от тях, вкл. Задължения за съставяне и съхранение (чл. 7);
- Условието и редът за изготвяне на ексекутивна документация (чл. 8);
- Образци за съставяне на актовете и протоколите (приложения 1 – 17): протокол за предаване и приемане на одобрения проект и влязлото в сила разрешение за строеж за изпълнение на конкретния строеж; протокол за откриване на строителна площадка и за определяне на строителна линия и ниво; констативен акт за установяване съответствието на строежа с издадените строителни книжа и за това, че подробният устройствен план е приложен по отношение на застрояването; заповедна книга на строежа; акт за уточняване и съгласуване на строителния терен с одобрения инвестиционен проект и даване на основен репер на строежа; акт за приемане на земната основа и действителните коти на извършените изкопни работи; акт за приемане на извършените строителни и монтажни работи по нива и елементи на строителната конструкция; акт за приемане и предаване на бетонни, стоманобетонни или други фундаменти за монтаж на конструкции, машини и съоръжения; акт за предаване и приемане на машини и съоръжения; акт за установяване състоянието на строежа при спиране на строителството; акт за установяване състоянието на строежа и строителните и монтажните работи при продължаване на строителството за всички спрени строежи по общия ред и предвидени други случаи; акт за установяване на всички видове строителни и монтажни работи, подлежащи на закриване, удостоверяващ, че са постигнати изискванията на проекта; акт за установяване на щети, причинени от непреодолима природна сила и др.; акт за приемане на конструкцията; констативен акт за установяване годността за приемане на строежа; протокол

за установяване годността за ползване на строежа; протокол за проведена 72-
часова проба при експлоатационни условия.

1.4.3.1.4. Наредба № 4 за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти

Наредбата е издадена от министъра на регионалното развитие и благоустройството на основание чл. 139, ал. 5 от ЗУТ.

Обн., ДВ, бр. 51 от 2001 г., изм., бр. 85 от 2009 г., доп., бр. 96 от 2009 г.

С наредбата са определени обхватът и съдържанието на инвестиционните проекти, както и на свързаните с тях предварителни (прединвестиционни) проучвания и задания за проектиране.

Наредбата се прилага за всички обекти, за които се изисква одобрен инвестиционен проект при издаване на разрешение за строеж.

- Обхват на инвестиционните проекти (чл. 3): части за архитектура и конструкции; части за инсталации и мрежи на техническата инфраструктура; части за устройство на прилежащия към обекта терен; част технологична; част пожарна безопасност; част проект за организация и изпълнение на строителството; част организация и безопасност на движението; други проектни части при сложни и комплексни обекти; проектни части при специфични обекти.
- Обхват на предварителните (прединвестиционни) проучвания. (чл. 9).
- Обемно-устройствено проучване (чл. 10 – 11).
- Изходни данни и документите, необходими за изработването и одобряването на проекта (чл. 12).
- Изисквания към заданието за проектиране (чл. 13).
- Идеен проект: условия и ред за изработване (чл. 16); съдържание (чл. 18).
- Технически проект: условия и ред за изработване (чл. 19); обхват (чл. 20); съдържание (чл. 21).
- Работен проект: условия и ред за изработване (чл. 22 – 23); обхват и съдържание (чл. 24); съдържание (чл. 21).
- Част архитектурна към: идейния проект (чл. 27 – 31); техническия проект (чл. 32 – 35); работния проект (чл. 36 – 40).
- Част конструктивна към: идейния проект (чл. 45 – 48); техническия проект (чл. 49 – 53); работния проект (чл. 54 – 57).
- Части за инсталации и мрежи на техническата инфраструктура във

фаза идеен проект (чл. 58 – 62).

- Част електрическа (част електроснабдяване, електрообзавеждане и електрически инсталации) на техническия (чл. 63 – 66) и работния (чл. 67 – 70) проект.
- Част водоснабдяване и канализация на техническия (чл. 71 – 75) и работния (чл. 76 – 79) проект.
- Част топлоснабдяване, отопление, вентилация и климатизация на техническия (чл. 80 – 84) и работния (чл. 85 – 88) проект.
- Част енергийна ефективност на инвестиционния проект (чл. 89 – 91).
- Част паркоустройство и благоустройство на идейния (чл. 93 – 96), техническия (чл. 97) и работния (чл. 98 – 101) проект.
- Част геодезическа (трасировъчен план и вертикална планировка) на идейния (чл. 102 – 106), техническия (чл. 107 – 110) и работния (чл. 111) проект.
- Част технологична на идейния (чл. 112 – 115), техническия (чл. 116 – 119) и работния (чл. 120 – 123) проект.
- Част генерален план (чл. 124 – 127).
- Част организация и безопасност на движението (чл. 128 – 129).
- Част обща обяснителна записка (чл. 130 – 131).
- Част земна основа (чл. 132 – 133).
- Част проект за организация и изпълнение на строителството (чл. 134 – 138)
- Проучване и документиране за нуждите на инвестиционното проектиране на обекти - паметници на културата (чл. 139).
- Архитектурен проект за консервация, реставрация и експониране на паметниците на културата (чл. 140 – 143).
- Конструктивен проект за консервация, реставрация и експониране на паметниците на културата (чл. 144).
- Проект за паркове и градини - паметници на културата (чл. 145 – 146).
- Проект за консервация, реставрация и експониране на художествени паметници (чл. 147 – 148).
- Част сметна документация (чл. 149 – 150).

1.4.3.1.5. Наредба № 5 от за техническите паспорти на строежите

Наредбата е издадена от министъра на регионалното развитие и благоустройството на основание чл. 176а, ал. 6 от ЗУТ.

Обн., ДВ, бр. 7 от 2007 г., изм. и доп., бр. 38 от 2008 г., бр. 22 от 2010 г., изм., бр. 98 от 2011 г.

Предмет:

С наредбата са определени:

- Обхватът и съдържанието на техническите паспорти на строежите (сградите и строителните съоръжения): част А „Основни характеристики на строежа” (чл. 5); част Б „Мерки за поддържане на строежа и срокове за извършване на ремонти” (чл. 6); част В „Указания и инструкции за безопасна експлоатация” (чл. 7); част Г „Енергиен паспорт на сграда” (чл. 7а – 8);
- Редът за съставяне, предоставяне, регистриране и съхраняване на техническите паспорти: на нов строеж (чл. 11 – 13); на съществуващ строеж (чл. 14);
- Редът за предоставяне, регистриране, съхраняване и актуализация на техническия паспорт на строежа (чл. 15 – 19);
- Редът за извършване на обследването на строежите: съществуващ строеж (чл. 20 – 26).

1.4.4. ЗАКОН ЗА ИЗМЕРВАНИЯТА

Обн., ДВ, бр. 46 от 2002 г., изм., бр. 88 от 2005 г., изм. и доп., бр. 95 от 2005 г., изм., бр. 99 от 2005 г., бр. 36 от 2008 г., бр. 82 от 2009 г., бр. 39 от 2011 г., бр. 38 от 2012 г.

Предмет:

Урежда обществените отношения, свързани с осигуряване на проследимост, точност и достоверност на измерванията.

Цел:

- В съответствие с националните интереси да защитава живота и здравето на хората и околната среда от вредни въздействия, както и имуществото на физическите и юридическите лица от неблагоприятни последици, които могат да настъпят вследствие на неверни резултати от измерванията;
- Да създава условия за международно признаване на резултатите от извършваните в република България измервания.

Законът определя:

- Обхвата на метрологичния контрол (чл. 6);
- Държавното управление в областта на измерванията: държавна политика (чл. 8); органи на управление (чл. 9 – 10г); консултативни органи по метрология (чл. 10д – 10з);
- Единиците, еталоните и проследимостта на измерванията: разрешени за използване единици за измерване (чл. 11 – 13); еталони и проследимост на измерванията (чл. 14 – 22);
- Контрола на средствата за измерване: общи изисквания (чл. 23 – 28); одобряване на типа на средства за измерване (чл. 29 – 37); първоначална и последваща проверка на средства за измерване (чл. 38 – 46); оправомощаване на лица за проверка на средства за измерване (чл. 47 – 56);
- Метрологичната експертиза на средства за измерване (чл. 57 – 58);
- Контрола на предварително опакованите продукти и бутилките: общи изисквания (чл. 59 – 63); контрол на количествата на предварително опакованите продукти и на вместимостите на бутилките (чл. 64 – 66); одобряване на идентификационните знаци на производителите на бутилки и

уведомяване от лицата, които произвеждат или внасят предварително опаковани продукти (чл. 67 – 69); означение върху предварително опакованите продукти и бутилките (чл. 70 – 73);

- Метрологичния надзор (чл. 74 – 81);
- Финансови разпоредби, свързани с контрола (чл. 82 и 83);
- Административнонаказателни разпоредби (чл. 84 – 94).

1.4.4.1. Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закона за измерванията

1.4.4.1.1. Наредба за единиците за измерване, разрешени за използване в Република България

Наредбата е приета с ПМС № 275 от 2002 г. на основание чл. 13 от Закона за измерванията.

Обн., ДВ, бр. 115 от 2002 г., изм., бр. 40 от 2006 г., изм. и доп., бр. 8 от 2010 г.

С наредбата са определени: наименованията, определенията и означенията на разрешените за използване единици за измерване; правилата за изразяване и обявяване на резултатите от измерване.

- Задължително използване на разрешените със Закона за измерванията единици на съответните величини (чл. 2 – 4).
- Използване на основни единици SI и на производни единици SI (чл. 5 – 6).
- Основни единици SI (чл. 7 – 14).
- Производни единици SI (чл. 18 и 19).
- Специални наименования и означения на десетични кратни и дробни на единиците SI (чл. 20).
- Единици, които са определени на основата на единиците SI (чл. 21).
- Единици, използвани с единиците SI (чл. 22).
- Единици за специализирани области (чл. 23).
- Съставни единици (чл. 24).
- Правила за изразяване и обявяване на резултати от измерване (чл. 25 – 27).

1.4.4.1.2. Наредба за реда за утвърждаване на националните еталони на Република България и за начина за използване и съхраняване на еталоните

Наредбата е приета с ПМС № 74 от 2003 г. на основание чл. 21 от Закона за измерванията.

Обн., ДВ, бр. 33 от 2003 г., изм., бр. 40 от 2006 г.

С наредбата са определени редът за утвърждаване на националните еталони на Република България и начинът за използване и съхраняване на еталоните.

- Утвърждаване на националните еталони (чл. 2 – 11).
- Използване и съхраняване на еталоните (чл. 12 – 17).

1.4.4.1.3. Наредба за реда и начина за извършване на метрологичен надзор

Наредбата е приета с ПМС № 218 от 2003 г. на основание чл. 81 от Закона за измерванията.

Обн., ДВ, бр. 88 от 2003 г., изм., бр. 40 от 2006 г., бр. 33 от 2008 г.

С наредбата са определени редът и начинът за извършване на метрологичен надзор.

- Органи за метрологичен надзор (чл. 2).
- Ред и начин за извършване на метрологичен надзор (чл. 3 – 13).
- Метрологичен надзор на лицата, които използват единици за измерване (чл. 14).
- Метрологичен надзор на лицата, които произвеждат, внасят или използват средства за измерване (чл. 15 – 18).
- Метрологичен надзор на лицата, които ремонтират средства за измерване (чл. 19).
- Метрологичен надзор на лицата, оправомощени за проверка на средства за измерване (чл. 20 – 22).
- Метрологичен надзор на лицата, които произвеждат, внасят или предлагат за продажба предварително опаковани количества продукти или бутилки (чл. 23 – 26).

1.4.4.1.4. Наредба за средствата за измерване, които подлежат на метрологичен контрол

Наредбата е приета с ПМС № 239 от 2003 г. на основание чл. 28 от Закона за измерванията.

Обн., ДВ, бр. 98 от 2003 г., изм., бр. 96 от 2005 г., бр. 40 от 2006 г., доп., бр. 80 от 2006 г., изм., бр. 37 от 2007 г., изм. и доп., бр. 46 от 2007 г., 2007 г., изм., бр. 56 от 2011 г.

С наредбата са определени:техническите и метрологичните изисквания към средствата за измерване, които подлежат на метрологичен контрол, както и тяхното използване по предназначение; редът и методите за извършване на контрол на средства за измерване; редът за водене на регистъра на одобрените за използване типове средства за измерване; знаците, които удостоверяват резултатите от контрола на средствата за измерване.

○ Предназначение на средствата за измерване, технически и метрологични изисквания към средствата за измерване, методи за контрол:

- материални мерки за дължина (чл. 2 – 37);
- везни с неавтоматично действие (чл. 38 – 39);
- везни с автоматично действие (чл. 40 – 84);
- теглилки (чл. 85 – 94);
- клинични електрически термометри с максимално показание (чл. 114 – 130);
- клинични електрически термометри за непрекъснато измерване (чл. 131 – 148);
- топломери (чл. 149 – 172);
- манометри за кръвно налягане (чл. 173 – 188);
- манометри, използвани в съоръжения под налягане и в железопътния транспорт (чл. 189 – 209);
- манометри за автомобилни гуми (чл. 210 – 224);
- мерки за обем (чл. 225 – 240);
- водомери (чл. 241 – 273);
- обемни разходомери за течности, различни от вода, и допълнителни устройства към тях (чл. 274 – 325);
- измервателни системи за течности, различни от вода (чл. 326 –

421);

- електромагнитни разходомери (чл. 422 – 432)
- други видове разходомери и системи за вода и за течности, различни от вода (чл. 433 – 447);
- разходомери за газ (чл. 448 – 495);
- стендове за измерване на спирачните сили на пътни превозни средства (чл. 496 – 528);
- термометри, използвани при определяне на алкохолна концентрация (чл. 529 – 539);
- димомери (чл. 540 – 552);
- газоанализатори на отработени газове от моторни превозни средства (чл. 553 – 566);
- средства за измерване на хектолитрова маса (чл. 567 – 577);
- дозиметри (чл. 578 – 600);
- уреди и системи за радиационен контрол и мониторинг на радиационния фон (чл. 601 – 621);
- системи за измерване на инкорпорираната в човешкото тяло активност (чл. 622 – 634);
- уреди и системи за контрол на радиоактивни емисии в околната среда (чл. 635 – 652);
- електромери (чл. 653 – 675);
- измервателни трансформатори (чл. 676 – 684);
- часовници за превключване на тарифни електромери (чл. 685 – 701);
- електрокардиографи (чл. 702 – 716);
- аудиометри (чл. 738 – 744);
- радарни скоростометри (чл. 745 – 765);
- анализатори за алкохол в дъха (чл. 766 – 781);
- диоптроскопи (чл. 782 – 793);
- измервателни шаблони за определяне нетното количество на предварително опаковани продукти, означени по обем (чл. 794 – 807);

- Ред за извършване на контрол на средствата за измерване:
 - ред за извършване на контрол на средствата за измерване (чл. 808);
 - ред за одобряване типа на средствата за измерване (чл. 809 – 831);
 - ред за водене на регистъра на одобрените за използване типове средства за измерване (чл. 832 – 834);
 - ред за извършване на първоначална проверка на средства за измерване (чл. 835 – 840);
 - ред за извършване на последваща проверка на средствата за измерване (чл. 841 – 845).

- Знаци за удостоверяване на резултатите от контрола на средствата за измерване (чл. 846 – 851).

1.4.4.1.5. Наредба за реда за оправомощаване на лица за проверка на средства за измерване, които подлежат на метрологичен контрол

Наредбата е приета с ПМС № 31 от 2003 г. на основание чл. 56 от Закона за измерванията.

Обн., ДВ, бр. 17 от 2003 г., изм. и доп., бр. 24 от 2006 г., изм., бр. 40 от 2006 г.

С наредбата са определени средствата за измерване, за проверката на които се оправомощават лица, както и редът за оправомощаване на лица за проверка на средства за измерване.

- Оправомощаване на лица за проверка и изисквания към тях (чл. 2 – 6).
- Ред за оправомощаване (чл. 7 – 16).

1.4.4.1.6. Наредба за реда и начина за издаване на лицензии за извършване на проверка на средства за измерване и за издаване на лицензии за извършване на ремонт на средства за измерване

Наредбата е приета с ПМС № 219 от 1998 г. на основание чл. 60 от Закона за измерванията.

Обн., ДВ, бр. 116 от 1998 г.

Наредбата определя реда и начина за: издаване на лицензии на лица за извършване на проверка на определени типове средства за измерване; издаване на лицензии на лица за извършване на ремонт на средства за измерване, които се използват в случаите по чл. 7 от Закона за измерванията .

- Ограничения за издаването на лицензия за извършване на проверка на средства за измерване (чл. 2).
- Теоретичен и практически изпит за методите на проверка на средствата за измерване (чл. 3 – 5).
- Ред за издаване на лицензия за проверка на средства за измерване (чл. 6 – 17).
- Ред за издаване на лицензия за ремонт на средства за измерване (чл. 18 – 24).

1.4.4.1.7. Наредба за опаковките, използвани като съдове за измерване на обема на затворените в тях течности

Наредбата е приета с ПМС № 41 от 2003 г. на основание чл. 73 от Закона за измерванията.

Обн., ДВ, бр. 19 от 2003 г., изм., бр. 40 от 2006 г.

Предмет:

С наредбата са определени:

изискванията към вместимостите на опаковките, които са предназначени да бъдат използвани като съдове за измерване на обема на затворените в тях течности; изискванията към методите и средствата за измерване, използвани за определяне на действителната вместимост на бутилките; критериите и методите за контрол на действителната вместимост на бутилките; правилата за поставяне на означенията върху бутилките; формата и графичното изображение на знака за съответствие на действителната вместимост на бутилките с изискванията към нея.

- Приложение на наредбата и за други опаковки (чл. 2).
- Изисквания към вместимостите на бутилките (чл. 3 – 7).
- Изисквания към методите и средствата за измерване, използвани за определяне на действителната вместимост на бутилките (чл. 8 – 11).
- Критерии и методи за контрол на действителните вместимости на бутилките, извършване и документиране на контрола (чл. 12 – 18).
- Правила за поставяне на означения върху бутилките и знак за съответствие на действителните вместимости на бутилките с изискванията към тях (чл. 19 и 20).

1.4.4.1.8. Списък за определяне на периодичността на последващи проверки на средствата за измерване, които подлежат на метрологичен контрол

Списъкът е приет със Заповед № А-102 на председателя на Държавната агенция за метрологичен и технически надзор от 5.03.2010 г., на основание чл. 43, ал. 4 от Закона за измерванията във връзка с чл. 10в, ал. 2, т. 1 и предложение на председателя на Българския институт по метрология, рег. № 04-07-289-09 от 5.П.2010 г.обн., ДВ, бр. 22 от 19.03.2010 г.

Със списъкът се определя периодичността на последващи проверки на средства за измерване, които подлежат на метрологичен контрол.

1.4.5. ЗАКОН ЗА НАЦИОНАЛНАТА СТРАНДАРТИЗАЦИЯ.

Обн., ДВ, бр. 88 от 2005 г., доп., бр. 42 от 2009 г., изм., бр. 97 от 2010 г.

Предмет:

Урежда осъществяването на дейността по националната стандартизация и реда за създаването, устройството и дейността на Българския институт за стандартизация (БИС). Определя взаимодействието на органите на изпълнителната власт и БИС във връзка с процедурата за обявяване в областта на стандартите за премахване на техническите пречки пред търговията.

Дейността по националната стандартизация включва:

разработването на български стандарти на национално ниво, приемането, одобряването, публикуването, издаването и разпространяването им; участие в разработването и гласуването на стандарти на европейско и международно ниво, въвеждането им като български стандарти, тяхното публикуване, издаване и разпространяване.

- Идентификация на българските стандарти (чл. 4).
- Доброволност на българските стандарти и условия за препращане на нормативни актове към българските стандарти (чл. 5).
- Устройство и управление на Българския институт за стандартизация (чл. 6 – 32).
- Организация на дейността по националната стандартизация:
 - предмет на дейност на Българския институт за стандартизация (чл. 33 – 38);
 - разработване, приемане и одобряване на български стандарти (чл. 39 – 45);
 - въвеждане на европейски и международни стандарти като български стандарти (чл. 46 – 49);
 - разработване и одобряване или въвеждане на български стандартизационни документи (чл. 50);
 - изменяне и отменяне на български стандарти и на български стандартизационни документи (чл. 51);
 - авторски права и права за разпространение (чл. 52 – 54);
 - имущество и финансиране (чл. 55 – 57).

1.4.5.1. Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закона за националната стандартизация

1.4.5.1.1. Български стандарти в областта на безопасността и здравето при работа¹⁸

- БДС 12.0.001:1990 Охрана на труда. Основни положения
- БДС 12.0.002:1978 Охрана на труда. Термини и определения
- БДС 12.0.003:1978 Охрана на труда. Опасни и вредни производствени фактори. Класификация
- БДС 12.1.001:1979 Охрана на труда. Ултразвук. Общи изисквания по безопасност на труда
- БДС 12.1.007:1978 Охрана на труда. Вредни вещества. Класификация и общи изисквания по безопасност
- БДС 12.1.010:1983 Охрана на труда. Взривобезопасност. Общи изисквания
- БДС 12.2.007.0:1980 Охрана на труда. Изделия електротехнически. Общи изисквания за безопасност
- БДС 12.2.014:1980 Охрана на труда. Оборудване технологично за леката промишленост. Общи изисквания за безопасност на труда
- БДС 12.2.020.01:1984 Охрана на труда. Зони взривоопасни. Класификация по отношение на електрооборудване
- БДС 12.2.062:1983 Охрана на труда. Органи за управление на производственото оборудване. Означения
- БДС 12.2.094:1985 Охрана на труда. Устройства седални на производствено оборудване. Класификация и общи изисквания
- БДС 12.2.095:1985 Охрана на труда. Устройства блокировъчни. Общи изисквания
- БДС 12.2.096:1986 Охрана на труда. Електробезопасност.

¹⁸Източник: Български институт за стандартизация. Заглавията и номерата на всички български стандарти са публикувани на www.bds-bg.org

Номенклатура на защитните мероприятия

- БДС 12.3.002:1978 Охрана на труда. Процеси производствени. Общи изисквания по безопасност на труда
- БДС 12.3.003:1979 Охрана на труда. Електрозаваряване. Общи изисквания по безопасност
- БДС 12.3.009:1983 Охрана на труда. Товарно-разтоварни работи. Общи изисквания по безопасност на труда
- БДС 12.3.010:1980 Охрана на труда. Опаковка производствена. Изисквания по безопасност при експлоатация
- БДС 12.3.018:1982 Охрана на труда. Инсталации вентилационни. Методи за аеродинамични изпитвания
- БДС 12.3.032:1985 Охрана на труда. Електромонтажни работи. Общи изисквания за безопасност
- БДС 12.4.012:1978 Охрана на труда. Средства за измерване и контрол на вибрациите на работните места. Технически изисквания
- БДС 12.4.021:1978 Охрана на труда. Инсталации вентилационни. Общи изисквания
- БДС 12.4.077:1983 Охрана на труда. Ултразвук. Метод за измерване нивото на звуковото налягане на работните места
- БДС 12.4.123:1985 Охрана на труда. Средства за колективна защита от инфрачервена радиация. Класификация. Общи изисквания
- БДС 13176:1975 Охрана на труда. Вибрации. Динамични характеристики на тялото на човека при въздействието на вибрации
- БДС 14776:1987 Охрана на труда. Работни места в производствени помещения. Санитарно-хигиенни норми за температура, относителна влажност, скорост на въздуха и топлинно облъчване
- БДС 16686:1987 Охрана на труда. Методи за измерване на температурата, относителната влажност и скорост на движение на въздуха в работните помещения на сградите
- БДС 17137:1990 Охрана на труда. Полета електромагнитни микровълнови. Допустими стойности и изисквания за контрол
- БДС 13940:1977 Производствени сгради на промишлени предприятия. Унификация на конструктивните параметри и конструктивните решения. Основни положения
- БДС 9544:1972 Уреди, свързани с измерването и използването на

йонизиращи лъчения

- БДС 9832:1972 Детектори на йонизиращи лъчения. Газоразрядни броячи за регистриране на лъченията

- БДС 17044:1989 Вибрации. Методи и средства за защита. Класификация

- БДС 15262:1981 Единна система по ергономия. Работно място при извършване на работа прав. Общи ергономични изисквания

- БДС 15263:1981 Единна система по ергономия. Работно място при извършване на работа седнал. Общи ергономични изисквания

1.4.5.1.2. Европейски и международни стандарти, въведени в Република България като български стандарти¹⁹

- БДС EN 12464-1:2011 Светлина и осветление. Осветление на работни места.
- БДС EN 12464-2:2007 Светлина и осветление. Осветление на работни места. Част 2: Работни места на открито
- БДС EN 12254:2010 Екрани за работни места с лазери. Изисквания за безопасност и изпитване
- БДС EN ISO 11064-4:2005 Ергономично проектиране на центрове за управление. Част 4: Разполагане и размери на работни места (ISO 11064-4:2004)
- БДС EN ISO 11690-1:2001 Акустика. Препоръчителна практика за проектиране на работни места с намален шум около машини. Част 1: Стратегии за контрол на шума (ISO 11690-1:1996)
- БДС EN ISO 11690-2:2001 Акустика. Препоръчителна практика за проектиране на работни места с намален шум около машини. Част 2: Мерки за контрол на шума (ISO 11690-2:1996)
- БДС EN ISO 11690-3:2001 Акустика. Препоръчителна практика за проектиране на работни места с намален шум около машини. Част 3: Разпространение на звука и прогнозиране на шума в работни помещения (ISO/TR 11690-3:1997)
- БДС EN ISO 14644-7:2006 Чисти стаи и свързаната с тях контролирана околна среда. Част 7: Устройства за разделяне (работни места с чист въздух, камери, изолатори и мини околна среда) (ISO 14644-7:2004)
- СТ на СИВ 3785:1982 Помещения чисти и чисти работни места с контролируеми обезпрашени среди. Термини и определения. Класификация по степени на чистота

¹⁹Източник: Български институт за стандартизация. Заглавията и номерата на всички европейски и международни стандарти, въведени в Р България като български стандарти са публикувани на www.bds-bg.org

Във връзка с прилагането на Директива 2006/42/ЕО относно машините²⁰:

- БДС EN 626-1:1994+A1:2008 Безопасност на машините. Намаляване на риска за здравето от опасни вещества, отделяни от машини. Част 1: Принципи и изисквания за производители на машини.

- БДС EN 626-2:1996+A1:2008 Безопасност на машините. Намаляване на риска за здравето от опасни вещества, отделяни от машини. Част 2: Методика при съставяне на процедурите за проверка.

- БДС EN 60749-18:2003 Полупроводникови устройства. Механични и климатични методи за изпитване. Част 18: Йонизиращи лъчения (пълна доза) (IEC 60749-18:2003).

- БДС CEN/TR 14715:2005 Безопасност на машините. Йонизиращо излъчване от машините. Ръководство за прилагане на технически стандарти при проектиране/разработване на машини, за постигане съответствие със законовите изисквания.

- БДС CR 954-100:2004 Безопасност на машините. Части от системите за управление, свързани с безопасността. Част 100: Ръководство за използване и прилагане на EN 954-1:1996.

- БДС EN 1005-1:2001+A1:2009 Безопасност на машините. Човешки физически характеристики. Част 1: Термини и определения.

- БДС EN 1005-2:2003+A1:2009 Безопасност на машините. Човешки физически характеристики. Част 2: Ръчна работа с машини и със съставни части на машини.

- БДС EN 1005-3:2002+A1:2009 Безопасност на машините. Физически характеристики на човека. Част 3: Препоръчителни граници за усилия при работа с машини.

- БДС EN 1005-4:2005+A1:2009 Безопасност на машините. Физически характеристики на човека. Част 4: Оценяване на работните пози и движения във връзка с машината.

- БДС EN 1037:1995+A1:2008 Безопасност на машините.

²⁰ Източник: Български институт за стандартизация. Заглавията и номерата на всички действащи стандарти, въведени в Р България като български във връзка с прилагането на Директива 2006/42/ЕО относно машините, са публикувани на http://www.bds-bg.org/standard/search.php?directive_id=174

Предотвратяване на неочаквано задействане.

- БДС EN 1088:1995+A2:2008 Безопасност на машините. Блокиращи устройства, свързани със защитни прегради. Основни положения за проектиране/разработване и избор.
- БДС EN 1093-1:2009 Безопасност на машините. Оценка на емисията на опасни вещества, пренасяни с въздуха. Част 1: Избор на методи за изпитване.
- БДС EN 12198-1:2000+A1:2009 Безопасност на машините. Оценяване и намаляване на риска от лъчение от машини. Част 1: Основни принципи.
- БДС EN 12198-2:2002+A1:2009 Безопасност на машините. Оценяване и намаляване на риска от лъчение от машини. Част 2: Методи за измерване на лъчения.
- БДС EN 12198-3:2002+A1:2009 Безопасност на машините. Оценяване и намаляване на риска от лъчение от машини. Част 3: Намаляване на лъчението чрез отслабване или екраниране.
- БДС EN 13478:2001+A1:2008 Безопасност на машините. Предотвратяване на пожар и защита срещу пожар.
- БДС EN 1760-1:1997+A1:2009 Безопасност на машините. Устройства за защита, чувствителни на натиск. Част 1: Основни принципи за проектиране/разработване и изпитване на чувствителни на натиск настилки и чувствителни на натиск подове.
- БДС EN 1837:1999+A1:2010 Безопасност на машините. Осветление, вградено в машините.
- БДС EN 349:1993+A1:2008 Безопасност на машините. Минимални разстояния за избягване премазването на части от човешкото тяло.
- БДС EN 414:2001 Безопасност на машините. Правила за разработване и оформяне на стандарти за безопасност.
- БДС EN 547-2:1996+A1:2009 Безопасност на машините. Размери на човешкото тяло. Част 2: Принципи за определяне на размерите, необходими за отвори за достъп.
- БДС EN 547-3:1996+A1:2009 Безопасност на машините. Размери на човешкото тяло. Част 3: Антропометрични данни.
- БДС EN 614-1:2006+A1:2009 Безопасност на машините. Ергономични принципи на проектиране. Част 1: Терминология и основни принципи.

Във връзка с прилагането на Директива 89/686/ЕИО относно сближаване на законодателствата на държавите-членки в областта на личните предпазни средства (ЛПС)²¹:

- БДС EN 1073-1:2001 Защитно облекло срещу радиоактивно замърсяване. Част 1: Изисквания и методи за изпитване на проветряемо защитно облекло срещу замърсяване с радиоактивни частици
- БДС EN 1073-2:2004 Защитно облекло срещу радиоактивно замърсяване. Част 2: Изисквания и методи за изпитване на непроветряемо защитно облекло срещу замърсяване с радиоактивни частици
- БДС EN 1082-1:2001 Защитно облекло. Ръкавици и защитни средства за ръката за защита срещу порязвания и пробоявания от ръчно държани ножове. Част 1: Ръкавици с мрежа от метални пръстени и защитни средства за ръката
- БДС EN 1082-2:2002 Защитно облекло. Ръкавици и защитни средства за ръката срещу порязвания и пробоявания от ръчно държани ножове. Част 2: Ръкавици и защитни средства за ръката, различни от мрежа от метални пръстени
- БДС EN 1082-3:2002 Защитно облекло. Ръкавици и защитни средства за ръката срещу порязвания и пробоявания с ръчно държани ножове. Част 3: Изпитване на срязване при удар от падане от височина за текстил, кожа и други материали
- БДС EN 1146:2006 Средства за защита на дихателните органи. Апарати за защита на дихателните органи, автономни, с отворена система със съгъстен въздух, включващи качулка за евакуация. Изисквания, изпитвания, маркировка
- БДС EN 12021:2002 Средства за защита на дихателните органи. Съгъстен въздух за дихателни апарати
- БДС EN 12083:2001 Средства за защита на дихателните органи. Филтри с дихателни шлангове (Филтри, незакрепени към маска). Филтри за

²¹ Източник: Български институт за стандартизация. Заглавията и номерата на всички действащи стандарти, въведени в Р България като български във връзка с прилагането на Директива 89/686/ЕИО относно сближаване на законодателствата на държавите-членки в областта на личните предпазни средства, са публикувани на http://www.bds-bg.org/standard/search.php?directive_id=67

частици, газозащитни филтри и комбинирани филтри. Изисквания, изпитвания, маркировка

- БДС EN 12568:2010Защитни средства за стъпалата и краката. Изисквания и методи за изпитване на бомбета и метални вложки, устойчиви на пробождане

- БДС EN 12841:2006Лични предпазни средства при падане. Системи с достъп с въже. Регулиращи устройства с въже

- БДС EN 132:2003Средства за защита на дихателните органи. Определения на термините и пиктограми

- БДС EN 133:2003Средства за защита на дихателните органи. Класификация

- БДС EN 134:2003Средства за защита на дихателните органи. Номенклатура на съставните части

- БДС EN 135:2002Средства за защита на дихателните органи. Списък на еквивалентни термини

- БДС EN 13921:2007Лични предпазни средства. Ергономични принципи

- БДС EN 13921:2007Лични предпазни средства. Ергономични принципи

- БДС EN 14052:2012Каски с високи характеристики за индустрията

- БДС EN 14058:2005Защитно облекло. Облекла за защита срещу студени условия на заобикалящата среда

- БДС EN 14058:2005Защитно облекло. Облекла за защита срещу студени условия на заобикалящата среда

- БДС EN 14404:2004+A1:2010Лични предпазни средства. Протектори за коляно за работно положение на колене

- БДС EN 166:2003Индивидуална защита на очите. Изисквания

- БДС EN 1868:2002Лични предпазни средства срещу падане от височина. Списък на еквивалентните термини

- БДС EN 340:2006Защитно облекло. Общи изисквания

- БДС EN 342:2005Защитно облекло. Комплекти и облекла за защита от студ

- БДС EN 343:2003+A1:2007Защитно облекло. Защита срещу дъжд

- БДС EN 352-1:2002Антифони. Основни изисквания. Част 1:

Антифони, покриващи ушите

- БДС EN 352-2:2002 Антифони. Основни изисквания. Част 2: Антифони, поставяни на ушите

- БДС EN 352-3:2002 Антифони. Основни изисквания. Част 3: Антифони, покриващи ушите, монтирани върху защитни каски за промишлеността

- БДС EN 352-4:2004 Антифони. Изисквания за безопасност и изпитване. Част 4: Антифони, покриващи ушите, чувствителни към нивото на шума

- БДС EN 352-4:2004/A1:2006 Антифони. Изисквания за безопасност и изпитване. Част 4: Антифони, покриващи ушите, чувствителни към нивото на шума

- БДС EN 352-5:2004 Антифони. Изисквания за безопасност и изпитване. Част 5: Антифони, покриващи ушите, с активно намаляване на шума

- БДС EN 352-5:2004/A1:2006 Антифони. Изисквания за безопасност и изпитване. Част 5: Антифони, покриващи ушите, с активно намаляване на шума

- БДС EN 352-6:2004 Антифони. Изисквания за безопасност и изпитване. Част 6: Антифони, покриващи ушите, с устройства за комуникация

- БДС EN 352-7:2004 Антифони. Изисквания за безопасност и изпитване. Част 7: Антифони, поставяни в ушите, чувствителни към нивото на шума

- БДС EN 354:2010 Лични предпазни средства срещу падане от височина. Предпазни въжета

- БДС EN 358:2002 Лични предпазни средства за поддържане при работа и предотвратяване на падане от височина. Колани за поддържане и ограничаване при работа и предпазни въжета

- БДС EN 361:2003 Лични предпазни средства срещу падане от височина. Предпазни колани за цялото тяло

- БДС EN 363:2008 Лични предпазни средства срещу падане. Системи лични предпазни средства срещу падане

- БДС EN 388:2006 Ръкавици за защита от механични рискове

- БДС EN 397:2012 Защитни каски за индустрията

- БДС EN 407:2006 Ръкавици за защита от термични рискове

(топлина и/или огън)

- БДС EN 420:2003+A1:2010 Защитни ръкавици. Общи изисквания и методи за изпитване
- БДС EN 421:2010 Защитни ръкавици срещу йонизиращо лъчение и радиоактивно замърсяване
- БДС EN 458:2001 Антифони. Препоръки за избор, използване, обслужване и поддържане. Ръководен документ
- БДС EN 510:2001 Изисквания за защитни облекла срещу риска от захващането им от движещи се части на машини
- БДС EN 511:2006 Защитни ръкавици срещу студ
- БДС EN 529:2006 Средства за защита на дихателните органи. Препоръки за избор, употреба, грижи и поддържане. Ръководство
- БДС EN 60984:2001/A11:2001 Ръкави от изолационен материал за работа под напрежение
- БДС EN ISO 13998:2004 Защитно облекло. Престилки, панталони и елечи за защита срещу срязвания и прободания от ръчно държани ножове (ISO 13998:2003)
- БДС EN ISO 20345:2011 Лични предпазни средства. Обезопасяващи обувки (ISO 20345:2011)
- БДС EN ISO 20346:2005 Лични предпазни средства. Защитни обувки (ISO 20346:2004)
- БДС EN ISO 20346:2005/A1:2007 Лични предпазни средства. Защитни обувки
- БДС EN ISO 20347:2012 Лични предпазни средства. Работни обувки (ISO 20347:2012)
- БДС EN ISO 4007:2012 Лични предпазни средства. Защита на очите и лицето. Речник (ISO 4007:2012)

1.4.5.1.3. Хармонизирани стандарти във връзка с прилагането на:

○ **Директива 2006/42/ЕО** на Европейския парламент и на Съвета относно машините и за изменение на Директива 95/16/ЕО (преработена версия): заглавията и номерата на хармонизираните стандарти, попадащи в обсега на директивата са публикувани в Официален вестник на Европейския съюз, 24.8.2012 г.²²

○ **Директива 89/686/ЕИО** на Съвета относно сближаване на законодателствата на държавите-членки в областта на личните предпазни средства (ЛПС): заглавията и номерата на хармонизираните стандарти, попадащи в обсега на директивата са публикувани в Официален вестник на Европейския съюз, 16.2.2012 г.²³

²²Източник: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:256:0001:0050:BG:PDF>

²³Източник: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:045:0001:0024:BG:PDF>

1.4.6. ЗАКОН ЗА НАРОДНАТА ПРОСВЕТА

Обн., ДВ, бр. 86 от 1991 г., изм., бр. 90 от 1996 г., изм. и доп., бр. 36 от 1998 г., доп., бр. 124 от 1998 г., изм., бр. 153 от 1998 г., бр. 67 и 68 от 1999 г., изм. и доп., бр. 90 от 2002 г., бр. 95 от 2002 г., бр. 29 от 2003 г., изм., бр. 71 от 2003 г., доп., бр. 86 и 114 от 2003 г., изм. и доп., бр. 40 от 2004 г., изм., бр. 28, 94, 103 и 105 от 2005 г., изм. и доп., бр. 41 и 105 от 2006 г., изм., бр. 113 от 2007 г., изм. и доп., бр. 50 от 2008 г., доп., бр. 35 от 2009 г., изм., бр. 36 и 74 от 2009 г., изм. и доп., бр. 50 и 78 от 2010 г., доп., бр. 9 от 2011 г., изм., бр. 23 от 2011 г., изм. и доп., бр. 99 от 2011 г.

Законът е разгледан в Раздел 5.

1.4.7. ЗАКОН ЗА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ (ЗПО)

Обн., ДВ, бр. 68 от 1999 г., изм., бр. 1 и 108 от 2000 г., бр. 111 от 2001 г., изм. и доп., бр. 103 от 2002 г., изм., бр. 120 от 2002 г., доп., бр. 29 от 2003 г., изм., бр. 28 от 2005 г., изм. и доп., бр. 77 от 2005 г., изм., бр. 94 от 2005 г., бр. 30 от 2006 г., изм. и доп., бр. 62 от 2006 г., попр., бр. 63 от 2006 г., изм. и доп., бр. 13 от 2008 г., изм., бр. 26 от 2008 г., изм. и доп., бр. 36 и 74 от 2009 г., бр. 50 от 2010 г., изм., бр. 97 от 2010 г.

Законът е разгледан в Раздел 5.

1.4.8. ЗАКОН ЗА ПРИЗНАВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИ КВАЛИФИКАЦИИ

Обн., ДВ, бр. 13 от 2008 г., доп., бр. 41 от 2009 г., изм., бр. 74 от 2009 г., изм. и доп., бр. 98 от 2010 г., изм., бр. 8 от 2011 г., доп., бр. 9, 43 и 61 от 2011 г.)

Законът е разгледан в Раздел 5.

1.4.9. ЗАКОН ЗА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ

Обн., ДВ, бр. 112 от 1995 г., изм., бр. 28 от 1996 г., бр. 56 от 1997 г., попр., бр. 57 от 1997 г., изм., бр. 58 от 1997 г., изм. и доп., бр. 60 от 1999 г., попр., бр. 66 от 1999 г., изм., бр. 111 от 1999 г., изм. и доп., бр. 113 от 1999 г., бр. 54 от 2000 г., изм., бр. 22 от 2001 г., бр. 40 от 2002 г., изм. и доп., бр. 53 от 2002 г., бр. 48 от 2004 г., доп., бр. 70 от 2004 г., изм. и доп., бр. 77 от 2005 г., бр. 83 от 2005 г., изм., бр. 103 от 2005 г., изм. и доп., бр. 30 от 2006 г., изм., бр. 36 от 2006 г., изм. и доп., бр. 62 от 2006 г., изм., бр. 108 от 2006 г., изм. и доп., бр. 41 от 2007 г., бр. 13 от 2008 г., изм., бр. 43 от 2008 г., доп., бр.

69 от 2008 г., бр. 42 от 2009 г., изм., бр. 74 от 2009 г., изм. и доп., бр. 99 от 2009 г., изм., бр. 38 от 2010 г., изм. и доп., бр. 50 от 2010 г., изм., бр. 56 от 2010 г., изм. и доп., бр. 63 и 101 от 2010 г., бр. 61 и 99 от 2011 г., бр. 60 от 2012 г.

Законът е разгледан в Раздел 5.

1.4.10. ЗАКОН ЗА ИНТЕГРАЦИЯ НА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

В сила от 01.01.2005 г.

Обн. ДВ. бр.81 от 17 Септември 2004г., изм. ДВ. бр.28 от 1 Април 2005г., изм. ДВ. бр.88 от 4 Ноември 2005г., изм. ДВ. бр.94 от 25 Ноември 2005г., изм. ДВ. бр.103 от 23 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.105 от 29 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.18 от 28 Февруари 2006г., изм. ДВ. бр.30 от 11 Април 2006г., изм. ДВ. бр.33 от 21 Април 2006г., изм. ДВ. бр.37 от 5 Май 2006г., изм. ДВ. бр.63 от 4 Август 2006г., изм. ДВ. бр.95 от 24 Ноември 2006г., изм. ДВ. бр.97 от 1 Декември 2006г., изм. ДВ. бр.108 от 29 Декември 2006г., изм. ДВ. бр.31 от 13 Април 2007г., изм. ДВ. бр.46 от 12 Юни 2007г., изм. ДВ. бр.108 от 19 Декември 2007г., изм. ДВ. бр.41 от 2 Юни 2009г., изм. ДВ. бр.74 от 15 Септември 2009г., изм. ДВ. бр.24 от 26 Март 2010г., изм. ДВ. бр.62 от 10 Август 2010г., изм. ДВ. бр.98 от 14 Декември 2010г.

Предмет:

Законът урежда обществени отношения, свързани с интеграцията на хората с увреждания. (чл.1).

Област на приложение:

Законът за интеграция на хората с увреждания има за цел създаване на условия и гаранции за:

- Равнопоставеност на хората с увреждания;
 - Социална интеграция на хората с увреждания и упражняване на правата им;
 - Подкрепа на хората с увреждания и техните семейства;
 - Интегриране на хората с увреждания в работна среда.
- (чл.2)

Интеграцията на хората с увреждания се осъществява чрез:

- Медицинска и социална рехабилитация;
- Образование и професионално обучение;
- (доп. - дв, бр. 24 от 2010 г.) Трудова заетост и професионална реализация;
- Достъпна жизнена и архитектурна среда;

- Социални услуги;
- Социално-икономическа защита;
- Достъпна информация.

Държавната политика за интеграция на хората с увреждания се провежда от Министерския съвет, министъра на труда и социалната политика, областните управители и органите на местното самоуправление в сътрудничество с национално представителните организации на и за хората с увреждания, национално представителните организации на работодателите и национално представителните организации на работниците и служителите съобразно приета национална стратегия за хората с увреждания.

Държавните органи и органите на местното самоуправление съобразно своите правомощия приемат нормативни актове, стратегии, програми, стандарти и други документи, свързани с интеграцията на хората с увреждания.

- Задължения на работодателя
 - от общия брой на работните места по чл. 315, ал. 1 от Кодекса на труда работодателят определя не по-малко от половината за хора с трайни увреждания (чл. 27, ал.1)
 - работодателят е длъжен да уведоми териториалните поделения на агенцията по заетостта за определените работни места по ал. 1 и да обяви свободните работни места от тях в 14-дневен срок от определянето им (чл.27, ал.2).

1.4.10.1. Правилник за прилагане на Закона за интеграция на хората с увреждания

Приет с ПМС № 343 от 17.12.2004 г., обн., ДВ, бр. 115 от 30.12.2004 г., в сила от 1.01.2005 г., изм. и доп., бр. 31 от 8.04.2005 г., в сила от 8.04.2005 г.; изм. с Решение №

7081 от 19.07.2005 г. на ВАС на РБ - бр. 63 от 2.08.2005 г.; изм., бр. 78 от 30.09.2005 г., в сила от 1.10.2005 г., изм. и доп., бр. 54 от 4.07.2006 г.; изм. с Решение № 7623 от 10.07.2006г. на ВАС на РБ - бр. 58 от 18.07.2006 г., в сила от 18.07.2006 г.; изм. и доп., бр. 1 от 5.01.2007 г., в сила от 5.01.2007 г., бр. 64 от 7.08.2007 г., в сила от 12.06.2007 г., изм., бр. 84 от 19.10.2007 г., в сила от 19.10.2007 г., бр. 85 от 23.10.2007 г., изм. и доп., бр. 14 от 12.02.2008 г., изм., бр. 93 от 24.11.2009 г., в сила от 24.11.2009 г., бр. 29 от 16.04.2010 г., в сила от 16.04.2010 г., изм. и доп., бр. 41 от 1.06.2010 г., бр. 38 от 17.05.2011 г., в сила от 1.06.2011 г., изм., бр. 41 от 31.05.2011 г.

○ Задължения на **работодателите** - работодателите са длъжни ежегодно до 14 февруари в териториалните поделения на Агенцията по заетостта писмено:

- да обявят броя на определените работни места по чл. 27 от Закона за интеграция на хората с увреждания;
- да обявят броя на заетите работни места по т. 1 от лица с трайни увреждания;
- да заявят броя на работните места по т. 1 чрез заявка за свободни работни места.

○ **Териториалните поделения на Агенцията по заетостта** представят справка по образец съгласно приложения № 11 и 12 в Агенцията за хората с увреждания, съдържаща информацията относно:

- броя на заявените от работодателя свободни работни места по чл. 27 от Закона за интеграция на хората с увреждания;
- броя на назначените хора с трайни увреждания по т. 1.

Информацията по ал. 2 се предоставя в едномесечен срок от постъпването й.(чл.21, ал.1, 2 и 3)

Налице е конфликт между записаните срокове за обявяване по чл 27, ал.2 от Закона и чл.21 от Правилника за неговото прилагане – в първия случай срокът е 14-дневен от определянето на работните места, а в Наредбата срокът е „ежегодно до 14 февруари“.

Това противоречие става формално основание за налагане на санкции на добросъвестни работодатели, които вземат своевременни решения, обявяват ги в срок преди 14 февруари, но поради формалното неспазване на изисквания срок за обявяване в ЗИХУ биват санкционирани.

1.5. СЪОТВЕТСТВИЕ НА ЗАКОНОДАТЕЛНАТА РАМКА С МЕДУНАРОДНИТЕ СТАНДАРТИ

Степента на съответствие между нормативните актове в областта на БЗР с правото на ЕС е показано в табличен вид, както следва:

1.5.1. ТАБЛИЦА НА СЪОТВЕТСТВИЕ НА НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО С ПРАВОТО НА ЕИО

№ по ред	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
Стратегически документи				
1.	Стратегия на Общността за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2007–2012 г.	Стратегия за безопасност и здраве при работа 2008 – 2012 година	пълно	
Нормативни актове в областта на БЗР с общо приложение				
2.	Директива 89/391/ЕИО за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето на работещите при работа	Закон за здравословни и безопасни условия на труд, Кодекс на труда, Наредба № 7 за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване	пълно	
3.	Директива 89/654/ЕИО относно минималните изисквания за безопасност и здраве на работното място (работно място) – 1-ва специална директива по смисъла на Директива 89/391/ЕЕС	Наредба № 7 за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на	пълно	

№ по ред	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатиран несъответствия
		работното оборудване		
4.	Директива 89/655/ЕИО относно минимални изисквания за безопасност и опазване на здравето при използване на работното оборудване от работещите при работа (използване на работно оборудване) - 2-ра специална директива по смисъла на Директива 89/391/ЕИО	Наредба № 7 за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване	пълно	
5.	Директива 89/656/ЕИО относно минималните изисквания за безопасността и здравето на работещите при използването на лични предпазни средства на работното място (използване на лични предпазни средства) 3 – та специална директива по смисъла на Директива 89/391/ЕЕС	Наредба № 3 за минималните изисквания за защита на здравето и безопасността на работещите при използване на лични предпазни средства на работното място	пълно	
6.	Директива 90/269/ЕИО относно минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд при ръчно манипулиране на товари, когато съществува опасност конкретно от нараняване на гърба на работниците (ръчно манипулиране на товари) - 4 специална директива по смисъла на Директива 89/391/ЕИО	Наредба № 16 за физиологични норми и правила за ръчна работа с тежести	пълно	
7.	Директива 90/270/ЕИО относно минималните изисквания за безопасност и здраве при работа с екранно оборудване (работа с видеодисплеи) - 5 специална директива по смисъла на Директива 89/391/ЕИО	Наредба № 7 за минималните изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с видеодисплеи	пълно	
8.	Директива 92/58/ЕИО относно минималните изисквания за осигуряване на знаци за безопасност и/или здраве при работа (знаци и	Наредба № РД-07/8 за минималните изисквания за знаци и сигнали за безопасност	пълно	

№ по ред	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	сигнали за безопасност и/или здраве при работа) 9 специална директива по смисъла на Директива 89/391/ЕИО	и/или здраве при работа		
9.	Директива 2003/88/ЕО относно някои аспекти на организацията на работното време	Кодекс на труда Наредба за работното време, почивките и отпуските Наредба № 15 за условията, реда и изискванията за разработване и въвеждане на физиологични режими на труд и почивка по време на работа	пълно	
10.	Директива 91/383/ЕИО за допълнение на мерките за насърчаване подобряването на безопасността и здравето при работа на работниците на срочно трудово правоотношение или временно трудово правоотношение	Наредба № 5 за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на работниците по срочно трудово правоотношение или временно трудово правоотношение	пълно	
11.	Директива 98/59/ЕО за сближаване на законодателствата на държавите-членки в областта на масовите уволнения	Кодекс на труда	пълно	
12.	Директива 2001/23/ЕО относно сближаването на законодателствата на държавите-членки във връзка с гарантирането на правата на работниците и служителите при прехвърляне на предприятия, стопански дейности или части от предприятия или стопански дейности	Кодекс на труда	пълно	
13.	Директива 97/81/ ЕО относно Рамковото споразумение за работата	Кодекс на труда	пълно	

№ по ред	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	на непълно работно време, сключено между Съюза на конфедерациите на индустриалците и работодателите в Европа (UNICE), Европейския център на предприятията с обществено участие (СЕЕР) и Европейската конфедерация на профсъюзите (ETUC)			
14.	Директива 91/533/ ЕИО за задължението на работодателя да запознава работниците и служителите с условията, приложими към трудовия договор или трудовото правоотношение	Кодекс на труда	пълно	
15.	Директива 94/33/ЕО за закрила на младите хора при работа	Кодекс на труда Наредба № 6 за условията и реда за даване на разрешения за работа на лица, ненавършили 18 години	пълно	
16.	Директива 92/85/ ЕИО за въвеждане на мерки за насърчаване на подобрения в областта на безопасните и здравословни условия на труд на бременни работнички, на работнички-родилки или кърмачки /Десета отделна Директива по смисъла на чл. 16 от Директива 89/391/ЕИО	Кодекс на труда	пълно	
17.	Директива 2002/14/ЕО за създаване на обща рамка за информиране и консултиране на работниците и служителите в Европейската общност	Кодекс на труда	пълно	
18.	Директива 2008/104/ЕО относно работа чрез агенции за временна заетост	Кодекс на труда	пълно	
19.	Директива 2010/18/ЕС за прилагане на ревизираното рамково	Кодекс на труда	пълно	

№ по ред	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	споразумение за родителския отпуск, сключено между Конфедерацията на европейския бизнес (BUSINESSEUROPE), Европейската асоциация на занаятите и малките и средните предприятия (UEAPME), Европейския център на предприятията с държавно участие и на предприятията от общ икономически интерес (СЕЕР) и Европейската конфедерация на профсъюзите (ETUC), и за отмяна на Директива 96/34/ЕО	Наредба за работното време, почивките и отпуските		
20.	Европейско рамково споразумение за работата от разстояние от 2002 г. между социалните партньори на европейско ниво	Кодекс на труда	пълно	
21.	Директива 2009/38/ЕО за създаване на европейски работнически съвет или на процедура за информиране и консултации с работниците и служителите в предприятия с общностно измерение и групи предприятия с общностно измерение	Кодекс на труда Закон за информиране и консултиране с работниците и служителите в многонационални предприятия, групи предприятия и европейски дружества	пълно	
22.	Директива 2002/15/ЕО за организацията на работното време на лицата, извършващи транспортни дейности в автомобилния транспорт	Наредба за организация на работното време на лицата, които извършват транспортни дейности в автомобилния транспорт	пълно	
Нормативни актове от други области на националното законодателство, които уреждат и въпроси, свързани с БЗР				
23.	Регламент (ЕО) № 1907/2006 на Европейския парламент и на Съвета относно регистрацията, оценката,	Закон за защита от вредното въздействие на химичните	пълно	

№ по ред	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	разрешаването и ограничаването на химикали (REACH), за създаване на Европейска агенция по химикали, за изменение на Директива 1999/45/ЕО и за отмяна на Регламент (ЕО) № 793/93 на Съвета и Регламент (ЕО) № 1488/94 на Комисията, както и на Директива 76/769/ЕО на Съвета и директиви 91/155/ЕО, 93/67/ЕО, 93/105/ЕО и 2000/21/ЕО на Комисията, наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH)”	вещества и смеси		
24.	Регламент (ЕО) № 1272/2008 на Европейския парламент и на Съвета относно класифицирането, етикетирането и опаковането на вещества и смеси, за изменение и за отмяна на директиви 67/548/ЕО и 1999/45/ЕО и за изменение на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (ОВ, L 353/1 от 31 декември 2008 г.), наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 1272/2008(CLP)”	Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси	пълно	
25.	Регламент (ЕО) № 648/2004 на Европейския парламент и на Съвета относно детергентите, наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 648/2004”;	Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси	пълно	
26.	Регламент (ЕО) № 850/2004 на Европейския парламент и на Съвета относно устойчивите органични замърсители и за изменение на Директива 79/117/ЕО, наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 850/2004”;	Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси	пълно	
27.	Регламент (ЕО) № 1451/2007 на Комисията относно втората фаза на 10-годишната работна програма, посочена в член 16, параграф 2 от Директива 98/8/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно	Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси	пълно	

№ по ред	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	пускането на пазара на биоциди (ОВ, L 325/3 от 11 декември 2007 г.), наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 1451/2007”.			
28.	Приложение XVII на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH)	Наредба за реда и начина за ограничаване на производството, употребата или пускането на пазара на определени опасни химични вещества, смеси и изделия от Приложение XVII на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH)	пълно	
29.	Директива 2006/42/ЕО относно машините, изменяща Директива 95/16/ЕО. Позоваванията към Директива 98/37/ЕО се приемат като позовавания към Директива 2006/42/ЕО съгласно таблицата за съответствие в приложение № 9. Директива 2009/127/ЕО за изменение на Директива 2006/42/ЕО по отношение на машините за прилагане на пестициди	Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на машините	пълно	
30.	Директива 89/686/ЕИО относно сближаване на законодателствата на държавите-членки в областта на личните предпазни средства (ЛПС)	Наредба за съществените изисквания и оценяване на съответствието на лични предпазни средства.	пълно	
31.	Директива 96/82/ЕО относно контрола на опасностите от големи аварии, които включват опасни вещества, на Директива 2003/105/ЕО за изменение на Директива 96/82/ЕО относно контрола на опасностите от големи аварии, които включват	Закон за опазване на околната среда	пълно	

№ по ред	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	опасни вещества, на Директива 2008/101/ЕО за изменение на Директива 2003/87/ЕО с цел включване на авиационните дейности в схемата за търговия с квоти за емисии на парникови газове в рамките на Общността и на чл. 1, параграфи 10 и 13 от Директива 2009/29/ЕО за изменение на Директива 2003/87/ЕО с оглед подобряване и разширяване на схемата за търговия с квоти за емисии на парникови газове на Общността.			
32.	Директива 2009/30/ЕО за изменение на Директива 98/70/ЕО по отношение на спецификацията на бензина, дизеловото гориво и газьола и за въвеждане на механизъм за наблюдение и намаляване на нивата на емисиите на парникови газове и за изменение на Директива 1999/32/ЕО на Съвета по отношение на спецификацията на горивото, използвано от плавателни съдове по вътрешните водни пътища, и за отмяна на Директива 93/12/ЕО	Закон за опазване на околната среда	пълно	
33.	Разпоредбите на глави първа и втора и приложения № 1 и 2 на Директива 2010/75/ЕС относно емисиите от промишлеността (комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването)	Закон за опазване на околната среда	пълно	
34.	Директива 2009/107/ЕО за изменение на Директива 98/8/ЕО относно пускането на пазара на биоциди по отношение на удължаване на някои срокове	Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси	пълно	
35.	Директива 89/106 за уеднаквяване на законите, наредбите и административните разпоредби на	Наредба за съществените изисквания към	пълно	

№ по ред	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	страните членки по отношение на строителните продукти, последно изменена с Директива 93/68/ЕЕС	строежите и оценяване съответствието на строителните продукти		
36.	Директива 80/181/ЕИО за сближаване на законодателствата на държавите членки относно мерните единици и за отмяна на Директива 71/354/ЕИО, последно изменена с Директива 2009/3/ЕО.	Наредба за единиците за измерване, разрешени за използване в Република България	пълно	
37.	Директива 2011/17/ЕС за отмяна на директиви 71/317/ЕИО, 71/347/ЕИО, 71/349/ЕИО, 74/148/ЕИО, 75/33/ЕИО, 76/765/ЕИО, 76/766/ЕИО и 86/217/ЕИО на Съвета в областта на метрологията	Наредба за средствата за измерване, които подлежат на метрологичен контрол	пълно	
38.	Директива 2004/108/ЕС за съществените изисквания и оценяване на съответствието за електромагнитна съвместимост.	Наредба за съществените изисквания и оценяване на съответствието за електромагнитна съвместимост	пълно	
39.	Директива 2000/14/ЕО за сближаването на законодателството на държавите членки по отношение на емисиите от шум, излъчвани в околната среда от оборудване, което се използва на открито, последно изменена с Директива 2005/, изменяща Директива 2000/14 за сближаването на законодателството на държавите членки по отношение на емисиите от шум, излъчвани в околната среда от оборудване, което се използва на открито.	Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на машини и съоръжения, които работят на открито, по отношение на шума, излъчван от тях във въздуха	пълно	
40.	Директива 2004/22/ЕО относно измервателните уреди	Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на	пълно	

№ по ред	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
		средствата за измерване		
	Директива 2009/137/ЕО за изменение на Директива 2004/22/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно измервателните уреди по отношение на експлоатирането на максимално допустимите грешки във връзка с приложенията за отделните уреди			
41.	Директива 2503/122/ЕВРАТОМ относно контрола на високоактивните закрити радиоактивни източници и безстопанствените източници.	Наредба за радиационна защита при дейности с източници на йонизиращи лъчения	пълно	
42.	Директива 2005/36/ЕО относно признаването на професионалните квалификации	Закон за признаване на професионални квалификации	пълно	
43.	Директива 99/42/ЕО относно създаването на механизъм за признаване на придобита квалификация във връзка с професионалните дейности в приложното поле на директивите за либерализация и преходни мерки и относно допълването на общата система за признаване на придобита квалификация	Наредба за условията и реда за признаване на право за упражняване на регулирана професия, за която се изисква притежаването на общи търговски или общи професионални знания и умения	пълно	
44.	Директива 74/556/ЕИО относно определяне на подробни разпоредби за преходните мерки, свързани с дейности в търговията и в разпространението на токсични продукти, и за дейности, които предполагат професионално използване на тези продукти, включително дейности на посредници	Наредба за условията и реда за признаване на право за упражняване на регулирана професия, за която се изисква притежаването на общи търговски или общи професионални знания и умения	пълно	
45.	Директива 74/557/ЕИО относно реализиране на свободата на	Наредба за условията и реда за признаване	пълно	

№ по ред	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	установяване и свободното предоставяне на услуги по отношение на надеждности на самостоятелно заети лица и на посредници в търговията и в разпространението на токсични продукти	на право за упражняване на регулирана професия, за която се изисква притежаването на общи търговски или общи професионални знания и умения		
46.	Директива 2005/36/ЕО относно признаването на професионалните квалификации, изменена с Директива 2006/100/ЕО за адаптиране на някои директиви в областта на свободното движение на хора поради присъединяването на България и Румъния, Регламент (ЕО) № 1430/2007 на Комисията за изменение на приложения II и III към Директива 2005/36/ЕО относно признаването на професионалните квалификации Регламент (ЕО) № 755/2008 на Комисията за изменение на Приложение II към Директива 2005/36/ЕО относно признаването на професионалните квалификации	Приложения № 2 – 25 и № 27 от Списъка на регулираните професии в Република България:	пълно	
47.	Директива 74/556/ЕИО относно определяне на подробни разпоредби за преходните мерки, свързани с дейности в търговията и разпространението на токсични продукти, и за дейности, които предполагат професионално използване на тези продукти, включително дейности на посредници Директива 74/557/ЕИО относно реализиране на свободата на установяване и свободното предоставяне на услуги по отношение на дейности на	Приложение № 26 от Списък на регулираните професии в Република България	пълно	

№ по ред	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	самостоятелно заети лица и напосредници в търговията и в разпространението на токсични продукти			

1.5.2. СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА КОНВЕНЦИИТЕ НА МЕЖДУНАРОДНАТА ОРГАНИЗАЦИЯ ПО ТРУДА, РАТИФИЦИРАНИ ОТ Р. БЪЛГАРИЯ И НОРМАТИВНИТЕ АКТОВЕ ОТ НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО В ОБЛАСТТА НА БЗР

№ по ред	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
1.	Конвенция № 87 за синдикалната свобода и закрилата на правото на синдикалното организиране, 1948 г. Ратифицирана през 1959 г. (обн. ДВ, бр. 19 от 1959 г.), в сила от 08.06.1960 г	Кодекс на труда Наказателен кодекс Закон за държавния служител Закон за юридическите лица с нестопанска цел Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България Закон за Министерството на вътрешните работи Закон за събранията, митингите и манифестациите Закон за уреждане на колективните трудови спорове	пълно	
2.	Конвенция № 98 за правото на организиране и на колективно договаряне, 1949 г. Ратифицирана през 1959 г. (обн. ДВ, Известия бр.19 от 1959 г.), в сила от 08.06.1960 г.	Кодекс на труда Закон за държавния служител Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България Закон за Министерството на вътрешните работи Закон за железопътния транспорт.	пълно	
3.	Конвенция № 138 относно минималната възраст, 1973 г.	Кодекс на труда Наредба № 6 за	пълно	

№ по ред	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	Ратифицирана през 1980 г. (обн. ДВ, бр. 13 от 1980), в сила от 23.04.1981 г.	условията и реда за даване на разрешения за работа на лица, ненавършили 18 години Наредба за работата на лицата, ненавършили 15-годишна възраст.		
4.	Конвенция № 182 относно най-тежките форми на детския труд, 1999 г. Ратифицирана през 2000 г. (обн. ДВ, бр. 54 от 2000), в сила от 28.07.2001 г.	Кодекс на труда Наказателен кодекс Закон за закрила на детето Закон за борба с трафика на хора Закон за семейни помощи за деца Наредба № 6 за условията и реда за даване на разрешения за работа на лица, ненавършили 18 години Национален план за действие срещу най-тежките форми на детски труд Национална стратегия за детето 2008-2018	пълно	
5.	Конвенция № 111 относно дискриминацията в областта на труда и професиите, 1958 г. Ратифицирана през 1960 г. (обн. ДВ, Известия, бр. 46 от 1960 г.), в сила от 22.06.1961 г.	Кодекс на труда Кодекс за социално осигуряване Закон за защита от дискриминация Закон за държавния служител Закон за насърчаване на заетостта Правилник за устройството и дейността на Комисията	пълно	

№ по ред	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
		за защита от дискриминация Правилник за устройството и организация на работата на Националния съвет по равнопоставеност на жените и мъжете Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2009-2015 г. Национален план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2012 г.		
6.	Конвенция № 100 за равенството в заплащането, 1951 г. Ратифицирана през 1955 г. (обн. ДВ, Известия, бр. 54 от 1955 г.), в сила от 07.11.1956 г.	Кодекс на труда Закон за защита от дискриминацията Правилник за устройството и дейността на Комисията за защита от дискриминация	пълно	

№ по ред	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
7.	Конвенция № 156 относно равенството на възможностите и еднаквото отношение към работниците и служителите от двата пола: работници и служители със служебни задължения, 1981 г. Ратифицирана през 2006 г. (обн. ДВ, бр. 9 от 2006 г.), в сила от 03.04.2007 г.	Кодекс на труда; Кодекс за социално осигуряване; Закон за насърчаване на заетостта; Закон за защита от дискриминация; Закон за семейните помощи за деца; Закон за социалното подпомагане; Закон за закрила на детето; Закон за интеграция на хората с увреждания; Правилник за прилагане на Закона за социалното подпомагане; Наредба за работното време, почивките и отпуските; Правилник за организацията и дейността на съветите за тристранно сътрудничество; Актуализирана стратегия по заетостта на Република България за 2008-2015 г. Постановление № 104 на МС от 10.03.2003 г. за приемане на Наредба за учебниците и учебните помагала Национална програма “В подкрепа на майчинството”	пълно	
8.	Конвенция № 81 относно	Кодекс на труда	пълно	

№ по ред	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	инспекцията по труда, 1947 г. Ратифицирана през 1949 г. (обн. ДВ, бр. 207 от 1949 г.), в сила от 29.12.1950 г.	Закон за насърчаване на заетостта Устройствен правилник на ИА „Главна инспекция по труда” Закон за инспектиране на труда		
9.	Конвенция № 161 за услугите по трудова медицина, 1985 г. Ратифицирана през 2011 г. обн. ДВ, бр. 96 от 2011 г.	Закон за здравословни и безопасни условия на труд Наредба № 3 за условията и реда за осъществяване дейността на службите по трудова медицина	пълно	
10.	Конвенция № 144 относно тристранните консултации (международните трудови норми), 1976 г. Ратифицирана през 1998 г. (обн. ДВ, бр. 52 от 1998 г.), в сила от 12.06.1999 г.	Кодекс на труда; Правилник за организацията и дейността на съветите за тристранно сътрудничество.	пълно	
11.	Конвенция № 94 относно трудовите клаузи (административни договори), 1949 г. Ратифицирана през 1955 г. (обн. ДВ, бр. 54 от 1955 г.), в сила от 07.11.1956 г.	Закон за обществените поръчки; Кодекс на труда	пълно	
12.	Конвенция № 1 относно работното време (индустрия), 1919 г. Ратифицирана през 1921 г. (обн. ДВ, бр. 189 от 1921 г.), в сила от 14.02.1922 г.	Кодекс на труда; Закон за държавния служител; Закон за Министерството на вътрешните работи; Наредба за работното време, почивките и отпуските; Наредба за определяне	пълно	

№ по ред	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
		на видовете работи, за които се установява намалено работно време; Наредба за работата на лицата, ненавършили 15-годишна възраст; Наредба за служебното положение на държавните служители; Наредба за административното обслужване; Наредба за организация на работното време на лицата, които извършват транспортни дейности в автомобилния транспорт; Наредба № 2 за реда за установяване задължение за дежурство или за разположение на работодателя; Наредба № 50 за работното време на ръководния и изпълнителския персонал, зает с осигуряване на превозите на пътници и товари в железопътния транспорт; Наредба № 4018 за работното време на авиационния персонал; Наредба № 12 за изискванията за задължителна употреба на контролните уреди за регистриране на данните за движението на автомобилите и работата		

№ по ред	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатиран несъответствия
		на екипажите, както и функционалните и техническите изисквания към тях.		
13.	Конвенция № 14 относно седмичната почивка (индустрия), 1921 г. Ратифицирана през 1924 г., в сила от 06.03.1925 г. (обн., ДВ, бр. 36 от 6.05.1997 г.)	Кодекс на труда; Закон за държавния служител; Закон за автомобилните превози; Наредба за работното време, почивките и отпуските; Наредба за служебното положение на държавните служители; Наредба № 2 за реда за установяване задължение за дежурство или за разположение на работодателя; Наредба № 12 от 5.01.2007 г. за изискванията за задължителна употреба на контролните уреди за регистриране на данните за движението на автомобилите и работата на екипажите, както и функционалните и техническите изисквания към тях; Наредба № 50 от 28.12.2001 г. за работното време на ръководния и изпълнителския персонал, зает с осигуряване на превозите на пътници и товари в железопътния	пълно	

№ по ред	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
		транспорт; Наредба за организация на работното време на лицата, които извършват транспортни дейности в автомобилния транспорт.		
14.	Конвенция № 52 относно платените годишни отпуски, 1936 г. Ратифицирана през 1949 г. (Обн., ДВ, бр. 207 от 1949 г.) в сила от 22.12.1950 г.	Кодекс на труда; Закон за държавния служител; Закон за съдебната власт; Закон за Министерството на вътрешните работи; Наредба за служебното положение на държавните служители; Наредба за определяне на видовете работи, за които се установява допълнителен платен годишен отпуск; Наредба за работното време, почивките и отпуските.	пълно	
15.	Конвенция № 26 относно установяването на методи за определяне на минималните заплати, 1928 г. Ратифицирана през 1933 г. (обн. ДВ, бр. 227 от 1933 г.), в сила от 04.06.1936 г.	Кодекс на труда Наредба за договаряне на работната заплата	пълно	
16.	Конвенция № 95 за закрила на работната заплата, 1949 г. Ратифицирана през 1955 г. (обн. ДВ, бр. 54 от 1955 г.), в сила от 07.11.1956 г.	Кодекс на труда Наредба за структурата и организацията на работната заплата Наредба за договаряне	пълно	

№ по ред	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
		на работната заплата Постановление № 147 на МС от 2007 г. за определяне на минималния размер на допълнителното трудово възнаграждение за придобит трудов стаж и професионален опит		
17.	Конвенция № 177 относно надомния труд, 1996 г. Ратифицирана през 2009 г. (обн. ДВ, бр. 39 от 2009 г.), в сила от 17.07.2010 г.	Кодекс на труда	пълно	
18.	Конвенция № 173 относно защитата на вземанията на работниците в случай на несъстоятелност на работодателя, 1992 г. Ратифицирана през 2004 г. (обн. ДВ, бр. 58 от 2004 г.), в сила за България от 27.09.2005 г.	Търговски закон; Данъчно-осигурителен процесуален кодекс; Закон за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя.	пълно	
19.	Конвенция № 127 относно максималната тежест, 1967 г. Ратифицирана през 1978 г. (обн. ДВ, бр. 40 от 1978 г.), в сила за България от 21.06.1979 г.	Кодекс на труда Закон за здравословни и безопасни условия на труд Наредба № 16 за физиологичните правила и норми за ръчна работа с тежести Наредба № 6 за условията и реда за даване на разрешения за работа на лица, ненавършили 18 години	пълно	
20.	Конвенция № 77 относно	Кодекс на труда;	пълно	

№ по ред	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатиран несъответствия
	медицинския преглед на младежите (индустрия), 1946 г. Ратифицирана през 1949 г. (обн. ДВ, бр. 207 от 1949 г.), в сила за България от 29.12.1950 г.	Наредба за медицинската експертиза на работоспособността; Закон за насърчаване на заетостта Наредба № 3 от 28.02.1987 г. за задължителните предварителни и периодични медицински прегледи на работниците; Устройствен правилник на Изпълнителната агенция „Главна инспекция по труда”		
21.	Конвенция № 78 относно медицинския преглед на младежите (неиндустриални дейности), 1946 г. Ратифицирана през 1949 г. (обн. ДВ, бр. 207 от 1949 г.), в сила за България от 29.12.1950 г.	Кодекс на труда Наредба за медицинската експертиза на работоспособността, в сила от 1 декември 2005 г. Наредба № 3 от 28.02.1987 г. за задължителните предварителни и периодични медицински прегледи на работниците Устройствен правилник на Изпълнителната агенция „Главна инспекция по труда” Закон за насърчаване на заетостта	пълно	
22.	Конвенция № 6 относно нощния труд на децата (индустрия), 1919 г. Ратифицирана през 1921 г., (обн. ДВ, бр. 189 от 1921 г.), в сила	Кодекс на труда Устройствен правилник на Изпълнителната агенция „Главна	пълно	

№ по ред	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатиран несъответствие
	за България от 14.02.1922 г.	инспекция по труда”		
23.	Конвенция № 79 относно нощния труд на юношите (неиндустриални дейности), 1946 г. Ратифицирана през 1949 г. (обн. ДВ, бр.207 от 1949 г.), в сила за България от 29.12.1950 г.	Кодекс на труда Устройствен правилник на Изпълнителната агенция „Главна инспекция по труда”	пълно	
24.	Конвенция № 45 за подземните работи (жени), 1935 г. Ратифицирана през 1949 г. (обн. ДВ, бр.207 от 1949 г.), в сила за България от 29.12.1950 г	Кодекс на труда Наредба № 7 за вредните и тежките работи, забранени за извършване от жени	пълно	
25.	Конвенция № 3 за закрилата на майчинството, 1919 г. Ратифицирана през 1921 г. (обн. ДВ, бр. 189 от 1921 г.), в сила за България от 14.02.1921 г.	Кодекс на труда Кодекс за социално осигуряване Закон за семейни помощи за деца Закон за закрила на детето Закон за защита от дискриминация Наредба за експертизата на работоспособността Наредба № 7 за вредните и тежки работи, забранени за извършване от жени. Наредба № 11 за стаите за лична хигиена на жените и за почивка на бременните жени Наредба за трудоустрояване Наредба за условията и реда за командироване на работници или	пълно	

№ по ред	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
		служители от държавите членки или на работници или служители от трети страни в Република България в рамките на предоставяне на услуги		
26.	Конвенция № 183 относно закрилата на майчинството, 2000 г. Ратифицирана през 2001 г. (обн. ДВ, бр. 85 от 2001 г.), в сила за България от 06.12.2002 г.	Кодекс на труда Кодекс за социално осигуряване Закон за семейни помощи за деца Закон за закрила на детето Закон за защита от дискриминация Наредба за експертизата на работоспособността Наредба № 7 за вредните и тежки работи, забранени за извършване от жени. Наредба за трудоустрояване Наредба № 11 за стаите за лична хигиена на жените и за почивка на бременните жени Наредба за условията и реда за командироване на работници или служители от държавите членки или на работници или служители от трети страни в Република България в рамките на предоставяне на услуги	пълно	
27.	Конвенция № 17 относно обезщетенията при трудови	Кодекс за социално осигуряване	пълно	

№ по ред	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	злополуки, 1925 г. Ратифицирана през 1929 г. (обн. ДВ, бр. 87 от 1929 г.), в сила за България от 05.09.1929 г.			
28.	Конвенция № 19 относно еднаквото третиране на чужденците и на местните работници при даване на обезщетение в случай на злополука, 1925 г. Ратифицирана през 1929 г. (обн. ДВ, бр. 253 от 1929 г.), в сила за България от 05.09.1929 г.	Кодекс за социално осигуряване	пълно	
29.	Конвенция № 18 относно обезщетения при професионални болести, 1925 г. Ратифицирана през 1929 г. (обн. ДВ, бр. 25 от 1929 г.), в сила за България от 05.09.1929 г.	Кодекс за социално осигуряване	пълно	
30.	Конвенция № 42 относно обезщетенията при професионални болести (ревизирана), 1934 г. Ратифицирана през 1949 г., в сила за България от 29.12.1950 г.	Кодекс за социално осигуряване	пълно	
31.	Конвенция № 37 относно осигуровката инвалидност (индустрия и др.), 1933 г. Ратифицирана през 1949 г. (обн. ДВ, бр. 207 от 1949 г.), в сила за България от 29.12.1950 г.	Кодекс за социално осигуряване	пълно	
32.	Конвенция № 39 относно осигуровката смърт (индустрия и др.), 1933 г. Ратифицирана през 1949 г. (обн. ДВ, бр. 207 от 1949 г.), в сила за България от 29.12.1950 г.	Кодекс за социално осигуряване	пълно	

№ по ред	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
33.	Конвенция № 102 на Международната организация на труда за социална сигурност (минимални стандарти), 1952 г. Ратифицирана през 2008 г. (Обн. ДВ, бр. 54 от 2008 г.) в сила от 14 юли 2009 г.)	Кодекс за социално осигуряване	Пълно - по отношение на разделите, по които България е поела задължения, в това число Раздел VI. „Обезщетение за трудова злополука”	

Раздел 2. СИСТЕМА ПО БЗР

2.1. КОМПЕТЕНТНИ ОРГАНИ С ФУНКЦИИ И ОТГОВОРНОСТИ В ОБЛАСТТА НА БЗР

2.1.1. МИНИСТЕРСКИЯТ СЪВЕТ

Определя и провежда политиката за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд (чл. 35 ЗЗБУТ).

➤ *За контакти:*

1594 София, бул. „Дондуков” № 1

тел.центра 02 940 29 99

правителствена информационна служба тел.: 02 940 27 70

факс: 02 980 20 56

www.government.bg

e-mail: GIS@government.bg

2.1.2. МИНИСТЪРЪТ НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

Разработва, координира и провежда държавната политика в областта на осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд (чл. 36 ЗЗБУТ).

2.1.2.1. Министерство на труда и социалната политика

- Разработва, координира и провежда държавната политика за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд; ръководи, координира и контролира осъществяването на държавната политика в областта безопасността и здравето при работа (чл. 3, ал. 1 от УПМТСП²⁴).

- Ръководи и координира цялостния контрол по спазване на трудовото законодателство (чл. 4, т. 15 УПМТСП).

❖ *Дирекция „Трудово право, обществено осигуряване и условия на труд“:*

- Участва в разработването на проекти на нормативни актове, чрез които в националното законодателство се въвеждат стандартите на Международната организация на труда и на Съвета на Европа, както и законодателството на Европейския съюз в областта на безопасността и здравето при работа и трудовото право (чл. 34, т. 1 УПМТСП);

- Осъществява координация, консултации и сътрудничество с организациите на работниците и служителите и на работодателите при разработването на нормативни актове в областта на безопасността и здравето при работа, трудовото и осигурителното право (чл. 34, т. 4 УПМТСП);

- Участва в подготовката на становища, позиции, анализи и информации в областта на безопасността и здравето при работа и трудовото право, във връзка с участието на българската страна в работата на институциите на Европейския съюз - за съответните работни групи, комитети и други работни форуми, включително за неформални контакти, и участва в тях със свои представители (чл. 34, т. 5 УПМТСП);

²⁴Устройствен правилник на Министерството на труда и социалната политика

- Организира и административно обслужва дейността на Националния съвет по условия на труд и на комисиите по трудово законодателство и осигурителните отношения към Националния съвет за тристранно сътрудничество (чл. 34, т. 6 УПМТСП);

- Дава становища и прави предложения за усъвършенстване на контролната дейност по спазване на трудовото законодателство (чл. 34, т. 7 УПМТСП);

- Организира и осъществява дейността на Националната фокусна точка на Европейската агенция за безопасност и здраве при работа (чл. 34, т. 8 УПМТСП);

- Подпомага министъра при определянето на условията и реда за безвъзмездно предоставяне на средствата по фонд „Условия на труд” за финансиране на проекти и програми за подобряване условията на труд (чл. 34, т. 9 УПМТСП).

➤ *За контакти:*

София 1051, ул. „Триадица” №2

телефон: 02 8119 443

факс: 02 988 44 05; 02 986 13 18

www.mlsp.government.bg

e-mail: mlsp@mlsp.government.bg

2.1.2.1.1. Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда”

- Осъществява цялостният контрол за спазване на трудовото законодателство във всички отрасли и дейности (чл. 399, ал. 1 КТ).
- Осъществява и специализирана контролна дейност по спазването на законодателството, свързано с изпълнението на държавната служба, и на правата и задълженията на страните по служебното правоотношение (чл. 399, ал. 2 КТ).
- Контролира спазването на трудовото законодателство (чл. 4, ал. 1, т. 1 от УПИАГИТ²⁵).
- Упражнява специализиран контрол по спазването на Закона за здравословни и безопасни условия на труд, Закона за насърчаване на заетостта, на законодателството, свързано с изпълнението на държавната служба, и правата и задълженията на страните по служебното правоотношение и на други нормативни актове, когато това е възложено със закон (чл. 4, ал. 1, т. 2 УПИАГИТ).
- Дава сведения и технически съвети на работодателите и на работниците и служителите за най-ефективните методи за спазване на трудовото законодателство и по прилагането на Закона за насърчаване на заетостта (чл. 4, ал. 1, т. 3 УПИАГИТ).
- Уведомява компетентните органи за установени непълноти и недостатъци в действащото трудово законодателство (чл. 4, ал. 2 УПИАГИТ).

➤ *За контакти:*

1000 София, бул. „Дондуков” № 3

тел./факс: 02/987 47 17

www.gli.government.bg

e-mail: secr-idirector@gli.government.bg

²⁵Устройствен правилник на изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда

2.1.2.1.2. Фонд „Условия на труд“

Финансира дейности и мероприятия за подобряване на условията на труд (чл. 44, ал. 1 ЗЗБУТ).

➤ *За контакти:*

1051София, ул. „Триадица” №2

тел.: 02 8119 526; 02 8119 502

www.fund.mlsp.government.bg

e-mail: fund@mlsp.government.bg

2.1.3. МИНИСТЪРЪТ НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Ръководи и координира дейността по опазване и укрепване на здравето при работа (чл. 37 ЗЗБУТ).

2.1.3.1. Министерство на здравеопазването

- Ръководи, координира и контролира дейностите, свързани с медицинската експертиза на работоспособността (чл. 5, т. 7 от УПМЗ²⁶).
- Издава разрешения и удостоверения по Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси, Закона за водите, Закона за храните и Закона за здравословни и безопасни условия на труд, както и сертификати и балнеологични оценки за минерални води (чл. 5, т. 24 УПМЗ).
- Разработва указания за планиране на дейности по опазване на общественото здраве и държавния здравен контрол, включително контрола за безопасност на храните, контрола върху дейностите с опасни отпадъци и върху химичните вещества и препарати, в съответствие със законодателството в тази област (чл. 30 т. 5 УПМЗ).
- Координира, подпомага и осигурява технически дейността на Експертния съвет по биоциди, Комисията за служби по трудова медицина (чл. 30 т. 6 УПМЗ).

❖ *Главният държавен здравен инспектор*

- Организира, ръководи, координира и контролира дейността на регионалните здравни инспекции (чл. 14, ал. 3, т. 1 упмз);
- Организира, ръководи, координира и контролира дейността на националния център по радиобиология и радиационна защита при осъществяване на мерките по защита на населението от въздействието на йонизиращи лъчения(чл. 14, ал. 3, т. 2 упмз);
- Осъществява методическо ръководство и контрол на звената по

²⁶Устройствен правилник на Министерството на здравеопазването

ведомствен здравен контрол към министерството на правосъдието, министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията, министерството на отбраната и министерството на вътрешните работи(чл. 14, ал. 3, т. 3 упрмз).

➤ *За контакти:*

1000 София, пл. „Св. Неделя“ № 5

тел.: 02 981 01 11

www.mh.government.bg

2.1.3.1.1. Национален център по общественото здраве и анализи(НЦОЗА)

НЦОЗА осъществява дейности по:

- Опазване на общественото здраве, промоция на здравето и профилактика на болестите (ч. 1, ал. 3, т. 1 от ПУДНЦОЗА 27);
- Провежда анализи и изследване на общественото здраве и качеството на живот чрез измерване на здравния статус на населението и отделни негови групи, анализиране и изследване на връзката между общественото здраве и въздействието на факторите на средата (околна, работна, училищна) и условията на живот (хранене, стрес и др.) (чл. 20, ал. 1, т. 1 ПУДНЦОЗА);
- Извършва оценка на експозицията и здравния риск за населението от въздействието на биологични, химични и физични вредности в околна и в работна среда и в храни; изготвя препоръки за предотвратяване на неблагоприятни здравни последици (чл. 21, т. 3).

➤ *За контакти:*

1431София, бул. „Акад. Иван Евст. Гешов” № 15

тел.: 02 805 6444, факс: 02 9541211

<http://ncpha.government.bg>

e-mail: ncpha@ncpha.government.bg

²⁷Правилник за устройството и дейността на Националния център по общественото здраве и анализи

2.1.3.2. Регионални здравни инспекции(РЗИ)

Осъществяват държавната здравна политика на територията на съответната област.

❖ *Дирекция „Здравен контрол” (чл. 33 УПРЗИ²⁸):*

- Извършва систематичен и насочен здравен контрол по спазването на здравните изисквания в обекти с обществено предназначение, на продукти, стоки и дейности със значение за здравето на населението и на фактори на жизнената среда;
- Контролира спазването на здравните изисквания към лицата, работещи в детски заведения, специализираните институции за деца и възрастни, водоснабдителните обекти, предприятията, които произвеждат и търгуват с храни, бръснарските, фризьорските и козметичните салони, по отношение на тяхното здравословно състояние;
- Извършва контрол върху химичните вещества и смеси за изпълнение на изискванията по чл. 25, т. 1, 2, 7, 10 и 18 - 22 от Закона за защита от вредно въздействие на химичните вещества и смеси;
- Извършва контрол върху дейността на службите по трудова медицина и изготвя информация за здравното състояние на работещите на територията на съответната област;
- Предприема действия по издаване на разрешение за извършване на дейности по разрушаване или демонтаж на азбест и/или азбестосъдържащи материали;
- Участва в състава на експертните съвети по устройство на територията, съгласува при необходимост устройствени схеми, общи устройствени и подробни устройствени планове, участва в оценката на съответствието на инвестиционните проекти, когато тя се извършва с приемане от експертен съвет на одобряващата администрация или по искане на физически или юридически лица, дава становище по готовността на строежите за въвеждането им в експлоатация по реда на закона за устройството на територията;

²⁸Устройствен правилник на регионалните здравни инспекции

- Разработва и участва в изпълнението на регионални програми и проекти в областта на здравния контрол.

Държавният здравен контрол за спазване на изискванията за защита на лицата от въздействието на йонизиращи лъчения се осъществява от регионалните здравни инспекции, посочени в приложение № 31 към УПРЗИ.

Регионалните здравни инспекции по приложение № 31, чрез дирекция „Здравен контрол” (чл. 36 УПРЗИ):

- Извършват контрол на всички видове обекти с източници на йонизиращи лъчения;
- Осъществяват контрол по спазване на изискванията на нормативните актове за осигуряване на радиационната защита на лицата при извършването на дейности с източници на йонизиращи лъчения;
- Извършват контрол на всички видове дейности, свързани с йонизиращи лъчения, включително използване на източници на йонизиращи лъчения за медицински цели;
- Извършват систематични и тематични проверки по проблеми на радиационната защита;
- Извършват контрол върху радиационните фактори на жизнената и работната среда;
- Извършват контрол върху производство, търговия и използване на стоки с повишено съдържание на радионуклиди;
- Създават и поддържат картотека с досиета на обектите с източници на йонизиращо лъчение;
- Създават и поддържат база данни с резултати от лабораторните изследвания/измервания и извършват периодичен анализ и оценка на данните;
- Организируют и съдействат провеждането на задължителното медицинско наблюдение на лицата, работещи в среда на йонизиращи лъчения;
- Участват в разработването и осъществяването на мерки, включително и медицински, за защита на хората при извънредни аварийни ситуации, свързани с облъчване на лицата и замърсяването на жизнената и работна среда;
- Оказват съдействие на звената по ведомствен здравен контрол към министерството на отбраната и министерството на вътрешните работи при използване на източници на йонизиращи лъчения.

❖ Дирекция „Профилактика на болестите и промоция на здравето” (чл. 34 УПРЗИ):

- Извършва периодичен анализ и оценка на данните за състоянието на жизнената среда и здравния статус на населението, дава предложения и провежда мерки за ограничаване, намаляване и ликвидиране на негативните ефекти от въздействието на факторите на средата;
- Организира функционирането на националната система за мониторинг на шума на територията на съответната област;
- Организира извършването на изследвания за вредните ефекти на шума върху здравето на населението;
- Разработва и участва в изпълнението на регионални програми и проекти в областта на профилактиката на болестите и промоцията на здравето;
- Подпомага дирекция "здравен контрол" при извършването на държавния здравен контрол.

❖ *Дирекция „Лабораторни изследвания“ (чл. 35 УПРЗИ):*

- Извършва лабораторни изпитвания и измервания;
- Извършва изследвания, свързани с провеждане на мерки за ограничаване, намаляване и ликвидиране на негативните ефекти от въздействието на факторите на средата от екологични произшествия, аварии и бедствия върху здравето на населението.

➤ *За контакти:*

ТАБЛИЦА 27

РЗИ	Адрес	Телефон/ Факс	Ел. Поща
Благоевград	Благоевград 2700 ул. “Братя Миладинови” №2	073/88 87 01 факс: 073/88 87 03	rzi-bl@rzi-bl.org
Бургас	Бургас 8000 ул. “Александровска” № 120	056/81 62 62 факс: 056/81 62 61	rzi@rzi-burgas.com
Варна	Варна 9002 ул. “Брегалница” №3	052/63 40 19 факс: 052/63 46 48	office@rzi-varna.com
Велико Търново	Велико Търново 5002 бул. “Никола Габровски” 23	062/61 43 33 факс: 062 /61 43 70	rzi-vt@rzi-vt.org direktor@rzi-vt.org
Видин	Видин 3701 ул. “Цар Симеон Велики” №76	094/60 17 00; 094/60 16 95 факс: 094/60 16 97	director@riokoz-vidin.net
Враца	Враца 3000 ул. “Черни Дрин” №2	092/66 50 61 факс: 092/66 56 97	rzi@rzi-vratsa.com
Габрово	Габрово 5306 ул. “Брянска” №1	066/80 69 50 факс: 066/80 89 36	gabrovo@rzi-gbr.org
Добрич	Добрич 9300 ул. “Св. св. Кирил и Методий” № 57	058/60 06 14 факс: 058/60 06 92	rzi_dobrich@linkbg.com
Кърджали	Кърджали 6600 ул. “Ген. Владимир Стойчев” № 2, п. к. 70	0361/6 02 90 факс: 0361/6 02 95	rzi.kardjali@gmail.com
Кюстендил	Кюстендил 2502	078/55 24 51	rzi_kn@abv.bg

РЗИ	Адрес	Телефон/ Факс	Ел. Поща
	кв. “Румена Войвода”, ул. “Тинтява”	факс: 078/55 24 53	
Ловеч	Ловеч 5501 ул. “Съйко Съев” №25	068/60 38 01 факс: 068/60 15 11	rzi@rzi-lovech.com
Монтана	Монтана 3400 пл. “Жеравица” №3	096/30 05 41 Факс: 096/39 17 11	rzi-montana@net-surf.net
Пазарджик	Пазарджик 4400 ул. “Болнична” №17	034/44 30 61 факс: 034/44 53 65	rzi_pz@telecablenet.com
Перник	Перник 2307 ул. “Миньор” №15	076/60 18 81	riokoz_pk@b-trust.org
Плевен	Плевен 5805 ул. “Княз Александър Батенберг I” № 7	064/84 60 98 /82 48 82 факс: 064/82 33 04	rzi@rzi-pleven.com
Пловдив	Пловдив 4002 ул. “Перушица” №1	032/64 90 00 факс: 032/64 34 38	rzipd@plov.net
Разград	Разград 7200 ул. “Кирил и Медотий” №8	084/61 11 65 факс: 084/66 13 85	rzi_razgrad@mbox.contact. bg
Русе	Русе 7002 бул. “Придунавски” № 68	тел./факс: 082/82 56 23	rzi@rzi-ruse.com
Силистра	Силистра 7500 ул. “Петър Мутафчиев” №81	086/81 61 19 /81 61 48	director@rzi-silistra.com
Сливен	Сливен 8804 ул. “П. Яворов” №1	044/61 62 00	rczsliven@abv.bg
Смолян	Смолян 4700 бул. “България” №26	0301/6 32 93 /6 29 13	rzi_smolyan@mbox.contact. bg
София	София 1233 ул. “Враня” №20	02/813 04 04; факс: 02/831 21 31	director@srzi.bg
Софийска област	София 1000 ул. “Неофит Рилски” №64	02/975 92 40	director_rzi@rzi-sfo.com
Стара Загора	Стара Загора 6001 ул. “Ст. Караджа” №10	042/63 10 09 факс: 042/60 23 56	rzistz@rzistz.org
Търговище	Търговище 7702 бул. “Трайко Китанчев” 37	0601/6 75 59 факс: 0601/6 40 74	rzitg@mbox.contact.bg rzi_tg@mbox.contact.bg
Хасково	Хасково 6300 ул. “Партиарх Евтимий” №2	038/60 32 30 факс: 038/66 54 89	rzi@haskovo.net

РЗИ	Адрес	Телефон/ Факс	Ел. Поща
Шумен	Шумен 9700 пл. ”Освобождение” № 1	054/80 07 22 факс: 054/80 07 27	office@rzi-shumen.net
Ямбол	Ямбол 8600 ул. “Димитър Благоев” № 71, п. к. 201	046/66 31 70 факс: 046/66 31 77	rzi- yambol@mbox.contact.bg

2.1.3.2.1. Национален център по радиобиология и радиационна защита (НЦРРЗ)

НЦРРЗ е здравно заведение по проблемите на общественото здраве в структурата на националната система за здравеопазване с предмет на дейност научна, научно-приложна, контролна, профилактична, диагностична, учебна и информационна дейност. Центърът осъществява своята дейност по проблемите на радиационната защита самостоятелно или в сътрудничество с други звена и организации у нас и в чужбина (чл. 1, ал. 2 и чл. 3 от ПУДНЦРРЗ²⁹).

Центърът изпълнява функции на (чл. 4 ПУДНЦРРЗ):

- Специализиран орган на Министерството на здравеопазването по отношение на неговата политика за предотвратяване и/или намаляване на неблагоприятното въздействие на източниците на йонизиращи лъчения върху здравето на населението;
- Контролен орган за спазване на: изискванията за защита на лицата от въздействието на йонизиращите лъчения, изискванията в ядрени електроцентрали, изследователски ядрени инсталации, съоръжения за управление на радиоактивни отпадъци и други обекти с източници на йонизиращи лъчения; радиационните фактори на жизнената среда - води, храни и стоки със значение за здравето на населението;
- Експертен орган по отношение на: оценка на облъчването и на радиационния риск за населението и на професионално облъчваните лица и осигуряването на защита на пациента при медицинско облъчване; оценка на здравословното състояние на лицата, които работят или са работили в среда на йонизиращи лъчения или са били облъчени при радиационни аварии;
- Методичен ръководител на здравните и лечебните заведения по въпросите на радиобиологията, радиационната защита и медицинското осигуряване в случай на радиационна авария;
- Учебен и информационен център и база за повишаване на професионалната квалификация в областта на радиобиологията и радиационната защита;
- Национален координатор във връзка с изпълнение на национални и международни проекти в областта на радиобиологията и радиационната

²⁹Правилник за устройството и дейността на Националния център по радиобиология и радиационна защита

защита.

- Центърът осъществява следните дейности и задачи (чл. 6):
- Планира и осъществява научноизследователска и научно-приложна дейност в областта на радиобиологията и радиационната защита;
- Провежда проучвания, извършва анализи, изготвя оценки, експертизи и прогнози за определяне на риска от неблагоприятното влияние на йонизиращите лъчения върху здравето на населението като цяло или на групи от него;
- Извършва индивидуален дозиметричен контрол на лицата, които работят с източници на йонизиращи лъчения, като:
- Определя външното и вътрешното облъчване за професионално облъчвани лица, които са обхванати в национална система за индивидуален дозиметричен контрол:
 - извършва оценка на дозите, получени от професионално облъчваните лица въз основа на данните от проведения индивидуален мониторинг на работното място;
 - издава предписания при превишаване на допустимите индивидуални дози;
 - поддържа регистър на професионално облъчваните лица;

- Извършва метрологично осигуряване на средствата за измерване, използвани в медицината чрез:

- метрологична проверка на клинични и индивидуални дозиметри за рентгеново и гама-лъчение и на радиометрични и дозиметрични средства за измерване;
- дозиметрично калибриране на лъчетерапевтичните апарати, на апарати за телегаматерапия и на рентгеновите уредби за дълбока и повърхностна терапия към многопрофилните и специализираните лечебни заведения за оказване на болнична помощ и диспансерите по кожно-венерологични заболявания;

- Осъществява наблюдение и контрол на здравословното състояние на професионално облъчваните лица, като:

- издава заключение за медицинска пригодност на лицата за работа в среда на йонизиращи лъчения;
- поддържа регистър с данните на лицата, които работят или са работили в среда на йонизиращи лъчения;
- препоръчва подходящо трудоустрояване на лицата, които имат медицински противопоказания за работа с източници на йонизиращи лъчения;
- извършва анализ на трудови злополуки и професионални заболявания и разработва профилактични програми;
- извършва оценка на общосоматична патология на облъчени лица или групи от населението;

- Извършва предварително съгласуване на лицензии за използване на източници на йонизиращи лъчения за медицински цели, издавани по реда на Закона за безопасно използване на ядрената енергия;

- Осигурява радиационна защита на лицата при медицинско облъчване:

- разработва програми за осигуряване контрол на качеството на радиологичната апаратура;
- провежда измервания за оценка параметрите на радиологичната апаратура за намаляване дозата на пациента при запазване качеството на образа;
- определя национални референтни дозови нива при диагностични

изследвания;

- Извършва анализ на дозовото натоварване на българското население от използването на йонизиращи лъчения в медицината, промишлеността, науката и ядрената енергетика;

- Провежда радиобиологични проучвания за ефектите на йонизиращите лъчения, като:

- разработва и прилага специализирани молекулярно-биохимични, цитогенетични, хематологични и имунологични методи за оценка на лъчевото увреждане и извършва мониторинг на професионално облъчваните лица и на населението, живеещо в екологично застрашени райони;

- извършва епидемиологични проучвания за оценка на риска от облъчването на населението от радиоактивно замърсяване на територията на страната, на отделни райони с повишен радиологичен риск, на лица, получили професионално облъчване, както и на лица, при които са използвани източници на йонизиращи лъчения за изследване;

- разработва и осъществява лабораторно производство и разпространение на препарати за профилактика и лечение на радиационни и нерадиационни увреждания;

- провежда експериментални изследвания за ефектите на различни фактори за мутагенност, генотоксичност и антимуtagenност;

- Организира и извършва наблюдение на радиационните фактори на жизнената среда за оценка облъчването на населението като цяло и на отделни групи от него, като:

- извършва радиационен мониторинг на обекти на околната и жизнената среда;

- извършва непрекъснат контрол на измененията на гама-фона в района на София;

- извършва оценка на допълнителното надфоново облъчване на населението;

- Извършва медицинско осигуряване на лицата в случай на радиационна авария, като:

- поддържа непрекъснато екип от специалисти на разположение за

действие при радиационни аварии;

- осигурява специализирана диагностична и експертна помощ на лицата, облъчени при радиационни аварии;
- извършва окончателни оценки за вида на облъчването и лъчевото натоварване след приключване на ликвидационните работи, включително окончателната идентификация на източника, района, вида и степента на радиационната авария;
- поддържа регистър на пострадалите при радиационна авария;
- осъществява продължително медицинско наблюдение на лицата, облъчени при радиационни аварии;

- Осъществява контрол на облъчени храни и на облъчвателните технологии при издаване на разрешителни за радиационна обработка на храни и хранителни добавки;

- Оказва методична помощ на отделите по радиационен контрол към регионалните инспекции за опазване и контрол на общественото здраве (риокоз) по отношение на:

- процедури, прилагани при държавния здравен контрол за спазването на нормите и правилата за безопасна работа с източници на йонизиращи лъчения;
- контрол върху осигуряване и поддържане на качеството на медицинската радиологична апаратура;
- медицинско наблюдение и оценка на влиянието на йонизиращите лъчения върху здравето на работещите;
- методите, прилагани при държавния здравен контрол на питейни и други води, храни и стоки, имащи отношение към здравето на населението;

- Организира и извършва дейност за обучение с цел повишаване професионалната квалификация в областта на радиобиологията и радиационната защита;

- Провежда специализирано обучение по радиационна защита за получаване на правоспособност за работа с източници на йонизиращи лъчения;

- Разработва, издава и разпространява програми, ръководства, бюлетини, учебни, информационни и други материали, имащи отношение към радиобиологията и радиационната защита, и поддържа интернет страница със

специализирана информация за населението;

- Работи по осигуряване на националната система за предотвратяване на радиационно замърсяване и облъчване при ядрен тероризъм, медицинско осигуряване при радиационна авария, структуриране на съвместни екипи за спешни действия при радиационна авария и осигуряване на радиационна защита и безопасност при медицинско използване на източници на йонизиращи лъчения.

➤ *За контакти:*

1606 София, ул. „Георги Софийски“ 3, двор на ВМА, сграда 7

тел.: 02 953 33 52

факс: 02 862 10 59

www.ncrrp.org

e-mail : administration@ncrrp.org

2.1.4. МИНИСТЪРЪТ НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО

- Ръководи осъществяването на държавната политика по устройство на територията, координира дейността на централните и териториалните органи на изпълнителна власт, на органите на местното самоуправление и местната администрация, извършва методическо ръководство и упражнява контрол върху цялостната дейност по устройство на територията (чл. 3, ал. 1 от ЗУТ³⁰);
- Упражнява контрол по спазването на разпоредбите на закона за устройство на територията и на нормативните актове по прилагането му при проектирането и строителството, в това число влагането на качествени строителни материали и изделия с оглед осигуряването на сигурността, безопасността, достъпността и другите нормативни изисквания към строежите (чл. 220, ал. 13 УТ);
- Осъществява контрол върху дейността на дирекцията за национален строителен контрол (чл. 220, ал. 2 ЗУТ).

³⁰Закон за устройство на територията

2.1.4.1. Министерство на регионалното развитие и благоустройството

❖ *Дирекция „Технически правила и норми” (чл. 36 от
УПМРРБ³¹):*

- Подпомага министъра при осъществяването на държавната политика по разработването на нормативни актове (издавани самостоятелно или съвместно с други компетентни министри) в областта на проектирането, изпълнението, експлоатацията и разрушаването на строежите и тяхното хармонизиране с правото на Европейския съюз с оглед създаване на условия за изграждането на безопасни, енергоефективни и достъпни строежи с устойчиво използване на природните ресурси;

- Подпомага министъра при провеждането на държавната политика по оценяване съответствието на строителните продукти съгласно Директива 89/106/ЕИО на Съвета от 21 декември 1998 г. За хармонизиране на законите, наредбите и административните разпоредби на страните членки по отношение на строителните продукти, оценяване и проверка на постоянството на експлоатационните показатели на строителните продукти съгласно Регламент (ЕС) № 305/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2011 г. За определяне на хармонизирани условия за предлагането на пазара на строителни продукти и за отмяна на Директива 89/106/ЕИО на Съвета от 21 декември 1998 г. За хармонизиране на законите, наредбите и административните разпоредби на страните членки по отношение на строителните продукти и прилагането на национална система за оценяване на съответствието, оценяване и проверка на постоянството на експлоатационните показатели на строителните продукти, за които все още няма хармонизирани технически спецификации;

- Организира и ръководи цялостната дейност по прилагането на Директива 89/106/ЕИО и Регламент (ЕС) № 305/2011;

- Организира и ръководи разработването на техническите нормативни актове, извършва мониторинг и анализ по прилагането им и определя нови изисквания по отношение на безопасността на строежите, на здравето, дълготрайността, икономията на енергия, опазването на околната

³¹Устройствен правилник на Министерството на регионалното развитие и благоустройството

среда и аспектите от икономически и обществен интерес, като се отчитат съществените характеристики на строителните продукти, и координира взаимната им съгласуваност с цялостната дейност в областта на инвестиционното проектиране и строителство;

- Изпълнява функциите на орган, отговорен за уведомяване и провеждане на необходимите процедури за оценка и нотифициране пред ЕК и държавите - членки на ЕС, за органи, оправомощени да изпълняват задачи като трети страни в процеса на оценяване и проверка на постоянството на експлоатационните показатели на строителните продукти в съответствие с Регламент (ЕС) № 305/2011;

- Изпълнява функциите на звено за контакт относно продукти в строителството в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) № 305/2011, предоставящо информация относно националните изисквания, приложими за предвидената употреба на всеки строителен продукт;

- Определя национални нива на безопасност на сградите и съоръженията и технически класове на строителните продукти по отношение на носимоспособността, огнеустойчивостта, дълготрайността и др. на конструкциите на строежите за прилагането на европейските кодове за проектиране на строителни конструкции;

- Осигурява ръководство на научноизследователската дейност, необходима за изработване на националните разпоредби за въвеждане и прилагане на европейските стандарти и норми;

- Представява министерството и участва в национални органи по акредитация, метрология и стандартизация, участва в работни групи по европейска интеграция и в технически комитети по стандартизация към Българския институт за стандартизация и изработва становища по проекти на европейски стандарти с оглед прилагането им в техническите подзаконови нормативни актове;

- Организира и разработва механизми и правила за прилагане на Регламент (ЕС) № 305/2011: процедури за оценка, контрол и нотифициране на органи, правила за определяне на национални изисквания за експлоатационните показатели на строителните продукти и механизми за предоставяне на тази информация;

- Организира и осъществява общо ръководство на лицата за оценяване на съответствието, на органите за оценяване и проверка на постоянството на експлоатационните показатели на строителните продукти и на органите за техническо оценяване и провежда постоянен контрол върху дейността им;

- Организира, координира и ръководи дейността за определяне на национални изисквания към експлоатационните показатели на строителните продукти, за деклариране на нива, класове или гранични нива във връзка с предвидената им употреба, преди да бъдат предоставени на българския пазар;
- Предоставя информация за националните изисквания за деклариране на експлоатационни показатели на строителните продукти във връзка с тяхната предвидена употреба преди пускането/предоставянето им на българския пазар.

❖ Дирекция „Водоснабдяване и канализация” (чл. 37 УПМРРБ):

- Подпомага министъра при провеждане на държавната политика в отрасъл „Водоснабдяване и канализация” на национално ниво;
- Разработва стратегия за развитие и управление на водоснабдяването и канализацията в Република България с основните цели, приоритетите, етапите и необходимите средства и източниците на финансиране за изграждане и развитие на вик системите и за повишаване качеството на В и Куслугите;
- Разработва нормативни и подзаконовни нормативни актове, свързани с развитието и управлението на водоснабдяването и канализацията;
- Координира планирането и управлението на В и Ксистемите на национално ниво.

➤ *За контакти:*

1202 София, ул. „Кирил и Методий” № 17 – 19

тел: централа : 02 9405 9

факс: 02 987 25 17

www.mrrb.government.bg

e-mail: press@mrrb.government.bg

2.1.4.1.1. Дирекцията за национален строителен контрол(ДНСК)

ДНСК упражнява контрол по спазването на Закона за устройство на територията и на нормативните актове по прилагането му при проектирането и строителството, в т.ч. влагането на качествени строителни материали и изделия с оглед осигуряване на сигурността, безопасността, достъпността и другите нормативни изисквания към строежите, и обследва и документира аварията в строителството(чл. 4, ал. 1 УПДНСК³²).

ДНСК упражнява контрол за законосъобразността на разрешаването, изпълнението и ползването на всички строежи на територията на Република България, както и на действията на общинските администрации и на участниците в инвестиционния процес(чл. 4, ал. 2 УПДНСК).

Извън обхвата на контролната дейност на ДНСК са строежите по чл. 3, ал. 3 ЗУТ (чл. 4, ал. 3 УПДНСК).

Началникът на ДНСК или упълномощено от него длъжностно лице(чл. 222, 1 ЗУТ и чл. 6, ал. 1 УПДНСК):

- Спира незаконни строежи;
- Спира строежи, части от тях или отделни строителни и монтажни работи, извършвани в отклонение от одобрените строителни книжа, и дава разрешение за продължаването им след отстраняване на нарушенията и заплащане на дължимите глоби и имуществени санкции;
- Забранява достъпа до строежи и разпорежда поставянето на отличителни знаци за ограничаване и недопускане на хора и механизация на строежите;
- Забранява захранването с електрическа и топлинна енергия, вода и газ на строежи;
- Забранява влагането на строителни продукти, които не са оценени за съответствие със съществения изисквания към строежите, и извършва проверки в местата за производство на строителни продукти;
- Забранява ползването на строежи или на части от тях, които не са въведени в експлоатация по установения ред или се ползват не по предназначението си съгласно издадените строителни книжа и условията за въвеждане в експлоатация;

³²Устройствен правилник на Дирекцията за национален строителен контрол

- Забранява достъпа до строежи или до части от тях, които не са въведени в експлоатация по установения ред или се ползват не по предназначението си съгласно издадените строителни книжа и условията за въвеждане в експлоатация, забранява захранването им с електрическа и топлинна енергия, вода и газ и разпорежда поставянето на отличителни знаци за ограничаване на достъпа и недопускане на хора и други;
- Издава разрешения за ползване на строежи или отказва издаването им;
- Предлага отнемането на лицензи на консултанти за извършване оценяване съответствието на инвестиционните проекти и/или за упражняване на строителен надзор;
- Издава заповеди за премахване на незаконни строежи;
- Издава заповеди за отмяна или изменение на заповедите на началниците на регионалните дирекции за национален строителен контрол, за които не е предвиден пряк съдебен контрол, при условията и по реда на административнопроцесуалния кодекс;
- Предписва изпълнение на укрепителни и възстановителни мерки за недопускане на аварии, щети и други на строежи и на части от тях, за които е спряно строителството, действието на строителните книжа или е забранено ползването им;
- Разпорежда освобождаване на строежа и на строителната площадка от хора, механизация, изделия, продукти, материали, общоопасни средства и други.
- Органите на днск съобразно своята компетентност;
- Констатираат незаконно строителство;
- Констатираат нарушения при ползването на строежи или на части от тях;
- Констатираат нарушения при издаването на строителни книжа;
- Изпълняват заповедите за спиране, за забрана на ползването, за забрана на достъпа до строежи и строителни площадки и за премахване на незаконни строежи;
- Обследват аварии в строителството;
- Заверяват заповедни книги в предвидените от закона случаи.

➤ *За контакти:*

гр.София,бул. „Христо Ботев” №47

тел.:02 9159 137

факс: 02 952 19 91

www.dnsk.mrrb.government.bg

e-mail: dnsk@dnsk.mrrb.government.bg

2.1.5. МИНИСТЪРЪТ НА ИКОНОМИКАТА, ЕНЕРГЕТИКАТА И ТУРИЗМА

- Разработва, организира, координира и контролира осъществяването на държавната политика в областта на икономиката, енергетиката и туризма (чл. 3, ал. 1 от УПМИЕТ³³);
- Провежда предварителен, текущ и последващ контрол за:
 - техническото състояние и експлоатацията на енергийните обекти;
 - прилагането на реда и техническите условия за топлоснабдяване, прекратяване на топлоподаването и прилагане на дяловото разпределение на топлинна енергия;
 - готовността на енергийните обекти за работа при бедствия и военно положение;
 - изпълнението на задълженията по Закона за енергетиката за предоставяне на информация на Министерството на икономиката, енергетиката и туризма;
 - изпълнението на Националния план за инвестиции за периода 2013 - 2020 г. (чл. 75, ал. 1 от Закона за енергетиката);
- Провежда държавната политика в областта на геоложките изследвания и управлението на подземните богатства с цел устойчивото развитие на страната, националната сигурност и привличането на инвеститори, като извършва предвидените в Закона за подземните богатства действия.

³³Устройствен правилник на Министерството на икономиката, енергетиката и туризма

2.1.5.1. Министерство на икономиката, енергетиката и туризма

❖ *Дирекция „Индустриални отношения и управление на държавното участие”(чл. 27 УПМИЕТ):*

- Организира и координира дейността на министерството в областта на правителствената политика за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд;
- Организира и координира дейността по тристранното партньорство с работодателските и синдикалните организации;
- Осъществява участието на министерството в областта на формирането и провеждането на държавната политика относно доходите, трудовата заетост, образованието и професионалната квалификация в реалния сектор в съответствие с политиките на министерството на труда и социалната политика и министерството на образованието, младежта и науката в отделните области.
- Други.

❖ *Дирекция „Техническа хармонизация и политика за потребителите”(чл. 29 УПМИЕТ):*

- Подпомага министъра при разработването на националните политики в областта на стандартизацията, метрологията и акредитацията и осъществява взаимодействие с националните институции в тези области, по-конкретно с Българския институт за стандартизация, Държавната агенция за метрологичен и технически надзор, Българския институт по метрология и Изпълнителна агенция „Българска служба за акредитация”.

❖ Дирекция „Сигурност на енергоснабдяването” (чл. 32
УПМИЕТ):

- Подпомага министъра при провеждането на държавната политика по отношение на надеждност на снабдяването с енергия;
- Разработва опис на необходимите нови мощности за производство на електрическа енергия по закона за енергетиката и Закона за безопасно използване на ядрената енергия (ЗБИЯЕ);
- Осъществява изпълнението на контролните функции на министъра във връзка с техническото състояние, техническата експлоатация и дейността на оператора на електроенергийната система и предлага адекватни коригиращи мерки за подобряване на техническата и експлоатационната безопасност, ресурсните характеристики и надеждността на енергийните обекти;
- Събира, обработва и поддържа база данни за техническите и производствените показатели за надеждност и контролира изпълнението на производствените, инвестиционните и ремонтните програми и на програмите за есенно-зимната подготовка на енергийните обекти;
- Участва в разработването на нормативи за резервите от енергийни горива;
- Разработва и предлага за утвърждаване от министъра на задължителни показатели за степента на надеждност на снабдяването с електрическа енергия и минимални норми за сигурност на снабдяването с природен газ;
- Подпомага министъра при въвеждане на ограничителен режим и временно прекъсване на снабдяването с енергия;
- Разработва и предлага за утвърждаване от министъра на режимните фактори при определяне на количествата електрическа енергия от комбинирано производство;
- Подпомага министъра при провеждане на държавната политика в областта на управление на радиоактивните отпадъци, управление на отработеното ядрено гориво и извеждане от експлоатация на ядрени съоръжения;
- Организира и координира дейностите при подготовка на предложение за изграждане на национално хранилище за съхраняване и/или погребване на радиоактивни отпадъци по збияе;
- Изготвя, координира и осъществява мониторинг на стратегически планове в областта на извеждане от експлоатация на ядрени съоръжения;

- Осъществява мониторинг на изпълнението и координира мерките, произтичащи от задължения по международни договори, и дейностите по изпълнението на програми за повишаване на безопасността и надеждността, изграждането и извеждането от експлоатация на ядрени съоръжения;
- Осъществява изпълнението на контролните функции на министъра във връзка с реда и техническите условия за топлоснабдяване, прекратяване на топлоподаването и дяловото разпределение на топлинната енергия;
- Поддържа публичен регистър на лицата, извършващи услугата дялово разпределение;
- Подпомага министъра при разработване и предлагане на обща годишна квота за задължително изкупуване на електрическа енергия от производители, ползващи местни първични източници (на гориво), до 15 на сто от цялата първична енергия, необходима за производството на електрическа енергия, консумирана в страната, за всяка календарна година по съображения за сигурност на снабдяването;
- Организира и координира разработването и актуализирането на стратегия за управление на отработено ядрено гориво и на радиоактивните отпадъци и осъществява мониторинг на изпълнението на стратегия за управление на отработеното ядрено гориво и на радиоактивните отпадъци;
- Подпомага министъра относно упълномощаването на специализирани учебни центрове за провеждане на обучение и изпит за квалификационна група по правилника за безопасност и здраве при работа в електрически уредби на електрически и топлофикационни централи и по електрически мрежи и правилника за безопасност при работа в неелектрически уредби на електрически и топлофикационни централи и по топлопреносни мрежи и хидротехнически съоръжения;
- Участва в работни групи по обследване на аварии с енергийни съоръжения.

❖ Дирекция „Природни ресурси и концесии” (чл. 34 УПМИЕТ)

- Участва в разработването и провеждането на държавната политика и стратегия по управление на подземните богатства и развитие на минната индустрия с цел устойчивото развитие на страната, националната сигурност.

➤ *За контакти:*

1000 София, ул. „Славянска” 8

тел. централа: 02 9407001

факс: 02 987 2190; 02 981 9970; 02981 5039

www.mi.government.bg

e-mail: e-docs@mee.government.bg

2.1.6. МИНИСТЪРЪТ НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА

- Ръководи и контролира осъществяването на автомобилните превози на пътници и товари в Република България. (чл. 2, ал. 1 от ЗАП³⁴);
- Съвместно с министъра на вътрешните работи ръководи и осъществява контрола по прилагането на закона при извършването на превози на пътници и товари с моторни превозни средства с българска или чуждестранна регистрация с изключение на превозите, извършвани от Министерството на вътрешните работи, Министерството на отбраната и от съюзническите и/или чуждите въоръжени сили, преминаващи през територията на Република България или пребиваващи на нея (чл. 91, ал. 1 ЗАП);
- Ръководи и контролира гражданското въздухоплаване и гражданските въздухоплавателни средства и съоръжения на територията на Република България (чл. 8, ал. 1 от ЗГВ³⁵);
- Провежда държавната политика в железопътния транспорт (чл. 5 от Закона за железопътния транспорт);
- Е централен едноличен орган на изпълнителната власт за провеждане на държавната политика в областта на транспорта (чл. 3, ал. 1 от УПМТИТС³⁶);
- Упражнява своите правомощия в областта на транспорта, като:
 - разработва стратегия за развитие и реструктуриране на транспорта;
 - съвместно с министъра на регионалното развитие и благоустройството предлага на Министерския съвет стратегия за развитие на пътната инфраструктура и средносрочна програма за изпълнението ѝ;
 - създава условия за безопасност в търговското корабоплаване, гражданското въздухоплаване и железопътния транспорт и контролира спазването им;
 - организира и контролира технически разследването на авиационни

³⁴Закон за автомобилните превози

³⁵Закон за гражданското въздухоплаване

³⁶ Устройствен правилник на Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията

произшествия и сериозни инциденти; производствения в морските пространства и вътрешните водни пътища; производствения и инциденти в железопътния транспорт; поддържа система за задължително и доброволно докладване на авиационни производствения и сериозни инциденти, на производствения в морските пространства и вътрешните водни пътища, на производствения и инциденти в железопътния транспорт;

- организира контрола по спазването на условията за осъществяване на обществен превоз на пътници и товари и на документите, свързани с превоза;
- определя: документите за превоз; условията и реда за одобряване на типовете пътни превозни средства и измененията на тяхната конструкция; изискванията, на които трябва да отговарят водачите;
- издава документи за правоспособност, за техническа годност и национална принадлежност и за право на достъп до пазара в областта на транспорта и контролира изпълнението на задълженията, свързани с тях;

2.1.6.1. Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията

❖ *Дирекция „Звено за разследване на произшествия във
въздушния, водния и железопътния транспорт”*

- Пряко подчинение на министъра и извършва разследване на авиационни събития, разследване на произшествия в морските пространства и разследване на произшествия и инциденти в железопътния транспорт (чл. 35, ал. 1 УПМГИТС).

❖ *Дирекцията „Звено за разследване на произшествия във въздушния, водния и железопътния транспорт”:*

- Осъществява координация между ведомствата и юридическите лица, участващи при разследване на авиационни събития, разследване на произшествия в морските пространства и водните пътища и разследване на произшествия и инциденти в железопътния транспорт;
- Организира и участва в международни срещи, свързани с разследване на авиационни събития, разследване на произшествия в морските пространства и водните пътища и разследване на произшествия и инциденти в железопътния транспорт;
- Поддържа контакт с органи за разследване на произшествия на чужди държави за привличане на експерти в случай на тежко произшествие.

В областта на разследване на авиационните събития дирекцията:

- Изпълнява държавни функции по осигуряване безопасността на полетите посредством предотвратяване и разследване на авиационни събития;
- Поддържа система за задължително и доброволно докладване на авиационни събития: авиационни произшествия, сериозни инциденти и инциденти;
- Организира и контролира технически разследването на авиационни произшествия и сериозни инциденти и подпомага работата на създадените за целта комисии;
- Води архив за разследванията и поддържа информационна база данни за авиационните събития;
- Изготвя и разпространява информационен бюлетин за авиационните събития;
- Анализира действията на физическите и на юридическите лица в областта на въздухоплаването и функционирането на обектите и съоръженията, свързани с конкретното събитие;
- Е контактна точка за република България на европейската система за докладване на авиационни събития и отговаря за разпространяване на информация до заинтересувани страни.

В областта на разследване на произшествия в морските пространства и вътрешните водни пътища дирекцията:

- Изпълнява държавни функции по независимото разследване на произшествия;
- Организира и извършва разследване на произшествието;
- Поддържа система за докладване при възникване на произшествия, води архив и поддържа база данни.

В областта на разследване на произшествия и инциденти в железопътния транспорт дирекцията:

- Поддържа система за задължително и доброволно докладване на произшествия и инциденти;
- Организира и осигурява технически разследването на произшествия и инциденти и подпомага работата на създадените за целта комисии;
- Води архив за разследванията и поддържа информационна база данни;
- Осъществява контакт с органите за разследване на железопътни произшествия на чужди държави за привличане на експерти в случай на тежко железопътно произшествие.

❖ Дирекция „Национална транспортна политика” (чл. 52
УПМТИТС):

- Разработва целите и приоритетите в развитието на транспортния сектор и принципите при регулирането му;
- Разработва и актуализира транспортните стратегии, принципите, етапите и насоките на развитие на отделните видове транспорт, на базата на които изготвя проект на стратегия за развитие на транспорта;
- Подпомага министъра в дейността му по провеждане на държавната политика за развитието на пътната инфраструктура;
- Съвместно с агенция "пътна инфраструктура" изготвя и предлага за утвърждаване от министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията и министъра на регионалното развитие и благоустройството стратегия за развитие на пътната инфраструктура и средносрочна програма за изпълнението ѝ;
- Организира и координира общата екологична политика в транспортния сектор;
- Организира, координира и анализира статистическата информация, необходима за формиране на националната транспортна политика;
- Организира и координира общата енергийна политика в транспортния сектор;
- Участва в смесени международни и национални работни групи за проучване на международни транспортни разработки, включително за интермодален транспорт;
- Събира, анализира и обобщава информацията, свързана с безопасността на движението; въз основа на анализираната информация предлага конкретни мерки и решения.

❖ *Дирекция „Безопасност, технически надзор и управление при кризи” (чл. 56 УПМТИТС):*

- Осъществява държавен технически надзор върху съоръженията с повишена опасност в съответствие с действащото законодателство;
- Вписва в регистъра на министерството и издава удостоверения на лица за извършване на дейности по поддържане, ремонтване и преустройство на съоръжения с повишена опасност;
- Извършва първоначални, периодични и внезапни прегледи, проверки и изпитвания на съоръженията с повишена опасност, както и проверки на предприятията, сградите и другите обекти, в които съоръженията се произвеждат, монтират, поддържат, ремонтват и експлоатират;
- Издава задължителни писмени предписания на собственици или ползватели, работодатели, длъжностни и други лица и писмено разпорежда спиране на експлоатацията на предприятия и/или съоръжения с повишена опасност;
- Съставя актове за установяване нарушения на нормативната уредба и издава наказателни постановления в съответствие с разпоредбите на закона за техническите изисквания към продуктите и закона за здравословни и безопасни условия на труд;
- Координира стандартизационната и метрологичната дейност в транспортния отрасъл.

➤ *За контакти:*

1000 София, ул. „Дякон Игнатий” № 9

тел./факс: 02 988 5094, тел.: 02 940 9771 (справки), 02 940 9640 (приемна)

www.mtitc.government.bg

2.1.6.1.1. Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация” (чл. 2, ал. 5 ЗАП):

- Контролира изпълнението на изискванията към пунктовете за извършване на периодични прегледи за проверка на техническата изправност на пътни превозни средства;
- Разработва републиканската транспортна схема;
- Анализира действието на нормативните разпоредби в областта на автомобилния транспорт и оценява ефекта от прилагането им;
- Проверява наличието на условията по чл. 7 от ЗАП и на изискванията за достъп до международни превози на пътници и товари;
- Осъществява контролни функции по ЗАП.

❖ Дирекция „Автомобилни превози и международна дейност” (чл. 16 УПИААА³⁷):

- Анализира прилагането на действащата нормативна уредба, регламентираща автомобилните превози, и прави предложения за нейното усъвършенстване;
- Контролира спазването на режимите за извършване на вътрешни и международни автомобилни превози и при констатирани нарушения прави предложения за санкционирането им.

❖ Дирекция „Пътни превозни средства и водачи” (чл. 17 УПИААА):

- Прави предложения за въвеждане на стандарти в съответствие с правилата и наредбите за одобряване типа на нови моторни превозни средства и ремаркета, на системи, компоненти и отделни технически възли и анализира получените резултати от протоколите от изпитванията;

³⁷Устройствен правилник на изпълнителна агенция „Автомобилна администрация”

- Създава и поддържа база данни на типово одобрени нови моторни превозни средства и техните ремаркета, на системи, компоненти, отделни технически възли и на регистрирани пътни превозни средства с изменения в конструкцията;
- Издава документи за одобряване на типа на пътни превозни средства, необходими за тяхната регистрация или пререгистрация;
- Осъществява правомощията на министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията като компетентен орган при одобряване типа на нови пътни превозни средства, на системи, компоненти и отделни технически възли, монтирани в тях;
- Издава удостоверения за транспортна годност на пътните превозни средства, с които се извършват превози на опасни товари, създава и поддържа база данни за издадените удостоверения;
- Прави предложения за издаване на разрешения за извършване на периодични проверки за техническа изправност на пътни превозни средства и създава и поддържа база данни за издадените разрешения, в т.ч. на специалистите, извършващи техническите прегледи;
- Извършва процедури за одобряване типа на нови моторни превозни средства и техните ремаркета, на системи, компоненти и отделни технически възли;
- Прави предложения до министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията за издаване на разрешения за обучение на водачи, извършващи превоз на опасни товари, и на консултанти по безопасността при превоза на опасни товари; създава и поддържа база данни за издадените и отнетите разрешения;
- Организира и провежда изпити за професионална компетентност на ръководители на транспортната дейност на лицата, извършващи обществен превоз на пътници и товари, прави предложения за издаване на удостоверения за професионална компетентност и поддържа база данни за издадените удостоверения.

❖ *Главна дирекция „Контролна дейност – ДАИ” (Областните
отдели „Контролна дейност – ДАИ” (чл. 18 и 18а УПИААА):*

- Контролират спазването на изискванията на нормативните актове при превоза на пътници и товари с моторни превозни средства с българска и чуждестранна регистрация в страната, както и на всички документи, свързани с този превоз;
- Контролират спазването на изискванията на нормативните актове при превоза на пътници и товари за собствена сметка;
- Организируют контрола по спазването на европейската спогодба за работа на екипажите на превозните средства, извършващи международни превози (AETR) (ДВ, бр. 99 от 1995 г.), Европейската спогодба за международен превоз на опасни товари по шосе (ADR) (обн., дв, бр. 73 от 1995 г.; попр., бр. 63 от 2005 г.), Европейската спогодба за превоз на лесноразваляеми хранителни продукти и за специалните транспортни средства, които се ползват при тези превози (АТР) и на спогодбата за международни случайни превози на пътници, извършвани с автобуси (Интербус) (ДВ, бр. 18 от 2003 г.);
- Контролират пунктовете за извършване на периодични прегледи за проверка на техническата изправност на пътни превозни средства и качеството на извършваните прегледи;
- Контролират периодичността и качеството на извършваните предпътни прегледи на превозните средства и водачите им;
- Контролират състоянието на материалната база и изпълнението на учебните програми в учебните форми за подготовка на водачи на моторни превозни средства, получили разрешение по реда на закона за движението по пътищата;
- Съставят актове за установяване на административни нарушения при съответно овластяване за това на длъжностни лица от отделите;
- Създават и поддържат база данни за пътните превозни средства и за транспортната им годност;
- Издават удостоверения за обществен превоз на пътници или товари за пътните превозни средства;
- Организируют и провеждат изпити за професионална компетентност на водачите на леки таксиметрови автомобили и на ръководителите на транспортната дейност на лицата, извършващи таксиметров превоз на пътници;

- Дават разрешения за извършване на случайни превози на територията на република България;
- Провеждат изпитите на водачите, извършващи превози на опасни товари, и на консултанти по безопасността при превоза на опасни товари.

➤ *За контакти:*

1000 София, ул. „Гурко” № 5

www.rta.government.bg

e-mail: avto_a@rta.government.bg

2.1.7. МИНИСТЪРЪТ НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ:

- Централен едноличен орган на изпълнителната власт, който ръководи, координира и контролира осъществяването на държавната политика за защита на правата и свободите на гражданите, националната сигурност, обществения ред и защитата при бедствия (чл. 20, ал. 1 от ЗМВР³⁸);
- Провежда държавната политика за защита на правата и свободите на гражданите, националната сигурност, обществения ред и защитата при бедствия (чл. 21, т. 1 ЗМВР).

2.1.7.1. Министерство на вътрешните работи (МВР)

Основни задачи на МВР са:

- Осигуряване на пожарна безопасност, извършване на пожарогасителна и спасителна дейност при пожари и извънредни ситуации (чл. 6, т. 7 ЗМВР);
- Държавен противопожарен контрол, пожарогасителна и спасителна дейност при пожари, бедствия и извънредни ситуации (чл. 7, т. 12);
- Контрол по изпълнението и прилагането на превантивни мерки за защита по пожарогасителната и спасителната дейност (чл. 7, т. 13).

³⁸Закон за Министерството на вътрешните работи

❖ *Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението”*

- Национална специализирана структура на МВР за осигуряване на пожарна безопасност (чл. 52, ал. 1 ЗМВР).

За изпълнение на задачите си Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” извършва:

- Превантивна дейност;
- Държавен противопожарен контрол;
- Превантивен контрол;
- Пожарогасителна дейност;
- Спасителна дейност;
- Разрешителна и контролна дейност на търговци, извършващи дейности по пожарна безопасност в обекти и/или експлоатация на уреди и съоръжения, свързани с пожарната безопасност;
- Разрешителна и контролна дейност на продукти за пожарогасене по отношение на тяхната гасителна ефективност;
- Неотложни аварийно-възстановителни работи, оперативна защита при наводнения и операции по издирване и спасяване;
- Химическа, биологическа и радиационна защита при инциденти и аварии, свързани с опасни вещества и материали, и овладяване на екологични инциденти;
- Определяне на пожарните характеристики на строителни продукти и тактико-техническите и експлоатационните показатели на пожаротехническо и аварийно-спасително оборудване и гасителни вещества;
- Разработване на методики за установяване на причините за възникване на пожари.

➤ *За контакти:*

1000 София, ул. „6-ти Септември” № 29

тел.: 02 982 50 00 - Централa МВР

www.mvr.bg

2.1.8. МИНИСТЪРЪТ НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ:

- Централен едноличен орган на изпълнителната власт, който ръководи, координира и контролира прилагането на държавната политика в областта на земеделието, селските райони, горите, рибното стопанство и аквакултурите (чл. 4, ал. 1 от УПМЗХ³⁹);
- Управлява и контролира процесите на изпитване и установяване техническата изправност на земеделската техника (чл. 6, т. 14 УПМЗХ).

➤ За контакти:

1040 София, бул. „Христо Ботев” 55

тел.: 02 985 11 858, 02 985 11 384

www.mzh.government.bg

2.1.8.1.1. Контролно-техническата инспекция към министъра на земеделието и храните

Контролно-техническата инспекция осъществява дейностите, свързани със (чл. 2, ал. 2 от УПКТИ⁴⁰):

- Регистрацията на машини за земни работи, земеделската и горската техника, наричана по-нататък „техниката”;
- Контрола по техническото състояние и безопасността на техниката при работа с нея;
- Техническите прегледи на техниката;
- Придобиването и отнемането на правоспособност за работа с техниката;
- Контрола на дейностите по пускането на пазара, пускането в употреба и спирането от работа на техниката;
- Издаването и подмяната на свидетелствата за правоспособност за

³⁹Устройствения правилник на Министерството на земеделието и храните

⁴⁰Устройствен правилник на контролно-техническата инспекция към министъра на земеделието и храните

работа с техниката;

- Контрола върху:
 - наличието на одобрение на типа и съответствието с одобрения тип на нови колесни трактори, верижни трактори, ремаркета и сменяема прикачна техника, системи, компоненти и отделни технически възли за тях, за които е влязло в сила изискването за одобрение на типа;
 - наличието на одобрение на типа и съответствието с одобрения тип на нови двигатели с вътрешно горене, предназначени за или инсталирани на извънпътна техника;
- Проверка за наличието на регистрация на техниката;
- Удостоверяване на безопасността на употребявана техника;
- Изпитване, сертифициране и оценяване на съответствието на нова техника;
- Изпитване и проверки във връзка с одобрение на типа на нови колесни трактори.

➤ *За контакти:*

- Контролно-техническата инспекция
1618 София, бул. „Цар Борис III” № 136, вх. Б, ет. 8
тел.: 8952 310, факс: 8952 313
www.tcibg.eu
e-mail: kti@mbox.contact.bg
- Главна дирекция „Изпитване и сертифициране”
4023гр. Пловдив, ул. Ягодовско шосе №35, пк. 104
тел.: 032 632 384, факс: 032 265
e-mail: dic@filibe.net
- Териториално звено Русе
7000гр. Русе, бул. Тутракан №94, пк 370
тел.: 082 846 051, факс: 082 842 094
e-mail: testlab@dir.bg

ТАБЛИЦА 28

РС ⁴¹	Адрес	Телефон/ Факс	Ел. Поща
Благоевград	Благоевград 2700 ул. Ив.Михайлов, № 49, ет.3, ст.320 и 321	073/884131, факс: 0889/009057	blagoevgrad@tcibg.eu
Бургас	Бургас 8000 ул.Фердинандова 5, ет.5, ст.509	056/81 62 62 факс: 0886/742446	burgas@tcibg.eu
Варна	Варна 9002 ул. Алеко Константинов 17, ет.1, ст.1	052/621230 факс: 0889/201662	varna@tcibg.eu
Велико Търново	Велико Търново 5002 ул. Магистрална 30, ет.3	062/670550 факс: 0886/742450	v.tarnovo@tcibg.eu
Видин	Видин 3701 ул. Рибарска 12, ет.3, ст.33	094/601221 факс: 0884/930798	vidin@tcibg.eu
Враца	Враца 3000 ул. Христо Ботев 78, ет.2	092/663154 факс: 0885/903060	vratsa@tcibg.eu
Габрово	Габрово 5306 ул. Брянска 30, ет.11, ст.9	066/803672 факс: 0887/233842	gabrovo@tcibg.eu
Добрич	Добрич 9300 пл. Свобода 5, ет.8, ст.806	058/601047 факс: 0886/742464	dobrich@tcibg.eu
Кърджали	Кърджали 6600 бул. България 2А	0361/62078 факс: 0886/742466	
Кюстендил	Кюстендил 2502 бул. Македония 2, ет.4, ст.2	078/550698 факс: 0884/362040	kustendil@tcibg.eu
Ловеч	Ловеч 5501 бул. Търговка 43, ет.9, ст.911	068/600305 факс: 068/60 15 11	lovech@tcibg.eu
Монтана	Монтана 3400 жк Младост 2, ул.Монтана 22, ет.2, ст.14	096/301236 факс: 0884/362042	montana@tcibg.eu
Пазарджик	Пазарджик 4400 ул. Екзарх Йосиф 3, ет.4,	034/441737 факс: 0889/000905	pazardzhik@tcibg.eu

⁴¹Регионална служба

РС ⁴¹	Адрес	Телефон/ Факс	Ел. Поща
	ст.13		
Перник	Перник 2307 пл. Св. Иван Рилски 1, ет.15, ст.1, 2	076/601466 факс: 0886/742476	pernik@tcibg.eu
Плевен	Плевен 5805 ул. "Дойран" №136, ет.6, ст.68 и 69	064/837302 факс: 0886/742473	pleven@tcibg.eu
Пловдив	Пловдив 4002 бул. Марица 122 ет.2 ст.1 и ст.11	032/622815 факс: 0889/000904	plovdiv@tcibg.eu
Разград	Разград 7200 бул. България 15, ет.4, ст.13	084/661935 факс: 0885/720793	razgrad@tcibg.eu
Русе	Русе 7002 ул. Одрин 5, ет.1	082/874076 факс: 0886/742461	ruse@tcibg.eu
Силистра	Силистра 7500 ул. Христо Смирненски 2, ет.5	086/822301 факс: 0886/742462	silistra@tcibg.eu
Сливен	Сливен 8804 ул. Цар Освободител 1, ет.3, ст.315	044/662894 факс: 0886/742453	sliven@tcibg.eu
Смолян	Смолян 4700 бул. България 69, ет.1, ст.8	0301/63454 факс: 0301/63454	smolyan@tcibg.eu
София-град	София 1618 бул. "Цар Борис III" 136, ет.8	02/8952 326 факс: 0888/212312	s.grad@tcibg.eu
София-област	София 1618 бул. "Цар Борис III" 136, ет.8	02/8952 325 факс: 0889 509558	s.oblast@tcibg.eu
Стара Загора	Стара Загора 6001 ул. "Цар Симеон Велики" 157, блок Б, офис 16	042/260092 факс: 0886/742341	s.zagora@tcibg.eu
Търговище	Търговище 7702 ул. Иван Вазов 1, ет.2, ст.204, 206	0601/65103 факс: 0601/65103	targovishte@tcibg.eu
Хасково	Хасково 6300 ул. Патриарх Евтимий 2,	038/624280 факс: 0889/201304	haskovo@tcibg.eu

РС ⁴¹	Адрес	Телефон/ Факс	Ел. Поща
	ет.3, ст.106,107		
Шумен	Шумен 9700 ул. Цар Калоян 1, ст.2	054/830404 факс: 0886/742443	shumen@tcibg.eu
Ямбол	Ямбол 8600 ул. Търговска 164, ет.3	046/669075 факс: 0886/742441	yambol@tcibg.eu

2.1.9. МИНИСТЪРЪТ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ:

- Осъществява държавната политика по опазване на околната среда (чл. 8, ал. 1 от ЗООС⁴²);
- Ръководи, координира и контролира провеждането на държавната политика по предотвратяване и ограничаване на промишленото замърсяване (глава седма ЗООС);
- Упражнява контрол в случаите по чл. 25, т. 3 - 9 и 13 - 17 от Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВС) с цел опазване на околната среда (чл. 27, ал. 1, ЗЗВВХВС).
- Ръководи, координира и контролира разработването и провеждането на държавната политика в областта на опазването на околната среда, опазването и използването на водите (чл. 5, ал. 1 от УПМОСВ⁴³).

2.1.9.1. Министерството на околната среда и водите

- Осъществява контрол върху компонентите на околната среда и факторите, които им въздействат (чл. 148, ал. 1 ЗООС).
- ❖ *Дирекция „Превантивна дейност” осъществява (чл. 37 УПМОСВ):*
-

- Политиката по предотвратяване и превантивен контрол на замърсяването на околната среда;
- Методическо ръководство на иаос по отношение на издаването, преразглеждането, изменението и актуализирането и отмяната на комплексните разрешителни и по осъществяване контрола на шума в околната среда;
- Оценка на получената информация за планирани промени в работата на инсталации с издадени комплексни разрешителни, включително за

⁴²Закон за опазване на околната среда

⁴³Устройствен правилник на Министерството на околната среда и водите

наличие на „съществена промяна”;

- Контрол по спазване на сроковете за приключване и изискванията към процедурите по комплексни разрешителни и методическо ръководство на контрола по издадените комплексни разрешителни;
- Изпълнение на задълженията в съответствие с международната нормативна уредба по регистрите за изпускането и преноса на замърсители и участие в съответните работни органи;
- Координиране и контрол по изпълнението на програми за отстраняване на щетите върху околната среда от минали действия или бездействия при приватизация;
- Организиране и ръководство на цялостната дейност на схемата на общността за управление по околна среда и одит - emas, и провеждане на процедури за регистрация и контрол на съответствието с изискванията за регистрация по emas;
- Координиране съвместно със заинтересуваните министерства и ведомства на дейностите по защита от шум в околната среда;
- Провеждане на процедури за определяне на превантивни и оздравителни мерки при непосредствена заплахата за възникване на екологични щети или при причинени екологични щети в случаите, когато компетентен орган е министърът на околната среда и водите;
- Политиката по прилагане на международни актове (конвенции) в областта на управлението на химикалите относно: процедурата по предварително обосновано съгласие при международната търговия с определени опасни химикали и пестициди, устойчивите органични замърсители, трансграничните въздействия на промишлените аварии;
- Участие в изготвянето на предложения за оценяване на вещества, предложения за идентифициране на особено опасни вещества за разрешаване и предложения за ограничаване на химикали;
- Дейности във връзка с вноса и износа на опасни химикали;
- Провеждане на процедури и изготвянето на проекти на разрешителни за предотвратяване на големи аварии с опасни вещества и за ограничаване на последствията от тях;
- Предоставяне на информация на обществеността за рисковете и безопасната употреба на химикалите;
- Поддържане на публични регистри:
 - на експертите, извършващи екологична оценка и ОВОС;

- с данни за извършване на процедурите по ОВОС и екологична оценка на планове и програми;
- с данни за резултатите от издаването, преразглеждането, изменението и актуализирането на комплексните разрешителни и информационна база данни за най-добрите налични техники;
- на операторите, осъществяващи стопански дейности в обхвата на нормативната уредба по отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети;
- за осъществяваните дейности по химикали.

➤ *За контакти:*

1000София, бул. „Мария Луиза” № 22

тел.: 02 940 6000

www.moew.government.bg

e-mail: feedback@moew.government.bg

2.1.9.1.1. Изпълнителна агенция по околна среда

○ Изпълнителната агенция по околна среда е администрация към министъра на околната среда и водите за осъществяване прилагането на изискванията на законодателството и нормативната уредба, свързани с околната среда, в т.ч. ръководство на Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС) (чл. 2, ал. 1 от УПИАОС⁴⁴).

❖ *Главна дирекция „Лабораторно-аналитична дейност”*

○ Извършва лабораторно-аналитична дейност, свързана с набиране и анализ на проби от околната среда, за осигуряване дейността на НСМОС по заявка от басейновите дирекции за управление на водите, регионалните инспекции по околната среда и водите, външни клиенти, както и по сигнали и жалби на граждани, правителствени и неправителствени организации (чл. 16 УПИАОС).

❖ *Дирекция „Мониторинг и оценка на околната среда” (чл. 17 УПИАОС):*

- Администрира НСМОС;
- Администрира Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на гама-фона в Република България и автоматизираната система за радиационен мониторинг на река Дунав в района на АЕЦ "Козлодуй";
- Извършва анализи и оценки на състоянието на околната среда по компоненти и фактори;
- Разработва и прилага индикатори и методологии за оценка на състоянието и въздействието върху околната среда;
- Изготвя национално представителна информация за състоянието на околната среда и природните ресурси.

⁴⁴Устройствен правилник на Изпълнителната агенция по околна среда

❖ Дирекция „Разрешителни режими”(чл. 18 УПИАОС):

- Провежда процедури по издаване, преразглеждане, актуализиране, изменение и отменяне на комплексни разрешителни по реда на глава седма, раздел II от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и Наредбата за условията и реда за издаване на комплексни разрешителни;
- Осъществява административно управление, текущо поддържане и осигуряване на ефективно функциониране на Европейския регистър за изпускане и пренос на замърсители (ЕРИПЗ) съгласно изискванията на Регламент (ЕО) 166/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 18 януари 2006 г. За създаване на Европейски регистър за изпускането и преноса на замърсители и за изменение на Директиви 91/689/ЕИО и 96/61/ЕО на Съвета;
- Изготвя доклади съгласно изискванията на Регламент (ЕО) 11/2006 на Европейския парламент и на Съвета относно създаване на ЕРИПЗ;
- Осъществява административно управление, текущо поддържане и осигуряване на ефективно функциониране на публичния регистър за резултатите от мониторинга на емисиите, предвиден в комплексните разрешителни, съгласно чл. 130 ЗООС.

➤ *За контакти:*

1618 София, бул. „Цар Борис III” № 136, п.к. 251

тел.: 02 940 64 78, факс: 02 955 90 15, telex: 02 238 94

www.eea.government.bg

e-mail: ncesd@eea.government.bg

2.1.10. МИНИСТЪРЪТ НА ОТБРАНАТА

- Контролира дейностите по създаване на безопасни и здравословни условия за изпълнение на военната служба и за полагане на труд в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия (чл. 26, т. 9 от ЗОВСРБ⁴⁵).

2.1.10.1. Министерство на отбраната

❖ *Дирекция „Управление на човешките ресурси”*

- Подпомага министъра при осъществяване на политиката и дейността по безопасни и здравословни условия на труд във въоръжените сили и осъществява контрол по спазването ѝ (чл. 30, т. 21 от УПМО⁴⁶).

➤ *За контакти:*

1092 София, ул. „Дякон Игнатий” № 3

тел. централа: 02 92 20 922, факс: 02 987 96 93

www.mod.bg

e-mail: presscntr@mod.bg

⁴⁵Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България

⁴⁶Устройствен правилник на Министерството на отбраната

2.1.11. ДЪРЖАВНАТА АГЕНЦИЯ ЗА МЕТРОЛОГИЧЕН И ТЕХНИЧЕСКИ НАДЗОР (ДАМТН)

ДАМТН осъществява следните дейности (чл. 3, ал. 2 от УПДАМТН⁴⁷):

- В областта на държавното управление на метрологията:
 - оправомощава или отнема оправомощаването на лица за извършване на проверка на средства за измерване;
 - осъществява метрологичен надзор;
 - по предложение на председателя на Българския институт по метрология (БИМ) определя периодичността на проверката на средствата за измерване в употреба, които подлежат на контрол, и предлага на председателя на БИМ отменяне на одобрението на типа на средствата за измерване, когато при метрологичния надзор се установи, че е налице основание по чл. 36, ал. 1 от Закона за измерванията;
- осъществява надзор на пуснатите на пазара и/или пуснатите в действие продукти, за които има съществени изисквания, определени съгласно Закона за техническите изисквания към продуктите;
- издава и отнема разрешения на лица за оценяване съответствието на продуктите със съществените изисквания по чл. 9, ал. 1 от Закона за техническите изисквания към продуктите, издава предписания на лица, получили разрешение за оценяване на съответствието, за временно спиране на дейността им в случаите по чл. 14в, ал. 4 от Закона за техническите изисквания към продуктите, обявява в Информационната система за нотифицираните и оправомощените органи в областта на директивите от „Нов подход”;
- издава и отнема разрешения на лица за оценяване съответствието на медицински изделия по чл. 61, ал. 1 и чл. 72, ал. 1 от Закона за медицинските изделия и издава заповеди за временно спиране на дейността им в случаите по чл. 71, ал. 4 от Закона за медицинските изделия;
- осъществява технически надзор на съоръженията с повишена опасност;
- издава и отнема лицензии на лица за осъществяване на технически

⁴⁷Устройствен правилник на Държавната агенция за метрологичен и технически надзор

надзор на съоръженията с повишена опасност;

- регистрира и издава удостоверения на лица за извършване на дейностите поддържане, ремонтване и преустройство на съоръжения с повишена опасност, заличава лицата от регистъра и обезсилва издадените удостоверения;

- ръководи методически специализираните органи за технически надзор на Министерството на транспорта, Министерството на вътрешните работи и Министерството на отбраната;

- дава становища за издаване на разрешително по чл. 104, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда, за изграждането и експлоатацията на нови и експлоатацията на действащи предприятия и/или съоръжения, класифицирани като „предприятия и/или съоръжения с нисък рисков потенциал” или като „предприятия и/или съоръжения с висок рисков потенциал”;

- осъществява контрол на качеството на течните горива;

- регистрира и издава удостоверения на лица, които извършват монтаж или монтаж и ремонт на тахографи, заличава лицата от регистъра и обезсилва издадените удостоверения;

- организира издаването на официален бюлетин, в който се публикува определена с нормативни актове информация относно дейността на ДАМТН.

➤ *За контакти:*

1797 София, бул. „Г.М.Димитров” №52А

тел.:02 980 89 20 (председател); 02 980 63 17 (деловодство)

факс:02 986 17 07

<http://www.damtn.government.bg>

e-mail:damtn@damtn.government.bg:

2.1.12. АГЕНЦИЯ ЗА ЯДРЕНО РЕГУЛИРАНЕ

Председателят на агенцията е независим специализиран орган на изпълнителната власт, който осъществява държавното регулиране на безопасното използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения и на безопасното управление на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво в рамките на предоставените му от закона правомощия.(чл. 3, ал. 1 от УПАЯР⁴⁸).

Председателят на агенцията изпълнява следните функции (чл. 4 УПАЯР):

- В областта на държавното регулиране и контрола при използването на ядрената енергия и йонизиращите лъчения и при управлението на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво:
 - организира подготовката и извършването на необходимите действия по издаване на лицензиите и разрешенията, предвидени в Закона за безопасно използване на ядрената енергия (ЗБИЯЕ);
 - издава, изменя, допълва, подновява, прекратява и отнема лицензии и разрешения за безопасно осъществяване на дейностите по ЗБИЯЕ;
 - осъществява контрол по спазване на изискванията и нормите за безопасно използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения, управлението на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво и на условията на издадените лицензии и разрешения;
 - издава и отнема удостоверения за правоспособност за работа в ядрени съоръжения;
 - налага принудителните административни мерки и административните наказания в случаите, предвидени в ЗБИЯЕ;
 - възлага извършването на експертизи, проучвания и изследвания, свързани с ядрената безопасност и радиационната защита при използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения и при управление на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво;
 - осъществява взаимодействие с органите на изпълнителната власт, в чиято компетентност са предоставени регулаторни и контролни функции в областта на използването на ядрената енергия и йонизиращите лъчения, и предлага на Министерския съвет мерки за координиране на тези дейности;

⁴⁸Устройствен правилник на Агенцията за ядрено регулиране

- създава със заповед наблюдавани зони около ядрени съоръжения и други обекти с източници на йонизиращи лъчения;

- Предоставя на граждани, юридически лица и държавни органи обективна информация относно състоянието на ядрената безопасност и радиационната защита;

- Внася ежегодно в министерския съвет доклад за състоянието на ядрената безопасност и радиационната защита при използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения и при управление на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво, както и за дейността на агенцията;

- Организира и координира подготовката и внася в министерския съвет доклади в изпълнение на задълженията по конвенцията за ядрена безопасност и единната конвенция за безопасност при управление на отработено гориво и за безопасност при управление на радиоактивни отпадъци;

- Разработва и предлага за приемане от министерския съвет наредби по прилагането на ЗБИЯЕ;

- Координира изпълнението на задълженията по прилагане на гаранциите, произтичащи от договора за създаване на европейска общност по атомна енергия (договора за създаване на ЕВРАТОМ), във връзка с провеждането на инспекции на територията на Република България и проверява спазването на задълженията, поети в съответствие с ДНЯО, за да не се допусне отклоняване на ядрен материал за производство на ядрено оръжие.

➤ *За контрол:*

1574 София, бул. „Шипченски проход” 69

тел.: 02 9406 800, факс: 02 9406 919

www.bnsa.bas.bg

e-mail: mail@bnra.bg

2.1.13. НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ (НОИ)

Съгласно Кодекса за социално осигуряване НОИ:

- Администрира задължителното осигуряване за инвалидност, трудова злополука и професионално заболяване;
- Осъществява контрол по отношение експертизата на работоспособността;
- Разследва трудовите злополуки;
- Поддържа информационна система за трудовите злополуки и професионалните болести;
- Определя размера на осигурителната вноска за фонд „трудова злополука и професионална болест”
- Фонд „трудова злополука и професионална болест” на ДООфинансира мероприятия за предотвратяване на трудовите злополуки и професионалните болести и за подобряване условията на труд (чл. 65 КСО).

➤ *За контакти:*

1303 София, бул. „Ал. Стамболийски” № 62 – 64

тел.: 02 926 10 10; 089 419 10 10; 088 218 70 10

www.noi.bg

e-mail: noi@nssi.bg

2.1.14. КАПАЦИТЕТ НА КОМПЕТЕНТНИТЕ ОРГАНИ С ФУНКЦИИ И ОТГОВОРНОСТИ В ОБЛАСТТА НА БЗР

Капацитетът е сложно съставно понятие, което включва множество показатели, по които трябва да се направи конкретно изследване за възможността на отделния орган на изпълнителната власт да изпълнява функциите и задачите, възложени му с нормативните актове.

На изследване следва да се подложи съответствието между функциите и задачите и:

- Административната структура – централна и териториална администрация;
- Съотношението на общата и специализираната администрация;
- Персонала – брой, квалификация, преквалификация и обучение;
- Материалната база;
- Материално – техническото обезпечаване на дейността;
- Хардуерното, софтуерното, програмното, комуникационното и информационното обезпечаване на дейността и персонала, зает с нея;
- Сложността на извършваните дейности и необходимото време за извършването им;
- Териториалното разположение и разпределение на обектите за контрол, както и техният брой, структура, големина и достъпност;
- Утвърдените правила, процедури и методи за извършване на отделните дейности;
- Специализацията и интегрирането на дейността и контрола;
- Методите на взаимодействие и координация между отделните административни органи при осъществяване на съвместна дейност;
- И други.

Компетентните органи, не поддържат публична информация за капацитета си да изпълняват функции и отговорности в областта на БЗР. Обикновено подобна информация се изготвя на базата на анализ и оценка по посочените по-горе показатели и се използва от звената с ръководни функции при разработването и провеждането на конкретни политики и програми. За целите на настоящия профил, с оглед осигуряване на информация за капацитета на всеки орган на изпълнителната власт е представена

информация за администрациите, които имат отговорности по БЗР съгласно устройствените им правилници.

- **Министерството на труда и социалната политика** – в структурата на специализираната администрация е създадена дирекция „Трудово право, общественно осигуряване и условия на труд” с функции в областта на трудовото и осигурителното право, и безопасността и здравето при работа - на национално ниво.

- **Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда”** – с устройствения правилник е утвърдена числеността на персонала и структура на инспекцията разпределена в 3 специализирани дирекции на централно ниво и 21 териториални дирекции.

- **Министерството на здравеопазването** - в структурата на специализираната администрация е създадена дирекция „Обществено здраве и управление на специализирани донорски програми” с функции по БЗР от компетентността на министъра.

- **Националният център по общественото здраве и анализи** - с устройствения правилник е утвърдена числеността на персонала и административната структура на центъра, обособена в 5 дирекции и 3 самостоятелни отдела.

- **Регионални здравни инспекции** - с устройствения правилник е утвърдена числеността на персонала и териториалната структура на инспекциите със седалище населеното място - административен център на областта.

- **Националният център по радиобиология и радиационна защита** - центърът е структуриран в специализирани звена в съответствие с основните направления на дейност в областта на радиобиологията, радиационната защита, радиационния контрол, медицинската радиологична защита и учебно-информационната дейност.

- **Министерството на регионалното развитие и благоустройството** - в структурата на специализираната администрация са създадени дирекция „Технически правила и норми” и дирекция „Водоснабдяване и канализация” с функции по БЗР от компетентността на министъра.

- **Дирекцията за национален строителен контрол** - Дирекцията за национален строителен контрол е структурирана в обща и специализирана администрация и има 6 регионални дирекции за национален строителен контрол с 28 регионални отдела.

- **Министерството на икономиката, енергетиката и туризма** - в структурата на специализираната администрация са създадени дирекция „Техническа хармонизация и политика за потребителите” и дирекция „Сигурност на енергоснабдяването” с функции по БЗР от компетентността на министъра.

- **Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията** - в структурата на специализираната администрация са създадени дирекция „Звено за разследване на произшествия във въздушния, водния и железопътния транспорт” и дирекция „Национална транспортна политика” с функции по БЗР от компетентността на министъра.

- **Изпълнителна агенция ”Автомобилна администрация”** – с устройствения правилник специализираната администрация е организирана в 2 дирекции и една главна дирекция с 27 областни отдела „Контролна дейност – ДАИ”.

- **Министерството на вътрешните работи** – със Закона за Министерството на вътрешните работи е създадена главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” със специализирани функции. Към главната дирекция са създадени областни и регионални структури за пожарна безопасност и защита на населението.

- **Министерството на земеделието и храните** – с устройствения правилник не е посочена специализирана дирекция с функции в областта на БЗР от компетенциите на министъра.

- **Контролно-техническата инспекция към министъра на земеделието и храните** – с устройствения правилник са определени числеността и структурата на инспекцията – с 28 регионални служби в административните центрове на областите и 2 териториални звена за изпитване и сертифициране.

- **Министерството на околната среда и водите** – с устройствения правилник са вменени функции по БЗР от компетентността на министъра на дирекция „Превантивна дейност”.

- **Изпълнителната агенция по околна среда** – с устройствения правилник специализираната администрация е обособена в две дирекции и една главна дирекция с 14 териториални звена.

- **Министерството на отбраната** – дирекция „Управление на човешките ресурси”, според устройствения правилник на министерството, подпомага министъра по контрола и управлението на дейността по БЗР в системата на министерството.

- **Държавната агенция за метрологичен и технически надзор** -

специализираната администрация на ДАМТН е организирана в една дирекция и 4 главни дирекции с териториални звена.

- **Агенцията за ядрено регулиране** - специализираната администрация на агенцията е организирана в една главна дирекция с едно териториално звено и три дирекции.

- **Национален осигурителен институт** – институтът разполага с 28 териториални поделения „Районно управление социално осигуряване” със седалище в градовете областни центрове.

2.2. КОМПЕТЕНТНИ ОРГАНИ С КОНТРОЛНИ ФУНКЦИИ В ОБЛАСТТА НА БЗР

2.2.1. ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ „ГЛАВНА ИНСПЕКЦИЯ ПО ТРУДА”:

- Осъществява цялостния контрол за спазване на трудовото законодателство във всички отрасли и дейности;
- Осъществява и специализирана контролна дейност по спазването на законодателството, свързано с изпълнението на държавната служба, и на правата и задълженията на страните по служебното правоотношение;
- Упражнява специализирания контрол по спазването на закона за здравословни и безопасни условия на труд, закона за насърчаване на заетостта и на други нормативни актове, когато това е възложено със закон.

➤ *За контакти:*

1000София, бул. „Дондуков” № 3

тел./факс: 02/987 47 17

www.gli.government.bg

e-mail: secr-idirector@gli.government.bg

2.2.2. ДЪРЖАВНАТА АГЕНЦИЯ ЗА МЕТРОЛОГИЧЕН И ТЕХНИЧЕСКИ НАДЗОР ОСЪЩЕСТВЯВА:

- Метрологичен надзор;
- Надзор на пуснатите на пазара и/или пуснатите в действие продукти, за които има съществени изисквания, определени съгласно закона за техническите изисквания към продуктите;
- Технически надзор на съоръженията с повишена опасност;
- Контрол на качеството на течните горива;

➤ *За контакти:*

1797 София, бул. „Г.М.Димитров” №52А

тел.:02 980 89 20 (председател); 02 980 63 17 (деловодство)

факс:02 986 17 07

<http://www.damtn.government.bg>

e-mail:damtn@damtn.government.bg:

2.2.3. АГЕНЦИЯ ЗА ЯДРЕНО РЕГУЛИРАНЕ

Агенцията за ядрено регулиране осъществява държавното регулиране на безопасното използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения и на безопасното управление на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво в рамките на предоставените му от закона правомощия.

➤ *За контакти:*

1574София, бул. „Шипченски проход” 69

тел.: 02 9406 800, факс: 02 9406 919

www.bnsa.bas.bg

e-mail: mail@bnra.bg

2.2.4. ДИРЕКЦИЯТА ЗА НАЦИОНАЛЕН СТРОИТЕЛЕН КОНТРОЛ КЪМ МИНИСТЪРА НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО:

Дирекцията за национален строителен контрол упражнява контрол по спазването на Закона за устройство на територията (ЗУТ) и на нормативните актове по прилагането му при проектирането и строителството, в т.ч. влагането на качествени строителни материали и изделия с оглед осигуряване на сигурността, безопасността, достъпността и другите нормативни изисквания към строежите, и обследва и документира аварията в строителството.

➤ *За контакти:*

София, бул. „Христо Ботев” №47

тел.:02 9159 137, факс: 02 952 19 91

www.dnsk.mrrb.government.bg

e-mail: dnsk@dnsk.mrrb.government.bg

2.2.5. ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ „ПОЖАРНА БЕЗОПАСНОСТ И ЗАЩИТА НА НАСЕЛЕНИЕТО” НА МИНИСТЕРСТВОТО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Главната дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” извършва:

- Превантивна дейност;
- Държавен противопожарен контрол;
- Превантивен контрол.

➤ За контакти:

1000София, ул. „6-ти Септември” № 29

тел.: 02982 50 00 - Централа МВР

www.mvr.bg

2.2.6. КОНТРОЛНО-ТЕХНИЧЕСКАТА ИНСПЕКЦИЯ КЪМ МИНИСТЪРА НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

Контролно-техническата инспекция осъществява дейностите, свързани със:

- Регистрацията на машини за земни работи, земеделската и горската техника;
- Контрола по техническото състояние и безопасността на техниката при работа с нея;
- Техническите прегледи на техниката;
- Придобиването и отнемането на правоспособност за работа с техниката;
- Контрола на дейностите по пускането на пазара, пускането в употреба и спирането от работа на техниката;
- Издаването и подмяната на свидетелствата за правоспособност за работа с техниката;
- Контрола върху:
 - наличието на одобрение на типа и съответствието с одобрения тип на нови колесни трактори, верижни трактори, ремаркета и сменяема прикачна

техника, системи, компоненти и отделни технически възли за тях, за които е влязло в сила изискването за одобрение на типа;

- наличието на одобрение на типа и съответствието с одобрения тип на нови двигатели с вътрешно горене, предназначени за или инсталирани на извънпътна техника;

- проверка за наличието на регистрация на техниката;
- удостоверяване на безопасността на употребявана техника;
- изпитване, сертифициране и оценяване на съответствието на нова техника;
- изпитване и проверки във връзка с одобрение на типа на нови колесни трактори.

➤ *За контакти:*

1618София, бул. „Цар Борис III”№ 136, вх. Б, ет. 8

тел.: 8952 310, факс: 8952 313

www.tcibg.eu

e-mail: kti@mbox.contact.bg

2.2.7. МИНИСТЕРСТВОТО НА ИКОНОМИКАТА, ЕНЕРГЕТИКАТА И ТУРИЗМА

Министърът на икономиката, енергетиката и туризма:

- Провежда предварителен, текущ и последващ контрол за:
 - техническото състояние и експлоатацията на енергийните обекти;
 - прилагането на реда и техническите условия за топлоснабдяване, прекратяване на топлоподаването и прилагане на дяловото разпределение на топлинна енергия;
 - изпълнението на задължението за набиране и съхраняване на резервите от горива, необходими за сигурно и непрекъснато снабдяване с енергия;
 - готовността на енергийните обекти за работа при бедствия и военно положение;
 - изпълнението на задълженията по Закона за енергетиката за предоставяне на информация на Министерството на икономиката, енергетиката и туризма.

➤ *За контакти:*

София, ул. „Славянска” 8

тел. централа: 02 9407001, факс: 02 987 2190; 02 981 9970; 02981 5039

www.mi.government.bg

e-mail: e-docs@mee.government.bg

2.2.8. МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА

Министърът на транспорта, информационните технологии и съобщенията:

- Създава условия за безопасност в търговското корабоплаване, гражданското въздухоплаване и железопътния транспорт и контролира спазването им;
- Организира и контролира технически разследването на авиационни произшествия и сериозни инциденти; произшествия в морските пространства и вътрешните водни пътища; произшествия и инциденти в железопътния транспорт; поддържа система за задължително и доброволно докладване на авиационни произшествия и сериозни инциденти, на произшествия в морските пространства и вътрешните водни пътища, на произшествия и инциденти в железопътния транспорт;
- Организира контрола по спазването на условията за осъществяване на обществен превоз на пътници и товари и на документите, свързани с превоза;
- Определя: документите за превоз; условията и реда за одобряване на типовете пътни превозни средства и измененията на тяхната конструкция; изискванията, на които трябва да отговарят водачите;
- Издава документи за правоспособност, за техническа годност и национална принадлежност и за право на достъп до пазара в областта на транспорта и контролира изпълнението на задълженията, свързани с тях.

➤ *За контакти:*

1000 София, ул. „Дякон Игнатий” № 9

Справки: телефон 02 940 9771

Приемна: телефон 02 940 9640

Тел./Факс: 02 988 5094

www.mtitc.government.bg

2.2.9. МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

Министърът на околната среда и водите:

- Ръководи, координира и контролира провеждането на държавната политика по предотвратяване и ограничаване на промишленото замърсяване;
- Упражнява контрол в случаите по чл. 25, т. 3 - 9 и 13 - 17 от закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВС) с цел опазване на околната среда.

➤ *За контакти:*

1000 София, бул. „Мария Луиза” № 22

тел.: 02 940 6000

www.moew.government.bg

e-mail: feedback@moew.government.bg

2.2.10. МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА

Министърът на отбраната контролира дейностите по създаване на безопасни и здравословни условия за изпълнение на военната служба и за полагане на труд в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия.

➤ *За контакти:*

1092 София, ул. „Дякон Игнатий” № 3

Телефонна централа: 02 92 20 922, Факс: 02 987 96 93

www.mod.bg

e-mail: presscntr@mod.bg

2.2.11. МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Министърът на здравеопазването упражнява контрол върху дейността на службите по трудова медицина съгласно Закона за здравословни и безопасни условия на труд.

➤ *За контакти:*

1000София, пл. „Св. Неделя“ № 5

тел.: 02 981 01 11

www.mh.government.bg

2.2.12. НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЯ ЗА ПРИХОДИТЕ

Националната агенция за приходите осъществява контрол по отношение на:

- Спазването на осигурителното законодателство, съгласно предоставените й правомощията;
- Работодателите за изпълнението на задълженията им, свързани с подаване на уведомления до съответната териториална дирекция на националната агенция за приходите за сключване, изменение или прекратяване на трудови правоотношения.

➤ *За контакти:*

1000София,бул. Дондуков 52

Информационен център на НАП: 0700 18 700

www.nap.bg

e-mail: nap@nra.bg и infocenter@nra.bg

2.2.13. НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

Националният осигурителен институт осъществява контрол по спазването на нормативните актове по държавното обществено осигуряване във връзка с дейността, възложена на Националния осигурителен институт.

➤ *За контакти:*

1303София, бул. „Ал. Стамболийски” № 62 – 64

тел.: 02 926 1010; 089 4191010; 088 2187010

www.noi.bg

e-mail: noi@nssi.bg

2.3. ОРГАНИЗАЦИИ НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ И НА РАБОТНИЦИТЕ И СЛУЖИТЕЛИТЕ, ПРИЗНАТИ ЗА ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА НАЦИОНАЛНО РАВНИЩЕ

2.3.1. ОРГАНИЗАЦИИ НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ

2.3.1.1. Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ)

АИКБ е сдружение с нестопанска цел за осъществяване на дейност в частна полза, действаща на основание на Закона за юридическите лица с нестопанска цел. Асоциацията е юридическо лице със седалище в град София и адрес на управление район “Изгрев“, ул. “Фредерик Жолио-Кюри” № 20, ет. 8. За контакти: тел.: 00359 2/963 37 52, 963 37 56; website: www.bica-bg.org; e-mail: bica@bica-bg.org.

С Решение № 640 от 26 юли 2012 год. на Министерския съвет, АИКБ е призната за представителна организация на работодателите на национално равнище за срок от 4 години.

Целите на Асоциацията са:

- Защита на общите интереси на нейните членове,
- Усъвършенстване на корпоративното управление,
- Развитие на инвестиционните процеси у нас,
- Ускоряване на подготовката на нейните членове за участие в единния европейски пазар.

Предмет на дейност:

- Събиране и разпространяване на информация за законодателството в страната и чужбина, както и всякаква друга информация полезна за дейността на Асоциацията и нейните членове.
- Организиране на форуми за размяна на идеи, опит и друга информация в сферата на корпоративното управление, инвестиционния процес и европейската интеграция.
- Съдействие за вътрешните и външните комуникации на членовете.
- Координиране на проучвания, проекти и дейности от общ интерес

на членовете си.

- Други дейности, незабранени от българското законодателство, вкл.: издателска дейност; организиране на семинари и конференции; консултантска дейност; извършване на анализи и икономически прогнози и информационни услуги.

Членство, права и задължения

Членове на Асоциацията могат да бъдат български и чуждестранни юридически лица и дееспособни физически лица. Членуването в Асоциацията е доброволно. Всеки член има право да участва в управлението на Асоциацията, да бъде информиран за нейната дейност, да се ползва от имуществото и, от резултатите от нейната дейност по реда, предвиден в Устава на асоциацията.

Членовете на Асоциацията могат да учредяват местни (областни, общински) структури в съответствие с административното устройство на страната.

В Асоциацията могат да членуват като колективни членове отраслови организации, браншови организации, други организации на работодатели и сдружения.

Органи на Асоциацията

Общо събрание, Национален съвет, Управителен съвет, Контролен съвет и Главен секретар.

- Общото събрание е върховен орган на Асоциацията. То се състои от всички членове на Асоциацията. Общото събрание:
 - определя главните насоки за развитие на Асоциацията;
 - изменя и допълва Устава и приема други вътрешни актове;
 - избира и освобождава членовете на Националния съвет, Управителния и Контролния съвети;
 - взема решение за преобразуване и прекратяване на Асоциацията;
 - приема бюджета на Асоциацията;
 - приема отчет за дейността на Националния съвет и Управителния съвет;
 - одобрява доклада на Контролния съвет;
 - отменя решения на другите органи на Асоциацията, които противоречат на закона, Устава или други вътрешни актове;
 - взема и други решения, предвидени и произтичащи от Устава.

○ Националният съвет е орган на Общото събрание, който действа в периодите между заседанията на Общото събрание. Избира се от Общото събрание и се състои от физически лица, сред които представители на холдинговите, инвестиционни и други търговски дружества, на местните структури. Членовете на Националния съвет се избират за срок до 3 години, и могат да бъдат преизбирани без ограничение. Националният съвет:

- определя насоките на работата на Управителния съвет;
- изпълнява функциите на Общото събрание в периода между заседанията му;
- приема и изключва членове на Асоциацията;
- взема решение за откриване и закриване на клонове;
- взема решение за участие в други организации;
- приема основните насоки и програмата за дейността на сдружението;
- защитава интересите на членовете на Асоциацията пред всички органи и организации в страната и чужбина;
- взема решения относно дължимостта и размера на членския внос;
- избира и назначава главен секретар на Асоциацията;
- отчита дейността си пред Общото събрание;
- може да създава постоянни и временни комисии по значими за членовете на Асоциацията въпроси, както и да определя тяхната компетентност.

○ Управителен съвет. Управителен орган на Асоциацията, който се състои от 3 (три) до 7 (седем) физически лица, избрани от Общото събрание за срок до три години, като могат да бъдат преизбирани без ограничение. Управителният съвет:

- определя обема на представителната власт на отделни негови членове;
- осигурява изпълнението на решенията на Общото събрание и на Националния съвет;
- разработва и предлага насоки за развитието на Асоциацията;
- в рамките на предоставената му от Националния съвет

компетентност осигурява защита на интересите на членовете на Асоциацията пред всички органи и организации в страната и чужбина;

- разпорежда се с имуществото на сдружението при спазване изискванията на устава;
- отчита се за извършената дейност пред Общото събрание, а в периода между Общите събрания пред Националния съвет.
- подготвя и внася в Националния съвет за обсъждане и в Общото събрание проект за годишен бюджет;
- подготвя и внася ежегодно в Националния съвет за обсъждане и в Общото събрание отчет за дейността на Асоциацията;
- определя реда и организира извършването на дейността на сдружението и носи отговорност за това;
- определя адреса на сдружението;
- взема решения по всички въпроси, които по закон или съгласно устава не спадат в правата на друг орган;
- изпълнява и други задължения, предвидени в Устава.

○ Контролен съвет. Орган на Общото събрание на Асоциацията. Състои от 3 до 7 физически лица и не може да включва повече от един представител на който и да е член на Асоциацията. Холдингови структури или свързани лица по смисъла на търговския закон не могат да имат повече от един представител в Контролния съвет. Членовете на Контролния съвет се избират за срок до три години, като едно и също лице не може да заема длъжността повече от два последователни мандата. Контролният съвет:

- осъществява цялостната ревизионно-контролна дейност върху изпълнение на решенията на Общото събрание, на Управителния съвет и тези, произтичащи от нормативните актове и вътрешно устройствени документи;
- има право на достъп до всички документи на Асоциацията с оглед осъществяване на функциите си;
- уведомява Управителния съвет и може да свика извънредно Общо събрание при установяване на нарушения на финансовата, договорната и уставна дисциплина;
- се отчита пред Общото събрание.

○ Главен секретар. Избира се и се назначава от Националния съвет.

Главният секретар:

- организира изпълнението на решенията на Националния и Управителния съвет на Асоциацията;
- организира дейността на Асоциацията, осъществява оперативното ръководство, осигурява стопанисването и опазването на нейното имущество;
- се разпорежда със средствата за издръжка на Асоциацията в рамките на утвърдения бюджет;
- сключва договори (назначават и освобождават) със служители на Асоциацията в съответствие с утвърдения от Управителния съвет щат;
- участва в заседанията на управителния съвет;
- представява Асоциацията по решение на Управителния съвет.

2.3.1.2. Българска стопанска камара – Съюз на българския бизнес (БСК)

БСК е неправителствена организация, учредена на 25 април 1980 г., в която могат да членуват български и чуждестранни юридически и дееспособни физически лица, които извършват стопанска дейност. БСК е юридическо лице, със седалище град София, с адрес на управление община Столична, район “Триадица” ул.”Алабин” 16-20. За контакти: тел.: 02/ 932 09 11, факс: 02/ 987 26 04; website: www.bia-bg.com; e-mail: office@bia-bg.com.

С Решение № 639 от 26 юли 2012 год. на Министерския съвет, БСК е призната за представителна организация на работодателите на национално равнище за срок от 4 години.

Основните цели на БСК са да:

- Представява и защитава интересите на своите членове пред държавните, обществени и международни органи и организации;
- Съдейства за развитието на пазарна икономика в съответствие с интересите на своите членове;
- Обединява интересите на своите членове, подпомага тяхното развитие за осъществяване на ефективна и преуспяваща стопанска дейност;
- Представява и защитава интересите на работодателите на местно, общинско, регионално, областно, браншово, отраслово, национално и международно равнища.

Функции и предмет на дейност:

- Прави проучвания и анализи, извършва експертни оценки, консултации и обучение.
- Оказва помощ по изготвяне на документи необходими за търговски сделки, митнически, лицензионни, регистрационни режими и др.
- Подпомага информационния обмен, включително чрез осигуряване на достъп до интернет, он-лайн системи и цифрови сертификати.
- Съдейства за регистрация на обекти на интелектуална собственост – патенти марки, промишлен дизайн, подпомага защитата при нарушение на права на интелектуална собственост.
- Извършва посредническа дейност по информиране и наемане на работа.

- Посредници за преодоляване на спорове между търговските субекти и разрешаването им включително чрез търговско арбитражиране.
- Посредници между синдикати и работодатели при сключване на колективните трудови договори.
- Посредници при възникване на колективни и индивидуални трудови спорове и съдействия за разрешаването им.
- Посредници при бизнес контакти, водене на преговори и сключване на търговски сделки и извършва други дейности в съответствие с целите си.

При изпълнение на своите функции БСК:

- Разработва стратегии и законопроекти в областта на развитието и управлението на икономиката;
- Изготвя становища и предложения за изменение и допълнение на действащи нормативни актове.
- Изготвя становища по проекти на програми, стратегии и други документи за развитие на икономиката и държавното управление;
- Участва в работата на консултативните съвети към държавните органи;
- Проучва условията за интензивен граждански и търговски обмен и възможностите за участие в него на търговските субекти;
- Подпомага членовете си при воденето на преговори и сключването на сделки, защита от неправомерни действия и извършва други дейности в съответствие с целите си;
- Въвежда и поддържа нови системи, форми и методи за обучение, преквалификация и повишаване на квалификацията на своите членове;
- Провежда и развива социалния диалог за установяване на съвременни индустриални отношения.

Членство, права и задължения

Членуването в БСК е доброволно. В организацията могат да членуват:

- Държавни учреждения и юридически лица на частното право, които не извършват стопанска дейност, но могат да и съдействат за постигане на нейната цел и изпълнение на нейните задачи;

- Като колективни членове общински, областни, регионални, браншови, отраслови, съсловни и други организации.

Членовете на Българска стопанска камара - съюз на българския бизнес имат право:

- Да участват в нейните органи на управление;
- Да поставят пред нея въпроси от своята дейност за разглеждане и съдействие;
- Да се ползват от имуществото и резултатите от нейната дейност;
- Да искат нейното съдействие в защита на интересите си;
- Да бъдат информирани за дейността на БСК и да присъстват на заседания на управителния и на контролния съвет, когато се разглеждат въпроси от техен интерес.

Членовете на БСК са длъжни:

- Да спазват устава и да изпълняват решенията на органите на БСК;
- Да съдействат за постигане на нейната цел и за изпълнение на задачите ѝ;
- Да правят имуществени вноски;
- Да предоставят сведения, необходими за постигане на нейната цел и за изпълнение на задачите ѝ;
- Да отговарят до размера на имуществените си вноски за задължения на БСК.

Органи на БСК

- Общо събрание. Общото събрание на БСК се състои от всички нейни членове. Членът – юридическо лице участва в Общото събрание със свой представител – физическо лице. Общото събрание:
 - изменя и допълва устава на БСК;
 - избира и освобождава Управителния съвет, Националния съвет по икономическа политика и Контролния съвет и контролира тяхната дейност;
 - взема решения за преобразуване и прекратяване на БСК, за обявяването ѝ в ликвидация и определя за ликвидатор управителния съвет или избрано от него лице;

- заедно с решението за прекратяване, приема решение за разпределяне на останалото след удовлетворяване на кредиторите имущество след ликвидацията;
 - заменя членовете на Управителния съвет, Националния съвет по икономическа политика и на Контролния съвет, преди изтичане на срока, за който са избрани;
 - взема решения за смяна на седалището и наименованието на БСК;
 - приема основните насоки за дейността на БСК;
 - приема отчета за дейността на Управителния съвет, Националния съвет по икономическа политика и Контролния съвет;
 - приема бюджета на БСК;
 - изменя и отменя решения на Управителния и Контролния съвети;
 - решава всички въпроси, решаването на които не е предоставено на други органи.
- Управителен съвет. Състои от не по-малко от 15 членове, които се избират от Общо събрание за срок от 5 години. Управителният съвет:
- организира изпълнението на решенията на Общото събрание и отчита своята дейност пред него;
 - избира от своя състав председател на Управителния съвет;
 - взема решения за придобиване и отчуждаване на недвижими имоти;
 - приема планове и програми за дейността на БСК;
 - приема и внася в общото събрание проект за бюджет;
 - приема счетоводния отчет и баланса на БСК и решения за размера на имуществените вноски;
 - приема, освобождава и изключва членове на БСК;
 - взема решения за участия и прекратяване на участия в други организации;
 - взема решения за определяне на местни органи, за откриване и закриване на клонове и определя техния управител;
 - приема вътрешни правила за организацията на службите към Управителния съвет и за тяхната работа;
 - определя реда и организира извършването на дейността на

сдружението и носи отговорност за това;

- приема решения за промяна на адреса на сдружението;
- образува целеви парични фондове;
- учредява награди и символи на БСК и приема решения за стимулиране на нейните членове, на отделни фирми и организации, колективи и специалисти, за постигане значителни успехи в осъществяване на целите и задачите на БСК;
- определя ликвидатор;
- управлява активите на БСК и взема решения за разпореждане с финансовите ѝ средства.

○ Председател на управителния съвет: организира изпълнението на решенията на Общото събрание и на Управителния съвет; ръководи заседанията на Управителния съвет; представлява БСК в страната и чужбина.

○ Национален съвет по икономическа политика (НСИП). Съставът на Националния съвет по икономическа политика е не по-малко от 80 души, които се избират измежду членовете на камарата за срок от 5 години. Дейността на съвета се ръководи от председател, избран от състава на съвета за срок от 5 години. НСИП организира своята дейност чрез комитети и работни групи в тях. Националният съвет по икономическа политика:

- обсъжда и предлага идеи за развитието на бизнеса и отношенията му с държавата;
- предлага становища по нормативната уредба в зависимост от интересите на бизнеса в страната;
- участва със свои представители в консултативни съвети към държавни и международни органи;
- разработва подходи и прави предложения за задълбочаване на връзките между бизнеса и научно-учебни центрове и звена;
- организира срещи, семинари, дискусии по важни теми за членовете на Камарата в страната;
- установява контакти с представители на местната администрация в рамките на своите правомощия;
- подпомага ръководството на БСК и ръководствата на нейните колективни членове по отношение на разпространяване на положителен опит при усвояване на еврофондове, банкови инструменти в тази насока или друг

инструментариум, доказал висока степен на ефективност;

- препоръчва услуги в полза на бизнеса, породени от новите условия на интеграция в европейската общност;
- посредничи при решаване спорни въпроси между колективни членове на Камарата;
- организира годишни конференции с участието на членовете на БСК по актуални проблеми на икономиката.

○ Контролен съвет: Контролният съвет се състои от 3 члена, които се избират измежду членовете на БСК на Общото събрание за срок от 5 години. Контролният съвет:

- проверява изпълнението на решенията на Общото събрание и на Управителния съвет;
- контролира законосъобразността и целесъобразността на изпълнението на решенията на органите на управление на БСК;
- контролира за правилното опазване на имуществото на БСК;
- дава заключение по годишния отчет, баланса и бюджета на БСК и се отчита за дейността си пред Общото събрание;
- прави искане пред Управителния съвет за свикване на Общото събрание, когато установи съществени законови нарушения и нарушения на устава.

2.3.1.3. Българска търговско-промишлена палата (БТПП)

Българската търговско-промишлена палата е независимо сдружение за подпомагане, насърчаване, представителство и защита на стопанските интереси на своите членове и съдействие за европейската и международна интеграция на Р България. Палатата е юридическо лице със седалище в гр. София и адрес на управление район „Оборище”, ул. „Искър” № 9. За контакти: телефонна централа: 02/8117 400, 987 26 31, автоматична телефонна централа: (02) 8117 + вътрешен номер; факс: 02/987 32 09; website: www.bcci.bg; e-mail: bcci@bcci.bg.

С Решение № 638 от 26 юли 2012 год. на Министерския съвет, БТПП е призната за представителна организация на работодателите на национално равнище за срок от 4 години.

Цели и задачи

- Подпомага, насърчава, представлява и защитава стопанските интереси на своите членове като:
 - участва в разработването на национални програми за развитие на стопанската дейност или дава мнение по тях;
 - представя на компетентните държавни органи съгласувано мнение на членовете си по проекти за нормативни актове и решения за стопанската дейност;
 - проучва системно прилагането на нормативните актове в стопанската област и предлага на членовете си и на компетентните държавни органи мерки за спазването и усъвършенстването им;
 - по своя инициатива или по искане на компетентните държавни органи отстоява стопанските интереси на своите членове за: усъвършенстване управлението на фирми и за повишаване ефективността на външнотърговския обмен;
 - разработва типови договори, образци и общи условия на договори за отделни видове стопански дейности;
 - участва като работодателска организация в тристранното сътрудничество, при спазване на нормативните условия, както и в други държавно-обществени, или обществени органи и организации;
 - организира: постоянен Арбитражен съд по международни и вътрешни частноправни имуществени спорове, въз основа на арбитражни споразумения или при задължителна компетентност, установена със закон или

международен договор; инцидентен арбитраж /ad hoc/ подпомаган от Арбитражния съд; помирителни производства за доброволно уреждане на частноправни спорове, подпомогани от Арбитражния съд;

- осигурява условия за дейността на Диспашорско бюро;
- информира за спазване на международните търговски правила и обичаи и за актове на нелоялна конкуренция;
- организира въвеждането, прилагането, развитието и контрола на системата на Европейската асоциация за номериране /ЕАН/ в България;
- привлича специалисти и експерти от страната и чужбина за решаване на данъчни, митнически, валутни, кредитни и други въпроси;
- защитава интересите на членовете си пред държавни и обществени институции в страната и чужбина.

○ Съдейства за разширяване участието на фирмите в международното икономическо сътрудничество като:

- проучва условията за конкуренция на чуждите пазари, изискванията и методите за приспособяване към променящата се пазарна обстановка;
- информира своите членове за пазарните възможности в страната и чужбина, за тенденциите в развитието на пазарите, на технологичния и техническия прогрес, за обявяването на международни търгове, аукциони и др.;
- подпомага установяването на договорни връзки между фирмите и чуждестранните партньори, като изготвя общи условия за договори, разпространява утвърдената договорна практика и анализира договорните отношения;
- съдейства за разширяване на чуждестранните и български инвестиции в страната и чужбина;
- по пълномощие на членовете си представлява интересите им пред чужди палати и други органи за търговска дейност, международни организации и др.;
- подпомага българските фирми за участието им в международни панаири, изложби, световни изложения и др., както и при организирани от тях изложения;
- извършва посредническа дейност за информиране и наемане на работа на български граждани в страната и в чужбина, при спазване на

нормативните изисквания;

- проучва и анализира световните тенденции в панаирното дело, и интересите на българските фирми във връзка с официалните и фирмени участия на международни панаири;
- популяризира в чужбина възможностите на българските фирми за участие в международното разделение на труда;
- набира, обработва и информира българските делови среди за установяването на валутно-финансови режими, тарифни и нетарифни ограничения, организация и управление на фирмите, изисквания за стандартизация на документите за облекчаване на международния стокообмен и др.;
- организира прояви за повишаване квалификацията на ръководните кадри по проблеми на пазарната икономика; участва в националната система по обучение и квалификация на менажери и др.;
- оказва съдействие и подпомага развитието и функционирането на свободните безмитни зони, крайграничните зони и търговия;
- организира центрове за икономическа и техническа информация и участва в работата на чуждестранни центрове;
- подпомага маркетинговата, рекламната и други дейности на членовете си.

Дейност

- Организира отпечатването и разпространява в страната и чужбина български и чужди преводи на нормативни актове в областта на външноикономическите връзки и стопанската дейност.
- Издава: непериодични издания на чужди езици със справочен, коментариен и статистически характер; съвместни публикации с чуждестранни средства за масова информация, специализирани информационни институти, издателства, международни центрове, чуждестранни търговски камари и др.; периодични икономически издания с проблемна, фирмена, търговска и рекламна насоченост на чужди езици; ръководства, експрес - информации, бюлетини, наръчници и други издания с практическа насоченост по актуални въпроси на външноикономическото сътрудничество.
- По поръчка осигурява чуждестранна икономическа, фирмена и друга информация, каталози и образци за производство.
- Координира и организира създаването, включването и

използването на наши и международни информационни системи и бази данни за фирмена, адресна, маркетингова, ценова и друга правна, икономическа и търговска информация.

- Организира: конференции, симпозиуми, срещи на специалисти и кръгли маси в страната и чужбина; следдипломни обучения, квалификации и преквалификации; делови контакти, специализирани изложби и репрезентации на български и чужди фирми в страната и чужбина; експертизи по предложения за капиталовложения и концепции за тяхното ефективно използване.

- Издава и заверява свидетелства, удостоверения, сертификати и др. документи за: състоянието на членовете си; произход на стоки; наличие на форсмажорни обстоятелства за неизпълнение или неточно изпълнение на договори; временен безмитен внос (карнети АТА); други обстоятелства във връзка с производството и търговията.

- Консултира: създаването на фирми, в т.ч. и с чуждестранно участие; осъществяване на външнотърговски сделки - подготовка на оферти, договори, преговори и др.

- Извършва маркетингови проучвания, търси партньори за икономическо и търговско сътрудничество.

- Рекламира дейността на фирмите чрез специализирани издания, национални участия в международни панаири и др.

- Унифицира и стандартизира документи в международната търговия, класифицира и кодира данните за стоките.

- Предоставя на български и чужди фирми услуги, които подпомагат различни страни от тяхната дейност.

- Води единен търговски регистър за действащи фирми в страната, фирми в ликвидация и несъстоятелност .

- Разработва правила по етика в пазарните отношения и следи за тяхното прилагане. При констатирани нарушения уведомява членовете си и оправомощените органи.

- Регистрира и популяризира международните търговски, пристанищни и други обичаи.

- Извършва други дейности, възложени ѝ с нормативни актове.

Регионални търговско-промишлени палати (камари) са преки членове на Палатата. Палатата и регионалните търговско-промишлени палати (камари) са обединени в

единна система на българските търговско-промишлени палати (камари). Председателите на регионалните палати (камари) от системата участват в Съвет на председателите за подпомагане на съвместната дейност. Председателите на регионалните палати (камари) от системата се номинират за членове на Управителния съвет на Палатата.

Членове, права и задължения

Членовете на Палатата са преки, почетни, асоциирани и членове – кореспонденти.

- Преки членове на Палатата могат да бъдат: физически и юридически лица, извършващи стопанска дейност, регистрирани по съответния ред; регионалните търговско-промишлени палати (камари); фондации и сдружения, регистрирани по съответния ред и подпомагащи стопанската дейност; физически лица, които сътрудничат на Палатата, подпомагат и популяризират нейната дейност.
- Почетни членове на Палатата могат да бъдат физически лица от страната и чужбина - изтъкнати дейци с особени заслуги за постигане на целите и задачите на Палатата.
- Асоциирани членове на Палатата са действащи фирми, вписани в единния ѝ доброволен търговския регистър.
- Членове-кореспонденти на Палатата могат да бъдат чуждестранни съюзи, обединения, асоциации и др. под., с които Палатата поддържа активно сътрудничество.

Не могат да бъдат членове на Палатата държавни органи, политически партии, синдикати и религиозни организации.

Права и задължения на членовете.

- Преките и почетните членове на Палатата имат право: да участват лично, или чрез представител в Общото събрание; да бъдат избирани в управителните и контролни органи на Палатата; на един глас, който се упражнява лично, или от техен представител.
- Членовете на Палатата имат и правата: да ползват с предимство, безплатно и/или с намаление услуги от дейността на Палатата и/или нейно имущество; да участват в мероприятия на Палатата; да получават информация за дейността на Палатата; да участват в обсъждания, когато се разглеждат въпроси, засягащи интересите им; да посочват при необходимост членуването си в Палатата в свои документи; да участват в работата на съветите към Палатата и да ползват тяхното сътрудничество при осъществяване на

дейността си.

Органи на управление:

Общото събрание, Управителният съвет, Изпълнителният съвет и Председателят.

○ **Общо събрание.** В Общото събрание участват преките и почетните членове - лично, или чрез представител. Общото събрание:

- изменя и допълва устава на Палатата;
- одобрява насоките за дейността на Палатата;
- приема отчета за дейността на Управителния съвет;
- приема бюджета на Палатата;
- избира и освобождава членовете на Управителен съвет за срок от пет години;
- избира членовете на Контролния съвет за срок от пет години;
- отменя решения на другите органи на Палатата, които противоречат на закона, устава или други вътрешни актове, регламентиращи дейността на Палатата;
- взема решения за преобразуване и прекратяване на Палатата, както и за начина на разпределение на имуществото, останало след удовлетворяване на кредиторите.

○ **Управителен съвет.** За членове на Управителния съвет могат да се избират физически лица измежду преките и почетните членове, респективно техните представители. Юридическите лица, които са членове на Палатата могат да посочват за членове на Управителния съвет и лица, които не са членове на Палатата. Управителният съвет:

- представлява Палатата;
- осигурява изпълнението на решенията на Общото събрание;
- определя реда и организира извършването на дейността на Палатата;
- подготвя и внася в общото събрание проект за бюджет;
- подготвя и внася в общото събрание отчет за дейността на Палатата;
- приема планове и програми за дейността на Палатата и отчет на Изпълнителния съвет;

- определя еднократен и годишен размер на имуществените вноски (членския внос);
 - образува целеви парични фондове;
 - образува, реорганизира и прекратява дружества на Палатата;
 - приема правилници за дейността на Палатата;
 - избира председател и по негово предложение - зам.председател/и на Управителния съвет, които трябва да са изтъкнати личности с опит в стопанската дейност;
 - по предложение на председателя определя броя и избира за срок от пет години членовете на Изпълнителния съвет, с изключение на председателя и зам. председателя/ите, които са членове на Изпълнителния съвет по право;
 - избира Президиум на Арбитражния съд;
 - учредява награди и значки за награждаване на организации, колективи и физически лица за значителен принос при осъществяване целите и дейността на Палатата;
 - координира и контролира съвместните дейности между Палатата и регионалните палати /камари/ и развитието на единната система;
 - определя адреса на Палатата;
 - разпорежда се с имуществото на Палатата;
 - извършва ликвидация на Палатата или определя лице за тази дейност;
 - изпълнява и други функции, предоставени му от Общото събрание.
- Изпълнителният съвет:
- организира изпълнението на решенията на Общото събрание и Управителния съвет;
 - отчита своята дейност пред Управителния съвет и прави предложения за решения по въпроси от негова компетентност;
 - създава съвети, комисии, секции и др. помощни органи на Палатата;
 - приема решения по въпроси, поставени от членовете;
 - приема вътрешни тарифи за дейността на Палатата;
 - приема организационната структура на Палатата;

- приема решения за откриване и закриване на клонове;
 - приема решения за предоставяне на дейности на Палатата на регионалните търговско-промишлени палати /камари/, които са в нейната система;
 - приема решения за участие на Палатата в други дружества, сдружения и фондации;
 - приема други решения в рамките на предоставените му от Управителния съвет правомощия, както и по текущи организационни и финансови въпроси.
- Председателят:
 - ръководи и контролира в съответствие с този устав изпълнението на решенията на Общото събрание, Управителния съвет и Изпълнителния съвет;
 - утвърждава щата на Палатата;
 - сключва договори с главния секретар, секретар/и/те и другите служители на Палатата;
 - свиква заседанията на Управителния съвет и Изпълнителния съвет;
 - координира връзките на Палатата с държавните органи;
 - отговаря пред Управителния съвет за развитието на единната система на българските търговско-промишлени палати (камари).

Контролни органи.

- Контролен съвет. Състои се от три члена. За членове на Контролния съвет могат да бъдат избирани и лица, които не са членове на Общото събрание/съвет. Контролният съвет:
 - контролира финансово-счетоводната дейност и изразходването на средствата в съответствие с утвърдения бюджет;
 - представя свое становище пред Общото събрание и Управителния съвет по предоставените им отчети;
 - отчита своята дейност пред Общото събрание и Управителния съвет;
 - представя становище по възражения на членове на Палатата срещу решения на органите за управление;

- избира председател между членовете си, който има право да присъства на заседания на Управителния съвет, на Изпълнителния съвет и на Съвета на председателите.

Оперативни органи

- Главен секретар:
 - организира изпълнението на решенията на Изпълнителния съвет;
 - организира административната дейност в Палатата;
 - при отсъствие на зам. председател и при изрично упълномощаване изпълнява негови задължения;
 - организира изпълнението на други текущи задачи, възложени му от председателя и зам. председателя/ите.
- Съвет на председателите. Оперативен орган в Палатата за съдействие на системата на българските търговско-промишлени палати (камари). В Съвета на председателите участват по право председателите на регионалните търговско-промишлени палати (камари), председателят, зам. председателят/ите и главният секретар на Палатата. Съветът на председателите:
 - съгласува взаимоотношенията между Палатата и регионалните търговско-промишлени палати (камари) при извършване на съвместната им дейност;
 - предлага на Управителния съвет образуването на съвместни фондове между Палатата и регионалните търговско-промишлени палати (камари) за финансиране на целеви програми и дейности;
 - разглежда финансови отчети от съвместната дейност на Палатата и регионалните търговско-промишлени палати (камари);
 - предлага на управителните органи на Палатата, в съответствие с тяхната компетентност, проекти за решения по определени проблеми от съвместната дейност на Палатата и регионалните търговско-промишлени палати (камари);
 - приема решения регионалните търговско-промишлени палати (камари) да предлагат на членовете си съгласуваност между: устава на Палатата и уставите на регионалните търговско-промишлени палати (камари); наименованията, емблемите, печатите и знамената на Палатата и на регионалните търговско-промишлени палати (камари); участие на

представители на Палатата в управителните органи на регионалните търговско-промишлени палати (камари); други действия, насочени към единение на системата на Палатата и регионалните търговско-промишлени палати (камари).

2.3.1.4. Конфедерация на работодателите и индустриалците в България – КРИБ „Гласът на българския бизнес” (КРИБ)

КРИБ е доброволно и неправителствено сдружение с нестопанска цел на български и чуждестранни производители и търговци, упражняващи дейност в България, както и на техни организации с нестопанска цел. Конфедерацията е юридическо лице, което осъществява своята дейност в частна полза, със седалище и адрес на управление гр. София, бул. “Александър Стамболийски” № 55. За контакти: 1463 София, ул. „Хан Аспарух” №8, тел.: +359 2 981 9169, факс: +359 2 988 6776, website: www.ceibg.bg, e-mail: office@ceibg.bg

С Решение № 637 от 26 юли 2012 год. на Министерския съвет, КРИБ е призната за представителна организация на работодателите на национално равнище за срок от 4 години.

Целите на Конфедерацията са:

- Да представлява и защитава икономическите интереси на своите членове;
- Да насърчава инвестиционната дейност на членовете си и да ги подпомага за насочване, управление и защита на инвестициите им;
- Да защитава интересите на работодателите пред законодателната, изпълнителната и местната власт, синдикалните и представителните организации на работниците и служителите;
- Да подпомага развитието на пазарните принципи в процеса на интеграцията на стопанството на България в европейското и в световното пазарно стопанство;
- Да съдейства за разширяването на българския износ и преодоляване на препятствията пред него;
- Да съдейства за сигурността на търговския оборот на принципите на почтеността, честността на пазарното поведение и зачитане на взаимните интереси;
- Да стимулира икономическото сътрудничество с чуждестранни организации и партньори;
- Да се застъпва за развитието на благоприятна правна и финансова уредба за укрепване и развитие на стопанската дейност в България;
- Да работи за справедлив достъп до ресурсите на държавата и на

международните организации за подкрепа на частния сектор;

- Да насърчава отговорното гражданско и социално ангажиране на членовете си за напредъка на българското общество.

Функции и основна дейност

- Подпомага своите членове, като:
 - приема и работи по тематични програми, свързани с решаване на значими проблеми на индустриалното развитие;
 - приема и работи по програми за съвместни действия за икономическо развитие с други неправителствени организации в национален, регионален и международен мащаб;
 - разглежда и приема проекти, насочени към подобряване на възможностите за тяхното икономическо развитие;
 - привлича експерти и специалисти за решаване на данъчни, митнически, кредитни и други икономически и правни въпроси;
 - проучва условията за конкуренция на пазарите и изискванията за присъединяване и приспособяване към тях;
 - информира своите членове за развитието на пазарите, за пазарните възможности, за обявени международни търгове и други;
 - им съдейства при организиране на техни участия в панаири и изложби;
 - популяризира дейността им и разпространява информация относно развитието и постиженията им;
 - набира и разпространява информация за валутно-финансови, митнически и тарифни правила, както и за стандартизация на документите с цел облекчаване на международния стокообмен;
 - подпомага маркетинговата и рекламната дейност на своите членове;
 - поддържа регистър на членовете си;
 - организира издаването, отпечатването и разпространението на периодични издания, книги, брошури и др., които Конфедерацията прецени за необходими за постигане на целите си;
 - създава и/или използва фондове и управлява такива с цел постигане на целите си.

- Защи́тава своите членове, като:
 - формулира и предоставя становища относно съществуващата нормативна уредба, засягаща стопанската дейност, както и предлага и участва в разработването на нова уредба, улесняваща развитието на индустрията и търговията;
 - им предоставя съвети и помощ за получаване на защита и съдействие, когато са застрашени или накърнени техни законни права и интереси;
 - формулира и разпространява принципите на бизнес-етиката.
- Предста́вява своите членове пред:
 - законодателната, изпълнителната и местната власт, синдикалните организации, представителните организации на работниците и служителитеи обществеността;
 - международни организации;
 - неправителствени и други сродни организации, имащи цели и дейности сходни с тези на Конфедерацията.

Членуване, права и задължения

- Право на членство имат :
 - български и чуждестранни физически или юридически лица, които имат качеството на търговец според националното си законодателство и осъществяват дейност на територията на Република България;
 - сдружения с нестопанска цел, чиито цели съответстват на целите на Конфедерацията.
- Всеки член на Конфедерацията има право:
 - да участва лично или чрез свой представител в Общото събрание;
 - да избира и да бъде избран в управителните органи на Конфедерацията;
 - на един глас в Общото събрание, който се упражнява лично или от присъстващия негов представител;
 - да участва в дейностите на Конфедерацията и да ползва нейните услуги;

- да получава нейните издания и информационни услуги;
 - да получава информация за дейността на Конфедерацията и на управителните и контролните ѝ органи.
- Всеки член на Конфедерацията е длъжен:
 - да спазва Устава;
 - да съдейства за постигане целите на Конфедерацията;
 - да заплаща встъпителна имуществена вноска и годишна имуществена вноска (членски внос) в брой или по посочена банкова сметка на Конфедерацията;
 - да изпълнява решенията на Общото събрание, Управителния съвет и другите органи на Конфедерацията;
 - да пази доброто име на Конфедерацията;
 - да пази доброто си име в бизнеса, да спазва законите и общоприетите правила на етиката в стопанската дейност.

Конфедерацията има и почетни членове, които се приемат от Общото събрание по предложение на Управителния съвет. Те имат всички права на членове на Конфедерацията, с изключение на правото на глас в Общото събрание.

Органи на управление:

Общо събрание; Управителен съвет; Председател на Конфедерацията, двама Заместник-председатели и Ковчежник.

- Общо събрание. Състои се от всички членове на Конфедерацията. Общото събрание:
 - изменя и допълва Устава на Конфедерацията;
 - приема други вътрешни актове;
 - определя броя на Управителния съвет, избира и освобождава членовете на Управителния съвет и на Контролния съвет и ги освобождава от отговорност, с изключение на Изпълнителните директори;
 - приема основните насоки и програма за дейността на Конфедерацията;
 - приема бюджета на Конфедерацията;
 - приема годишните отчети на Управителния съвет;

- приема планове и програми за дейността на Конфедерацията;
 - взема решение за преобразуване и прекратяване на Конфедерацията;
 - отменя решения на другите органи на Конфедерацията, които противоречат на закона, Устава или други вътрешни актове, регламентиращи дейността на Конфедерацията;
 - приема почетни членове на Конфедерацията;
 - взема и други решения, предвидени в Устава.
- Управителен съвет. Състои се най-малко от пет и не повече от двадесет и пет лица – членове на Конфедерацията, които се избират от Общото събрание за срок от 2 години и за не повече от два последователни мандата. Управителният съвет има следните правомощия:
- приема правилник за организацията на дейността си;
 - осигурява спазването на Устава и решенията на Общото събрание;
 - представлява Конфедерацията и определя обема на представителната власт на своите членове;
 - избира от състава си Председател, Първи Заместник-председател и Втори Заместник-председател на Конфедерацията. Същите изпълняват функциите и на Председател и Заместник-председатели на Управителния съвет. Председателят и Заместник-председателите нямат право на възнаграждение в това си качество;
 - избира от състава си Ковчежник. Последният няма право на възнаграждение в това си качество;
 - взема решения относно размера на имуществените вноски в съответствие с разпоредбите на Устава;
 - приема и изключва членове на Конфедерацията;
 - осъществява общо ръководство на текущата дейност на Конфедерацията и носи отговорност за това;
 - приема проекта на годишен бюджет на Конфедерацията, респ. проекти за частични изменения в одобрения бюджет и го/ги внася в Общото събрание;
 - приема отчет за дейността на Председателя и финансовите отчети на Ковчежника;

- приема и внася за разглеждане и одобряване от Общото събрание годишен отчет за дейността на Конфедерацията, който включва и отчет за изпълнение на годишния бюджет;
 - следи за осъществяването на целите на Конфедерацията и ефективното изразходване на предвидените средства;
 - разпорежда се с имуществото на Конфедерацията при спазване на изискванията на Устава и в съответствие с целите на дейност на Конфедерацията;
 - приема правилници, наредби и други актове и разпоредби, свързани с дейността на Конфедерацията;
 - приема периодични работни програми и отчети за тяхното изпълнение, както и други материали и издания;
 - дава предварително съгласие за назначаването на Изпълнителен/-и директор/-и на Конфедерацията и определя неговото/тяхното възнаграждение;
 - по предложение на Изпълнителния/-те директор/-и определя организационната структура и щатното разписание на Изпълнителното бюро на Конфедерацията;
 - приема даренията и завещанията, извършени в полза на Конфедерацията;
 - извършва ликвидация на Конфедерацията при прекратяване на неговата дейност;
 - взема решение за откриване и закриване на клонове;
 - взема решение за участие в други организации;
 - приема регламенти за създаването на отраслови и общински структури на Конфедерацията;
 - решава създаването и закриването на постоянни и „ад хок” комитети, определя основните положения на устройството и дейността им и определя състава им;
 - взема и други решения предвидени в Устава.
- Председателят на Конфедерацията:
- представлява Конфедерацията пред трети лица в страната и в чужбина;
 - управлява и ръководи дейността на Конфедерацията;

- организира работата на Управителния съвет;
- сключва трудов/-и договор/-и или договор/-и за управление с Изпълнителния/-те директор/-и на Конфедерацията;
- разпорежда се с имуществото на Конфедерацията, когато стойността на разпоредителните сделки, поотделно или в тяхната съвкупност, е под 30 000 (тридесет хиляди) лв. в рамките на една календарна година;
- решава всички други въпроси, които съобразно закона или Устава не са от компетентността на други органи или лица.
- Ковчежникът:
 - осъществява надзор върху финансовото положение на Конфедерацията;
 - ежесечно следи дейността на Изпълнителния/-те директор/-и по финансови въпроси;
 - проверява финансовите отчети на Изпълнителния/-те директор/-и и ги представя пред Управителния съвет поне веднъж на всеки три месеца.
- Контролен съвет. Състои се от трима членове, които се избират за срок от 2 години и за не повече от два последователни мандата. Контролният съвет:
 - следи за изпълнението на решенията на Общото събрание и Управителния съвет;
 - следи за правилното използване и опазване на имуществото на Конфедерацията ;
 - прави проверки по предходните точки най-малко веднъж на три месеца;
 - изготвя и представя пред Общото събрание годишен отчет за своята дейност;
 - при необходимост иска свикване на Управителния съвет за обсъждане на констатациите от направени проверки.

Дейността на Конфедерацията се подпомага от Изпълнително бюро, оглавявано от един или двама Изпълнителни директори. По решение на Управителния съвет като помощни органи могат да се създават постоянни или „ad Hoc” комисии.

Дейността на Управителния съвет се подпомага от Консултативен съвет.

- Изпълнителни директори
 - ръководят Изпълнителното бюро на Конфедерацията и има следните правомощия:
 - ръководят административно структурите на Конфедерацията и обслужва оперативната работа на Управителния съвет, Председателя, Заместник-председателите и Ковчезника;
 - представляват Конфедерацията пред трети лица в страната и в чужбина при изрично овластяване от Управителния съвет;
 - организират изпълнението на решенията на Общото събрание, Управителния съвет и Председателя на Конфедерацията;
 - предлагат на Управителния съвет проекти за работни програми на Конфедерацията в съответствие с целите ѝ;
 - предлагат за утвърждаване от Управителния съвет проекти за организационна структура и щатно разписание на Изпълнително бюро;
 - сключват трудовите договори с щатния състав на Изпълнително бюро на Конфедерацията;
 - представят по искане на Ковчезника финансови отчети;
 - изпълняват и други задачи, възложени му/им от Председателя на Конфедерацията.
- Консултативен съвет: състои от видни общественици и бизнесмени, чиито опит, знания и престиж биха допринесли за развитието на Конфедерацията и успеха на нейната мисия. Управителният съвет избира членовете на Консултативния съвет. Консултативният съвет осигурява консултативна помощ и подкрепа на членовете на Управителния съвет за ефективното управление на Конфедерацията и постигане на нейните цели.

2.3.2. ОРГАНИЗАЦИИ НА РАБОТНИЦИТЕ И СЛУЖИТЕЛИТЕ

2.3.2.1. Конфедерация на независимите синдикати в България (КНСБ)

КНСБ е юридическо лице със свой печат, щемпел, знак, знаме и химн, утвърдени от нейния Координационен съвет (КС). Седалището на Конфедерацията е в град София, район Триадница, площад „Македония” №1 или друг определен от КС адрес. За контакти: 1040 София, пл. „Македония” №1, website: www.knsb-bg.org.

С Решение № 635 от 26 юли 2012 год. на Министерския съвет, КНСБ е призната за представителна организация на работниците и служителите на национално равнище за срок от 4 години.

Основната цел

Основната цел на КНСБ е представителство и защита на трудовите, социалните и синдикалните права и интереси на: синдикалните членове, работниците и служителите; специфични права на жените, безработните, инвалидите, децата, учащите, студентите, пенсионерите, самонаетите и временно пребиваващите в чужбина работници и служители български граждани, както и на чужди граждани работещи в България.

Основни функции

- Сътрудничество с органи и институции в страната имащи право на законодателна инициатива;
- Разработване и отстояване на свои проекти и програми или синдикални изисквания към проектите и програмите на законодателната и изпълнителната власт;
- Участие в преговори, сключване на споразумения и договори с централната и местните изпълнителни власти, както и с организации на работодателите;
- Упражняване на предоставените ѝ от закона правомощия по прилагането и спазването на трудовото и социално законодателство;
- Организиране и провеждане на протестни и солидарни действия, в т.ч. И общонационални стачки;
- Предприемане на инициативи за ратификация и прилагане на международни конвенции, спогодби и препоръки, свързани с трудовите,

осигурителните и синдикални права;

- Поддържане на информационен обмен и взаимодействие с международни синдикални организации, както и на контакти с други синдикални организации в страната;
- Утвърждаване на ценностите и механизмите на европейския социален модел;
- Ресурсно обезпечаване и прилагане съвместно с основните членове на съгласувани политики по кадровото осигуряване, мотивиране и привличане на нови членове и изграждане на позитивен медиен образ на синдиката;
- Утвърждаване на работническия спорт като средство за възстановяване работоспособността на работниците и служителите;
- Разширяване влиянието на конфедерацията в гражданското общество чрез сътрудничество с организации, съюзи и сдружения.

Членство в КНСБ

Членството в КНСБ е колективно. Колективните членове на Конфедерацията могат да бъдат основни и асоциирани.

- Основни колективни членове на Конфедерацията са всички федерации, отраслови, браншови синдикати и съюзи, които приемат програмните документи и устава на Конфедерацията. Федерациите, отрасловите и браншовите съюзи са доброволни обединения на синдикални организации и сдружения, организирани по отраслов/браншов, производствен и териториален признак. Всеки основен член на КНСБ има следните права:

- да представлява и защитава специфичните интереси на своите членове в ръководните органи на Конфедерацията, пред други синдикални организации, организации на работодателите и органите на държавната власт;
- да избира и отзовава свои представители в ръководните органи на Конфедерацията в съответствие със статутите на тези органи;
- да избира свободно начина и формата на своето организационно изграждане и функциониране;
- да участва при вземането на решения от Координационния съвет с право на глас, съгласно изискванията на устава;
- да предлага и получава от други членове на Конфедерацията съвместни или солидарни действия;
- да ползва имуществото на КНСБ при спазване изискванията на

устава и по ред и условия, определени от КС на КНСБ.

- Асоциирани членове на КНСБ могат да бъдат всички съюзи, сдружения, движения и организации, които са изградени на базата на членствени правоотношения и които наред със своята основна дейност изпълняват социални и синдикални дейности или функции. Не могат да бъдат асоциирани членове на КНСБ организации имащи статут на политически партии, коалиции и движения, както и организации с националистическа идеология. Асоциираните членове на Конфедерацията имат следните права и задължения:

- Да уреждат своите взаимоотношения с Конфедерацията с двустранни договори;

- Да получават методическа и информационна помощ от Конфедерацията;

- Да получават от и да предлагат на останалите членове на КНСБ солидарни действия;

- Да спазват договореностите си с Конфедерацията;

- В случаите на несъгласие с решенията на Конфедерацията да не пречат с действия или бездействия за реализирането на взетите решения.

Органи на КНСБ

Органи на Конфедерацията са: Конгресът, Координационният съвет (КС), Изпълнителният комитет (ИК), Президентът на КНСБ, както и Централната контролна комисия (ЦКК).

- Конгрес. Висш орган на КНСБ. Редовните конгреси се провеждат веднъж на пет години. Решенията за тяхното провеждане се вземат от Координационния съвет. При необходимост могат да се провеждат извънредни конгреси, които имат всички правомощия на редовен конгрес. Конгресът:

- обсъжда и приема отчетите за дейността на Координационния съвет и Централната контролна комисия;

- обсъжда и приема програмните документи на Конфедерацията;

- приема, допълва и променя устава на Конфедерацията;

- избира за срока на мандата и освобождава президент и вицепрезиденти на КНСБ, председател на ЦКК и неговите заместници;

- взема решение за преобразуване или прекратяване на

Конфедерацията;

- приема обща бюджетна рамка за приходите и разходите на КНСБ за срока на мандата, разпределена по години;

- взема решение и по други въпроси, свързани с дейността на КНСБ.

- Координационен съвет. Колективен орган за управление, който организира и провежда цялостната дейност на Конфедерацията между два конгреса. В състава на КС влизат по право председателят, зам.-председателите, изпълнителните секретари на КНСБ, председателите на основни членове на Конфедерацията с численост над 2000 членове и по един председател на РКС на КНСБ от всяка от административните области на страната. В работата на КС с право на съвещателен глас участват ръководителите на асоциираните членове на КНСБ, председателят на ЦКК, председателите на основни членове с численост под 2000 души. Координационният съвет:

- организира и координира изпълнението на решенията на конгреса като приема насоки, приоритети, програми, политики и други;

- приема позиции и становища на Конфедерацията;

- предоставя мандат за водене на преговори за сключване на споразумения, по проекти за нормативни актове и други;

- контролира и оценява изпълнението на конгресните решения и текущата дейност на ръководните органи и териториалните структури на Конфедерацията;

- приема и изключва основни членове на Конфедерацията;

- избира и освобождава изпълнителните секретари на КНСБ, директора на Института за социални и синдикални изследвания в рамките на мандата по предложение на президента на КНСБ и представителите на основни членове от материалната и бюджетната сфера по предложение на президента на КНСБ и членовете на КС;

- утвърждава назначаването/освобождаването на председателите на РС, зам.-председателите на обществени начала на РС и общинските координатори на КНСБ;

- утвърждава годишните финансови отчети, проекти за бюджет и щат на Конфедерацията, както и други документи, регламентиращи финансовата дейност на Конфедерацията;

- при необходимост може да взема решение за създаване на фондове

и утвърждава механизми за тяхното формиране и разходване;

- взема решение за участие в търговски дружества и сдружения с нестопанска цел, както и за осъществяване на стопанска дейност, свързана с предмета на дейност на КНСБ;
- взема решение за обявяване, прекратяване и отмяна на общонационални стачни и други мащабни протестни и солидарни действия. Приема общовалидни съгласувателни процедури за провеждане на стачни действия от синдикални организации;
- взема решения за членство на КНСБ в международни синдикални обединения и организации и определя механизма за набиране на международния членски внос;
- определя ежегодно задължителен диференциран минимум на дължимия членски внос от основните членове;
- взема решение за придобиване и разпореждане с дълготрайни активи на КНСБ;
- приема и координира общата политика на КНСБ в международни структури и форуми;
- утвърждава споразумения за защита на трудови и социални права в т.ч и взаимно признаване на синдикалното членство със синдикални организации от страните членки на ЕС;
- разработва и приема правилник за дейността си, както и други вътрешнонормативни актове;
- определя временно изпълняващи длъжностите при смърт, поставяне под запрещение, оставка или невъзможност за изпълнение на задълженията;
- определя и променя териториалните граници и организационния състав на регионалните структури на Конфедерацията и приема статут за дейността им;
- създава временни и постоянно действащи помощни органи, определя броя и избира ръководствата им и утвърждава техния статут (Арбитражна комисия, Национален стачен комитет, Консултативни комитети).

○ Изпълнителен комитет (ИК). Постоянно действащ колективен орган за оперативно управление дейността на КНСБ. В състава на ИК влизат по право председателят, зам-председателите и изпълнителните секретари на КНСБ и избрани от Координационния съвет представители на основните

членове на КНСБ. По своя преценка ИК може да привлича външни експерти за консултантски услуги и да създава работни групи по различни проблеми. Изпълнителният комитет:

- организира оперативното изпълнение на решенията на Конгреса и КС на КНСБ;
 - внася за утвърждаване в КС финансови отчети, проекти за бюджет и щат на КНСБ, както и други документи регламентиращи финансовата дейност на Конфедерацията;
 - приема програми за изследвания, експертизи, анализи, консултации, обучения и др.;
 - създава експертни, изследователски и други работни групи и звена, подпомагащи оперативната му дейност;
 - определя представителите на КНСБ в органите на тристранното сътрудничество и други органи изградени на трипартитна основа, както и екипите за водене на преговори със социалните партньори на национално ниво;
 - съдейства за осъществяване на непосредствени контакти и работно взаимодействие между основните членове и териториалните структури на КНСБ;
 - подпомага и контролира дейността на териториалните структури и ИССИ на КНСБ;
 - подпомага основните членове при решаване на спорове и конфликти;
 - приема позиции, становища и декларации свързани с дейността на КНСБ;
 - определя възнагражденията на президента и вицепрезидентите на КНСБ и на председателя и на заместник -председателите на ЦКК;
 - разглежда годишните отчети и резултати от дейността на търговските дружества и юридически лица с нестопанска цел, в които КНСБ участва, докладвани от съответните представители на Конфедерацията в техните органи на управление и контрол;
 - взема оперативни решения, невключени в компетенциите на КС.
- Президент. Президентът представлява Конфедерацията и изпълнява следните функции:
- свиква и ръководи заседанията на КС и ИК;

- сключва национални споразумения с органите на изпълнителната власт и организации на работодателите;
- инициира и организира провеждането на национални конференции, дискусии и форуми по значими проблеми за дейността на КНСБ;
- организира и контролира изпълнението на решенията на КС и ИК на КНСБ и се отчита пред тях;
- по искане на основните членове подпомага развитието на отрасловото/браншово тристранно сътрудничество и колективното договаряне;
- инициира и подпомага процесите на консолидация на основните членове;
- разпределя, ръководи, и контролира дейността на вицепрезидентите на КНСБ. В случай на отсъствие определя в писмен вид свой заместник измежду тях.
- внася предложения по организационни и кадрови въпроси в КС или ИК в съответствие с техните правомощия;
- урежда правоотношенията и договаря размера на възнагражденията с лицата заемщи изборни длъжности и със щатния персонал на КНСБ, както и сключва договори със сътрудници;
- инициира изграждането на общи синдикални съвети за координация в икономически структури, обединяващи предприятия в повече от един отрасъл или бранш;
- взема оперативни решения, невключени в правомощията на КС и ИК.
 - Вицепрезиденти. Вицепрезидентите на КНСБ:
 - заместват президента в негово отсъствие;
 - по решение на КС и ИК представляват КНСБ и ръководят работни групи за преговори на национално равнище;
 - осъществяват оперативни контакти между основните членове, органите на КНСБ, изпълнителната власт и организациите на работодателите;
 - подпомагат президента при изработването и реализацията на политиката в съответните направления;
 - ръководят и контролират дейността на изпълнителните секретари, за които отговарят;
 - организират оперативно изпълнение на решенията на КС и ИК, като ръководят и контролират дейността на функционалните звена в

съответните направления.

- Изпълнителни секретари. Изпълнителните секретари на КНСБ:
 - по предоставени пълномощия представляват КНСБ пред организации на работодателите, държавни институции и местни власти;
 - методически подпомагат основните членове, ръководните органи на КНСБ и териториалните й структури в направленията, за които отговарят;
 - ръководят, организират и контролират цялостната дейност на функционалните звена намиращи се на тяхно пряко подчинение.

- Централна контролна комисия (ЦКК). Орган за цялостен контрол на изпълнението на Устава и решенията на ръководните органи на Конфедерацията, на финансово стопанската дейност и участието в съвместни дейности на КНСБ, на нейните органи и звена. Състои от председател и заместник-председатели, избрани от Конгреса, както и представители на основните членове на Конфедерацията с численост над 10 000 души избрани от техните органи. Централната контролна комисия:
 - планира, ръководи и провежда вътрешния финансов и организационен контрол на КНСБ;
 - определя функциите и задълженията на щатния си персонал;
 - дава методически указания и препоръки на контролните органи на основните членове и териториалните структури и следи за тяхното еднакво прилагане;
 - организира и провежда обучение на контролните органи на основните членове;
 - контролира текущо спазването на принципите, правата и задълженията по Устава на КНСБ, изпълнението на решенията на ръководните органи на КНСБ и документацията за постъпленията и отчисленията на членски внос;
 - по свое решение или по предложение на Координационния съвет, текущо информира КС и ИК на КНСБ за своите констатации и подготвя при необходимост мотивирани предложения за решения до КС по въпроси от неговите компетенции;
 - осъществява информационния обмен и координация с контролните комисии на основните членове.

Помощни органи

- Национален стачен комитет: Националният стачен комитет е помощен орган на ИК и КС на КНСБ за организиране и провеждане на национални синдикални стачни и протестни действия. НСК се състои от Председател, Зам.председател и членове. Членовете на НСК са от различни федерации, синдикати и териториалните структури на КНСБ като същите по региони се явяват пълномощници на НКС. Членовете на НСК избират Оперативен съвет, който ежедневно се информира за колективните трудови спорове и координира дейността на националната стачна мрежа. Дейността на НСК се определя с решения на ИК и КС на КНСБ.

- Арбитражна комисия (АК): Съгласно чл. 22, ал.3, т.1. от Устава на КНСБ, АК е постоянно действащ помощен орган на КС за уреждане на спорове между структури на Конфедерацията. Председателят, секретарят и членовете на комисията се избират от КС на КНСБ. Предмет на обсъждане и решаване от страна на Арбитражната комисия са възникнали спорове между структури на КНСБ във връзка с прилагане разпоредбите на Устава на КНСБ. Основна цел на АК при обсъждане на възникнали спорове е въз основа на изяснената фактическа обстановка и в съответствие с Устава на КНСБ постигане взаимно приемливо за спорещите страни решение. Арбитражната комисия постига целта си чрез процедури за помирение в хода на арбитражното производство. В случай, че помирение по спора не се постигне, АК внася спора за обсъждане в КС на КНСБ с предложение за решение.

- Консултативни комитети: Социално партньорство и колективно договаряне; Икономическа политика и заетост, доходи; Социална защита; Юридически консултативен комитет; Обучение, квалификация и проекти.

Териториални структури на КНСБ

КНСБ изгражда за срока на мандата единни териториални структури на конфедерален принцип – Регионални съвети (РС) и Общински съвети (ОС).

- Регионални съвети. Постоянно действаща структура за подпомагане дейността на синдикалните организации чрез общо координиране, взаимно информиране и оказване на експертно консултантска помощ на техните ръководства. Състои се от представители на основните членове определени от председателите на СО в региона, председателя и зам.-председателя на РС и общинските координатори на КНСБ. В работата на РС на КНСБ участват с право на съвещателен глас упълномощени представители на асоциираните членове на КНСБ в региона, териториалните синдикати и експертите от регионалната експертна кантора. Регионалният съвет на КНСБ:

- защитава синдикалните интереси и участва в регионални преговори със социалните партньори, държавни, частни, обществени органи и организации;
- упражнява предоставените му от закона правомощия по прилагането и спазването на трудовото и социално законодателство;
- съгласува и подпомага действията на синдикалните организации от региона за реализация на програмата на КНСБ и изпълнение на решенията на ръководните органи на Конфедерацията;
- подпомага изграждането на нови синдикални организации;
- осигурява информационен обмен между синдикалните организации и ръководните органи на КНСБ и основните членове;
- осъществява безплатното, експертно-консултантско обслужване на ръководствата на легитимните синдикални организации;
- подпомага и консултира подготовката и провеждането на ефективни стачни действия от синдикални организации в региона след съгласуване със съответния основен член;
- утвърждава годишния финансов отчет, проектите на бюджет и щат;
- участва в организацията, координацията и провеждането на общонационални, отраслови и регионални протестни и солидарни стачни действия;
- подпомага и консултира подготовката и провеждането на ефективни стачни действия от синдикални организации в региона след съгласуване със съответния основен член;
- избира от състава си Изпълнителен комитет и Регионален стачен комитет;
- избира и предлага за утвърждаване от КС на КНСБ председател на РС и зам. – председател на РС на обществени начала за срока на мандата;
- приема ежегодно отчета на председателя на РС и ръководената от него регионална експертна кантора.

○ Общински съвет (ОБС). Орган за съгласуване на интересите и координиране на действията на синдикалните организации от съответната община. Състои се от председателите на синдикалните организации и общинския координатор на КНСБ. В работата на ОБС могат да участват представители на новосъздадени синдикални сдружения в територията, които

имат за партньор местните власти или работодатели, действащи на местно ниво и поради спецификата си не се вписват в съществуващите отрасли, браншови и други структури на КНСБ. Общинският съвет на КНСБ:

- защитава синдикалните интереси и участва в общински преговори със социалните партньори, местните власти, държавни органи, частни и обществени организации и организации на работодателите;
 - изразява становища и отстоява позиции по общински програми и мероприятия;
 - съгласува и подпомага действията на синдикалните организации от региона за реализация на програмата на КНСБ и изпълнение на решенията на ръководните органи на Конфедерацията;
 - участва в организацията, съгласуването и провеждането на общонационални, териториални и общински протестни солидарни действия;
 - изпълнява решенията на РС и на ръководните органи на КНСБ;
 - предлага за утвърждаване от КС на КНСБ общински координатор.
- Общинският координатор на КНСБ:
- представлява КНСБ и ОбС на общинско ниво пред социалните партньори, държавни, частни, обществени органи и организации и пред средствата за масова информация;
 - ръководи делегацията на КНСБ, упълномощена от ОбС, в общинския съвет за тристранно сътрудничество;
 - участва в преговорите и подписването на общински колективни трудови договори и споразумения;
 - подпомага изграждането на нови синдикални организации на КНСБ в общината;
 - осигурява информация до РС за организационното състояние и текущите проблеми на синдикалните организации в общината;
 - осигурява експертно консултантско обслужване и обучение на ръководствата на легитимните синдикални организации;
 - свиква и ръководи заседанията на ОбС.

Централа на КНСБ:

- Конгресно ръководство: Президент на КНСБ и Вицепрезиденти на

КНСБ

- Кабинет:
- Направления и департаменти: направление „Обща синдикална политика”; департамент „Организация, координация и информация”; департамент „Социален диалог и колективно трудово договаряне”; департамент „Обучение, квалификация и проекти”; департамент „Правна закрила на труда и законотворческа дейност”; направление „Защита на синдикалните права и синдикализация”; департамент „Синдикализация”; департамент „Защита на синдикалните права и трудови конфликти”; направление „Социална политика”; департамент „Социална защита, безопасност и здраве при работа”; департамент „доходи и жизнено равнище”; направление „Икономическа и структурна политика. Пазар на труда”; департамент „Икономическа и структурна политика”.

Основни членове (федерации, синдикати, съюзи)

- Синдикат на българските учители
- Федерация на независимите синдикални организации от леката промишленост
 - Национална федерация „Метал-електро”
 - Национална федерация на труда „Химия и индустрия”
 - Синдикат на железничарите в България
 - Федерация на независимите строителни синдикати
 - Федерация на синдикалните организации от горското стопанство и дървопреработващата промишленост
- Федерация на независимите синдикати на миньорите
- Федерация на синдикатите в здравеопазването
- Федерация на независимите синдикати от държавното управление и организации
 - Синдикална федерация „Металици”
 - Съюз на транспортните синдикати в България
 - Независима синдикална федерация на търговията, кооперациите, туризма и услугите
- Федерация на независимите синдикални организации от хранителната промишленост

- Синдикат на автотранспортните работници в България
- Синдикална федерация съобщения
- Федерация на независимите синдикални организации от Българската армия
- Федерация на синдикати от военно-промишления комплекс
- Федерация на независимите синдикати от земеделието
- Независим синдикат на тютюнороботниците
- Национална федерация на енергетиците
- Национален браншов синдикат „Водоснабдител”
- Независим учителски синдикат
- Синдикална федерация на организациите от електрониката, машиностроенето и информатиката
- Независима синдикална федерация на кооперативните организации
- Национален Банков Синдикат
- Независима синдикална федерация на енергетиците в България
- Синдикат на туризма в България
- Синдикат „Корабостроител”- Варна
- Синдикат на производителите на бира, храни и напитки
- Моряшки синдикат
- Национален браншов синдикат „Висше образование и наука”
- Национален синдикат на икономистите и одиторите в България - КНСБ
- Независима синдикална федерация „Култура”
- Съюз на българските музикални и танцови дейци

Асоциирани членове:

- Съюз на артистите в България – www.uba.bg
- Съюз на българските музикални и танцови дейци -www.ubmd-bg.org
- Съюз на инвалидите в България - www.disability-bg.org
- Национален браншови пчеларски съюз – <http://nbps.press.bg>

- Българска работническа спортна федерация - www.bwsf-bg.org
- Национална занаятчийска камара - www.nzkgb.org
- Сдружение на надомните работници - Адрес: ул. "Цар Симеон" 112, ет.3, тел. 931 55 40, GSM 0897 805 749, e-mail anr_bg@mail.com
- Национално сдружение на възрастните хора - Адрес: 1040 София, пл. "Македония" 1, ет.1, Тел. 4010 560, 4010 610 , Факс 9170 610, e-mail: naor_bg@abv.bg

Институтът за синдикални и социални изследвания (ИССИ)

ИССИ е поделение на КНСБ и има статут на юридическо лице. Основни функции на института са изследвания, консултации и обучение в следните области: развитие на синдикализма и индустриалните отношения - историческо развитие; структури; социално партньорство; колективно договаряне; колективни трудови спорове; протестни действия и стачки; международно синдикално движение; пазар на труда и стратегии на синдикатите; приватизация; социална политика – жизнено равнище, цени, доходи, социална защита.

Основните резултати от изследванията на ИССИ се използват от КНСБ при преговорите с правителството, международните финансови институции и при изработване на стратегията на Конфедерацията в различни проблемни области. През 1995 г. ИССИ е регистриран в консултантския регистър на програмата FHARE. Институтът е национален кореспондент на Европейската обсерватория по индустриални отношения към Европейската фондация за подобряване на условията на живот и труд и участва в Мрежата за глобална политика (GPN) към Института за икономическа политика във Вашингтон, САЩ, Глобалната мрежа на синдикатите за изследвания (GURN) към МОТ, мрежата по колективно договаряне към Европейската конфедерация на профсъюзите (ЕКП) и др. ИССИ публикува изследователски разработки, брошури, тримесечен информационен бюлетин "Жизнено равнище" и тримесечен информационен бюлетин "Социална Европа". Към него е изграден Ресурсен център, в който се събира българска и чуждестранна литература по направления, представляващи интерес за синдикатите.

2.3.2.2. Конфедерация на труда „Подкрепа” (КТ „Подкрепа”)

КТ „Подкрепа” е юридическо лице със седалище в гр.София. Този статут е придобит с вписване в регистъра на Софийски градски съд, съгласно процедурата за регистрация на сдружения с нестопанска цел. За контакти: 1000 София, ул. „Ангел Кънчев” 2, тел: (+359 2) 987 68 82, факс (+359 2) 987 05 57, website: www.podkrepa.org, e-mail: press_center@podkrepa.org

С Решение № 636 от 26 юли 2012 год. На министерския съвет, КТ „Подкрепа” е призната за представителна организация на работниците и служителите на национално равнище за срок от 4 години.

Цел и предмет на дейност

Защита на правата, достойнството, професионалните и социалните интереси на членовете на организацията в Конфедерацията чрез:

- Осигуряване на правата в сферата на професионалната дейност, заплащането на труда, социалните условия, техническата безопасност и охраната на труда.
- Защита на здравето, материалните, обществените и културните интереси на своите членове и техните семейства.
- Съгласуване и защита интересите на работниците и служителите с тези на работодателите за просперитета на предприятията, с приоритет на работниците и служителите;
- Полагане на системни усилия за осъществяване на пълното равенство между мъжете и жените при реализиране на трудовите им права;
- Провеждане на обучение, консултации и квалификация в областите на трудово-правните отношения, социалното осигуряване, условията на труд, екологията, индустриалните отношения, заетостта, професионалната квалификация, преквалификация и основите на гражданското общество;
- Разпространяване на демократични идеи и укрепване на доверието, взаимопомощта и солидарността в обществото;
- Влияние върху формирането на социално-икономическата политика на държавата за подобряване материалното състояние и справедливото разпределение на обществения продукт въз основа на принципите на социалното партньорство;
- Противопоставяне на всякакви опити за въвеждане на каквато и да е форма на диктатура като държавно управление;

- Противопоставяне на дискриминация поради расова, национална, етническа или религиозна принадлежност.

Представителство

КТ “Подкрепа” се представлява от президента, а в негово отсъствие от вицепрезидента или упълномощен от Изпълнителния съвет негов член.

Членство, права и задължения

- Колективни членове на КТ “Подкрепа”. пълноправните (синдикални организации -националните федерации, националните синдикати и синдикалните регионални съюзи, регистрирани от Конфедерацията като нейни поделения, по ред и начин определен от Конфедеративния съвет) и асоциираните членове (организации, чиито цели и предмет на дейност са сходни с тези на Конфедерацията, като те не могат да бъдат организации, които са регистрирани по Закона за политическите партии, както и синдикални организации).
- Почетни членове. В КТ “Подкрепа” могат да членуват чужди синдикални организации, български и чужди граждани, които споделят целите и идеалите на Конфедерацията, със статут на почетни членове, без право на глас. Същите не могат да бъдат избирани в ръководните, изпълнителните и контролните органи на Конфедерацията.
- Индивидуално членство. Всяко физическо лице може да членува в синдикалните секции на пълноправните членове на КТ “Подкрепа”. Всеки индивидуален член на КТ “Подкрепа” има право да избира и да бъде избран в ръководните и контролни органи на КТ “Подкрепа”, на нейните пълноправни членове, или в синдикалната организация, в която членува.

Структура, ръководни органи, пълноправни членове на конфедерацията, контролна дейност

- Конгрес. Върховен орган на Конфедерацията (свиква се веднъж на четири години). Конгресът:
 - изслушва отчета на Президента на Конфедерацията;
 - приема Устава, както и измененията в него;
 - утвърждава Стратегия и Програма на Конфедерацията;
 - избира едновременно екип от президент и вицепрезидент;

- Избраният екип предлага броя на конфедералните секретари – членове на Изпълнителния съвет, който се утвърждава от Конгреса. Екипът предлага листата за конфедерални секретари;
 - взема решения по всички въпроси, засягащи цялостната дейност на Конфедерацията;
 - определя минималния размер на членския внос на физическите лица.
- Конфедеративен съвет (КС). Висш ръководен орган на Конфедерацията между два Конгреса. Състои се от поименно упълномощени представители на пълноправните членове на Конфедерацията и членовете на Изпълнителния съвет (ИС), Ръководството на Конфедералната контролна комисия (ККК), експерти на Конфедерацията и представители на асоциираните членове. Конфедеративният съвет:
- изработва Правилник за дейността си;
 - изслушва и приема отчета за дейността на Изпълнителния съвет и на контролния орган;
 - изслушва и приема отчетите на пълноправните членове;
 - избира Конфедерална контролна комисия (ККК), определя правомощията ѝ и приема правилника за нейната дейност;
 - по предложение на Изпълнителния съвет разглежда организационно-финансовата дейност на структурите на КТ “Подкрепа” и взема решения;
 - координира дейността на членовете си;
 - приема схема за разпределение на членския внос;
 - осигурява информация на членовете си за дейността на цялата Конфедерация и обработва информацията, постъпила от тях;
 - разглежда и утвърждава заявления за членство в Конфедерацията;
 - утвърждава и обезпечава бюджета на Конфедерацията, приема отчета за изпълнението му и утвърждава щатния ѝ състав.
 - създава условия за организационно укрепване на Конфедерацията;
 - приема схема за професионално и регионално структуриране на Конфедерацията;
 - във връзка с чл.41 от Устава освобождава член на Изпълнителния съвет, извършил доказани нарушения на Устава, Програмата на КТ “Подкрепа”

или при безспорно доказано неизпълнение на служебните му задължения;

- при доказани нарушения на Устава, решенията на Конгреса и Конфедеративния съвет, и действия и бездействия, уронващи престижа на Конфедерацията, взема решение за отстраняване на член на ръководен или контролен орган на всички нива на структурите на КТ”Подкрепа”;

- когато член на ръководен или контролен орган на Конфедерацията е осъден с влязла в сила присъда за умишлено престъпление от общ характер и това уронва авторитета на Конфедерацията, той може да бъде изключен с решение на Конфедеративния съвет;

- утвърждава заместник на член на Изпълнителния съвет и на ККК на КТ “Подкрепа”, но не повече от половината, който отсъства продължително време по обективни причини, до завръщането му;

- избира Национален стачен комитет и утвърждава Наредба за дейността му;

- попълва състава на Изпълнителния съвет, на ККК и на Националния стачен комитет;

- приема решения за акции, включително и стачки в национален мащаб и ги препоръчва на своите членове;

- определя реда за свикване, организиране и провеждане на редовен Конгрес;

- решение за Извънреден конгрес може да се вземе от КС при писмено искане на 1/10 от индивидуалните членове на синдикалните секции на пълноправните членове на Конфедерацията, представено в Изпълнителния съвет;

- при необходимост Конфедеративният съвет може да сформира временни или постоянни експертни комисии.

- Изпълнителен съвет. Постоянно действащ ръководен орган, който организира цялостната дейност на Конфедерацията между Конфедеративните съвети. Той се състои от Президент, вицепрезидент и конфедерални секретари. Ръководството на ККК може да участва с право на съвещателен глас. Изпълнителният съвет:

- изпълнява решенията на Конгреса и Конфедеративния съвет;
- изработва правилник за дейността си;
- подготвя и свиква заседанията на Конфедеративния съвет;

- взема решения по текущи въпроси, засягащи дейността на Конфедерацията;
 - разглежда организационно - финансовата дейност на структурите на КТ “Подкрепа”. При нарушаване на Наредбата за реда и начина на набиране, разходване и отчитане на финансовите средства от членски внос ИС разглежда случая и го внася в Конфедеративния съвет за решение.
 - предлага на Конфедеративния съвет схема за отчет на пълноправните членове;
 - следи за спазването на Конфедеративния устав, решенията на Конгреса и Конфедеративния съвет от пълноправните членове на КТ “Подкрепа”;
 - разглежда и одобрява бюджета за текущата година и го предлага на КС за утвърждаване;
 - изготвя проект на щатния състав на Конфедерацията и го внася в КС за утвърждаване;
 - информира структурите на Конфедерацията за дейността си.
- Президент: избира се от Конгреса с мандат до следващия Конгрес. Има ръководни и представителни функции. Изразява волята на Изпълнителния и Конфедеративния съвети. Президентът:
- подписва документи относно дейността на Конфедерацията;
 - свиква и ръководи заседанията на Изпълнителния съвет;
 - делегира на вицепрезидента дейности, свързани с управлението на Конфедерацията;
 - може временно да спре изпълнението на решение на Изпълнителния съвет или на ръководен орган на колективен член на КТ “Подкрепа” като сезира Конфедеративния съвет за вземане на решение по проблема. Президентът не може да делегира на други лица тези правомощия.
 - може да свиква и ръководи заседанията на Конфедеративния съвет;
 - отчита дейността на Изпълнителния съвет пред Конфедеративния съвет и Конгреса.
- Вицепрезидент. Избира се от Конгреса с мандат до следващия Конгрес. В отсъствие на Президента или по негово възлагане той има правата и задълженията като на президента.

- Конфедерални секретари. Организируют и отговарят за дейността на ръководените от тях отдели, съгласно правилника за дейността на Изпълнителния съвет. Внасят за утвърждаване в Изпълнителния съвет структурата, щатния състав и бюджета на отделите. Отчитат дейността си пред Конфедеративния съвет и Конгреса, като изготвят писмена информация.

- Контролна дейност. Осъществява се от Конфедерална контролна комисия (ККК), избрана от Конфедеративния съвет. Правомощията на ККК се определят от Конфедеративния съвет. Ръководството на ККК се избира от Конфедеративния съвет в екип от председател и зам. председател. ККК изработва Правилник за дейността си, който се утвърждава от КС. Отчита дейността си пред Конгреса, пред КС и ИС.

- Синдикална секция. Синдикалната секция (СС) е основната структурна единица по местоработата и се учредява най-малко от 3 членове. Съобразно спецификата на труда в секцията могат да се особяват синдикални групи. Не се допуска учредяване на повече от една секция на КТ “Подкрепа” при един и същи работодател, освен при изграждане или наличие на Фирмена синдикална организация (ФСО). Синдикалната секция възниква от датата на нейното учредяване и се регистрира в професионалната структура Национална федерация (НФ) или Национален синдикат (НС) и в съответния Синдикален регионален съюз (СРС).

- Фирмена синдикална организация (ФСО). След предложение на синдикалната секция, по решение на Федеративния (Синдикален) съвет на съответните национална федерация или национален синдикат се създава фирмена синдикална организация (ФСО) при следните случаи: когато работодателят е с производствена или териториална разсредоточеност; при наличието на група работодатели; когато основният работодател е делегирал права по трудовите правоотношения и по колективното договаряне на ръководители на подразделения. ФСО се състои от обособени синдикални секции. Тези секции членуват в СРС, на чиято територия са и осъществяват дейността си съгласно Правилник за организацията и дейността на ФСО, приет от Конфедеративния съвет. ФСО осъществява координация между синдикалните секции при работодателя и по тяхно решение може да ги представлява пред него и пред други делегирани работодатели, както и пред Федеративния (Синдикалния) съвет на Националната федерация (Националния синдикат). Висш ръководен орган на синдикалната секция е общото (делегатско) събрание, което се провежда най-малко на шест месеца.

- Регионален професионален синдикат (РПС). Създава се по решение на съответен Федеративен (Синдикален) съвет на НФ (НС) и Регионален съвет на СРС. Състои се от обособени синдикални секции, членувачи в съответните НФ (НС) и СРС. осъществява координация между

синдикалните секции и ги представлява пред съответните: Федеративен (Синдикален) съвет на НФ (НС) и Регионален съвет на СРС. Седалището на РПС е седалището на съответния СРС.

- Общински синдикален съюз (ОбСС). Създава се по решение на Регионалния съвет на територията на съответния СРС. Състои се от обособени синдикални секции, намиращи се на територията на съответната община. Осъществява координация между синдикалните секции в общината и ги представлява пред Регионалния съвет на СРС. Седалището на ОбСС е седалището на съответната община.

- Национални федерации, национални синдикати. Обединяват синдикалните секции (СС), изградени на професионален принцип. Конкретната структура на НФ (НС), пълноправни членове на Конфедерацията, се регламентират с устройствените им актове (устави), приети на Националните им конференции, след предварително съгласуване с ИС и с ККК на КТ “Подкрепа”. Органи на управление на НФ (НС) са: Национална конференция, Федеративен (синдикален) съвет и Изпълнителен съвет. Основните функции на НФ (НС) са:

- да изготвят и сключват отраслови и браншови колективни трудови договори;
- да представляват интересите на своите членове на всички нива и подпомагат СРС на регионално ниво;
- да подготвят и организират курсове за синдикално и професионално обучение;
- да участват в системата за социално сътрудничество на отраслово (браншово) ниво;
- да представляват синдикален регионален съюз в отрасъла (бранша) за София – град;
- да организират, провеждат и координират стачни действия в своя отрасъл (бранш) на национално ниво;
- да подпомагат СРС в организирането, провеждането и координирането на стачни
- действия в своя отрасъл (бранш) на регионално ниво.
- да представляват интересите на своите членове в органите на управление на пенсионни фондове.

- Синдикален регионален съюз. Обединява синдикалните секции и

общинските синдикални съюзи на територията на съответния регион. Не се допуска учредяване на повече от един СРС на територията на даден регион, съгласно териториалното деление, прието от Конфедеративен съвет. Не се допуска членуване на секция от територията на даден регион към друг такъв. Органи на управление на СРС са: Регионална конференция, Регионален съвет и Изпълнителен съвет. Основните функции на СРС са:

- осъществяват синдикална защита на колективните и индивидуалните си членове в региона и представляват интересите им на всички нива, и подпомагат националните федерации и националните синдикати на национално ниво;
- оказват организационна и методическа помощ на всички синдикални структури;
- изграждат нови секции и общински съюзи за увеличаване на членската маса;
- подготвят и организират курсове за синдикално обучение;
- оказват методическа помощ при провеждане на преговори и сключване на КТД по предприятия;
- участват в системата за социално сътрудничество на регионално и общинско ниво;
- организират, провеждат и координират стачни действия на територията на своите региони, съгласувано със съответната професионална организация;
- изпълняват контролни, финансови и организационни функции;
- изграждат Консултантски синдикални центрове.

○ Регионален съвет. Висш ръководен орган на Синдикалния регионален съюз между две конференции. Състои се от членовете на Изпълнителния съвет, представители на общинските синдикални съюзи (ако са изградени такива), регионалните професионални структури, и не обхванатите в тях секции, съгласно Правилника за работа на Регионалния съвет. Ръководството на контролния орган и експертите участват с право на съвещателен глас. Регионалният съвет:

- изслушва и приема отчета за дейността на Изпълнителния съвет и на контролния орган;
- избира контролен орган, определя правомощията и приема Правилник за работата му;

- координира дейността на членовете си.
 - осигурява информация на членовете си за дейността на Синдикалния регионален съюз, на Конфедеративния съвет на КТ "Подкрепа", както и на цялата Конфедерация и обработва информацията, постъпила от тях;
 - утвърждава бюджета на СРС и на ОбСС.
 - може да освободи Член на Изпълнителния съвет и на контролния орган, извършил доказани нарушения на Устава на КТ „Подкрепа”, решенията на Конгреса и на Конфедеративния съвет, както и при безспорно доказано неизпълнение на служебните му задължения.
 - утвърждава заместник на член на Изпълнителния съвет и контролния орган, но не повече от половината, който отсъства продължително време по обективни причини, до завръщането му.
 - попълва състава на Изпълнителния съвет.
 - приема решения за акции, включително и стачки на своята територия след съгласуване с ръководните органи на Конфедерацията;
 - избира регионален стачен комитет;
 - определя реда за свикване, организиране и провеждане на редовна регионална конференция;
 - по решение на РС на територията на СРС могат да бъдат създавани Общински синдикални съюзи (ОбСС).
- Изпълнителен съвет. Постоянно действащ ръководен орган, който организира цялостната дейност на организацията между регионалните съвети. Той се състои от председател, заместник-председател и регионални секретари. Ръководството на контролния орган участва с право на съвещателен глас. Изпълнителният съвет:
- изготвя структурата, щатното разписание и бюджета на организацията и внася последния в Регионалния съвет за утвърждаване.
 - изпълнява решенията на Конференцията и Регионалния съвет;
 - подготвя и свиква заседания на Регионалния съвет;
 - взема решения по текущи въпроси, засягащи дейността на организацията.
 - разглежда и утвърждава заявление за членство в СРС, както и за асоцииране на членове към него;

- организира при нужда експертни групи и технически органи;
- организира цялостната финансова дейност на организацията.

- Председател на Синдикален регионален съюз „Подкрепа”. Избира се от конференцията с мандат до следващата конференция. Има ръководни и представителни функции, изразява волята на Изпълнителния и Регионалния съвет. Подписва документи относно дейността на организацията, включително и финансовите. Свиква и ръководи заседанията на изпълнителния съвет. Вземa решения по текущи въпроси, засягащи дейността на организацията. Назначава щатния състав на СРС. Назначава експертни групи и технически органи. Отчита дейността на Изпълнителния съвет пред Регионалния съвет и Конференцията.

- Заместник-председател. Избира се от Конференцията с мандат до следващата Конференция. В отсъствие на председателя или по негово възлагане той има правата и задълженията на председател на Синдикален регионален съюз.

- Регионални секретари. Избират се от Конференцията с мандат до следващата Конференция. Изпълнителният съвет определя функциите на регионалните секретари. Отчитат дейността си пред Регионалния съвет и Конференцията.

- Регионална контролна комисия (РКК). Извършва контролната дейност на СРС на КТ “Подкрепа”. Председателят и заместник-председателя на РКК не могат да бъдат избирани в ръководните органи на Конфедерацията и нейните структури, но могат да бъдат делегати на Конференцията на СРС на КТ “Подкрепа”. Отчита дейността си пред РС и Конференцията на СРС на КТ “Подкрепа”.

Пълноправни членове (националните федерации и националните синдикати, и синдикалните регионални съюзи)

Професионални организации на КТ „Подкрепа”:

- Федерация „Атомна енергетика”
- Федерация „Земеделие и горско стопанство”
- Федерация „Лека промишленост”
- Медицинска федерация
- Синдикална миньорска федерация

- Федерация „Съобщения”
- Федерация „Енергетика”
- Федерация „Култура”
- Синдикална федерация на машиностроителите и металоработниците
- Федерация „Металургия”
- Федерация „Строителство, индустрия и водоснабдяване”
- Федерация на транспортните работници
- Национална федерация „Техническа индустрия, наука, информатика”
- Федерация „Химия”
- Национален синдикат на административните служители
- Съюз на журналистите в България „Подкрепа”
- Синдикат „Отбрана”
- Синдикат „Тютюнева промишленост”
- Федерация „Търговия, услуги, контролни органи, туризъм”
- Федерация „Хранителна и питейна промишленост”
- Национален железничарски синдикат
- Синдикат „Образование”
- Национален синдикат телевизия и радио
- НПС на служителите в сигурността и охраната
- Синдикат на локомотивните машинисти

Синдикални регионални съюзи(СРС) на КТ „Подкрепа”

СРС на КТ „Подкрепа” са изградени в градовете: Асеновград, Благоевград, Бургас, Бяла, Варна, Велико Търново, Видин, Враца, Габрово, Гоце Делчев, Димитровград, Добрич, Дупница, Казанлък, Карлово, Кърджали, Кюстендил, Ловеч, Лом, Монтана, Пазарджик, Перник, Плевен, Пловдив, Разград, Русе, Силистра, Сливен, Смолян, София, Стара Загора, Търговище, Хасково, Шумен и Ямбол.

2.3.3. ОТРАСЛОВИ/БРАНШОВИ ОРГАНИЗАЦИИ НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ В ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ С 25 – ПРОИЗВОДСТВО НА МЕТАЛНИ ИЗДЕЛИЯ, БЕЗ МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ; С 28-ПРОИЗВОДСТВО НА МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ, С ОБЩО И СПЕЦИАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ

2.3.3.1. Българска браншовакамара – машиностроене (ББКМ)

Българска браншова камара-машиностроене е организация с нестопанска цел в частна полза за подпомагане, насърчаване, представителство и защита интересите на своите членове.

ББКМ е юридическо лице, вписано в регистъра при СГС по ФД №23974/1991г.

Седалището е в гр.София, адрес на управление: 1000 София, ул.“Алабин“ №29, ет.1; тел.02 988 4044; 02 987 2064; факс: 02 989 2806; e-mail: bbcmb@abv.bg ; bbcm@mail.bg<http://www.bbcmb.dir.bg>

ББКМ е член на Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ), на Българска стопанска камара-съюз на българския бизнес (БСК) и Българска търговско-промишлена палата (БТПП).

Упълномощила е, съгласно чл. 35, ал.3 от КТ, да я представлява Асоциацията на индустриалния капитал в България.

С Удостоверение от 26 юли 2012г., на основание чл.36, ал.8 на АИКБ, ББКМ е призната за представителна на национално равнище организация на работодатели за икономически дейности с кодовопо КИД 2008:

- 24 – Производство на метали;
- 25 – Производство на метални изделия, без машини и оборудване;
- 28 – Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение;
- 29 – Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета;
- 30 – Производство на превозни средства, без автомобили;

Целите на ББКМ са:

- Съдейства за развитието на отрасъла;

- По договореност и след съгласуване с членовете си представлява и защитава законоохраняемите им интереси пред държавните, синдикалните и други органи и лица, при разработване и установяване на тарифната политика в условията на пазарна икономика, както и на предложения, нормативи, правила, данъци, лихви и други икономически и организационни условия, които осигуряват ефективност в дейността и развитие на машиностроителната промишленост;
- Съдейства на членовете си за изясняване и съгласуване на общите им интереси в различните сфери на търговската дейност, както и за организиране и осъществяване на дейности от взаимен интерес.

За постигане на целите си, ББКМ използва следните средства:

- Разработва стратегии и проекти за нормативни актове в областта на развитието на икономиката и отрасъла, както и за изменения и допълнения на съществуващи нормативни актове;
- Участва в работата на консултативните съвети към държавните органи;
- Представлява и защитава интересите на работодателите - свои членове и участва като страна работодател в регулирането на индустриалните отношения за фирмите от икономическите дейности на машиностроенето на национално ниво, в т.ч. При колективното трудово договаряне, при решаване на колективни трудови спорове, квалификация на персонал, договарянето на минималните осигурителни прагове по категории персонал и др.под.;
- Подпомага членовете си при воденето на преговори и сключването на сделки, защита от неправомерни действия;
- Оказва съдействие за повишаване на конкурентоспособността на българската машиностроителна продукция на международните пазари, в т.ч. По разработването на системи за управление на качеството и околната среда;
- Съдейства на членовете си за организиране и участие в международни и вътрешни панаири, изложби, конференции и други мероприятия;
- Съдейства на членовете си за съгласуване на общите им интереси за създаване на условия за реализиране на високо професионално ниво в отрасъл машиностроене;
- Съдейства на компетентните органи и участва в разработването на нормативни актове, свързани с хармонизирането на законодателството в техническата област с европейското;

- Съдейства на фирмите за въвеждането на нормативните изисквания за здравословни и безопасни условия на труда добри практики за превенция на здравето на работните места;
- Съдейства на членовете си за установяването на директни контакти с чуждестранни фирми и организации на основата на взаимния интерес;
- Съдейства и организира провеждането на срещи на ръководители на фирми от отделни браншове на машиностроенето, между браншовете, както и с организации от други браншове по въпроси от взаимен интерес;
- Установява и развива контакти с аналогични на камарата организации от чужбина по въпроси на машиностроенето и на своите членове.

Предмет на дейност на ББКМ:

- Прави проучвания и анализи на състоянието и проблеми в търговската дейност на фирмите по браншове и за машиностроенето като цяло; извършва експертни оценки;
- Осъществява определени от компетентните органи дейности в интерес на фирмите от отрасъла, в т.ч. Водене на регистри, становища за надеждност, референции и т.н.
- Оказва съдействие и организира обучения в областта на внедряването на системи за управление на качеството и околната среда; маркетинг и мениджмънт; осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд; колективно трудово договаряне и др.;
- Оказва помощ и консултира по проблеми на търговската дейност и за изготвянето на документи, необходими за сключване на търговски сделки, лицензионни и регистрационни режими и др.;
- Оказва съдействие за преодоляване и доброволно разрешаване на спорове между търговски субекти; за недопускането на нелоялна конкуренция и дъмпинг; за установяване на добра производствена етика;
- Посредничи между работодатели и синдикати във фирмите при сключване на колективни трудови договори;
- Посредничи при възникване на колективни и индивидуални трудови спорове и съдейства за разрешаването им;
- Предоставя информация за възможности и оказва съдействие за участие в панаири и изложби, за интерес и възможности за привличане на чуждестранни инвестиции;
- Директно или чрез своите клонове и съюзи изпълнява проекти от

местни или чуждестранни източници на финансиране - структурни фондове на ЕС, програма фар и други програми, които биха подпомогнали постигането на целите ѝ;

- Организира бизнес-посещения, кооперационни борси в други страни, представляващи търговски интерес за български машиностроителни фирми;
- Организира провеждането на семинари, конференции, симпозиуми;
- Извършва други дейности в съответствие с целите си.

Членство. Права и задължения.

- Членството в браншовата камара е доброволно. Членове на камарата могат да бъдат физически и юридически лица, извършващи търговска дейност в бранша. В браншовата камара могат да членуват колективно и други сдружения, чиито цели и задачи не противоречат на настоящия устав, както и индивидуално-отделни лица и специалисти, чието участие ще съдейства за постигане целите на камарата. В браншовата камара не могат да членуват политически партии и движения.

- Членове на браншовата камара от една производствена дейност могат да се сдружават за решаване на конкретни въпроси от техен интерес, в т.ч. да създават съюзи и други сдружения към браншовата камара. Към ББКМ са създадени три съюза:

- Съюз на леярите;
- Съюз по хладилна и климатична техника;
- Съюз по каростроене

- Членовете имат право да:

- избират и да бъдат избирани в ръководните и контролните органи на браншовата камара;
- участват в Общото събрание;
- поставят на обсъждане и търсят защита по проблеми, свързани с осъществяването на тяхната стопанска, браншова и трудова дейност;
- получават постоянна информация за дейността на камарата и всякаква друга информация, подпомагаща тяхната дейност.

- Членовете са длъжни да:
 - спазват устава, решенията на Общото събрание и Управителния съвет;
 - работят за постигане основните цели и задачи на браншовата камара;
 - внасят при постъпването си встъпителна вноска и редовно да изплащат годишния си членски внос в сроковете, определени от Общото събрание;
 - не използват по какъвто и да било начин браншовата камара за цели, противоречащи на устава и на професионалната етика.

Органи на ББКМ

- **Общото събрание** е върховен орган на браншовата камара. В него участват всички членове. ОС взема решения по всички въпроси от дейността на браншовата камара, в т.ч.:
 - изменя и допълва устава;
 - утвърждава структура на браншовата камара;
 - избира и освобождава членовете на УС и КС;
 - приема основните насоки и програма за дейността на браншовата камара и бранша;
 - определя размера и сроковете за внасяне на встъпителния и редовния членски внос;
 - приема годишния бюджет и отчет и контролира управлението на имуществото на браншовата камара; приема отчети за работата на ръководните органи и ги освобождава от отговорност;
 - взема решения за участие в други организации;
 - отменя решения на другите органи на браншовата камара, които противоречат на закона или на този устав.
- **Управителният съвет** се състои от не по-малко от 9 лица. В интерес на дейността на камарата е за членове на УС да се избират ръководители на фирми от различни дейности (производства) на машиностроенето с оглед осигуряването на по-широка представителност на интересите на фирмите от отрасъла Управителният съвет:

- определя обема на представителна власт на отделни негови членове, извън тази на председателя;
- осигурява изпълнението на решенията на ОС;
- избира и освобождава председателя на камарата;
- разпорежда се с имуществото на браншовата камара;
- подготвя и внася в ОС проект за бюджет;
- подготвя и внася в ОС проект за отчет на дейността на камарата;
- определя реда и организира извършването на дейността на камарата и носи отговорност за това;
- определя структурата и щатното разписание на длъжностите в браншовата камара;
- взема решения за откриване и закриване на клонове, избира техните управители и определя правомощията им и информира за това Общото събрание;
- приема, освобождава и изключва членове;
- определя ликвидатор на камарата при прекратяването ѝ;
- определя адреса на браншовата камара;
- взема решения по всички въпроси, които не са в изключителната компетентност на другите органи на камарата.

○ **Председателят** на браншовата камара се избира от УС измежду членовете му с мнозинство от 2/3 от всички членове за срок от 5 години. Правоотношенията с председателя се уреждат в съответствие с Раздел III от Кодекса на труда.

- председателят на камарата по право е член на ус.
- по предложение на председателя на браншовата камара ус избира заместник-председатели.
- председателят ръководи цялостната дейност на камарата и я представлява.

○ **Контролният съвет** се състои от 3 члена и се избира от ОС с обикновено мнозинство за срок от 5 години. КС следи за изпълнение решенията на ОС и УС. Проверява финансовото състояние на камарата и отчита дейността си пред ОС

Дейности в областта на ЗБУТ

Българска браншова камара-машиностроене е социален партньор за икономическите дейности на металоиндустрията, в т.ч. С 25 и С 28. В качеството си на представителна организация на работодателите в тези икономически дейности, договаря ОКТД за металоиндустрията, минимални осигурителни прагове по категории персонал. Член е на отрасловите съвети за тристранно сътрудничество „Машиностроене“ и „Отбранителна промишленост“ и на отрасловите съвети по условия на труд „Машиностроене“ и „Отбранителна промишленост“ към МИЕТ.

2.3.3.2. Национална Асоциация Хотел, Ресторант, Кафетерия – „ХоРеКа”

Доброволно и политически независимо сдружение на юридически лица с идеална цел, което се учредява с неопределен срок, неправителствена браншова организация, обединяваща производители и вносители на професионално хотелско, ресторантско и барово оборудване. Оборудване за търговски обекти - юридически лица, регистрирани по съответния ред за извършване на стопанска дейност. Сдружението се създава с цел осъществяване на дейност в частна полза.

Асоциацията е юридическо лице със седалище и адрес на управление: гр.София, общ.Възраждане, ул.“Света София” №8, ет.2, със собствена финансова сметка и печат.

Целите на Асоциация „ХоРеКа“

- Да развива, популяризира и утвърждава дейността на членовете си.
- Да утвърждава колегиалната общност от фирмите в бранша, имащи сходни проблеми и интереси и да съдейства за решаването и постигането им;
- Да утвърждава и популяризира високи критерии за професионално и отговорно отношение при извършване на дейността;
- Да информира членовете си по всички въпроси, които имат или ще имат значение за дейността им
- Да съдейства на членовете си за осъществяване на контакти със сродни браншови организации и фирми от други страни.

Средствата, с които Асоциацията ще постига своите цели са:

- представляване интересите на членовете си пред всички държавни, правителствени и неправителствени органи и организации в страната и чужбина;
- взаимодействие с всички компетентни и/или заинтересовани държавни, правителствени и неправителствени органи и организации в страната и чужбина;
- Подпомагане организирането на медийни изяви и издаването на литература, свързана с хотелско, ресторантско и барово оборудване

Органи на Асоциация „ХоРеКа“:

- Общо Събрание;
- Управителен Съвет;
- Председател;
- Изпълнителен Директор;
- Контролен Съвет;
- Помощни органи, образувани към и устроени с решения на Общото Събрание или Управителния Съвет.

Дейности в областта на ЗБУТ

Асоциация „ХоРеКа“ не предвижда в Устава и не извършва дейности в областта на социалното партньорство и в областта на ЗБУТ.

2.3.3.3. Сдружение на фирми за хранително машиностроене в България (съкратено "Хрантехмаш")

➤ *Контакти:*

Стара Загора 6000, ПК 391

Тел./факс: (042) 60 33 57

Мобилен: (087) 819 90 65

Е-mail: hrrantehmash@abv.bg; tgyuhpalov@hrranmash.com;

Дейности в областта на ЗБУТ

Сдружение на фирмите за хранително машиностроене в България („Хрантехмаш“) не предвижда в Устава и не извършва дейности в областта на социалното партньорство и ЗБУТ.

2.3.3.4. Асоциация на производителите на машини и оборудване за хранителната промишленост

➤ *Контакти:*

Хасково 6300

Ул.Васил Левски+

Тел./факс: (038) 66 46 04

Дейности в областта на ЗБУТ

Асоциацията на производителите на машини и оборудване за хранителната промишленост не извършва дейности в областта на социалното партньорство и ЗБУТ.

2.3.3.5. Сдружение „Българска отбранителна индустрия“(СБОИ)

Сдружението “Българска отбранителна индустрия” е юридическо лице с нестопанска цел. Основано е през 2004 год. от 12 водещи в отрасъла предприятия и има за цел да служи като форум за обмяна на идеи между държавните органи и отбранителната индустрия за решаване на проблеми на отрасъла и за неговото устойчиво развитие. Сдружението си поставя за цел формирането на “единен глас” на

българската отбранителна индустрия по въпросите на държавната политика за модернизация, отбранително-индустриална политика, офсетна политика, политика за процедури и доставки за отбраната и сигурността, научни изследвания и технологично развитие. Сдружението “Българска отбранителна индустрия” ще работи за развитието и укрепването на отрасъла за решаване на проблемите по сигурността и отбраната на страната.

➤ *Контакти:*

Адрес: София, бул. Шипченски проход 67

телефон: 02 9733970

Основни цели на Сдружението са:

- Да се развие и послужи като законосъобразен форум за обмен на идеи между държавните органи и индустрията за решаване на проблеми свързани с отбранителната индустрия и с отбраната и сигурността на Република България и за постигане на устойчиво развитие на отрасъла.
- Формиране на контакти, обмен на информация дискусии между членуващите лица по въпросите на отбранително-индустриалната политика и участието в нейното реализиране.
- Формиране на “единен глас” на българската отбранителна индустрия по въпросите на държавната политика за модернизация, отбранително-индустриална политика, офсетна политика, политика и процедури за доставки за отбраната и сигурността, научни изследвания и технологично развитие.
- Информиране на членовете си за тенденциите на развитие на отбранително-индустриалната база на НАТО, Европейския съюз, страните членки и други водещи страни в областта на отбранителната индустрия.
- Формиране на среда за развитие на микро, малки и средни предприятия, предоставящи стоки и услуги с военно и възможно двойно предназначение.
- Формиране на вериги от доставчици.

Средства за постигане на целите

- Поддържане на регулярни контакти с българските държавни органи, органи на НАТО, Европейския съюз и на страните членки с

отговорности в областта на отбранителната индустрия и технологии.

- Установяване на контакти и взаимодействие със сродни сдружения в страната и чужбина.
- Набиране и разпространение на информация относно държавната политика и процедури за доставки за отбраната и сигурността; научните изследвания и технологичното развитие.
- Подкрепа за действия на Народното събрание, правителството и организациите в сектора за сигурност в интерес на развитието на българската отбранителна индустрия.
- Организиране на национални и международни срещи и конференции в изпълнение на поставените цели.
- Разпространение на информация за дейността на сдружението и за възможностите на неговите членове в чужбина.
- Формиране на програмни направления по функционални области.

Предмет на Дейност

- Набиране и разпространение на информация относно проблеми свързани с отбранителната индустрия, и с важни въпроси на националната политика в областта на отбраната и сигурността.
- Търсене, изготвяне и предлагане на конкретни решения за развитието на българската отбранителната индустрия.
- Изразяване на позицията на предприятията от българската отбранителна индустрия и свързани с тяхната дейност организации.
- Даване на гласност и инициране на публичен дебат по проблемите на българската отбранителна индустрия и нейната интеграция в отбранително индустриалната база на НАТО и на Европейския съюз.
- Провеждане на проучвания и изследвания, включително чрез участие в международни програми в тази област.
- Организиране и провеждане на национални и международни срещи, семинари, конференции и изложби по проблемите на развитие на отбранителната индустрия.
- Организиране на представянето на българската отбранителна индустрия в семинари, конференции, симпозиуми и изложби в чужбина.
- Поддържане на уебсайт.

- Издаване на печатен и онлайн информационен бюлетин.
- Издаване на тримесечно списание “Отбранителна индустрия и технологии” с текстове на български и английски език.
- Сътрудничество с правителствени и други неправителствени организации, работещи по сродни проблеми.

Дейности в областта на ЗБУТ

Сдружението на Българската отбранителна индустрия не е предвидило в Устава си и не извършва дейности в областта на социалното сътрудничество и ЗБУТ.

2.3.3.6. Браншова стопанска камара "Отбранителната промишленост на Република България"

➤ *Контакти:*

Адрес: 1330, София, бул.”А.Мушанов” 31А

Тел.: 02/929 51 11; 02/929 1821

Е-mail: metalchim@abv.bg

Дейности в областта на ЗБУТ:

Браншова стопанска камара „Отбранителна промишленост на Република България“ е член на Отрасловия съвет за социално сътрудничество „Отбранителна промишленост“ и на Отрасловия съвет по условия на труд „Отбранителна промишленост“ към МИЕТ.

2.3.3.7. Сдружение на производителите на земеделска техника

Юридическа организация с нестопанска цел в която членуват юридически и физически лица производители на трактори, селскостопански машини и резервни части, научно-изследователски и експериментални институти, търговско-пласментни организации и фирми, частни и с държавно участие.

➤ *Контакти:*

Адрес: 1330, София, бул. „Възкресение” 1

Тел: 02/828 10 74

E-mail: spzt@mb.bia-bg.com

Дейности в областта на ЗБУТ:

Сдружението на производителите на земеделска техника не извършва дейности в областта на социалното партньорство и ЗБУТ.

2.3.4. ОТРАСЛОВИ/БРАНШОВИ ОРГАНИЗАЦИИ НА РАБОТНИЦИТЕ И СЛУЖИТЕЛИТЕ КЪМ КОНФЕДЕРАЦИЯТА НА НЕЗАВИСИМИТЕ СИНДИКАТИ В БЪЛГАРИЯ (КНСБ)

2.3.4.1. Национална синдикална федерация „Метал Електро“ към КНСБ.

НСФ „Метал Електро“ е доброволно обединение на автономни синдикални организации и съюзи на работещите в машиностроителната, металообработващата, електротехническата, електронната и други промишлености. **Учредена е** 25 март 1990 г. на извънредна Федерална конференция. Численост: 10 417 синдикални членове, обединени в 77 синдикални организации.

➤ *Контакти:*

гр.София, пл.Македония 1, ет.5

тел.02 4010 550, e-mail: nsf_me@abv.bg

Цели:

- Целта на Националната синдикална Федерация е да изразява, отстоява и защитава общите и специфични икономически, социални и духовни интереси и права на синдикалните членове и техните общности пред работодателите, а така също пред държавни, административни, стопански, обществени и други органи и организации.

- Защитата на икономическите интереси се изразява в искания за перспективно развитие на стопанските единици и регионите; научно обосновани и социално справедливи икономически условия и регулатори; оптимално протичане на възпроизводствения процес; справедливо заплащане и защита на доходите срещу инфлацията; равноправно участие на жените и младежите в решаване на техните проблеми и други.

- Защитата на социалните интереси се изразява в искания от работодателите, дейност и борба за осигуряване на работни места и трудова заетост, справедливо участие в приватизацията, за здравословни, безопасни условия на труд и екологично чиста среда, правилен режим на труд и отдых, на социални придобивки, помощи, осигуровки, на обезщетения при незаконосъобразни действия, за социално битово обслужване.

- Защитата на духовните интереси се свързва с повишаване на образованието, квалификацията и професионалното майсторство, осигуряване на гласност и информираност, издигане на културното, интелектуалното и нравственото равнище на обслужване.

Основни задачи на НСФ „Метал Електро“:

- Сътрудничество с органи и институции в страната, имащи право на законодателна инициатива.
- Водене на преговори, сключване на договори и споразумения с правителствени органи /министерства/, с държавни органи, със съюзи на работодателите и други, в интерес на своите членове.
- Съгласуване и координиране действията на членуващите в нея организации за постигане на уставните и програмни цели и други общи задачи.
- Оказване на подкрепа и помощ на отделните синдикални организации, синдикати и съюзи при решаване на техните проблеми, включително и представителство пред държавни, стопански и административни органи.
- Организиране обучение на синдикални активисти и кадри.
- Провеждане на друга, разрешена от закона дейност, в съответствие с приети правилници и нормативи.
- Изпълняване на функции на арбитър в спорове, възникнали между членуващите във Федерацията организации, с тяхно оторизиране.
- Текущо информиране и отчитане пред съставляващите я организации по своята дейност.
- Организиране и ръководство на синдикални протестни действия.
- Представяне на своите членове пред средствата за масова информация, държавни и обществени форуми, както и международно организирани такива.

Органи:

- Конгрес;

Конгресът се формира от избраните делегати на синдикатите, съюзите, синдикалните организации и други членове на Федерацията по норма на представителство, определена от инициатора за неговото свикване.

Конгресът на Федерацията:

- приема устав на федерацията или внася промени и допълнения в него.
- приема основните цели и задачи, стоящи пред федерацията през следващия период.
- взема решения за начина на гласуване /тайно или явно/ и избира с обикновено мнозинство председател и заместник-председател, председател и членове на федералната ревизионна комисия.
- решава въпроси за членуване в национална синдикална централа.
- обсъжда и приема отчетите на избраните ръководни органи за изминал мандатен период и дава оценка за работата им.
- утвърждава или отменя решения на останалите органи на федерацията.
- при обективна необходимост решава разпускането на федерацията. решението за разпускане на федерацията се взема с квалифицирано мнозинство дейността на федерацията между конгресите се организира и провежда от федералния съвет /фс/.

○ Федерален съвет;

Федералният съвет се формира от председателите на регионалните синдикални съвети, синдикалните организации със статут на РСС, териториалните синдикални организации, съюзите и синдикатите, основни членове на НСФ "Метал-Електро".

Федералният съвет:

- организира изпълнението на решенията и задачите, приети от конгреса.
- подготвя договори, споразумения и други документи, насочени към постигане на целите и решаване задачите на федерацията.
- разработва проекти на документи и ги представя за одобряване и приемане на конгреса.
- обсъжда предложения по обществено значими проблеми за работещите в машиностроенето, металообработващата, електротехническата, електронна и други промишлености и взема решения за внасянето им в народното събрание, правителството и други компетентни органи.
- определя и организира различни форми на протест, предвидени в настоящия устав и законодателството на страната в защита на синдикалните членове, включително и обща стачка.

- взема решения за делово участие или самостоятелно организиране и провеждане на разрешени от закона дейности. определя лицата, които да представляват федерацията или да ръководят тази дейност.
- утвърждава щата и бюджета на федерацията за следващата календарна година, както и нормативи за разход на финансови средства на федерацията, в т.ч. за заплати и възнаграждения.
- избира с явно гласуване изпълнителното бюро, състав на комисии и други помощни органи на федералния съвет.
- приема годишни или текущи отчети за работа на федералния съвет, в т.ч. на изпълнителното бюро, председателя и зам.председателя, на постоянните комисии и дава оценка за работата им.
- определя обхвата на регионалните синдикални съюзи, синдикалните организации със статут на такива и взема решения за изграждането им.
- взема решение за изграждане на регионални синдикални организации и определя статута на организациите, влизащи в състава им.
- заменя лицата по чл.31, ал.6, т.3 при смърт, продължително боледуване, поставяне под запрещение или оставка.
- взема решение за изключване членове на федерацията.
- учредява символи на федерацията.
- подпомага дейността на рсс и синдикалните организации при решаване на техните специфични проблеми.
- осъществява ефективна защита на избраните в различните органи синдикални дейци.
- Изпълнително бюро;
 - организира изпълнението на решенията на ФС, подготвя провеждането на неговите заседания, както и проектите на документи, които той ще обсъжда.
 - подпомага и направлява дейността на регионалните структури на федерацията.
 - обсъжда и приема писмените молби на синдикални организации за членство във федерацията.
 - утвърждава правилник за вътрешния ред, в т.ч. длъжностни характеристики на сътрудниците и правилника за организация на работната

заплата. дава становища по дейността на щатните сътрудници на федерацията, по назначаването и освобождаването им.

- изпълнителното бюро се произнася по искания за уволнение на синдикални дейци, съгласно чл.333, ал.3 от Кодекса на труда.
- приема и предлага за утвърждаване от ФС плана за международна дейност на федерацията.
- заседанията на ИБ се ръководят от председателя на федерацията, а в негово отсъствие от зам.председателя. заседанията са редовни, ако в тях участват повече от 1/2 от членовете му. решенията се вземат с явно гласуване и обикновено мнозинство.
- изпълнителното бюро отчита дейността си пред федералния съвет. протоколите от заседанията на изпълнителното бюро се предоставят на всички членове на федералния съвет и федералната ревизионна комисия.

○ **Председател**

- Организира цялостната дейност на Федерацията въз основа на Устава и решенията на Конгреса, ФС и ИБ и осигурява изпълнението им.
- Представява Федерацията в страната и чужбина.
- Внася предложения във ФС и ИБ по организационни, кадрови, финансови, административни и други въпроси, в съответствие с неговите правомощия.
- Сключва и прекратява трудови договори с щатните сътрудници на Федерацията и сключва КТД.
- Вземат оперативни решения невяключени в правомощията му между заседанията на ФС и ИБ.

○ **Федерална ревизионна комисия.**

Териториална структура:

Синдикалните организации се обединяват на отраслово-териториален принцип в регионални синдикални съюзи /РСС/. Федералният съвет определя територията и обхвата на региона. Изградени са в 11 области.

Права и задължения на членовете

Членството във Федерацията е колективно. Член на НСФ „Метал Електро“ може да бъде всеки синдикат, съюз или синдикална организация, дружество, секция и други със синдикална насоченост, създадени в стопански структури в машиностроенето, металообработването, електротехническата, електронната и други промишлености или на териториален принцип, който приема и спазва Устава и писмено е заявил желанието си за членство във Федерацията.

Всеки член на НСФ „Метал Електро“ **има право да:**

- Представява своите членове в органите на Федерацията, да предлага за избиране в тях свои представители.
- Отзовава своите представители от федералните органи и да иска отчет за тяхната дейност.
- Участва пълноправно в подготовката и приемането на решения от изборните органи, да внася предложения и мнения и изисква тяхното разглеждане от федералните органи.
- Изисква информация и оценки за работата на федералните органи, за отделни техни членове и да контролира тяхната дейност.
- Бъде подпомаган и обслужван от избраните органи и помощните звена на НСФ в съответствие с техните функции и компетенции.
- Влиза в договорни и други взаимоотношения с отделни членове на НСФ "Метал-Електро" и със сродни организации в и извън страната в полза на своите членове, ако това не нарушава уставните изисквания.
- Осъществява самостоятелно или чрез сдружаване разрешена от закона дейност, съобразно възможностите си с цел увеличаване на собствените си средства и в интерес на синдикалните членове.
- Получава информация, консултации и консултантска помощ от експертите на Федерацията.
- Избира свободно формите на своето вътрешно организационно изграждане и функциониране, ако не противоречат на този Устав.

Всеки член на НСФ „Метал Електро“ **се задължава да:**

- Изпълнява доброволно дейностите по осъществяване уставните и програмни цели и задачи и да работи за по-нататъшно развитие на синдикалното движение.

- Да проявява стремеж за солидарност и единодействие за осъществяване на общи цели, интереси и задачи.
- Превежда отчисленията от членския внос по ред и начин, предвидени от Устава.
- Спазва Устава и подпомага работата на избраните органи, комисии и др.
- Уведомява Федералния съвет за настъпили промени в своята структура и в устройствените си документи, както и за последствията, до които те водят.
- Поставя за обсъждане пред ФС спорни въпроси, възникнали в процеса на осъществяване на съвместна дейност с други органи и организации от Федерацията.
- Участва в общи действия и акции на НСФ "Метал-Електро".

Дейности в областта на БЗР.

НСФ „Метал Електро“ към КНСБ е социален партньор за икономическите дейности на металоиндустрията, в т.ч. С 25 и С 28. В качеството си на представителна организация на работниците и служителите в тези икономически дейности, договаря ОКТД за металоиндустрията, минимални осигурителни прагове по категории персонал. Член е на отрасловите съвети за тристранно сътрудничество „Машиностроене“ и „Отбранителна промишленост“ и на отрасловите съвети по условия на труд „Машиностроене“ и „Отбранителна промишленост“ към МИЕТ.

2.3.4.2. Синдикална федерация на организациите от електрониката, машиностроенето и информатиката (СФОЕМИ) към КНСБ

Синдикалната федерация на организациите от електрониката, машиностроенето и информатиката е доброволно обединение на равноправни синдикални формирования - синдикати, съюзи и синдикални организации и други от електрониката, машиностроенето и информатиката. Учредена е на 30 май 1992 г. на Учредителната конференция. През м. ноември 1997 г. на IV конференция, се обединяват СФОЕМИ, Синдиката на Леярите, Федерацията на синдикалните организации от електрониката и машиностроенето, и независимият синдикат на работещите от хидравликата и пневматиката - под общото име СФОЕМИ.

➤ *Контакти:*

1040 София, пл. "Македония" 1, тел.(02) 987-81-73.

Органи:

- Конференцията;
- Федерален координационен съвет;
- Изпълнителен комитет;
- Председател;
- Федерална контролна комисия.

Дейности в областта на БЗР

Федерацията упълномощава НСФ „Метал Електро“ към КНСБ да осъществява социалното партньорство на отраслово/браншово ниво за икономическите дейности на металоиндустрията, в т.ч. С 25 и С 28, и по въпросите на БЗР.

2.3.4.3. Федерация на синдикати от военно-промишления комплекс

ФСВПКе доброволно национално обединение на самостоятелни и равно поставени синдикати и синдикални организации на работещите във Военно - промишления комплекс или поддържащи мобилизационни мощности. Учредена е на 18 ноември 1993г.

➤ *Контакти*

4330 Сопот, ул. "Л. Каравелов"; тел. (03134) 24-31

E-mail: fsvpk@abv.bg

Органи

- Конференция;
- Федеративен съвет;
- Председателство;
- Председател;
- Федеративно - ревизионна комисия

Дейности в областта на БЗРЗ.

Федерацията участва в Отраслов съвет за социално сътрудничество „Отбранителна промишленост“ и в Отраслов съвет по условия на труд „Отбранителна промишленост“ към МИЕТ.

2.3.5. КЪМ КОНФЕДЕРАЦИЯТА НА ТРУДА „ПОДКРЕПА“ (КТ „ПОДКРЕПА“)

2.3.5.1. Синдикална федерация на машиностроителите и металорботниците на КТ „Подкрепа“ (СФММ на КТ „Подкрепа“)

Синдикална федерация на машиностроителите и металорботниците на КТ „Подкрепа“ /СФММ на КТ „Подкрепа“/ е доброволен съюз на синдикални организации, изградени на професионален принцип. В тях членуват граждани, обединени за защита на своите професионални и социални интереси.

СФММ на КТ „Подкрепа“ е пълноправен и колективен член на КТ „Подкрепа“ със статут на юридическо лице по смисъла на Чл.49/2/ от Кодекса на труда. СФММ „Подкрепа“ е юридическо лице със седалище София. Този статут е придобит с вписване в регистъра на Софийски градски съд като поделение на КТ „Подкрепа“.

➤ *Контакти*

1125 София, бул. "Драган Цанков" № 35, ет.2

Тел/факс: (02) 48 34 074, (02) 48 34 075

e-mail: sfmm@techno-link.com

Цели:

СФММ на КТ „Подкрепа“ има за цел и предмет на дейност защитата на правата, достойнството, професионалните и социални интереси на членовете на Федерацията, чрез:

- Осигуряване на правата в сферата на професионалната дейност, заплащането на труда, социалните условия, техническата безопасност и охраната на труда;
- Защита на здравето, материалните, обществените и културните интереси на своите членове и техните семейства;
- Съгласуване и защита интересите на работниците и служителите с тези на работодателите за просперитета на предприятията, с приоритет на работниците и служителите;
- Провеждане на обучение, консултации и квалификация в областите

на трудово-правните отношения, социалното осигуряване, условията на труд, екологията, индустриалните отношения, заетостта, професионалната квалификация, преквалификация и основите на гражданското общество;

- Разпространяване на демократични идеи и укрепване на доверието, взаимопомощта и солидарността в обществото;

- Да се бори срещу дискриминация поради полова, расова, национална, етническа или религиозна принадлежност.

Основни задачи

СФММ на КТ„Подкрепа” осъществява своите задачи, като:

- Представява и защитава своите членове пред работодателите, изпълнителната и съдебната власти и органите на държавната администрация, както и пред обществени, политически и други организации;

- Участва в преговори с работодателите, националните и регионалните институции за сключване на колективни трудови договори и споразумения и в условията на тристранното сътрудничество;

- Осъществява синдикален контрол върху състоянието на техническата база, безопасността и охраната на труда. Инспектира работните места и препоръчва на членовете си да не осъществяват трудова дейност на работни места, където условията не съответстват на приетите нормативни актове;

- Посредничи между членовете си, работодателите, държавата, български и чуждестранни физически и юридически лица;

- Следи и съдейства за формирането на пазар на труда и отстоява стойността на работната сила;

- Оказва материална, морална и друга специализирана помощ на своите членове;

- Изисква от работодателите и следи за създаване на оптимални условия за отдых на членовете си;

- Провежда културно-просветна и благотворителна дейност;

- Проучва, анализира и информира своите членове за условията на живот и съдейства за повишаване нивото на жизнения и социален минимум.

- Предприема действия за осигуряване на социално слабите и техните семейства, за задоволяване на жилищните им потребности и получаване на полагащите се помощи от социални и други фондове.

- Съдейства пред работодателите за подобряване на здравното обслужване и здравното осигуряване на членовете си.
- Следи за спазване на ратифицираните от Р България международни договорености и изисква присъединяване към други.
- Разработва и внася проекти относно представителство и участие в управлението, социалното и трудовото законодателство.
- Осъществява информационно-комуникационна и издателска дейност.
- Организира и ръководи акции на колективен протест, включително и стачки.
- Организира и съдейства за изпълнението на задачите, произтичащи от Уставите на КТ „Подкрепа” и СФММ на КТ „Подкрепа”.

Органи на управление на СФММ на КТ „Подкрепа“ са:

- Националната конференция.
 - върховен орган на федерацията е националната конфеденция.
 - приема устава, както и измененията в него с квалифицирано мнозинство 2/3 от присъстващите в началото на заседанието делегати, с явно гласуване.
 - избира едновременно екип от председател и зам.председател с обикновено мнозинство/ 50%+1/ от регистрираните делегати при тайно гласуване, с мандат до следващата конференция.
 - избраният екип предлага броя на федеративните секретари - членове на ис, който се утвърждава от конференцията. екипът предлага листата за федеративни секретари, която се гласува поименно при явно гласуване и обикновено мнозинство.
 - изслушва и приема отчета на председателя на федерацията.
 - изслушва и приема отчета на федеративната контролна комисия.
 - взема решения по всички въпроси, засягащи цялостната дейност на федерацията.
- Федеративен съвет.

Висш ръководен орган на Федерацията между две конференции е Федеративният съвет. Състои се от членовете на ИС и поименно упълномощени представители на

териториалните и браншови структури на СФММ на КТ „Подкрепа” / РПС и БС / и необхванатите в тях членове на Федерацията / СС и ФСО /. Съветниците на ИС и членовете на Федеративната контролна комисия участват с право на съвещателен глас.

Федеративния съвет:

- изработва правилник за дейността си.
- изслушва и приема отчетите за дейността на ИС и ФКК.
- координира дейността на членовете си.
- осигурява информация на членовете си за дейността на федерацията и обработва информацията, постъпила от тях.
- разглежда и утвърждава заявления за членство във федерацията .
- утвърждава и актуализира бюджета на федерацията.
- създава условия за организационно укрепване на федерацията.
- организира мероприятия с други синдикални организации от страната и чужбина.
- когато член на ръководен или контролен орган на федерацията е осъден с влязла в сила присъда за умишлено престъпление от общ характер и това уронва авторитета на федерацията, той може да бъде изключен с решение на ФС.
- утвърждава заместник на член на ИС и на ФКК на СФММ на КТ „Подкрепа”, но не повече от половината, който отсъства продължително време по обективни причини до завръщането му. изборът се извършва с обикновено мнозинство / 50 % + 1 / от присъстващите в началото на заседанието членове на ФС и с тайно гласуване.
- попълва състава на ИС и ФКК.
- приема решения за акции, включително и стачки в национален мащаб и ги препоръчва на своите членове.
- ФС избира мандатна комисия/ мк/ за подготовка на конференция.
- определя реда за свикване, организиране и провеждане на редовна конференция.
- ФС избира контролен орган/ ФКК/ на СФММ на КТ „Подкрепа” с обикновено мнозинство и тайно гласуване, определя правомощията му и приема правилника за неговата работа.
- приема схема за професионално и териториално структуриране на

федерацията с квалифицирано мнозинство -2/3 от членовете си.

- избира национален стачен комитет.

- Изпълнителен съвет

Изпълнителния съвет /ИС/ е постоянно действащ колективен орган, който ръководи и организира цялостната дейност на Федерацията между Федеративните съвети. Той се състои от Председател, Зам.председател и Федеративни секретари.

Изпълнителният съвет:

- изпълнява решенията на конференцията и ФС.
- взема решения по текущи въпроси засягащи дейността на федерацията. решенията на ИС се вземат с обикновено мнозинство и явно гласуване.
- ИС не може да взема решения по проблеми, засягащи членове на федерацията в тяхно отсъствие.
- изработва проект за бюджет на федерацията.
- изготвя и утвърждава щатното разписание на федерацията.
- разглежда организационно-финансовата дейност на членовете си. при нарушаване на наредбата за реда и начина на набиране, разходване и отчитане на финансовите средства от членски внос, ИС разглежда случая и го внася във ФС за решение
- организира при нужда експертни групи .
- организира цялостната финансова дейност на федерацията.
- назначава лицата от управлението на стопанските структури на федерацията .
- правата и задълженията на ис включват правата и задълженията на членовете му

- Председател

Председателят на Федерацията се избира от Конференцията с мандат до следващата Конференция.

- председателят на федерацията има представителни функции, изразява волята на ИС и ФС.

- председателят подписва документи за дейността на федерацията.
- председателят свиква и ръководи заседанията на ИС
- председателят свиква и ръководи заседанията на ФС
- председателят отчита дейността на ИС пред ФС и пред конференцията
- назначава щатния състав на федерацията
- назначава експертни групи и технически органи
- Федеративна Контролна Комисия / ФКК/

Контролната дейност в СФММ на КТ „Подкрепа” се осъществява от Федеративна Контролна Комисия / ФКК/ , избрана на ФС.

- правомощията на фкк се определят от ФС.
- ръководството на ФКК се избира от ФС. членовете и се утвърждават от ФС и ръководството на ФКК.
- ФКК изработва правилник за дейността си, който се утвърждава от ФС.
- действащите членове на ФКК не могат да бъдат избирани и назначавани в ръководни органи на структурите на федерацията, но могат да бъдат делегати на конференцията.
- ФКК отчита дейността си пред ИС, ФС и конференцията.

Териториални и браншови структури:

Териториални и браншови структури на СФММ на КТ „Подкрепа” са:

- Регионален Професионален Синдикат на СФММ на КТ „Подкрепа”/ РПС/

Регионален Професионален Синдикат на СФММ „Подкрепа”/ РПС/ е доброволна териториална организация на синдикални секции и Фирмени синдикални организации /ФСО/, обединени на професионален и териториален принцип.

РПС се сформира от 2/3 от синдикалните организации членове на СФММ на КТ „Подкрепа” на територията на региона или не по-малко от 2 структури.

РПС се утвърждава за териториална структурна единица на Федерацията с решение на Федеративния съвет.

- Браншов синдикат /БС/

Браншовият синдикат е доброволно обединение на синдикални секции и ФСО в рамките на един бранш на национално ниво.

БС е национална браншова структурна единица на Федерацията и добива статут с решение на ФС.

Права и задължения на членовете:

Членове на СФММ „Подкрепа” са синдикални организации – Синдикални секции /СС/ и Фирмени Синдикални Организации /ФСО/.

- Синдикалната секция е основна структурна единица по месторабота и се учредява най-малко от 3 членове. Съобразно спецификата на труда в секцията могат да се обособят синдикални групи.
- Фирмени Синдикални Организации /ФСО/.

След предложение на синдикалната секция, и след решение на Федеративния съвет се създава фирмена синдикална организация (ФСО) при следните случаи:

- Когато работодателят е с производствена или териториална разсредоточеност;
- При наличието на група работодатели;
- Когато основният работодател е делегирал права по трудовите правоотношения и по колективното договаряне на ръководители на подразделения.

ФСО се състои от обособени синдикални секции, съгласно посочените условия.

Членовете на СФММ „Подкрепа” имат право:

- Да участват в цялостната дейност на Федерацията.
- Да участват в разработването и приемането на програмните и устройствените документи.
- Да получават текуща информация за всички решения на федеративните органи на управление.
- Да получават финансова, юридическа и организационна помощ от Федерацията.
- Да участват солидарно в акции, препоръчани от Федерацията.
- Да се обединяват в териториални и браншови структури на СФММ на КТ „Подкрепа”.

- Да напускат Федерацията.

Членовете на СФММ „Подкрепа” са задължени:

- Да спазват Устава и устройствените документи на Федерацията и Конфедерацията и да изпълняват Програмата и.
- Да изпълняват решенията на ФС и Конфедеративния съвет на КТ „Подкрепа”.
- Да съдействат за осъществяване решенията на органите на Федерацията и Конфедерацията.
- Редовно да правят отчисленията на членския си внос към СФММ „Подкрепа”, съгласно Наредба за членския внос на КТ „Подкрепа”, приета на Конфедеративен съвет.
- Да информират ръководните органи на Федерацията за дейността си и броя на членовете си най-малко веднъж на три месеца.
- Да не проповядват под каквато и да е форма насилие, милитаризъм, расова, национална и религиозна омраза или дискриминация, комунистическа, фашистка и друга тоталитарна идеология.

Дейности в областта на БЗР:

СФММ на КТ „Подкрепа“ е социален партньор за икономическите дейности на металоиндустрията, в т.ч. С 25 и С 28. В качеството си на представителна организация на работниците и служителите в тези икономически дейности, договаря ОКТД за металоиндустрията, минимални осигурителни прагове по категории персонал. Член е на отрасловите съвети за тристранно сътрудничество „Машиностроене“ и „Отбранителна промишленост“ и на отрасловите съвети по условия на труд „Машиностроене“ и „Отбранителна промишленост“ към МИЕТ.

2.3.5.2. Национална Федерация "Техническа индустрия, Наука, Информатика" на КТ „Подкрепа” /НФТИНИ /

НФТИНИ е доброволна национална професионална синдикална организация на работещите в предприятия и учреждения, чийто предмет на дейност е електротехническата и електронна промишленост, отбранителната промишленост, науката, информатиката .

НФТИНИ е пълноправен и колективен член на КТ „Подкрепа” със статут на юридическо лице по смисъла на чл.49/2/ от Кодекса на труда.

Като колективен член на КТ „Подкрепа”, НФТИНИ има същите основни цели и задачи, ръководни органи и членове като СФММ.

Дейности в областта на БЗР:

НФТИНИ има ФСО в „Аркус“ АД гр.Лясковец и участва в Отраслов съвет за тристранно сътрудничество „Отбранителна промишленост“ и в Отраслов съвет по условия на труд „Отбранителна промишленост“ към МИЕТ.

➤ *Контакти*

София 1000, ул/ „Ангел Кънчев” 2

Тел: 02/987 02 12

Е-mail: nftini@abv.bg

2.4. ДРУГИ ОРГАНИЗАЦИИ С ФУНКЦИИ В ОБЛАСТТА НА БЗР

2.4.1. ЛАБОРАТОРИИ ЗА ИЗМЕРВАНЕ ФАКТОРИТЕ НА РАБОРНАТА СРЕДА И ОРГАНИ ЗА КОНТРОЛ

Установяването на съответствието на работната среда, трудовия процес, използваната технология и работното оборудване с нормите и изискванията за безопасни и здравословни условия на труд се осъществява посредством подходите, методите и формите за извършване на оценката на риска (чл. 217, ал. 1 на Наредба № 7 за за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване).

Съгласно чл. 10, ал. 1 на Наредба № 5 за реда, начина и периодичността на извършване на оценка на риска, един от източниците на информация за оценяване на риска са данните от проведени наблюдения и измервания на факторите на работната среда и на специфични показатели за безопасност на работни процеси, работно оборудване и работни места. Измерват се:

- Специфичните показатели за безопасност на работни процеси, работно оборудване и работни места;
- Стойностите на елементите за микроклимата, токсичните вещества и праха във въздуха, шума, вибрациите, осветлението и лъченията;
- Физическото натоварване на работниците и служителите.

Необходимите измервания се извършват от звена и специалисти на работодателя и/или от упълномощени от Изпълнителна агенция „Българска служба за акредитация” юридически и физически лица (чл. 217, ал. 4 на Наредба № 7 за за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване).

По смисъла на **Закона за националната акредитация** на органи за оценяване на съответствието (ЗНАООС) (Обн., ДВ, бр. 100 от 2005 г., изм., бр. 105 от 2005 г., бр. 30 от 2006 г., изм. и доп., бр. 42 от 2009 г., изм., бр. 82 от 2009 г., изм. и доп., бр. 41 от 2010 г.) лабораториите за измерване факторите на работната среда и органите за контрол попадат в обхвата на органите за оценяване на съответствието (ООС), които се акредитират от Изпълнителна агенция „Българска служба за акредитация” (ИА БСА).

ИА БСА е единственият орган в Република България, който има право да извършва акредитация на органи за оценяване на съответствието. Тя е националният орган по акредитация на Република България в съответствие с Регламент (ЕО) №

765/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 9 юли 2008 г. за определяне на изискванията за акредитация и надзор на пазара във връзка с предлагането на пазара на продукти и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 339/93 (ОВ, L 218/30 от 13 август 2008 г.), наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 765/2008” (чл. 2 ЗНАООС).

Акредитацията се извършва при условията и по реда, определени в ЗНАООС и в процедурите и правилата за акредитация⁴⁹, утвърдени от ИА БСА.

2.4.1.1. Потребители на услугите по акредитация

Акредитация могат да получат еднолични търговци и юридически лица, установени:

- На територията на Република България;
- В друга държава - членка на Европейския съюз, в друга държава - страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство, или в Конфедерация Швейцария, при спазване на чл. 7 от Регламент (ЕО) № 765/2008;
- В трети държави.

2.4.1.2. Процедурата на акредитация включва следните етапи:

- Подаване на заявление и откриване на процедура;
- Предварително проучване;
- Оценка на място;
- Издаване на решение;
- Поддържане на акредитацията.
- Подаване на заявление и откриване на процедура за акредитация

⁴⁹ Процедурите и правилата за акредитация на агенцията са публикувани на страницата на ИА БСА в Интернет на адрес <http://www.nab-bas.bg/>

2.4.1.3. Преиздаване на сертификат за акредитация

ИА БСА преиздава сертификат за акредитация при промяна на елемент от съдържанието на сертификата.

○ Условия, при които се извършва преиздаване на сертификат за акредитация на ООС:

- органът за оценка на съответствието (ООС) отговаря на изискванията за акредитация;
- политиката и системата за управление остават непроменени;
- управлението на юридическото лице и ООС, както и основния персонал на ООС остават непроменени;
- организационната структура на ООС остава непроменена;
- методите и процедурите за оценка на съответствието остават същите;
- техническите средства остават същите, ако е приложимо (напр. орган по сертификация на системи за управление).

○ Условия, при които се извършва прехвърляне на предоставена акредитация на ООС, съгласно чл. 22 на ЗНАООС:

- наличие на документирани доказателства за преминаване на ООС от едното към другото юридическо лице;
- наличие на доказателства за изгубване на права като акредитиран ООС на единия правен субект и прехвърлянето на правата към новия правен субект;
- декларация за доброволен отказ от акредитация от името на старото юридическо лице;
- публично изявление, че предоставената акредитация към старото юридическо лице е невалидна;
- преминалият към новото юридическо лице ООС продължава да отговаря на изискванията за акредитация;
- политиката и системата за управление на ООС остават непроменени;
- ръководството на ООС, както и основния персонал на ООС остават непроменени;

- организационната структура на ООС в рамките на юридическо лице остава непроменена;
- методите и процедурите за оценка на съответствието остават същите;
- техническите средства остават същите, ако е приложимо (напр. орган по сертификация на системи за управление) .

2.4.1.4. Спиране на акредитацията за целия или за част от предоставения обхват (временно ограничаване на обхвата на акредитация)

Спирането или временното ограничаване на обхвата на акредитацията може да се извърши за срок до 6 месеца. ИА БСА извършва спиране на акредитацията, когато обективни доказателства, установени по време на оценки на място или по друг начин, показват, че акредитираното лице не съответства на изискванията за акредитация и процедурите на агенцията и то не е предприело ефикасни и навременни коригиращи действия.

ИА БСА извършва временно ограничаване обхвата на акредитацията, когато акредитираното лице е временно в невъзможност да извършва част от дейностите, за които е акредитирано, и те не влияят на възможността му да извършва дейността си по останалата част от обхвата.

Спирането или временното ограничаване е процес, при който акредитацията е временно невалидна за целия или за част от обхвата на акредитация.

Лицето, чиято акредитация е с ограничен или временно ограничен обхват, получава сертификат за акредитация с ограничен или временно ограничен обхват.

При спиране на акредитацията, акредитираното лице е длъжно да върне в агенцията оригиналите на сертификата за акредитация и наприложението към него в 14-дневен срок от получаване на заповедта и да спре позоваването си на акредитация независимо дали е оспорило или не заповедта.

2.4.1.5. Възстановяване на акредитацията

След официално изявено желание от ООС за възстановяване на акредитацията в срок до 5 месеца от датата на заповедта за спиране или временно ограничаване на обхвата на акредитация, ИА БСА извършва извънредна оценка на място. Ако по време

на тази оценка ООС не успее да демонстрира съответствие с изискванията за акредитация или ако липсва изявено желание от страна на ООС за възстановяване на акредитацията ИА БСА преминава към отнемане или ограничаване обхвата на акредитацията.

Решението за възстановяване на акредитацията се взема от изпълнителния директор въз основа на предложение в доклад от оценка на екипа.

2.4.1.6. Ограничаване на акредитацията

ИА БСА извършва ограничаване на обхвата на акредитация, когато обективни доказателства, установени по време на оценки на място или по друг начин, показват, че акредитираното лице не съответства на изискванията за акредитация за определена част от акредитирания обхват, но това не влияе на възможността му да извършва дейността си по останалата част от обхвата или в срока на временното ограничаване на обхвата на акредитацията и акредитираното лице не успее да докаже възможността си да извършва дейностите, за които временно му е ограничена акредитацията.

Възстановяване на акредитацията

ООС може да възстанови обхвата/областта на предоставената му акредитация чрез процедура по възстановяване на обхвата на акредитация, но не по-рано от 6 месеца от датата на влизане в сила на заповедта за временно спиране/ограничаване на обхвата на акредитация.

2.4.1.7. Отказ за предоставяне на акредитация, разширяване обхвата на акредитацията или преакредитацията и отнемане на акредитацията

Отказ за предоставяне на акредитация, разширяване обхвата на акредитацията или преакредитацията и отнемане на акредитацията е процес, при който заявления/предоставения обхват на акредитация е отказан/напълно прекратен (отнет).

ИА БСА отказва/отнема акредитация когато акредитираното лице или кандидатът за акредитация:

- е в невъзможност да извършва дейностите, за които е акредитирано или кандидатства;
- не изпълнява или не поддържа едно или повече от изискванията за

акредитация, което води до заключение, че дейността на органа за оценяване на съответствието, компетентността му и системата за управление не са в състояние да осигурят необходимото качество на предоставяните услуги, включително достоверността на издаваните от него документи;

- в период на акредитация се позовава в дейността си на акредитация за неакредитиран обхват;
- издаде неистински или преправен документ, или документ с невярно съдържание;
- компрометира агенцията със свои действия или бездействия;
- ООС не е успяло в определения период да демонстрира съответствие с изискванията за акредитация или не уведоми за желанието си за възстановяване на акредитацията в посочения срок;
- не заплаща услугите по акредитация съгласно утвърдения ценоразпис;
- писмено заявление от оос за отнемане на акредитацията или отказ от
- акредитация. изпълнителният директор е длъжен да се съобрази с желанието
- на оос независимо дали има обективни причини за това.

При отнемане на акредитацията, акредитираното лице е длъжно да върне в агенцията оригиналите на сертификата за акредитация и приложението към него в 14-дневен срок от получаване на заповедта и да спре позоваването си на акредитация независимо дали е оспорило или не заповедта.

Лице, чиято акредитация е отнета, може да кандидатства отново за акредитация не по-рано от 6 месеца от датата на влизане в сила на заповедта за отнемане на акредитация и представяне на доказателства, че са отстранени несъответствията с изискванията за акредитация.

2.4.1.8. Преакредитация

Преакредитация е последващо потвърждаване на компетентността на акредитирано лице по същия нормативен акт, стандарт или ръководство, определени в изданието сертификат за акредитация.

Не по-късно от 8 (осем) месеца преди изтичане валидността на акредитация, ООС трябва да подаде заявление за преакредитация в ИА БСА.

Ако ООС пропусне да подаде заявлението за преакредитация в определения срок, се следва процедурата при първоначална акредитация, за което кандидатът трябва изрично да заяви желание с подаване на заявление за първоначална акредитация. В този случай ООС губи регистрационния номер на предоставения му сертификат за акредитация.

При откриване на процедура за преакредитация, агенцията извършва преакредитацията в срок до изтичане валидността на сертификата на вече предоставената акредитация. В случай, че агенцията не извърши преакредитация в срок до изтичане на валидността на предоставената акредитация, поради зависещи от нея обстоятелства, по искане на заявителя, изпълнителният директор на агенцията със заповед удължава до 6 месеца срока на валидност на сертификата за акредитация.

Удължаването на срока на валидност на акредитацията е по предложение на водещия оценител, провел последната оценка на място, след анализ на изпълнението на следните изисквания от страна на ООС:

- спазен срок за подаване на заявлението за преакредитация;
- спазен срок за изплащане на всички финансови задължения;
- липса на значителни несъответствия или при наличие на такива, приет подробен план за тяхното изпълнение.

2.4.1.9. Разширяване на обхвата на акредитация

Разширяване обхвата на акредитация е допълнение към предоставен обхват или към области на акредитация, съгласно критериите за акредитация, по който ООС е акредитиран.

Акредитираните лица могат да подават заявления за разширяване обхвата на акредитацията си съгласно изискванията на нормативния акт, стандарта или ръководството, по което са акредитирани през целия период на своята акредитация.

Разширяване на обхвата на акредитация се извършва чрез:

- Разширяване обхвата на акредитираната област на дейност;
- Разширяване обхвата на акредитацията в нова област на дейност, което включва ново местонахождение на извършваната дейност.

2.4.1.10. Обжалване

Решенията на изпълнителния директор за отказ от акредитация, преакредитация или от разширяване на обхвата на акредитация, за ограничаване, временно ограничаване или спиране или отнемане на акредитацията подлежат на обжалване по реда на Административно процесуалния кодекс.

Лицата могат да подадат жалба до съда, след като е изчерпана възможността по чл. 13, ал. 2 или е изтекъл срокът по чл. 13, ал. 1 от ЗНАООС.

2.4.1.11. Регистър на Органите за оценяване на съответствието

ИА БСА поддържа публичен регистър на Органите за оценяване на съответствието с предоставена, ограничена, временно ограничена, спряна или отнета акредитация в Интернет на адрес <http://www.nab-bas.bg/>.

2.4.2. СЛУЖБИ ПО ТРУДОВА МЕДИЦИНА

Законът за здравословни и безопасни условия на труд (ЗЗБУТ) задължава работодателите да осигурят обслужване на своите работници и служители от регистрирани служби по трудова медицина (СТМ) (чл. 25 ЗЗБУТ).

Службите по трудова медицина се създават от:

- Работодателите самостоятелно или съвместно с други работодатели;
- Юридически или физически лица, регистрирани по търговския закон, по закона за кооперациите или по закона за юридическите лица с нестопанска цел, както и от дружества по законодателството на държава - членка на европейския съюз, или на държава - страна по споразумението за европейското икономическо пространство, за обслужване на работещи.
- Лечебните заведения, учредени като самостоятелни юридически лица, за обслужване на работещи.

Когато за работодателя е практически невъзможно сам или в съдружие да създаде служба по трудова медицина, той сключва договор с регистрирана служба по трудова медицина.

2.4.2.1. Основни функции на СТМ (чл. 25, ал. 2 ЗЗБУТ)

Службите по трудова медицина са звена с предимно превантивни функции. Те консултират и подпомагат работодателите, комитетите и групите по условия на труд в планирането и организирането на дейностите по:

- Осигуряване и поддържане на здравословни и безопасни условия на труд;
- Укрепване на здравето и работоспособността на работещите във връзка с извършваната от тях работа;
- Приспособяване на работата към възможностите на работещия, като се отчита неговото физическо и психическо здраве.

2.4.2.2. Основни дейности на СТМ (чл. 25а ЗЗБУТ и Наредба № 3 за условията и реда за осъществяване на дейността на службите по трудова медицина)

❖ *Наблюдение и анализ на здравето състояние на работниците и служителите:*

○ Консултиране и подпомагане на работодателя при организирането на:

- предварителни медицински прегледи и изследвания за преценка на пригодността на работещите при постъпване на работа: СТМ предлага вида на медицинските специалисти, извършващи прегледите и необходимите изследвания;

- периодични медицински прегледи и изследвания за ранното откриване на изменения в организма в резултат от въздействия на работната среда и трудовия процес: СТМ предлага списък на професиите и длъжностите, при които работещите подлежат на задължителни периодични медицински прегледи и изследвания; вида на медицинските специалисти, извършващи прегледите и необходимите изследвания; честотата на провеждане на периодичните медицински прегледи и изследвания.

○ Предоставяне на информация на медицинските специалисти, извършващи периодичните медицински прегледи, по отношение на идентифицираните опасности и установения риск за здравето и безопасността на работещите;

○ Уведомяване на избрания общо практикуващ лекар за заболяване или отклонения във физиологичните показатели на работещия, които се нуждаят от диагностично уточняване или лечение.

Уведомлението следва да съдържа:

- трите имена на работещия;
- месторабота на работещия - наименование и адрес на предприятието;
- длъжност и/или професия на работещия;
- описание на установено заболяване или отклонения във физиологичните показатели, включително данни за обстоятелствата, при които

те са установени;

- описание на условията на труд в случаите, когато те могат да имат връзка с установено заболяване или отклонения във физиологичните показатели на работещия;

- Изготвяне на заключение за пригодността на работещия да изпълнява даден вид работа.

- Изготвяне на анализ на здравното състояние на работещите и връзката му с условията на труд във всяко от обслужваните предприятия въз основа на:

- резултатите от извършените предварителни и периодични медицински прегледи и изследвания;

- информация за временната неработоспособност по данни от копия на болнични листове, предоставени от работодателя;

- информация за трайната неработоспособност по данни от работодателя и/или от работещия;

- информация за регистрирани професионални болести по данни от работодателя и/или от работещия;

- информация за трудовите злополуки по данни от работодателя и/или работещия.

- Изготвяне на обобщени анализи на здравното състояние на работещите за всяко от обслужваните предприятия във връзка с конкретните условия на труд.

- Водене на здравни досиета на електронен и хартиен носител по образец съгласно приложение № 6 на наредба № 3 за условията и реда за осъществяване на дейността на службите по трудова медицина.

❖ *Оценка на професионалните рискове*

Службите по трудова медицина участват в извършването на оценката на риска за здравето и безопасността на работещите съгласно изискванията на нормативните актове за осигуряване на здраве и безопасност при работа. Съвместно с представители на работодателя на обслужваното предприятие и в съответствие с оценката на риска могат да:

- Разработват и предлагат мерки за предотвратяване, отстраняване или намаляване на установения риск;
- Предлагат степенуване по приоритети на мерките за предотвратяване, отстраняване или намаляване на установения риск, като отчитат установения риск, причините за възникване на идентифицираните опасности и техните характеристики, включително осъществимостта на мерките и възможностите за инвестиции;
- Оценяват ефикасността на предприетите от работодателя мерки.

При изпълнение на дейностите за осигуряване на безопасност и здраве, СТМ трябва да разработват препоръки за работодателя за преустройството на работното място, организацията на труда и трудовото натоварване на работещи, които се нуждаят от специална закрила.

❖ *Обучение на работещи и длъжностни лица по правилата за опазване на здравето и безопасността при работа*

Основните дейности, свързани с обучение на работещи и длъжностни лица по правилата за опазване на здравето и безопасността при работа включват:

- разработване и участие в изпълнението на програми за обучение на ръководния персонал, на работещите и на техните представители по правилата за осигуряване на здраве и безопасност при работа и спазването на изискванията за безопасна работна практика;
- организиране и провеждане на обучението на работещите по правилата за първа помощ, самопомощ и взаимопомощ във връзка с конкретните опасности на работното място;
- предоставяне на информация на работещите за здравните рискове, свързани с работата, и за резултатите от проведените медицински прегледи и изследвания;
- даване на индивидуални съвети на работещите във връзка със здравето и безопасността при работа;
- участие в реализирането на програми за промоция на здравето на работещите на работното място, отстраняване на рисковите фактори на начина на живот, опазване и укрепване на работоспособността и преодоляване на стреса при работа;
- помощ на работодателите при изпълнението на нормативно установените изисквания, свързани със здравословните и безопасните условия

на труд, и при разработването на правила, норми и инструкции в предприятията за осигуряване на здраве и безопасност при работа;

- даване на консултации на работещите за правилното прилагане на законодателството и всички правила, норми и инструкции в предприятията за осигуряване на здраве и безопасност при работа;

- консултиране и подпомагане комитетите и групите по условия на труд при осъществяване на дейността им.

2.4.2.3. Минимален състав на СТМ:

- Лице с образователно-квалификационна степен магистър по медицина и с придобита специалност „трудова медицина”;

- Лице с висше техническо образование и 3 години професионален опит в областта на безопасността и здравето при работа;

- Технически изпълнител с образование не по-ниско от средно.

В състава на СТМ и при изпълнение на конкретни задачи не могат да се включват:

- Лица, които работят в Министерството на здравеопазването и Министерството на труда и социалната политика и техните контролни органи;

- Медицински специалисти, загубили правоспособност по смисъла на Закона за здравето;

- Лица, с подписан договор с Националната здравноосигурителна каса и регистрирани в районните центрове по здравеопазване.

2.4.2.4. Регистрация на СТМ (чл. 25г ЗЗБУТ)

За регистриране на СТМ, лицата, които са създали служби подават заявление до министъра на здравеопазването, към което да приложат следните документи:

- Данни, съдържащи наименование, седалище и адрес;

- Копие от акта за съдебна регистрация или копие от друг документ за създаването на СТМ;

- Договор между работодатели - за случаите когато СТМ е създадена съвместно между работодатели;

- Актуално удостоверение за вписване в търговския регистър;
- Списък на минималния състав на специалистите от службата по трудова медицина;
- Нотариално заверени копия на документи, удостоверяващи образованието и квалификацията на специалистите от минималния състав;
- Декларация на лицата от минималния състав, че отговарят на изискванията на чл. 25б, ал. 3 на ЗЗБУТ;
- Документ за платена такса.

При непълнота и при нередовност на посочените документи министърът на здравеопазването или упълномощено от него длъжностно лице в 30-дневен срок от датата на подаване на заявлението е длъжен писмено да уведоми лицата за констатираните непълноти и нередовности на документите, като с уведомлението определи срок не по-кратък от 14 дни за отстраняването им.

В 30-дневен срок от подаване на заявлението или от датата на отстраняване на констатираните непълноти или нередовности министърът на здравеопазването или упълномощено от него длъжностно лице по предложение на Комисията за регистриране на службите по трудова медицина издава удостоверение за регистрация на службата по трудова медицина или прави мотивиран отказ за регистрация.

Отказ за регистрация се прави само в случаите, когато непълнотите и нередовностите в документите не са отстранени в срока, определен с уведомлението, или при несъответствие с изискванията за регистрация.

2.4.2.5. Промяна на регистрирани СТМ (чл. 25д, ал. 1 – 2 ЗЗБУТ)

При промяна на обстоятелства по чл. 25г, ал. 1 ЗЗБУТ лицата, създали служби по трудова медицина, в 7-дневен срок от настъпването им уведомяват писмено министъра на здравеопазването, като прилагат документи, удостоверяващи промяната.

Министърът на здравеопазването или упълномощено от него длъжностно лице в 20-дневен срок от подаване на уведомлението за промяна на обстоятелствата по чл. 25г, ал. 1 по предложение на Комисията за регистриране на службите по трудова медицина отразява промените в регистъра на службите по трудова медицина, а в случаите по чл. 25г, ал. 1, т. 1, 3 и 5 ЗЗБУТ издава и удостоверение за промяна на регистрацията или прави мотивиран отказ.

2.4.2.6. Регистър на СТМ

Министерството на здравеопазването води публичен регистър на службите по трудова медицина. Данните от регистъра се публикуват на страницата на Министерството на здравеопазването в интернет - <http://www.mh.government.bg/>. Регистърът съдържа:

- Номер и дата на издаване на удостоверение за регистрация на служба по трудова медицина или на удостоверението за промяна на регистрацията на служба по трудова медицина;
- Наименование, седалище и адрес на управление и телефон на лицата, които са създали служба по трудова медицина;
- Поименен списък на специалистите от минималния състав на СТМ ;
- Номер и дата на заповедта за заличаване на регистрирана служба по трудова медицина;
- Настъпили промени по вписаните обстоятелства по регистрация на СТМ.

Раздел 3. МЕХАНИЗМИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ СПАЗВАНЕТО НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО ПО БЗР

Механизмите за спазването на законодателството по безопасност и здраве при работа могат да се обособят в няколко групи:

- Контрол за спазване на законодателството;
- Информирание, консултиране и технически съветина работодателите и на работниците и служителите за методите за спазване на законодателството;
- Сътрудничество чрез методите на социалния диалог с представители на организациите на работодателите и работниците и служителите;
- Координация и взаимодействие между контролните органи на изпълнителната власт.

Взаимодействието между изброените по-долу органи с контролни функции в областта на безопасността и здравето при работа се осъществява на основание раздел III „Взаимодействие между контролните органи” от Закона за инспектиране на труда (ЗИТ). Взаимодействието се извършва чрез съвместни проверки и обмен на информация (чл. 7, ал. 1 ЗИТ) между контролните органи при осъществяване на дейностите по инспектиране на труда. Съвместните проверки (чл. 7, ал. 3 ЗИТ) се осъществяват:

- В съответствие с Националната програма за инспектиране на труда;
- По искане на Министерския съвет;
- При възлагане от органите на прокуратурата;
- По предложение на Националния съвет за инспектиране на труда;
- По постъпили жалби и сигнали за нарушения на законодателството;
- В случай на аварии в предприятията и в зависимост от данните за причините и големината на аварията;
- При трудова злополука, причинила смърт, при злополука, причинила увреждане на повече от трима работещи, както и при всяка злополука, за която има основание да се предполага, че ще доведе до инвалидност - в зависимост от данните за причините и компетентностите на

органите.

С административния акт за назначаване на съвместна проверка се определят компетентните контролни органи, един от които е водещ, както и обектите, обхватът и периодът за извършване на проверката (чл. 7, ал. 4 ЗИТ).

При осъществяване на дейност извън обхвата на съвместните проверки по ЗИТ, контролните органи се информират за установени нарушения в областта на труда или при съмнение за нарушения в обектите на контрол (чл.8, ал. 2 ЗИТ). Формата, съдържанието, редът и сроковете за представяне на информацията са определени в чл. 16, ал. 2 от Наредбата за формата, съдържанието, реда и сроковете за представяне на информация от органите за инспектиране на труда (приета с ПМС № 164 от 30.06.2009 г., обн., ДВ, бр. 52 от 10.07.2009 г., изм., бр. 93 от 24.11.2009 г., в сила от 24.11.2009 г., изм. и доп., бр. 7 от 21.01.2011 г.).

Органите с контролни функции в областта на безопасността и здравето при работа се създават и изпълняват дейността си на основание специален закон, с който се определя държавната политика в конкретна област.

3.1. ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ „ГЛАВНА ИНСПЕКЦИЯ ПО ТРУДА”

- Осъществява цялостният контрол за спазване на трудовото законодателство във всички отрасли и дейности (чл. 399, ал. 1 от КТ).
- Осъществява и специализирана контролна дейност по спазването на законодателството, свързано с изпълнението на държавната служба, и на правата и задълженията на страните по служебното правоотношение (чл. 399, ал. 2 КТ).
- Контролира спазването на трудовото законодателство (чл. 4, ал. 1, т. 1 от УПИАГИТ⁵⁰).
- Упражнява специализиран контрол по спазването на Закона за здравословни и безопасни условия на труд, Закона за насърчаване на заетостта, на законодателството, свързано с изпълнението на държавната служба, и правата и задълженията на страните по служебното правоотношение и на други нормативни актове, когато това е възложено със закон (чл. 4, ал. 1, т. 2 УПИАГИТ).
- Дава сведения и технически съвети на работодателите и на работниците и служителите за най-ефективните методи за спазване на трудовото законодателство и по прилагането на Закона за насърчаване на заетостта (чл. 4, ал. 1, т. 3 УПИАГИТ).
- Уведомява компетентните органи за установени непълноти и недостатъци в действащото трудово законодателство (чл. 4, ал. 2 УПИАГИТ).
- Осъществява своята дейност самостоятелно или във взаимодействие с други органи на държавната администрация (чл. 5, ал. 1 УПИАГИТ).
- При осъществяване на своята дейност може да си сътрудничи с организациите на работниците и служителите и на работодателите, както и с други неправителствени организации. (чл. 5, ал. 2 УПИАГИТ).

Специализираната администрация е организирана в три дирекции на централно ниво и 21 дирекции „Инспекция по труда”, които имат функции и териториална

⁵⁰ Устройствен правилник на Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда

компетентност на областно ниво, като са обхванати всички области, съгласно териториалното деление на страната (чл. 11 УПИАГИТ).

Общата численост на специализираната администрация е 460 щатни бройки, от които 419 са в дирекции „Инспекция по труда”.

3.2. ДЪРЖАВНАТА АГЕНЦИЯ ЗА МЕТРОЛОГИЧЕН И ТЕХНИЧЕСКИ НАДЗОР ОСЪЩЕСТВЯВА:

- Метрологичен надзор (чл. 74 от закона за измерванията и чл. 3, ал. 2, т. 1, б. „д” от УПДАМТН⁵¹);
- Надзор на пуснатите на пазара и/или пуснатите в действие продукти, за които има съществени изисквания, определени съгласно закона за техническите изисквания към продуктите (чл. 27, ал. 2 от закона за техническите изисквания към продуктите (ЗТИП) и чл. 3, ал. 2, т. 2(УПДАМТН);
- Технически надзор на съоръженията с повишена опасност (чл. 34, ал. 1 ЗТИП и чл. 3, ал. 2, т. 4 УПДАМТН);
- Контрол на качеството на течните горива (чл. 14 от Наредбата за изискванията за качеството на течните горива, условията, реда и начина за техния контрол чл. 3, ал. 2, т. 8 УПДАМТН.

Специализираната администрация на ДАМТН е организирана в 4 главни дирекции и една дирекция (чл. 15, ал. 1, УПДАМТН), с обща численост от 319 щатни бройки. Четирите главни дирекции имат и териториални структури с компетентност, която обхваща територията на страната.

⁵¹ Устройствен правилник на Държавна агенция за метрологичен и технически надзор

3.3. АГЕНЦИЯ ЗА ЯДРЕНО РЕГУЛИРАНЕ

Председателят на Агенцията за ядрено регулиране осъществява държавното регулиране на безопасното използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения и на безопасното управление на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво (чл. 4, ал. 1 от Закона за безопасно използване на ядрената енергия (ЗБИЯЕ)).

В рамките на предоставените му от закона правомощия, председателят (чл. 4 от УПАЯР⁵²):

- осъществява контрол по спазване на изискванията и нормите за безопасно използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения, управлението на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво и на условията на издадените лицензии и разрешения;
- издава и отнема удостоверения за правоспособност за работа в ядрени съоръжения;
- налага принудителните административни мерки и административните наказания в случаите, предвидени в ЗБИЯЕ;
- възлага извършването на експертизи, проучвания и изследвания, свързани с ядрената безопасност и радиационната защита при използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения и при управление на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво;
- осъществява взаимодействие с органите на изпълнителната власт, в чиято компетентност са предоставени регулаторни и контролни функции в областта на използването на ядрената енергия и йонизиращите лъчения, и предлага на Министерския съвет мерки за координиране на тези дейности;
- създава със заповед наблюдавани зони около ядрени съоръжения и други обекти с източници на йонизиращи лъчения.

Специализираната администрация на агенцията е организирана в 4 дирекции. В състава на главна дирекция „Регулиране безопасността на ядрените съоръжения” се включва териториалното звено в Козлодуй, което има статут на отдел и осъществява контрол на ядрената безопасност и радиационната защита на АЕЦ „Козлодуй”. Главна дирекция „Регулиране безопасността на ядрените съоръжения” подпомага председателя на агенцията при осъществяване на неговите регулиращи и контролни функции по отношение на дейностите с ядрени съоръжения, ядрен материал и управлението на

⁵² Устройствен правилник на Агенцията за ядрено регулиране

радиоактивните отпадъци в ядрени съоръжения, както и по отношение на квалификацията и правоспособността на персонала в ядрени съоръжения и обекти с източници на йонизиращи лъчения (чл. 15, ал.1 УПАЯР).

Общата численост на специализираната администрация е 89 щатни бройки, от които за Главна дирекция „Регулиране безопасността на ядрените съоръжения” – 32.

3.4. ДИРЕКЦИЯТА ЗА НАЦИОНАЛЕН СТРОИТЕЛЕН КОНТРОЛ КЪМ МИНИСТЪРА НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО:

Дирекцията за национален строителен контрол (ДНСК) упражнява контрол по спазването на Закона за устройство на територията (ЗУТ) и на нормативните актове по прилагането му при проектирането и строителството, в т.ч. влагането на качествени строителни материали и изделия с оглед осигуряване на сигурността, безопасността, достъпността и другите нормативни изисквания към строежите, и обследва и документира аварииите в строителството (чл. 222, ал. 1 от Закона за устройство на територията (ЗУТ) и чл. 6, ал. 1 от Устройствения правилник на Дирекцията за национален строителен контрол (УПДНСК)).

Дирекцията за национален строителен контрол се състои от централно управление и регионални дирекции в областните центрове. Във връзка с възникнали нужди могат да се създават временни териториални бюра на Дирекцията за национален строителен контрол със заповед на началника ѝ, без да се увеличават утвърдените бюджет и щат на дирекцията (чл. 221, ал. 1 ЗУТ). Специализираната администрация е организирана в две дирекции на национално ниво и има 6 регионални дирекции за национален строителен контрол с 28 регионални отдела „Национален строителен контрол” към тях (чл. 7, ал. 1 УПДНСК). Общата численост на персонала на специализираната администрация е 379 щатни бройки, от които 318 за териториалните дирекции.

3.5. ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ „ПОЖАРНА БЕЗОПАСНОСТ И ЗАЩИТА НА НАСЕЛЕНИЕТО” НА МИНИСТЕРСТВОТО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Главната дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” извършва:

- Превантивна дейност (чл. 52г, ал. 2, т. 1 от Закона за МВР (ЗМВР) и чл. 127л от Правилника за прилагане на ЗМВР (ППЗМВР):
 - информират, координират и взаимодействат с органите на държавната власт, местното самоуправление, юридическите лица и гражданите за подготовка на населението за действия при пожари и бедствия и осъществяване на превантивни мерки;
 - организират и провеждат обучение на органите на изпълнителната власт за ранното предупреждение и оповестяване с Националната система за ранно предупреждение и оповестяване при бедствия (НСРПОБ);
 - участват в разработването на програми за обучение, учебни материали и помагала за детските градини и училищата и планове за обучение и подготовка за защита при бедствия на ръководния персонал и учителите в системата на народната просвета;
- Държавен противопожарен контрол (чл. 52г, ал. 2, т. 2 и чл. 91б от ЗМВР и чл. 127и от ППЗМВР):
 - контролират спазването на правилата и нормите за пожарна безопасност при проектиране, строителство и експлоатация на обекти, технологични съоръжения и инсталации, както и при тяхната реконструкция и модернизация;
 - дават становища за противопожарна осигуреност на строежите при съгласуване на инвестиционни проекти и при участие в работата на експертни съвети по устройство на територията;
 - проверяват строежи и обекти за съответствие с изискванията за пожарна безопасност на влаганите в тях материали, съоръжения, машини и инсталации;
 - участват в държавните приемателни комисии за разрешаване ползването на строежи и издават писмени становища за съответствие с изискванията за пожарна безопасност;
 - участват в разработването на строителни и технически правила,

норми и наредби за осигуряване на пожарната безопасност при проектиране и изграждане на строежите, при реконструкция, модернизация и експлоатация на обекти, технологични съоръжения и инсталации;

- проверяват строежи и обекти в експлоатация за изпълнение на правилата и нормите за пожарна безопасност;
- издават документи за удостоверяване съответствието на обектите с изискванията на правилата и нормите за пожарна безопасност;
- контрол за съответствието на влаганите в строежите продукти с нормативните изисквания за пожарна безопасност;
- издават писмени разпореждания за изпълнение на правилата и нормите за пожарна безопасност на ръководители на държавни органи, организации, юридически лица и граждани;
- уведомяват държавните органи, юридически лица и граждани при нарушаване на правилата и нормите за пожарна безопасност, а при наличие на данни за извършено престъпление уведомяват прокуратурата;
- прилагат административнонаказателни и принудителни административни мерки;
- извършват сертификационни проверки и издават сертификати за съответствие на обектите и строежите с изискванията за пожарна безопасност;
- извършват проверки на земеделската техника за допускане до участие в жътвената кампания;
- извършват проверки за наличието на разрешение на продуктите за пожарогасене по отношение на тяхната гасителна ефективност и спазването на условията на издаденото разрешение;
- извършват проверки за наличието на разрешение на търговците по чл. 91е ЗМВР за осъществяваните от тях дейности и спазването на условията на издадените разрешения;

- Изискват от държавни органи, юридически лица и граждани планове за осигуряване на пожарната безопасност при организиране на мероприятия и извършване на дейности, с които временно се променя нивото на пожарната опасност;

- Превантивен контрол (чл. 52г, ал. 2, т. 3 и чл. 91к от ЗМВР):

- контрол за спазване на нормативната уредба при одобряването на устройствени схеми и планове, съгласувателни процедури на обекти, осъществяващи дейност с рискови вещества и материали, и участие в

държавни приемателни комисии;

- контрол по изготвяне и съгласуване на аварийни планове;
- контрол на дейностите по защита и на средствата за защита на работещите в обектите по чл. 35 и 36 от Закона за защита при бедствия;
- контрол за спазване изискванията на Закона за защита при бедствия и издадените въз основа на него подзаконови актове;
- контрол за спазване на инженерно-техническите правила за защита от бедствия и аварии на строежи и на въведени в експлоатация обекти.

Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” има йерархична структура, обхващаща национално, областно, районно ниво и ниво участък.

Министърът на вътрешните работи утвърждава щатове в МВР. В щатове се определят категориите, наименованията на длъжностите, видът на конкурса, изискванията за минимално образование или образователно-квалификационна степен и численият състав на структурните звена на МВР.

3.6. КОНТРОЛНО-ТЕХНИЧЕСКАТА ИНСПЕКЦИЯ КЪМ МИНИСТЪРА НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

Контролно-техническата инспекция осъществява дейностите, свързани със(чл. 2, ал. 2 от Устройствения правилник на Контролно-техническата инспекция към министъра на земеделието и храните (УПКТИ):

- Регистрацията на машини за земни работи, земеделската и горската техника;
- Контрола по техническото състояние и безопасността на техниката при работа с нея;
- Техническите прегледи на техниката;
- Придобиването и отнемането на правоспособност за работа с техниката;
- Контрола на дейностите по пускането на пазара, пускането в употреба и спирането от работа на техниката;
- Издаването и подмяната на свидетелствата за правоспособност за работа с техниката;
- Контрола върху:
 - наличието на одобрение на типа и съответствието с одобрения тип на нови колесни трактори, верижни трактори, ремаркета и сменяема прикачна техника, системи, компоненти и отделни технически възли за тях, за които е влязло в сила изискването за одобрение на типа;
 - наличието на одобрение на типа и съответствието с одобрения тип на нови двигатели с вътрешно горене, предназначени за или инсталирани на извънпътна техника;
- Проверка за наличието на регистрация на техниката;
- Удостоверяване на безопасността на употребявана техника;
- Изпитване, сертифициране и оценяване на съответствието на нова техника;
- Изпитване и проверки във връзка с одобрение на типа на нови колесни трактори.

Специализираната администрация подпомага и осигурява осъществяването на правомощията на изпълнителния директор и е организирана в главна дирекция „Регистрация, контрол и правоспособност за работа с техниката” с регионални служби в административните центрове на областите в Република България и главна дирекция „Изпитване и сертифициране” - гр. Пловдив, с териториални звена в гр. Русе и гр. Пловдив. Специализираната администрация е с обща численост от 122 щатни бройки, от които за главна дирекция „Регистрация, контрол и правоспособност за работа с техниката” 97 бройки, в т.ч. 92 зарегионалните служби и 25 за главна дирекция „Изпитване и сертифициране”

При изпълнение на служебните си задължения служителите на инспекцията ползват автомобили и технически средства за обективен контрол.

3.7. МИНИСТЕРСТВОТО НА ИКОНОМИКАТА, ЕНЕРГЕТИКАТА И ТУРИЗМА

Министърът на икономиката, енергетиката и туризма:

- Провежда предварителен, текущ и последващ контрол за (чл. 75, ал. 1 от Закона за енергетиката (ЗЕ):
 - техническото състояние и експлоатацията на енергийните обекти;
 - прилагането на реда и техническите условия за топлоснабдяване, прекратяване на топлоподаването и прилагане на дяловото разпределение на топлинна енергия;
 - изпълнението на задължението за набиране и съхраняване на резервите от горива, необходими за сигурно и непрекъснато снабдяване с енергия;
 - готовността на енергийните обекти за работа при бедствия и военно положение;
 - изпълнението на задълженията по Закона за енергетиката за предоставяне на информация на Министерството на икономиката, енергетиката и туризма.

В изпълнение на контролните си правомощия министърът на икономиката, енергетиката и туризма:

- Извършва проверки чрез упълномощени от него лица;
- Уведомява органите на специализирания контрол с оглед предприемането на мерки от кръга на тяхната компетентност;
- Налага принудителни административни мерки и административни наказания, предвидени със закона за енергетиката.

Дирекция „Сигурност на енергоснабдяването” осъществява изпълнението на контролните функции на министъра във връзка с техническото състояние, техническата експлоатация и дейността на оператора на електроенергийната система и предлага адекватни коригиращи мерки за подобряване на техническата и експлоатационната безопасност, ресурсните характеристики и надеждността на енергийните обекти.

3.8. МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА

Министърът на транспорта, информационните технологии и съобщенията:

- Създава условия за безопасност в търговското корабоплаване, гражданското въздухоплаване и железопътния транспорт и контролира спазването им;
- Организира и контролира технически разследването на авиационни произшествия и сериозни инциденти; произшествия в морските пространства и вътрешните водни пътища; произшествия и инциденти в железопътния транспорт; поддържа система за задължително и доброволно докладване на авиационни произшествия и сериозни инциденти, на произшествия в морските пространства и вътрешните водни пътища, на произшествия и инциденти в железопътния транспорт;
- Организира контрола по спазването на условията за осъществяване на обществен превоз на пътници и товари и на документите, свързани с превоза;
- Определя: документите за превоз; условията и реда за одобряване на типовете пътни превозни средства и измененията на тяхната конструкция; изискванията, на които трябва да отговарят водачите;
- Издава документи за правоспособност, за техническа годност и национална принадлежност и за право на достъп до пазара в областта на транспорта и контролира изпълнението на задълженията, свързани с тях.

В системата на министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията са създадени:

- Дирекция „Звено за разследване на произшествия във въздушния, водния и железопътния транспорт” (чл. 35, ал. 1 от Устройствения правилник на министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията):
 - осъществява координация между ведомствата и юридическите лица, участващи при разследване на авиационни събития, разследване на произшествия в морските пространства и водните пътища и разследване на произшествия и инциденти в железопътния транспорт;
 - организира и участва в международни срещи, свързани с разследване на авиационни събития, разследване на произшествия в морските

пространства и водните пътища и разследване на произшествия и инциденти в железопътния транспорт;

- поддържа контакт с органи за разследване на произшествия на чужди държави за привличане на експерти в случай на тежко произшествие.

Дирекцията е на пряко подчинение на министъра с числен състав от 11 щатни бройки.

- Дирекция „Човешки ресурси” (чл. 42 УПМТИТС):
 - организира и контролира дейността на министерството в областта на политиката за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд;
 - участва в отрасловите и браншовите съвети по условия на труд;
 - организира работата на отрасловия и браншовите съвети за тристранно сътрудничество в министерството по въпросите на социалната политика в областта на транспорта, информационните технологии и съобщенията.

Числеността на персонала на дирекцията е 7 щатни бройки, които осъществяват цялостната дейност на дирекцията.

- Дирекция „Безопасност, технически надзор и управление при кризи” (чл. 56 УПМТИТС):
 - осъществява държавен технически надзор върху съоръженията с повишена опасност в съответствие с действащото законодателство;
 - вписва в регистъра на министерството и издава удостоверения на лица за извършване на дейности по поддържане, ремонтване и преустройство на съоръжения с повишена опасност;
 - извършва първоначални, периодични и внезапни прегледи, проверки и изпитвания на съоръженията с повишена опасност, както и проверки на предприятията, сградите и другите обекти, в които съоръженията се произвеждат, монтират, поддържат, ремонтват и експлоатират;
 - издава задължителни писмени предписания на собственици или ползватели, работодатели, длъжностни и други лица и писмено разпорежда спиране на експлоатацията на предприятия и/или съоръжения с повишена опасност;
 - съставя актове за установяване нарушения на нормативната уредба и издава наказателни постановления в съответствие с разпоредбите на Закона за техническите изисквания към продуктите и Закона за здравословни и безопасни условия на труд;

- координира стандартизационната и метрологичната дейност в транспортния отрасъл.

Числеността на дирекцията е 12 щатни бройки за цялата система на министерството.

- Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация” осъществява контролни функции по Закона за автомобилните превози (чл. 2, ал. 5 ЗАП).

В структурата на агенцията е създадена Главна дирекция „Контролна дейност – ДАИ” (Областните отдели „Контролна дейност – ДАИ” (чл. 18 и 18а УПИААА):

- контролират спазването на изискванията на нормативните актове при превоза на пътници и товари с моторни превозни средства с българска и чуждестранна регистрация в страната, както и на всички документи, свързани с този превоз;
- контролират спазването на изискванията на нормативните актове при превоза на пътници и товари за собствена сметка;
- организират контрола по спазването на Европейската спогодба за работа на екипажите на превозните средства, извършващи международни превози (AETR) (ДВ, бр. 99 от 1995 г.), Европейската спогодба за международен превоз на опасни товари по шосе (ADR) (обн., ДВ, бр. 73 от 1995 г.; попр., бр. 63 от 2005 г.), Европейската спогодба за превоз на лесноразваляеми хранителни продукти и за специалните транспортни средства, които се ползват при тези превози (АТР) и на Спогодбата за международни случайни превози на пътници, извършвани с автобуси (ИНТЕРБУС) (ДВ, бр. 18 от 2003 г.);
- контролират пунктовете за извършване на периодични прегледи за проверка на техническата изправност на пътни превозни средства и качеството на извършваните прегледи;
- контролират периодичността и качеството на извършваните предпътни прегледи на превозните средства и водачите им;
- контролират състоянието на материалната база и изпълнението на учебните програми в учебните форми за подготовка на водачи на моторни превозни средства, получили разрешение по реда на Закона за движението по пътищата;
- съставят актове за установяване на административни нарушения при съответно овластяване за това на длъжностни лица от отделите;
- създават и поддържат база данни за пътните превозни средства и за транспортната им годност;
- издават удостоверения за обществен превоз на пътници или товари

за пътните превозни средства;

- организират и провеждат изпити за професионална компетентност на водачите на леки таксиметрови автомобили и на ръководителите на транспортната дейност на лицата, извършващи таксиметров превоз на пътници;
- дават разрешения за извършване на случайни превози на територията на Република България;
- провеждат изпитите на водачите, извършващи превози на опасни товари, и на консултанти по безопасността при превоза на опасни товари.

Общата численост на персонала на Главна дирекция „Контролна дейност – ДАИ” е 485 щатни бройки, от които 467 за областните отдели „Контролна дейност – ДАИ”.

Отделите „Контролна дейност – ДАИ” са със седалище в областните центрове на страната.

3.9. МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

Министърът на околната среда и водите:

- Ръководи, координира и контролира провеждането на държавната политика по предотвратяване и ограничаване на промишленото замърсяване (глава седма от Закона за опазване на околната среда (ЗООС));
- Упражнява контрол в случаите по чл. 25, т. 3 - 9 и 13 - 17 от Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВС) с цел опазване на околната среда (чл. 27, ал. 1 ЗЗВВХВС).
- Ръководи, координира и контролира разработването и провеждането на държавната политика в областта на опазването на околната среда, опазването и използването на водите (чл. 5, ал. 1 от Устройствения правилник на министерството на околната среда и водите (УПМОСВ)).

В системата на Министерството на околната среда и водите са създадени регионални инспекции по околната среда и водите (РИОСВ), които осъществяват контролни функции.

Контролните функции на РИОСВ включват осъществяването на превантивен, текущ и последващ контрол, свързан с прилагането на нормативните актове, регламентиращи качеството на компонентите на околната среда и факторите, които ѝ въздействат (чл. 15 от Правилника за устройството и дейността на регионалните инспекции по околната среда и водите).

Регионалните инспекции по околната среда и водите осъществяват своята дейност на територията на една или няколко области съгласно посочените в приложението към Правилника за устройството и дейността на регионалните инспекции по околната среда и водите седалище и териториален обхват на дейност.

3.10. МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА

Министърът на отбраната контролира дейностите по създаване на безопасни и здравословни условия за изпълнение на военната служба и за полагане на труд в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия (чл. 26, т. 9 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България).

Дирекция „Управление на човешките ресурси”: подпомага министъра при осъществяване на политиката и дейността по безопасни и здравословни условия на труд във въоръжените сили и осъществява контрол по спазването ѝ, както и при осъществяване на политиката в областта на социалното сътрудничество (чл. 30, т. 20 и 21 от Устройствения правилник на министерството на отбраната (УПМО)).

Дирекция „Управление на човешките ресурси” е с щатна численост от 70 щатни бройки.

3.11. МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Министърът на здравеопазването упражнява контрол върху дейността на службите по трудова медицина съгласно Закона за здравословни и безопасни условия на труд (ЗЗБУТ) (чл. 37, т. 6 ЗЗБУТ).

В системата на Министерството на здравеопазването са създадени Регионални здравни инспекции (РЗИ), които извършва контрол върху дейността на службите по трудова медицина и изготвя информация за здравното състояние на работещите на територията на съответната област (чл. 33 от Устройствения правилник на регионалните здравни инспекции).

Регионалната здравна инспекция е със седалище населеното място - административен център на областта. Числеността на персонала в административните звена на съответната РЗИ е посочена в приложения № 1 – 28 към Устройствения правилник на регионалните здравни инспекции.

3.12. НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЯ ЗА ПРИХОДИТЕ

Националната агенция за приходите осъществява контрол по отношение на:

- Спазването на осигурителното законодателство, съгласно предоставените ѝ правомощия;
- Работодателите за изпълнението на задълженията им, свързани с подаване на уведомления до съответната териториална дирекция на националната агенция за приходите за сключване, изменение или прекратяване на трудови правоотношения.

Агенцията, органите на Министерството на вътрешните работи и прокуратурата, контролните органи на Министерството на финансите и други държавни и общински органи, извършват съвместни действия във връзка с осъществяването на своите функции(чл. 26, ал. 1 от Закона за Националната агенция по приходите (ЗНАП)).

Националната агенция за приходите предоставя в реално време на оправомощени лица от дирекции „Инспекция по труда” електронен достъп до регистъра на трудовите договори и при поискване в срок три работни дни изпраща копие от съответното заверено уведомление(чл. 62, ал. 3 от КТ).

Националната агенция за приходите предоставя на контролните органи на ИА „Главна инспекция по труда” необходимата данъчна и осигурителна информация за целите на контрола по спазване на трудовото законодателство и на законодателството, свързано с държавната служба (чл. 402, ал. 3 от КТ).

Агенцията се състои от централно управление и териториални дирекции.

Териториалните дирекции установяват публичните вземания за данъци, за задължителни осигурителни вноски и други публични вземания, възложени им със закон, както и обезпечават и събират публичните вземания.

Числеността на персонала на агенцията се определя от Министерския съвет по предложение на министъра на финансите след одобрение на управителния съвет.

3.13. НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

Националният осигурителен институт осъществява контрол по спазването на нормативните актове по държавното обществено осигуряване във връзка с дейността, възложена на Националния осигурителен институт (чл. 107 от Кодекса за социално осигуряване).

В структурата на Национален осигурителен институт има 28 териториални подразделения „Районно управление социално осигуряване” със седалище в градовете областни центрове, които осъществяват и контролни дейности.

Раздел 4. КООРДИНАЦИЯ И СОЦИАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

4.1. ПОСТОЯННИ ИЛИ ВРЕМЕННИ СТРУКТУРИ НА ТРИСТРАННО/ДВУСТРАННО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА НАЦИОНАЛНО И ОТРАСЛОВО РАВНИЩЕ

4.1.1. ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ (ИСС)

ИСС е създаден със Закона за Икономически и социален съвет (обн., ДВ, бр. 41 от 2001 г., изм., бр. 120 от 2002 г., изм. и доп., бр. 20 от 2003 г., изм., бр. 17 от 2006 г., изм. и доп., бр. 36 от 2008 г., изм., бр. 82 от 2009 г.) като консултативен орган, изразяващ волята на структурите на гражданското общество по икономическото и социалното развитие. Икономическият и социален съвет е юридическо лице на бюджетна издръжка със седалище София. (адрес за контакти: София 1784, бул. „Цариградско шосе” № 111, тел. 939 80 11, e-mail: office@esc.bg)

Съветът има за цел:

- Да осигури участието на широк кръг представители на гражданското общество в обществения и икономическия живот, като утвърждава принципите на правовата демократична и социална държава;
- Да служи като постоянна институционална форма за социален и граждански диалог и за консултации по икономическата и социалната политика между президента на републиката, народното събрание и министерския съвет и структурите на организираното гражданско общество;
- Да отговори на законния стремеж на обществените и икономическите групи, на структурите на гражданското общество да изразяват мнения, становища и предложения по отношение на актове на законодателната и изпълнителната власт, които засягат техните интереси;
- Да утвърждава принципите на демокрация с пряко участие, като прилага опита на европейския икономически и социален комитет и на други сродни национални и международни организации на основата на сътрудничество с тях.

4.1.1.1. Функции и дейност на ИСС

Съветът разработва и приема:

- Становища по проекти на закони, национални програми и планове относно икономическото и социалното развитие;
- Становища по актове на народното събрание относно икономическото и социалното развитие;
- Становища по стратегически проблеми на икономическата и социалната политика;
- Резолюции по актуални проблеми на икономическата и социалната политика и на гражданското общество;
- Анализи по проблемите на икономическата и социалната политика;
- Организира дискусии и консултации с представители на законодателната и изпълнителната власт и структурите на гражданското общество по обществено значими въпроси на икономическото и социалното развитие;
- Осъществява сътрудничество и поддържа контакти с европейския икономически и социален комитет и с други сродни национални и международни институции.

4.1.1.2. Състав на ИСС

Съветът се състои от председател и 36 членове, разпределени в три групи. Народното събрание избира председателя на съвета по предложение на Министерския съвет, предварително съгласувано с групите, представени в съвета.

- Първата група се състои от 12 членове, определени от ръководните органи на представителните организации на работодателите на национално равнище, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда.
- Втората група се състои от 12 членове, определени от ръководните органи на представителните организации на работниците и служителите на национално равнище, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда.
- Третата група се състои от 12 членове, в т.ч. по един представител на: организациите на селскостопанските производители, на производствените кооперации, на занаятчиите, на потребителите, на жените, на хората с

увреждания и на пенсионерите; професионално-съсловните организации; екологичните организации; организациите, подпомагащи социално слабите, хората с увреждания или лицата, нуждаещи се от грижи и двама независими учени - специалисти по проблемите на икономическата и социалната политика, определени от Министерския съвет по предложение на министъра на икономиката, енергетиката и туризма и министъра на труда и социалната политика.

Мандатът на съвета, на председателя и на членовете е 4-годишен и започва да тече от датата на провеждането на първата пленарна сесия.

4.1.1.3. Органи на управление на ИСС

○ **Пленарна сесия:** участват председателят на съвета, заместник-председателите, членовете и главният секретар, който е без право на глас. Пленарната сесия:

- приема правилник за дейността на съвета;
- приема годишните планове и отчети за дейността на съвета;
- одобрява проекта на годишния бюджет и на годишния отчет за неговото изпълнение;
- по предложение на председателския съвет определя размера на основното трудово възнаграждение на председателя на съвета;
- приема проектите на закони, национални програми и планове относно икономическото и социалното развитие, предоставени му за становище;
- утвърждава заместник-председателите;
- избира председателите и членовете на постоянните и временно действащите комисии;
- предлага на Министерския съвет кандидатури за членове на Европейския икономически и социален комитет.

Решенията на пленарната сесия относно правилника, годишните планове и отчети за дейността на съвета, както и на проекта на годишния бюджет и на годишния отчет за неговото изпълнение се приемат с мнозинство не по-малко от две трети от присъстващите членове на съвета.

Решенията на пленарната сесия относно: становища по проекти на закони, национални програми и планове за икономическото и социалното развитие; становища

по актове на Народното събрание относно икономическото и социалното развитие; становища по стратегически проблеми на икономическата и социалната политика; резолюции по актуални проблеми на икономическата и социалната политика и на гражданското общество; анализи по проблемите на икономическата и социалната политика, както и при избора на един от заместник-председателите за временно изпълняващ функциите на председателя до избирането на нов председател от Народното събрание се приемат с мнозинство не по-малко от три четвърти от присъстващите членове на съвета.

Решенията на пленарната сесия при определяне размера на основното трудово възнаграждение на председателя на съвета, при утвърждаване на заместник-председателите и при избора председателите и членовете на постоянните и временно действащите комисии се приемат с мнозинство от повече от половината от присъстващите членове на съвета.

- Председателят:
 - ръководи дейността на съвета и го представлява;
 - свиква пленарна сесия по своя инициатива или по инициатива на една трета от членовете на съвета и ръководи заседанията на пленарната сесия и на председателския съвет;
 - подписва актовете, приети от пленарната сесия, разпорежда изпращането им на заинтересуваните органи и тяхното публикуване;
 - утвърждава длъжностното разписание, сключва, изменя и прекратява трудовите договори на служителите на съвета;
 - определя с писмена заповед заместник-председател, който да го замества при негово отсъствие;
 - разпределя по комисии предложенията по нормативните актове и националните програми и планове;
 - информира обществеността за действията на съвета.

- Заместник-председатели: трима заместник-председатели, предложени по един от трите групи. Те заместват председателя на съвета и изпълняват функции, които той писмено им делегира.

- Председателски съвет. Състои се от председателя и заместник-председателите. В неговите заседания със съвещателен глас участва и главният секретар. Председателският съвет:

- консултира и подпомага работата на председателя между пленарните сесии и предлага техния дневен ред;

- по предложение на членове на Икономическия и социален съвет, на неговите комисии и по своя инициатива взема решения за разработване на нормативни актове и национални програми и планове;

- обсъжда и предлага на пленарната сесия проектите на: правилника за дейността на съвета; годишния план за работа; годишния бюджет; годишния отчет за дейността на съвета; годишния отчет за изпълнението на бюджета; резолюции по актуални проблеми на икономическата и социалната политика и на гражданското общество.

- Главен секретар: назначава се от председателя след утвърждаване на кандидатурата му от председателския съвет. Главният секретар:

- ръководи работата на администрацията на съвета;

- координира разработването на проектите на нормативните актове и националните програми и планове по ред, установен с правилника за дейността на съвета;

- изпраща материалите за обсъждане на заседанията на пленарната сесия и на председателския съвет;

- отговаря за протоколирането на заседанията на пленарната сесия, председателския съвет и комисиите, както и за съхраняването на документацията на съвета.

4.1.1.4. Организация на дейността

Икономическият и социален съвет работи на основата на правилник за своята дейност и годишни планове. Към съвета се създават постоянни и временно действащи комисии:

- икономическа политика;
- бюджет, финанси, застраховане и осигуряване;
- социална политика;
- труд, доходи, жизнено равнище и индустриални отношения;
- международно сътрудничество и европейска интеграция;
- регионална политика, устойчиво развитие и околна среда.

Работата на комисиите се организира в съответствие с правилника за дейността на съвета. Те подготвят за пленарната сесия проекти на актовете, по които съвета ще дава становище.

Пленарните сесии на съвета са публични, освен ако съветът реши друго.

4.1.2. НАЦИОНАЛЕН СЪВЕТ ЗА ТРИСТРАННО СЪТРУДНИЧЕСТВО (НСТС)

НСТС е орган за осъществяване на сътрудничество и консултации на национално равнище при регулирането на трудовите и непосредствено свързаните с тях отношения, осигурителните отношения, както и въпросите на жизненото равнище.

Организацията и дейността на НСТС и на отрасловите, браншовите и общинските съвети за тристранно сътрудничество са уредени с Правилник за организацията и дейността на съветите за тристранно сътрудничество, издаден от председателя на Националния съвет за тристранно сътрудничество (обн., ДВ, бр. 57 от 2001 г.).

4.1.2.1. Функции и задачи на НСТС

- НСТС обсъжда и дава мнения по проекти на нормативни актове, уреждащи въпросите на:
 - трудовите и непосредствено свързаните с тях отношения;
 - здравословните и безопасните условия на труд;
 - заетостта, безработицата и професионалната квалификация;
 - общественото и здравното осигуряване;
 - доходите и жизненото равнище;
 - въпроси, свързани с бюджетната политика;
 - социалните последици от реструктурирането и приватизацията.
- НСТС координира работата на национално равнище по програми, отнасящи се до въпросите на социалния диалог, с национално и международно финансиране, в които участват всички представени в НСТС страни.

4.1.2.2. Състав на НСТС:

Състои се от по двама представители на Министерския съвет, на представителните организации на работниците и служителите и на работодателите. Министерският съвет определя своите представители, а представителите на представителните организации на работниците и служителите и на работодателите се определят от техните ръководства съгласно уставите им.

4.1.2.3. Органи на управление на НСТС.

- **Председател** - заместник министър-председател, който ръководи НСТС.
- **Заместник-председатели**: НСТС ги избира от лицата, представляващи по закон организациите на работниците и служителите и на работодателите на ротационен принцип за срок от една година.

При отсъствие на председателя на НСТС заседанията се ръководят от посочен от него заместник-председател.

4.1.2.4. Организация на дейността.

Организацията на дейността, техническото и административното обслужване на НСТС и членовете на съвета, както и оперативната координация и взаимодействие на НСТС с: представителните организации на работниците и служителите и на работодателите; Администрацията на Министерския съвет и други администрации на изпълнителната власт; комисиите на Народното събрание и Администрацията на Президента на Република България се осъществява от секретариат на НСТС.(адрес за контакти: 1594 София, бул. „Дондуков” № 1, Министерски съвет на Република България, тел., 940 20 32)

Секретариатът на НСТС включва секретар и технически секретар - служители в Администрацията на Министерския съвет, и двама съветници, определени от представителните организации на работниците и служителите и на работодателите.

Към НСТС са създадени постоянни комисии по въпросите на:

- Доходите и жизненото равнище;
- Осигурителните отношения;
- Трудовото законодателство;
- Социалните последици от реструктурирането и от приватизацията;
- Бюджетната политика.

Комисиите се състоят от по двама членове, упълномощени от всеки от участниците в НСТС.Поименният състав на комисиите се утвърждава от НСТС.Всяка постоянна комисия избира свой председател на ротационен принцип за срок една година по определена от комисията последователност.Председателят на комисията организира работата и ръководи заседанията ѝ.За участие в заседанията на комисиите могат да се канят ръководители и експерти на органи и институции, които са внесли проектите на нормативните актове за обсъждане от съвета или имат пряко отношение към тях.

За обсъждане на въпроси, извън тези от компетенциите на постоянните комисии, по решение на НСТС могат да се създават работни групи.

Националният съвет за тристранно сътрудничество приема своите решения на заседания. При постигнато съгласие по разглежданите въпроси в постоянните комисии, оформено с протокол, решенията на НСТС могат да се вземат и в оперативен порядък.

Заседанията мога да бъдат редовни заседания - по утвърден от НСТС тримесечен план-графики дневен ред, определен от председателя, и извънредни - провеждат се по дневен ред, определен от члена на НСТС, поискал извънредното заседание. Заседанията на НСТС са открити, като по решение на НСТС отделни заседания могат да бъдат и закрити. Провеждат се и се считат за редовни, ако присъстват не по-малко от две трети от постоянните членове, между които представители и на трите участващи в него страни. Заседанията се откриват и ръководят от председателя на НСТС, а в негово отсъствие - от другия определен от Министерския съвет член на НСТС. По време на заседанието се води стенографски запис.

Решенията на НСТС се приемат с общо съгласие на присъстващите постоянни членове на съвета, а при тяхно отсъствие - на лицата, които ги заместват. За разглежданите на заседанието на НСТС въпроси, приетите решения и изразените становища се изготвя протокол, към който се прилагат стенограмата, заедно с внесените на заседанието писмени становища и други материали. Протоколът се подписва от председателя на НСТС и от присъстващите на заседанието членове на съвета.

Постоянните комисии към НСТС на свои заседания обсъждат и изготвят становища по постъпили в НСТС проекти на нормативни актове, както и по въпроси, възложени им от председателя на съвета или с решение на съвета. Председателят на НСТС определя комисията, която следва да разгледа проектите и въпросите, съобразно своята компетентност, и срока, в който трябва да се произнесе.

По въпросите на здравословните и безопасни условия на труд и на заетостта, безработицата и професионалната квалификация председателят на НСТС иска становище от Националния съвет за условия на труд и от Националния съвет за закрила при безработица и насърчаване на заетостта.

Заседанията на комисиите са редовни, ако на тях присъстват представители на трите страни. На заседанията се води протокол, който се подписва от всички присъстващи членове. В случай на отсъствие на постоянен член протоколът се подписва от лицето, което го замества. Въз основа на протокола се изготвя доклад, който се подписва от председателя на комисията и се изпраща на секретариата на НСТС заедно с протокола от заседанието.

4.1.3. НАЦИОНАЛЕН СЪВЕТ ПО УСЛОВИЯ НА ТРУД (НСУТ)

Създаден е със Закона за здравословни и безопасни условия на труд, като постоянен орган за осъществяване на координация, консултации и сътрудничество при разработването и осъществяването на политиката за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на национално равнище.

4.1.3.1. Функции и задачи на НСУТ

- Оказва помощ и съдействие при осъществяване на политиката в областта на безопасността и здравето при работа;
- Обсъжда всички въпроси, свързани с условията на труд и предлага мерки за подобряването им;
- Изисква от отделните министерства, ведомства, други организации и търговски дружества информация за състоянието на условията на труд;
- Внася в министерския съвет информация по обсъжданите проблеми и прави предложения;
- Обсъжда проекти на нормативни актове по въпросите на условията на труд и изразява становище преди приемането им от съответния държавен орган;
- Прави предложения за изменение и допълнение на нормативни актове в областта на безопасните и здравословни условия на труд;
- Взема решение за създаване на отраслови или браншови структури за тристранно сътрудничество по условия на труд и периодически обсъжда тяхната дейност;
- Създава помощни структури към съвета за решаване на специфични въпроси;
- Обсъжда основните насоки и координира дейността на органите, на които е възложено упражняването на контрол в областта на условията на труд;
- Проучва и популяризира наш и чужд опит, организира национални конкурси, семинари, акции и други форми за стимулиране на дейността;
- Възлага проучването и разработването на проекти за решаване на национално значими и други важни проблеми по условията на труд с конкретна практическа приложимост и висок социален ефект;

- Осъществява и други функции и задачи, възложени с нормативни актове и по решения на националния съвет за тристранно сътрудничество;
- Поддържа връзки със средствата за масово осведомяване и популяризира проблемите и мерките, свързани с безопасните и здравословни условия на труд;
- Приема годишен план за работа, ежегодно обсъжда дейността си и предприема мерки за подобряването ѝ;
- Обсъжда годишния план за работа на ИА „ГИТ“ преди утвърждаването му от министърът на труда и социалната политика и годишните отчети за дейността на ИА „ГИТ“;
- Ежегодно съгласува програмата за работа и бюджета на Фонд „Условия на труд“ преди утвърждаването им от министърът на труда и социалната политика;
- Обсъжда годишния доклад за дейността на Фонд „Условия на труд“ преди утвърждаването му от министърът на труда и социалната политика.

4.1.3.2. Състав на НСУТ:

Състои се от представители на :

- Министерския съвет, определени с Решение № 107 на Министерския съвет от 2002 год. за определяне на представители на Министерския съвет в Националния съвет по условия на труд., изм., Решение № 706 на Министерския съвет от 2009 год.(Заместник-министър на: труда и социалната политика; финансите; земеделието и храните; икономиката, енергетиката и туризма; околната среда и водите; регионалното развитие и благоустройството; транспорта, информационните технологии и съобщенията.
- Националният осигурителен институт;
- национално представителните организации на работодателите: Асоциацията на индустриалния капитал в България, Българска стопанска камара, Българска търговско-промишлена палата и Конфедерацията на работодателите и индустриалците в България;
- национално представителните организации на работещите: Конфедерацията на независимите синдикати в България и Конфедерацията на труда „Подкрепа“.

4.1.3.3. Органи на управление на НСУТ

- Председател – министърът на труда и социалната политика:
- представлява съвета пред всички институции;
- организира, свиква и ръководи заседанията му;
- одобрява дневния ред за заседанията въз основа на внесени предложения;
- определя секретаря на Националния съвет, който е служител в администрацията на Министерството на труда и социалната политика.

При отсъствие на председателя неговите функции се изпълняват от изрично упълномощен от него заместник-председател.

- Заместник-председатели: по един представител от състава на представителните организации на работещите и на работодателите
- Секретарят на НСУТ:
- уведомява писмено всички членове на съвета за предстоящите заседания;
- организира изпращането на материалите за заседанията;
- съставя протокол за заседанията;
- съхранява архива на съвета.

4.1.3.4. Организация на дейността на НСУТ

Организацията на дейността, техническото и административното обслужване на Националния съвет по условия на труд се осъществяват от Министерството на труда и социалната политика и са уредени с Правилник за дейността на НСУТ. (адрес за контакти: 1050 София, ул. „Триадица” № 2, www.mlsp.government.bg)

Националният съвет провежда заседания си при предварително определени дата и дневен ред. Дневният ред се изготвя от секретаря на съвета и се одобрява от неговия председател. Заседанията се провеждат, когато присъстват представители на всяка от страните, участващи в съвета и броят на участниците е не по-малък от 2/3 от общия брой на членовете на съвета.

Националният съвет по условия на труд приема решенията си с консенсус.

За всяко заседание на Националния съвет се съставя протокол, подписан от председателя, зам. председателите и секретаря на Националния съвет, който съдържа: дата на провеждане на заседанието; дневен ред; имената на участниците в заседанието; приети решения на Националния съвет по различните точки от дневния ред.

4.1.4. ОТРАСЛОВ СЪВЕТ ЗА ТРИСТРАННО СЪТРУДНИЧЕСТВО (ОСТС) „МАШИНОСТРОЕНЕ“ КЪМ МИНИСТЕРСТВОТО НА ИКОНОМИКАТА, ЕНЕРГЕТИКАТА И ТУРИЗМА

Постоянно действащ орган.

Отрасловият съвет за тристранно сътрудничество „Машиностроене“ извършва дейността си на основата на приети „Правила за организацията и работата на ОСТС „Машиностроене“.

Отрасловият съвет е орган за осъществяване на консултации и сътрудничество при уреждането на въпросите на трудовите и непосредствено свързаните с тях отношения, осигурителни отношения и на жизненото равнище, които са специфични за отрасъла (чл.3).

4.1.4.1. Функции и задачи на ОСТС „Машиностроене“

В обхвата на тристранното сътрудничество в ОСТС „Машиностроене“ се включват (чл.17):

- Стратегията за развитие на секторите /браншовете от машиностроенето;
- Икономически проблеми, оказващи съществено влияние върху трудовите и осигурителни отношения;
- Доходи, заетост, безработица;
- Спазване на колективните трудови договори и съдействие за уреждане на колективните трудови спорове;
- Социалните аспекти при и след приватизацията и реструктурирането на предприятията;
- Осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд;

- Квалификация и преквалификация;
- Проблеми на фирмите, свързани с тяхното стабилизиране и развитие.

4.1.4.2. Състав на ОСТС „Машиностроене“ (чл.4, ал.1)

- Министерство на икономиката, енергетиката и туризма;
- Синдикати: „НСФ „Метал Електро“ към КНСБ и СФММ към КТ „Подкрепа“;
- Работодатели: Българска браншова камара-машиностроене

Съставът на ОСТС се формира на паритетна основа – по двама постоянни представители на МИЕТ, на синдикатите и на работодателите, определени по реда на чл.3б, ал.3 от КТ. Всяка страна има право на един глас – министерство, синдикати, работодатели (чл.5).

4.1.4.3. Органи на управление на ОСТС „Машиностроене“

- Председател – представител на МИЕТ;
- Секретар – представител на МИЕТ

4.1.4.4. Организация на дейността.

Организацията на дейността, техническото и административното обслужване на ОСТС „Машиностроене“ се осъществяват от Министерството на икономиката, енергетиката и туризма (адрес за контакти: 1000 София, ул.„Славянска“ №8, www.mee.government.bg)

ОСТС провежда редовно заседание веднъж на три месеца. Секретарят уведомява участниците за мястото, датата и часа на провеждане на заседанието и им осигурява материалите по предлаганите за разглеждане въпроси най-малко три дни преди датата на заседанието. Вносителят на материалите ги завежда в деловодството на МИЕТ. Актуални въпроси могат да се разглеждат и без да са оповестени предварително, ако за това има съгласие на всички участници в заседанието.

Заседанията са редовни и се провеждат, когато на тях присъстват не по-малко от 2/3 от постоянните членове, между които представители и на трите групи участващи (чл.11, ал.1).

ОСТС „Машиностроене“ взема решение с общо съгласие на присъстващите постоянни членове.

За разглежданите въпроси, приетите решения и изразените становища, секретарят изготвя протокол, който се подписва от по един представител на всяка страна (чл.15, ал.1 и 2)

4.1.5. ОТРАСЛОВ СЪВЕТ ЗА ТРИСТРАННО СЪТРУДНИЧЕСТВО (ОСТС) „ОТБРАНИТЕЛНА ПРОМИШЛЕННОСТ“ КЪМ МИНИСТЕРСТВОТО НА ИКОНОМИКАТА, ЕНЕРГЕТИКАТА И ТУРИЗМА.

Постоянно действащ орган

Отрасловият съвет извършва работата си на основата на утвърдени Правила за организацията и работата на ОСТС „Отбранителна промишленост“.

Отрасловият съвет е орган за осъществяване на консултации и сътрудничество при уреждането на въпросите на трудовите и непосредствено свързаните с тях отношения, осигурителни отношения и на жизненото равнище, които са специфични за отрасъла (чл.3 от Правилата за работа на ОСТС).

4.1.5.1. Функции и задачи на ОСТС „Отбранителна промишленост“

В обхвата на тристранното сътрудничество в ОСТС „Отбранителна промишленост“ се включват (чл.17 от Правилата):

- Стратегията за развитие на сектора;
- Икономически проблеми, оказващи съществено влияние върху трудовите и осигурителни отношения;
- Доходи, заетост, безработица;
- Спазване на колективните трудови договори и съдействие за уреждане на колективните трудови спорове;
- Социалните аспекти при и след приватизацията и

преструктурирането на предприятията;

- Осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд;
- Квалификация и преквалификация;
- Проблеми на фирмите, свързани с тяхното стабилизиране и развитие.

4.1.5.2. Състав на ОСТС „Отбранителна промишленост“

- Министерство на икономиката, енергетиката и туризма-упълномощени представители със заповед на министъра;
- Синдикати:
 - НФТехническа индустрия, наука, информатика – КТ „Подкрепа“;
 - Синдикална федерация на машиностроителите и металоработниците – КТ „Подкрепа“;
 - Федерация на синдикатите от военнопромишления комплекс - КНСБ;
 - Национална синдикална федерация „Метал Електро“ – КНСБ
- Работодатели:
 - Браншова стопанска камара „Отбранителна промишленост на Република България“;
 - Българска браншова камара-машиностроене

Съставът на ОСТС се формира на паритетна основа – по двама постоянни представители на МИЕТ, на синдикатите и на работодателите, определени по реда на чл.3б, ал.3 от КТ. Независимо от броя на участниците, всяка страна има право на един глас – министерство, синдикати, работодатели (чл.5 от Правилата).

4.1.5.3. Органи на управление на ОСТС „Отбранителна промишленост“

- Председател – представител на МИЕТ;
- Секретар – представител на МИЕТ

4.1.5.4. Организация на дейността

Организацията на дейността, техническото и административното обслужване на ОСТС „Отбранителна промишленост“ се осъществяват от Министерството на икономиката, енергетиката и туризма (адрес за контакти: 1000 София, ул.„Славянска“ №8, www.mee.government.bg)

ОСТС провежда редовно заседание веднъж на три месеца. Секретарят уведомява участниците за мястото, датата и часа на провеждане на заседанието и им осигурява материалите по предлаганите за разглеждане въпроси най-малко три дни преди датата на заседанието. Вносителят на материалите ги завежда в деловодството на МИЕТ. Актуални въпроси могат да се разглеждат и без да са оповестени предварително, ако за това има съгласие на всички участници в заседанието.

Заседанията са редовни и се провеждат, когато на тях присъстват не по-малко от 2/3 от постоянните членове, между които представители и на трите групи участващи (чл.11, ал.1 от Правилата).

ОСТС „Отбранителна промишленост“ взема решение с общо съгласие на присъстващите постоянни членове.

За разглежданите въпроси, приетите решения и изразените становища, секретарят изготвя протокол, който се подписва от по един представител на всяка страна (чл.15, ал.1 и 2 от Правилата)

4.1.6. ОТРАСЛОВ СЪВЕТ ПО УСЛОВИЯ НА ТРУД (ОСУТ) „МАШИНОСТРОЕНЕ“ КЪМ МИЕТ

Постоянно действащ орган.

Учреден на 09.06.1999г. Приети са Правила за работата на ОСУТ „Машиностроене“.

Отрасловият съвет по условия на труд „Машиностроене“ е орган за осъществяване на координация и консултации при решаване на въпросите за осигуряване на безопасни и здравословни условия на труд на работещите в отрасъла (чл.3 от Правилата).

4.1.6.1. Функции и задачи на ОСУТ „Машиностроене“:

- Анализира състоянието на дейността по осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в отрасъла;
- Организира разработването и обсъждането на проекти на правила и изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, специфични за отрасъла;
- Изслушва информация за състоянието по осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд и за дейността на изградените комитети и групи по условия на труд в предприятията от отрасъла;
- Проучва и популяризира опита, организира конкурси, семинари, акции и други;
- Организира и провежда обучения по правила, норми и методи, осигуряващи здравословни и безопасни условия на труд на работодатели, на длъжностни лица и на представители на работници и служители.

4.1.6.2. Състав на ОСУТ „Машиностроене“

- Министерство на икономиката, енергетиката и туризма- чрез упълномощени със заповед на министъра лица;
- Синдикати:
 - НСФ „Метал Електро“ към КНСБ и
 - СФММ към КТ „Подкрепа“;
- Работодатели: Българска браншова камара-машиностроене

4.1.6.3. Органи на управление на ОСУТ „Машиностроене“

- Председател – избира се на ротационен принцип, с мандат 1 година;
- Секретар

4.1.6.4. Организация на дейността.

Организацията на дейността, техническото и административното обслужване на ОСУТ „Машиностроене“ се осъществяват от Министерството на икономиката, енергетиката и туризма (адрес за контакти: 1000 София, ул.„Славянска“ №8, www.mee.government.bg)

ОСУТ „Машиностроене“ провежда редовни заседания по утвърден от участниците график. Секретарят на съвета уведомява участниците за мястото, датата и часа на провеждане на заседанието и им осигурява необходимите материали по предлаганите за разглеждане въпроси най-малко три дни преди заседанието.

Заседанията са редовни, когато на тях присъства поне по един представител на всяка от страните и при положение, че всички участници са били редовно поканени и запознати с проекта на дневен ред. При отсъствие на вносителя, материалът не се разглежда.

ОСУТ взема решения с консенсус. При непостигане на консенсус, председателят внася протокола за разглеждане и вземане на решение от НСУТ.

За всяко заседание се съставя протокол, който се подписва от всички участници.

4.1.7. ОТРАСЛОВ СЪВЕТ ПО УСЛОВИЯ НА ТРУД (ОСУТ) „ОТБРАНИТЕЛНА ПРОМИШЛЕННОСТ“ КЪМ МИЕТ

Постоянно действащ орган

ОСУТ осъществява работата си на основата на Правила за работата на ОСУТ „Отбранителна промишленост“

Отрасловият съвет по условия на труд „Отбранителна промишленост“ е орган за осъществяване на координация и консултации при решаване на въпросите за осигуряване на безопасни и здравословни условия на труд на работещите в отрасъла (чл.3 от Правилата).

4.1.7.1. Функции и задачи на ОСУТ „Отбранителна промишленост“:

- Анализира състоянието на дейността по осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в отрасъла;
- Организира разработването и обсъждането на проекти на правила и изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, специфични за отрасъла;
- Изслушва информация за състоянието по осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд и за дейността на изградените комитети и групи по условия на труд в предприятията от отрасъла;
- Проучва и популяризира опита, организира конкурси, семинари, акции и други;
- Организира и провежда обучения по правила, норми и методи, осигуряващи здравословни и безопасни условия на труд на работодатели, на длъжностни лица и на представители на работници и служители.

4.1.7.2. Състав на ОСУТ „Отбранителна промишленост“

- Министерство на икономиката, енергетиката и туризма – чрез упълномощени представители със заповед на министъра;
- Синдикати:
 - НФ Техническа индустрия, наука, информатика – КТ „Подкрепа“;
 - Синдикална федерация на машиностроителите и металоработниците – КТ „Подкрепа“;
 - Национални синдикална федерация „Метал Електро“ – КНСБ
- Работодатели:
 - Българска браншова камара-машиностроене
 - Браншова стопанска камара „Отбранителна промишленост на република България“;

4.1.7.3. Органи на управление на ОСУТ „Отбранителна промишленост“

- Председател – избира се на ротационен принцип, с мандат 1 година;
- Секретар.

Ръководството е от квотата на МИЕТ.

4.1.7.4. Организация на дейността

Организацията на дейността, техническото и административното обслужване на ОСУТ „Отбранителна промишленост“ се осъществяват от Министерството на икономиката, енергетиката и туризма (адрес за контакти: 1000 София, ул. „Славянска“ №8, www.mee.government.bg)

ОСУТ „Отбранителна промишленост“ провежда редовни заседания по утвърден от участниците график. Секретарят на съвета уведомява участниците за мястото, датата и часа на провеждане на заседанието и им осигурява необходимите материали по предлаганите за разглеждане въпроси най-малко три дни преди заседанието.

Заседанията са редовни, когато на тях присъства поне по един представител на всяка от страните и при положение, че всички участници са били редовно поканени и запознати с проекта на дневен ред. При отсъствие на вносителя, материалът не се разглежда.

ОСУТ взема решения с консенсус. При непостигане на консенсус, председателят внася протокола за разглеждане и вземане на решение от ОСУТ.

За всяко заседание се съставя протокол, който се подписва от всички участници.

4.2. ДЕЙСТВАЩИТЕ КОЛЕКТИВНИ ТРУДОВИ ДОГОВОРИ

4.2.1. За икономическите дейности С 25 ПРОИЗВОДСТВО НА МЕТАЛНИ ИЗДЕЛИЯ, БЕЗ МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ И С 28 ПРОИЗВОДСТВО НА МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ, С ОБЩО И СПЕЦИАЛНО ПРЕНДАЗНАЧЕНИЕ ДЕЙСТВА ОТРАСЛОВ КОЛЕКТИВЕН ТРУДОВ ДОГОВОР ЗА РАБОТЕЩИТЕ В МЕТАЛОИНДУСТРИЯТА.

Отрасловият колективен трудов договор за работещите в металоиндустрията е регистриран в ИА Главна инспекция по труда под № 02 на 02.02.2012г., продължен с Анекс, подписан на 14.01.2013г.

- Страни (чл.1):

Страна Работодател е Българска браншова камара-Машиностроене.

Страна Синдикати:

- Национална синдикална федерация „Метал-Електро“ към КНСБ и
- Синдикална федерация на машиностроителите и металоработниците към КТ „Подкрепа“

- Срок на ОКТД

Срокът на действие на договора е една година, от 01.01.2012г. до 31.01.2012г. (§1 от Заключителните разпоредби); продължен с Анекс между страните до 31.12.2013г.

- Предмет на ОКТД:

ОКТД урежда въпросите на трудовите, осигурителните и непосредствено свързаните с тях отношения, които не са уредени с повелителни разпоредби на Закона, с цел поддържане, развитие и взаимно зачитане интересите и за добронамерено решаване на проблемите, водещо до предотвратяване на спорове и конфликти за постигане на хармонизиране на отношенията.

ОКТД урежда въпросите между страните, свързани със: трудова заетост; квалификация и обучение; работно време, почивки и отпуски; трудови възнаграждения и обезщетения; здравословни и безопасни условия на труд; социално битово

обслужване; взаимоотношения между страните и условия за синдикална дейност (чл.5, ал. 1 и 2)

○ Обхват и действие на ОКТД

ОКТД обхваща работодателите и синдикалните организации от икономически дейности КИД 2008:

24.5 – леене на метали;

25 – производство на метални изделия, без машини и оборудване;

28 – производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение;

29 и 30 – производство на транспортни средства.

(чл.6, ал.1 и 2)

○ Работно време, почивки и отпуски

Продължителността на работното време, разпределението му, графиците за работа на смени и почивките, условията и реда за полагане на нощен и извънреден труд, както и отчитането и изчисляването на работното време се договарят в КТД в дружествата и се огласяват пред работниците и служителите.

Еднократни изменения на графиците на работното време и почивките и размествания на почивните дни във връзка с чествания на официални празници или празници на професии се извършва съгласувано със синдикатите.

Работодателите утвърждават списък на длъжностите, реда и начина за отчитане на труда на категориите персонал, за които се налага, предвид характера на работата, да дежурят или да бъдат на разположение през определено време на денонощието.

(чл.27, ал.1, 2 и 3)

Работодателите могат да въведат удължено работно време по реда на чл.136 „а“ от КТ след предварително консултиране със синдикатите в дружеството (чл.28)

При намаляване обема на работата работодателите могат да установят едностранно, за период до три месеца в една година непълно работно време за работниците и служителите в дружеството или негово звено след предварително съгласуване със синдикатите. Работодателите информират за срока на работата при

тези условия, конкретната продължителност на работния ден, както и отражението върху трудовите и осигурителните права на съответните работници (чл.29, ал.1 и 2).

- Извънреден труд

В чл.31 се препраща към реда за установяване и отчитане на извънредния труд в КТ, с информиране на синдикатите в предприятието.

В чл.32 е установена възможност за договаряне с КТД в предприятията на възнаграждения за положен извънреден труд над установените с КТ.

- Отпуски

В чл.34 е договорено, когато работодателят е освободил работника от работа в случаи на: встъпване в брак, при кръводаряване или при смърт на роднина (съгл.чл.157, ал.1, 2 и 3 от КТ) да се заплаща възнаграждение по реда на платения отпуск.

В чл.35 е дадена възможност в КТД в предприятията да се договаря и допълнителен платен отпуск.

- Трудови възнаграждения и обезщетения

В чл.36, ал.1 са договорени размери на минимални осигурителни прагове по категории персонал за икономическите дейности, за които се прилага ОКТД. Същите се договарят между страните по ОКТД ежегодно и се включват в Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване през годината като „минимален осигурителен доход“, върху който се изчисляват дължимите осигурителни вноски от работодателите в икономическите дейности.

В чл.36, ал.2 е договорено за фирмите да се приемат за начална/стартова работна заплата договорените минимални осигурителни прагове по категориите персонал а съответната икономическа дейност.

- Допълнителни трудови възнаграждения и обезщетения

В чл.37, ал.2 са дадени възможности за договаряне на допълнителни възнаграждения за постигнати резултати от труда; промени в условията на труд с временен характер, които водят до допълнително нервно-психическо натоварване и други условия, създаващи дискомфорт при работа, участие в печалбата и др.

В чл.37, ал.3-5 е договорена процедура за признаване на сходния характер на трудовия стаж и професионален опит, придобит в друго предприятие.

В чл.38 са договорени размерите на командировъчните разходи, а в чл.39 – обезщетението, което работодателят дължи на работници и служители, които са възпрепятствани да изпълняват задълженията си поради нарушение на правилата по БЗР не по тяхна вина за времето до отстраняване на причините.

○ Безопасни и здравословни условия на труд

На тези договорености е отделена Глава осма от ОКТД.

Работодателите в дружествата осигуряват безопасни и здравословни условия на труд за предотвратяване на опасностите за живота и здравето на работниците и служителите.

Договорени са ангажименти относно:

- Конкретизиране на производствата и дейностите по длъжности и професии, които се застраховат;
- Информиране на синдикатите за проекти за реконструкция, въвеждането на нова техника и технологии в частта БЗР;
- Разработване на правила и инструкции за безопасна работа на специфични производства, инсталации и машини и обявяването им на работещите;
- Осигуряване на периодични профилактични прегледи на работещите;
- Осигуряване от работодателя на медицински консумативи и лекарства при заболяване на работник или служител вследствие на трудова злополука или професионална болест при добросъвестно изпълнение на трудовите задължения;
- Извършване на периодичен контрол и измервания на параметрите на работната среда;
- Осигуряване на работно облекло и лични предпазни средства – за работни места и видове работа, по списък, обяван по подходящ начин на работниците;
- Осигуряване на безплатна храна и/или добавки към нея, в съответствие с Наредба 11/21.12.2005г.(чл.40, ал.1-4; чл.41, ал.1 и 2; чл.42, ал.1-3)

В чл.43 страните по ОКТД са поели ангажимент да издирват, систематизират и популяризират добри практики в областта на БЗР във фирми от браншовете на металоиндустрията.

○ Социално-битово и културно обслужване

В чл.44 и 45 са договорени размерът на социалните разходи (7% от начислените средства за работна заплата), процедурите за разпределянето им и потребностите, за които могат да се разходват тези средства.

С подписания на 14.01.2013г. Анекс е добавен нов чл.46, предвиждащ ежегодно преразглеждане на дейностите по корпоративна социална отговорност, договорени между страните по КТД в предприятията и препоръка за тяхното обогатяване.

- Договорени са:
 - Ангажиментите на страните за запознаване на своите членове с ОКТД (§ 2 от Заключителните разпоредби);
 - Тълкувания по текстове на ОКТД (§ 3);
 - Процедура за преглед на действието на ОКТД (§ 4 и § 5);
 - Присъединяване към ОКТД (§ 9);
 - Други

Раздел 5. ОБУЧЕНИЕ, ИНФОРМИРАНЕ И КОНСУЛТИРАНЕ

5.1. ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ, И ОБУЧЕНИЕ ПО ПРАВИЛАТА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА БЗР

5.1.1. ЗАКОН ЗА НАРОДНАТА ПРОСВЕТА (ЗНП)

Обн., ДВ, бр. 86 от 1991 г., изм., бр. 90 от 1996 г., изм. и доп., бр. 36 от 1998 г., доп., бр. 124 от 1998 г., изм., бр. 153 от 1998 г., бр. 67 и 68 от 1999 г., изм. и доп., бр. 90 от 2002 г., бр. 95 от 2002 г., бр. 29 от 2003 г., изм., бр. 71 от 2003 г., доп., бр. 86 и 114 от 2003 г., изм. и доп., бр. 40 от 2004 г., изм., бр. 28, 94, 103 и 105 от 2005 г., изм. и доп., бр. 41 и 105 от 2006 г., изм., бр. 113 от 2007 г., изм. и доп., бр. 50 от 2008 г., доп., бр. 35 от 2009 г., изм., бр. 36 и 74 от 2009 г., изм. и доп., бр. 50 и 78 от 2010 г., доп., бр. 9 от 2011 г., изм., бр. 23 от 2011 г., изм. и доп., бр. 99 от 2011 г.

Този закон урежда устройството, функциите и управлението на системата на народната просвета. Системата на народната просвета осигурява образование според държавни образователни изисквания (ДОИ).

Държавните образователни изисквания определят равнищата на необходимата общообразователна и професионална подготовка. Те се отнасят за (чл. 16 ЗНП):

- Предучилищното възпитание и подготовка;
- Степента на образование, общообразователния минимум и учебния план;
- Учебното съдържание;
- Усвояването на книжовния български език;
- Системата за оценяване;
- Професионалното образование и обучение;
- Придобиването на квалификация по професии;
- Обучението на деца и ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания;
- Учебниците и учебните помагала;
- Документите за системата на народната просвета;
- Извънкласната и извънучилищната дейност;

- Учителската правоспособност и квалификация;
- Материално-техническата база;
- Здравното обслужване;
- Безопасните условия на възпитание, обучение и труд;
- Научното, информационното и библиотечното обслужване;
- Едногодишната издръжка на деца и ученици в държавните и общинските детски градини, училища и обслужващи звена;
- Нормирането и заплащането на труда в системата на народната просвета;
- Инспектиране на системата на народната просвета.

Законът определя четири групи ДОИ, според начина на тяхното приемане (чл. 17 ЗНП):

- ДОИ, приемани със закон: за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план; за професионалното образование и обучение;
- ДОИ, приемани с наредби на Министерския съвет: за учебниците и учебните помагала; за учителската правоспособност и квалификация; за материално-техническата база; за здравното обслужване; безопасните условия на възпитание, обучение и труд; за едногодишната издръжка на деца и ученици в държавните и общинските детски градини, училища и обслужващи звена; за нормирането и заплащането на труда в системата на народната просвета;
- ДОИ, приемани с наредби на министъра на образованието, младежта и науката, съгласувано със съответните министерства и ведомства: за придобиването на квалификация по професии; за обучението на деца и ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания;
- ДОИ, приемани с наредби на министъра на образованието, младежта и науката: за предучилищното възпитание и подготовка; за учебното съдържание; за усвояването на книжовния български език; за системата за оценяване; за извънкласната и извънучилищната дейност; за научното, информационното и библиотечното обслужване; за инспектиране на системата на народната просвета.

Съгласно чл. 22 на Закона училищното образование според степента е основно и средно, а според съдържанието на подготовката е общо и професионално.

- Общо образование - осигурява усвояването на общообразователния минимум и, при възможност, профилирана подготовка съгласно ДООИ.
- Професионално образование - осигурява усвояването на общообразователния минимум и придобиване на квалификация по професия съгласно ДООИ.
- Професионално обучение - осигурява придобиване на квалификация по професия съгласно ДООИ.

Професионалното обучение и образование се осъществява в училища, които могат да бъдат държавни, общински и частни. Училищата за средно образование са (чл. 26 ЗНП):

- Средни общообразователни - от I до XII клас включително;
- Професионални гимназии - от VIII или IX клас до XII клас включително;
- Професионални - от VII или VIII клас с продължителност на обучението до три години, от IX клас - с продължителност на обучението до четири години, и професионални колежи след завършено средно образование - с продължителност на обучението до две години;
- Спортни; по изкуствата; специални; по културата.

Форми на обучение (чл. 31 ЗНП):

- дневна; вечерна; задочна; кореспондентска; индивидуална; самостоятелна; дистанционна.

За професии и специалности, които се упражняват във вредни и опасни условия на труд, практическото обучение започва след навършване на 15-годишна възраст (чл. 32 ЗНП), като Министерството на здравеопазването и Министерството на образованието, младежта и науката определят специфичните изисквания за провеждането му (чл. 33 ЗНП).

Документи за удостоверяване на професионално образование (чл. 25, ал. 1 ЗНП):

- Диплома след успешно завършен XII клас и успешно положени

държавни зрелостни изпити по учебни предмети или цикъл от учебни предмети, изучавани в гимназиалния етап;

- Свидетелство за професионална квалификация, което се получава след завършена професионална подготовка;
- Свидетелство за правоспособност, издавано за професии, упражняването на които изисква правоспособност.

Документи за удостоверяване на завършено професионално обучение (чл. 25, ал. 2 ЗНП):

- Свидетелство за основнообразование, което се получава след завършен VIII клас;
- Свидетелство за професионална квалификация;
- Свидетелство за правоспособност, издавано за професии, упражняването на които изисква правоспособност;
- Удостоверение за професионално обучение.

Съгласно ЗНП, професиите и специалностите, които се придобиват в училищата, се определят по списък, утвърден от министъра на образованието, младежта и науката, съгласуван със съответните министри и ръководители на ведомства (чл. 42, ал. 7 ЗНП).

За професионалното обучение след завършено средно образование се заплащат такси при условия и по ред, определени със заповед на министъра на образованието, младежта и науката (чл. 44, ал. 5).

5.1.2. ЗАКОН ЗА СТЕПЕНТА НА ОБРАЗОВАНИЕ, ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНИЯ МИНИМУМ И УЧЕБНИЯ ПЛАН (ЗСОМУП)

Обн., ДВ, бр. 67 1999 г., изм. и доп., бр. 90 от 2002 г., бр. 95 от 2002 г., бр. 29 от 2003 г., бр. 40 от 2004 г., бр. 41 от 2006 г., бр. 105 от 2006 г., бр. 50 от 2008 г., доп., бр. 36 от 2009 г., изм., бр. 74 от 2009 г.

Със ЗСОМУП се урежда държавното образователно изискване за степенята на образование, общообразователния минимум и учебния план в системата на народната просвета. С него се определят условията и реда за завършване на една степен на образование и преминаване в следващата степен, както и характеристиките на общообразователния минимум и на учебния план.

Степени на образование: осигуряват необходимото равнище на образованост, както и последователност и непрекъснатост на образованието. Степените на образование са основно образование и средно образование.

Завършването на съответната степен на образование гарантира усвояването на общообразователния минимум, както и на знания и умения, съответстващи на интересите и индивидуалните възможности на учениците (чл. 5 ЗСОМУП).

Средно образование. Придобива се след успешно завършен XII клас и успешно положени два държавни зрелостни изпита по учебни предмети или цикъл от учебни предмети, които се изучават в гимназиалния етап (чл. 7 ЗСОМУП).

Професионално образование. За придобиване на професионално образование освен държавните зрелостни изпити се полагат и два държавни изпита за професионална квалификация в съответствие с държавните образователни изисквания за придобиването на квалификация по професии. Организацията и съдържанието на държавните зрелостни изпити за придобиване на професионална квалификация се определят със Закона за професионално обучение и образование.

Според ЗСОМУП, общообразователната подготовка в българското училище се осъществява чрез изучаването на учебни предмети, групирани в 8 културно-образователни области: български език и литература; чужди езици; математика, информатика и информационни технологии; обществени науки, гражданско образование и религия; природни науки и екология; изкуства; бит и технологии, и физическа култура и спорт. Общообразователният минимум е основата на общообразователната подготовка. Той включва задължителни знания и умения, необходими за успешната реализация на учениците в следващата степен на образование.

Разпределението на учебното време по учебните предмети за достигане на общообразователния минимум по класове, етапи и степени се определя с наредба на министъра на образованието, младежта и науката (чл. 10 ЗСОМУП).

ЗСОМУП определя основните параметри на **учебния план**. Структурата на учебния план обхваща три вида подготовка: задължителна, задължителноизбираема и свободноизбираема (чл. 15 ЗСОМУП). Задължителната подготовка осигурява постигането на общообразователния минимум.

Учебният план съдържа: наименованията на учебните предмети, включени в задължителната, задължителноизбираемата и свободноизбираемата подготовка; разпределението на учебните предмети по класове; годишния и седмичния брой часове за изучаването на учебните предмети; график на учебната година и описание на организацията на обучението в съответното училище (чл. 17 ЗСОМУП).

Училищните учебни планове на профилираните гимназии, профилираните паралелки в средните общообразователни училища, професионалните гимназии, на училищата по изкуствата и културата и на спортните училища се разработват въз основа на учебни планове, утвърдени от министъра на образованието, младежта и науката. Училищните учебни планове не може да определят условия и ред за завършване на етапи и степени на образованието (чл. 18, ал. 3 – 4 ЗСОМУП).

Училищните учебни планове се приемат с решение на педагогическия съвет на училището и се одобряват от началника на инспектората по образование - за общинските училища и за държавните училища, които се финансират чрез бюджета на Министерството на образованието, младежта и науката, от съответния министър или ръководител на ведомство съгласувано с министъра на образованието, младежта и науката - за държавните училища, които се финансират чрез бюджета на друго министерство или ведомство (чл. 18, ал. 5 ЗСОМУП).

5.1.3. ЗАКОН ЗА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ (ЗПОО)

Обн., ДВ, бр. 68 от 1999 г., изм., бр. 1 и 108 от 2000 г., бр. 111 от 2001 г., изм. и доп., бр. 103 от 2002 г., изм., бр. 120 от 2002 г., доп., бр. 29 от 2003 г., изм., бр. 28 от 2005 г., изм. и доп., бр. 77 от 2005 г., изм., бр. 94 от 2005 г., бр. 30 от 2006 г., изм. и доп., бр. 62 от 2006 г., попр., бр. 63 от 2006 г., изм. и доп., бр. 13 от 2008 г., изм., бр. 26 от 2008 г., изм. и доп., бр. 36 и 74 от 2009 г., бр. 50 от 2010 г., изм., бр. 97 от 2010 г.

Този закон регулира обществените отношения, свързани със: осигуряване на правото на професионално образование и обучение на гражданите, съобразно личните им интереси и възможности; задоволяване на потребностите от квалифицирана работна сила, конкурентоспособна на пазара на труда; осигуряване на условия за функциониране и развитие на системата на професионалното образование и обучение, основаващи се на сътрудничество между нейните институции и органите на изпълнителната власт и на местното самоуправление и социалните партньори.

Основни задачи на системата на професионалното образование и обучение:

- Придобиване на професионална квалификация;
- Придобиване на правоспособност за професии, упражняването на които изисква такава, включително и за упражняване на регулирани професии;
- Непрекъснато усъвършенстване на професионалната квалификация;
- Формиране на мотивационна система за реализация в гражданското общество;
- Формиране на обща култура на основата на националните и общочовешките ценности.

Структура на системата на професионалното образование и обучение.

- **Професионално ориентиране:** осигурява информирането, консултирането и съветването на ученици и на други лица относно избора на професия и кариерно развитие;
- **Професионално обучение:** осигурява придобиването на квалификация по професия или по част от професия, както и усъвършенстването ѝ. При условия, определени с този закон, със закона за народната просвета и закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план, то осигурява и завършването на основно образование или на класове от средното образование. Професионалното обучение включва:

- начално професионално обучение: придобиване на първоначална квалификация по професия или по част от професия;
 - непрекъснато професионално обучение - усъвършенстване на придобитата квалификация по професия или по част от професия.
- **професионално образование:** осигурява усвояването на общообразователния минимум за средно образование и придобиването на квалификация по професия.

Списък на професиите за професионално образование и обучение.

Професионалното ориентиране, професионалното обучение и професионалното образование се осъществяват по професии и специалности, включени в Списъка на професиите за професионално образование и обучение. Списъкът се утвърждава от министъра на образованието, младежта и науката след съгласуване с министъра на труда и социалната политика, както и със съответните отраслови министри и с представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище.

Структурните елементи на списъка са професии и специалности, които се класифицират в професионални направления и по степен на образование и степен на професионална квалификация.

Степени на професионална квалификация: първа, втора, трета и четвърта.

- Изисквания към степените за професионална квалификация:
 - за първа степен - придобити професионални компетенции за упражняване на професии, включващи рутинни дейности, извършвани при неизменящи се условия;
 - за втора степен - придобити професионални компетенции за упражняване на професии, включващи дейности с комплексен характер, извършвани при изменящи се условия;
 - за трета степен - придобити професионални компетенции за упражняване на професии, включващи дейности с комплексен характер, извършвани при изменящи се условия, както и поемане на отговорности за работата на други лица;
 - за четвърта степен - придобити професионални компетенции за упражняване на професии, включващи широк кръг дейности с комплексен характер, извършвани при изменящи се условия, както и поемане на

управленски отговорности за работата на други лица и за разпределяне на ресурси.

- Входящо минимално образователно равнище за придобиване на съответните степени на професионална квалификация:

- за първа степен: завършен VI клас: за ученици; завършен начален етап на основното образование или успешно завършен курс за ограмотяване по реда на Закона за насърчаване на заетостта - за лица, навършили 16 г.;
- за втора и трета степен: завършени VII клас или основно образование;
- за четвърта степен: завършено средно образование.

- Изходящо образователно равнище за придобиване на съответните степени на професионална квалификация:

- за първа степен: основно образование - за ученици; начален етап на основното образование или успешно завършен курс за ограмотяване по реда на Закона за насърчаване на заетостта - за лица, навършили 16 години;
- за втора степен - завършени X или XI клас, придобито право за явяване на държавни зрелостни изпити за завършване на средно образование или завършено средно образование;
- за трета степен - средно образование или придобито право за явяване на държавни зрелостни изпити за завършване на средно образование и се определя с държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии.

Рамкови програми за придобиване на професионална квалификация.

Придобиването на професионална квалификация в системата на професионалното образование и обучение се регламентира с рамкови програми, утвърдени от министъра на образованието, младежта и науката. С програмите се определят възрастта и входящото образователно и квалификационно равнище на кандидатите, както и съдържанието и продължителността на професионалното образование и на професионалното обучение.

Определени са:

- Рамкови програми за придобиването на професионална

квалификация в системата на професионалното образование и обучение:

- програми А – за начално професионално обучение с придобиване на първа степен на професионална квалификация;
- програми Б – за начално професионално обучение с придобиване на втора степен на професионална квалификация;
- програми В – за професионално образование с придобиване на втора или трета степен на професионална квалификация;
- програми Г – за професионално обучение с придобиване на четвърта степен на професионална квалификация;
- програми Д – за начално професионално обучение с придобиване на квалификация по част от професия;
- програми Е – за непрекъснато професионално обучение за актуализиране или разширяване на придобита професионална квалификация, както и за придобиване на първа, втора и трета степен на професионална квалификация;

○ Програми за ученици:

- програми А с продължителност до 3 г. – за ученици със завършен най-малко VI клас;
- програми Б с продължителност до 4 г. – за ученици със завършено основно образование или със завършен клас от средното образование;
- програми В с продължителност 4 г. – за ученици със завършено основно образование или 5 г. за ученици със завършен VII клас, а в училищата по изкуствата и спортните училища - до 4 г. след основно образование или завършен клас от средното образование;
- програми Д с продължителност до 1 г. – за ученици със завършено основно образование или със завършен клас от средното образование;

○ Програми за лица, навършили 16 години:

- програми А с продължителност до 1 г. – за лица със завършен най-малко начален етап на основното образование или успешно завършен курс за ограмотвяване по реда на Закона за насърчаване на заетостта;
- програми Б с продължителност 1 г. – за лица със завършен клас от средното образование или със завършено средно образование;
- програми В с продължителност 4 г. – за лица със завършено основно образование;

- програми Г с продължителност до 2 г.– за лица със завършено средно образование;
- програми Д с продължителност, определена с конкретната документация за професионално обучение;
- програми Е с продължителност, определена с конкретната документация за професионално обучение.

С държавното образователно изискване за професионално образование и обучение по чл. 16, т. 6 от Закона за народната просвета се определят организацията на приема на кандидатите и на професионалното образование и обучение, структурата и съдържанието на рамковите програми за професионално образование и обучение и организацията на практическото обучение за училищното професионално образование и обучение.

Със ЗПОО се определят изискванията към кандидатите, желаещи да се включат в програмите за професионално образование и професионално обучение - за минимална възраст, здравословно състояние, входящо образователно равнище и входящо квалификационно равнище (чл. 14 ЗПОО).

Въпросите, свързани с организацията на учебния процес в професионалното образование и обучение са уредени в раздел III на глава втора „Общи изисквания към организацията в системата на професионалното образование и обучение”.

Структурата и съдържанието на рамковите програми за професионално образование включва общообразователна подготовка, задължителна професионална подготовка - обща, отраслова и специфична за всяка професия, задължителна чуждоезикова подготовка по професията и избираема подготовка - задължителна избираема и свободноизбираема (чл. 27 ЗПОО).

Структурата и съдържанието на рамковите програми за професионално обучение включва: общообразователна подготовка, задължителна професионална подготовка и избираема подготовка за програмите за придобиване на професионална квалификация със завършване на основно образование или на клас от средното образование; задължителна и избираема професионална подготовка за програмите за придобиване на професионална квалификация (чл. 28 ЗПОО).

Задължителната професионална подготовка включва теоретично обучение и практическо обучение (чл. 28, ал. 3 ЗПОО). Изискванията за провеждане на практическо обучение са определени в раздел III на глава четвърта „Държавно образователно изискване за професионално образование и обучение”.

За осигуряване на достъп до професионално образование и обучение ЗПОО конкретно регламентира отношенията, свързани с професионално образование и професионално обучение за ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания, за ученици от домовете за отглеждане и възпитание на деца,

лишени от родителска грижа, и за лица с девиантно поведение раздел IV на глава четвърта „Държавно образователно изискване за професионално образование и обучение“.

Завършване на професионалното образование и професионалното обучение.

Професионалното образование се завършва с полагане на:

- Държавни зрелостни изпити за завършване на средно образование съгласно Закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план;
- Държавни изпити за придобиване на професионална квалификация- теория на професията и практика на професията.

Професионалното обучение се завършва:

- По програмите А, Б, В и Г - с полагане на държавни изпити за придобиване на професионална квалификация - теория на професията и практика на професията;
- По програмите Д и Е - с полагане на изпити за придобиване на професионална квалификация. Когато се придобива степен на професионална квалификация по програми Е, изпитите са държавни - по теория на професията и по практика на професията.

При завършване на програмите А, Б, В и Г организацията на изпитите се определя съгласно държавното образователно изискване за системата на оценяване, а съдържанието им - съгласно държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии.

При завършване на програмите Д и Е организацията и съдържанието на изпитите се определят от обучаващата институция след съгласуване с представителите на работодателите и на работниците, а когато се придобива степен на професионална квалификация - и съгласно държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии.

Изпитите за придобиване на професионална квалификация се провеждат от комисии. В състава на комисиите се включват представители на обучаващата институция, на работодателите и на работниците и служителите, за училищата по изкуствата - и на представители на съответните висши училища по изкуствата с равни квоти, а за спортните училища - и на представители на Националната спортна академия и на лицензираните спортни организации.

Представителите на обучаващата институция са учители или други лица, извършващи професионална подготовка.

Представителите на работодателите са с квалификация от съответната професионална област, а на работниците и служителите - с квалификация и трудов стаж не по-малко от четири години по съответната професия.

Комисиите за провеждане на изпит се назначават от ръководителя на обучаващата институция. Законът допуска, в случай че организациите на работодателите или на работниците и служителите, както и висшите училища по изкуствата не предложат свои представители за включване в състава на изпитните комисии, ръководителят на обучаващата институция да допълва състава на комисията с определени от него членове.

За придобиване на степен на професионална квалификация се провеждат **държавни изпити по теория на професията и по практика на професията**. Държавните изпити се провеждат по национални изпитни програми в съответствие с държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии. Националните изпитни програми се утвърждават от министъра на образованието, младежта и науката, като за училищата по изкуствата - от министъра на културата, а за спортните училища - от министъра на физическото възпитание и спорта.

Според ЗПОО, за придобиване на квалификация по част от професията, както и за актуализиране или за разширяване на професионалната квалификация, изпитите се провеждат по задания, определени от обучаващата институция след съгласуване с представителите на работодателите и на работниците.

Удостоверяване на професионалното образование и на професионалното обучение

- Завършено професионално образование се удостоверява със:
 - диплома за завършено средно образование;
 - свидетелство за професионална квалификация;
 - свидетелство за правоспособност, издавано за професии, упражняването на които изисква правоспособност, включително и за упражняване на регулирани професии.

- Завършено професионално обучение с придобиване на степен на професионална квалификация се удостоверява със:
 - свидетелство за основно образование или документ за завършен клас от основното или средното образование;
 - свидетелство за професионална квалификация;
 - свидетелство за правоспособност, издавано за професии,

упражняването на които изисква правоспособност, включително и за упражняване на регулирани професии.

И в двата случая съдържанието на документите се определя съгласно ДООИ за документите за системата на народната просвета и за придобиване на квалификация по професии.

- Завършено професионално обучение за придобиване на квалификация по част от професията, за актуализиране или за разширяване на професионалната квалификация се удостоверява с удостоверение за професионално обучение.

Съдържанието на удостоверението се определя с ДООИ за документите за системата на народната просвета и конкретната документация на обучението – учебните планове и програми.

Институции в системата на професионалното образование и обучение:

Професионалните училища, професионалните гимназии и професионалните колежи са държавни, общински и частни, български с чуждестранно участие и чуждестранни и се откриват, преобразуват и закриват по реда, предвиден в Закона за народната просвета.

- **Професионални училища:** осъществяват начално професионално обучение с придобиване на първа и втора степен на професионална квалификация и на квалификация по част от професията с продължителност до четири години, след завършен най-малко VI клас.
- **Професионални гимназии:** осъществяват професионално образование с придобиване на втора степен на професионална квалификация с продължителност четири години или на трета степен на професионална квалификация с продължителност четири или пет години, след завършено основно образование или със завършен VII клас.
- **Професионални колежи:** осъществяват професионално обучение с придобиване на четвърта степен на професионална квалификация с продължителност до две години в зависимост от притежаваната степен на професионална квалификация, след завършено средно образование.
- **Училища по изкуствата:** осъществяват професионално образование с придобиване на трета степен на професионална квалификация с продължителност до четири години след основно образование.
- **Спортни училища:** осъществяват професионално образование с придобиване на трета степен на професионална квалификация с продължителност до 4 години след основно образование.
- **Центрове за професионално обучение:** осъществяват професионално обучение на лица, навършили 16 години
- **Центрове за информация и професионално ориентиране:** осъществяват професионално ориентиране на ученици и на други лица
- **Центрове за квалификация на обучаващите:** осъществяват актуализиране и разширяване на квалификацията на учители и други лица, извършващи професионална подготовка.

ЗПОО определя институциите, които имат право да издават документи за професионална квалификация (чл. 39). За издаване на свидетелство за правоспособност условията и редът се определят с наредби на министъра на образованието, младежта и науката или с друг закон.

ЗПОО дава правната рамка и за удостоверяване на професионална квалификация на лица, обучавани извън системата на професионалното образование и обучение. Те трябва да имат не по-малко от шест месеца трудов стаж по професията или проведено практическо обучение с продължителност, определена от обучаваща институция, както и завършено образование или завършен клас, необходими за придобиване на съответната степен на професионална квалификация. Тези лица сключват с обучаваща институция договор за полагане на изпитите, а при необходимост - и запровеждане на практическо обучение (чл. 40).

Статут на центровете за професионално обучение и на центровете за информация и професионално ориентиране:

Центровете за професионално обучение и центровете за информация и професионално ориентиране са държавни, общински или частни, български с чуждестранно участие и чуждестранни.

Държавните и общинските центрове се откриват от юридическите лица, които са получили лицензия за осъществяване на професионално обучение или на професионално ориентиране.

Частните центрове се откриват от едноличните търговци или юридическите лица, учредени като търговски дружества, кооперации, сдружения и фондации, получили лицензия за осъществяване на професионално обучение или на професионално ориентиране.

Българските центрове за професионално обучение и центрове за информация и професионално ориентиране с чуждестранно участие се откриват от регистрираните в Република България сдружения между български и чуждестранни физически и/или юридически лица, получили лицензия за професионално обучение или за професионално ориентиране.

Чуждестранните центрове за професионално обучение и центрове за информация и професионално ориентиране се откриват от чуждестранни юридически лица, които осъществяват дейността си в Република България в съответствие с международни спогодби и са получили лицензия за професионално обучение или за професионално ориентиране.

Центровете за професионално обучение и центровете за информация и професионално ориентиране не могат да се управляват и представляват от лица, които са осъдени на лишаване от свобода с влязла в сила присъда за умишлено престъпление.

Лицензията за професионално обучение или за професионално ориентиране се издава от Националната агенция за професионално образование и обучение.

Лицензията съдържа:

- Името, седалището и адреса на управление на едноличния търговец или на юридическото лице, получили лицензията; единен идентификационен код - за търговците, или код по БУЛСТАТ - за лицата, които не са търговци;
- Наименование и адрес на центъра за професионално обучение или на центъра за информация и професионално ориентиране;
- Предмет на лицензията;
- Професиите, за които е издадена лицензията за извършване и удостоверяване на професионално обучение;
- Дата на издаване на лицензията.

Правата по издадената лицензия не могат да се прехвърлят или преотстъпват.

Ред за издаване на лицензията

Лицензията се издава по подадено писмено заявление, към което се прилагат:

- Формуляр по образец;
- Удостоверение, издадено от съответния съд по регистрацията или агенцията по вписванията, удостоверяващо актуалното състояние на заявителя;
- Единен идентификационен код - за търговците, или код по Булстат - за юридическите лица, които не са търговци;
- Свидетелство за съдимост на лицето, което ще представлява и управлява центъра;
- Правилник за устройството и дейността на центъра;
- Документация за професионално обучение - учебни планове и учебни програми за обучение по професиите, съгласно чл. 13 на ЗПОО;
- Документи за собственост или други документи, доказващи наличието на материално-техническа база, в която ще се извършва професионално обучение или дейността по професионално ориентиране;
- Документи, издадени от компетентните органи, за съответствието на материалната база със здравните изисквания и с изискванията за пожарна и аварийна безопасност;
- Справка за преподавателския състав, към която се прилагат и копия от документите за завършено образование и професионална

квалификация и декларации за съгласие;

- Документ за платена такса.

До три месеца от постъпването на документите за получаване на лицензия, председателят на Националната агенция за професионално образование и обучение издава или отказва да издаде лицензията въз основа на докладите на съответните експертни комисии.

Когато в подадените документи за лицензиране се установят непълноти или нередовности, председателят на Националната агенция за професионално образование и обучение уведомява заявителя да ги отстрани или да предостави допълнителна информация. Заявителят може да отстрани нередовностите и/или да предостави допълнителна информация най-късно в едномесечен срок от получаване на уведомлението.

Ако заявителят не отстрани несъответствията в срок, председателят на Националната агенция за професионално образование и обучение отказва издаването на лицензия.

Председателят на Националната агенция за професионално образование и обучение отказва издаването на лицензия, когато:

- Не са представени всички необходими документи, представените документи са непълни или не са в определения вид или форма и нередовностите не са били отстранени в срок;
- Когато заявената от лица дейност не отговаря на държавното образователно изискване за придобиване на квалификация по съответната професия или на изискванията за извършване на информиране и професионално ориентиране относно:
 - осигуряване на качествено и ефективно провеждане на професионалното обучение и/или информиране и професионално ориентиране, включително чрез вътрешна система за оценяване и поддържане на качеството;
 - ресурсно осигуряване - материални и човешки ресурси, с които се гарантира качествено провеждане на професионалното обучение и/или информиране и професионално ориентиране.

Издадената лицензия е безсрочна, а отказът за издаване на лицензия може да се обжалва при условията и по реда на Административнопроцесуалния кодекс

Прекратяване и отнемане на лицензията

Правата по лицензията се прекратяват със смъртта на физическото лице - едноличен търговец, или с прекратяването на юридическото лице, както и при отнемането на лицензията.

Лицензията се отнема временно за срок от три до 12 месеца, когато съответният център:

- Допусне нарушение на изискванията на ЗПОО;
- Извършва професионално обучение или професионално ориентиране в нарушение на условията на получената лицензия;
- Не представя в Националната агенция за професионално образование и обучение информацията за извършената дейност през предходната календарна година;
- Откаже достъп или съдействие за извършване на проверка на длъжностните лица на НАПОО, определени със заповед на нейния председател.

След изтичане на срока на отнемането, отнетата лицензия се връща, ако съответният център е отстранил нарушението. Лицензията се отнема окончателно, когато съответният център:

- Не е започнал да осъществява разрешената дейност не по-късно от 12 месеца от издаването на лицензията;
- Преустанови извършването на разрешената дейност за повече от 12 месеца;
- Извършва съществени нарушения на изискванията на зпоо;
- Извършва професионално обучение или професионално ориентиране при съществено нарушение на условията на получената лицензия;
- Не отстрани констатираните нарушения в срок;
- Допусне повторно нарушение;
- Е представил неверни данни, въз основа на които е издадена лицензията.

Лицензията се отнема със заповед на председателя на Националната агенция за професионално образование и обучение въз основа на доклади на експертните комисии и на констативните протоколи. В заповедта за окончателно отнемане на лицензията се определя срок, в който лицето не може да се кандидатира за нова лицензия и който не може да бъде по-малък от една година.

Лицето, представляващо съответния център за професионално обучение или центъра за информиране или професионално ориентиране, на който е отнета временно или окончателно лицензията, е длъжно в 7-дневен срок от уведомяването за издадената заповед за отнемане на лицензията да преустанови извършваната дейност и да върне в Националната агенция за професионално образование и обучение издадената лицензия, за което се съставя протокол.

Заповедта за отнемане на лицензията може да се обжалва при условията и по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Националната агенция за професионално образование и обучение създава и поддържа **публичен регистър** за:

- центровете за професионално обучение с информация за:
 - откритите процедури по лицензиране⁵³ (регистрационен номер, име на кандидата за лицензиране, населено място, брой и видове подадени документи, статут на кандидата за лицензиране)
 - активните издадени лицензии⁵⁴ (номер на лицензията, наименование на центъра, адрес и лице за контакти, предлагани квалификации, професии и специалности);
 - временно отнетите лицензии⁵⁵ (номер на лицензията, наименование на центъра, адрес и лице за контакти, срок на отнемане на лицензията);
 - постоянно отнетите лицензии⁵⁶ (номер на лицензията, наименование на центъра, номер на заповедта за отнемане на лицензията);
 - заличените лицензии⁵⁷ (номер на лицензията, наименование на центъра, номер на заповедта за заличаване на лицензията);
- Центровете за информиране и професионално ориентиране с информация за:
 - издадените лицензии⁵⁸ (номер на лицензията/основание за издаване, наименование на центъра, адрес и лице за контакти);

⁵³http://www.navet.government.bg/assets/cms/File/arch_cpo/proced/Reg_open_proc.htm

⁵⁴<http://www.navet.government.bg/bg/licenz/Registers>

⁵⁵http://www.navet.government.bg/assets/cms/File/arch_cpo/sections/Legal-reg_vremenni.htm

⁵⁶http://www.navet.government.bg/assets/cms/File/arch_cpo/sections/Legal-reg_otneti.htm

⁵⁷http://www.navet.government.bg/assets/cms/File/arch_cpo/sections/Legal-reg_zalicheni.htm

⁵⁸http://www.navet.government.bg/assets/cms/File/arch_cpo/sections/Legal-reg_cipo_act.htm

- временно отнетите лицензии⁵⁹ (номер на лицензията/основание за издаване, наименование на центъра, адрес и лице за контакти, срок на отнемане на лицензията);
- заличените лицензии⁶⁰ (номер на лицензията/основание за издаване, наименование на центъра, номер на заповедта за заличаване на лицензията).

⁵⁹http://www.navet.government.bg/assets/cms/File/arch_cpo/sections/Legal-reg_cipo_vremenni.htm

⁶⁰http://www.navet.government.bg/assets/cms/File/arch_cpo/sections/Legal-reg_cipo_ers.htm

5.1.4. ПОДЗАКОНОВИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ, ИЗДАДЕНИ НА ОСНОВАНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ, КОИТО СЕ ПРИЛАГАТ ИЗЦЯЛО ИЛИ ЧАСТИЧНО САМО ЗА ИКОНОМИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ С 25 – ПРОИЗВОДСТВО НА МЕТАЛНИ ИЗДЕЛИЯ, БЕЗ МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ, С 28 –ПРОИЗВОДСТВО НА МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ, С ОБЩО И СПЕЦИАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ.

5.1.4.1. НАРЕДБА № 13 от 05.05.2010 г. за придобиване на квалификация по професията „Заварчик“

Наредбата е издадена от Министерството на образованието, младежта и науката

Обнародвана е в ДВ. бр.39 от 25 Май 2010г., в сила от датата на обнародване

Наредбата е издадена на основание чл. 17, т. 3 във връзка с чл. 16, т.7 от Закона за народната просвета и отменя Наредба № 9 от 2005 г. за придобиване на квалификация по професия „Заварчик“ (ДВ, бр. 32 от 2005 г.) (§2).

Предмет:

С Наредбата се определя Държавното образователно изискване(ДОИ) за придобиването на квалификация по професията 521090 „Заварчик“ от област на образование „Техника“ и професионално направление 521 „Машиностроене, металообработване и металургия“ съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение (чл.1).

Област на приложение:

С ДОИ се определят професионалните компетенции в края на обучението по професията, които гарантират на обучаемия възможността за упражняване на професията 521090 „Заварчик“.

Цели (т.3 от Приложението):

- Цели за формиране на ключови компетенции при обучението по общата задължителна професионална подготовка - единна за всички професионални направления
- След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да: познава и прилага правилата за здравословни и безопасни условия на труд при извършване на заваръчни работи
- Цели за формиране на базисни компетенции при обучението по отрасловата задължителна професионална подготовка - единна за всички професии от професионално направление „Машиностроене, металообработване и металургия”
- Цели за формиране на специфични компетенции при обучението по специфичната за професията „Заварчик” задължителна професионална подготовка

Основни изисквания за осигуряване на БЗР (т.4 от Приложението):

- Познава и спазва правилата за здравословен и безопасен труд (ЗБУТ) при извършване на заваръчни работи
- Описва и спазва правилата за здравословни и безопасни условия на труд при заваряване и санитарно-хигиенните изисквания;
- Познава източниците на риск при заваряване – работа с електрически ток, влага, вредни газове, отделяни при заваряване, газови бутилки, експлозии;
- Открива и сигнализира за източници на риск;
- Използва лични и колективни предпазни средства (работно облекло, защитни шлемове, ръкавици, гамаши, работни обувки и др.);
- Спазва хигиена на работното място в съответствие със здравословните и безопасни условия на труд и санитарно-хигиенните изисквания;
- Описва и спазва правилата за пожарна и аварийна безопасност и борба с пожарите;
- Използва по предназначение средства за противопожарна защита (кофопомпа, пожарогасител и др.);

- Оказва долекарска помощ при необходимост(изгаряне, удар от електрически ток, вдишване навредни газове, осветяване на очите);
- Спазва изискванията за опазване на околната среда от замърсявания.

5.1.4.2. Наредба № 7 от 11 октомври 2001г. за условията и реда за придобиване и признаване на правоспособност по заваряване.

Издадена от Министерството на образованието и науката

Обнародвана в ДВ. бр.100 от 25 октомври 2002г., изм. ДВ. бр.95 от 28 Октомври 2003г., изм. ДВ. бр.37 от 5 Май 2006г., изм. ДВ. бр.9 от 3 Февруари 2009г.

Предмет:

С наредбата се уреждат условията и редът за обучение за придобиване на правоспособност по заваряване, и за признаване на такава правоспособност, придобита в държава - членка на Европейския съюз (ЕС), на Европейското икономическо пространство (ЕИП), или в Швейцария. Заваръчни дейности могат да осъществяват лица, навършили 18 години, които са придобили правоспособност при условията и по реда на тази наредба или на които е призната правоспособност по реда на Закона за признаване на професионални квалификации в европейското икономическо пространство (ЕИП), или в Швейцария. (чл.1 и чл.2)

Обучение:

Организацията и съдържанието на обучението за придобиване на правоспособност по заваряване съответстват на:

- Изискванията на българските стандарти, с които се въвеждат съответните европейски и международни стандарти по заваряване;
- Единната хармонизирана система за обучение и квалификация по заваряване на европейската федерация по заваряване (ЕФЗ) и международния институт по заваряване (МИЗ).

Степени на правоспособност по заваряване:

При обучението могат да се придобиват следните степени на правоспособност по заваряване:

- Заварчик на ъглови шевове;
- Заварчик на листов материал;
- Заварчик на тръби.

Степените на правоспособност по заваряване са подредени по възходящ ред в зависимост от сложността на заваръчните дейности.

Степените на правоспособност по заваряване се придобиват след притежаване на съответната предходна степен.

Признаването на правоспособност по заваряване по ал. 1 се извършва от председателя на Българския съюз по заваряване по реда на Закона за признаване на професионални квалификации

Контрол:

Контролът върху обучението и издаването на свидетелства за придобиване на правоспособност по заваряване се осъществява:

- За професионалните училища, професионалните гимназии и професионалните колежи - от МОН;
- За центровете за професионално обучение - от НАПОО.

5.1.4.3. Наредба № 37 от 26.08.2010г. за придобиване на квалификация по професията "шлосер"

Наредбата е издадена от Министерството на образованието, младежта и науката

Наредбата се издава на основание чл. 17, т. 3 във връзка с чл. 16, т. 7 от Закона за народната просвета (§2 от ПЗР).

Обнародвана в ДВ. бр.71 от 10 септември 2010г. и влиза в сила от датата на обнародването ѝ.

Предмет:

С Наредбата се определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиването на квалификация по професията 521110 "Шлосер" от област на образование "Техника" и професионално направление 521 "Машиностроене, металообработване и металургия" съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение (чл.1).

Област на приложение:

С ДОИ по чл. 1 се определят професионалните компетенции в края на обучението по професията, които гарантират на обучаемия възможност за упражняване на професията 521110 "Шлосер" (чл.4, ал.1)

- Държавното образователно изискване за придобиването на квалификация по професията "Шлосер" определя общата, отрасловата и специфичната задължителна професионална подготовка за професията, както и избираемата подготовка.

- Съдържанието на всеки вид задължителна професионална подготовка по ал. 2 включва:

- необходимите професионални компетенции (знания, умения и професионално-личностни качества);
- тематичните области, от които се формира съдържанието на учебните предмети/модули.

С ДОИ по чл. 1 се определят и входящото минимално образователно равнище, описанието на професията, целите на обучението, резултатите от ученето, изискванията към материалната база и изискванията към обучаващите (чл.5).

С приложението към чл.2 се определят:

Цели на обучението (т.3)

След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да:

- Прилага правилата за здравословни и безопасни условия на труд;
- Опазва околната среда;
- Ползва лични и колективни средства за защита;
- Познава правата и задълженията си като участник в трудовия процес съгласно трудовото законодателство, разбира договорните отношения между работодател и работник, познава йерархическите взаимоотношения между длъжностните лица във фирмата;
- Разбира своята роля в дейността на предприятието, съзнава необходимостта от повишаване на квалификацията си.

Основни изисквания за осигуряване на БЗР (т.4 от Приложението):

- Знае и прилага правилата за здравословни и безопасни условия на труд
- Опазва живота и здравето - своето и на хората около себе си
- Изброява правилата за безопасна работа с инструменти, съоръжения и машини
- Работи безопасно с технологичното оборудване и измервателните инструменти
- Поддържа хигиена на работното място и на технологичното оборудване в съответствие със санитарно-хигиенните изисквания
- Ползва лични предпазни средства и специална работна екипировка
- Събира и изхвърля отпадните продукти на определените за целта места при спазване на изискванията за опазване на околната среда
- Разпознава опасните ситуации, които могат да възникнат по време на работа
- При необходимост оказва помощ на пострадал при аварии и инциденти на работното място

5.1.4.4. Наредба № 36 от 26.08.2010г. за придобиване на квалификация по професията "стругар"

Издадена от Министерството на образованието, младежта и науката

Обнародвана е в ДВ. бр.71 от 10 септември 2010г. и влиза в сила от датата на обнародването.

Наредбата се издава на основание чл. 17, т. 3 във връзка с чл. 16, т. 7 от Закона за народната просвета (§2 от ПЗР).

Предмет:

С Наредбата се определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиването на квалификация по професията 521100 "Стругар" от област на образование "Техника" и професионално направление 521 "Машиностроене, металообработване и металургия" съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение (чл.1).

Държавното образователно изискване за придобиването на квалификация по професията 521100 "Стругар" съгласно приложението към тази наредба определя изискванията за придобиването на първа степен на професионална квалификация за специалност 5211001 "Стругарство".

С ДОИ по чл. 1 се определят и входящото минимално образователно равнище, описанието на професията, целите на обучението, резултатите от ученето, изискванията към материалната база и изискванията към обучаващите (чл.5).

Област на приложение:

С ДОИ по чл. 1 се определят професионалните компетенции в края на обучението по професията, които гарантират на обучаемия възможност за упражняване на професията 521100 "Стругар"(чл.4, ал.1).

С приложението към чл.2 се определят:

Цели на обучението (т.3)

След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да:

- Познава и прилага правилата за здравословни и безопасни условия на труд;

- Опазва околната среда в процеса на трудовата си дейност;
- Познава правата и задълженията си като участник в трудовия процес съгласно Кодекса на труда, разбира договорните отношения между работодател и работник;
- Участва активно при изпълнение на задачите, съдейства на членовете на екипа и търси помощ от тях;
- Проявява чувство на отговорност при изпълнение на възложената му задача;
- Осъществява ефективна комуникация с колеги, клиенти и с прекия си ръководител.

Основни изисквания за осигуряване на БЗР (т.4 от Приложението):

В края на обучението обучаемият следва да изпълнява правилата и инструкциите за здравословни и безопасни условия на труд (ЗБУТ) и опазва околната среда при изпълнение на трудовата дейност, в т.ч.:

- Знае и прилага правилата и инструкциите за безопасна работа
- Поддържа параметрите на нормалната работна среда
- Оказва долекарска помощ на пострадал при инциденти и аварии по време на работа
- Обезопасява работното си място в съответствие с изискванията на ЗБУТ
- Действа съобразно правилата и процедурите за осигуряване на пожарна и аварийна безопасност
- Ползва по предназначение лични предпазни средства
- Предотвратява замърсяване на района и на околната среда

5.1.4.5. Наредба № 42 от 15 декември 2010г. за придобиване на квалификация по професията "машинен оператор"

Издадена от Министерството на образованието, младежта и науката

Обнародвана в ДВ. бр.6 от 18 Януари 2011г. и влиза в сила от датата на обнародването.

Наредбата се издава на основание чл. 17, т. 3 във връзка с чл. 16, т. 7 от Закона за народната просвета и отменя Наредба № 24 от 2003 г. за придобиване на квалификация по професия „Машинен оператор“ (§1 от ПЗР)

Предмет:

С Наредбата се определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиването на квалификация по професията 521030 "Машинен оператор" от област на образование "Техника" и професионално направление 521 "Машиностроене, металообработване и металургия" съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение (чл.1).

С ДОИ по чл. 1 се определя равнището на задължителната професионална подготовка в края на обучението по професията, което гарантира на обучаемия възможност за упражняване на професията 521030 "Машинен оператор" (чл.4, ал.1).

С ДОИ по чл. 1 се определят и входящото минимално образователно равнище, описанието на професията, целите на обучението, резултатите от ученето, изискванията към материалната база и изискванията към обучаващите (чл.5).

С приложението към чл.2 се определят:

Цели на обучението (т.3)

След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да:

- Разбира организацията на машиностроителното производство, взаимоотношенията, отговорностите и задълженията на участващите в него;
- Познава основните машиностроителни материали, разчита маркировката им, знае приложението им;
- Обяснява връзката между структурните промени в металите и промяната в свойствата им;
- Разчита и намира информация в конструктивна и технологична

документация;

- Познава и изпълнява технологии и методи за машинно обработване на конструкционни материали;
- Описва устройството, действието и приложението на металообработващите машини и съоръжения;
- Познава и прилага правилата за подготовка, използване и съхраняване на инструментална екипировка;
- Умее да измерва и контролира точността и качеството на произвежданата продукция.

Основни изисквания за осигуряване на БЗР (т.4 от Приложението):

В края на обучението обучаемият следва да изпълнява правилата и инструкциите за здравословни и безопасни условия на труд и опазва околната среда при изпълнение на трудовата дейност, в т.ч.:

- Познава много добре опасностите, които може да предизвика работното оборудване
- Знае правилата и инструкциите за безопасна работа с работното оборудване
- Поддържа параметрите на нормалната работна среда, като работи безопасно за собственото си здраве и за живота и здравето на другите работници
- Знае правилата за оказване на долекарска помощ на пострадал при инциденти и аварии по време на работа
- Поддържа работното си място в съответствие с изискванията за здравословни и безопасни условия на труд (ЗБУТ)
- Знае правилата за работа в съответствие с изискванията и процедурите за осигуряване на пожарна и аварийна безопасност
- Използва подходящо работно облекло и лични предпазни средства, осигуряващи безопасно осъществяване на трудовия процес
- Познава международните стандарти за разработване и внедряване на системи за управление на околната среда
- Предотвратява замърсяването на околната среда
- Проявява бърза и точна реакция при възникване на аварийни и извънредни ситуации

5.1.4.6. Наредба № 74 от 26 септември 2012 г. за придобиване на квалификация по професията „машинен техник“

Издадена от Министерството на образованието, младежта и науката

Обнародвана в ДВ. бр.78 от 12 Октомври 2012г., в сила от датата на
обнародването

Наредбата се издава на основание чл. 17, т. 3 във връзка с чл. 16, т. 7 от Закона за
народната просвета и отменя Наредба № 14 от 2006 г. за придобиване на квалификация
по професия „Машинен техник“ (ДВ, бр. 17 от 2007 г.).

Предмет:

С Наредбата се определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за
придобиването на квалификация по професията 521010 „Машинен техник“ от област на
образование „Техника“ и професионално направление 521 „Машиностроене,
металообработване и металургия“ съгласно Списъка на професиите за професионално
образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и
обучение (чл.1).

С ДОИ по чл. 1 се определят професионалните компетенции в края на обучението
по професията, които гарантират на обучаемия възможност за упражняване на
професията 521010 „Машинен техник“ (чл.4, ал.1).

С ДОИ по чл. 1 се определят и входящото минимално образователно равнище,
описанието на професията, целите на обучението, резултатите от ученето, изискванията
към материалната база и изискванията към обучаващите (чл.5).

С приложение към Наредбата се определят:

Цели на обучението (т.3 от Приложението)

След завършване на обучението по професията обучаващият трябва да:

- Описва, спазва и прилага основните правила за безопасна работа
на работното място, ползва лични и колективни средства за защита, не
замърсява с работата си околната среда;
- Осъществява ефективни комуникации при изпълнение на
трудова си дейност в работен екип - умее да формулира проблеми, да задава
въпроси, да прави отчет за извършената работа;

- Познава пазарните отношения, мястото и ролята на отделните лица, предприятията, институциите и държавата в тях;
- Познава правата и задълженията си като участник в трудовия процес съгласно кодекса на труда, разбира договорните отношения между работодател и работник;
- Разпределя и участва при разпределянето на задачите, съдейства и търси помощ от членовете на екипа;
- Разбира своята роля в дейността на предприятието и съзнава необходимостта от повишаване на квалификацията си;
- Намира информация с помощта на компютър, работи с текстообработващи и специализирани програми, както и с програми за автоматизирано изработване на конструкторска и технологична документация;
- Работи със специализирана техническа документация на чужд език.

Основни изисквания за осигуряване на БЗР (т.4 от Приложението):

В края на обучението обучаемият следва да осигурява здравословни и безопасни условия на труд, в т.ч.:

- Знае и спазва нормите, правилата и изискванията за безопасна работа и противопожарна охрана
- Познава и ползва по предназначение лични предпазни средства
- Знае причините за възможните злополуки
- Контролира недопускането на злополуки
- Поддържа чистота и ред на работното си място
- Събира отпадъчните продукти на определените места

5.1.4.7. Наредба № 75 от 26 септември 2012 г. за придобиване на квалификация по професията "машинен монтьор"

Издадена от Министерството на образованието, младежта и науката

Обнародвана е в ДВ. бр.78 от 12 октомври 2012г. и влиза в сила от датата на обнародването.

Наредбата се издава на основание чл. 17, т. 3 във връзка с чл. 16, т. 7 от Закона за народната народната и отменя Наредба № 20 от 2003 г. за придобиване на квалификация по професия "Машинен монтьор" (ДВ, бр. 7 от 2004 г.) (§2 от ПЗР).

Предмет:

С Наредбата се определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиването на квалификация по професията 521040 "Машинен монтьор" от област на образование "Техника" и професионално направление 521 "Машиностроене, металообработване и металургия" съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение (чл.1).

С ДОИ по чл. 1 се определят професионалните компетенции в края на обучението по професията, които гарантират на обучаемия възможност за упражняване на професията 521040 "Машинен монтьор" (чл.4, ал.1).

Съдържанието на всеки вид задължителна професионална подготовка по ал. 2 включва:

- Необходимите професионални компетенции (знания, умения и професионално-личностни качества);
- Тематичните области, от които се формира съдържанието на учебните предмети/модули.

С Приложение се определят:

Цели на обучението (т.3 от Приложението)

Сред целите на обучението по общата задължителна професионална подготовка - единна за всички професионални направления "Машиностроене, металообработване и металургия" са и при завършването обучаемият следва да:

- Спазва и прилага правилата за здравословни и безопасни условия на труд;

- Опазва околната среда;
- Знае и спазва правата и задълженията си като участник в трудовия процес съгласно кодекса на труда;
- Обяснява съществуващите икономически отношения, процеси и явления, свързани с производството и ремонта на детайли, възли, механизми, машини и съоръжения;
- Участва активно при изпълнение на задачите, съдейства на членовете на екипа;
- Отнася се с чувство за отговорност при изпълнение на възложените задачи;
- Осъществява ефективна комуникация с колеги, клиенти и с прекия си ръководител;
- Разбира своята роля в дейността на предприятието и се старее да повишава квалификацията си;
- Намира информация с помощта на компютър и работи с текстообработваща програма.

Основни изисквания за осигуряване на БЗР (т.4 от Приложението):

В края на обучението обучаемият спазва правилата за здравословни и безопасни условия на труд, осигурява безопасността на другите и опазва околната среда, в т.ч.:

- Спазва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и защита
- Работи правилно и безопасно с инструменти, машини и съоръжения
- Ползва лични предпазни средства и специална работна екипировка
- Познава правилата и процедурите за пожарна и аварийна безопасност
- Познава опасните ситуации, които могат да възникнат по време на работа
- Използва по предназначение средствата за противопожарна защита
- Оказва долекарска помощ при инциденти в резултат на работа с машини, инструменти и съоръжения
- Събира и изхвърля отпадните продукти на определените за целта места съгласно изискванията за опазване на околната среда

5.1.4.8. Наредба № 37 от 9 януари 2012 г. за придобиване на квалификация по професията "техник на прецизна техника"

Издадена от Министерството на образованието, младежта и науката

Обнародвана в ДВ. бр.16 от 24 февруари 2012г. и влиза в сила от датата на обнародването.

Наредбата се издава на основание чл. 17, т. 3 във връзка с чл. 16, т. 7 от Закона за народната просвета (§2).

Предмет:

С Наредбата се определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиването на квалификация по професията 521050 "Техник на прецизна техника" от област на образование "Техника" и професионално направление 521 "Машиностроене, металообработване и металургия" съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение. (чл.1)

С ДОИ по чл. 1 се определят професионалните компетенции в края на обучението по професията, които гарантират на обучаемия възможност за упражняване на професията 521050 „Техник на прецизна техника“(чл. 4, ал.1).

С ДОИ по чл. 1 се определят и входящото минимално образователно равнище, описанието на професията, целите на обучението, резултатите от ученето, изискванията към материалната база и изискванията към обучаващите (чл.5).

С Приложение се определят:

Цели на обучението (т.3 от Приложението)

Цели на обучението по **общата задължителна професионална подготовка** - единна за всички професионални направления. След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да:

- Описва, спазва и прилага основните правила за здравословни и безопасни условия на труд, ползва лични и колективни средства на защита;
- Предпазва околната среда от замърсяване;
- Познава правата и задълженията си като участник в трудовия процес съгласно Кодекса на труда, разбира договорните отношения между работодател и работник;
- Осъществява контакти с колеги и клиенти - умее да формулира

проблеми, да задава въпроси, да прави отчет на извършената работа;

- Разпределя работата между членовете на екипа, оценява ги; отнася се с чувство на отговорност при изпълнение на задачата, която му е възложена;
- Разбира своята роля в дейността на предприятието, съзнава необходимостта от повишаване на квалификацията си;
- Намира и съхранява информация с помощта на компютър, работи с текстообработващи и специализирани програми, както и с програми за създаване на графични изображения;
- Работи със специализирана техническа документация на чужд език.

Цели на обучението по **отрасловата задължителна професионална подготовка**
- единна за всички професии от професионално направление "Машиностроене, металообработване и металургия"

Цели на обучението по **специфичната за професията "Техник на прецизна техника"** задължителна професионална подготовка.

Основни изисквания за осигуряване на БЗР (т.4 от Приложението):

В края на обучението обучаемият спазва правилата за здравословни и безопасни условия на труд, в т.ч.:

- Познава и ползва по предназначение лични предпазни средства
- Обезопасява работното си място
- Прилага правилата за безопасна работа с инструменти и материали
- Поддържа чистотата и реда на работното си място
- Опазва околната среда

5.1.4.9. Наредба № 17 от 11 юни 2010 г. за придобиване на квалификация по професията „Техник по подемно-транспортна техника“

Обнародвана в ДВ. бр.54 от 16 Юли 2010г. и влиза в сила от датата на обнародването.

Издадена от Министерството на образованието, младежта и науката

Наредбата се издава на основание чл. 17, т. 3 във връзка с чл. 16, т. 7 от Закона за народната просвета.

Предмет:

С Наредбата се определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиването на квалификация по професията 525050 „Техник по подемно-транспортна техника“ от област на образование „Техника“ и професионално направление „Моторни превозни средства, кораби и въздухоплавателни средства“ съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение. (чл.1)

Въз основа на ДОИ по чл.1 и рамковите програми по чл.10, ал.3 от Закона за професионалното образование и обучение се разработват учебен план и учебни програми за обучението по специалностите по чл.2 (чл.3)

С ДОИ по чл. 1 се определят професионалните компетенции в края на обучението по професията, които гарантират на обучаемия възможност за упражняване на професията 525050 „Техник по подемно-транспортна техника“.

Държавното образователно изискване за придобиването на квалификация по професията „Техник по подемно-транспортна техника“ определя общата, отрасловата и специфичната задължителна професионална подготовка за професията, както и задължителната чуждоезикова подготовка по професията и избираемата подготовка.

Съдържанието на всеки вид задължителна професионална подготовка по ал. 2 включва:

- Необходимите професионални компетенции (знания, умения и професионално-личностни качества);
- Тематичните области, от които се формира съдържанието на учебните предмети/модули. (чл.4)

С ДОИ по чл. 1 се определят и входящото минимално образователно равнище, описанието на професията, целите на обучението, резултатите от ученето, изискванията към

материалната база и изискванията към обучаващите. (чл.5)

Цели на обучението (т.3 от Приложението)

Цели на обучението по общата задължителна професионална подготовка – единна за всички професионални направления

Сред общите цели на обучението са:

- Да знае и спазва изискванията за здравословни и безопасни условия на труд;
- Да не замърсява и опазва околната среда;
- Да осъществява ефективни комуникации при изпълнение на трудовата си дейност в работен екип (умее да формулира проблеми, да задава въпроси и прави отчет за извършената работа);
- Да знае правата и задълженията си като участник в трудовия процес съгласно Кодекса на труда;
- Да участва при разпределяне на задачите, съдейства и търси помощ от членовете на екипа, отнася се с чувство за отговорност при изпълнение на задачата, която му е възложена;
- Да разбира собствената си роля в трудовия процес и съзнава необходимостта от повишаване на квалификацията си.

Основни изисквания за осигуряване на БЗР (т.4 от Приложението):

- Спазва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и за опазване на околната среда при изпълнение на служебните си задължения
- Започва работа, след като е преминал съответните форми на обучение и инструктажи по безопасност на труда
- Избира и използва правилно лични предпазни средства и работно облекло
- Обезопасява работното място
- Използва изправни и безопасни инструменти и приспособления
- Спазва правилата за безопасна работа с инструменти и приспособления
- Работи с подемно-транспортна техника, спазвайки изискванията на

Наредбата за безопасна експлоатация и технически надзор на повдигателните съоръжения (БЕТНПС)

- Поддържа чисто работното си място
- Събира и изхвърля отпадните материали на определените за целта места при спазване на изискванията за опазване на околната среда.
- Разпознава опасни ситуации, които биха възникнали в процеса на работа, и реагира правилно при аварии
- Спазва изискванията за противопожарна безопасност и реагира правилно при пожар
- Оказва долекарска помощ на пострадал при необходимост

5.1.4.10. Наредба № 2 от 9 януари 2012г. за придобиване на квалификация по професията „Монтьор на подемно-транспортна техника“

Издадена от Министерството на образованието, младежта и науката

Обнародвана в ДВ. бр.8 от 27 януари 2012г.

Влиза в сила от датата на обнародване в ДВ.

Наредбата се издава на основание чл. 17, т. 3 във връзка с чл. 16, т. 7 от Закона за народната просвета и отменя Наредба № 19 от 2006 г. за придобиване на квалификация по професия "Монтьор на подемно-транспортна техника" (ДВ, бр. 20 от 2007 г.).

Предмет:

С Наредбата се определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиването на квалификация по професията 525060 "Монтьор на подемно-транспортна техника" от област на образование "Техника" и професионално направление 525 "Моторни превозни средства, кораби и въздухоплавателни средства" съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение.

Държавното образователно изискване за придобиването на квалификация по професията 525060 "Монтьор на подемно-транспортна техника" съгласно приложението към тази наредба определя изискванията за придобиването на втора степен на професионална квалификация за специалностите 5250601 "Подемно-транспортна техника, монтирана на пътни транспортни средства", 5250602 "Подемно-транспортна техника с електрозадвижване" и 5250603 "Пристанищна механизация". (чл.1)

Въз основа на ДОИ по чл. 1 и рамковите програми по чл. 10, ал. 3, т. 2 и 3 от Закона за професионалното образование и обучение се разработват учебен план и учебни програми за обучението по специалностите по чл. 2.

С ДОИ по чл. 1 се определя равнището на задължителната професионална подготовка в края на обучението по професията, което гарантира на обучаемия възможност за упражняване на професията 525060 "Монтьор на подемно-транспортна техника".

Държавното образователно изискване за придобиването на квалификация по професията "Монтьор на подемно-транспортна техника" определя общата, отрасловата

и специфичната задължителна професионална подготовка за професията, както и задължителната чуждоезикова подготовка по професията и избираемата подготовка.

С ДОО по чл. 1 се определят и входящото минимално образователно равнище, описанието на професията, целите на обучението, резултатите от ученето, изискванията към материалната база и изискванията към обучаващите. (чл.5)

Цели на обучението (т.3 от Приложението):

Определени са общи цели на обучението, сред които:

- Знае и спазва изискванията за здравословни и безопасни условия на труд;
- Опазва околната среда;
- Осъществява ефективни комуникации при изпълнение на трудовата си дейност в работен екип (умее да формулира проблеми, да задава въпроси и да прави отчет за извършената работа);
- Познава и спазва правата и задълженията си като участник в трудовия процес съгласно кодекса на труда;
- Участва при разпределяне на задачите, съдейства и търси помощ от членовете на екипа, отнася се с чувство за отговорност при изпълнение на задачата, която му е възложена;
- Разбира своята роля в трудовия процес и съзнава необходимостта от повишаване на квалификацията си.

Определени са цели на обучението по отрасловата задължителна професионална подготовка - единна за всички професии от професионално направление "Моторни превозни средства, кораби и въздухоплавателни средства" и на обучението по специфичната за професията "Монтьор на подемно-транспортна техника" задължителна професионална подготовка

Основни изисквания за осигуряване на БЗР (т.4 от Приложението):

- Спазва правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазва околната среда при изпълнение на служебните си задължения
- Започва работа след преминаване на съответните форми на обучение и инструктажи по безопасност на труда
- Разбира и използва правилно лични предпазни средства и работно облекло

- Обезопасява и поддържа чисто работното място
- Използва изправни и безопасни инструменти и приспособления
- Спазва правилата за безопасна работа с инструменти и приспособления
- Работи с подемно-транспортна техника, спазвайки изискванията на Наредбата за безопасната експлоатация и техническия надзор на повдигателни съоръжения (БЕТНПС)
- Събира, съхранява и изхвърля отпадните материали на определените за целта места при спазване изискванията за опазване на околната среда
- Разпознава опасни ситуации, които могат да възникнат в процеса на работа и реагира правилно при аварии
- Опазва живота и здравето – своя и на околните
- Спазва изискванията за противопожарна безопасност и реагира правилно при пожар
- Оказва долекарска помощ на пострадал при трудова злополука.

5.1.4.11. Наредба № 40 от 9 януари 2012 г. за придобиване на квалификация по професията "техник на енергийни съоръжения и инсталации"

Издадена от Министерството на образованието, младежта и науката.

Обнародвана в ДВ. бр.17 от 28 Февруари 2012г., изм. ДВ. бр.62 от 14 Август 2012г.; влиза в сила от датата на обнародването в ДВ.

„Тази наредба въвежда изискванията на Приложение IV "Сертифициране на монтажници" към Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 г. за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и за изменение и впоследствие за отмяна на директиви 2001/77/ЕО и 2003/30/ЕО“ (§4 от Наредбата за изменение на Наредбата, ДВ, бр.62 от 2012г..)

Предмет:

С Наредбата се определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиването на квалификация по професията 522030 "Техник на енергийни съоръжения и инсталации" от област на образование "Техника" и професионално направление 522 "Електротехника и енергетика" съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение (чл.1).

С ДОИ по чл. 1 се определят професионалните компетенции в края на обучението по професията, които гарантират на обучаемия възможност за упражняване на професията 522030 "Техник на енергийни съоръжения и инсталации" (чл.4, ал.1).

Съдържанието на всеки вид задължителна професионална подготовка по ал. 2 включва (чл.4, ал.3):

- Необходимите професионални компетенции (знания, умения и професионално-личностни качества);
- Тематичните области, от които се формира съдържанието на учебните предмети/модули.

С ДОИ по чл. 1 се определят и входящото минимално образователно равнище, описанието на професията, целите на обучението, резултатите от ученето, изискванията към материалната база и изискванията към обучаващите (чл.5).

С Приложение към Наредбата се определят:

Цели на обучението

Цели за формиране на ключови компетенции при обучението по общата задължителна професионална подготовка - единна за всички професионални направления.

След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да:

- Знае и прилага основните правила за безопасна работа на работното място;
- Умее да провежда инструктаж по БТ и ПАБ и обучение на екипа;
- Осъществява превантивна дейност за опазване на околната среда;
- Умее да попълва бланки, изготвя справки и отчети, съставя протоколи, CV, молба и др.;
- Осъществява ефективна комуникация в работен екип;
- Познава пазарните отношения, правата и задълженията си като участник в трудовия процес съгласно Кодекса на труда;
- Разбира договорните отношения между работодател и работник и прилага усвоените икономически и трудовоправни знания при упражняване на професията;
- Познава организацията на предприятието (фирмата) и правомощията на длъжностните лица;
- Познава нормативни документи, закони, наредби и постановления, както и съответствието им с европейското законодателство;
- Намира и съхранява информация в компютъра, включително на чужд език, използва интернет и електронна поща;
- Създава електронен вариант на документ (текст, графика, таблица);
- Ползва специализирани компютърни програми за решаване на практико-приложни задачи;
- Оценява конкретните ситуации на работното място и съобразно с тях извършва трудовите дейности;
- Попълва работна документация - формуляри, дневници и др., за извършените дейности;
- Изготвя съпътстваща документация;
- Поема отговорност за изпълнението на трудовите задачи,

съдействия и търси помощ от членовете на екипа;

- Разбира своята роля в дейността на фирмата и се старее да повишава квалификацията си;
- Планира дейността на екипа;
- Прилага методите за организация на работата в екип;
- Упражнява контрол и оценява дейността на други хора;
- Умее самостоятелно да взема решения.
- Определени са цели на обучението по отрасловата задължителна професионална подготовка - единна за всички професии от професионално направление "електротехника и енергетика"

Основни изисквания за осигуряване на БЗР (т.4 от Приложението):

В края на обучението обучаемият следи за спазването на санитарно-хигиенните норми и здравословните и безопасни условия на труд на работното място, в т.ч.:

- Описва изискванията за здравословни и безопасни условия на труд, санитарно-хигиенните изисквания за работното място и действията за оказване на долекарска помощ при инциденти
- Провежда инструктаж на екипа по ТБ и ПАБ
- Проверява обезопасяването на работната площадка
- Разпознава опасните ситуации, които могат да възникнат по време на работа
- Организира действията на екипа при аварии

5.1.4.12. Наредба № 41 от 9 януари 2012 г. за придобиване на квалификация по професията "монтър на енергийни съоръжения и инсталации"

Издадена от Министерството на образованието, младежта и науката

Обнародвана в ДВ. бр.17 от 28 Февруари 2012г., изм. ДВ. бр.62 от 14 Август 2012г., в сила от датата на обнародването.

Наредбата се издава на основание чл. 17, т. 3 във връзка с чл. 16, т. 7 от Закона за народната просвета и отменя Наредба № 7 от 2005 г. за придобиване на квалификация по професия "Монтър на енергийни съоръжения и инсталации" (§2 от Преходните и заключителни разпоредби)

Наредбата въвежда изискванията на Приложение IV "Сертифициране на монтажници" към Директива2009/28/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 г. за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и за изменение и впоследствие за отмяна на директиви 2001/77/ЕО и 2003/30/ЕО (§4 от Наредбата за изменение на Наредба № 41, ДВ, бр.62 от 2012г.)

Предмет:

С Наредбата се определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиването на квалификация по професията 522040 "Монтър на енергийни съоръжения и инсталации" от област на образование "Техника" и професионално направление 522 "Електротехника и енергетика" съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение (чл.1).

С ДОИ по чл. 1 се определят професионалните компетенции в края на обучението по професията, които гарантират на обучаемия възможност за упражняване на професията 522040 "Монтър на енергийни съоръжения и инсталации" (чл.4, ал.1).

Държавното образователно изискване за придобиването на квалификация по професията "Монтър на енергийни съоръжения и инсталации" определя общата, отрасловата и специфичната задължителна професионална подготовка за професията, както и задължителната чуждоезикова подготовка по професията и избираемата подготовка (чл.4, ал.2).

С ДОИ по чл. 1 се определят и входящото минимално образователно равнище, описанието на професията, целите на обучението, резултатите от ученето, изискванията към материалната база и изискванията към обучаващите (чл.5).

С Приложение към Наредбата се определят:

Цели на обучението (т.3)

- Цели на обучението по **общата задължителна професионална подготовка** - единна за всички професионални направления

След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да:

- знае и прилага основните правила за безопасна работа на работното място, да опазва околната среда;
- попълва бланки, изготвя справки, отчети, съставя протоколи, CV, молба и др.;
- осъществява ефективна комуникация в работен екип;
- познава пазарните отношения, правата и задълженията си като участник в трудовия процес съгласно Кодекса на труда;
- разбира договорните отношения между работодател и работник и да прилага усвоените икономически и трудовоправни знания при упражняване на професията;
- познава организацията на предприятието (фирмата) и правомощията на длъжностните лица;
- познава нормативни документи, закони, наредби и постановления, както и съответствието им с европейското законодателство;
- намира и съхранява информация в компютър и ползва интернет и електронна поща, включително на чужд език;
- оценява конкретните ситуации на работното място и съобразно с тях извършва трудовите дейности;
- попълва работна документация - формуляри, дневници, протоколи и др., за извършените дейности;
- поема отговорност за изпълнение на трудовите задачи, съответстващи на неговите компетенции; съдейства и търси помощ от членовете на екипа;
- разбира своята роля в дейността на фирмата и се старее да повишава квалификацията си.

- Цели на обучението по отрасловата задължителна професионална

подготовка - единна за всички професии от професионално направление
"Електротехника и енергетика"

След завършване на обучението обучаваният трябва да:

- знае и прилага изискванията и разпоредбите на нормативните документи, регламентиращи дейностите в електротехниката и енергетиката и опазването на околната среда;
- разчита и използва техническа, конструктивна и технологична документация - наредби, правилници, инструкции, каталози, схеми, чертежи и др.;
- знае свойствата на основните суровини и материали, използвани в електротехниката и енергетиката, технологичното им предназначение, транспорт и съхранение;
- работи безопасно с основни шлосерски и общомонтажни инструменти, уреди, машини, приспособления и заваръчна техника;
- познава основните подемно-транспортни съоръжения и изискванията за работа с тях;
- умее да извършва такелажни операции;
- знае основните понятия, закони и закономерности в електротехниката и използва технически средства за измерване на електрически величини;
- познава енергоспестяващи технологии, използвани в професията.

○ Цели на обучението по специфичната за професията "Монтьор на енергийни съоръжения и инсталации" задължителна професионална подготовка

Основни изисквания за осигуряване на БЗР (т.4 от Приложението):

В края на обучението обучаемият следи за спазването на санитарно-хигиенните норми и здравословните и безопасни условия на труд на работното място, в т.ч.:

- Описва изискванията за здравословни и безопасни условия на труд, санитарно-хигиенните изисквания за работното място и действията за оказване на долекарска помощ при инциденти
- Извършва газо-кислородно, аргонно заваряване и спояване на метални и неметални тръби при спазване на технологичния ред и изискванията

за безопасност

- Извършва шлосерски операции (рязане, огъване, пилене, шлифование и др.) при спазване на технологичния ред и изискванията за безопасност
- Спазва хигиена на работното място
- Ползва лични предпазни средства и индивидуална екипировка
- Опазва себе си и другите по време на работа
- Обяснява предназначението на основните подемно-транспортни машини, съоръжения и приспособления
- Спазва правилата за здравословни и безопасни условия на работа
- Използва подходящите за дейността суровини, материали, работни вещества, инструменти, приспособления и резервни части, лични предпазни средства и индивидуална екипировка
- Разпознава опасните ситуации, които могат да възникнат по време на работа
- Спазва правилата за здравословни и безопасни условия на труд при работа с измервателни уреди
- Описва предназначението и правилата за безопасна работа с работни вещества, специализирани инструменти, измервателни уреди и стендове, използвани при монтажа и демонтажа на енергийни съоръжения

В процес на разработване е Наредба за приемане на Държавно образователно изискване за придобиване на квалификация по професия „Мехатроника“, професионално направление 521 Машиностроене, металообработване и металургия; професия 521140 Мехатроника; специалност 5211401 Мехатроника, трета степен на професионална квалификация.

5.1.4.13. Наредба № 1 от 10 април 2006г. за придобиване или признаване на правоспособност за работа с електрокари и мотокари в предприятията.

Издадена от Министерството на образованието и науката.

Обнародвана в ДВ. бр.37 от 5 Май 2006г.

Наредбата е издадена на основание чл. 38, ал. 5 и 6 от Закона за професионалното образование и обучение и отменя Наредба № 6 за правоспособността на водачите на електрокари и мотокари във вътрешния транспорт на предприятията

Предмет:

С наредбата се уреждат условията и редът за придобиване или признаване на правоспособност за работа с електрокари и мотокари в предприятията.

С наредбата се определят и условията и редът за признаване правоспособността на граждани на държави - членки на Европейския съюз (ЕС), на Европейското икономическо пространство (ЕИП) или на Швейцария, придобита в съответните държави, даваща им право да работят с електрокари и мотокари в предприятията в Република България. (чл.1, ал.1 и 2)

С електрокари и мотокари, използвани за товаро-разтоварни и транспортни работи в предприятията в Република България, могат да работят само лица, които са придобили или на които им е призната правоспособност по реда на тази наредба и притежават свидетелство за работа с тях (чл.3).

Изисквания към лицата за придобиване на правоспособност:

Входящите минимални изисквания към кандидатите за професионално обучение за придобиване на правоспособност за работа с електрокари и мотокари в предприятията са:

- Навършени 18 години, а за ученици в училищното професионално образование - навършени 17 години;
- Да са физически и психически здрави и годни за упражняване на професията;
- Завършено основно образование;
- Най-малко една година професионален стаж, свързан с управление

на мотокар-високоповдигач - в случаите на професионално обучение за придобиване на правоспособност за работа с мотокар-високоповдигач с товароподемност над 10 t.

- Лицата, придобили правоспособност за управление на моторно превозно средство съгласно здвп, не удостоверяват изискването по ал. 1, т. 2.

Обучение:

Обучаващи организации: Професионалното обучение за придобиване на правоспособност за работа с електрокари и мотокари в предприятията се извършва във:

- Държавни, общински и частни училища, открити при условията и по реда на Закона за народната просвета (ЗНП), които осъществяват професионално образование и обучение по съответната професия;
- Центрове за професионално обучение, лицензирани при условията и по реда на Закона за професионалното образование и обучение (ЦПО)

Професионално обучение за придобиване на правоспособност за работа с електрокари и мотокари в предприятията е:

- Начално професионално обучение - за първоначално придобиване на правоспособност;
- Непрекъснато професионално обучение - за поддържане и актуализиране на придобитата правоспособност на всеки 5 години.

Професионалното обучение за придобиване на правоспособност за работа с електрокари и мотокари в предприятията включва:

- Теоретична подготовка - за придобиване знания за устройството, конструктивните особености и експлоатационните характеристики на основните видове електрокари и мотокари;
- Подготовка за безопасната експлоатация, техническото им обслужване и изискванията за здравословни и безопасни условия на труд (вкл. По организация и безопасност на движението на територията на предприятието);
- Практическа подготовка - за придобиване на умения и компетенции за безопасната експлоатация, техническото обслужване на електрокарите и мотокарите и товаро-разтоварните и транспортни работи с тях.

Контрол:

Контролът на професионалното обучение и издаването на документи за придобиване на правоспособност за работа с електрокари и мотокари в предприятията се осъществява от:

- Министерството на образованието и науката - за професионални училища, професионални гимназии, професионални колежи;
- Националната агенция за професионално образование и обучение - за лицензираните центрове за професионално обучение.

5.2. СИСТЕМА ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ, И ПО ПРАВИЛАТА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА БЗР

Системата за професионално образование и обучение (СПОО) е определена със Закона за професионалното образование и обучение и включва държавни органи на национално и регионално ниво и неправителствени организации (представявани от организациите на работодателите и на работниците и служителите, признати за представителни на национално равнище).

5.2.1. ДЪРЖАВНИ ИНСТИТУЦИИ НА НАЦИОНАЛНО НИВО

5.2.1.1. Министерският съвет

Определя държавната политика в областта на образованието, в т.ч. на професионалното образование и обучение, на заетостта и пазара на труда.

5.2.1.2. Министерството на образованието, младежта и науката

Министерството на образованието, младежта и науката провежда държавната политика в областта на ПОО, като:

- Приема държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии;
- Утвърждава списъка на професиите за професионално образование и обучение;
- Предлага за приемане от министърския съвет списък на регулираните професии в република България;
- Поддържа регистъра по § 1, ал. 2 от допълнителните разпоредби на закона за народната просвета по отношение на институциите в системата на професионалното образование и обучение;
- Утвърждава държавния план-прием в държавните и общинските училища;
- Осигурява условия за изпълнението на държавните образователни изисквания за системата на професионалното образование и обучение;

- Утвърждава програми за квалификация в системата на професионалното образование и обучение;
- Организира професионалното ориентиране;
- Определя самостоятелно или съвместно със съответното компетентно министерство професиите за ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания и за лица с девиантно поведение;
- Разпределя утвърдените по бюджета му финансови средства за професионално образование и обучение и контролира тяхното използване;
- Анализира резултатите и ефективността на професионалното образование и обучение;
- Определя свои представители в управителния съвет и в експертните комисии на националната агенция за професионално образование и обучение.

5.2.1.3. Министерството на труда и социалната политика

Министерството на труда и социалната политика участва в провеждането на държавната политика в областта на ПОО като:

- Определя потребностите от професионално образование и обучение чрез анализиране на тенденциите в развитието на пазара на труда;
- Участва в разработването, съгласуването и актуализирането на държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии;
- Участва в съгласуването на списъка на професиите за професионално образование и обучение;
- Определя изискванията за здравословни и безопасни условия при практическото обучение и контролира изпълнението им чрез регионалните инспекции по труда;
- Участва в съгласуването на държавния план-прием в училищата чрез регионалните служби по заетостта;
- Участва в организирането на професионалното ориентиране;
- Определя свои представители в управителния съвет и в експертните комисии на националната агенция за професионално образование и обучение.

5.2.1.4. Министерството на здравеопазването:

- Участва в съгласуването на Списъка на професиите за професионално образование и обучение;
- Определя хроничните заболявания и физическите увреждания, които са противопоказни при професионалното образование и професионалното обучение, по професии от Списъка на професиите за професионално образование и обучение;
- Определя съвместно с Министерството на образованието, младежта и науката професиите, по които професионалното образование и професионалното обучение е подходящо за здравословното състояние на обучаемите с хронични заболявания и физически увреждания, със сензорни увреждания и с умствена изостаналост;
- Определя изискванията за здравословни условия при практическото обучение и здравно-физиологичните изисквания към седмичните разписания, както и контролира изпълнението им чрез органите на Държавния здравен контрол;
- Определя свои представители в управителния съвет и в експертната комисия по професионално ориентиране на Националната агенция за професионално образование и обучение.

5.2.1.5. Отрасловите министерства

- Участват в разработването, съгласуването и актуализирането на държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии;
- Участват в разработването, съгласуването и актуализирането на списъка на професиите за професионално образование и обучение;
- Участват в съгласуването на държавния план-прием в училищата, които финансират;
- Разпределят утвърдените по бюджета им финансови средства за професионално образование и професионално обучение и контролират тяхното използване;
- Определят свои представители в управителния съвет и в експертните комисии по професионални направления на националната агенция за професионално образование и обучение.

5.2.1.6. Национална агенция за професионално образование и обучение (НАПОО)

Националната агенция за професионално образование и обучение е държавен орган за лицензиране на дейности в системата на професионалното образование и обучение, както и за координация на институциите, имащи отношение към професионалното ориентиране, обучение и образование.

Националната агенция за професионално образование и обучение:

- Издава и отнема лицензии за професионално обучение и професионално ориентиране;
- Осъществява контрол на дейността на лицензираните институции в системата на професионалното обучение;
- Разработва и предлага на министъра на образованието, младежта и науката: списъка на професиите за професионално образование и обучение и държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии;
- Участва при разработването на държавните образователни изисквания за документите за системата на народната просвета и за системата за оценяване в частта им за професионалното образование и обучение;

- Въз основа на анализ на дейността на центровете за професионално обучение и центровете за информация и професионално ориентиране прави предложения за усъвършенстване на системата на професионалното образование и обучение;
- Възлага провеждането и внедряването на научни изследвания в областта на професионалното образование, обучение и ориентиране;
- Координира дейностите по разработване на стратегии за развитие и усъвършенстване на професионалното образование и обучение;
- Съдейства за международното признаване на документите за професионално образование и професионално обучение;
- Създава и поддържа регистър на центровете за професионално обучение и на центровете за информация и професионално ориентиране и за издадените и отнетите лицензии;
- Разработва и утвърждава формуляри и образци на документи за лицензиране.

5.2.2. ДЪРЖАВНИ ИНСТИТУЦИИ НА РЕГИОНАЛНИ НИВО

5.2.2.1. Общини

Общините участват във формирането на политика в областта на професионалното образование и обучение на територията им по отношение на:

- Потребностите от кадри;
- Професионалното ориентиране на ученици, безработни, както и на други лица;
- Разпределянето на утвърдените по бюджета им финансови средства за професионално образование, обучение и ориентиране и контролира тяхното използване;
- Развитието на материално-техническата база на училищата, центровете за професионално обучение и центровете за информация и професионално ориентиране чрез финансови средства от общинските бюджети;
- Определянето на държавния план-прием в училищата.

5.2.2.2. Регионалните инспекторати по образованието (РИО) на Министерството на образованието, младежта и науката

РИО провеждат държавната политика в областта на професионалното образование и обучение в съответния регион, като:

- Координират взаимодействието между училищата, центровете за професионално обучение и центровете за информация и професионално ориентиране с регионалните служби по заетостта и бюроta по труда, с регионалните инспекции за опазване и контрол на общественото здраве, с органите на местното самоуправление и с регионалните структури на социалните партньори;
- Съгласуват предложенията на училищата за държавния план-прием;
- Участват в организирането на изпитите за придобиване на професионална квалификация.

5.2.3. ОРГАНИЗАЦИИТЕ НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ И НА РАБОТНИЦИТЕ И СЛУЖИТЕЛИТЕ, ПРИЗНАТИ ЗА ПРЕДСТАВИТЕЛНИ НА НАЦИОНАЛНО РАВНИЩЕ

5.2.3.1. Организациите на работодателите

- Участват в разработването, актуализирането и съгласуването на Списъка на професиите за професионално образование и обучение;
- Участват в разработването, съгласуването и актуализирането на държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии;
- Участват в организирането и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация и предлагат представители за участие в изпитните комисии;
- Определят своите представители в управителния съвет и в експертните комисии на Националната агенция за професионално образование и обучение.

❖ *Българска бранишова камара - машиностроене*

- Участва в разработването, актуализирането и съгласуването на Списъка на професиите за професионално образование и обучение – професионално направление машиностроене, металообработване и металургия;
- Участва в разработването, съгласуването и актуализирането на държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии – професионално направление машиностроене, металообработване и металургия;
- Участва в организирането и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация и предлага представители за участие в изпитните комисии – професионалните гимназии по професионално направление машиностроене и металообработване;
- Определя свои представители в управителния съвет и в експертните комисии на Националната агенция за професионално образование и обучение.

5.2.3.2. Организации на работниците и служителите

- Участват в актуализирането на държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии;
- Участват в разработването, актуализирането и съгласуването на списъка на професиите за професионално образование и обучение;
- Определят свои представители в управителния съвет и в експертната комисия по професионалното ориентиране на националната агенция за професионално образование и обучение.

❖ СФММ към КТ “Подкрепа”

- Участва в актуализирането на държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии – за професионално направление машиностроене, металообработване и металургия;
- Участва в разработването, актуализирането и съгласуването на списъка на професиите за професионално образование и обучение – за професионално направление машиностроене, металообработване и металургия;
- Определя свои представители в управителния съвет и в експертната комисия по професионалното ориентиране на националната агенция за професионално образование и обучение – за професионално направление машиностроене, металообработване и металургия.

Раздел 6. СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ И ЗАСТРАХОВАНЕ

6.1. ЗАКОНОДАТЕЛНАТА РАМКА, СВЪРЗАНА СЪС ЗАДЪЛЖИТЕЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ЗА ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНО ЗАБОЛЯВАНЕ

Нормативните актове, с които се регулират обществените отношения, свързани със задължителното осигуряване за трудова злополука и професионално заболяване са:

- Закон за здравословни и безопасни условия на труд (разгледан подробно в Раздел 1);
- Кодекс за социално осигуряване (разгледан подробно в Раздел 1);
- Методика за реда и начина на определяне размера на осигурителната вноска за трудова злополука и професионална болест.

Работещите се осигуряват задължително за професионално заболяване и трудова злополука, като осигурителните вноски са за сметка на работодателите (чл. 51 ЗЗБУТ).

6.1.1. ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ОСИГУРЕНИ ЛИЦА ЗА ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ:

- Работниците и служителите, наети на работа за повече от пет работни дни, или 40 часа, през един календарен месец, независимо от характера на работата, от начина на заплащането и от източника на финансиране, с изключение на лицата по чл. 4а, ал. 1 КСО;
- Държавните служители;
- Съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и съдебните служители;
- Военнослужещите по закона за отбрана и въоръжените сили на Р. България, държавните служители-офицери, сержанти и граждански лица по Закона за МВР;
- Членовете на кооперации, упражняващи трудова дейност и получаващи възнаграждение в кооперацията;
- Лицата, които работят по втори или по допълнителен трудов

договор;

- Изпълнители по договори за управление и контрол на търговските дружества;
- Лицата, упражняващи трудова дейност и получаващи доходи на изборни длъжности, служителите с духовно звание на българската православна църква и други регистрирани вероизповедания;
- Специализантите, които получават възнаграждение по договор за обучение за придобиване на специалност;
- Работниците и служителите, наети на работа при един работодател за не повече от 5 работни дни (40 часа) през календарния месец или наети на работа при повече работодатели - при всеки от тях за не повече от 5 работни дни (40 часа) през календарния месец.

Морските лица задължително се осигуряват изцяло за своя сметка за трудова злополука и професионална болест върху избран месечен осигурителен доход между минималния и максималния размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година (чл. 4а КСО).

6.1.2. РАЗМЕР НА ОСИГУРИТЕЛНАТА ВНОСКА

Осигурителните вноски за трудова злополука и професионална болест се внасят във фонд „Трудова злополука и професионална болест” на фондовете на държавното обществено осигуряване в размер от 0,4 до 1,1 на сто, определени със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година по групи основни икономически дейности.

Размерите на осигурителните вноски, които внасят осигурителите, се определят от Националния осигурителен институт по методика и ред, определени с акт на Министерския съвет. Те са диференцирани по групи икономически дейности и в зависимост от степента на риска в съответната икономическа дейност.

ТАБЛИЦА 29

Ниво на риск	Стойност на коефициента за степен на риск (Кср)	Размер на осигурителната вноска (в %)
I	от 0 до 0,15	0,4
II	от 0,16 до 0,30	0,5
III	от 0,31 до 0,60	0,7
IV	от 0,61 до 0,90	0,9
V	над 0,91	1,1

6.1.3. ОСИГУРИТЕЛНИ ПЛАЩАНИЯ – ВИДОВЕ ПАРИЧНИ ОБЕЗЩЕТИЕНИЯ

Осигурените за трудова злополука или професионална болест лица имат право на:

- Парични обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест, санаторно-курортно лечение, належащ медицински преглед, изследване и/или лечение;
- Парични помощи за профилактика и рехабилитация;
- Пенсия за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест;
- Парични помощи за помощно-технически средства, свързани с увреждането.

При смърт на осигуреното лице, която е в причинна връзка със злополуката или професионалната болест, съпругът (съпругата), децата и родителите имат право на еднократна помощ и на наследствена пенсия (чл. 11, ал. 1 – 2 КСО).

6.1.4. ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ПРИ ВРЕМЕННА НЕРАБОТОСПОСОБНОСТ И ТРУДОУСТРОЯВАНЕ

Паричното обезщетение за трудова злополука или професионална болест, както и обезщетението при трудоустройство се изплащат независимо от продължителността на осигурителния стаж на осигурените лица за трудова злополука и професионална болест. Те се изчисляват и изплащат от Националния осигурителен институт на осигурените лица по декларирана от тях лична банкова сметка. Ако лицето няма право на обезщетение или помощ, длъжностното лице, на което е възложено ръководството по изплащането на обезщетенията и помощите или друго длъжностно лице, определено от ръководителя на териториалното поделение на Националния осигурителен институт, издава разпореждане за отказ. Разпореждането за отказ може да се отмени, ако в давностния срок по чл. 115, ал. 4 КСО лицето или осигурителят представят нови или допълнителни доказателства, установяващи правото на обезщетение или помощ.

Изплащането на обезщетенията за временна неработоспособност, трудова злополука и професионална болест и трудоустройство се спира с разпореждане за спиране изплащането на обезщетенията, когато са обжалвани актовете на медицинската експертиза или когато са представени доказателства, които могат да доведат до издаване на разпореждане за отказ или прекратяване изплащането на обезщетението (чл. 40, ал. 4 КСО).

Осигурителят изплаща на осигуреното лице за първия работен ден от временната неработоспособност среднодневното брутно възнаграждение за месеца, в който е настъпила временната неработоспособност, но не по-малко от среднодневното уговорено възнаграждение.

Документите за изплащане на парично обезщетение за временна неработоспособност или трудоустройство се представят от работодателите, осигурителите и техните клонове и поделения в съответното териториално поделение на Националния осигурителен институт, като се спазват следните срокове: за всеки календарен месец не по-късно от два работни дни след деня на изплащане на дължимите възнаграждения или част от тях, а когато възнагражденията са начислени, но не са изплатени или не са начислени - не по-късно от два работни дни след последния ден на месеца, следващ месеца, през който е положен трудът. (чл. 40а, ал. 1., т. 1 КСО).

Дневното парично обезщетение за временна неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест се изчислява в размер 90 на сто от среднодневното брутно трудово възнаграждение или среднодневния осигурителен доход, върху които са внесени или дължими осигурителни вноски (чл. 41, ал. 1 КСО).

Начинът на изчисляване на обезщетението се урежда с акт на Министерския съвет⁶¹.

Паричното обезщетение за временна неработоспособност поради трудова злополука и професионална болест се изплаща от първия ден на настъпването до възстановяване на работоспособността или до установяване на инвалидност (чл. 42, ал. 1 КСО).

Когато временната неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест е настъпила до 30 календарни дни от прекратяването на трудовия договор или осигуряването, паричното обезщетение се изплаща за срока на неработоспособността, но за не повече от 30 календарни дни. В тези случаи паричното обезщетение не се изплаща на лица, които получават пенсия или обезщетение за оставане без работа, изплащано по Кодекса на труда, Закона за държавния служител и Закона за висшето образование. Изплатените парични обезщетения за временна неработоспособност се възстановяват от лицата за периода, за който им е отпусната пенсия. (чл. 42, ал. 2 КСО)

Когато временната неработоспособност е настъпила преди прекратяване на срочни трудови и служебни правоотношения, договори за военна служба и договори за управление и контрол на търговски дружества, паричното обезщетение поради трудова злополука и професионална болест се изплаща до възстановяване на работоспособността или до установяване на инвалидност. (чл. 42, ал. 3 КСО)

Парично обезщетение за временна неработоспособност не се изплаща на осигурени лица, които:

- Умишлено увреждат здравето си с цел да получават отпуск или обезщетение;
- Нарушават режима, определен от здравните органи - само за дните на нарушението;
- Са станали неработоспособни поради употреба на алкохол, приемане на силно упойващо средство без лечебна цел или поради прояви, извършвани под въздействието на такива средства;

⁶¹Наредба за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски

- Са станали неработоспособни поради хулигански и други техни противообществени прояви, установени по съответния ред;
- Са станали неработоспособни поради неспазване от тях на правилата за безопасна работа, установено по съответния ред.

6.1.5. ПАРИЧНО ОБЕЗЩЕТЕНИЕ ПРИ ТРУДОУСТРОЯВАНЕ

При трудоустройство поради временно намалена работоспособност вследствие на трудова злополука или професионална болест на осигурения се изплаща парично обезщетение, ако на новата работа се намали трудовото му възнаграждение. (чл. 47, ал. 1 КСО)

Размерът на дневното парично обезщетение е равен на разликата между полученото среднодневно брутно трудово възнаграждение през 18-те календарни месеца, предхождащи месеца на трудоустройването, но не повече от среднодневния размер на максималния месечен осигурителен доход, и получаваното среднодневно брутно трудово възнаграждение след трудоустройването. Когато осигуреният е работил по-малко от 18 месеца до деня на трудоустройването, обезщетението се определя като разлика между среднодневното възнаграждение, определено по чл. 41 на КСО и получаваното среднодневно брутно трудово възнаграждение след трудоустройването. (чл. 47, ал. 1 КСО)

Паричното обезщетение при трудоустройство се изплаща за времето на трудоустройването, но за не повече от 6 месеца.

6.1.6. ПЕНСИЯ ЗА ИНВАЛИДНОСТ ПОРАДИ ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ

Осигурените, загубили 50 или над 50 на сто работоспособността си поради трудова злополука или професионална болест, имат право на пенсия за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест, независимо от продължителността на осигурителния стаж. (чл. 78 КСО)

Размерът на пенсията за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест се определя, като средномесечният осигурителен доход за страната по чл. 70, ал. 2 на КСО се умножи по индивидуалния коефициент, изчислен по реда на чл. 70, ал. 3 - 6 на КСО до датата на пенсионирането и по следните коефициенти:

- За лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто - 0,4;
- За лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90 на сто - 0,35;
- За лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто - 0,30.

Размерът на пенсията за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест не може да бъде по-малък от:

- За лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто - 125 на сто от минималния размер по чл. 70, ал. 7 КСО;
- За лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90 на сто - 115 на сто от минималния размер по чл. 70, ал. 7 КСО;
- За лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто - минималния размер по чл. 70, ал. 7 КСО.

Размерът на пенсията за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест не може да бъде по-малък от размера, изчислен като за пенсия за инвалидност поради общо заболяване.

6.1.7. Други изисквания

- **Осигурителни вноски и осигурителен доход:** Елементите на възнаграждението, както и доходите, върху които се правят осигурителни вноски, се определят с акт на Министерския съвет по предложение на Националния осигурителен институт⁶².
- **Ред за внасяне на осигурителните вноски**(чл. 7 КСО). Осигурителните вноски за държавното обществено осигуряване, които са за сметка на осигурителите, се внасят едновременно с изплащането на дължимото възнаграждение или на част от него. Когато възнагражденията са начислени, но не са изплатени или не са начислени, осигурителят внася осигурителните вноски до края на месеца, следващ месеца, през който е положен трудът.
- **Осигурителен стаж**(чл. 9 КСО). Осигурителният стаж се изчислява в часове, дни, месеци и години. Условиата, при които се зачита осигурителен стаж са определени в чл. 9 – 9а КСО.
- **Възникване, времетраене, прекратяване и прекъсване на**

⁶² Наредба за елементите на възнаграждението и доходите, върху които се правят осигурителни вноски

осигуряването (чл. 10 КСО). Осигуряването възниква от деня, в който лицата започват да упражняват трудова дейност по чл. 4 или чл. 4а, ал. 1 КСО и за който са внесени или дължими осигурителни вноски и продължава до прекратяването ѝ. Осигуряването се прекъсва през периодите, които не се зачитат за осигурителен стаж, независимо че дейността по чл. 4 или чл. 4а, ал. 1 КСО не е прекратена.

6.1.8. РАЗМЕР НА ОСИГУРИТЕЛНАТА ВНОСКА ЗА ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНО ЗАБОЛЯВАНЕ ЗА 2006 ГОД. – 2011 ГОД.

Със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване се определя размерът на осигурителната вноска за трудова злополука и професионална болест по групи основни икономически дейности.

6.1.9. РАЗМЕР НА ОСИГУРИТЕЛНАТА ВНОСКА ЗА ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНО ЗАБОЛЯВАНЕ ЗА 2006 Г. – 2012 Г. ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ С 25 И С 28.

За периода 2006 – 2012г. диференцираните осигурителни вноски за икономически дейности С 25 Производство на метални изделия, без машини и оборудване и С 28 Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение са:

ТАБЛИЦА 30 ДИФЕРЕНЦИРАНИ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ЗА ФОНД „ТЗПБ” ЗА 2006 Г.

Икономическа дейност	Код НКИД 2003 /код КИД 2008	Осигурителна вноска (%)
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	28/ 25	0,9
Производство на машини, оборудване и домакински уреди	29/ 28	0,9

(Приложение № 2, към чл. 11, ал. 1, т. 3 от Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2006 г. (обн., ДВ, бр. 104 от 2005 г.)

ТАБЛИЦА 31 ДИФЕРЕНЦИРАНИ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ЗА ФОНД „ТЗПБ” ЗА 2007 Г.

Икономическа дейност	Код НКИД 2003 / код КИД 2008	Осигурителна вноска (%)
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	28 /25	0,9
Производство на машини, оборудване и домакински уреди	29/ 28	0,9

(Приложение № 2, към чл. 12, ал. 1, т. 3 от Закона за бюджета на ДОО за 2007 г. (обн., ДВ, бр. 105 от 2006 г., изм. бр. 77 от 2007 г.)

ТАБЛИЦА 32 ДИФЕРЕНЦИРАНИ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ЗА ФОНД „ТЗПБ” ЗА 2008 Г.

Икономическа дейност	Код НКИД 2003 /код КИД 2008	Осигурителна вноска (%)
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	28 /25	0,9
Производство на машини, оборудване и домакински уреди	29/ 28	0,9

(Приложение № 2, към чл. 12, ал. 1, т. 3 от Закона за бюджета на ДОО за 2008 г. (обн., ДВ, бр. 113 от 2007 г., изм. бр. 58 от 2008 г.)

ТАБЛИЦА 33 ДИФЕРЕНЦИРАНИ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ЗА ФОНД „ТЗПБ” ЗА 2009 Г.

Икономическа дейност	Код КИД 2008	Осигурителна вноска (%)
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	25	0,9
Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение	28	0,9

(Приложение № 2, към чл. 12 от Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2009 г. (обн., ДВ, бр. 109 от 2008 г.)

ТАБЛИЦА 34 ДИФЕРЕНЦИРАНИ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ЗА ФОНД „ТЗПБ” ЗА 2010 Г.

Икономическа дейност	Код КИД 2008	Осигурителна вноска (%)
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	25	0,9
Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение	28	0,9

(Приложение № 2, към чл. 13 от Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2010 г. (обн., ДВ, бр. 99 от 2009 г., изм. и доп. бр. 49 от 2010 г.)

ТАБЛИЦА 35 ДИФЕРЕНЦИРАНИ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ЗА ФОНД „ТЗПБ” ЗА 2011 Г.

Икономическа дейност	Код КИД 2008	Осигурителна вноска (%)
Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение	28	1,1
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	25	0,7

(Приложение № 2, към чл. 12 от Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2011 г. (обн., ДВ, бр. 98 от 14.12.2010 г., доп. бр. 32 от 19.04.2011 г.)

ТАБЛИЦА 36 ДИФЕРЕНЦИРАНИ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ЗА ФОНД „ТЗПБ” ЗА 2012 Г.

Икономическа дейност	Код КИД 2008	Осигурителна вноска (%)
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	25	0,9
Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение	28	0,7

(Приложение № 2, към чл. 13 от Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2012 г. (обн., ДВ, бр. 100 от 2011 г.)

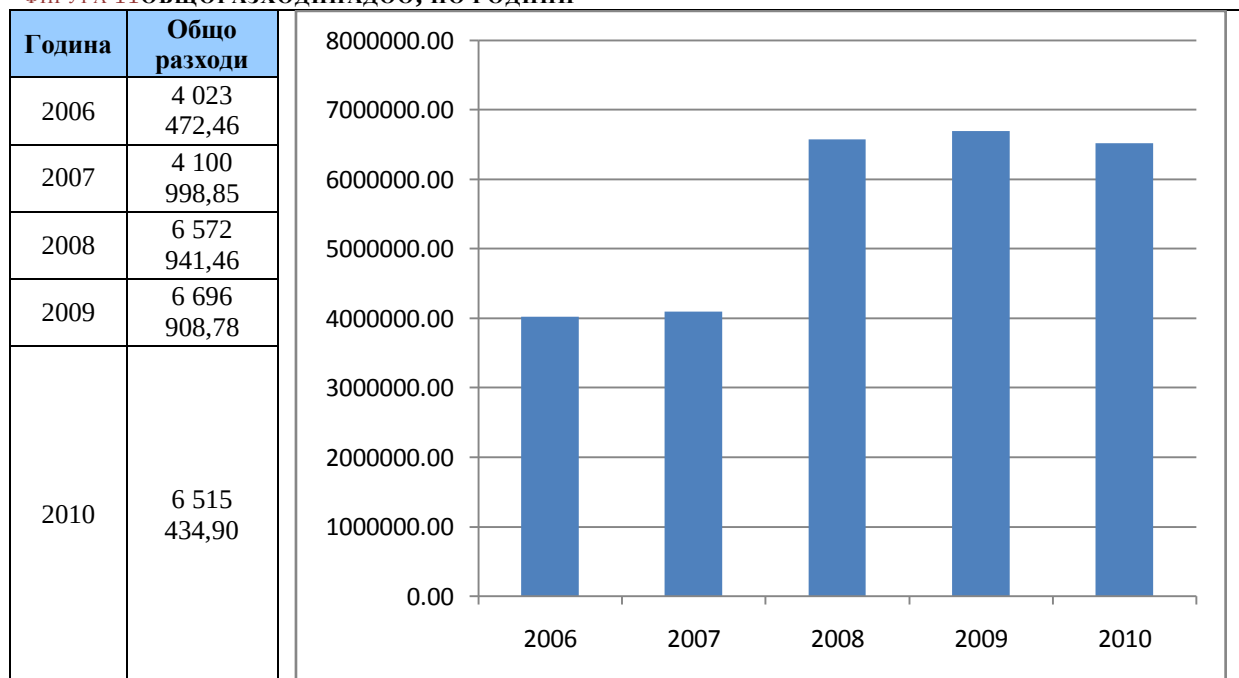
ТАБЛИЦА 35 ДИФЕРЕНЦИРАНИ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ЗА ФОНД „ТЗПБ” ЗА 2013 Г.

Икономическа дейност	Код КИД 2008	Осигурителна вноска (%)
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	25	0,9
Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение	28	0,7

(Приложение № 2 към чл.13 от Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2013г., обн., ДВ, бр.99 от 2012г.)

6.1.10. ИЗПЛАТЕНИ ПАРИЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ ОТ ДОО(2006 г. – 2010 г.)

ФИГУРА 11 ОБЩОРАЗХОДИНА ДОО, ПО ГОДИНИ



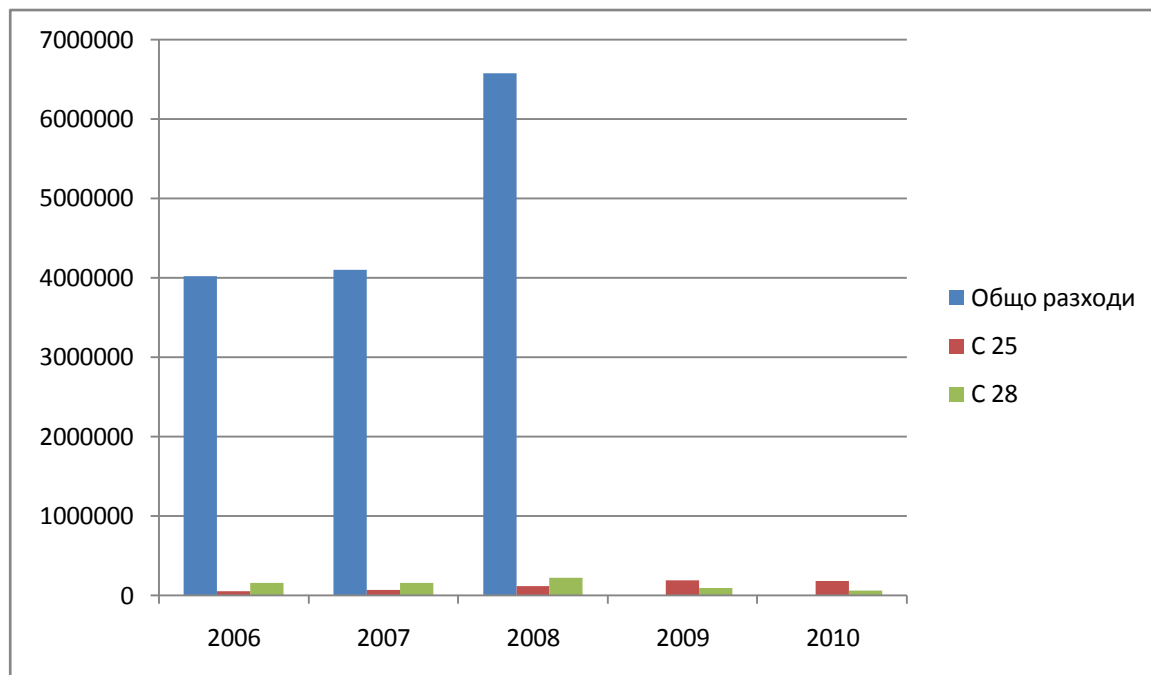
Източник: Информационна система на Националния осигурителен институт

ТАБЛИЦА 37 РАЗХОДИ НА ДОО- ЗА СТРАНАТА И ЗА С 25 И С 28

	Общо разходи	С 25	С 28
2006	4 023 472,46	53 947,55	157 267,46
2007	4 100 998,85	68 473,00	164 403,90
2008	6 572 941,46	120 930,42	222 531,86
2009	6 696 908,78	196 445,99	97 779,02
2010	6 515 434,90	185 791,69	65 414,80

Източник: Информационна система на Националния осигурителен институт

ФИГУРА 12 Разходи на ДОО- за СТРАНАТА и за С 25 и С 28



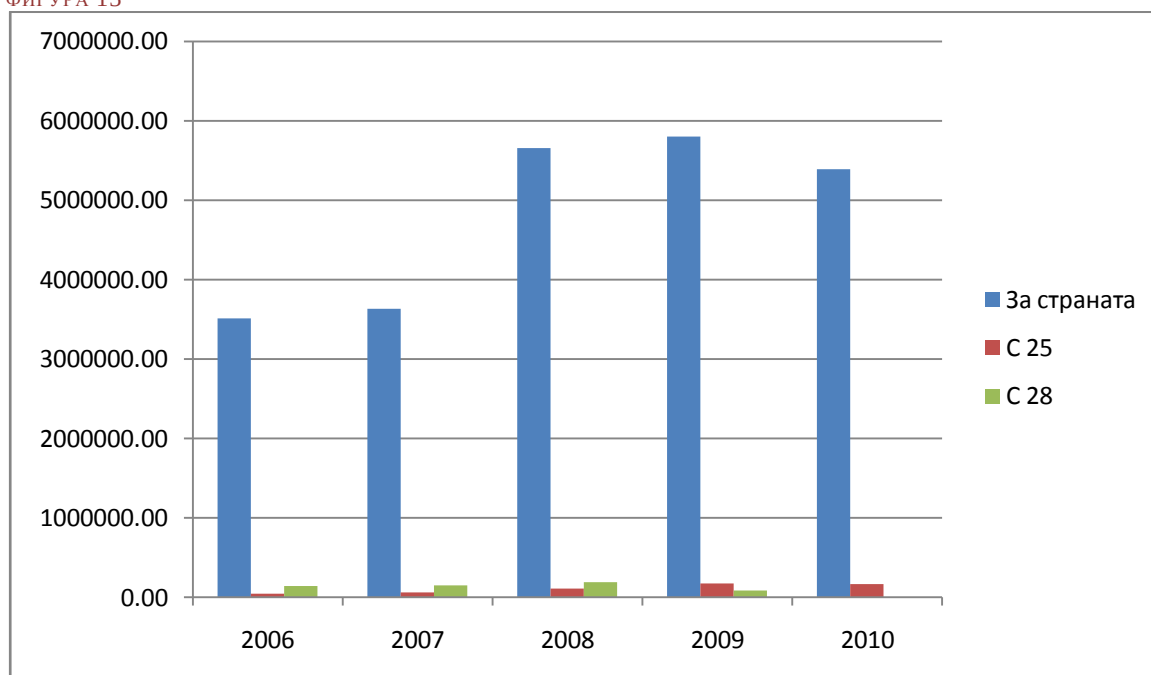
6.1.10.1. Парични обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука по чл.55, ал.1 от КСО за икономически дейности С 25 и С 28

ТАБЛИЦА 38

Година	За страната	С 25	С 28
2006	3 513 720,50	44 662,80	146 472,18
2007	3 632 185,66	62 517,18	151 800,69
2008	5 656 374,08	113 066,83	189 953,40
2009	5 797 332,07	179 012,79	86 250,22
2010	5 385 304,57	171 924,79	58 498,37

Източник: Информационна система на Националния осигурителен институт.

ФИГУРА 13



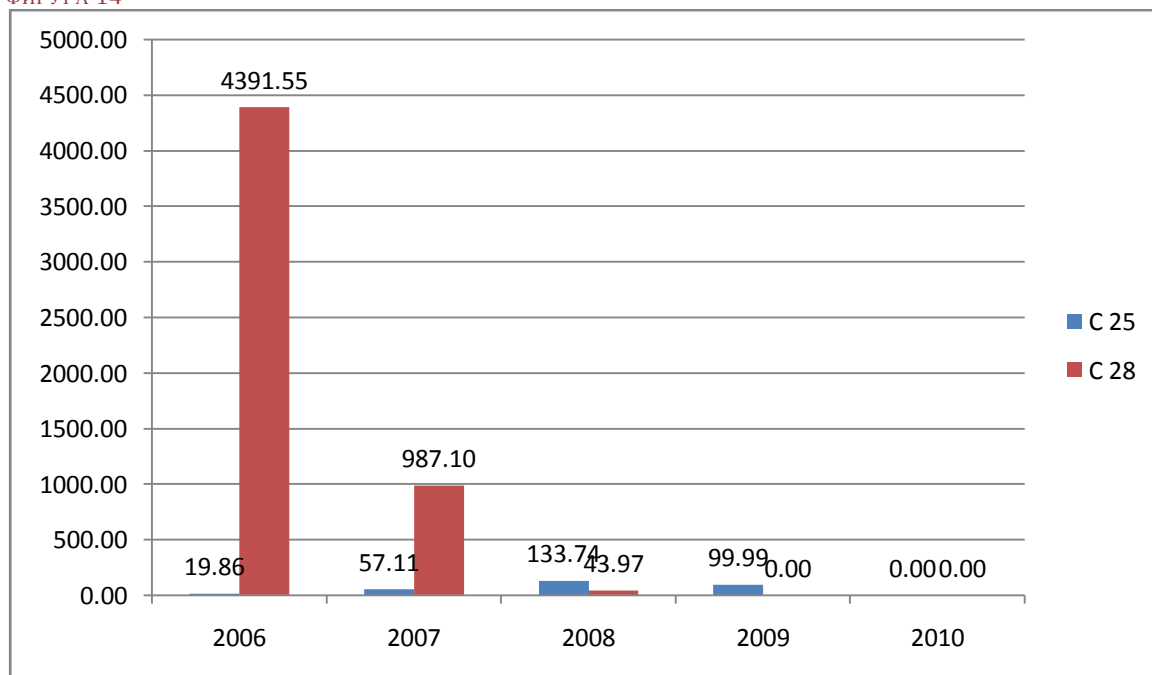
6.1.10.2. Парични обезщетения за изследване поради трудова злоупотреба по чл.55, ал.1 от КСО

ТАБЛИЦА 39

Година	За страната	С 25	С 28
2006	108 104,08	19,86	4 391,55
2007	46 134,42	57,11	987,10
2008	6 999,91	133,74	43,97
2009	7 837,16	99,99	0,00
2010	2 463,47	0,00	0,00

Източник: Информационна система на Националния осигурителен институт.

ФИГУРА 14



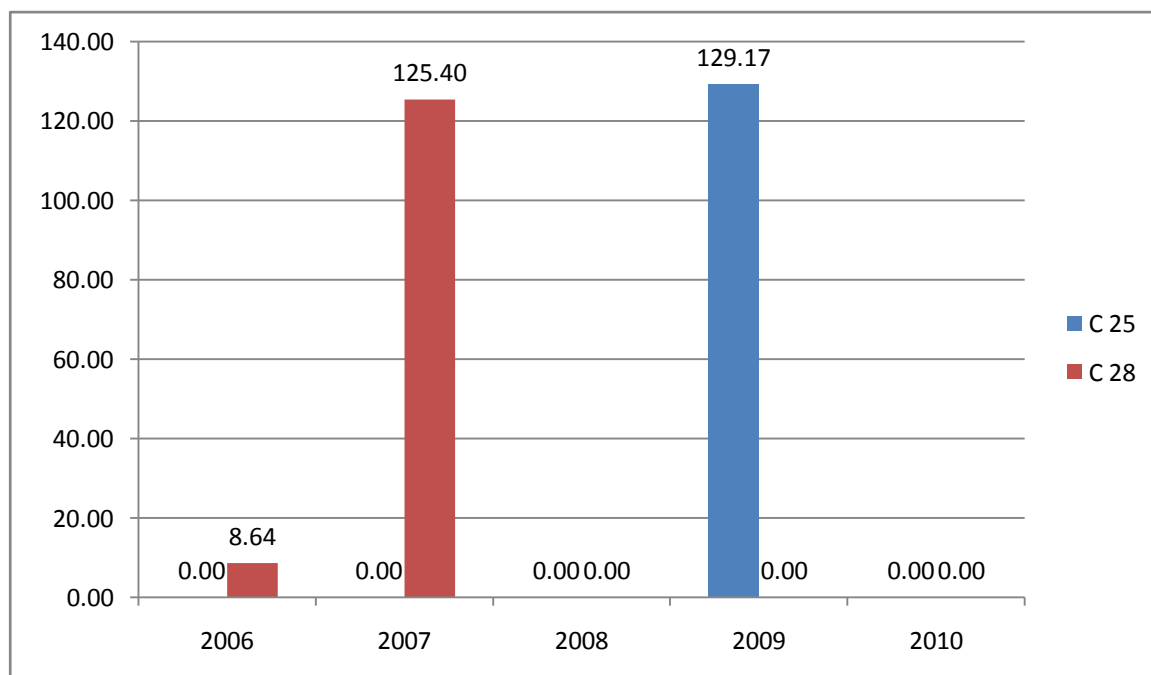
6.1.10.3. Парични обезщетения за санаторно-курортно лечение поради трудова злополука по чл.55, ал.1 от КСО

ТАБЛИЦА 40

Година	За страната	С 25	С 28
2006	7 783,51	0,00	8,64
2007	840,68	0,00	125,40
2008	3 773,59	0,00	0,00
2009	2 494,93	129,17	0,00
2010	497,96	0,00	0,00

Източник: Информационна система на Националния осигурителен институт.

ФИГУРА 15



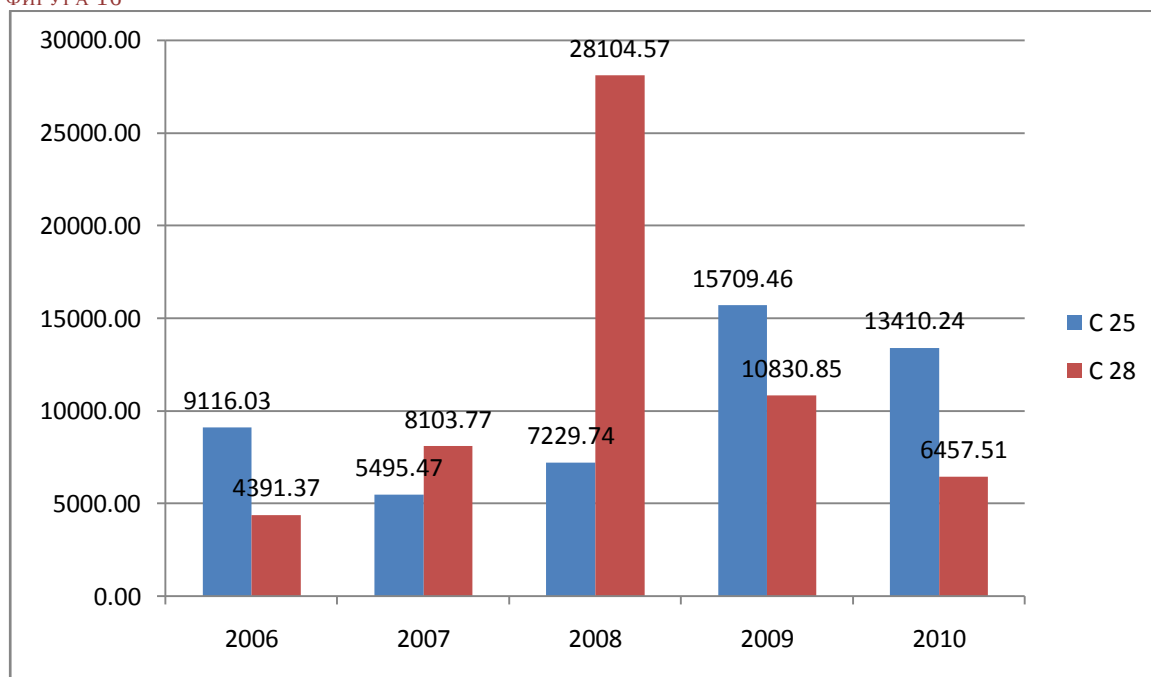
6.1.10.4. Парични обезщетения за временна нетрудоспособност поради трудова злополука по чл.55, ал.2 от КСО

ТАБЛИЦА 41

Година	За страната	С 25	С 28
2006	320 169,94	9116,03	4391,37
2007	372 708,70	5495,47	8103,77
2008	832 941,88	7229,74	28104,57
2009	857 793,62	15709,46	10830,85
2010	1 105 494,22	13410,24	6457,51

Източник: Информационна система на Националния осигурителен институт.

ФИГУРА 16



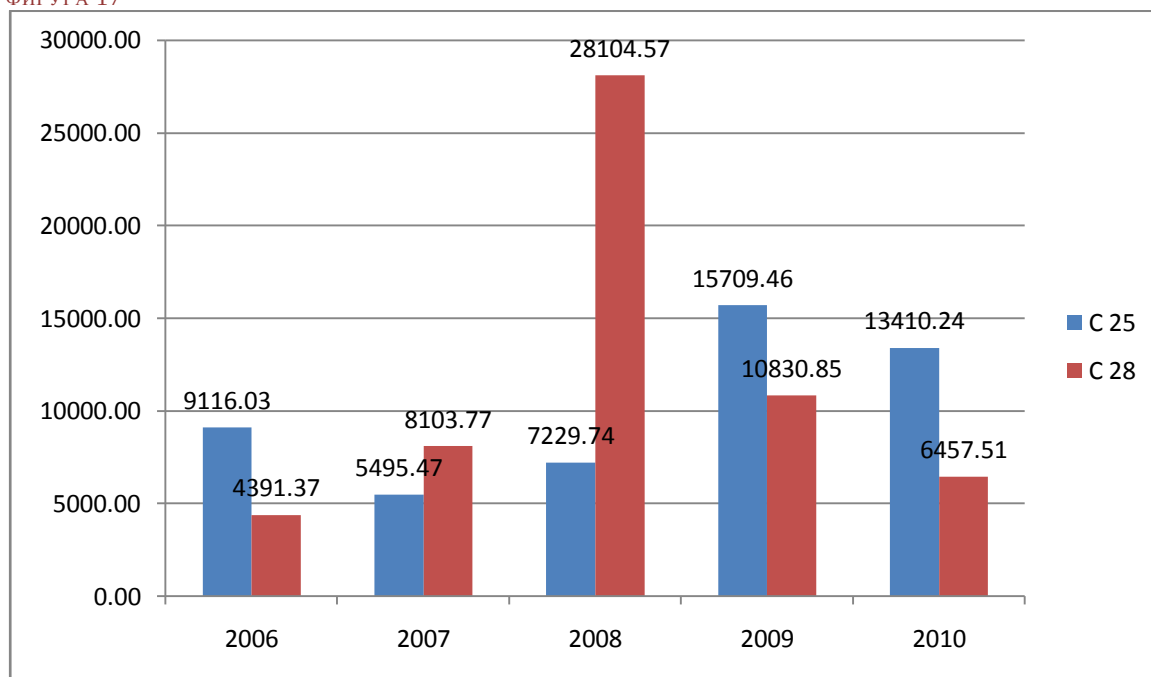
6.1.10.5. Парични обезщетения за изследване поради трудова злоупотреба по чл.55, ал.2 от КСО

ТАБЛИЦА 42

Година	За страната	С 25	С 28
2006	48 541,83	9116,03	4391,37
2007	5 448,97	5495,47	8103,77
2008	4 897,98	7229,74	28104,57
2009	5 520,56	15709,46	10830,85
2010	3 476,44	13410,24	6457,51

Източник: Информационна система на Националния осигурителен институт.

ФИГУРА 17



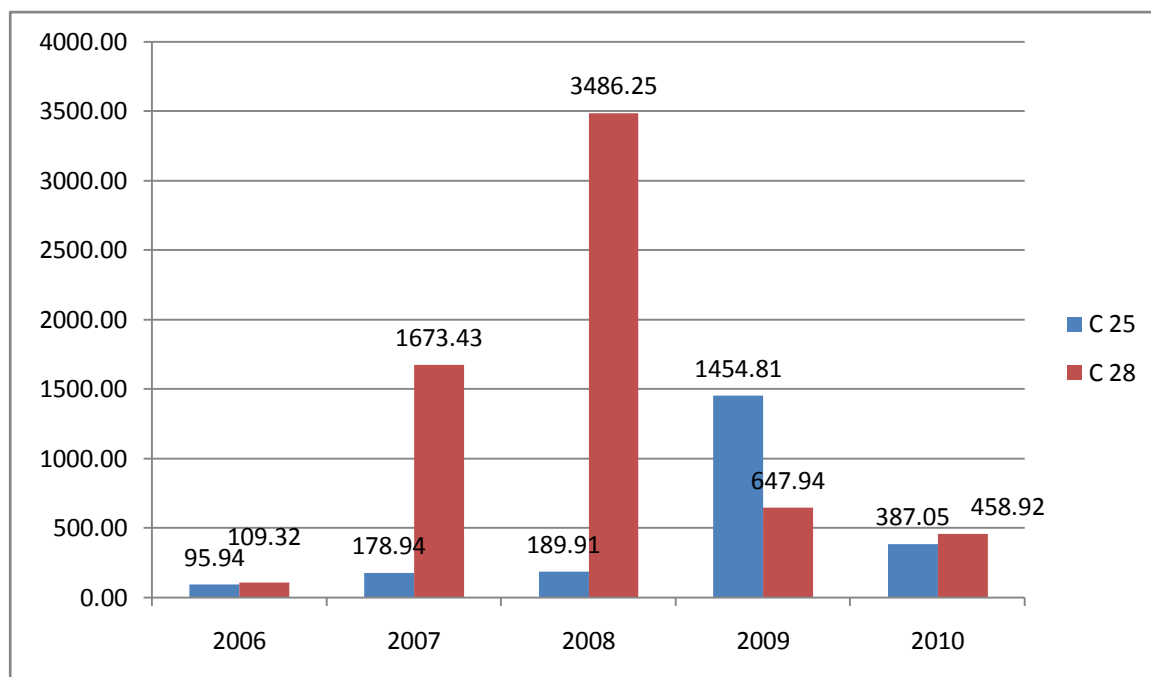
6.1.10.6. Парични обезщетения за временна неработоспособност поради професионална болест по чл.56 от КСО

ТАБЛИЦА 43

Година	За страната	С 25	С 28
2006	5 806,35	95,94	109,32
2007	21 591,66	178,94	1673,43
2008	45 137,22	189,91	3486,25
2009	17 720,72	1454,81	647,94
2010	5 878,59	387,05	458,92

Източник: Информационна система на Националния осигурителен институт.

ФИГУРА 18



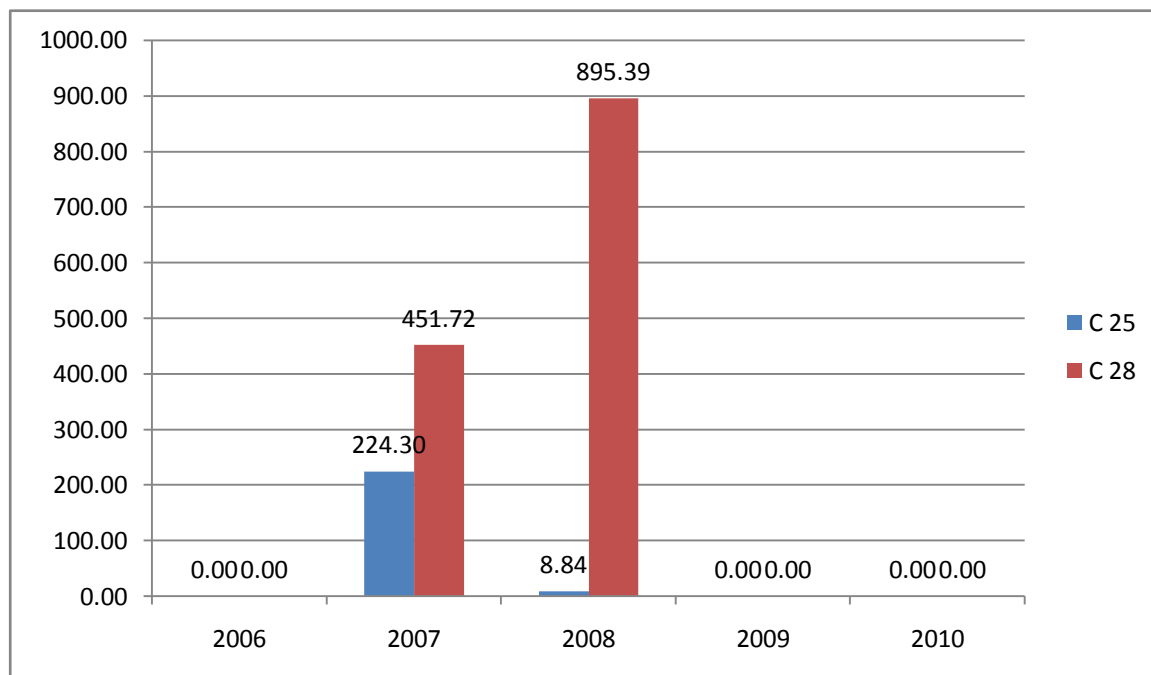
6.1.10.7. Парични обезщетения за изследване поради професионална болест по чл.56 от КСО

ТАБЛИЦА 44

Година	За страната	С 25	С 28
2006	343,06	0	0
2007	7 779,54	224,3	451,72
2008	7 955,42	8,84	895,39
2009	6 098,45	0	0
2010	475,13	0	0

Източник: Информационна система на Националния осигурителен институт.

ФИГУРА 19



6.1.10.8. Парични обезщетения за санаторно-курортно лечение поради професионална болест по чл. 56 от КСО

За санаторно-курортно лечение поради професионална болест по чл.56 от КСО
има изплатена сума от ДОО **само през 2006г. за С 25 - 52,92лв.**

6.1.10.9. Парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност поради трудова злополука по чл. 55, ал. 1 от КСО

Обезщетение за трудоустрояване поради временно намалена работоспособност
поради трудова злополука по чл.55, ал.1 от КСО е изплатено **само през 2006г. за С 28 -
1 894,40лв.**

6.1.10.10. Парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност поради трудова злополука по чл. 55, ал. 2 от КСО

Няма изплатени в двете икономически дейности през петгодишния период

6.1.10.11. Парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност поради професионална болест по чл. 56 от КСО

Има изплатени само през 2007г. **за С 28 - 1 232,15лв.**

6.2. КОМПЕТЕНТНИТЕ ОРГАНИ, С ФУНКЦИИ И ОТГОВОРНОСТИ, СВЪРЗАНИ СЪС ЗАДЪЛЖИТЕЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ЗА ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНО ЗАБОЛЯВАНЕ

Съгласно чл. 64 на КСО размерите на диференцираната осигурителна вноска за трудова злополука и професионална болест, се определят от Националния осигурителен институт, като диференцирането се извършва по групи икономически дейности в зависимост от степента на риска в съответната икономическа дейност.

Степента на риска се определя чрез коефициент на базата на статистическа информация за трудовите злополуки и професионалните болести по икономически дейности за 3-годишен период, предхождащ годината, в която се правят изчисленията. Информацията съдържа окончателни данни за всяка календарна година от персоналния регистър, от системата за трудовите злополуки и от системата за краткосрочните и дългосрочните обезщетения на Националния осигурителен институт за:

- Разходите за краткосрочни и дългосрочни обезщетения;
- Коефициента на честота и коефициента на тежест за трудовите злополуки и професионалните болести;
- Броя на осигурените лица и осигурителния им доход;
- Приходите от осигурителни вноски.

Предвид функциите, които изпълнява НОИ като част от системата по БЗР и задълженията, които изпълнява във връзка с диференцирането на осигурителната вноска за трудова злополука и професионална болест, Националният осигурителен институт е компетентната българска институция в областта на задължителното осигуряване за трудова злополука и професионална болест.

6.3. ЗАКОНОДАТЕЛНАТА РАМКА, СВЪРЗАНА СЪС ЗАДЪЛЖИТЕЛНАТА ЗАСТРАХОВКА ЗА РИСКА „ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА”

Нормативните актове, с които се регулират обществените отношения, свързани със задължителното застраховане за риска „трудова злополука” са:

- Закон за здравословни и безопасни условия на труд (обн., ДВ, бр. 124 от 1997 г., изм., бр. 86 от 1999 г., бр. 64 и 92 от 2000 г., бр. 25 и 111 от 2001 г., изм. и доп., бр. 18 от 2003 г., изм., бр. 114 от 2003 г., изм. и доп., бр. 70 от 2004 г., бр. 76 от 2005 г., изм., бр. 33 от 2006 г., изм. и доп., бр. 48 от 2006 г., изм., бр. 102 от 2006 г., изм. и доп., бр. 105 от 2006 г., бр. 40 от 2007 г., изм., бр. 102 от 2008 г., изм. и доп., бр. 108 от 2008 г., изм., бр. 93 от 2009 г., доп., бр. 12 и 58 от 2010 г., изм., бр. 88 и 98 от 2010 г., бр. 60 от 2011 г., бр. 7 от 2012 г.)
- Наредба за задължително застраховане на работниците и служителите за риска „трудова злополука” (НЗЗРТЗ), приета с ПМС № 24 от 2006 г. (обн., ДВ, бр. 15 от 2006 г., изм. и доп., бр. 68 от 2006 г., изм., бр. 46 от 2007 г., бр. 5 от 2010 г.)
- Заповед на Министъра на труда и социалната политика за определяне на Коефициент на трудов травматизъм по икономически дейности⁶³

Работещите, които извършват работа, при която съществува опасност за живота и здравето им, се застраховат задължително за риска „трудова злополука” за сметка на работодателя при условия и по ред, определени с акт на Министерския съвет⁶⁴ (чл. 52, ал. 1 ЗЗБУТ).

⁶³ Заповедта се утвърждава ежегодно и определя Коефициент на трудов травматизъм по икономически дейности за прилагане през следващата година

⁶⁴ Наредба за задължително застраховане на работниците и служителите за риска „трудова злополука”

6.3.1. ОБХВАТ НА ЗАСТРАХОВАНЕТО ЗА РИСКА „ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА”

На задължително застраховане подлежат работниците и служителите, които извършват работа в основната и спомагателната дейност на предприятия, принадлежащи към икономическа дейност с трудов травматизъм, равен или по-висок от средния за страната (чл. 2, ал. 1 НЗЗРТЗ).

Не подлежат на задължително застраховане по реда на наредбата работниците и служителите, които са застраховани на друго основание за риска "злополука", включително военнослужещите по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и служителите от Министерството на вътрешните работи (чл. 2 НЗЗРТЗ).

Работниците и служителите, които подлежат на задължително застраховане за риска „трудова злополука”, се определят с писмена заповед от работодателя след консултации със службата по трудова медицина и с комитета/групата по условия на труд и в съответствие с оценката на риска. Провеждането на консултации се удостоверява с протокол (чл. 4, ал. 1 НЗЗРТЗ).

С колективен трудов договор могат да се определят допълнително работници и служители, които задължително се застраховат за риска „трудова злополука” при доказана необходимост и реализиран риск (чл. 4, ал. 2 НЗЗРТЗ).

6.3.2. ПОКРИТИ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ РИСКОВЕ И ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ СУМИ (ЧЛ. 7 – 8 НЗЗРТЗ)

Задължителната застраховка „трудова злополука” покрива **следните рискове:**

- Смърт на застрахованото лице в резултат на трудова злополука;
- Трайно намалена работоспособност в резултат на трудова злополука;
- Временна неработоспособност в резултат на трудова злополука.

Застрахователната сума по застраховка „Трудова злополука” се определя на базата на месечната брутна работна заплата на застрахованите работници и служители към момента на сключване на застраховката. Тя не може да бъде по-малка от 7-кратния размер на годишната брутна работна заплата на съответния работник или служител.

6.3.3. ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ

6.3.3.1. Размер на застрахователното обезщетение (чл. 9 НЗЗРТЗ)

○ При смърт на застраховано лице - в размер на застрахователната сума за съответния работник или служител, определена при сключване на застрахователния договор, но не по-малък от 7-кратния размер на годишната брутна работна заплата на работника или служителя;

○ При трайно намалена работоспособност - процент от застрахователната сума за съответния работник или служител, равен на процента трайно намалена работоспособност на работника или служителя, установен от съответния компетентен орган на медицинската експертиза на работоспособността;

○ При временна неработоспособност - процент от месечната брутна работна заплата на работника или служителя, при която е сключена застраховката, за всеки започнат месец временна неработоспособност в зависимост от продължителността на загубената работоспособност:

- над 10 до 30 календарни дни включително - 3 на сто;
- над 30 до 60 календарни дни включително - 5 на сто;
- над 60 до 120 календарни дни включително - 7 на сто;
- над 121 календарни дни - 10 на сто.

6.3.3.2. Изплащане на застрахователното обезщетение (чл. 10 – 13 НЗЗРТЗ)

- При временна неработоспособност на работник или служител с определена продължителност, която обхваща последователни месеци, се изплаща обезщетение в дължимия размер за всеки от месеците.

- Когато застрахованото лице е имало определен процент трайно намалена работоспособност преди настъпване на трудовата злополука, този процент не се отчита при определяне процента на трайно намалената работоспособност вследствие на злополуката.

- В случай на изплатено обезщетение за временна неработоспособност вследствие на трудова злополука и последваща трайно намалена работоспособност на застрахованото лице до една година от датата на злополуката, дължимото застрахователно обезщетение или сумата за трайно намалена работоспособност се намалява с размера на изплатеното обезщетение за временно намалена работоспособност.

- Когато е изплатено обезщетение за временна неработоспособност и/или трайно намалена работоспособност вследствие на трудова злополука и последваща смърт на застрахованото лице до една година от датата на злополуката, дължимото застрахователно обезщетение или сумата за смърт се намалява с размера на изплатените обезщетения.

- Дължимото застрахователно обезщетение или сума се изплаща на застрахованото лице, а в случаите на смърт на законните му наследници.

- Когато застрахованото лице, съответно неговите наследници не са навършили пълнолетие или са запрети, застрахователното обезщетение се внася на тяхно име в търговска банка, получила разрешение от Българската народна банка за извършване на банкова дейност, за което застрахователят ги уведомява писмено.

Застрахователят трябва да изплати на работниците и служителите, или на техните наследници дължимите застрахователни обезщетения или сума по задължителната застраховка „трудова злополука” в 15-дневен срок след представянето на всички, посочени в договора документи.

Правата по договора за задължителната застраховка „Трудова злополука” се погасяват с 5-годишна давност от датата на настъпване на застрахователното събитие.

6.3.3.3. Документи, необходими за изплащане на застрахователната сума или застрахователното обезщетение (чл. 11 НЗЗРТЗ)

За изплащане на застрахователната сума или застрахователното обезщетение работодателят трябва да представи на застрахователя следните документи:

- Писмено искане;
- Копие от застрахователния договор;
- Препис от акта за смърт и удостоверение за наследници;
- Копие от документите за временна неработоспособност или за трайно намалена работоспособност (болничен лист, експертно решение на телк/нелк и др.);
- Разпореждане на съответното териториално поделение на националния осигурителен институт за приемане на злополуката за трудова;
- Други документи, имащи значение за определяне на застрахователната сума или обезщетение.

6.3.4. ЗАСТРАХОВАТЕЛНА ПРЕМИЯ (чл. 14 –15 НЗЗРТЗ)

Застрахователната премия по задължителна застраховка „Трудова злополука” е годишна или месечна в зависимост от срока на трудовото правоотношение между работника или служителя и работодателя. Тя може да бъде разсрочвана на месечни, тримесечни или шестмесечни вноски, както и при други схеми, договорени между страните.

Конкретните размери на застрахователните премии се определят в застрахователния договор.

6.3.5. СКЛЮЧВАНЕ И СРОК НА ЗАСТРАХОВКАТА (ЧЛ. 16 НЗЗРТЗ)

Договорът за задължителната застраховка „Трудова злополука” се сключва от работодателя и застрахователя или от упълномощени от тях лица за всяка календарна година, като срокът му не може да бъде по-дълъг от 12 месеца и по-кратък от един месец.

6.3.6. ОТГОВОРНОСТ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛЯ (ЧЛ. 17 НЗЗРТЗ)

Застрахователят носи отговорност за причинени вреди на здравето на работниците и служителите при трудова злополука до размера на застрахователната сума, определени в договора за застраховане.

Договор за задължителна застраховка „Трудова злополука” се сключва само със застраховател, притежаващ разрешение за извършване на дейност по т. 1 от раздел II на приложение № 1 към Кодекса за застраховането (чл. 3, ал. 2 НЗЗРТЗ).

6.3.7. КОЕФИЦИЕНТ НА ТРУДОВИЯ ТРАВМАТИЗЪМ ЗА СТРАНАТА

Коефициентът на трудов травматизъм се определя на базата на статистическа информация за трудовите злополуки по икономически дейности за 3-годишен период, предхождащ годината, в която се правят изчисленията. Информацията съдържа окончателни данни за всяка календарна година от информационната система за трудовите злополуки на НОИ.

6.3.8. Коефициент на трудов травматизъм за икономическите дейности С 25 и С 28 за периода 2007 – 2012г.

ТАБЛИЦА 45 Коефициент на трудов травматизъм по икономически дейности – за 2007г.

Икономическа дейност	Код по НКИД - 2003 г.	Коефициент на трудов травматизъм Ктт (+ инв. и см.) чл. 55, ал.1
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	28	2,88
Производство на машини, оборудване и домакински уреди	29	2,62

СРЕДЕН КОЕФИЦИЕНТ НА ТРУДОВ ТРАВМАТИЗЪМ ЗА СТРАНАТА Ктт = 1,51

Заповед № 151 от 1 март 2006 г. (обн. ДВ, бр. 24 2006 г.)

ТАБЛИЦА 46 Коефициент на трудов травматизъм по икономически дейности-за 2008г.

Икономическа дейност	Код по НКИД - 2003 г.	Коефициент на трудов травматизъм Ктт (+ инв. и см.) чл. 55, ал.1
Производство на машини, оборудване и домакински уреди	29	2,38
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	28	2,01

СРЕДЕН КОЕФИЦИЕНТ НА ТРУДОВ ТРАВМАТИЗЪМ ЗА СТРАНАТА Ктт = 1,17

Заповед № 809 от 1 ноември 2007 г. (обн. ДВ, бр. 97 от 2007 г.)

ТАБЛИЦА 47 КОЕФИЦИЕНТ НА ТРУДОВ ТРАВМАТИЗЪМ ПО ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ-ЗА 2009Г.

Икономическа дейност	Код по НКИД - 2003 г.	Коефициент на трудов травматизъм Ктт (+ инв. и см.) чл. 55, ал.1
Производство на машини, оборудване и домакински уреди	29	2,37
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	28	1,91

СРЕДЕН КОЕФИЦИЕНТ НА ТРУДОВ ТРАВМАТИЗЪМ ЗА СТРАНАТА Ктт = 1,10

Заповед № РД01/768 от 3 септември 2008 г. (обн. ДВ, бр. 83 от 2008 г.)

ТАБЛИЦА 48 КОЕФИЦИЕНТ НА ТРУДОВ ТРАВМАТИЗЪМ ПО ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ-ЗА 2010Г.

Икономическа дейност	Код по КИД – 2008 г.	Коефициент на трудов травматизъм Ктт (+ инв. и см.) чл. 55, ал.1
Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение	28	2,32
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	25	1,70

СРЕДЕН КОЕФИЦИЕНТ НА ТРУДОВ ТРАВМАТИЗЪМ ЗА СТРАНАТА Ктт = 1,03

Заповед № РД-01-871 от 12 октомври 2009 г. (обн. ДВ, бр. 89 от 2009 г.)

ТАБЛИЦА 49 КОЕФИЦИЕНТ НА ТРУДОВ ТРАВМАТИЗЪМ ПО ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ-ЗА 2011Г.

Икономическа дейност	Код по КИД - 2008	Коефициент на трудов травматизъм (Ктт)
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	25	1,69
Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение	28	1,56

СРЕДЕН КОЕФИЦИЕНТ НА ТРУДОВ ТРАВМАТИЗЪМ ЗА СТРАНАТА Ктт = 0.96

Заповед № РД-01-759 от 27 октомври 2010 г. (обн. ДВ, бр. 90 от 2010 г.)

ТАБЛИЦА 50 **КОЕФИЦИЕНТ НА ТРУДОВ ТРАВМАТИЗЪМ ПО ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ-ЗА 2012Г.**

Икономическа дейност	Код по КИД - 2008	Коефициент на трудов травматизъм (Ктт)
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	25	1,39
Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение	28	1,11

СРЕДЕН КОЕФИЦИЕНТ НА ТРУДОВ ТРАВМАТИЗЪМ ЗА СТРАНАТА Ктт = 0,84

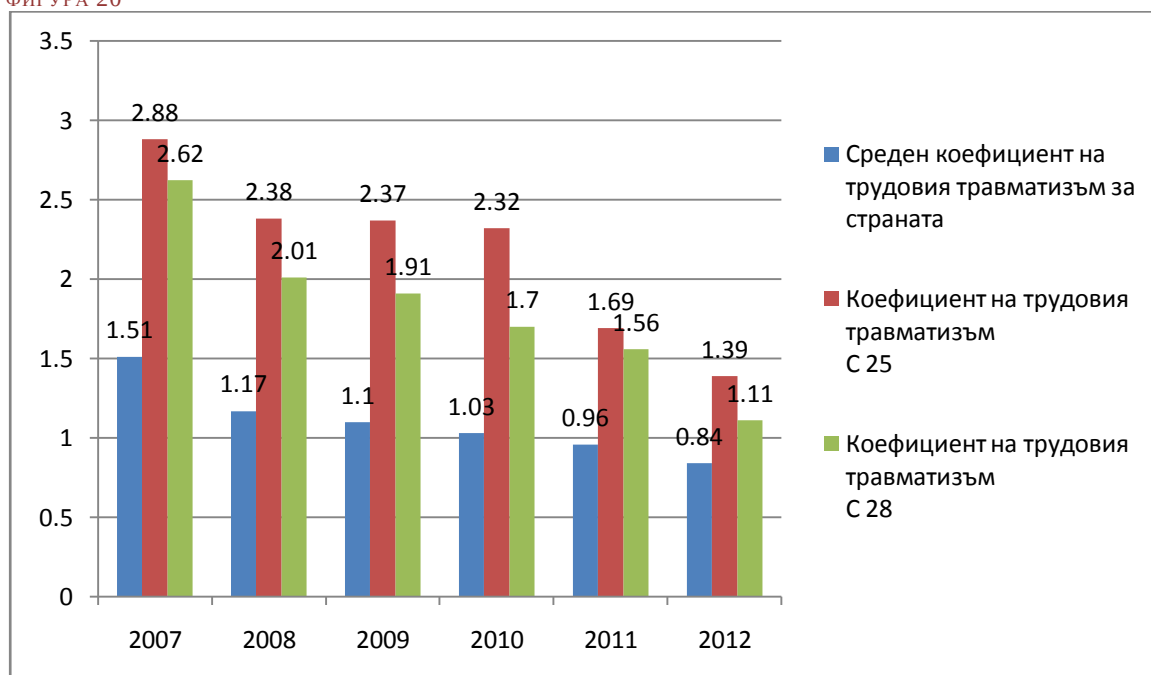
Заповед № РД01-815 от 07.11.2011 г. (обн. ДВ, бр. 93 от 2011 г.)

6.3.9. СРАВНИТЕЛНИ ДАННИ - СРЕДЕН КОЕФИЦИЕНТ НА ТРУДОВИЯ ТРАВМАТИЗЪМ ЗА СТРАНАТА, СПРЯМО КОЕФИЦИЕНТИТЕ НА ТРУДОВ ТРАВМАТИЗЪМ ЗА С 25 И С 28, 2007 Г. – 2012 Г.

ТАБЛИЦА 51

Година на прилагане	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Среден коефициент на трудовия травматизъм за страната	1,51	1,17	1,10	1,03	0,96	0,84
Коефициент на трудовия травматизъм С 25	2,88	2,38	2,37	2,32	1,69	1,39
Коефициент на трудовия травматизъм С 28	2,62	2,01	1,91	1,70	1,56	1,11

ФИГУРА 20



Пред 5-те години от 2007 до 2012г. коефициентите на трудов травматизъм за икономически дейности С 25 и С 25 са значително над средния коефициент за страната, като през отделни години (2008-ма за С 25; 2009 за С 28) достигат до повече от два пъти по-висок. Това определя двете икономически дейности като рискови- до високо рискови. Предприемането на действия за намаляване на честотата и тежестта на трудовите злополуки в предприятията от двете икономически действия трябва да продължи.

6.4. КОМПЕТЕНТНИ ОРГАНИ, С ФУНКЦИИ И ОТГОВОРНОСТИ ПО ЗАДЪЛЖИТЕЛНАТА ЗАСТРАХОВКА ЗА РИСКА „ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА”

Публична информация за застрахователите, които притежават разрешение за извършване на дейност по т.1 от Раздел II на Приложение №1 към Кодекса за застраховане, т.е. „злополука (включително производствени злополуки и професионални заболявания)” се поддържа от Комисията за финансов надзор в рубриката „Регистри и справки” (<http://www.fsc.bg/Registri-i-spravki-bg-49>).

В публичния регистър⁶⁵ се осигуряват данни за застрахователи, лицензирани за застраховане и за отделните видове застраховки, в т.ч. за злополука.

По данни от регистъра, към м. 30 август 2012 г. лиценз за застраховане притежават 45 застрахователи, като разрешение за извършване на застраховка злополука имат:

ТАБЛИЦА 52 КОМПЕТЕНТНИ ОРГАНИ, С ФУНКЦИИ И ОТГОВОРНОСТИ ПО ЗАДЪЛЖИТЕЛНАТА ЗАСТРАХОВКА ЗА РИСКА „ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА”

№ по ред	Застраховател	Адрес за кореспонденция
1.	„Алико България Животозастрахователно Дружество” ЕАД	София, ж.к. „Гоце Делчев” бул. „България” 51Б тел.: 8186200, факс 8186201, headoffice@aigliffe.bg
2.	„Граве България Животозастраховане” АД:	София бул. Цар Борис III № 1 тел.: 9806358
3.	„Групама Животозастраховане” ЕАД	София, бул. ”Цариградско шосе” 47А, бл.В, ет.3 , тел.: 915 88 88; факс 915 88 99, 915 88 77
4.	„Дженерали Животозастраховане” АД	София бул. ”Никола Габровски” 79 тел.: 926 73 11
5.	„Дженерали Застраховане” АД	София бул. ”Никола Габровски” 79 тел.: 02/926 71 11, факс: 2/9267112, information@generali.bg, www.generali.bg

⁶⁵http://www3.fsc.bg/ERiK/runner?backId=6&tplId=Tpl_414&act=DISPLAY&docId=0

№ по ред	Застраховател	Адрес за кореспонденция
6.	„Джи Пи Презастраховане” ЕАД	София бул. "Княз Ал.Дондуков" 68 тел.: 02/9267444; 9267360 факс:02/9267412 daniela.konova@generali.bg
7.	„ДЗИ - Общо застраховане” ЕАД	София, ул. „Георги Бенковски” № 3 тел.: 981 57 99, факс 9874533
8.	„Животозастрахователен Институт” АД	София бул. „Черни връх” № 51 Д тел.: 8055388, факс:9522481
9.	ЗАД „Алианц България” АД	София бул. „Княз Дондуков” №59 тел.: 9302161 факс 9860810 www.allianz.bg
10.	ЗАД "Алианц България Живот" АД	София бул. „Княз Дондуков” № 59 тел.: 02/9302200, факс: 02/9302230 life@allianz.bg www.alianz.bg
11.	ЗАД „Булстрад Живот Виена Иншурънс Груп” АД	София ул. „Света София” № 6 тел.: 915 30 10, факс 915 30 50, bullife@bulstradlife.bg www.bulstradlife.bg
12.	ЗАД „Виктория” АД	София ул. „Екзарх Йосиф” №65 тел.: 981 02 94; 9350853; 9807890; 9811247 office@victoria-insbg.com
13.	ЗАД „ДЗИ-София”	София бул. Цар Освободител 6 тел.: +35929815799 life.ins@dzi.bg www.dzi.bg
14.	ЗК „Лев Инс” АД	София бул. „Черни връх” №51 Д тел.: 952 33 23; факс:9522481 info@lev-ins.com www.lev-ins.com
15.	ЗК „Български имоти” АД	София ж.к. „Иван Вазов” ул.„Балша” бл.8 тел.: 987 71 00
16.	ЗАД „Армеец” АД	София ул. „Стефан Караджа” № 2 , тел.: 9811369, 9811340 факс 8119103,

№ по ред	Застраховател	Адрес за кореспонденция
		www.armeec.bg
17.	ЗАД „Булстрад Виена Иншурънс Груп” АД	София ул. „Позитано” 5 тел.: 02/9856610, факс 02/9856103, public@bulstrad.bg www.bulstrad.bg
18.	ЗАД „ОЗК - Застраховане” АД	София ул. „Св. София” №7 ет.5 тел.: 946 11 00, 946 11 01
19.	ЗАД „Сожелайф България” АД	София бул. „Александър Стамболийски № 73, ет. 3 , тел.: 9 812 833, факс: 9 814 032, yann.a.louarn@socgen.com
20.	ЗЕД „ЦКБ Живот”	София ул. „Стефан Караджа 2
21.	ЗД „Бул инс” АД	София ул. „Лавеле” №19 тел.: 988 54 23
22.	ЗД „Евро инс АД-София	София, бул. „Христофор Колумб” 43 тел.: +359 2 9651525 office@euroins.bg www.euroins.bg
23.	ЗД „Уника” АД /предишно наименование ЗД „Витоша” АД/	София ул. „Софийски юнак” №11-13 тел.: 9156 333 факс 9156 300 info@unika.bg; petar.ilieva@unika.bg, nikawww.unika.bg
24.	ЗК „Уника Живот” АД /предишно наименование ЗК „Витоша - Живот” АД/	София, ул. „Софийски юнак” №11-13 тел.: 935 95 95; факс 935 95 96
25.	ЗПАД „Енергия”	София бул. „Княз Александър Дондуков” №33 тел.: 987 96 80
26.	„Интерамерикан България” ЗЕАД”	София бул. „Ал. Стамболийски”55, ет.5, офис 12 тел.: 02/8013700, факс:986 76 51
27.	Кардиф - Общо Застраховане - Клон България	София ул. „Стара планина” 5 тел.: 8106970
28.	„Кю Би И Интернешънъл Иншурънс (Юрп) Лимитид - клон София”	София ул. „Бачо Киро” №26-28-30 тел.: 02/ 930 19 19
29.	ОББ – Чартис Застрахователно Дружество АД	София ж.к. Изток ул. „Никола Хайтов” 3А, бл.8, ет.4 тел.: 9309330, факс 9309331

№ по ред	Застраховател	Адрес за кореспонденция
30.	ОББ-Алико Животозастрахователно Дружество АД	София ж.к. „Гоце Делчев” бул. „България” № 51Б тел.: 8186200, факс 8186201
31.	ХДИ „Застраховане АД	София ул. „Г.С.Раковски” №99, ет.12 988 44 73; 9309050, факс: 9879167, insurance@hdi.bg, www.hdi.bg

Раздел 7. УСЛОВИЯ НА ТРУД

7.1. ПРОИЗВОДСТВО НА МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ С ОБЩО И СПЕЦИАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ – КИД С28

В настоящия раздел на профила на икономическа дейност **С28: "Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение"** е представена актуална информация за условията на труд по показатели както следва: *трудова заетост, работно време, отпуски и почивки, рискове за здравето и безопасността на работещите, осигуряване на работно и униформено облекло и ЛПС, медицинско обслужване, вкл. предварителни и периодични медицински прегледи, използване на информационни технологии в работата, работа за външни за предприятията лица, самостоятелност и контрол при изпълнение на основните трудови задължения, информиране и консултиране, дискриминация и насилие, работа и здраве – въздействие на работата върху здравето на работещите, удовлетвореност от условията на труд, работа и извънтрудов живот.*

Данните, използвани в тази част на профила, са предоставени от Националния осигурителен институт (НОИ). Всички други използвани източници на данни са изрично посочени на конкретните места в настоящия раздел.

Структурата на предприятията от икономическа дейност (ИД) С28, която е показана на фиг.21 представя разпределението по численост на персонала и показва, че от общо 657 предприятия, 54% са малки с численост на персонала до 9 човека, 31% са предприятия с численост от 10 до 49 човека, 12.20% - от 50 до 249 души и само 2.50% са големи предприятия с численост над 250 души.

ФИГУРА 21



223 от малките предприятия (от общо 335 за икономическа дейност С 28) с численост до 9 души са съсредоточени в населени места с население над 100 000 души. В такива населени места са 113 (от общо 206) от предприятията с численост на персонала от 10 до 49 души; 32 от предприятията (от общо 79) с персонал от 50 до 249 души и 7 от предприятията (от общо 17) с численост над 250 души⁶⁶⁾.

7.1.1. ТРУДОВА ЗАЕТОСТ

В периода 2000 – 2007 г. броят на населението в трудоспособна възраст⁶⁷⁾ (15-64 г.) е намалял с 347,8 хил. Броят на населението в този възрастов интервал само през последните две години е намалял с 0.6 % или с 34 393 души. Тази тенденция ще се задълбочи в бъдеще, като според прогнози на Евростат населението в този възрастов интервал средногодишно ще намалява с около 1 %. Това от своя страна ще доведе до намаление на неговия дял от общия брой на населението в страната до 67.5 % през 2015 г. В същото време, делът на хората над 65-годишна възраст ще нарасне от 17.3 % през 2006 г. до 19.6% през 2015 г. Тези негативни тенденции ще доведат до влошаване коефициента на възрастова зависимост и при условие, че те се задълбочат, в бъдеще биха могли да доведат до значителен натиск върху социално-осигурителната система.

Наблюдаваните тенденции на намаление на населението през последните години обуславят необходимостта от продължаване на политиката за повишаване на икономическата активност на населението, което от своя страна ще осигури необходимата работна сила за развитие на икономиката.

Трудовата заетост е един от основните компоненти при изследването на условията на труд и описанието на профила по БЗР, тъй като характеристиките на заетостта предопределят до голяма степен начина на включване на лицата в трудовия процес, степента на свобода при избор на режим и ритъм на работа, както и потенциалните рискове за безопасността и здравето на лицата. За целите на разработването на Профил по БЗР трудовата заетост се изследва чрез индикаторите - *видове трудови отношения и полагане на допълнителен труд*.

Данните от социологическите изследвания за целите на Профил по БЗР на национално ниво показват, че преобладава наемането на лица на безсрочен договор (88,0%), а на срочен договор работят 7,8% от наетите лица. С договори за стаж работят 1,0% от наетите лица, а в 3,2% от случаите е налице заетост без договори. В

⁶⁶⁾ Справка от декларациите по чл.15 от ЗЗБУТ за 2011

⁶⁷⁾ Източник: НСИ (Наблюдение на работната сила)

предприятията от сектор по КИД С28 общият брой на наетите лица е 25 166, разпределени както е показано в таблица 53⁶⁸⁾

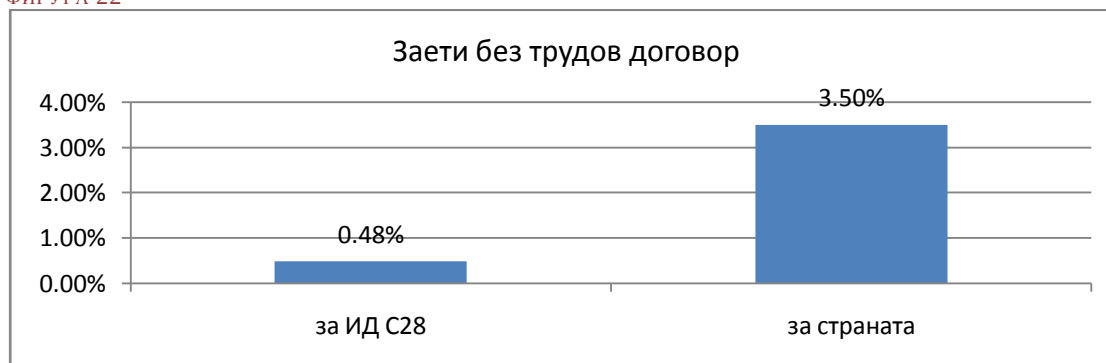
ТАБЛИЦА 53

Големината на предприятието	до 9 души	от 10 до 49	от 50 до 249	над 250 души
Брой работници и служители наети по трудово/служебно правоотношение	1295	4754	7592	11411
Брой работници и служители наети по трудово/служебно срочно правоотношение	27	127	280	624

На срочен договор работят 4.2% от наетите, което е значително по-малко от общото на национално ниво (7.8%). Това може да се обясни със значително постоянните по характер потребности от работна сила в предприятията от сектора. Наемането на лица на безсрочни договори е доминиращият модел в сектора. Тази информация се потвърждава от актуални изследвания на структурата на трудово правните отношения и идентифицирането на „сиви“ трудови отношения⁶⁹⁾. В икономическата дейност **„Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение“** - „С28“ работят 0,8% от заетите в страната.

Без договори в С28 работят само 0.45% (или 114 от заетите). Сравнението с данните за страната според Националното изследване⁴⁾ е показано на фиг. 22:

ФИГУРА 22



⁶⁸⁾ Справка от декларациите по чл.15 от ЗЗБУТ за 2011

⁶⁹⁾ Изследвания на неформалната икономика по проект "Ограничаване и превенция на неформалната икономика", осъществяван от АИКБ в партньорство с КНСБ, 2010 г.

Спецификата на извършвания труд при ***"Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение"*** (за повечето дейности се изисква специална квалификация) не стимулира наемането на персонал, вкл. и ръководители без трудов договор изсъздава предпоставка образователният и квалификационен статус да оказва влияние върху готовността на лицата да извършват труд без договори.

Според формата на собственост, се очертават преобладаващи дялове на наетите лица в частния сектор (78,4%). Други 13,4% са заети в общественния сектор, в смесени форми са наети 1,4% от наетите лица, в НПО сектора - 0,5% и в други форми - 6,2%. Тези данни корелират пряко с данните за собствеността на предприятията: 78,7% от тях са изцяло частна собственост, 4,5% са със до 33% държавно участие, 0,9% от предприятията са с 34-50% държавно участие, а 15,8% са предприятията с над 51% държавно участие.

7.1.2. РАБОТНО ВРЕМЕ

Работното време е във фокуса на проблематиката за безопасност и здраве при работа като ключова характеристика на условията на труд. Неговата продължителност, структура и организация имат решаващо влияние и по пряк, и по косвен път върху физическото и психическото състояние на човека, върху икономическите, възпроизводствените и социални аспекти на неговото съществуване и развитие. Това прави неговата регулация задължителен елемент на правно-нормативната уредба на национално, браншово и вътрешнофирмено равнище.

Състоянието и тенденциите по отношение на работното време се анализира чрез информацията, получена чрез индикатори за продължителността на работното време и неговото седмично разпределяне и отразяваща мнението и оценките както на работодателите, така и на наетите лица (двата основни информационни масива).

❖ *Нормална продължителност на работното време*

Продължителността на работното време е характеристика с ефект върху здравето и удовлетвореността от условията на труд. Законодателно у нас е заложена нормална (стандартна) продължителност на работното време в часове до 40 часа седмично при 5 дневна работна седмица, което налага 8-часов дневен стандарт на работно време. Отклоненията от тази нормална продължителност се квалифицират като удължено работно време и намалено работно време.

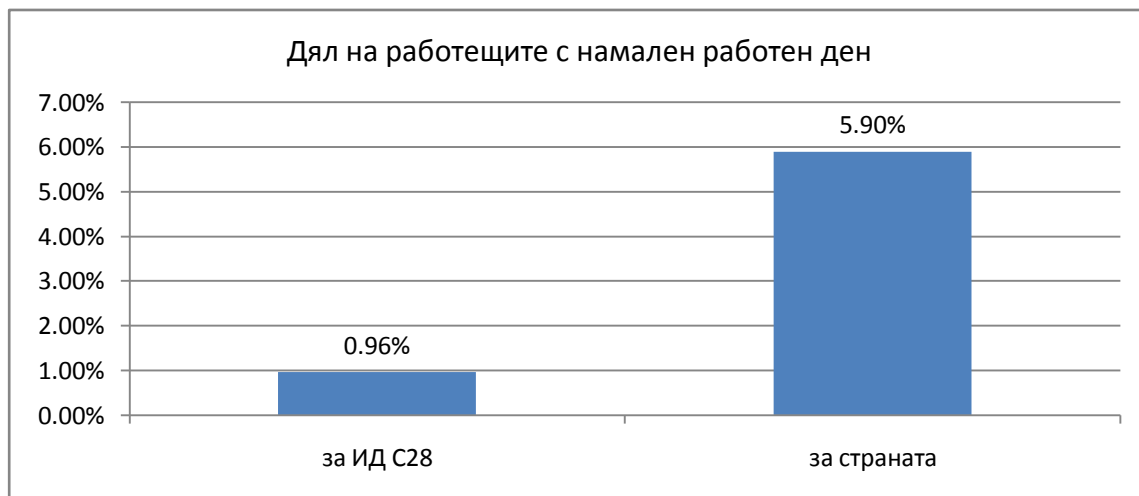
Нормалната продължителност от 40 часа седмично е характеристика на работното време за $\frac{3}{4}$ от работниците (74,5%), като още по-голям е дялът на работещите с основна платена работа на 5-дневна работна седмица – 82,5%. Вероятно това се дължи на политиките, изработвани на европейско равнище и съответно транслирани към националните политики в областта на заетостта за повишаване гъвкавостта на работното време и улесняване на работата на намалено работно време.

Между 6 и 15 пъти месечно повече от 10 ч. дневно работят 3,1%

Според данните за работата на намалено работно време се потвърждават предположението за това, че намаленото работно време не се прилага като модел в икономическик дейност C28.

Намален работен ден ползват 244 души (или 0,96% от заетите в C28), което е значително по-малко от средното за страната- 5,9% (вж.фиг.18)

ФИГУРА 23



Сравнението на дела на заетите, работещи на смени в С28 и средно за страната (табл. 54), показва, че този модел е по-слабо приложен в ИД **„Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение”** от средното равнище. Също така делът на нощния труд за С28 е близо 3 пъти по-малък от средния за страната. Това се дължи на спецификата на работата в предприятията от тази ИД.

ТАБЛИЦА 54

Режим	за ИД С28, % от заетите	средно за страната, % от заетите
Работа на смени	25,3% (6362 души)	36,3%
Нощен труд	11,8% (2972 души)	33,9%

7.1.3. ОТПУСКИ И ПОЧИВКИ

Отпуските и почивките са част от актуалната тема за баланса между работа и свободно време, от който зависят възможностите на всеки да удовлетворява и развива различни свои потребности и наклонности, придаващи смисъл на съществуването. В този смисъл те са и част от темата за качеството на работната среда, както и оказват въздействие върху удовлетвореността на работещите от условията на труд.

Основни индикатори за набиране на информация за реалната ситуация на ползване на платения годишен отпуск в предприятията в контекста на БЗР са: 1) продължителност на платения годишен отпуск, 2) периодичност или честота на ползването му, 3) наличие на механизъм за планиране на годишните платени отпуски в предприятието.

Годишният платен отпуск и неговото ползване са законово регулирана норма за едно от основните права на всеки работещ човек и задължение на вътрешно фирмената организация като реално действие на тази норма. Планиране на ползването на годишния платен отпуск се прави в почти 98% от предприятията в С28. **Малко повече от половината наети лица ползват до 20 дни платена отпуска; за всеки четвърти тя е до 30 дни, а близо 14,0% излизат до 10 дни в отпуск.**

Въздействие върху БЗР оказват освен продължителността и нестандартността на работното време, но и неговата организация и график, т.е. разпределението на работното време. Това разпределението се влияе от особеностите на технологичния и производствен процес, от отрасловата специфика и конкретното естество на работата. Съществен е ефектът, който разпределението и организацията на времето, прекарвано на работното място имат върху организацията на времето извън работното място.

Разпределението е свързано с такива съществени измерения на работната среда като ритмичност, редовност, предвидимост на работното време, отработени и стабилни режими на работа. Случаи на нарушаване на ритмичността и графиците на работното време въздействат върху здравето, мотивацията и ефективността от труда чрез стреса, психическото и емоционалното натоварване, неизвестността, усещането за загуба на контрол и предвидимост. Гъвкавите режими на работа, включително работата на смени и нестандартните работни часове, са по-натоварени в това отношение. Разпределението на работното време се задава от мениджмънта и не подлежи на промяна от страна на работещите. Според заложените в изследването индикатори за разпределение на различни случаи на работното време фиксираните схеми на работно време - „един и същ брой часове всеки ден”; „един и същ брой дни всяка седмица” и „фиксиран начални и крайни часове”, са валидни за 80% от наетите лица.

7.1.4. РИСКОВЕ ЗА ЗДРАВЕТО И БЕЗОПАСНОСТТА НА РАБОТЕЩИТЕ

Съществена част от рисковете в областта на БЗР е свързана с физически фактори на работната среда, които действат неблагоприятно върху човека: шум, прах, вреднихимически вещества и изпарения, вибрации от работата на машини и инструменти, вредни облъчвания и др. Повечето от тях са присъщи на технологичния процес и тяхното намаляване зависи от развитието на технологиите на съответното производство и съответно от възможността на работодателите своевременно да се възползват от постиженията в областта на технологиите и да обновяват технологичната и производствената база. Заложените индикатори очертават следната картина на физическите и ергономични рискове на работната среда за здравето и безопасността на работниците:

Най-голям брой от предприятията посочват като риск машините и съоръженията (основно стационарно оборудване и ръчни инструменти) – 59,7% от всички предприятия в дейност С28 „Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение”. Сравнително голям брой предприятия от икономическа дейност С28 посочват «електрически ток» (във връзка с наличие и използване на оборудване, работещо с ел.ток, инсталации, въздушни линии, преносими ел.инструменти) като риск (47,5% от всички предприятия в С28); «транспортните средства» (вкл. вътрешнозаводския транспорт) е посочен като риск в 36% от предприятията; 26,5% посочват «физическото натоварване» и «работата с тежести»; 25,8% - «повдигателни съоръжения». Останалите опасности са посочени като риск в значително по-малък брой предприятия. В табл. 55 и на фиг.24 е показано в каква част от предприятията в икономическа дейност «С28» от общия брой предприятия в областта на „Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение” посочват изброените опасности като риск:

ТАБЛИЦА 55

Номер	Опасности	Дял на предприятията, %
1	шум	37%
2	прах	13,5%
3	химически агенти	12,5%
4	канцерогени и мутагени	0,9%
5	биологични агенти	0,45%
6	вибрации	8,2%
7	ръчна работа с тежести	22%
8	йонизиращи лъчения	1,2%

Номер	Опасности	Дял на предприятията, %
9	ел.магнитни лъчения	4,4%
10	лазерни оптични лъчения	1,06%
11	физическо натоварване	26,5%
12	неподходяща осветеност	17,5%
13	неблагоприятен микроклимат	9,5%
14	пожароопасна среда	9,9%
15	взривоопасна среда	3,1%
16	ел.ток	47,5%
17	машини и съоръжения	59,7%
18	транспортни средства	36%
19	съдове под налягане	17,5%
20	повдигателни съоръжения	25,8%

ФИГУРА 24



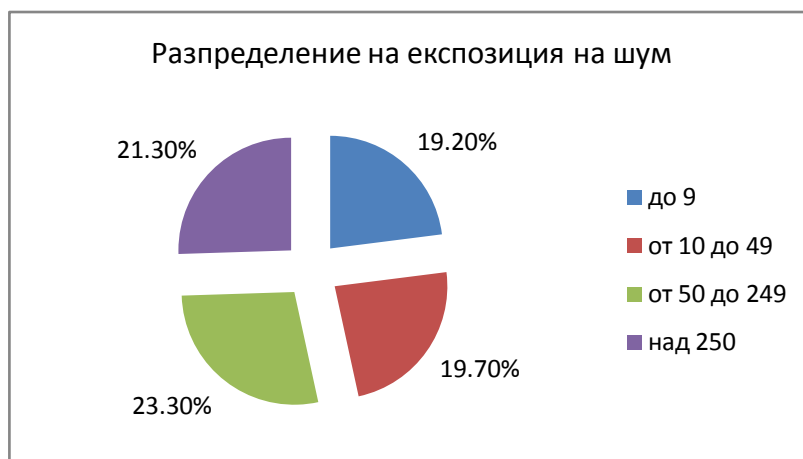
Източник: Обобщени данни, ГИТ

❖ Физически рискове

Заложените индикатори очертават следната картина на физическите и ергономични рискове на работната среда за здравето и безопасността на работниците:

Шумът е сред опасностите, на която са изложени сравнително голям брой работещи в икономическата дейност „С28“ по КИД-2008 – 21,1% или 5417 души от всички работещи. 19,2% от работещите в малките предприятия до 9 души, 19,7% от работещи в предприятия до 49 души, 23,3% в предприятия до 250 и 21,3% в работещите над 250 души са изложени на тази опасност.

ФИГУРА 25



Разпределението на изложените на шум заети в икономическа дейност "Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение" е показано в таблицата както следва:

ТАБЛИЦА 56

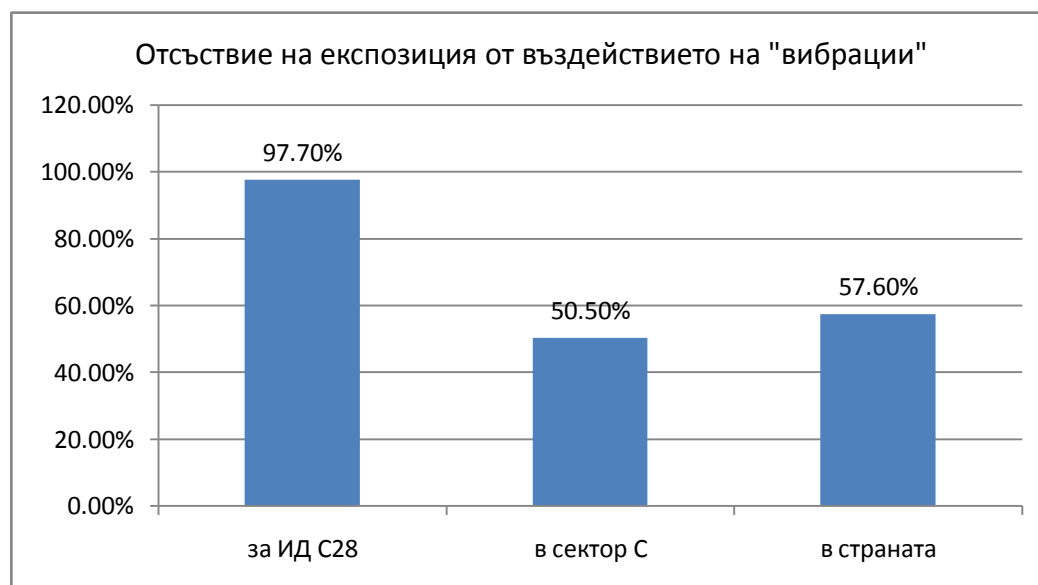
Но по ред	Шум, ниво на звуково налягане, dB (A)	Брой работещи с оценен риск, от С28	Относителен дял от всички заети в С28, %
1	≥ 80	3924	15,6
2	≥ 85	1815	7,2
3	≥ 87	861	3,42

Източник: Обобщени данни, ГИТ

За почти всички с оценен риск (21% или 5 281 души от заетите в С28) е осигурено здравно наблюдение и аудиометрично изследване за 2011 г.

В икономическа дейност „С28“ работещите изложени на вибрации са 2,3%. За предприятията от икономическата дейност никога не са подложени на въздействие от вибрации 97.7% от работещите, при средно за страната – 57.6%, а за сектор „С“ - 50,5%. Сравнението е показано на фиг.26:

ФИГУРА 26



За тази икономическа дейност при оценките на риска, рискът от вибрации се оценява като «допустим», като при оценката най-силно е влиянието на фактора «тежест на вредата». От Общия профил на здравето и безопасността при работа в страната за всички сектори, е установено, чена най-висока опасност от експозиция на вибрации и шум са изложени работещите в малки (28.2%) и средни предприятия (24.2%), което е свързано с реструктурирането на икономиката и концентрирането на производствата в малки и средни предприятия. За икономическата дейност «С28» най-голям е дялът на изложените на риск от «шум» и «вибрации» в средните и големи предприятия (съответно 23,3% и 21,3%), което може да се обясни с по-големия обхват на дейностите и операциите в по-големите предприятия. 50,5% от наетите лица в сектора никога не са изложени на влиянието на фактора „Вибрации от ръчни инструменти, машини”.

В табл.57 е показан броя на работещите в С28, които са изложени на вибрации над установените гранични стойности на експозиция, предавани на системата «ръка-рамо». От общия брой заети в С28, те представляват 0,99%.

ТАБЛИЦА 57

Показател	Брой работещи в предприятия с големина			
	до 9 души	от 9-49	от 50-249	над 250
Експозиция на вибрации, предавани на система «ръка-рамо»	12	17	61	161
Експозиция на вибрации, предавани на цялото тяло		16	1	15

При 84% от работните места в 357 предприятия от икономическа дейност С28 - "Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение", оценките на риска показват, че експозицията на вредното въздействие на шум е до ½ от работното време, тежестта на увреждане е преценена като „възможна за възстановяване“, а вероятността за възникване - само в отделни случаи.

На физическо натоварване са изложени 4700 души или 18,5% от работещите в сектора „Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение“.

Носенето на тежки товари е характерно за мъжете – 43.2% и при 18.5% от работещите жени. 22% от всичките заети (25166 за икономическата дейност С28) извършват работи с тежки товари, като във всички предприятия оценяват продължителността на излагане на тази опасност за не по-голяма от ½ от работното време. В промишлеността 23.1% от работниците и служителите извършват работи с тежки товари.

От всички изложение на опасност **от вдигане, бутане, теглене и носене на тежки товари**, при 31,4% е посочено в оценките на риска, че тежестта на увреждането е «сериозна» (възможни са трайни увреждания), а за 19.1% е оценена като «умерена» (увреждане с последващо възстановяване).

В 92% от случаите експозицията на работещите на опасността от тежки товари е за не повече от ½ от работното време. Само 3,6% са изложени на опасността почти през цялото време. Последното е присъщо за специфични работни места при заготвителни и монтажни участъци.

При 41% от заетите в „Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение“ са изложени на опасност като **правостоящи и поради принудителна**

работна поза през ½ и повече от работното време, при около 35% средно за сектора и 24,1% средно за страната.

На **неблагоприятен микроклимат** са изложени 2923 души, или 11,7% от работещите в сектора;

На **йонизиращи лъчения** са изложени едва 0,08% от всички заети в икономическа дейност С28, или общо 20 души, при средно за страната – 12,6%. От всички 20, 7 работещи са в предприятия с големина до 49 души, а 13 – в средните и големи предприятия.

От всички заети в икономическата дейност С28, само 0,54% са изложени на **електромагнитни лъчения**.

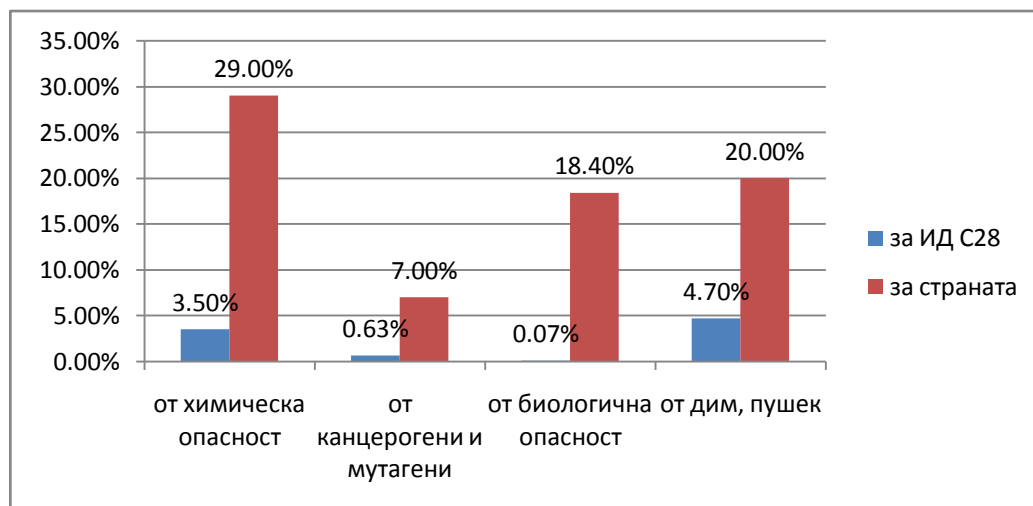
Изложени на **канцерогени и мутагени** са също незначителен брой заети (0,63%), при под 7% средно за страната. Този фактор за икономическата дейност има много малко разпространение.

На **биологични опасности** са изложени 0,07% от всички работещи в предприятията от дейност С28 при средно за страната 18,4%.

Изложениет на **дим, пушек, прах** (от почистване на отливки, при процеса на заваряване и т.н) са 4,7% от заетите в икономическа дейност С28 при по-малко от 20% за страната.

На експозиция от **химически агенти** са изложени 3,5% от заетите в икономическата дейност при средно за страната 29%.

ФИГУРА 27



❖ Ергономични рискове

На физическо натоварване са изложени 4700 души или 18,5% от работещите в сектора „Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение”.

Носенето на тежки товари е характерно за мъжете – 43.2% и при 18.5% от работещите жени. 3080 или 13,4% от всичките заети (25166 души за икономическата дейност C28) извършват редовно ръчни работи с тежки товари, като във всички предприятия оценяват продължителността на излагане на тази опасност за не по-голяма от ½ от работното време. В промишлеността 23.1% от работниците и служителите извършват работи с тежки товари. За икономическа дейност C28 процентът на жените, извършващи редовно работа с тежести е много малък – 1,1% от заетите.

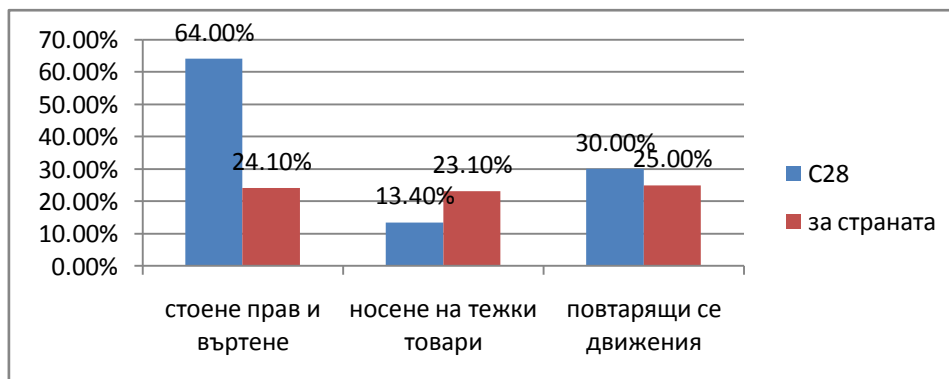
От всички изложение на опасност от вдигане, бутане, теглене и носене на тежки товари, при 31,4% е посочено в оценките на риска, че тежестта на увреждането е «сериозна» (възможни са трайни увреждания), а за 19.1% е оценена като «умерена» (увреждане с последващо възстановяване).

В 92% от случаите експозицията на работещите на опасността от тежки товари е за не повече от ½ от работното време. Само 3,6% са изложени на опасността почти през цялото време. Последното е присъщо за специфични работни места при заготвителни и монтажни участъци.

В 394 предприятия, или в 60, 6% от всички от областта „Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение” никога не се извършва ръчна работа с тежести.

При 64% от заетите в „Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение” са изложени на опасност като правостоящи и поради принудителна работна поза през ½ и повече от работното време, при около 35% средно за сектора и 24,1% средно за страната.

ФИГУРА 28



При проведеното изследване от ББКМ „ЕСИ Безопасност и здраве при работа в бранш машиностроене януари, 2013”, 79,2% от анкетираните считат, че тяхната основна работа включва точни стандарти, 14,3%, че решават комплексни задачи и 1,3% - монотонни, еднообразни задачи.

Поради спецификата на процесите и дейностите, работата от разстояние, работата в офиса на клиента и работата директно с хора, които не са служители на фирмата не е характерно за икономическата дейност С28. Характерът на извършвания труд, също така не предполага работа от къщи чрез Интернет-връзка от офиса.

Важен елемент от средата по БЗР е работата с компютри, мрежи и електронно изчислителни машини. Над 40% от всички заети използват компютри и са изложени на риск от работа с видеодисплеи, като над половината от тях за почти цялото работно време. В 374 предприятия от областта на „Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение”, или 56,9% (от всички 657 предприятия) е оценен рискът на работните места при работа с видеодисплеи. От всички заети в дейността С28, 5066 души, или 20,13% работят с видеодисплеи, като 11,7 от всички заети работят през повече от половината от законоустановеното време. За 4453 души, работещи с видеодисплеи, или 17,6% от всички заети в С28 е била осигурена през 2011 г. медицинска оценка на зрението. Това означава, че само 2,53% от работещите с видеодисплеи не са обхванати от мерките във всички предприятия от икономическата дейност С28.

Картината на структурата на физическите и ергономични фактори, представляващи рискове за БЗР, има следните по-важни моменти:

- Работниците преценяват, че най-слабо са засегнати от следните физически рискове: „Боравене или пряк контакт с материали, които могат да причинят зарази (като отпадъци, телесни течности, лабораторни материали и др.)” И „Облъчване с йонизиращи оптични лазерни лъчи”, «Биологични опасности», Канцерогени и мутагени». Практически в обсега на действие на тези физически фактори са незначителен брой заетив икономическата дейност С28.

- Физическите фактори „Дишане на изпарения като от разтворители или разреждатели”; „Дишане на пушек, дим (като при заваряване или отработени газове)”, „Прах(прах като от дървесина или руд”; „Боравене или досег с кожата на химически продукти или вещества”, също са избегнати при над 90% от работниците, които почти никога не са изложени на тях.

- Най-значими фактори, свързани с опасностите за предприятията от „Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение” са: „работа машини и съоръжения”, „поражения от ел.ток”, „експлоатация на транспортни средства”(вкл. Вътрешно заводски транспорт), „експлоатация на съдове и съоръжения под налягане”, и „повдигателни

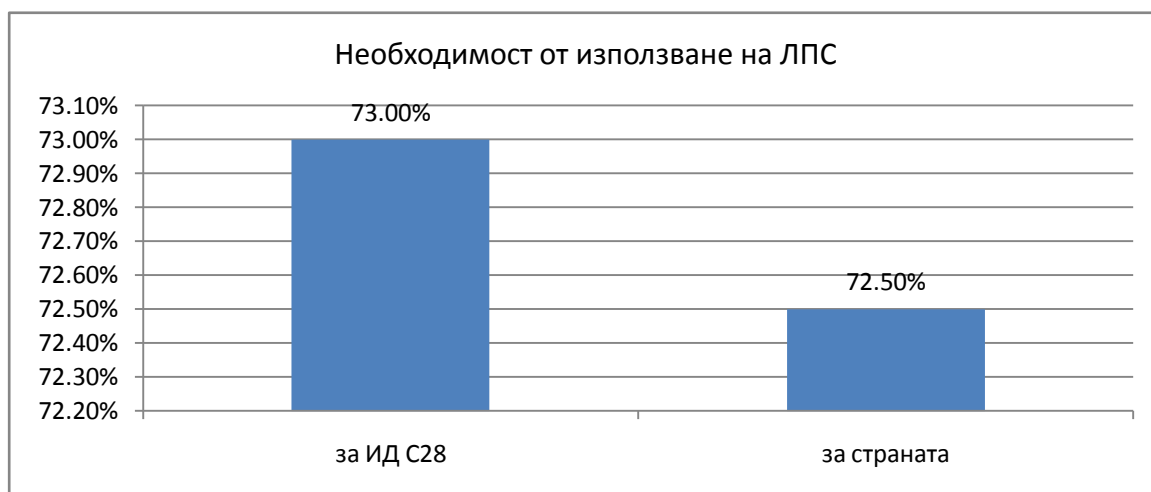
съоръжения”, като от гледна точка на хората, които са изложени на тях и са потърпевши от вредното им действие, са факторите „шум”, „вибрации”. На тях са изложени поне през една четвърт от работното време над 21% от заетите.

Рисковете за безопасността и здравето на заетите лица се проявяват в степен, която е обусловена от спецификата на икономическата дейност и логично произтичащите от това особености в прилаганите технологични процеси. Повечето от физическите фактори за икономическа дейност С28 влияят в по-малка степен, отколкото в сектора «С» и съответните средни показатели за страната.

7.1.5. ОСИГУРЯВАНЕ НА РАБОТНО И УНИФОРМЕНО ОБЛЕКЛО И ЛИЧНИ ПРЕДПАЗНИ СРЕДСТВА

Не на последно място по важност, е носенето на предпазни дрехи или специално облекло като елемент от работната среда и като предпоставка за осигуряване на БЗР на работното място. Изследванията, проведени във връзка с анализа на Общия профил по БЗР (2012 г) са показали, че никога не носят предпазни дрехи или екипировки общо 41,7% от наетите лица, като от останалите 58,3% през цялото време носят специално облекло 27,0%, а други 11,1% - почти през цялото време. В област С28, 13471 работещи, или 53,5% от заетите имат повече от едно предпазно средство. В тази икономическа дейност в 480 предприятия (или в 73% от всички предприятия) е определено, съгласно извършените оценки на риска, че е необходимо използването на лични предпазни средства (ЛПС). За сравнение, при Националното изследване (2012) е установена необходимост от ЛПС при 72,5% от предприятията. Самата работна среда във фирмите, включва в достатъчна степен рискови фактори, които налагат носене на предпазни средства или екипировка. Директното въздействие на рисковите фактори на работната среда – особено на физическите фактори на средата, може да се елиминира в определена степен от предпазните средства - специалното работно облекло и ЛПС. Очаква се там, където работната среда включва такива рискове, носенето на предпазни и специални работни дрехи, както и ЛПС да е задължително и да подлежи на контрол и санкции. Наред със задължението на работодателя да осигурява необходимите предпазни облекла и ЛПС, както и контрол за употребата им, ефективността на превенцията в тази област зависи от личната отговорност на работещия, степента на осъзнатост за въздействията на рисковете върху безопасността и здравето, изградените навици.

ФИГУРА 29



Съгласно националното изследване във връзка с общия профил по БЗР (2012 г), според 86,3% от работодателите в предприятията им има разработена политика по БЗР

и със същата категоричност декларират, че наетите в тяхната организация са запознати с политиката по безопасни и здравословни условия на труд. От друга страна, само в 52 от предприятията в С28 са внедрени и се поддържат системи по международно признати модели за управление на БЗР (OHSAS 18001:2007), които са реална гаранция за формулирането и провеждането на политика по БЗР. Носенето на специално предпазно облекло или екипировка, както и употребата на ЛПС е част от тази политика.

В табл.58 е показан броя предприятия, предоставили на работещите в тях ЛПС:

ТАБЛИЦА 58

No	ЛПС	Брой предприятия предоставили ЛПС с големина			
		до 9 души	от 9-49	от 50-249	над 250
1	за защита на главата	53	54	26	10
2	за защита на долните крайници	80	93	45	16
3	за защита на очите и лицето	149	153	71	15
4	за защита на слуха	61	81	51	15
5	за защита на тялото и горните крайници	140	126	62	15
6	за защита от неблагоприятни климатияни въздействия	26	34	18	9
7	светлоотразителни облекла	4	10	8	3
8	защитна сбруя	8	14	11	7
9	защитни въжета	3	8	3	3
10	за защита на кожата	16	20	15	3
11	за защита от електрически ток	27	36	35	13

Почти във всички фирми (94,3 %) има утвърден Правилник за вътрешния трудов ред по БЗР, където се предполага, че са формулирани отговорностите и задълженията по отношение употребата на специални работни облекла и ЛПС. В 88,3 на сто от фирмите в длъжностните характеристики на наетите са записани задължения за БЗР, а делът на фирмите, в които няма длъжностни характеристики, е минимален – около 4%.

В почти всички фирми се използват и предупредителни знаци и сигнали като средство за превенция и защита от рискови фактори в областта на БЗР.

Картината на структурата на физическите и ергономични фактори, представляващи рискове за БЗР, има следните по-важни моменти:

- Работниците преценяват, че най-слабо са засегнати от следните физически рискове: „Боравене или пряк контакт с материали, които могат да причинят зарази (като отпадъци, телесни течности, лабораторни материали и др.)” И „Облъчване с йонизиращи и оптични лазерни лъчи”, «Биологични опасности», Канцерогени и мутагени». Практически в обсега на действие на тези физически фактори са незначителен брой заети в икономическата дейност С28.

- Физическите фактори „Дишане на изпарения като от разтворители или разреждители”; „Дишане на пушек, дим (като при заваряване или отработени газове)”, „Прах(прах като от дървесина или руд”; „Боравене или досег с кожата на химически продукти или вещества”, също са избегнати при над 90% от работниците, които почти никога не са изложени на тях.

- Най-значими фактори, свързани с опасностите за предприятия от „Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение” са: „работа машини и съоръжения”, „поражения от ел.ток”, „експлоатация на транспортни средства”(вкл. Вътрешно заводски транспорт), „експлоатация на съдове и съоръжения под налягане”, и „повдигателни съоръжения”, като от гледна точка на хората, които са изложени на тях и са потърпевши от вредното им действие, са факторите „шум”, „вибрации”. На тях са изложени поне през една четвърт от работното време над 21% от заетите.

Рисковете за безопасността и здравето на заетите лица се проявяват в степен, която е обусловена от спецификата на икономическата дейност и логично произтичащите от това особености в прилаганите технологични процеси. Повечето от физическите фактори за икономическа дейност С28 влияят в по-малка степен отколкото в сектора «С» и съответните средни показатели за страната.

7.1.6. МЕДИЦИНСКО ОБСЛУЖВАНЕ, ВКЛ. ПЕРИОДИЧНИ И ПРЕДВАРИТЕЛНИ МЕДИЦИНСКИ ПРЕГЛЕДИ.

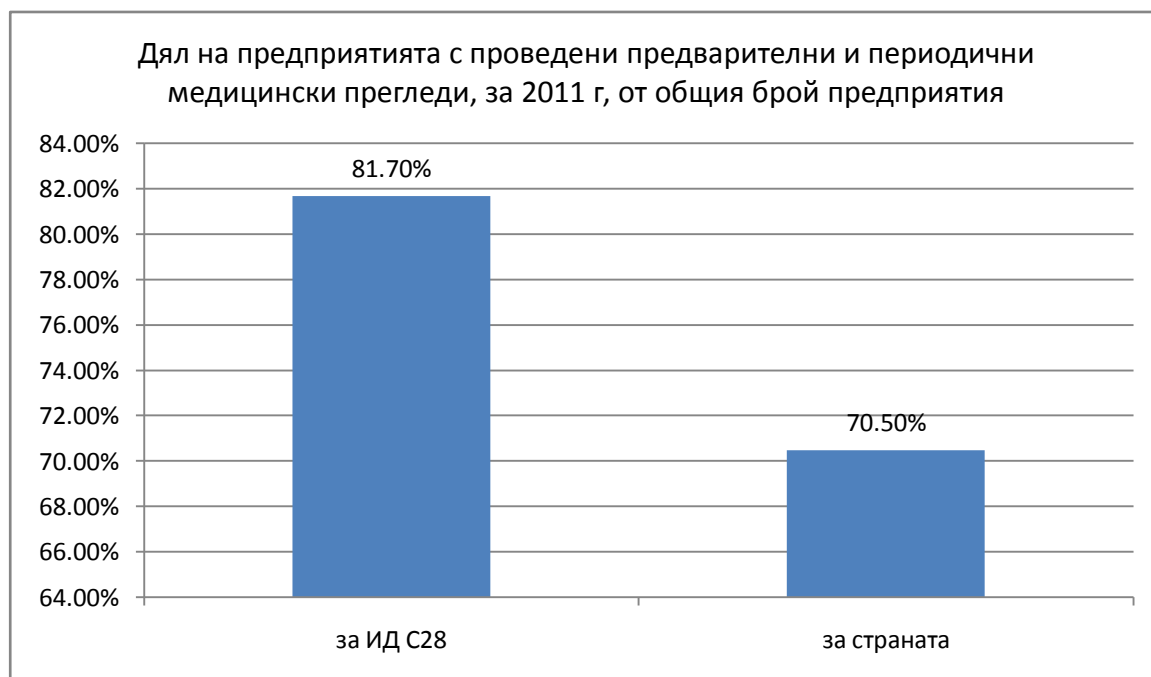
Медицинското обслужване е жизнена необходимост и основно човешко право. Не е без значение какви са възможностите и реалните условия за медицинско обслужване като отговорност и услуга, поемани от работодателя било като наличие на медицински център или пункт в предприятието, или чрез осигуряване от страна на работодателя на профилактични и периодични медицински прегледи и допълнително здравно осигуряване за негова сметка.

Половината от работниците (50,7%) съобщават, че във фирмата, в която работят, имат медицински център или здравен пункт. Реалната ситуация по отношение на оборудването на тези здравни сектори е такава, че те разполагат преди всичко с медикаменти – това е според оценката на близо 62% от работниците и на половината от работодателите. Почти еднакъв е относителният дял на работодателите (около 10%), които отговарят, че тяхното медицинско звено разполага с практикуващ лекар, с медицинска сестра и стоматолог.

Медицинското обслужване се оценява и чрез индикатор – наличие на организирани от работодателя профилактични прегледи и предоставяне на допълнително здравно осигуряване за сметка на работодателя. Двойно по-голям е дялът на работниците средно за страната, които потвърждават, че през последните 12 месеца работодателят им е организирал профилактични прегледи за тях (56,5 %) в сравнение с дела на далите положителен отговор на въпроса за предоставянето на допълнително здравно осигуряване за сметка на работодателя (29,6%).

Мнението на работодателите за предоставянето на допълнително здравно осигуряване за тяхна сметка съвпада точно с оценката на работниците, докато значително повече от последните - 70,5% от работодателите - декларират, че са осигурили профилактичен медицински преглед за своя персонал. За икономическата дейност С28 81,7% от работодателите осигуряват профилактични прегледи на работещите. Сравнението за С28 и общия брой, съгласно данните от Националното изследване (2012) е показан на фиг. 31.

ФИГУРА 30



Работниците имат достатъчно съзнание за важността на профилактиката и периодичните медицински прегледи. За 4/5 от работниците е много важно и важно работодателят да осигурява ежегодно такива прегледи. Все пак не е малък дялът на тези – около 15%, които са безразлични към подобна отговорност на работодателя към тяхното здраве, а почти 4% споделят, че това за тях изобщо не е важно.

Отрасловият срез по отношение на фирмената ангажираност за осигуряване на профилактични прегледи, както и на допълнително здравно осигуряване показва определени зависимости, които са уловени и от предишните изследвания. Отраслите, в които поради естеството на работа има повече рискови фактори за БЗР и съответно има повече задължителни изисквания в нормативната уредба относно системите за безопасност и мерки за предпазване от рисковите фактори на средата, са и отраслите, представени в по-силна степен по индикатора „организиране на профилактични прегледи”. Обхватът на медицинското наблюдение се определя от органите по трудова медицина на базата на идентифицираните опасности и тежестта на оценените рискове.

За С28 е показан в табл.59 броят работещи в предприятия с различна големина, които са обхванати от медицинско наблюдение в зависимост от значимите рискове.

ТАБЛИЦА 59

Наблюдение	Брой работещи с осигурено здравно наблюдение и профилактично изследване с големина			
	до 9 души	от 9-49	от 50-249	над 250
Аудиометрично изследване	149	568	1317	3247
Оценка на зрението	197	657	1071	2528
Наблюдение поради излагане на вибрации	8	50	23	132

В табл.60са показани броя на предприятията с проведени предварителни и периодични медицински прегледи:

ТАБЛИЦА 60

Наблюдение	Брой предприятия с големина			
	до 9 души	от 9-49	от 50-249	над 250
Предварителни и периодични медицински прегледи	257	184	79	17
Дял от общия брой предприятия в С28, %	72	89	100	100

От таблицата се вижда, че в 100% от средните и големи предприятия в дейност С28 се осигуряват предварителни и периодични медицински прегледи. Сравнително високият процент работодатели от микро- и малките (с персонал до 9 и до 50) показва, че в тази област медицинското наблюдение обхваща значително по-голяма част от заетите, отколкото е средния показател за страната.

В 78,1% от предприятията се извършва системен лабораторен контрол на факторите на работната среда и електрообезопасването, което също е елемент от политиките за създаване на условия за БЗР на работното място.

7.1.7. ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ В РАБОТАТА

Информационните технологии навлизат в работата и ежедневието на всички нас с все по-ускоряващ се темп. Това е глобална тенденция.

Представа за наситеността на основната работа на наетите с компютри и базирани на тях информационни средства и канали за общуване получаваме от отговорите на работниците за това в каква степен компютъризацията е част от основната им работа.

Сравнение за състоянието в икономическата дейност и резултатите от последните изследвания (Националното изследване на условията на труд в България - 2012), е показано с данните от табл.61:

ТАБЛИЦА 61 СТЕПЕН НА ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИКТ В РАБОТАТА НА НАЕТИТЕ ЛИЦА

Включва ли работата		През цялото време	Почти през цялото време	По-малко от половината време	Почти никога	Никога
Работа с компютри: PCs, мрежа, електронно-изчислителни машини	Националното изследване на условията на труд в България - 2012	25,6	16,1	10,2	10,2	31,4
	Икономическа дейност C28	10,6	7,1	11,5	19,2	46,1
Използване на Интернет/електронна поща за служебни цели	Националното изследване на условията на труд в България - 2012	22,2	16,0	11,4	10,1	34,7
	Икономическа дейност C28	19,3	6,1	5,3	26,5	38,8

- За повече от половината от работещите компютъризацията е факт в една или друга степен: 1/5 от тях през цялото си работно време използват информационни технологии – компютър, интернет, електронна поща, за около 1/10 – през по-голямата част от работното време. толкова е делът на тези, чиято основна работа е компютъризирана всекидневно в рамките до половината работно време.

- Националното изследване на условията на труд в България (2012) също констатира, че за около половината от наетите работата с компютри,

Интернет и електронна поща е ежедневие. Данните от това изследване насочват към структурни размествания по отношение на честотата на ползване на информационни технологии в рамките на работното време. Наблюдава се по-значително намаляване на дела на работниците, които никога не използват информационни технологии на основната си работа – при Националното изследване на условията на труд в България -2012 стойностите са съответно 36.7 (работа с компютри) и 45.6 (интернет, електронна поща). За част от хората, които са започнали да използват информационни технологии на основната си работа поне през половината си работно време това е по-силно изразена промяна.

По данни от изследването „Качеството на живот и здравословните и безопасни условия на труд“ (2005), нивото на използване на информационните технологии към 2005 г. момент изостава от европейското равнище, те все още са слабо внедрени и се използват по-рядко отколкото в страните от ЕС-15. Данните тогава сочат, че относителният дял на постоянно работещите с компютри у нас е 12,6% (при 31% в ЕС-15).

Характерът на работата в икономическата дейност С25 показва, че не се налага честото използване на компютри и технологии като интернет от преобладаващата част от работещите.

- Възрастта и образованието влияят за превръщането на компютъра в перманентен елемент от работната среда на съвременния човек. По-високото образование и по-ниската възраст е ресурс за заемане на позиции и извършване на дейности, изискващи работа с компютри.

Бързият темп на компютъризация на работата във фирмите налага своевременно реагиране от страна на мениджмънта за обучение на работниците за адаптиране към предизвикателствата свързани с навлизането на информационните технологии в ежедневната работа. От всички обучения през последните 12 месеца във фирмите от С28,13,5% са курсове по компютърна грамотност.

7.1.8. РАБОТА С ВЪНШНИ ЗА ПРЕДПРИЯТИЕТО ЛИЦА

Работата с външни за предприятието или фирмата лица като клиенти е един от възможните фактори за стрес на работното място. Интересно е този фактор да се изследва от гледна точка на това доколко оказва влияние върху темповете на работа и интензивността на трудовия процес на заетите. Практиката в тази икономическа дейност показва, че работещите в нея не са ангажирани през по-голяма част от времето почти никак с работа директно с хора, които не са служители на фирмата. Много малка част от работниците и служителите във фирмите са ангажирани частично с работа с външни за фирмата лица. Следователно този фактор не може да оказва влияние на стреса, темпото на работа и общата интензивност на работния процес.

7.1.9. САМОСТОЯТЕЛНОСТ И КОНТРОЛ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОСНОВНИТЕ ТРУДОВИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ

Самостоятелността и контролът при изпълнението на основните трудови задължения, или степента, до която работниците могат да решават по своя преценка как да извършват работата си, като елемент от цялостната организация на работния процес са изследвани чрез комплекс от основни индикатори, включващ: възможност за избор на реда на изпълнение на задачите в процеса на работа; възможност за избор на методите на работа; възможност за избор на темпото на работния процес; и възможност за избор на размера на извършваната работа.

Най-вероятно в сектора съществуват различни типове организация на труда и технологични решения, но очевидно доминираща е традиционната организация на труда. Това води и до разликата в степента на автономия на работещите. Над половината от интервюираните работещи могат да избират реда за изпълнение на задачите и темпото на работа. По-малко от половината интервюирани могат да променят методите или обема на работа. За 79,2% ежедневните задачи работата им включват точни стандарти за качество. Сред основните индикатори, характеризиращи възможността за самостоятелност и контрол при изпълнението на основните трудови задължения прави впечатление, че възможност за най-голяма самостоятелност са заявили работниците и при служителите при определяне на темповете на работа – повече от половината от тях твърдят, че могат самостоятелно да избират и променят темпото на работа, срещу 20,4%, които заявяват, че нямат такава възможност.

Според работодателите, повече от половината от тях смятат, че работниците и служителите в техните фирми могат в най-висока степен да променят темповете на

работа, което е доста близко до мнението на работниците и служителите относно този показател. По отношение на останалите индикатори за самостоятелност и контрол на работниците и служителите при изпълнението на трудовите им задължения, мнението на работодателите е категорично и много различно от това на работниците и служителите: работниците и служителите нямат особено големи възможности да влияят върху реда и изпълнението на задачите.

Тези данни предполагат налагането от страна на работодателите на модел на организация на трудовия процес, характеризиращ се с централизирана организация на работата. Вероятно този модел на работа не създава психологически и здравословен комфорт за работниците и служителите.

Възможността за подбор на хората, с които се работи в екип, като допълнителен показател за наличието на самостоятелност и контрол в работата е ограничена в значителна степен по обективни външни причини и необходимостта от специфични умения и квалификации в икономическата дейност.

Независимо от всичко това, обаче, моделът на организация на работата в екип показва преобладаване на йерархичността в отношенията и сравнително ниска степен на автономност на работниците и служителите, доколкото повече от половината от тях декларират, че решението за редуване на задачите между членовете на екипа, когато работата го налага, се взема от началника.

Подобно на работниците, около една трета от работодателите са заявили, че членове на екипа могат да влияят върху избора на хората, с които работят.

Оперативната трудова свобода на работниците и служителите, която те демонстрират в процеса на работата си, се осъзнава от повечето работодатели и те я признават като начин работникът или служителят да се справя по-ефективно със задълженията си и да изпитва психологически и интелектуален комфорт от работата си.

Възможността за самостоятелно определяне на режима на работа и почивка като друг допълнителен индикатор за наличието на самостоятелност и контрол в работата е изследвана чрез проведената анкета от ББКМ - ЕСИ “Безопасност и здраве при работа в бранш машиностроене”, януари, 2013. Сред резултатите от анкетата са и данни, че 11.1% от анкетираните смята, че участват пряко в структурата на фирмата при определяне на работното време. Сравнително високата степен на информираност за законите и подзаконовите нормативни актове, преопределя, че над 2/3 от работещите смятат, че регламентирането на режима на труд и почивка се съобразява със законовите изисквания.

Много по-голяма свобода имат работниците и служителите да решават кога да си вземат отпуск или свободни дни – 3/4 от работодателите посочват, че работниците и служителите са свободни сами да решават кога да си вземат отпуск или свободни дни (отговори: почти винаги, често, понякога).

Основните характеристики на работата, които създават предпоставки или обратното, ограничават възможността за самостоятелност и контрол при изпълнението на трудовите задължения са анализирани чрез подиндикаторите: необходимост от спазване на точни стандарти за качество в процеса на работа; наличие на монотонни задачи; наличие на комплексни задачи.

Необходимостта от спазване на точни стандарти за качество в процеса на работата отбелязват 79,2% от анкетираните. За наличие на монотонни задачи при изпълнението на трудовите задължения свидетелстват под 1/5 от анкетираните работещи. За зависимост на работния процес от работата на колеги свидетелстват повече от половината от работниците и служителите и от работодателите.

Изводът, който се очертава е, че необходимостта от спазване на точни стандарти за качество в процеса на работата, зависимостта на работния процес от работата на колеги са факторите, които ограничават възможността за самостоятелност и контрол при изпълнението на трудовите задължения. В същото време наличието на комплексни задачи в работата и възможността за научаване на нови неща в процеса на работа се оказват факторите, които стимулират самостоятелността и контрола при изпълнението на трудовите задължения. От друга страна, макар монотонността на работата да предполага ограничаване на възможностите за проява на самостоятелност и контрол в трудовия процес, резултатите от изследването показват, че тя реално не се проявява като такъв фактор. Същото се отнася и за фактора възможност всеки сам да оценява качеството на работата си, но в противоположния смисъл – по принцип възможността всеки сам да оценява качеството на работата си действа като стимулиращ фактор.

7.1.10. ИНФОРМИРАНЕ И КОНСУЛТИРАНЕ

Информирането и консултирането са особено важни елементи, отнасящи се до възприетия стил на управление на фирмата, от които зависи в много висока степен ефективното протичане на трудовия процес, адекватното включване на работниците и служителите в него и гарантиране спазването на изискванията за безопасност и здраве при работа. Във връзка с това при настоящото изследване факторите информиране и консултиране са изследвани в два основни аспекта:

Първо, от гледна точка на включването на работниците и служителите в различни форми на продължаващо обучение, имащо за цел подобряване и усъвършенстване на техните умения, необходими им при изпълнението на основната трудова дейност;

И второ, от гледна точка на тяхната информираност относно рисковете за здравето и съществуващите системи за сигурност и безопасност при изпълнението на трудовата дейност, което е предпоставка за по-ефективна превенция на съществуващите рискове и създаване на по-безопасни и здравословни условия на труд.

Данните от изследването („ЕСИ Безопасност и здраве при работа в бранш машиностроене”, януари, 2013) показват, че най-разпространената форма на продължаващо обучение, през която са преминали работниците и служителите е обучението в процеса на работа, което се осъществява с помощта на колеги и началници. На второ място по разпространение се оказват някои други форми на обучение на работното място като самообучение, обучение он лайн и т.н. Едва на трето място е обучението, платено и осигурено от работодателя. Най-малко са работниците и служителите, които сами са платили за своето обучение – 7,7%.

Изследването показва най-висок процент анкетираните (78,4%), посочили през последните 12 месеца провеждането на обучения за пряко свързаните с работата умения и знания; 43,2% поставят на следващо място по честота езиковите обучения, 13,5% - компютърна грамотност, 29,7% - курсове за други ключови компетентности.

Най-вероятно в сектора съществуват различни типове организация на труда и технологични решения, но очевидно доминираща е традиционната организация на труда. Това води и до разликата в степента на автономия на работещите. Над половината от интервюираните работещи могат да избират реда за изпълнение на задачите и темпото на работа. По-малко от половината интервюирани могат да променят методите или обема на работа. За 79,2% ежедневните задачи при работата имвключват точни стандарти. В същото време за част от работещите ежедневната работа е свързана с монотонни, еднообразни задачи.

Под една пета от работниците научават нови неща в работата си.

Дали обучението, през което са преминали работниците и служителите съответства на реалните им потребности от обучение, за да могат да изпълняват ефективно своите задължения и прави ли се подобна оценка на потребностите във фирмите? Голямото мнозинство работещи смятат, че няма нужда от допълнителни обучения (94,9%). Над 80% от работодателите посочват, че работниците и служителите в тяхната фирма имат възможност да ползват платен отпуск за обучение.

Що се отнася до втория аспект на информираността, касаещ рисковете за здравето и съществуващите системи за сигурност и безопасност във фирмите, в почти всички от изследваните фирми в икономическата дейност C28 има разработена политика по БЗР. За повече от половината (54,1%) това е част от програма/стратегия за развитие на фирмата, за 21,6% като самостоятелен документ, за 8,1% в рамките на OHSAS. Едва в 10,8% от компаниите няма разработена такава политика.

Мнозинството от интервюираните работници се чувстват много добре (27,6%) или добре информирани (64,5%) относно рисковете за здравето в работата.

Подобни са и оценките на интервюираните мениджъри. Според 19,4% от тях работещите са много добре запознати политиката по БЗР, а 69,4% - добре запознати. Под 10% смятат, че служителите им не са много запознати или изобщо не са запознати.

Основната форма за запознаване на работещите с политиката по ЗБР са инструктажите, следвани от вътрешнофирмени обучения, обучения от външни организации или използването на нагледни материали.

ТАБЛИЦА 62

Сборът от процентите надвишава 100, тъй като са давани повече от 1 отговора ¹⁰⁾		Отговори		Процент от общите случаи
		БРОЙ	Процент	
Какви форми за запознаване с БЗУТ	Инструктажи	34	37,8%	94,4%
	вътрешнофирмени обучения	21	23,3%	58,3%
	обучения от външни организации	23	25,6%	63,9%
	листовки, плакати и др. материали	11	12,2%	30,6%
	Друго	1	1,1%	2,8%
Общо		90	100,0%	250,0%

В същото време, според 97,3% от интервюираните мениджъри работещите познават задълженията си по БЗР, включени в длъжностните им характеристики.

Показател за ангажираността на работодателите и стремежът им за постигане на висока степен на информираност на работниците и служителите за безопасността и сигурността при работа, според Националното изследване (2012) е фактът, че 76,8% от работодателите участват персонално и пряко в подготовката на програма за ограничаване на оценените рискове в процеса на труда; 71,5% вземат непосредствено участие в обучението по безопасност и здраве при работа; 65,7% участват при разглеждане на анализите на здравното състояние; а 61,4% се включват в работата на Комитет (КУТ) или Група по условия на труда (ГУТ).

За икономическата дейност С28, ангажираността на работодателите, според анкетата на ББКМ - „ЕСИ Безопасност и здраве при работа в бранш машиностроене, януари, 2013” показва данните, представени в табл. 63

ТАБЛИЦА 63

Пряко участие на мениджърите на фирмата в:	Валиден процент от общия брой анкетиран мениджъри
КУТ/ГУТ	89,5
обучение по БЗР	7,9

разглеждане на анализите на здравното състояние	2,6
договаряне размера на заплащане	97,2
определяне на работното време	88,9
определяне графика на отпуски	100,0
организиране на обучение и курсове за квалификация	94,1

В икономическа дейност С28, съотношението на фирмите с изградени КУТ и ГУТ спрямо общия брой предприятия по големина е показано по-долу в табл.64.:

ТАБЛИЦА 64

Големина на предприятието	до 9 души	от 10 до 49	от 50 до 249	над 250 души
Брой предприятия с учреден КУТ	7 (1,9%)	13 (6,5%)	71 (89%)	16 (94,1%)
Брой предприятия с учреден ГУТ	151 (42%)	174 (84%)	4 (5,1%)	-

Над 89% от работодателите в икономическата дейност при 86% средно за страната (съгласно данните от Националното проучване, 2012) са уверени, че работниците и служителите в тяхната фирма са запознати с политиката по безопасни и здравословни условия на труд. Като най-често използвани форми за запознаване на наетите лица с политиката по безопасни и здравословни условия на труд работодателите посочват: изготвяне на писмени инструкции и заповеди; провеждане на инструктажи, които могат да бъдат периодични, ежемесечни, ежедневни, встъпителни, индивидуални, групови и т.н. опреснителни курсове, беседи, обучения – запознаване със ЗБУТ, запознаване с условията на работа и т.н.

Изследваните фирми от секторасе информират за новостите в областта на нормативната уредба за БЗР основно от Държавен вестник, от специализирани издания, от интернет сайтове и от ББКМ, както е показано в табл.65.:

ТАБЛИЦА 65

		Отговори	
		БРОЙ	Процент
как се информирате	Държавен вестник (ДВ)	27	32,5%
	спец.издателство	21	25,3%

ИТ	11	13,3%
браншовата камара по машиностроене	11	13,3%
от колеги	6	7,2%
от консултантска фирма/счетоводството	4	4,8%
Друго	3	3,6%
Общо	83	100,0%

Източник: ЕСИ Безопасност и здраве при работа в бранш машиностроене”, януари, 2013

Според анкетиранияте предприятия от С28 е трудно да се прецени дали има аспекти от БЗР, които не са регулирани от съществуващото законодателство или няма такива аспекти. Посочени са ограничен брой примери, например, че в някои случаи „СТМ изпълнява абсолютно формално задълженията си, претупва нещата на конвейер, на практика целта е само да се вземат едни пари” или „че човек с трайни увреждания може неволно да създаде предпоставки за трудова злоупотреба или промишлена авария”.

Данните от проучването в 19 фирми от С28 и 20 от дейност С25 дали работещите познават задълженията си по БЗР, включени в длъжностните характеристики, са показани в табл. 66:

ТАБЛИЦА 66

		Честота	Процент	Валиден процент	Кумулативен процент
Валидни	да	36	94,7	97,3	97,3
	не са включени	1	2,6	2,7	100,0
	Общо	37	97,4	100,0	
Не отговорили		1	2,6		
Общо		38	100,0		

Експертите правят и някои предложение за по-добро спазване на изискванията относно БЗР. Според тези предложения е „важно да се спазват изискванията за БЗР професионално наистина, а не формално”.

Интервюираните мениджъри предлагат различни идеи, които да подобрят БЗР. За някои е важна формата и характера на инструктажите, например да има визуализация на инструктажите (например с видеоклипове), или да се използват листовки за онагледяване. Говори се за необходимостта от повече обучения, които са подходящи.

Интервюираните цитират и конкретни нормативни актове – например „Наредба РД 07-2/2009 е добре разписана, но трябва да се изпълнява съвестно, а не формално”.

ББКМ е посочена като един от важните източници за информиране на фирмите за БЗР. Според почти две трети от интервюираните ще бъде полезно, ако камарата разработи ръководство за БЗР и кодекс за добра практика.

7.1.11. ДИСКРИМИНАЦИЯ И НАСИЛИЕ

Въпросът за дискриминацията и насилието на работното място се разглежда като елемент на работната среда, чието съществуване представлява сериозна пречка пред постигането на здравословни и безопасни условия на труд, поради факта, че хората, подложени на дискриминация и насилие обикновено се сблъскват с тежки психологически и здравословни проблеми.

Случаите на дискриминацията на работното място в икономическата дейността пренебрежимо ниски, тъй като определящ фактор в отношенията са квалификацията и опитът. Подобно мнение споделят както работодателите, така и работещите. По принцип дискриминацията е труден за идентифициране феномен, поради притеснението да признават открито случаите.

Наличието на насилие на работното място е изследвано в рамките на анкетата - „ЕСИБезопасност и здраве при работа в бранш машиностроене, м.януари 2013” чрез анализ,данните за който са показани в таблицитеза5 специфични индикатора: физическо насилие; матретиране/тормоз; словесна обида; заплахи и унизително поведение; сексуален тормоз, данните за който анализ са показани в таблиците:

Таблица 67ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 12 М. ОБЕКТ НА ФИЗИЧЕСКО НАСИЛИЕ

		Валиден процент
Валидни	да	1,3
	не	98,7
	Общо	100,0

Таблица 68МАЛТРЕТИРАНЕ / ТОРМОЗ

		Валиден процент
Валидни	не	100,0
Общо		100

Таблица 69СЛОВЕСНА ОБИДА

		Валиден процент
Валидни	да	2,7
	не	97,3
	Общо	100,0

Таблица 70 ЗАПЛАХИ И УНИЗИТЕЛНО ПОВЕДЕНИЕ

		Валиден процент
Валидни	да	5,3
	не	94,7
	Общо	100,0

Таблица 71 СЕКСУАЛЕН ТОРМОЗ

		Валиден процент
Валидни	не	100,0
Общо		

За сравнение, според резултатите от Националното изследване (2012), 3,3% от работодателите говорят за заплахи за физическо насилие на работното място; 1,4% потвърждават за наличие на физическо насилие от страна на колеги; 2,8% - за физическо насилие от други хора; 1,9% споменават малтретиране и тормоз на работното място; и 1,4% твърдят, че има нежелано сексуално ухажване.

2,1% от работниците и служителите също твърдят, че съществуват заплахи за физическо насилие на работното място; 0,2% от тях говорят за насилие от страна на колеги; 1% - за физическо насилие от други хора; 0,3% - потвърждават наличието на малтретиране и тормоз на работното място; а 2,7% говорят за нежелано сексуално ухажване.

Както става ясно, най-разпространената форма на насилие на работното място според работодателите е заплахата за физическо насилие, докато най-разпространената форма на насилие на работното място според работниците и служителите е нежеланото сексуално ухажване.

Но така или иначе, като цяло резултатите от изследването показват изключително ниски стойности на насилие и дискриминация на работното място както в икономическа дейност C28, така и в страната. Общото заключение, което се налага е, че дискриминацията и насилието не са типични за състоянието на работната среда.

7.1.12. РАБОТА И ЗДРАВЕ

Когато се коментира темата работа и здраве и въздействието на работата върху здравословното състояние, винаги трябва да се има предвид, че връзката работа – здраве е двустранна – от една страна, здравословният статус на работника оказва влияние върху неговата ефективност при изпълнението на трудовите му задължения; от друга страна, характерът на извършваната работа влияе силно върху здравословното състояние на работника и може сериозно да го влоши, с което да се отрази негативно отново върху ефективността на извършваната трудова дейност. Безспорно е, че здравословното състояние на работниците и служителите е зависимо от много фактори, работата е само един от тях, но в същото време е много значим фактор, доколкото влиянието ѝ върху здравето може да бъде изключително силно.

В изследването се подлага на анализ въздействието на работата върху здравето на наетите чрез съпоставка на субективното мнение на работещите за това в каква степен тяхната работа влияе върху здравословното им състояние и реалните отсъствия от работа през последната една година на работниците и служителите по здравословни причини и в частност, когато тези причини са свързани с трудова злополука или проблеми, причинени от работата.

Резултатите от изследването показват, че повече от една трета от анкетираните работници и служители (над 35%) смятат, че тяхната работа оказва влияние върху здравето им. До подобни изводи достига Националното изследване на условията на труд в България (2012) – 43% от анкетираните според техните данни смятат, че работата влияе на здравето им.

В какво конкретно се изразява това влияние: над 5% от работниците и служителите посочват, че имат проблеми със слуха под влияние на своята работа; над 10% имат проблеми със зрението; около 1/3 от извършващи физически работи и преместване на тежести - мускулни болки в раменете, врата и крайниците; над 1/4 от заетите в С28 изпитват стрес.

Както се вижда, негативното въздействие на работата върху здравето в някои отношения е доста сериозно – широко разпространени са такива вредни последствия от работата като: обща умора; проблеми със слуха; стрес; мускулни болки; проблеми със зрението; наранявания и др. Доста по-слабо разпространени са такива негативни последствия като: проблеми с кожата; болки в стомаха; дихателни проблеми.

Резултатите, до които достига Националното изследване на условията на труд в България (2012), са сходни – по техни данни около една трета от респондентите имат проблеми със зрението, болки в гърба, главоболие и мускулни болки; 40% се оплакват от стрес; повече от 60% – от обща умора; а между 20 и 26% – от проблеми със съня, тревога и раздразнение.

До голяма степен реална представа за степента на негативно въздействие на извършваната работа върху здравето на наетите дават резултатите от изследването, които показват колко пъти през последната една година на работниците и служителите им се е налагало да отсъстват от работа поради здравословен проблем и по-конкретно поради трудова злополука или здравословни проблеми, причинени от работата (макар, че тук трябва да се има предвид факта, че не винаги при наличие на здравословен проблем, независимо дали е причинен от работата или не, работниците си вземат отпуск по болест, т.е. отсъстват от работа). За отсъствие от работата поради здравословни проблеми през последната една година свидетелстват 36,3% от работещите. В 56,8% от фирмите в С28 не е имало инциденти през последните 12 месеца, но в останалите ситуацията е следната : в 18,8% е имало 1 инцидент, в 13,5% два и в 8,1% - три инцидента. Основните причини за тези инциденти са били невниманието на служителите и небезопасни обекти.

Съответно компаниите са реагирали при нарушаване на изискванията за БЗР най-често с допълнителни инструктажи (44%), дисциплинарни мерки (18,5%) и разследване на инцидента и санкции. Това, което прави впечатление, е че само една форма посочва превантивни мерки за предотвратяване на инциденти.

Както се вижда делът на трудовите злополуки е сравнително нисък, може да се приеме за по-висок делът на работниците със здравословни проблеми, причинени от работата.

В опит да се компенсират вредните и нездравословни условия на труд във фирмите се разработват системи за управление на безопасността на труда и здраве при работа. Според резултатите от Националното изследване на условията на труд в България (2012) този процент е 90% от анкетираните посочват наличие на система за управление в техните фирми, а 86,3% от работодателите говорят за разработена политика по безопасни и здравословни условия на труд в техните фирми; за наличие на Правилник за вътрешния трудов ред със задължения по безопасни и здравословни условия на труд посочват 94,3% от работодателите; за разписване в длъжностните характеристики на наетите лица на задълженията по безопасни и здравословни условия на труд (посочено от 88,3% от работодателите); за издаване на заповеди за определяне на длъжностно лице по безопасност и здраве при работа (посочено от 88,4% от работодателите).

В 37 фирми от С28, или 5,6% от всички в икономическата дейност, са въведени и сертифицирани системи за управление на БЗР съгласно изискванията на OHSAS 18001. Системна за управление на БЗР са въведени основно след 2008 г. След въвеждането им в над половината фирми са регистрирани положителни ефекти за намаляване на професионалните рискове. Все пак е обезпокоително, че в 44% от случаите, в които са въведени такива системи няма констатирани ползи. В 58,8% от случаите има положителни ефекти за намаляване на загубеното работно време, а в 37,5% за намаляване на напускащите

Други опити за справяне с последствията от вредните въздействия на работния процес върху здравето на работниците и служителите са: организиране на профилактични прегледи в работата, безплатна предпазна храна, осигуряване на медицински пунктове или медицинско обслужване на място.

7.1.13. УДОВЛЕТВОРЕНОСТ ОТ УСЛОВИЯТА НА ТРУД

Удовлетвореността от условията на труд е много важен фактор за психологически и здравословен комфорт на работното място и предпоставка за ефективно изпълнение на трудовите задължения от страна на работниците и служителите.

Резултатите от изследването показват една доста висока удовлетвореност на работниците и служителите от условията на труд – 71,4% (при 87,4% средно за страната) от тях са удовлетворени като цяло от условията си на работа (сумата от отговори „много удовлетворен“ и „удовлетворен“). Неудовлетворените изобщо са 3,9%, а не особено удовлетворените – 24,7%.

Резултатите от Националното изследване на условията на труд в България (2012) бележат същата тенденция на висока степен на удовлетвореност от условията на труд (24,7% - много удовлетворени; 62,7% - удовлетворени; 11,6% - не много удовлетворени; и 1,1% - изобщо не удовлетворени).

Сравняването на резултатите показва, че в С28 процентът на «удовлетворените» е значително по-малък от показаното средно за страната при националното изследване. Също така е значително по-висок делът на «изобщо неудовлетворените» в икономическа дейност С28, в сравнение с дела, установен от националното изследване.

ТАБЛИЦА 72 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА НАЕТИТЕ ЛИЦА СПОРЕД УДОВЛЕТВОРЕНОСТТА ИМ ОТ УСЛОВИЯТА НА ТРУД, В %

Степен на удовлетвореност от условията на труд	Наетите лица
Много удовлетворен	10,4
Удовлетворен	61,0
Не особено удовлетворен	24,7
Изобщо не съм удовлетворен	3,9
Общо:	100 %

Според работниците условията, които трябва да са налице, за да съществува удовлетвореност от работата и на които те придават най-съществено значение за постигането на удовлетвореност от работата. Едни от най-важните фактори за

наличието на удовлетвореност са: „сигурност в работата“, „работата ми да не уврежда здравето“, „повече време за семейството, приятелите и за развлечения“, „получаване на добавки към заплатата за вреден труд“ и „получаване на повече пари, дори ако това е свързано с рискове за моето здраве или ограничаване на свободното ми време.“

Както се вижда, най-висока е удовлетвореността на работниците и служителите от това, че имат приятели в работата си; от това, че имат възможност да се занимават с това, в което са най-добри; че се чувстват точно на мястото си; и от това, че вършат полезна работа. Сравнително висока е удовлетвореността им от възможностите, които работата предлага за учене и израстване (около половината изследвани лица са на това мнение). И относително най-ниска е удовлетвореността на работниците и служителите от заплащането и от перспективите, които работата предлага за развитие в кариерата. Във връзка с това трябва да отбележим, че една четвърт от работниците и служителите (25,8%) се опасяват, че могат да загубят работата си през следващите 6 месеца (отговори „напълно съгласен“ и „съгласен“).

3,6% от анкетираните смятат, че условията на труд се влошават

Сред условията, гарантиращи удовлетвореност на заетите от работата, работодателите подобно на работниците и служителите извеждат на първо място: „да се чувстват сигурни по време на работа“ и „работата да не уврежда здравето им“. На второ място по значимост работодателите, отново подобно на работниците и служителите, поставят „да имат приятелски отношения с колегите“; „да имат повече време за семейството, приятелите и за развлечения“; „да могат да растат в кариерата“, „да научават нови неща по време на работа“, „осигуряване на профилактични прегледи всяка година“, „да получават повече пари, дори това да е свързано с рискове за здравето или ограничаване на свободното време“.

7.1.14. РАБОТА И ИЗВЪН ТРУДОВ ЖИВОТ

Съотношението работа – извън трудов живот се анализира в настоящото изследване от гледна точка на възможностите за постигане на удовлетворителен баланс между тях, който би благоприятствал ефективната трудова дейност на работното място, намалява стреса за заетите и по този начин ограничава заплахите за здравето и безопасността им.

Съотношението работа – извън трудов живот е изследвано чрез оценка на степента на съвместимост на работния график с личния живот, с живота извън работа на работниците и служителите и изразява общата удовлетвореност от работното време като един най-общ показател за характера на връзката трудова дейност – извън трудов живот. В рамките на тази група е изследван индикатор: „удобство на работното време за семейните и други ангажменти извън работата“.

18,2% от анкетираните считат, че работното време е «много удобно»; 62,3% - го намират за «удобно», 15,6% - «не много удобно» и 3,9% - оценяват работното време като «изобщо неудобно»,

Според данните от изследването за Профил по БЗР на национално ниво, за 81,9% от работниците и служителите работното време е удобно за семейните и другите им ангажменти извън работата (59,8% отговори „удобно“ и 22,1% отговори „много удобно“). Все пак факт е, че за около една шеста от работниците и служителите (16,2%) работното време не е много удобно за ангажиментите им извън работата, а за 1,9% то изобщо не е удобно. Потвърждение и в известна степен обяснение на това мнение на работниците и служителите са отговорите им на въпроса колко често през последната една година се е случвало работодателят или началникът им да ги потърси по телефона или по електронната поща извън работното им време по служебни въпроси. Хората които посочват, че това се случва всеки ден, веднъж седмично или няколко пъти месечно са общо 18,9% (2,2% отговори „всеки ден“; 6,5% - „веднъж седмично“ и 10,2% - „няколко пъти месечно“), почти толкова колкото са и хората, които казват, че работното им време не е много удобно или изобщо не е удобно за задълженията им извън работа. Много близко до мнението на работниците е и мнението на работодателите – 75,7% от които смятат, че работното време във фирмата е удобно за семейните и другите извън трудови ангажменти на заетите лица. Тези, които смятат, че то не е удобно са само 3,7%.

Като цяло може да се каже, че удовлетвореността от работното време е на достатъчно високо ниво и задава добри предпоставки за възможността за постигане на баланс в отношението трудов – извън трудов живот.

Ето как стоят нещата от другата страна на везните – ангажиментите извън работата – и превръщат ли се те в причина за прекомерна натовареност в свободното от

служебни ангажменти време и в пречка за адекватното изпълнение на трудовите задължения на работното място:

- Наетите лица отделят най-много от свободното си от работа време за домакинска работа и готвене;
- На второ място в скалата от ангажменти в свободното от работа време се подреждат грижите за или обучението на децата;
- Третото място в скалата от ангажменти в извън работното време се заема от спортуване, културни и развлекателни дейности;
- Свободното време на работодателите и на наетите лица показва относително хомогенна структура – както едните, така и другите отделят най-много от свободното си от труд време за домакински задължения и готвене, за грижи по обучението на децата и за спорт и културни развлечения.

❖ Заключение

Чрез социологически и статистически методи - експертните оценки, анкетното допитване със самопопълване и др.е осигурена актуална информация за условията на труд, по показатели, както следва:

- Трудова заетост;
- Работно време;
- Отпуски и почивки;
- Рискове за здравето и безопасността на работещите: шум; вибрации; ниски и високи температури; химични и биологични агенти; прах; лъчения; стрес, ръчна работа с тежести; работа при болезнени пози, повтаряща се и монотонна работа;
- Осигуряване на работно и униформено облекло, и ЛПС;
- Медицинско обслужване, вкл. Предварителни и периодични медицински прегледи;
- Използване на информационните технологии в работата;
- Работа с външни за предприятието лица;
- Самостоятелност и контрол при изпълнение на основните трудови задължения;
- Информиране и консултиране;
- Дискриминация и насилие;
- Работа и здраве - въздействието на работата върху здравето на работещия;
- Удовлетвореност от условията на труд;
- Работа и извън трудов живот.

Получените стойности за отделните показатели на условията на труд дават възможност за установяване състоянието на ниво сектор **„Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение”**.Получените данни могат да се използват при разработване на стратегии и нормативни актове в изследваната област. Направен е сравнителен анализ на резултатите от изследването с предходни данни от съпоставими проучвания за условията на труд.

Изследваната икономическа дейност все още включва значими рискове за БЗР. Множество работни места са изложени на въздействието на вредни фактори – например

силен шум, вибрации от машини, прах и т.н., а работата на част от заетите лица включва болезнени или изморителни положения на тялото, носене на тежки товари, стоене прав и т.н. Условието на работното място все още не удовлетворяват напълно изискванията на работещите. Това показва, че все още условията на труд в бранша се нуждаят от подобряване и съществуват работни места с много рискове. В същото време психосоциалните рискове (стрес, баланс работа-професионален живот, тормоз или насилие на работното място) се засягат от малък брой респонденти, което би могло да означава, че за тях приоритет са физическите рискове, свързани със спецификите на дейността.

Във фирмите от икономическата дейност са формулирани конкретни политики по БЗР и са изградени структури за участие на работещите в ЗБУТ – съответно КУТ и ГУТ. Оценката за информираността на компаниите и работещите е висока. В този смисъл не бива да се очаква, че дейностите към подобряване на информираността на компаниите и техния персонал ще доведат до значително подобряване на ситуацията с БЗР.

В същото време в компаниите се отчита, че не винаги работещите спазват разпоредбите по ЗБУТ.

Процесът на сертифициране на системи за управление на ЗБР в бранша е бавен и значителна част от фирмите, които са сертифицирани, не виждат конкретни ползи от това. Можеби това означава, че е важно да се насочи вниманието на фирмите към това как наистина могат да извлекат ползи от въвеждането на подобни системи, за да не се гледа на тях като на някаква формалност.

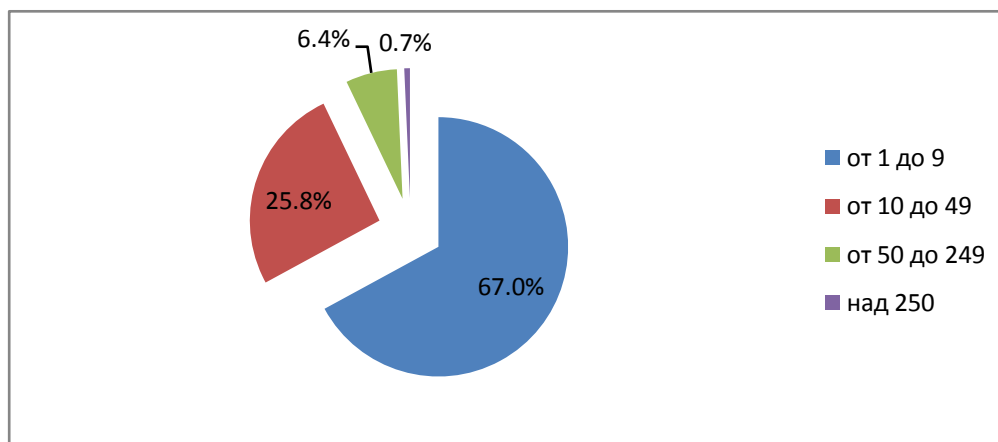
7.2. ПРОИЗВОДСТВО НА МЕТАЛНИ ИЗДЕЛИЯ, БЕЗ МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ – КИД С25

В настоящия раздел на профила на икономическа дейност **С25: "Производство на метални изделия без машини и оборудване"** е представена актуална информация за условията на труд по показатели както следва: *трудова заетост, работно време, отпуски и почивки, рискове за здравето и безопасността на работещите, осигуряване на работно и униформено облекло и ЛПС, медицинско обслужване, вкл. предварителни и периодични медицински прегледи, използване на информационни технологии в работата, работа за външни за предприятията лица, самостоятелност и контрол при изпълнение на основните трудови задължения, информиране и консултиране, дискриминация и насилие, работа и здраве – въздействие на работата върху здравето на работещите, удовлетвореност от условията на труд, работа и извънтрудов живот.*

Данните, използвани в тази част на профила са предоставени от Националния осигурителен институт (НОИ). Всички други използвани източници на данни са изрично посочени на конкретните места в настоящия раздел.

Структурата на предприятията от икономическа дейност (ИД) С25, която е показана на фиг.32 представя разпределението по численост на персонала показва, че от общо 2786 предприятия, 67% са малки с численост на персонала до 9 човека, 25,8% са предприятия с численост от 10 до 49 човека, 6,4% - от 50 до 249 души и само 0.7% са големи предприятия с численост над 250 души.

ФИГУРА 31 СЪОТНОШЕНИЕ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА МЕТАЛНИ ИЗДЕЛИЯ, БЕЗ МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ



967 от малките предприятия (51,7% от общо 1869 за икономическа дейност С 25) с численост до 9 души са съсредоточени в населени места с население над 100 000 души. В такива населени места са 335 (46,5% от общо 720) от предприятията с численост на персонала от 10 до 49 души; 89 от предприятията (50,2% от общо 177) с персонал от 50 до 249 души и 7 от предприятията (35% от общо 20) с численост над 250 души⁷⁰⁾.

⁷⁰⁾ Справка от декларациите по чл.15 от ЗЗБУТ за 2011

7.2.1. ТРУДОВА ЗАЕТОСТ

В периода 2000 – 2007 г. броят на населението в трудоспособна възраст⁷¹⁾ (15-64 г.) е намалял с 347,8 хил. Броят на населението в този възрастов интервал само през последните две години е намалял с 0.6 % или с 34 393 души. Тази тенденция ще се задълбочи в бъдеще, като според прогнози на Евростат населението в този възрастов интервал средногодишно ще намалява с около 1 %. Това от своя страна ще доведе до намаление на неговия дял от общия брой на населението в страната до 67.5 % през 2015 г. В същото време, дялът на хората над 65- годишна възраст ще нарасне от 17.3 % през 2006 г. до 19.6% през 2015 г. Тези негативни тенденции ще доведат до влошаване коефициента на възрастова зависимост и при условие, че те се задълбочат, в бъдеще биха могли да доведат до значителен натиск върху социално-осигурителната система.

Наблюдаваните тенденции на намаление на населението през последните години обуславят необходимостта от продължаване на политиката за повишаване на икономическата активност на населението, което от своя страна ще осигури необходимата работна сила за развитие на икономиката.

Трудовата заетост е един от основните компоненти при изследването на условията на труд и описанието на профила по БЗР, тъй като характеристиките на заетостта предопределят до голяма степен начина на включване на лицата в трудовия процес, степента на свобода при избор на режим и ритъм на работа, както и потенциалните рискове за безопасността и здравето на лицата. За целите на разработването на Профил по БЗР трудовата заетост се изследва чрез индикаторите - *видове трудови отношения и полагане на допълнителен труд*.

Данните от социологическите изследвания за целите на Профил по БЗР на национално ниво показват, че преобладава наемането на лица на безсрочен договор (88,0%), а на срочен договор работят 7,8% от наетите лица. С договори за стаж работят 1,0% от наетите лица, а в 3,2% от случаите е налице заетост без договори. В предприятията от сектор по КИД С25 общият брой на наетите лица е 56367, от които 99,7% работят по трудово/служебни правоотношения, разпределени както е показано в таблица 73⁷²⁾

⁷¹⁾ Източник: НСИ (Наблюдение на работната сила)

⁷²⁾ Справка от декларациите по чл.15 от ЗЗБУТ за 2011

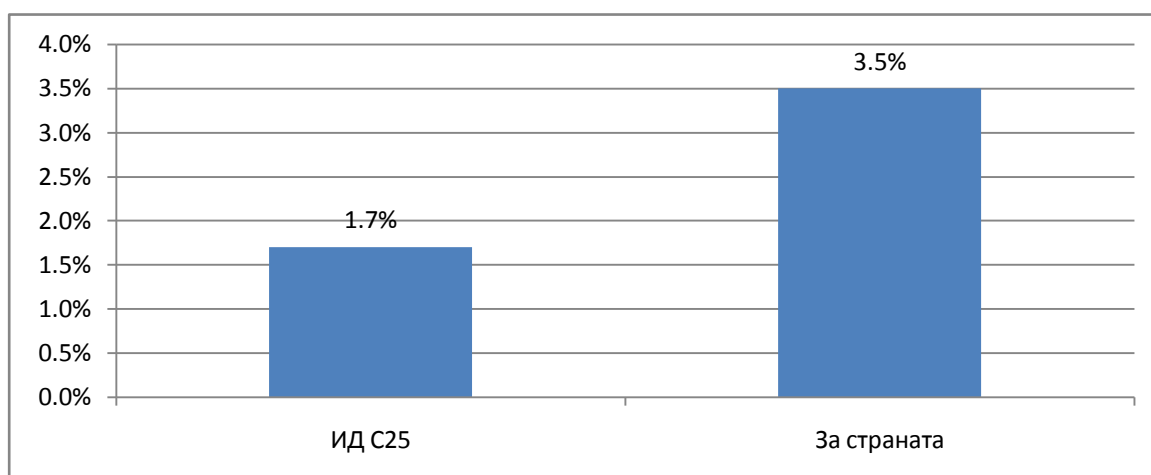
ТАБЛИЦА 73 Брой лица по срочност на наемане

Големина на предприятието	до 9 души	от 10 до 49	от 50 до 249	над 250 души
Брой работници и служители наети по трудово/служебно правоотношение	6307	14839	16698	18390
Брой работници и служители наети по трудово/служебно срочно правоотношение	140	627	1652	3391

На срочен договор работят 10.3% от наетите, което е малко над средния процент на национално ниво (7.8%). Това може да се обясни с по-голяма динамика на движение на работна сила в предприятията от ИД 25 поради спецификата на произвеждания продукт и прилаганите технологии. Наемането на лица на безсрочни договори все пак е доминиращият модел в сектора. Тази информация се потвърждава от актуални изследвания на структурата на трудово правните отношения и идентифицирането на „сиви“ трудови отношения⁷³⁾. В икономическата дейност **„Производство на метални изделия без машини и оборудване” - С25** работят 1,79% от заетите в страната.

Без договори в С25 работят само 1,7% (или 948 от заетите) при 3,50% за страната. Сравнението с данните за страната според Националното изследване:

ФИГУРА 32 ЗАЕТИ БЕЗ ТРУДОВ ДОГОВОР



Спецификата на извършвания труд при **„Производство на метални изделия без машини и оборудване”** за повечето дейности се изисква специална квалификация) не

⁷³⁾ Изследвания на неформалната икономика по проект "Ограничаване и превенция на неформалната икономика", осъществяван от АИКБ в партньорство с КНСБ, 2010 г.

стимулира наемането на персонал, вкл. и ръководители без трудов договор из създава предпоставка образователният статус да оказва влияние върху готовността на лицата да извършват труд без договори.

Според формата на собственост, се очертават преобладаващи дялове на наетите лица в частния сектор (78,4%). Други 1,4% от наетите лица са заети в смесени форми, в предприятия с други форми - 20,2%. Тези данни корелират пряко с данните за собствеността на предприятията: **78,7% от тях са изцяло частна собственост, 4,5% са със до 33% държавно участие, 0,9% от предприятията са с 34-50% държавно участие, а 15,8% са предприятията с над 51% държавно участие.**

7.2.2. РАБОТНО ВРЕМЕ

Работното време е във фокуса на проблематиката за безопасност и здраве при работа като ключова характеристика на условията на труд. Неговата продължителност, структура и организация имат решаващо влияние и по пряк, и по косвен път върху физическото и психическото състояние на човека, върху икономическите, възпроизводствените и социални аспекти на неговото съществуване и развитие. Това прави неговата регулация задължителен елемент на правно-нормативната уредба на национално, браншово и вътрешнофирмено равнище.

Състоянието и тенденциите по отношение на работното време се анализира чрез информацията, получена чрез индикатори за продължителността на работното време и неговото седмично разпределяне и отразяваща мнението и оценките както на работодателите, така и на наетите лица (двата основни информационни масива).

7.2.3. НОРМАЛНА ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА РАБОТНОТО ВРЕМЕ

Продължителността на работното време е характеристика с ефект върху здравето и удовлетвореността от условията на труд. Законодателно у нас е заложена нормална (стандартна) продължителност на работното време в часове до 40 часа седмично при 5 дневна работна седмица, което налага 8-часов дневен стандарт на работно време. Отклоненията от тази нормална продължителност се квалифицират като удължено работно време и намалено работно време.

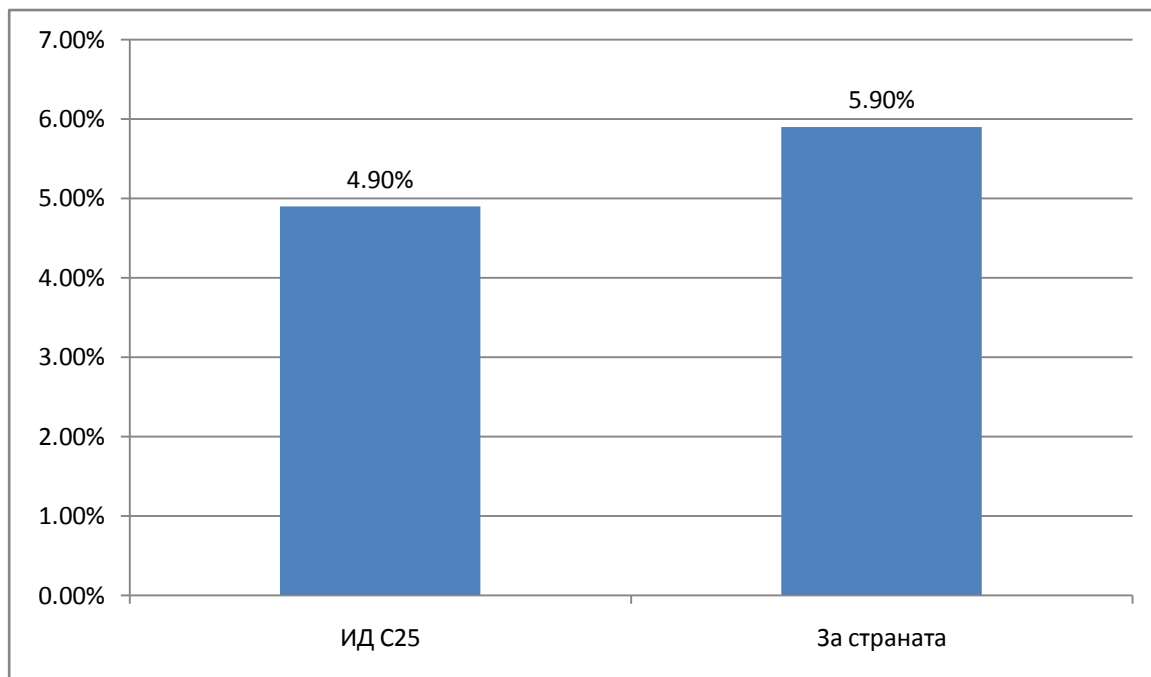
Нормалната продължителност от 40 часа седмично е характеристика на работното време за $\frac{3}{4}$ от работниците (71,3%), като още по-голям е дялът на работещите с основна платена работа на 5-дневна работна седмица – 80,5%. Вероятно това се дължи на политиките, изработвани на европейско равнище и съответно транслирани към националните политики в областта на заетостта за повишаване гъвкавостта на работното време и улесняване на работата на намалено работно време.

Между 6 и 15 пъти месечно повече от 10 ч. дневно работят 8,1%

Според данните за работата на намалено работно време се потвърждават предположението за това, че намаленото работно време не се прилага като модел в икономическ дейност C25.

Намален работен ден ползват 2780 души (или 4,9% от заетите в C25), което е около средното за страната- 5,9% (вж.фиг.34):

ФИГУРА 33 ДЯЛ НА РАБОТЕЩИТЕ С НАМАЛЕН РАБОТЕН ДЕН



Сравнението на дела на заетите, работещи на смени в C25 и средно за страната (табл.74), показва, че този модел е по-слабо приложен в ИД *„Производство на метални изделия без машини и оборудване”* от средното равнище. Също така делът на нощния труд за C28 е близо 5 пъти по-малък от средния за страната. Това се дължи на спецификата на работата в предприятията от тази ИД.

таблица 74 ДЯЛ НА ЗАЕТИТЕ, РАБОТЕЩИ НА СМЕНИ И НОЩЕН ТРУД

Режим	за ИД C25, % от заетите	средно за страната, % от заетите
Работа на смени	16,8% (9472 души)	36,3%
Нощен труд	6,36% (3587 души)	33,9%

7.2.4. ОТПУСКИ И ПОЧИВКИ

Отпуските и почивките са част от актуалната тема за баланса между работа и свободно време, от който зависят възможностите на всеки да удовлетворява и развива различни свои потребности и наклонности, придаващи смисъл на съществуването. В този смисъл те са и част от темата за качеството на работната среда, както и оказват въздействие върху удовлетвореността на работещите от условията на труд.

Основни индикатори за набиране на информация за реалната ситуация на ползване на платения годишен отпуск в предприятията в контекста на БЗР са: 1) продължителност на платения годишен отпуск, 2) периодичност или честота на ползването му, 3) наличие на механизъм за планиране на годишните платени отпуски в предприятието.

Годишният платен отпуск и неговото ползване са законово регулирана норма за едно от основните права на всеки работещ човек и задължение на вътрешно фирмената организация като реално действие на тази норма. Планиране на ползването на годишния платен отпуск се прави в почти 98% от предприятията в С25. Малко повече от половината наети лица ползват до 20 дни платена отпуска; за всеки четвърти тя е до 30 дни, а близо 14,0% излизат до 10 дни в отпуск.

Въздействие върху БЗР оказват освен продължителността и нестандартността на работното време, но и неговата организация и график, т.е. разпределението на работното време. Това разпределението се влияе от особеностите на технологичния и производствен процес, от отрасловата специфика и конкретното естество на работата. Съществен е ефектът, който разпределението и организацията на времето, прекарвано на работното място време имат върху организацията на времето извън работното място.

Разпределението е свързано с такива съществени измерения на работната среда като ритмичност, редовност, предвидимост на работното време, отработени и стабилни режими на работа. Случаи на нарушаване на ритмичността и графиците на работното време въздействат върху здравето, мотивацията и ефективността от труда чрез стреса, психическото и емоционалното натоварване, неизвестността, усещането за загуба на контрол и предвидимост. Гъвкавите режими на работа, включително работата на смени и нестандартните работни часове, са по-натоварени в това отношение. Разпределението на работното време се задава от мениджмънта и не подлежи на промяна от страна на работещите. Фиксираните схеми на работно време - „един и същ брой часове всеки ден”; „един и същ брой дни всяка седмица” и „фиксиран начални и крайни часове”, са валидни за над 80% от наетите лица.

7.2.5. РИСКОВЕ ЗА ЗДРАВЕТО И БЕЗОПАСНОСТТА НА РАБОТЕЩИТЕ

Съществена част от рисковете в областта на БЗР е свързана с физически фактори на работната среда, които действат неблагоприятно върху човека: шум, прах, вредни химически вещества и изпарения, вибрации от работата на машини и инструменти, вредни облъчвания и др. Повечето от тях са присъщи на технологичния процес и тяхното намаляване зависи от развитието на технологиите на съответното производство и съответно от възможността на работодателите своевременно да се възползват от постиженията в областта на технологиите и да обновяват технологичната и производствената база. Заложените индикатори очертават следната картина на физическите и ергономични рискове на работната среда за здравето и безопасността на работниците:

Най-голям брой от предприятията посочват като риск машините и съоръженията (основно стационарно оборудване и ръчни инструменти) – 55,4% от всички предприятия в дейност С25 "Производство на метални изделия без машини и оборудване". Сравнително голям брой предприятия от икономическа дейност С25 посочват «електрически ток» (във връзка с наличие и използване на оборудване, работещо с ел.ток, инсталации, въздушни линии, преносими ел.инструменти) като риск (38,1% от всички предприятия в С25); «транспортните средства» (вкл. вътрешнозаводския транспорт) е посочен като риск в 26,2% от предприятията; 31,3% посочват «физическото натоварване» и «работата с тежести»; 16,6% - «повдигателни съоръжения». Останалите опасности са посочени като риск в значително по-малък брой предприятия. В табл. 75 е показано в каква част от предприятията в икономическа дейност «С25» от общия брой предприятия в областта на "Производство на метални изделия без машини и оборудване" посочват изброените опасности като риск:

ТАБЛИЦА 75 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ВИДОВЕТЕ ОПАСНОСТИ ПО ПРЕДПРИЯТИЯ

Номер	Опасности	Дял на предприятията, %
1	шум	39,9%
2	прах	16,5%
3	химически агенти	9,5%
4	канцерогени и мутагени	0,43%
5	биологични агенти	0,43%
6	вибрации	8,3%
7	ръчна работа с тежести	26,3%
8	йонизиращи лъчения	0,8%
9	ел.магнитни лъчения	2,4%

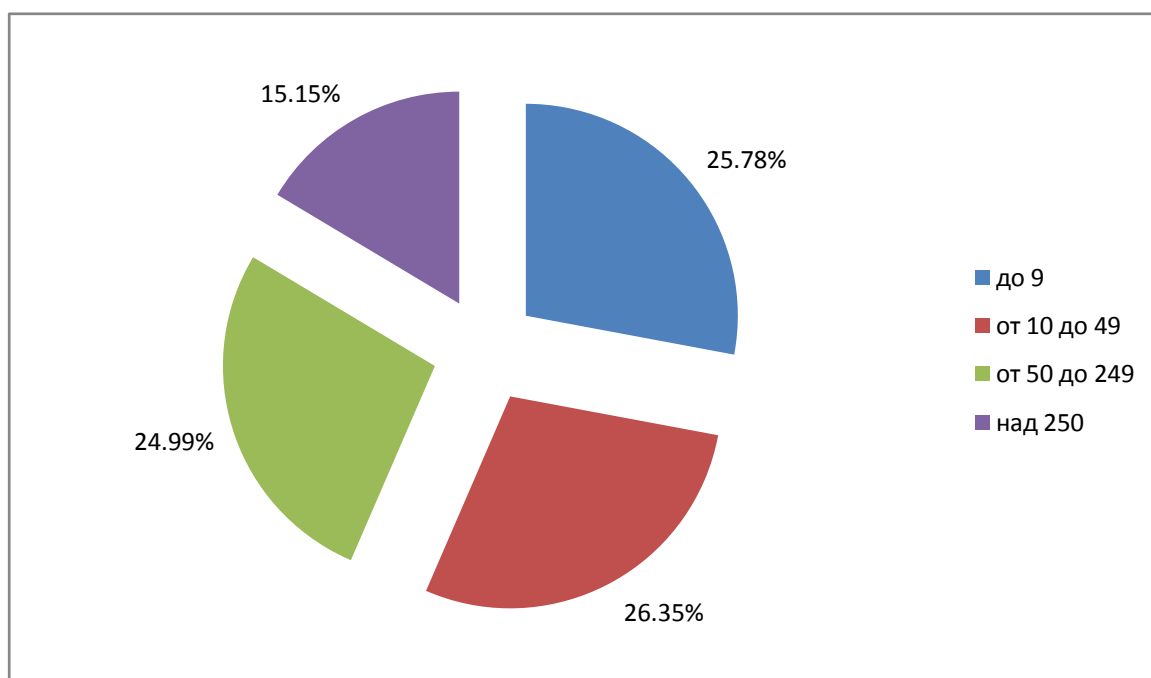
Нопоред	Опасности	Дял на предприятията, %
10	лазерни оптични лъчения	0,57%
11	физическо натоварване	31,3%
12	неподходяща осветеност	14,9%
13	неблагоприятен микроклимат	11,3%
14	пожароопасна среда	5,7%
15	взривоопасна среда	2,15%
16	ел.ток	38,1%
17	машини и съоръжения	55,4%
18	транспортни средства	26,2%
19	съдове под налягане	12,4%
20	повдигателни съоръжения	16,6%

❖ Физически рискове

Заложените индикатори очертават следната картина на физическите и ергономични рискове на работната среда за здравето и безопасността на работниците:

Шумът е сред опасностите, на която са изложени сравнително голям брой работещи в икономическата дейност «С25» по НКИД-2008 – 22,2% или 12531 души от всички работещи. 25,78% от всички работещи в малките предприятия до 9 души, 26,35% от работещи в предприятия до 49 души, 24,99% в предприятия до 250 и 15,15% в работещите над 250 души са изложени на тази опасност.

ФИГУРА 34 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕКСПОЗИЦИЯ НА ШУМ В ПРЕДПРИЯТИЯ ОТ ИД С25



Разпределението на изложените на шум заети в икономическа дейност "Производство на метални изделия без машини и оборудване" е показано в таблицата, както следва:

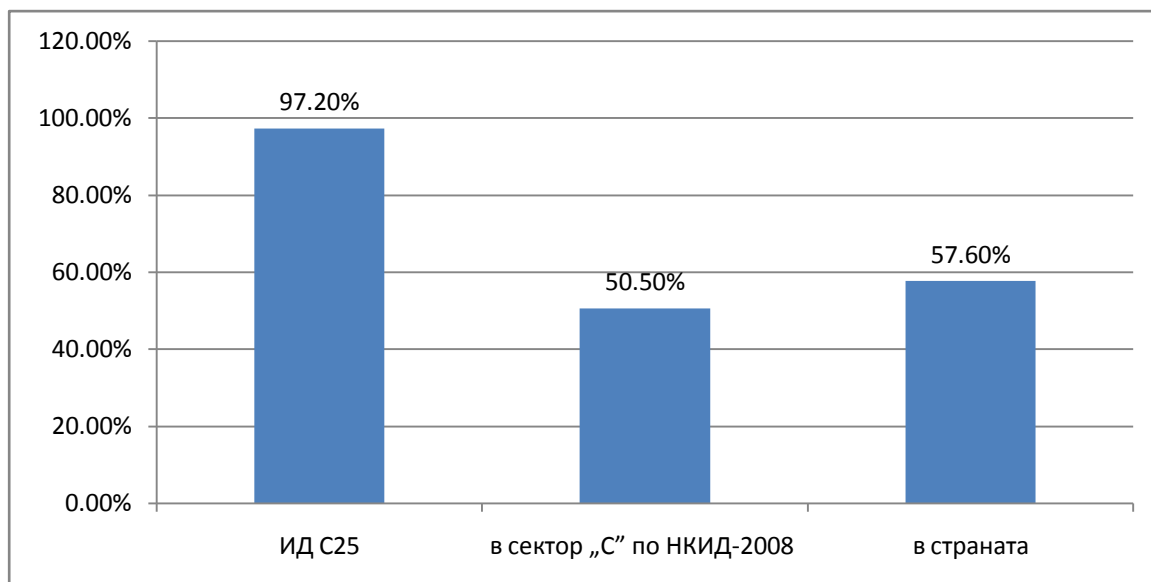
ТАБЛИЦА 76 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ИЗЛОЖЕНИТЕ НА ШУМ ЗАЕТИ В ИД С25

№ по ред	Шум, ниво на звуково налягане, dB (A)	Брой работещи с оценен риск, от С25	Относителен дял от всички заети в С25, %
1	≥ 80	6986	12,5
2	≥ 85	2699	3,78
3	≥ 87	2826	5,01

За по-голямата част от работещите с оценен риск (62,86,6% или 7878 души от заетите в С25) е осигурено здравно наблюдение и аудиометрично изследване за 2011 г.

В икономическа дейност «С25» работещите изложени на вибрации са 2,75% от заетите. За предприятията от икономическата дейност никога не са подложени на въздействие от вибрации 97.2% от работещите, при средно за страната – 57.6%, а за сектор «С» - 50,5%. Сравнението е показано на фиг.36:

ФИГУРА 35 ОТСЪСТВИЕ НА ЕКСПОЗИЦИЯ ОТ ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА „ВИБРАЦИИ“



За тази икономическа дейност при оценките на риска, рискът от вибрации се оценява като «допустим», като при оценката най-силно е влиянието на фактора «тежест

на вредата». От Общия профил на здравето и безопасността при работа в страната за всички сектори, е установено, чена най-висока опасност от експозиция на вибрации и шум са изложени работещите в малки (13.02%) и средни предприятия (24.2%), което е свързано спреструктурирането на икономиката и концентрирането на специфични производства и технологични процеси в малки и средни предприятия. За икономическата дейност «С25» най-голям е делът на изложените на риск от «шум» и «вибрации» в малките и средните предприятия (съответно 44,3% и 33,6%), което може да се обясни с по-големия обхват на дейностите и операциите и наличие на разнообразни дейности в тези предприятия. 96% от наетите лица в сектора никога не са изложени на влиянието на фактора „Вибрации от ръчни инструменти, машини”.

В табл.77 е показан броят на работещите в С25, които са изложени на вибрации над установените гранични стойности на експозиция, предавани на системата «ръка-рамо» и цялото тяло. От общия брой заети в С25, те представляват 1,49%.

ТАБЛИЦА 77 БРОЯ НА РАБОТЕЩИТЕ, ИЗЛОЖЕНИ НА ВИБРАЦИИ НАД УСТАНОВЕНИТЕ ГРАНИЧНИ СТОЙНОСТИ

Показател	Брой работещи в предприятия с големина			
	до 9 души	от 9-49	от 50-249	над 250
Експозиция на вибрации, предавани на система «ръка-рамо»	125	388	103	73
Експозиция на вибрации, предавани на цялото тяло	6	59	18	68

При 88% от работните места в 357 предприятията от икономическа дейност «С25» - "Производство на метални изделия без машини и оборудване", оценките на риска показват, че експозицията на вредното въздействие на шум е до ½ от работното време, тежестта на увреждане е преценена като „възможна за възстановяване”, а вероятността за възникване - само в отделни случаи.

- На йонизиращи лъчения са изложени 0,08% от всички заети в икономическа дейност С25, или общо 99 души, при средно за страната – 12,6%. От всички 99, близо половината, или 40 работещи са в предприятия с големина до 49 души, а 41 – в средните и големи предприятия.
- От всички заети в икономическата дейност С25, 0,76% са изложени на електромагнитни лъчения.
- Изложени на канцерогени и мутагени са незначителен брой заети

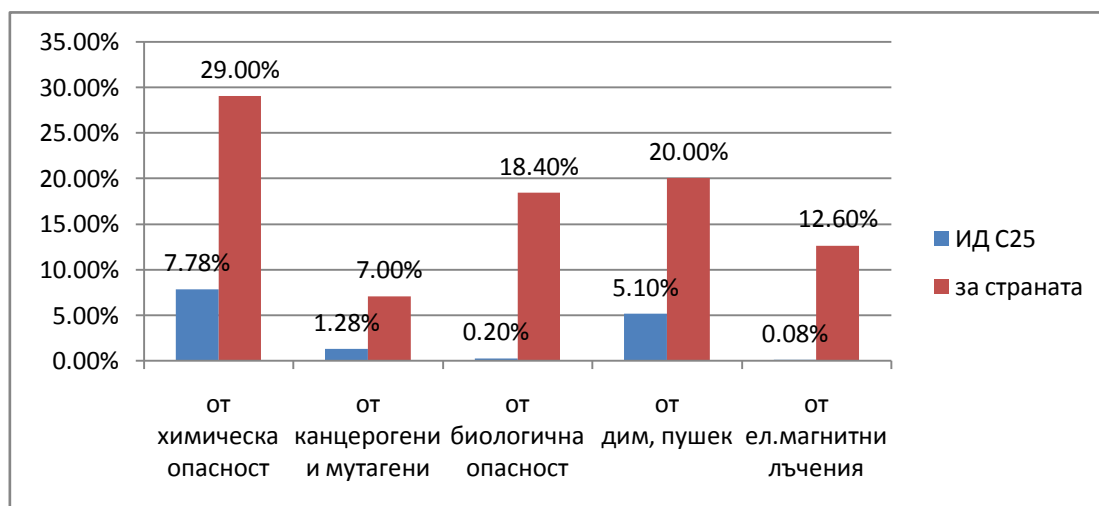
(1,28%), при под 7% средно за страната. Този фактор за икономическата дейност има много малко разпространение.

- На биологични опасности са изложени 0,2% от всички работещи в предприятията от дейност С25 при средно за всички сектори - 18,4%.

- Изложениет на дим, пушек, прах (от почистване на отливки, при процеса на заваряване и т.н) са 5,1% от заетите в икономическа дейност С25 при по-малко от 20% средно за останалите сектори.

- На експозиция от химически агенти са изложени 7.78% от заетите в икономическата дейност, при средно за страната 29%

ФИГУРА 36 ИЗЛОЖЕНОСТ НА ЗАЕТИТЕ В ИКОНОМИЧЕСКА ДЕЙНОСТ С25 НА ФИЗИЧЕСКИ РИСКОВЕ



❖ *Ергономични рискове*

○ На **физическо натоварване** са изложени 11186 души или 19,84% от работещите в сектора *"Производство на метални изделия без машини и оборудване"*

○ **Носенето на тежки товари** е преобладаващо за мъжете – 14,6% от заетите и при 1.35% от работещите жени в икономическата дейност. Общо 9264 души, или 16,4% от всичките заети (56367 за икономическата дейност C25) извършват работи с тежки товари, като във всички предприятия оценяват продължителността на излагане на тази опасност за не по-голяма от ½ от работното време. В промишлеността 23.1% от работниците и служителите извършват работи с тежки товари. За икономическа дейност C25 процентът на жените, извършващи редовно работа с тежести е много малък – 1,1% от заетите.

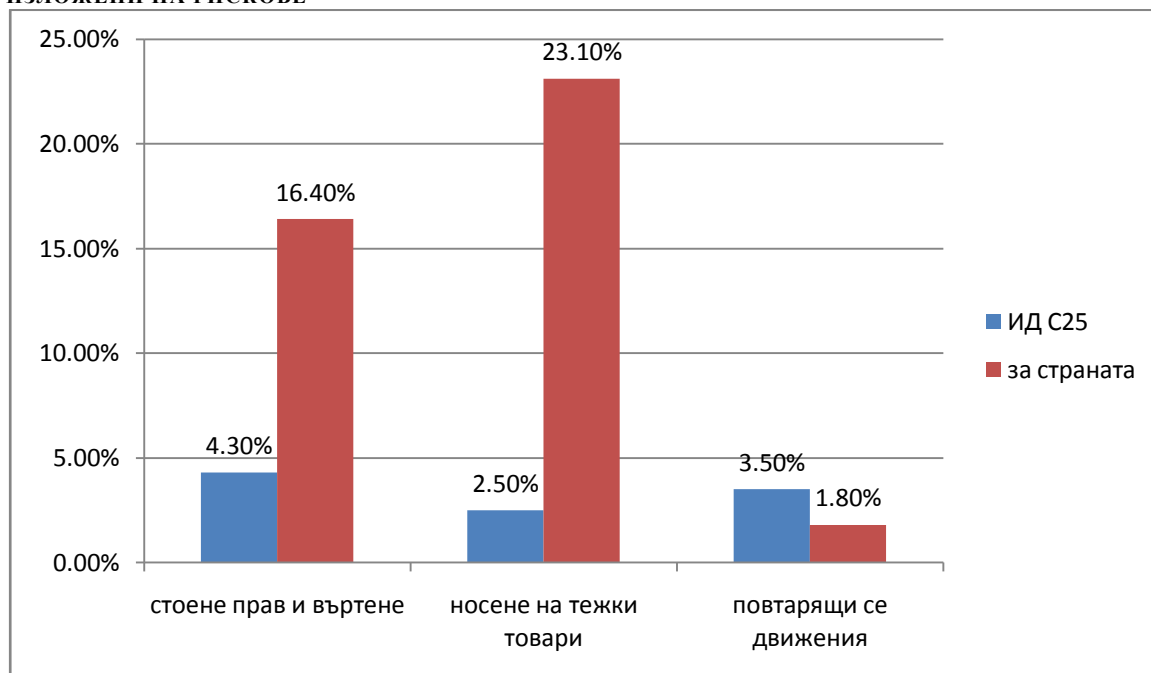
○ От всички изложение на опасност **от вдигане, бутане, теглене и носене на тежки товари**, при 34,7% е посочено в оценките на риска, че тежестта на увреждането е «сериозна» (възможни са трайни увреждания), а за 20,4% е оценена като «умерена» (увреждане с последващо възстановяване).

○ В 92% от случаите експозицията на работещите на опасността от тежки товари е за не повече от ½ от работното време. Само 3,6% са изложени на опасността почти през цялото време. Последното е присъщо за специфични работни места при заготвителни и монтажни участъци.

○ В 735 предприятия, или в 26, 3% от всички от областта *"Производство на метални изделия, без машини и оборудване"* никога не се извършва ръчна работа с тежести.

○ При 44% от заетите в *"Производство на метални изделия, без машини и оборудване"* са изложени на опасност като **правостоящи и поради принудителна работна поза** през ½ и повече от работното време, при около 35% средно за сектора и 24,1% средно за страната.

ФИГУРА 37 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТИТЕ В ИКОНОМИЧЕСКА ДЕЙНОСТ C25 И ОБЩО ЗА СТРАНАТА, ИЗЛОЖЕНИ НА РИСКОВЕ



Поради спецификата на процесите и дейностите, работата от разстояние, работата в офиса на клиента и работата директно с хора, които не са служители на фирмата не е характерно за икономическата дейност C25. Характерът на извършвания труд, също така не предполага работа от къщи чрез Интернет-връзка от офиса.

Важен елемент от средата по БЗР е работата с компютри, мрежи и електронно изчислителни машини. Над 14% от всички заети използват компютри и са изложени на риск от работа с видеодисплей, като над половината от тях за почти цялото работно време. В 1020 предприятия от областта на *"Производство на метални изделия, без машини и оборудване"*, или 36,9% (от всички 2786 предприятия) е оценен рискът на работните места при работа с видеодисплей. От всички заети в дейността C25, 7883 души, или 13,9%, работят с видеодисплеи, като 4193 души, или 7,4% от всички заети работят през повече от половината от законоустановеното време. За 5453 души, работещи с видеодисплеи, или 69,17% от засегнатите в C25 общо 7883 души е била осигурена през 2011 г. медицинска оценка на зрението. Това означава, че около 30% от работещите с видеодисплеи не са обхванати от мерките във всички предприятия от икономическата дейност C25.

Картината на структурата на физическите и ергономични фактори, представляващи рискове за БЗР, има следните по-важни моменти:

- Работниците преценяват, че най-слабо са засегнати от следните физически рискове: „Боравене или пряк контакт с материали, които могат да причинят зарази (като отпадъци, телесни течности, лабораторни материали и др.)” И „Облъчване с йонизиращи оптични лазерни лъчи”, „Биологични

опасности“, „Канцерогени и мутагени“. Практически в обсега на действие на тези физически фактори са незначителен брой заетив икономическата дейност C28.

- Физическите фактори „Дишане на изпарения като от разтворители или разреждители”; „Дишане на пушек, дим (като при заваряване или отработени газове)”, „Прах”; „Боравене или досег с кожата на химически продукти или вещества”, също са избегнати при над 90% от работниците, които почти никога не са изложени на тях.

- Най-значими фактори, свързани с опасностите за предприятията от *”Производство на метални изделия без машини и оборудване”* са: „работа на машини и съоръжения”, „поражения от ел.ток”, „експлоатация на транспортни средства”(вкл. Вътрешно заводски транспорт), „експлоатация на съдове и съоръжения под налягане”, и „повдигателни съоръжения”, като от гледна точка на хората, които са изложени на тях и са потърпевши от вредното им действие, са факторите „шум”, „вибрации”. На тях са изложени поне през една четвърт от работното време над 24% от заетите.

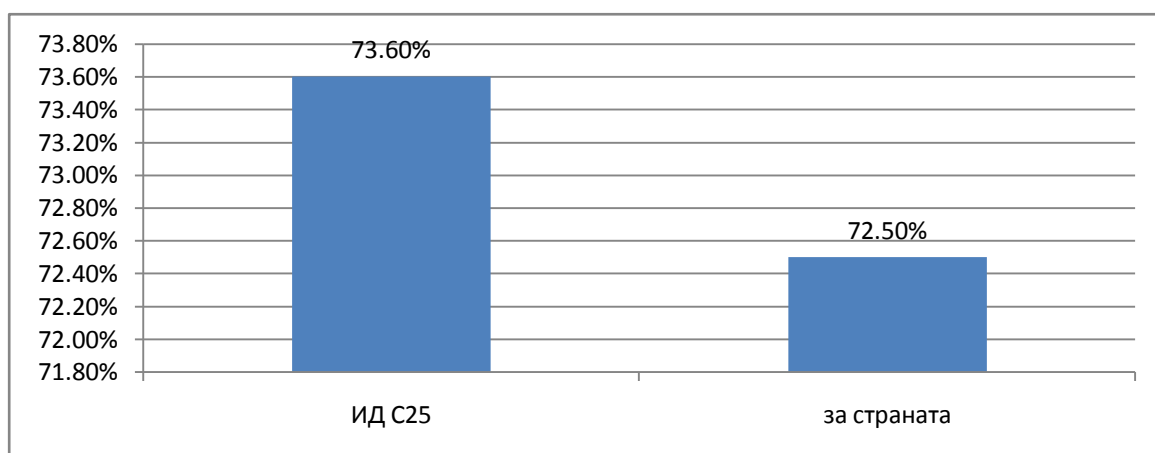
Рисковете за безопасността и здравето на заетите лица се проявяват в степен, която е обусловена от спецификата на икономическата дейност и логично произтичащите от това особености в прилаганите технологични процеси. Повечето от физическите фактори за икономическа дейност C25 влияят в по-малка степен отколкото в сектора «С» и съответните средни показатели за страната.

7.2.6. ОСИГУРЯВАНЕ НА РАБОТНО И УНИФОРМЕНО ОБЛЕКЛО, И ЛПС

Не на последно място по важност, е носенето на предпазни дрехи или специално облекло като елемент от работната среда и като предпоставка за осигуряване на БЗР на работното място. Изследванията, проведени във връзка с анализа на Общия профил по БЗР (2012 г) са показали, че никога не носят предпазни дрехи или екипировки общо 41,7% от наетите лица, като от останалите 58,3% през цялото време носят специално облекло 27,0%, а други 11,1% - почти през цялото време. За ИД С25, в 2052 предприятия (73,6%) е определено съгласно извършените оценки на риска, че е необходимо да се използват лични предпазни средства (ЛПС). Най-много са предприятията предоставили ЛПС за защита на очите и лицето (1631, или 79,48%), следват предприятията осигурили ЛПС за 930, или 45,3% - за защита на слуха, 854 предприятия, или в 41,6% - за защита на долните крайници и т.н. В табл. 7.4 е показан броя предприятия, предоставили на работещите в тях ЛПС⁸⁾.

В област С25, 25505 работещи, или 45,25% от заетите имат повече от едно предпазно средство. За сравнение, при Националното изследване (2012) е установена необходимост от ЛПС при 72,5% от предприятията. Самата работна среда във фирмите, включва в достатъчна степен рискови фактори, които налагат носене на предпазни средства или екипировка. Директното въздействие на рисковите фактори на работната среда – особено на физическите фактори на средата, може да се елиминира в определена степен от предпазните средства - специалното работно облекло и ЛПС. Очаква се там, където работната среда включва такива рискове, носенето на предпазни и специални работни дрехи, както и ЛПС да е задължително и да подлежи на контрол и санкции. Наред със задължението на работодателя да осигурява необходимите предпазни облекла и ЛПС, както и контрол за употребата им, ефективността на превенцията в тази област зависи от личната отговорност на работещия, степента на осъзнатост за въздействията на рисковете върху безопасността и здравето, изградените навици.

ФИГУРА 38 НЕОБХОДИМОСТ ОТ ИЗПОЛЗВАНЕ НА ЛПС



Съгласно националното изследване във връзка с общия профил по ЗБР (2012 г) според 86,3% от работодателите в предприятията им има разработена политика по БЗР и със същата категоричност декларираат, че наетите в тяхната организация са запознати с политиката по безопасни и здравословни условия на труд. От друга страна, само в 74 от предприятията в С25 (от общо 2786 предприятия) са внедрени и се поддържат системи по международно признати модели за управление на ЗБР (OHSAS 18001:2007), които са реална гаранция за формулирането и провеждането на политика по ЗБР. Носенето на специално предпазно облекло или екипировка, както и употребата на ЛПС е част от тази политика.

ТАБЛИЦА 78 Брой предприятия предоставили ЛПС

ЛПС	Брой предприятия предоставили ЛПС с големина			
	до 9 души	от 9-49	от 50-249	над 250
за защита на главата	359	239	81	13
за защита на долните крайници	411	311	118	14
за защита на очите и лицето	906	551	156	18
за защита на слуха	420	351	139	20
за защита на тялото и горните крайници	834	458	130	17
за защита от неблагоприятни климатияни въздействия	154	156	65	11
светлоотразителни облекла	34	50	27	3
защитна сбруя	92	85	32	6
защитни въжета	46	34	13	1
за защита на кожата	100	80	32	6
за защита от електрически ток	62	88	68	15

Почти във всички фирми (94,3 %) има утвърден Правилник за вътрешния трудов ред по БЗР, където се предполага, че са формулирани отговорностите и задълженията по отношение употребата на специални работни облекла и ЛПС. В 88,3 на сто от

фирмите в длъжностните характеристики на наетите са записани задължения за БЗР, а делът на фирмите, в които няма длъжностни характеристики, е минимален – около 4%.

В почти всички фирми се използват и предупредителни знаци и сигнали като средство за превенция и защита от рискови фактори в областта на БЗР.

7.2.7. МЕДИЦИНСКО ОБСЛУЖВАНЕ, ВКЛ. ПРЕДВАРИТЕЛНИ И ПЕРИОДИЧНИ МЕДИЦИНСКИ ПРЕГЛЕДИ

Медицинското обслужване е жизнена необходимост и основно човешко право. Не е без значение какви са възможностите и реалните условия за медицинско обслужване като отговорност и услуга, поемани от работодателя било като наличие на медицински център или пункт в предприятието или чрез осигуряване от страна на работодателя на профилактични и периодични медицински прегледи и допълнително здравно осигуряване за негова сметка.

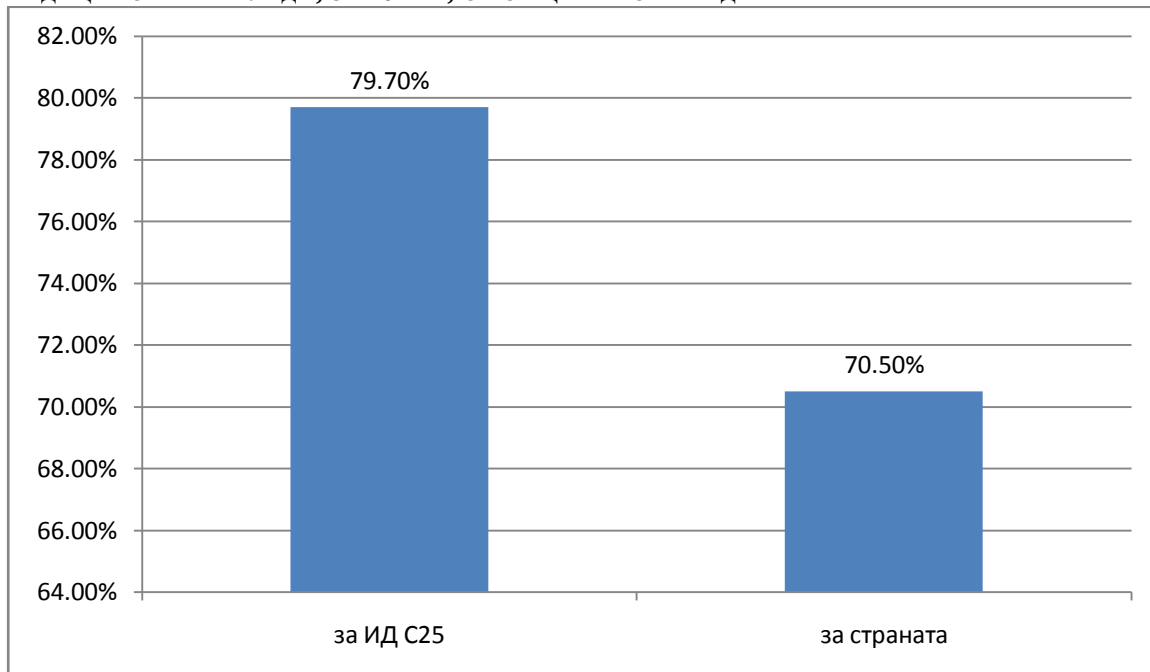
Половината от работниците (50,7%) съобщават, че във фирмата, в която работят, имат медицински център или здравен пункт. Реалната ситуация по отношение на оборудването на тези здравни секции е такава, че те разполагат преди всичко с медикаменти – това е според оценката на близо 62% от работниците и на половината от ⁷⁴⁾ работодателяте. Около 10% от работодателяте са осигурили медицинско звено разполагащо с практикуващ лекар, с медицинска сестра и стоматолог.

Медицинското обслужване се оценява и чрез индикатор – наличие на организирани от работодателя профилактични прегледи и предоставяне на допълнително здравно осигуряване за сметка на работодателя. 56,5 %от работниците средно за страната, потвърждават, че през последните 12 месеца работодателят им е организирал профилактични прегледи за тях. Далите положителен отговор на въпроса за предоставянето на допълнително здравно осигуряване за сметка на работодателя са 29,6%.

Мнението на работодателяте за предоставянето на допълнително здравно осигуряване за тяхна сметка съвпада точно с оценката на работниците, докато значително повече от последните - 70,5% от работодателяте декларират, че са осигурили профилактичен медицински преглед за своя персонал. За икономическата дейност C25 79,7% от работодателяте осигуряват профилактични прегледи на работещите. Сравнението за C25 и общия брой, съгласно данните от Националното изследване (2012) е показан на фиг. 40.

74) Декларации по чл.15 от ЗЗБР за 2011

ФИГУРА 39 ДЯЛ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА С ПРОВЕДЕНИ ПРЕДВАРИТЕЛНИ И ПЕРИОДИЧНИ МЕДИЦИНСКИ ПРЕГЛЕДИ, ЗА 2011 Г, ОТ ОБЩИЯ БРОЙ ПРЕДПРИЯТИЯ



Работниците имат достатъчно съзнание за важността на профилактиката и периодичните медицински прегледи. За 4/5 от работниците е много важно и важно работодателят да осигурява ежегодно такива прегледи. Все пак не е малък дялът на тези – около 15%, които са безразлични към подобна отговорност на работодателя към тяхното здраве, а почти 4% споделят, че това за тях изобщо не е важно.

Отрасловият срез по отношение на фирмената ангажираност за осигуряване на профилактични прегледи, както и на допълнително здравно осигуряване показва определени зависимости, които са уловени и от предишните изследвания. Отраслите, в които поради естеството на работа има повече рискови фактори за БЗР и съответно има повече задължителни изисквания в нормативната уредба относно системите за безопасност и мерки за предпазване от рисковите фактори на средата, са и отраслите, представени в по-силна степен по индикатора „организиране на профилактични прегледи”. Обхватът на медицинското наблюдение се определя от органите по трудова медицина на базата на идентифицираните опасности и тежестта на оценените рискове.

За С25 е показан в табл.79 броят работещи в предприятия с различна големина, които са обхванати от медицинско наблюдение в зависимост от значимите рискове.

ТАБЛИЦА 79 БРОЙ РАБОТЕЩИ, КОИТО СА ОБХВНАТИ ОТ МЕДИЦИНАСКО НАБЛЮДЕНИЕ В ЗАВИСИМОСТ ОТ ЗНАЧИМИТЕ РИСКОВЕ

Наблюдение	Брой работещи с осигурено здравно наблюдение и профилактично изследване с големина			
	до 9 души	от 9-49	от 50-249	над 250
Аудиометрично изследване	725	2539	2304	2110
Оценка на зрението	197	657	1071	2528
Наблюдение поради излагане на вибрации	116	254	34	52

В табл.80 са показани броят на предприятията с проведени предварителни и периодични медицински прегледи:

ТАБЛИЦА 80 БРОЙ ПРЕДПРИЯТИЯ С ПРОВЕДЕНИ ПРЕДВАРИТЕЛНИ И ПЕРИОДИЧНИ МЕДИЦИНСКИ ПРЕГЛЕДИ

Наблюдение	Брой предприятия с големина			
	до 9 души	от 9-49	от 50-249	над 250
Предварителни и периодични медицински прегледи	1375	631	160	18
Дял от общия брой предприятия в С25, %	73,6	87,6	90,4	90

От таблицата се вижда, че в 90% от средните и големи предприятия в дейност С25 се осигуряват предварителни и периодични медицински прегледи. Сравнително високият процент работодатели, от малките (с персонал до 9 и до 50) показва, че в тази област медицинското наблюдение обхваща значително по-голяма част от заетите, отколкото е средния показател за страната. От друга страна данните показват, че в средните и големи предприятия се обръща по-голямо внимание на предварителните и периодични медицински прегледи.

В 78,1% от предприятията се извършва системен лабораторен контрол на факторите на работната среда и електрообезопасването, което също е елемент от политиките за създаване на условия за БЗР на работното място.

7.2.8. ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ В РАБОТАТА

Информационните технологии навлизат в работата и ежедневието на всички нас с все по-ускоряващ се темп. Това е глобална тенденция.

Представа за наситеността на основната работа на наетите с компютри и базирани на тях информационни средства и канали за общуване получаваме от отговорите на работниците за това в каква степен компютъризацията е част от основната им работа.

Сравнение за състоянието в икономическата дейност и резултатите от последните изследвания (Националното изследване на условията на труд в България - 2012), е показано с данните от табл.81:

ТАБЛИЦА 81 СТЕПЕН НА ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИКТ В РАБОТАТА НА НАЕТИТЕ ЛИЦА

Включва ли работата:		През цялото време	Почти през цялото време	По-малко от половината време	Почти никога	Никога
Работа с компютри: PCs, мрежа, електронно- изчислителни машини	Националното изследване на условията на труд в България - 2012	25,6	16,1	10,2	10,2	31,4
	Икономическа дейност C25	11,3	10,1	13,5	19,8	44,2
Използване на Интернет/електронна поща за служебни цели	Националното изследване на условията на труд в България - 2012	22,2	16,0	11,4	10,1	34,7
	Икономическа дейност C25	17,6	6,2	5,1	25,4	38,1

- За повече от половината от работещите компютъризацията е факт в една или друга степен: 1/5 от тях през цялото си работно време използват информационни технологии – компютър, интернет, електронна поща, за около 1/10 – през по-голямата част от работното време. толкова е делът на тези, чиято основна работа е компютъризирана всекидневно в рамките до половината работно време.

- Националното изследване на условията на труд в България (2012) също констатира, че за около половината от наетите работата с компютри,

Интернет и електронна поща е ежедневие. Данните от това изследване насочват към структурни размествания по отношение на честотата на ползване на информационни технологии в рамките на работното време. Наблюдава се по-значително намаляване на дела на работниците, които никога не използват информационни технологии на основната си работа – при Националното изследване на условията на труд в България -2012 стойностите са съответно 36.7 (работа с компютри) и 45.6 (интернет, електронна поща). За част от хората, които са започнали да използват информационни технологии на основната си работа поне през половината си работно време това е по-силно изразена промяна.

По данни от изследването „Качеството на живот и здравословните и безопасни условия на труд“ (2005), нивото на използване на информационните технологии към 2005 г. изостава от европейското равнище, те все още са слабо внедрени и се използват по-рядко отколкото в страните от ЕС-15. Данните тогава сочат, че относителният дял на постоянно работещите с компютри у нас е 12,6% (при 31% в ЕС-15).

Характерът на работата в икономическата дейност С25 показва, че не се налага честото използване на компютри и технологии като интернет от преобладаващата част от работещите.

- Възрастта и образованието влияят за превръщането на компютъра в перманентен елемент от работната среда на съвременния човек. По-високото образование и по-ниската възраст е ресурс за заемане на позиции и извършване на дейности, изискващи работа с компютри.

Бързият темп на компютъризация на работата във фирмите налага своевременно реагиране от страна на мениджмънта за обучение на работниците за адаптиране към предизвикателствата свързани с навлизането на информационните технологии в ежедневната работа. От всички обучения през последните 12 месеца във фирмите от С25, 13,5% са курсове по компютърна грамотност.

7.2.9. РАБОТА С ВЪНШНИ ЗА ПРЕДПРИЯТИЕТО ЛИЦА

Работата с външни за предприятието или фирмата лица като клиенти е един от възможните фактори за стрес на работното място. Интересно е този фактор да се изследва от гледна точка на това доколко оказва влияние върху темповете на работа и интензивността на трудовия процес на заетите. Практиката в тази икономическа дейност показва, че работещите в нея не са ангажирани през по-голяма част от времето почти никак с работа директно с хора, които не са служители на фирмата. Много малка част от работниците и служителите във фирмите са ангажирани частично с работа с външни за фирмата лица. Следователно този фактор не може да оказва влияние на стреса, темпото на работа и общата интензивност на работния процес.

7.2.10. САМОСТОЯТЕЛНОСТ И КОНТРОЛ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОСНОВНИТЕ ТРУДОВИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ

Самостоятелността и контролът при изпълнението на основните трудови задължения, или степента, до която работниците могат да решават по своя преценка как да извършват работата си, като елемент от цялостната организация на работния процес са изследвани чрез комплекс от основни индикатори, включващ: възможност за избор на реда на изпълнение на задачите в процеса на работа; възможност за избор на методите на работа; възможност за избор на темпото на работния процес; и възможност за избор на размера на извършваната работа.

Най-вероятно в сектора съществуват различни типове организация на труда и технологични решения, но очевидно доминираща е традиционната организация на труда. Това води и до разликата в степента на автономия на работещите. Над половината от интервюираните работещи могат да избират реда за изпълнение на задачите и темпото на работа. По-малко от половината интервюирани могат да променят методите или обема на работа. За 79,2% ежедневните задачи работата им включват точни стандарти за качество. Сред основните индикатори, характеризиращи възможността за самостоятелност и контрол при изпълнението на основните трудови задължения прави впечатление, че възможност за най-голяма самостоятелност са заявили работниците и при служителите при определяне на темповете на работа – повече от половината от тях твърдят, че могат самостоятелно да избират и променят темпото на работа, срещу 20,4%, които заявяват, че нямат такава възможност.

Според работодателите, повече от половината от тях смятат, че работниците и служителите в техните фирми могат в най-висока степен да променят темповете на работа, което е доста близко до мнението на работниците и служителите относно този показател. По отношение на останалите индикатори за самостоятелност и контрол на

работниците и служителите при изпълнението на трудовите им възнаграждения мнението на работодателите е категорично и много различно от това на работниците и служителите: работниците и служителите нямат особено големи възможности да влияят върху реда и изпълнението на задачите.

Тези данни предполагат налагането от страна на работодателите на модел на организация на трудовия процес, характеризиращ се с централизирана организация на работата. Вероятно този модел на работа не създава психологически и здравословен комфорт за работниците и служителите.

Възможността за подбор на хората, с които се работи в екип, като допълнителен показател за наличието на самостоятелност и контрол в работата е ограничен в значителна степен по обективни външни причини и необходимостта от специфични умения и квалификации в икономическия дейност.

Независимо от всичко това обаче моделът на организация на работата в екип показва преобладаване на йерархичността в отношенията и сравнително ниска степен на автономност на работниците и служителите, доколкото повече от половината от тях декларират, че решението за редуване на задачите между членовете на екипа, когато работата го налага, се взема от началника.

Подобно на работниците, около една трета от работодателите са заявили, че членове на екипа могат да влияят върху избора на хората, с които работят.

Оперативната трудова свобода на работниците и служителите, която те демонстрират в процеса на работата си, се осъзнава от повечето работодатели и те я признават като начин работникът или служителят да се справя по-ефективно със задълженията си и да изпитва психологически и интелектуален комфорт от работата си.

Възможността за самостоятелно определяне на режима на работа и почивка като друг допълнителен индикатор за наличието на самостоятелност и контрол в работата е изследвана чрез проведената анкета от ББКМ - ЕСИ Безопасност и здраве при работа в бранш машиностроене”, януари, 2013. Сред резултатите от анкетата са и данни, че 11.1% от анкетираните смята, че участват пряко в структурата на фирмата при определяне на работното време. Сравнително високата степен на информираност за законите и подзаконовите нормативни актове, преопределя, че над 2/3 от работещите смятат, че регламентирането на режима на труд и почивка се съобразява със законовите изисквания.

Много по-голяма свобода имат работниците и служителите да решават кога да си вземат отпуск или свободни дни – 3/4 от работодателите посочват, че работниците и служителите са свободни сами да решават кога да си вземат отпуск или свободни дни (отговори: почти винаги, често, понякога).

Основните характеристики на работата, които създават предпоставки или обратното, ограничават възможността за самостоятелност и контрол при изпълнението

на трудовите задължения са анализирани чрез подиндикаторите: необходимост от спазване на точни стандарти за качество в процеса на работа; наличие на монотонни задачи; наличие на комплексни задачи.

Необходимостта от спазване на точни стандарти за качество в процеса на работата отбелязват 79,2% от анкетираните. За наличие на монотонни задачи при изпълнението на трудовите задължения свидетелстват под 1/5 от анкетираните работещи. За зависимост на работния процес от работата на колеги свидетелстват повече от половината от работниците и служителите и от работодателите.

Изводът, който се очертава е, че необходимостта от спазване на точни стандарти за качество в процеса на работата, зависимостта на работния процес от работата на колеги са факторите, които ограничават възможността за самостоятелност и контрол при изпълнението на трудовите задължения. В същото време наличието на комплексни задачи в работата и възможността за научаване на нови неща в процеса на работа се оказват факторите, които стимулират самостоятелността и контрола при изпълнението на трудовите задължения. От друга страна, макар монотонността на работата да предполага ограничаване на възможностите за проява на самостоятелност и контрол в трудовия процес, резултатите от изследването показват, че тя реално не се проявява като такъв фактор. Същото се отнася и за фактора възможност всеки сам да оценява качеството на работата си, но в противоположния смисъл – по принцип възможността всеки сам да оценява качеството на работата си действа като стимулиращ фактор.

7.2.11. ИНФОРМИРАНЕ И КОНСУЛТИРАНЕ

Информирането и консултирането са особено важни елементи, отнасящи се до възприетия стил на управление на фирмата, от които зависи в много висока степен ефективното протичане на трудовия процес, адекватното включване на работниците и служителите в него и гарантиране спазването на изискванията за безопасност и здраве при работа. Във връзка с това при настоящото изследване факторите информиране и консултиране са изследвани в два основни аспекта:

Първо, от гледна точка на включването на работниците и служителите в различни форми на продължаващо обучение, имащо за цел подобряване и усъвършенстване на техните умения, необходими им при изпълнението на основната трудова дейност;

И второ, от гледна точка на тяхната информираност относно рисковете за здравето и съществуващите системи за сигурност и безопасност при изпълнението на трудовата дейност, което е предпоставка за по-ефективна превенция на съществуващите рискове и създаване на по-безопасни и здравословни условия на труд.

Данните от изследването („ЕСИ Безопасност и здраве при работа в бранш машиностроене“, януари, 2013) показват, че най-разпространената форма на продължаващо обучение, през която са преминали работниците и служителите е обучението в процеса на работа, което се осъществява с помощта на колеги и началници. На второ място по разпространение се оказват някои други форми на обучение на работното място като самообучение, обучение он лайн и т.н. Едва на трето място е обучението платено и осигурено от работодателя. Най-малко са работниците и служителите, които сами са платили за своето обучение – 7,5%.

Изследването показва най-висок процент анкетираните (79%), посочили през последните 12 месеца провеждането на обучения за пряко свързаните с работата умения и знания; 42% поставят на следващо място по честота езиковите обучения, 13,5% - компютърна грамотност, 30,1% - курсове за други ключови компетентности.

Най-вероятно в сектора съществуват различни типове организация на труда и технологични решения, но очевидно доминираща е традиционната организация на труда. Това води и до разликата в степента на автономия на работещите. Над половината от интервюираните работещи могат да избират реда за изпълнение на задачите и темпото на работа. По-малко от половината интервюирани могат да променят методите или обема на работа. За 79,2% ежедневните задачи при работата им включват точни стандарти. В същото време за част от работещите ежедневната работа е свързана с монотонни, еднообразни задачи.

Под една пета от работниците научават нови неща в работата си.

Дали обучението, през което са преминали работниците и служителите съответства на реалните им потребности от обучение, за да могат да изпълняват

ефективно своите задължения и прави ли се подобна оценка на потребностите във фирмите? Голямото мнозинство работещи смятат, че няма нужда от допълнителни обучения (94,9%)¹⁰⁾. Над 80% от работодателите посочват, че работниците и служителите в тяхната фирма имат възможност да ползват платен отпуск за обучение.

Що се отнася до втория аспект на информираността, касаещ рисковете за здравето и съществуващите системи за сигурност и безопасност във фирмите, в почти всички от изследваните фирми в икономическата дейност С25 има разработена политика по БЗР. За повече от половината (54,1%) това е част от програма/стратегия за развитие на фирмата, за 21,6% като самостоятелен документ, за 8,1% в рамките на OHSAS. Едва в 10,8% от компаниите няма разработена такава политика.

Мнозинството от интервюираните работници се чувстват много добре (27,6%) или добре информирани (64,5%) относно рисковете за здравето в работата.

Подобни са и оценките на интервюираните мениджъри. Според 19,4% от тях работещите са много добре запознати политиката по БЗР, а 69,4% - добре запознати. Под 10% смятат, че служителите им не са много запознати или изобщо не са запознати. Основната форма за запознаване на работещите с политиката по БЗР са⁷⁵⁾ инструктажите, следвани от вътрешнофирмени обучения, обучения от външни организации или използването на нагледни материали.

ТАБЛИЦА 82

Сборът от процентите надвишава 100, тъй като са давани повече от 1 отговора ¹⁰⁾		Отговори		Процент от общите случаи
		БРОЙ	Процент	
Какви форми за запознаване с БЗУТ	Инструктажи	34	37,8%	94,4%
	вътрешнофирмени обучения	21	23,3%	58,3%
	обучения от външни организации	23	25,6%	63,9%
	листовки, плакати и др. материали	11	12,2%	30,6%
	Друго	1	1,1%	2,8%
Общо		90	100,0%	250,0%

В същото време според 97,3% от интервюираните мениджъри работещите познават задълженията си по БЗР, включени в длъжностните им характеристики.

⁷⁶⁾ЕСИ Безопасност и здраве при работа в бранш машиностроене”, януари, 2013, ББКМ

Показател за ангажираността на работодателите и стремежът им за постигане на висока степен на информираност на работниците и служителите за безопасността и сигурността при работа, според Националното изследване (2012) е фактът, че 76,8% от работодателите участват персонално и пряко в подготовката на програма за ограничаване на оценените рискове в процеса на труда; 71,5% вземат непосредствено участие в обучението по безопасност и здраве при работа; 65,7% участват при разглеждане на анализите на здравното състояние; а 61,4% се включват в работата на Комитет (КУТ) или Група по условия на труда (ГУТ).

За икономическата дейност С25 ангажираността на работодателите, според анкетата на ББКМ - „ЕСИ Безопасност и здраве при работа в бранш машиностроене, януари, 2013” показва данните, представени в табл. 83:

ТАБЛИЦА 83

Пряко участие на мениджърите на фирмата в:	Валиден процент от общия брой анкетирани мениджъри
КУТ/ГУТ	89,5
обучение по БЗР	7,9
разглеждане на анализите на здравното състояние	2,6
договаряне размера на заплащане	97,2
определяне на работното време	88,9
определяне графика на отпуски	100,0
организиране на обучение и курсове за квалификация	94,1

В икономическа дейност С25, съотношението на фирмите с изградени КУТ и ГУТ спрямо общия брой предприятия по големина е показано по-долу в табл 84:

ТАБЛИЦА 84

Големина на предприятието	до 9 души	от 10 до 49	от 50 до 249	над 250 души
Брой предприятия с учреден КУТ	26 (1,65%)	36 (5%)	147 (83,1%)	17 (85%)
Брой предприятия с учреден ГУТ	757 (48,2%)	613 (85%)	16 (9,03%)	-

Над 85% от работодателите в икономическата дейност при 86% средно за страната (съгласно данните от Националното проучване, 2012) са уверени, че работниците и служителите в тяхната фирма са запознати с политиката по безопасни и здравословни условия на труд. Като най-често използвани форми за запознаване на наетите лица с политиката по безопасни и здравословни условия на труд работодателите посочват: изготвяне на писмени инструкции и заповеди; провеждане на инструктажи, които могат да бъдат периодични, ежемесечни, ежедневни, встъпителни, индивидуални, групови и т.н. опреснителни курсове, беседи, обучения – запознаване с ЗБУТ, запознаване с условията на работа и т.н.

Изследваните фирми от секторасе информират за новостите в областта на нормативната уредба за БЗР основно от Държавен вестник, от специализирани издания, от интернет сайтове и от ББКМ, както е показано в табл. 85:

ТАБЛИЦА 85

		Отговори	
		БРОЙ	Процент
как се информирате	Държавен вестник (ДВ)	27	32,5%
	спец.издателство	21	25,3%
	ИТ	11	13,3%
	браншовата камара по машиностроене	11	13,3%
	от колеги	6	7,2%
	от консултантска фирма/счетоводството	4	4,8%
	Друго	3	3,6%
Общо		83	100,0%

Според анкетираните предприятия от С25 е трудно да се прецени дали има аспекти от БЗР, които не са регулирани от съществуващото законодателство или няма

такива аспекти. Посочени са ограничен брой примери, например, че в някои случаи „СТМ изпълнява абсолютно формално задълженията си, претупва нещата на конвейер, на практика целта е само да се вземат едни пари” или „че човек с трайни увреждания може неволно да създаде предпоставки за трудова злополука или промишлена авария”.

Данните от проучването в 19 фирми от С25 и 20 от дейност С25 дали работещите познават задълженията си по БЗР, включени в длъжностните характеристики, са показани в табл. 86:

ТАБЛИЦА 86

		Честота	Процент	Валиден процент	Кумулативен процент
Валидни	да	36	94,7	97,3	97,3
	не са включени	1	2,6	2,7	100,0
	Общо	37	97,4	100,0	
Не отговорили		1	2,6		
Общо		38	100,0		

Експертите правят и някои предложение за по-добро спазване на изискванията относно БЗР. Според тези предложения е „важно да се да се спазват изискванията за БЗР професионално наистина, а не формално”.

Интервюираните мениджъри предлагат различни идеи, които да подобрят БЗР. За някои е важна формата и характера на инструктажите, например да има визуализация на инструктажите (например с видеоклипове), или да се използват листовки за онагледяване. Говори се за необходимостта от повече обучения, които са подходящи. Интервюираните цитират и конкретни нормативни актове – например „Наредба РД 07-2/2009 е добре разписана, но трябва да се изпълнява съвестно, а не формално”.

ББКМ е посочена като един от важните източници за информиране на фирмите за БЗР. Според почти две трети от интервюираните ще бъде полезно, ако камарата разработи ръководство за БЗР и кодекс за добра практика.

7.2.12. ДИСКРИМИНАЦИЯ И НАСИЛИЕ

Въпросът за дискриминацията и насилието на работното място се разглежда като елемент на работната среда, чието съществуване представлява сериозна пречка пред постигането на здравословни и безопасни условия на труд, поради факта, че хората, подложени на дискриминация и насилие обикновено се сблъскват с тежки психологически и здравословни проблеми.

Случаите на дискриминацията на работното място в икономическата дейност са пренебрежимо ниски, тъй като определящ фактор в отношенията са квалификацията и опитът. Подобно мнение споделят както работодателите, така и работещите. По принцип дискриминацията е труден за идентифициране феномен, поради притеснението да признават открито случаите.

Наличието на насилие на работното място е изследвано в рамките на анкетата - „ЕСИ- Безопасност и здраве при работа в бранш машиностроене, м.януари 2013” чрез анализ, данните за който са показани в таблиците за 5 специфични индикатора: физическо насилие; матретиране/тормоз; словесна обида; заплахи и унизително поведение; сексуален тормоз, данните за който са показани в таблиците:

Таблица 87 ОБЕКТ НА ФИЗИЧЕСКО НАСИЛИЕ

		Валиден процент
Валидни	да	1,3
	не	98,7
	Общо	100,0

Таблица 88 МАТРЕТИРАНЕ/ТОРМОЗ

		Валиден процент
Валидни	не	100,0
	Общо	100

Таблица 89 СЛОВЕСНА ОБИДА

		Валиден процент
Валидни	да	2,7
	не	97,3
	Общо	100,0

Таблица 90 ЗАПЛАХИ И УНИЗИТЕЛНО ПОВЕДЕНИЕ

		Валиден процент
Валидни	да	5,3
	не	94,7
	Общо	100,0

Таблица 91 СЕКСУАЛЕН ТОРМОЗ

		Валиден процент
Валидни	не	100,0
Общо		

За сравнение, според резултатите от Националното изследване (2012), 3,3% от работодателите говорят за заплахи за физическо насилие на работното място; 1,4% потвърждават за наличие на физическо насилие от страна на колеги; 2,8% - за физическо насилие от други хора; 1,9% споменават малтретиране и тормоз на работното място; и 1,4% твърдят, че има нежелано сексуално ухажване.

2,1% от работниците и служителите също твърдят, че съществуват заплахи за физическо насилие на работното място; 0,2% от тях говорят за насилие от страна на колеги; 1% - за физическо насилие от други хора; 0,3% - потвърждават наличието на малтретиране и тормоз на работното място; а 2,7% говорят за нежелано сексуално ухажване.

Както става ясно, най-разпространената форма на насилие на работното място според работодателите е заплахата за физическо насилие, докато най-разпространената форма на насилие на работното място според работниците и служителите е нежеланото сексуално ухажване.

Но така или иначе, като цяло резултатите от изследването показват изключително ниски стойности на насилие и дискриминация на работното място както в икономическа дейност C25, така и в страната. Общото заключение, което се налага е, че дискриминацията и насилието не са типични за състоянието на работната среда.

7.2.13. РАБОТА И ЗДРАВЕ

Когато се коментира темата работа и здраве и въздействието на работата върху здравословното състояние, винаги трябва да се има предвид, че връзката работа – здраве е двустранна – от една страна, здравословният статус на работника оказва влияние върху неговата ефективност при изпълнението на трудовите му задължения; от друга страна, характерът на извършваната работа влияе силно върху здравословното състояние на работника и може сериозно да го влоши, с което да се отрази негативно отново върху ефективността на извършваната трудова дейност. Безспорно е, че здравословното състояние на работниците и служителите е зависимо от много фактори, работата е само един от тях, но в същото време е много значим фактор, доколкото влиянието ѝ върху здравето може да бъде изключително силно.

В изследването се подлага на анализ въздействието на работата върху здравето на наетите чрез съпоставка на субективното мнение на работещите за това в каква степен тяхната работа влияе върху здравословното им състояние и реалните отсъствия от работа през последната една година на работниците и служителите по здравословни причини и в частност, когато тези причини са свързани с трудова злополука или проблеми, причинени от работата.

Резултатите от изследването показват, че повече от една трета от анкетираните работници и служители (над 35%) смятат, че тяхната работа оказва влияние върху здравето им. До подобни изводи достига Националното изследване на условията на труд в България (2012) – 43% от анкетираните според техните данни смятат, че работата влияе на здравето им.

В какво конкретно се изразява това влияние: над 5% от работниците и служителите посочват, че имат проблеми със слуха под влияние на своята работа; над 10% имат проблеми със зрението; около 1/3 от извършващи физически работи и преместване на тежести - мускулни болки в раменете, врата и крайниците; над ¼ от заетите в С25 изпитват стрес.

Както се вижда, негативното въздействие на работата върху здравето в някои отношения е доста сериозно – широко разпространени са такива вредни последствия от работата като: обща умора; проблеми със слуха; стрес; мускулни болки; проблеми със зрението; наранявания и др.. Доста по-слабо разпространени са такива негативни последствия като: проблеми с кожата; болки в стомаха; дихателни проблеми.

Резултатите, до които достига Националното изследване на условията на труд в България (2012), са сходни – по техни данни около една трета от респондентите имат проблеми със зрението, болки в гърба, главоболие и мускулни болки; 40% се оплакват от стрес; повече от 60% – от обща умора; а между 20 и 26% – от проблеми със съня, тревога и раздразнение.

До голяма степен реална представа за степента на негативно въздействие на извършваната работа върху здравето на наетите дават резултатите от изследването, които показват колко пъти през последната една година на работниците и служителите им се е налагало да отсъстват от работа поради здравословен проблем и по-конкретно поради трудова злополука или здравословни проблеми, причинени от работата (макар, че тук трябва да се има предвид факта, че не винаги при наличие на здравословен проблем, независимо дали е причинен от работата или не, работниците си вземат отпуск по болест, т.е. отсъстват от работа). За отсъствие от работата поради здравословни проблеми през последната една година свидетелстват 36,3% от работещите. В 56,8% от фирмите в С25 не е имало инциденти през последните 12 месеца, но в останалите ситуацията е следната : в 18,8% е имало 1 инцидент, в 13,5% два и в 8,1% - три инцидента. Основните причини за тези инциденти са били невниманието на служителите и необезопасени обекти.

Съответно компаниите са реагирали при нарушаване на изискванията за БЗР най-често с допълнителни инструктажи (44%), дисциплинарни мерки (18,5%) или разследване на инцидента и санкции. Това, което прави впечатление, е че само една фирма посочва превантивни мерки за предотвратяване на инциденти.

Както се вижда делът на делът на трудовите злополуки е сравнително нисък, може да се приеме за по-висок делът на работниците със здравословни проблеми, причинени от работата.

В опит да се компенсират вредните и нездравословни условия на труд във фирмите се разработват системи за управление на безопасността на труда и здраве при работа. Според резултатите от Националното изследване на условията на труд в България (2012) този процент е 90% от анкетираните посочват наличие на система за управление в техните фирми, а 86,3% от работодателите говорят за разработена политика по безопасни и здравословни условия на труд в техните фирми; за наличие на Правилник за вътрешния трудов ред със задължения по безопасни и здравословни условия на труд посочват 94,3% от работодателите; за разписване в длъжностните характеристики на наетите лица на задълженията по безопасни и здравословни условия на труд (посочено от 88,3% от работодателите); за издаване на заповеди за определяне на длъжностно лице по безопасност и здраве при работа (посочено от 88,4% от работодателите).

В 74 фирми от С25, или 2,97% от всички в икономическата дейност, са въведени и сертифицирани системи за управление на ЗБР съгласно изискванията на OHSAS 18001. Системата за управление на ЗБР са въведени основно след 2008 г. След въвеждането им в над половината фирми са регистрирани положителни ефекти за намаляване на професионалните рискове. Все пак е обезпокоително, че в 44% от случаите, в които са въведени такива системи няма констатирани ползи. В 58,8% от случаите има положителни ефекти за намаляване на загубеното работно време, а в 37,5% за намаляване на напускащите

Други опити за справяне с последствията от вредните въздействия на работния процес върху здравето на работниците и служителите са: организиране на профилактични прегледи в работата, безплатна предпазна храна, осигуряване на медицински пунктове или медицинско обслужване на място.

7.2.14. УДОВЛЕТВОРЕНОСТ ОТ УСЛОВИЯТА НА ТРУД

Удовлетвореността от условията на труд е много важен фактор за психологическия и здравословен комфорт на работното място и предпоставка за ефективно изпълнение на трудовите задължения от страна на работниците и служителите.

Резултатите от изследването показват една доста висока удовлетвореност на работниците и служителите от условията на труд – 71,4% (при 87,4% средно за страната) от тях са удовлетворени като цяло от условията си на работа (сумата от отговори „много удовлетворен“ и „удовлетворен“). Неудовлетворените изобщо са 3,9%, а не особено удовлетворените – 24,7%. *Виж Таблица 6:*

Резултатите от Националното изследване на условията на труд в България (2012) бележат същата тенденция на висока степен на удовлетвореност от условията на труд (24,7% - много удовлетворени; 62,7% - удовлетворени; 11,6% - не много удовлетворени; и 1,1% - изобщо не удовлетворени).

Сравняването на резултатите показва, че в С25 процентът на «удовлетворените» е значително по-малък от показаното средно за страната при националното изследване. Също така е значително по-висок дялът на «изобщо неудовлетворените» в икономическа дейност С25, в сравнение с дела, установен от националното изследване.

Удовлетвореността от условията на труд е много важен фактор за психологически и здравословен комфорт на работното място и предпоставка за ефективно изпълнение на трудовите задължения от страна на работниците и служителите.

Резултатите от изследването показват една доста висока удовлетвореност на работниците и служителите от условията на труд – 71,4% (при 87,4% средно за страната) от тях са удовлетворени като цяло от условията си на работа (сумата от отговори „много удовлетворен“ и „удовлетворен“). Неудовлетворените изобщо са 3,9%, а не особено удовлетворените – 24,7%.

Резултатите от Националното изследване на условията на труд в България (2012) бележат същата тенденция на висока степен на удовлетвореност от условията на труд (24,7% - много удовлетворени; 62,7% - удовлетворени; 11,6% - не много удовлетворени; и 1,1% - изобщо не удовлетворени).

Сравняването на резултатите показва, че в С25 процентът на «удовлетворените» е значително по-малък от показаното средно за страната при националното изследване. Също така е значително по-висок дялът на «изобщо неудовлетворените» в икономическа дейност С25, в сравнение с дела, установен от националното изследване.

Таблица 92 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА НАЕТИТЕ ЛИЦА СПОРЕД УДОВЛЕТВОРЕНОСТТА ИМ ОТ УСЛОВИЯТА НА ТРУД В %

Степен на удовлетвореност от условията на труд	Наетите лица
Много удовлетворен	10,4
Удовлетворен	61,0
Не особено удовлетворен	24,7
Изобщо не съм удовлетворен	3,9
Общо:	100 %

Според работниците условията, които трябва да са налице, за да съществува удовлетвореност от работата и на които те придават най-съществено значение за постигането на удовлетвореност от работата. Едни от най-важните фактори за наличието на удовлетвореност са: „сигурност в работата“, „работата ми да не уврежда здравето“, „повече време за семейството, приятелите и за развлечения“, „получаване на добавки към заплатата за вреден труд“ и „получаване на повече пари, дори ако това е свързано с рискове за моето здраве или ограничаване на свободното ми време.“

Както се вижда най-висока е удовлетвореността на работниците и служителите от това, че имат приятели в работата си; от това, че имат възможност да се занимават с това, в което са най-добри; че се чувстват точно на мястото си; и от това, че вършат полезна работа. Сравнително висока е удовлетвореността им от възможностите, които работата предлага за учене и израстване (около половината изследвани лица са на това мнение). И относително най-ниска е удовлетвореността на работниците и служителите от заплащането и от перспективите, които работата предлага за развитие в кариерата. Във връзка с това трябва да отбележим, че една четвърт от работниците и служителите (25,8%) се опасяват, че могат да загубят работата си през следващите 6 месеца (отговори „напълно съгласен“ и „съгласен“).

3,6% от анкетираните смятат, че условията на труд се влошават.

Сред условията, гарантиращи удовлетвореност на заетите от работата, работодателите подобно на работниците и служителите извеждат на първо място: „да се чувстват сигурни по време на работа“ и „работата да не уврежда здравето им“. На второ място по значимост работодателите, отново подобно на работниците и служителите, поставят „да имат приятелски отношения с колегите“, „да имат повече време за семейството, приятелите и за развлечения“, „да могат да растат в кариерата“, „да

научават нови неща по време на работа“, „осигуряване на профилактични прегледи всяка година“, „да получават повече пари, дори това да е свързано с рискове за здравето или ограничаване на свободното време“.

7.2.15. РАБОТА И ИЗВЪН ТРУДОВ ЖИВОТ

Съотношението работа – извън трудов живот се анализира в настоящото изследване от гледна точка на възможностите за постигане на удовлетворителен баланс между тях, който би благоприятствал ефективната трудова дейност на работното място, намалява стреса за заетите и по този начин ограничава заплахите за здравето и безопасността им.

Съотношението работа – извън трудов живот е изследвано чрез оценка на степента на съвместимост на работния график с личния живот, с живота извън работа на работниците и служителите и изразява общата удовлетвореност от работното време като един най-общ показател за характера на връзката трудова дейност – извън трудов живот. В рамките на тази група е изследван индикатор: „удобство на работното време за семейните и други ангажменти извън работата“.

18,2% от анкетираните считат, че работното време е «много удобно»; 62,3% - го намират за «удобно», 15,6% - «не много удобно» и 3,9% - оценяват работното време като «изобщо неудобно»,

Според данните от изследването за Профил по БЗР на национално ниво, за 81,9% от работниците и служителите работното време е удобно за семейните и другите им ангажменти извън работата (59,8% отговори „удобно“ и 22,1% отговори „много удобно“). Все пак факт е, че за около една шеста от работниците и служителите (16,2%) работното време не е много удобно за ангажиментите им извън работата, а за 1,9% то изобщо не е удобно. Потвърждение и в известна степен обяснение на това мнение на работниците и служителите са отговорите им на въпроса колко често през последната една година се е случвало работодателят или началникът им да ги потърси по телефона или по електронната поща извън работното им време по служебни въпроси. Хората които посочват, че това се случва всеки ден, веднъж седмично или няколко пъти месечно са общо 18,9% (2,2% отговори „всеки ден“; 6,5% - „веднъж седмично“ и 10,2% - „няколко пъти месечно“), почти толкова колкото са и хората, които казват, че работното им време не е много удобно или изобщо не е удобно за задълженията им извън работа. Много близко до мнението на работниците е и мнението на работодателите – 75,7% от които смятат, че работното време във фирмата е удобно за семейните и другите извън трудови ангажменти на заетите лица. Тези, които смятат, че то не е удобно са само 3,7%.

Като цяло може да се каже, че удовлетвореността от работното време е на достатъчно високо ниво и задава добри предпоставки за възможността за постигане на баланс в отношението трудов – извън трудов живот.

Ето как стоят нещата от другата страна на везните – ангажиментите извън работата – и превръщат ли се те в причина за прекомерна натовареност в свободното от служебни ангажименти време и в пречка за адекватното изпълнение на трудовите задължения на работното място:

- Наетите лица отделят най-много от свободното си от работа време за домакинска работа и готвене;
- На второ място в скалата от ангажименти в свободното от работа време се подреждат грижите за или обучението на децата;
- Третото място в скалата от ангажименти в извън работното време се заема от спортуване, културни и развлекателни дейности;
- Свободното време на работодателите и на наетите лица показва относително хомогенна структура – както едните, така и другите отделят най-много от свободното си от труд време за домакински задължения и готвене, за грижи по обучението на децата и за спорт и културни развлечения.

❖ Заключение

Чрез социологически и статистически методи - експертните оценки, анкетното допитване със самопопълване и др. е осигурена актуална информация за условията на труд, по показатели, както следва:

- Трудова заетост;
- Работно време;
- Отпуски и почивки;
- Рискове за здравето и безопасността на работещите: шум; вибрации; ниски и високи температури; химични и биологични агенти; прах; лъчения; стрес, ръчна работа с тежести; работа при болезнени пози, повтаряща се и монотонна работа;
- Осигуряване на работно и униформено облекло, и ЛПС;
- Медицинско обслужване, вкл. Предварителни и периодични медицински прегледи;
- Използване на информационните технологии в работата;
- Работа с външни за предприятието лица;
- Самостоятелност и контрол при изпълнение на основните трудови задължения;
- Информиране и консултиране;
- Дискриминация и насилие;
- Работа и здраве - въздействието на работата върху здравето на работещия;
- Удовлетвореност от условията на труд;
- Работа и извън трудов живот.

Изследването за целите на профила на условията на труд дават възможност за установяване състоянието на ниво ИД **„Производство на метални изделия, без машини и оборудване”**. Получените данни могат да се използват при разработване на стратегии и нормативни актове в изследваната област. Направен е сравнителен анализ на резултатите от изследването с предходни данни от съпоставими проучвания за условията на труд.

Изследваната икономическа дейност все още включва значими рискове за БЗР. Множество работни места са изложени на въздействието на вредни фактори – например силен шум, вибрации от машини, прах и т.н., а работата на част от заетите лица включва

болезнени или изморителни положения на тялото, носене на тежки товари, стоене прав и т.н. Условието на работното място все още не удовлетворяват напълно изискванията на работещите. Това показва, че все още условията на труд в бранша се нуждаят от подобряване и съществуват работни места с много рискове. В същото време психосоциалните рискове (стрес, баланс работа-професионален живот, тормоз или насилие на работното място) се засягат от малък брой респонденти, което би могло да означава, че за тях приоритет са физическите рискове, свързани със спецификите на дейността.

Във фирмите от икономическата дейност са формулирани конкретни политики по БЗР и са изградени структури за участие на работещите в БЗУТ – съответно КУТ и ГУТ. Оценката за информираността на компаниите и работещите е висока. В този смисъл не бива да се очаква, че дейностите към подобряване на информираността на компаниите и техния персонал ще доведат до значително подобряване на ситуацията с БЗР.

В същото време в компаниите се отчита, че не винаги работещите спазват разпоредбите по БЗУТ.

Процесът на сертифициране на системи за управление на ЗБР в бранша е бавен и значителна част от фирмите, които са сертифицирани, не виждат конкретни ползи от това. Може би това означава, че е важно да се насочи вниманието на фирмите към това как наистина могат да извлекат ползи от въвеждането на подобни системи, за да не се гледа на тях като на някаква формалност.

Раздел 8. ТРУДОВ ТРАВМАТИЗЪМ

8.1. БРОЙ ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ ПО ИКОНОМИЧЕСКА ДЕЙНОСТ – НИВО РАЗДЕЛ И ГРУПИ – КИД С28

В тази част на профила на икономическа дейност С28: "Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение" са представени данни за броя, разпределението, показателите за отчитане и характеристиките на трудовите злополуки за периода 2006 - 2010 г.

Съгласно Кодекса за задължителното обществено осигуряване, чл. 55, „трудова злополука е всяко внезапно увреждане на здравето станало по време и във връзка или по повод на извършваната работа, както и при всяка работа, извършена в интерес на предприятието, когато е причинило неработоспособност или смърт“. Трудова е и злополуката, станала с осигурен по чл. 4, ал. 1 и 2 от КЗОО по време на обичайния път при отиване или връщане от работното място до: основното място на живеене или до друго допълнително място на живеене с постоянен характер; мястото, където осигуреният обикновено се храни през работния ден; мястото за получаване на възнаграждение. Не е налице трудова злополука, когато пострадалият умишлено е увредил здравето си.

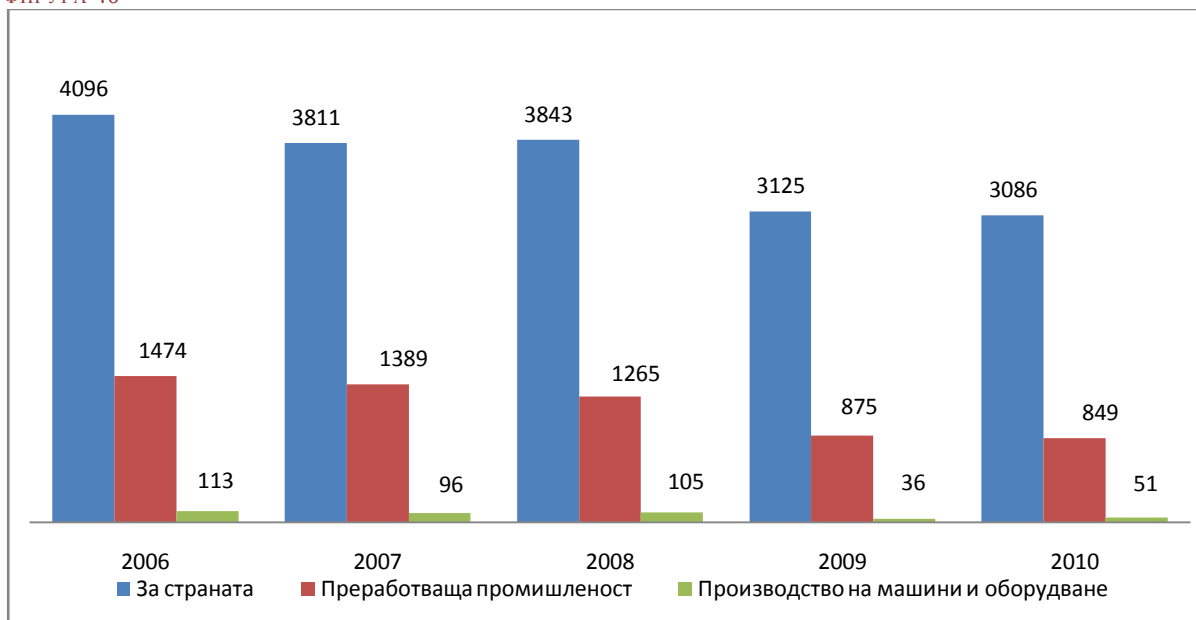
Данните, използвани в тази част на профила, са предоставени от Националния осигурителен институт (НОИ). Всички други използвани източници на данни са изрично посочени на съответното място в изложението.

8.1.1. БРОЙ И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТРУДОВИТЕ ЗЛОПОЛУКИ

През периода 2006 - 2010 г. е налице тенденция на намаляване броя на трудовите злополуки в страната, общо за преработващата промишленост и в машиностроителния сектор (дейност С28: "Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение", съгласно НКИД 2008). Отчетеният брой на трудовите злополуки в страната през 2010 г. по сравнение с 2006 г. е по-нисък с 25%, в преработващата промишленост - с 42%, в машиностроителния сектор - с 55%.

Всички данни, цитирани в настоящия раздел, са с източник Национален осигурителен институт.

ФИГУРА 40



Кризата, която започна в края на 2008 г. доведе до рязко ограничаване на производствената дейност в сектора и това създаде предпоставки за намаляване на броя на трудовите злополуки през 2009 и 2010 г. Броят на предприятията в сектора в края на 2010 г. е по-малък с 10% спрямо този в края на 2008 г. Спадът в обема на произведената продукция през 2010 г. по сравнение с 2008 г. е 23%. За същия период спадът в броя на заетите е 22%, като преобладаващата част от тях са нискоквалифицирани работници. През 2011 г. е налице слабо увеличение на броя на трудовите злополуки. Отчетеният брой трудови злополуки през 2011 г. е 55, в т.ч. по чл. 55 ал. 1 - 49 броя. За деветмесечието на 2012 г. са регистрирани 39 трудови злополуки¹.

През периода 2006 - 2010 г. в машиностроителния сектор са регистрирани общо 401 трудови злополуки, което представлява 2.2% от общия брой на трудовите злополуки в страната и 6.9% от общия брой на трудовите злополуки в преработващата

промишленост. Почти 90% от трудовите злополуки са регистрирани по чл. 55 ал. 1 от КСО. През 2008 г., когато е постигнат най-висок обем на производствената дейност и най-висока заетост в машиностроителните предприятия през последните 5 години, машиностроителният сектор заема трето място по брой на регистрирани трудови злополуки (105 злополуки) в преработващата промишленост (1265 злополуки) след секторите "Производство на метални изделия" - 175 злополуки и "Производство на хранителни продукти" - 159 злополуки¹. Това затвърждава констатациите, че от гледна точка на безопасност на труда, машиностроителното производство остава с висок риск.

Най-много злополуки са отчетени в подсекторите на машиностроенето С28.2: "Производство на други машини с общо предназначение" - 147 злополуки (36.7% от общия брой за периода 2006 - 2010 г.) и С28.1: "Производство на машини с общо предназначение" - 125 злополуки (31.2%).

ТАБЛИЦА 93

Брой трудови злополуки по подсектори	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение	28	113	109	96	94	105	80	36	30	51	45
Производство на машини с общо предназначение	28.1	36	34	33	33	30	26	9	5	17	13
Производство на други машини с общо предназначение	28.2	40	39	36	35	43	30	14	13	14	14
Производство на машини за селското и горското стопанство	28.3	2	2	2	2	2	2	3	3	1	0
Производство на обработващи машини	28.4	10	9	9	9	7	6	6	5	7	6
Производство на други машини със специално предназначение	28.9	25	25	16	15	23	16	4	4	12	12

В рамките на разглеждания период (2006 - 2010 г.) не се наблюдава тенденция на увеличаване на броя на злополуките довели до смърт или инвалидност. През всичките години тези случаи заемат неголям дял в общия брой за страната и преработващата промишленост.

ТАБЛИЦА 94

Трудови злополуки предизвикали смърт или инвалидност	2006	2007	2008	2009	2010
За страната					
смърт	169	179	180	118	109
инвалидност	81	76	103	97	66
Преработваща промишленост					
смърт	41	35	41	25	23
инвалидност	34	28	49	37	22
Производство на машини и оборудване (C28)					
смърт	2	0	3	2	1
инвалидност	3	3	3	1	2

ТАБЛИЦА 95

Трудови злополуки предизвикали инвалидност, брой	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
За страната		81	73	76	66	103	89	97	86	66	56
Преработваща промишленост	С	34	30	28	25	49	44	37	32	22	20
Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение	28	3	3	3	3	3	2	1	1	2	2
Производство на машини с общо предназначение	28.1							1	1		
Производство на други машини с общо предназначение	28.2	1	1	2	2	2	1			1	1
Производство на машини за селското и горското стопанство	28.3			1	1						
Производство на обработващи машини	28.4	2	2							1	1
Производство на други машини със специално предназначение	28.9					1	1				

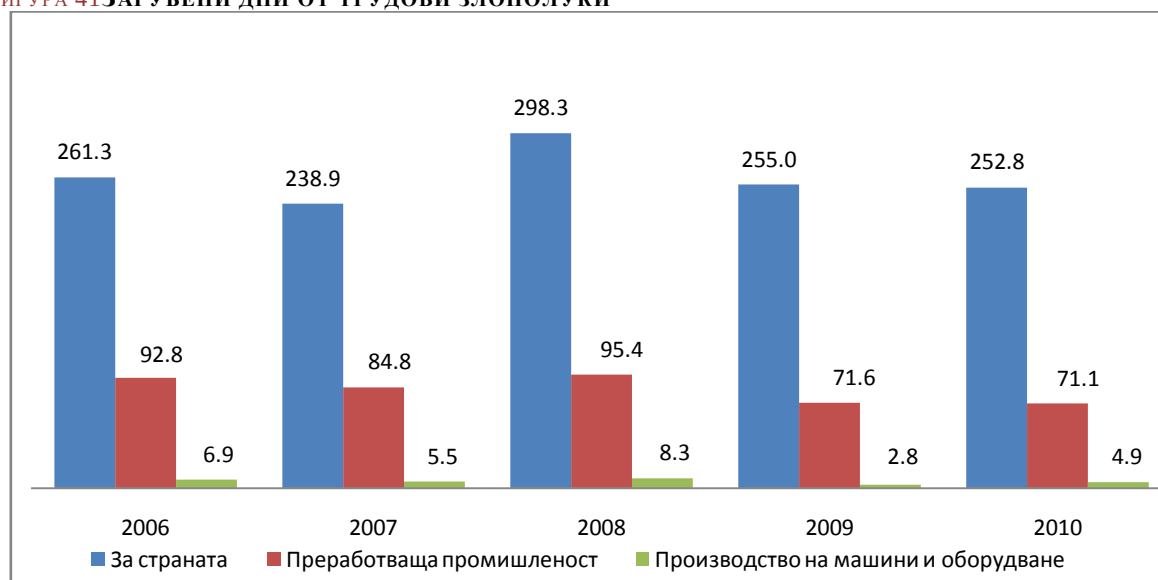
ТАБЛИЦА 96

Трудови злополуки предизвикали смърт, брой	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
За страната		169	128	179	149	180	151	118	88	109	92
Преработваща промишленост	С	41	26	35	26	41	27	25	20	23	17
Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение	28	2	2	0	0	3	0	2	1	1	1
Производство на машини с общо предназначение	28.1					1	0			1	1
Производство на други машини с общо предназначение	28.2	2	2					1	1		
Производство на машини за селското и горското стопанство	28.3										

Трудови злополуки предизвикали смърт, брой	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
Производство на обработващи машини	28.4					1	0	1	0		
Производство на други машини със специално предназначение	28.9					1	0				

Общият брой загубени дни от трудови злополуки през периода 2006 - 2010 г. в машиностроителния сектор е 28469 календарни дни (5694 дни средногодишно), което представлява 6.9% от загубите на календарни дни в преработващата промишленост (415767 календарни дни) за посочения период. Най - много загуби са отчетени през 2008 г. - 8296 календарни дни, което поставя машиностроителния сектор на трето място по брой на загубени календарни дни от трудови злополуки в преработващата промишленост след сектор С25: "Производство на метални изделия" - 14023 календарни дни и сектор С10: "Производство на хранителни продукти" - 12591 календарни дни.

ФИГУРА 41 ЗАГУБЕНИ ДНИ ОТ ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ



Най-голями са загубите на календарни дни в подсекторите С28.2: "Производство на други машини с общо предназначение" - 11347 дни (40% от общия брой на загубените дни през периода 2006 - 2010 г.), С28.1: "Производство на машини с общо предназначение" - 7558 дни (26.5%), С28.9: "Производство на други машини със специално предназначение" - 5738 дни (20%).

ТАБЛИЦА 97

Загубени календарни дни от трудови злополуки	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение	28	6934	6376	5479	5298	8296	6363	2837	2348	4923	3798
Производство на машини с общо предназначение	28.1	1513	1462	1387	1387	2081	2002	618	306	1959	1212
Производство на други машини с общо предназначение	28.2	2240	2031	2742	2568	3771	2388	1275	1098	1319	1319
Производство на машини за селското и горското стопанство	28.3	147	147	367	367	66	66	371	371	17	0
Производство на обработващи машини	28.4	1330	1032	384	384	235	235	270	270	639	278
Производство на други машини със специално предназначение	28.9	1704	1704	599	592	2143	1672	303	303	989	989

8.1.2. ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ТРУДОВИТЕ ЗЛОПОЛУКИ

Съгласно чл. 17 на Наредбата за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки са определени следните показатели за трудовите злополуки:

- Коефициент на честота (Кч);
- Индекс на честота (Ич);
- Коефициент на тежест (Кт);
- Индекс на тежест (Ит)

Показателите за отчитане на честотата характеризират интензивността на случаите на злополука в определена трудова дейност в рамките на един отчетен период. Честотата на трудовите злополуки по принцип зависи от спецификата на трудовия процес и достигнатото равнище на организация, условия и безопасност на труда. Показателите за отчитане на тежест характеризират степента на влияние на загубените дни от трудовите злополуки върху цялостната дейност на икономическия субект. В крайна сметка тези загуби могат да бъдат измерени натурално (например, произведена продукция) и/или стойностно (например, нереализирани приходи).

При определяне на конкретните стойности на показателите се използват данни за загубените дни от трудови злополуки, които се изчисляват в календарни дни и данни за средно списъчния състав на персонала през годината, който се изчислява като средноаритметична величина от средно списъчния брой на персонала за дванадесетте месеца на годината. Средно списъчния брой на персонала за един месец се изчислява като се събере броят на персонала, воден по списък за всеки календарен ден от месеца, включително празничните и почивните дни и полученият сбор се раздели на броя на календарните дни през месеца. Списъчният брой на персонала за почивните и празничните дни се приема за равен на списъчния брой от предходния работен ден.

❖ *Коефициент на честота (Кч) на трудовите злополуки*

Коефициентът на честота се определя като се раздели броят на трудовите злополуки, станали през отчетния период на средно списъчния брой на персонала през същия период и полученото частно се умножи по 1000.

ФИГУРА 42



Като цяло данните от фиг. 3 показват, че на 1000 души средно списъчен брой наети, случаите на трудови злополуки в машиностроителния сектор са по-чести от аналогично изчисления брой случаи за страната и преработващата промишленост (с изключение на 2009 г.). От производствата в преработващата промишленост през 2008 г. по-високи стойности на коефициента са отчетени само в С30: "Производство на превозни средства" - 6.86, С24: "Производство на основни метали" - 5.07 и С33: "Ремонт и инсталиране на машини и оборудване" - 4.48.

Средната стойност на коефициента на честота за периода 2006 - 2010 г. в сектора е 2.28. Подсекторите, които имат по-високи от средния коефициенти на честота през посочения период са С28.1 "Производство на машини с общо предназначение" - 2.51 и С28.4 "Производство на обработващи машини" - 2.44.

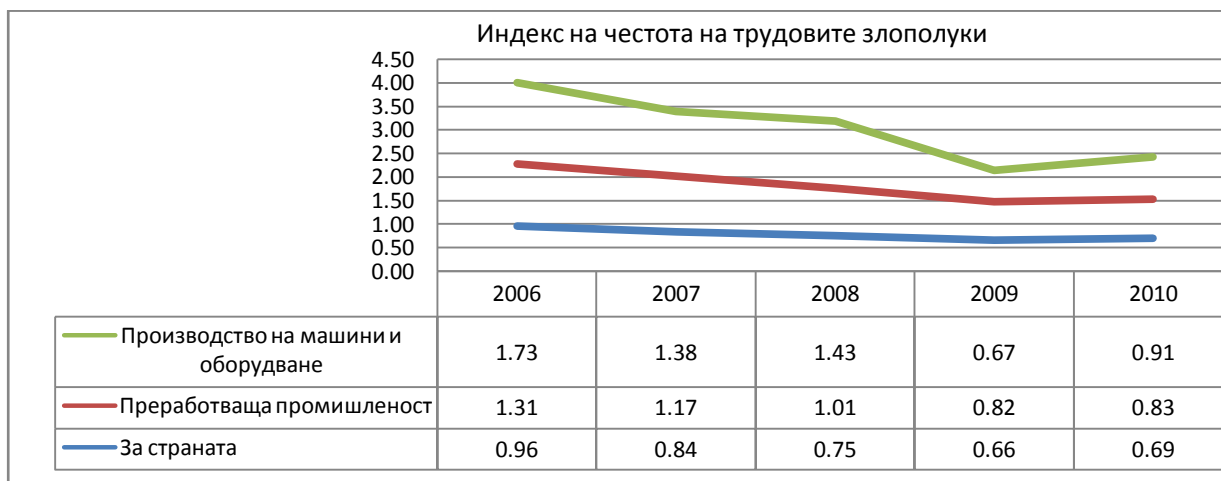
ТАБЛИЦА 98

Коефициент на честота на трудовите злополуки	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
За страната		1.74	1.49	1.51	1.32	1.36	1.14	1.16	0.97	1.21	0.96
Преработваща промишленост	С	2.44	2.22	2.18	2.03	1.87	1.64	1.46	1.29	1.48	1.25
Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение	28	3.29	3.17	2.62	2.56	2.69	2.05	1.14	0.95	1.67	1.48
Производство на машини с общо предназначение	28.1	3.69	3.49	3.17	3.17	2.80	2.43	1.05	0.58	1.85	1.42
Производство на други машини с общо предназначение	28.2	3.20	3.12	2.67	2.59	2.93	2.05	1.20	1.11	1.32	1.32
Производство на машини за селското и горското стопанство	28.3	1.67	1.67	1.58	1.58	1.49	1.49	2.53	2.53	0.96	0.00
Производство на обработващи машини	28.4	2.85	2.57	2.37	2.37	1.79	1.53	2.13	1.78	3.05	2.62
Производство на други машини със специално предназначение	28.9	3.39	3.39	2.09	1.96	2.73	1.90	0.56	0.56	1.63	1.63

❖ Индекс на честота на трудовите злополуки

Индексът на честота се определя като броят на трудовите злополуки, станали през отчетния период се раздели на общия брой отработени часове през отчетния период и частното се умножи по 1000000. През разглеждания период (2006 - 2010 г.) индексът на честота на трудовите злополуки в машиностроителния сектор (дейност С28 съгласно НКИД 2008) има по-високи стойности от тези за преработващата промишленост и страната като цяло. Общата тенденция е на снижение на стойностите на индекса, като незначително увеличение се наблюдава през 2010 г. спрямо нивото от 2009 г.

ФИГУРА 43



Най-високи са стойностите на индекса в подсекторите С28.1: "Производство на машини и оборудване с общо предназначение", С28.2:"Производство на други машини и оборудване с общо предназначение" и С28.9: "Производство на други машини и оборудване със специално предназначение".

ТАБЛИЦА 99

Индекс на честота на трудовите злополуки	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение	28	1.73	1.67	1.38	1.35	1.43	1.09	0.67	0.56	0.91	0.80
Производство на машини с общо предназначение	28.1	1.92	1.81	1.65	1.65	1.49	1.29	0.63	0.35	0.97	0.74
Производство на други машини с общо предназначение	28.2	1.69	1.65	1.40	1.36	1.55	1.08	0.70	0.65	0.72	0.72
Производство на машини за селското и горското стопанство	28.3	0.90	0.90	0.86	0.86	0.81	0.81	1.44	1.44	0.53	0.00
Производство на обработващи машини	28.4	1.52	1.37	1.27	1.27	0.96	0.82	1.31	1.09	1.71	1.47
Производство на други машини със специално предназначение	28.9	1.78	1.78	1.10	1.03	1.44	1.00	0.32	0.32	0.91	0.91



Коефициент на тежест на трудовите злополуки

Коефициентът на тежест се определя като загубените дни от трудови злополуки, станали през отчетния период се разделят на средносписъчния брой на персонала.

ФИГУРА 44

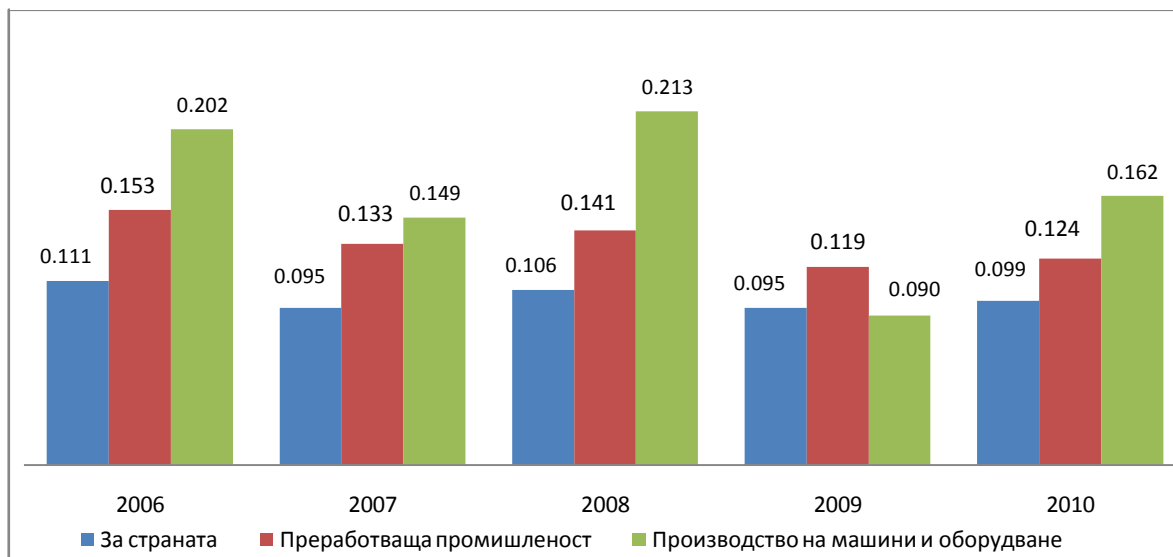


ТАБЛИЦА 100

Коефициент на тежест на трудовите злополуки	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение	28	0.202	0.186	0.149	0.145	0.213	0.163	0.090	0.075	0.162	0.125
Производство на машини с общо предназначение	28.1	0.155	0.150	0.133	0.133	0.194	0.187	0.072	0.036	0.213	0.132
Производство на други машини с общо предназначение	28.2	0.179	0.162	0.203	0.190	0.257	0.163	0.109	0.094	0.125	0.125
Производство на машини за селското и горското стопанство	28.3	0.123	0.123	0.289	0.289	0.049	0.049	0.313	0.313	0.016	0.000
Производство на обработващи машини	28.4	0.379	0.294	0.101	0.101	0.060	0.060	0.096	0.096	0.279	0.121
Производство на други машини със специално предназначение	28.9	0.231	0.231	0.078	0.077	0.255	0.199	0.042	0.042	0.135	0.135

Данните от фиг. 44 показват, че коефициентът на тежест за машиностроителния сектор е по-висок от стойностите на коефициента за страната и преработващата промишленост, което означава, че трудовите злополуки имат по-силно отражение върху дейността на машиностроителните предприятия. През 2008 г. секторът се нарежда на четвърто място със стойност на коефициента 0.213. По-високи стойности през същата година са отчетени в секторите С24: "Производство на основни метали" - 0.492, С30: "Производство на превозни средства без автомобили" - 0.398, С33: "Ремонт и инсталиране на машини и оборудване" - 0.299. Най-високи стойности на коефициента са отчетени през 2006 г. и 2010 г. в подсектор С28.4: "Производство на обработващи машини".

❖ Индекс на тежест на трудовите злополуки

Индексът на тежест се изчислява като загубените дни от трудови злополуки, станали през отчетния период се разделят на общия брой отработени часове през отчетния период и полученото частно се умножи по 1 000 000.

ТАБЛИЦА 101

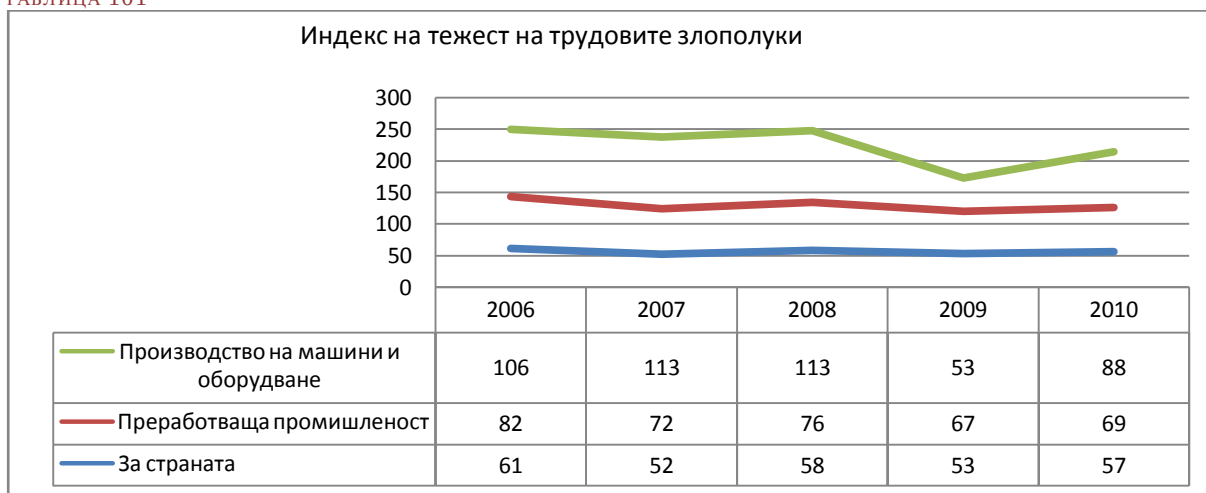


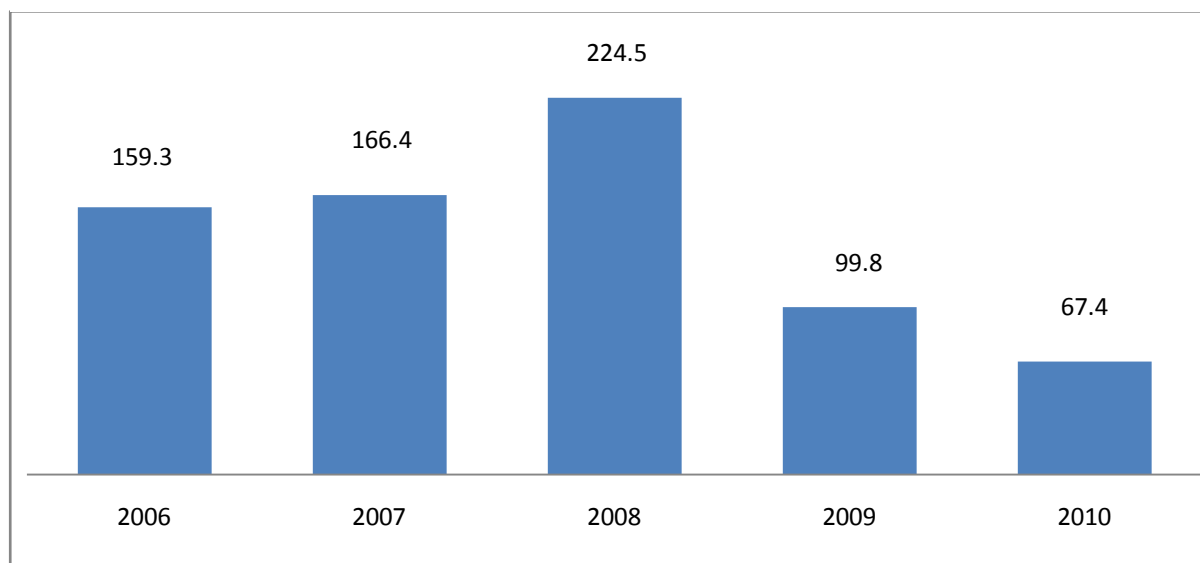
ТАБЛИЦА 102

Индекс на тежест на трудовите злополуки	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение	28	106	98	113	86	113	86	53	44	88	68
Производство на машини с общо предназначение	28.1	81	78	103	99	103	99	43	21	112	69
Производство на други машини с общо предназначение	28.2	94	86	136	86	136	86	64	55	68	68
Производство на машини за селското и горското стопанство	28.3	66	66	27	27	27	27	178	178	9	0
Производство на обработващи машини	28.4	203	157	32	32	32	32	59	59	156	68
Производство на други машини със специално предназначение	28.9	121	121	135	105	135	105	24	24	75	75

8.1.3. РАЗХОДИ ЗА ПАРИЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ

Общият размер на паричните обезщетения за периода 2006 - 2010 г. е 717 434 лв. Най-много парични обезщетения са изплатени през 2008 г. - 224 540 лв. Паричните обезщетения за трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО заемат 89% от общия размер на обезщетенията. Обезщетенията за временна нетрудоспособност при отчетените трудови злополуки по чл 55 ал. 1 заемат най-висок относителен дял.

ФИГУРА 45



ФИГУРА 46

Разпределение на паричните обезщетения за периода 2006 - 2010 г. в дейност С28: "Производство на машини и оборудване"	Разходи на ДОО за парични обезщетения	
	лева	%
Общо разходи за парични обезщетения за периода 2006 - 2010 г.	717437	100.0%
в т.ч.:		
Парични обезщетения при трудова злополука по чл. 55, ал.1 от КСО	638532	89.0%
Парични обезщетения при трудова злополука по чл. 55, ал.2 от КСО	58016	8.1%
Парични обезщетения при професионална болест по чл. 56 от КСО	7723	1.1%

Разпределение на паричните обезщетения за периода 2006 - 2010 г. в дейност С28: "Производство на машини и оборудване"	Разходи на ДОО за парични обезщетения	
	лева	%
Парични обезщетения при трудоустрояване поради трудова злополука по чл. 55, ал.1 и 2 и поради професионална болест по чл. 56 от КСО	3127	0.4%

ТАБЛИЦА 103

Направления на разходите за парични обезщетения в дейност С28: "Производство на машини и оборудване", лева	2006	2007	2008	2009	2010
Парични обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука по чл. 55, ал. 1 от КСО	146,472	151,801	189,953	86,250	58,498
Парични обезщетения за изследване поради трудова злополука по чл. 55, ал. 1 от КСО	4,392	987	44	0	0
Парични обезщетения за санаторно-курортно лечение поради трудова злополука по чл. 55, ал. 1 от КСО	9	125	0	0	0
Парични обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука по чл. 55, ал. 2 от КСО	4,391	8,104	28,105	10,831	6,458
Парични обезщетения за изследване поради трудова злополука по чл. 55 ал. 2 от КСО	0	0	48	50	0
Парични обезщетения за санаторно-курортно лечение поради трудова злополука по чл. 55, ал. 2 от КСО	0	30	0	0	0
Парични обезщетения за временна неработоспособност поради професионална болест по чл. 56 от КСО	109	1,673	3,486	648	459
Парични обезщетения за изследване поради професионална болест по чл. 56 от КСО	0	452	895	0	0
Парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност поради трудова злополука по чл. 55, ал. 1 от КСО	1,894	0	0	0	0
Парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност поради професионална болест по чл. 56 от КСО	0	1,232	0	0	0

8.2. БРОЙ ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ ПО ИКОНОМИЧЕСКА ДЕЙНОСТ – НИВО РАЗДЕЛ И ГРУПИ – КИД С25

В тази част на профила на икономическа дейност С25: "Производство на метални изделия, без машини и оборудване" са представени данни за броя, разпределението, показателите за отчитане и характеристиките на трудовите злополуки за периода 2006 - 2010 г.

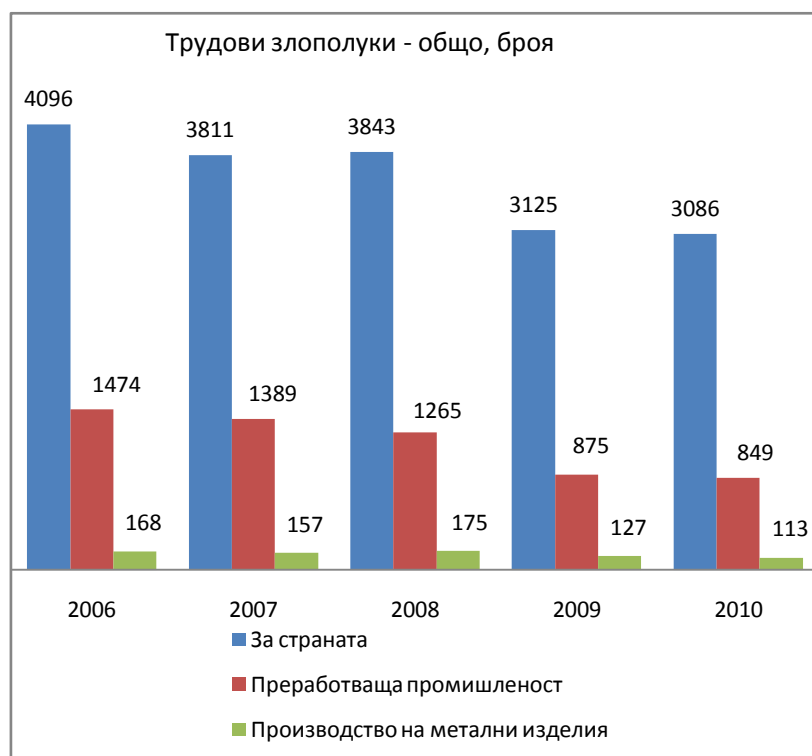
Съгласно Кодекса за задължителното обществено осигуряване, чл. 55, трудова злополука е всяко внезапно увреждане на здравето станало по време и във връзка или по повод на извършваната работа, както и при всяка работа, извършена в интерес на предприятието, когато е причинило неработоспособност или смърт. Трудова е и злополуката, станала с осигурен по чл. 4, ал. 1 и 2 от КЗОО по време на обичайния път при отиване или връщане от работното място до: основното място на живеене или до друго допълнително място на живеене с постоянен характер; мястото, където осигуреният обикновено се храни през работния ден; мястото за получаване на възнаграждение. Не е налице трудова злополука, когато пострадалият умишлено е увредил здравето си.

Данните използвани в тази част на профила са предоставени от Националния осигурителен институт (НОИ). Всички други използвани източници на данни са изрично посочени на съответното място в изложението.

8.2.1. БРОЙ И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТРУДОВИТЕ ЗЛОПОЛУКИ

През периода 2006 - 2010 г. е налице тенденция на намаляване броя на трудовите злополуки в страната, общо за преработващата промишленост и в металообработващия сектор (дейност С25: "Производство на метални изделия, без машини и оборудване", съгласно НКИД 2008). Отчетеният брой на трудовите злополуки в страната през 2010 г. по сравнение с 2006 г. е по-нисък с 25%, в преработващата промишленост - с 42%, в металообработващия сектор - с 33%.

ФИГУРА 47



Кризата, която започна в края на 2008 г. доведе до рязко ограничаване на производствената дейност и намаляване на заетостта в сектора и това създаде предпоставки за намаляване на броя на трудовите злополуки през 2009 и 2010 г. По данни на ЕВРОСТАТ спадът в броя на наетите през 2010 г. по сравнение с 2008 г. е 16.6%.

През периода 2006 - 2010 г. в металообработващия сектор са регистрирани общо 740 трудови злополуки, което представлява 4.1% от общия брой на трудовите злополуки в страната и 12.6% от общия брой на трудовите злополуки в преработващата промишленост. Относителният дял на трудовите злополуки, регистрирани по чл. 55 ал. 1 от КСО се променя от 95.8% през 2006 г. до 88.5% през 2010 г. През 2008 г., когато е постигнат най-висок обем на производствената дейност и най-висока заетост в

металообработващите предприятия през последните 5 години, в металообработващия сектор са регистрирани най-голям брой трудови злополуки (175 злополуки) в цялата преработваща промишленост (1265 злополуки). Това затвърждава констатациите, че от гледна точка на безопасност на труда, производството на метални изделия остава с висок риск.

Най-много трудови злополуки са отчетени в подсекторите 25.4 "Производство на въоръжение и боеприпаси" - 326 трудови злополуки (44.1% от общия брой на трудовите злополуки в сектора), 25.1 "Производство на метални изделия за строителството" - 131 трудови злополуки (17.7%), 25.9 "Производство на други метални изделия" - 111 трудови злополуки (15.0%).

ТАБЛИЦА 104

Брой трудови злополуки по сектори	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
За страната		4096	3523	3811	3337	3843	3234	3125	2605	3086	2457
Преработваща промишленост	C	1474	1345	1389	1292	1265	1106	875	774	849	717
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	25	168	161	157	140	175	157	127	109	113	100
Производство на метални изделия за строителството	25.1	28	26	25	21	33	33	27	26	18	17
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загряване; производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал	25.2	6	6	8	8	10	10	6	5	0	0
Производство на парни котли, без котли за централно отопление	25.3	1	1	2	2	4	4	0	0	1	1
Производство на въоръжение и боеприпаси	25.4	71	68	66	58	72	59	56	47	61	52
Коване, шамповане и валцуване на метал; прахова металургия	25.5	2	2	5	4	8	7	2	2	3	3

Брой трудови злополуки по сектори	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
Друго металообработване	25.6	18	16	13	12	21	19	9	6	13	13
Производство на кухненски прибори, инструменти и железария	25.7	13	13	8	6	12	10	3	3	4	3
Производство на други метални изделия	25.9	29	29	30	29	15	15	24	20	13	11

В рамките на разглеждания период (2006 - 2010 г.) не се наблюдава тенденция на увеличаване на броя на злополуките довели до смърт или инвалидност. Най - нисък брой трудови злополуки, предизвикали смърт или инвалидност е отчетен през 2010 г.

ТАБЛИЦА 105

Трудови злополуки предизвикали смърт или инвалидност (брой)	2006	2007	2008	2009	2010
За страната					
смърт	169	179	180	118	109
инвалидност	81	76	103	97	66
Преработваща промишленост (С)					
смърт	41	35	41	25	23
инвалидност	34	28	49	37	22
Производство на метални изделия (С25)					
смърт	8	5	8	4	4
инвалидност	6	4	6	6	3

ФИГУРА 48



ТАБЛИЦА 106

Трудови злополуки предизвикали смърт, брой	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
За страната		169	128	179	149	180	151	118	88	109	92
Преработваща промишленост	C	41	26	35	26	41	27	25	20	23	17
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	25	8	7	5	4	8	7	4	2	4	4
Производство на метални изделия за строителството	25.1	4	3	1	1	4	4	1	1	1	1
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загряване; производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал	25.2	1	1	1	1	1	1	1	0		
Производство на парни котли, без котли за централно отопление	25.3					1	1				
Производство на въоръжение и боеприпаси	25.4	1	1	3	2			1	1	2	2
Коване, щамповане и валцуване на метал, прахова металургия	25.5	1	1								

Трудови злополуки предизвикали смърт, брой	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
Друго металообработване	25.6					2	1			1	1
Производство на кухненски прибори, инструменти и железария	25.7										
Производство на други метални изделия	25.9	1	1					1	0		

ТАБЛИЦА 107

Трудови злополуки предизвикали инвалидност, брой	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
За страната		81	73	76	66	103	89	97	86	66	56
Преработваща промишленост	С	34	30	28	25	49	44	37	32	22	20
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	25	6	6	4	4	6	6	6	4	3	3
Производство на метални изделия за строителството	25.1	2	2			2	2	2	1	1	1
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загриване; производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал	25.2			1	1	1	1				
Производство на парни котли, без котли за централно отопление	25.3										
Производство на въоръжение и боеприпаси	25.4	1	1	2	2	1	1	2	1		
Коване, шамповане и валцуване на метал; прахова металургия	25.5										
Друго металообработване	25.6	2	2	1	1	1	1			1	1

Трудови злополуки предизвикали инвалидност, брой	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
Производство на кухненски прибори, инструменти и железария	25.7										
Производство на други метални изделия	25.9	1	1			1	1	2	2	1	1

Общият брой загубени дни от трудови злополуки през периода 2006 - 2010 г. в металообработващия сектор е 58976 календарни дни (11795 дни средногодишно), което представлява 14.2% от загубите на календарни дни в преработващата промишленост (415767 календарни дни) за посочения период. Най - много загуби са отчетени през 2008 г. - 14023 календарни дни, което поставя металообработващия сектор на първо място по брой на загубени календарни дни от трудови злополуки в преработващата промишленост.

ФИГУРА 49



ТАБЛИЦА 108

Загубени календарни дни от трудови злополуки по подсектори (броя)	2006		2007		2008		2009		2010	
	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
За страната	261326	218045	238869	208996	298290	243762	254964	208371	252792	194026
Преработваща промишленост (С)	92783	81448	84829	77615	95413	80153	71617	61816	71125	57232
Производство на метални изделия, без машини и оборудване (25)	12690	12243	10138	9226	14023	12611	11999	11112	10126	8564
Производство на метални изделия за строителството	2695	2604	1093	860	3405	3405	3231	3231	1358	1058

Загубени календарни дни от трудова злополука по подсектори (броя)	2006		2007		2008		2009		2010	
	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
(25.1)										
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическ о загряване; производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал (25.2)	217	217	500	500	505	505	718	718	0	0
Производство на парни котли, без котли за централно отопление (25.3)	157	157	89	89	506	506	0	0	35	35

8.2.2. ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ТРУДОВИТЕ ЗЛОПОЛУКИ

Съгласно чл. 17 на Наредбата за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки са определени следните показатели за трудовите злополуки:

- Коефициент на честота (Кч);
- Индекс на честота (Ич);
- Коефициент на тежест (Кт);
- Индекс на тежест (Ит)

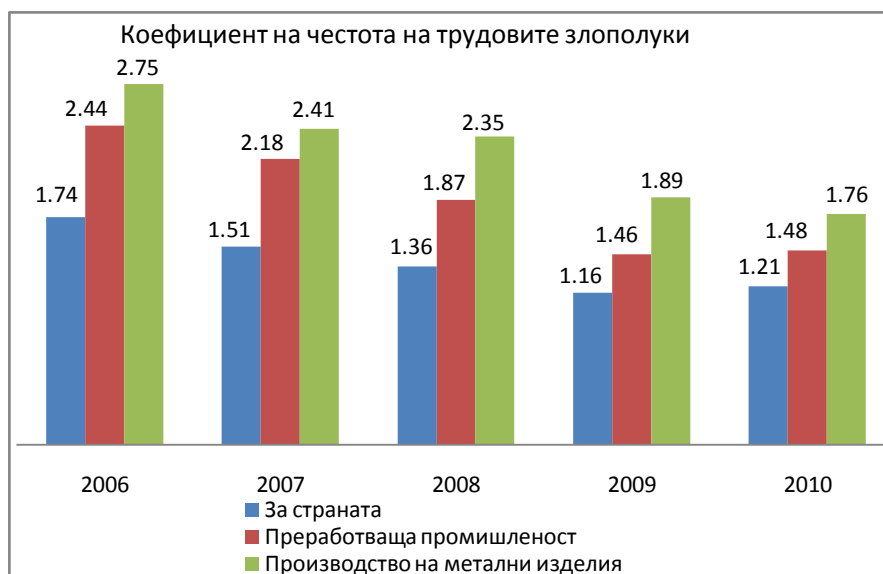
Показателите за отчитане на честотата характеризират интензивността на случаите на злополука в определена трудова дейност в рамките на един отчетен период. Честотата на трудовите злополуки по принцип зависи от спецификата на трудовия процес и достигнатото равнище на организация, условия и безопасност на труда. Показателите за отчитане на тежест характеризират степента на влияние на загубените дни от трудовите злополуки върху цялостната дейност на икономическия субект. В крайна сметка тези загуби могат да бъдат измерени натурално (например, произведена продукция) и/или стойностно (например, нереализирани приходи).

При определяне на конкретните стойности на показателите се използват данни за загубените дни от трудови злополуки, които се изчисляват в календарни дни и данни за средно списъчния състав на персонала през годината, който се изчислява като средноаритметична величина от средно списъчния брой на персонала за дванадесетте месеца на годината. Средно списъчния брой на персонала за един месец се изчислява като се събере броят на персонала, воден по списък за всеки календарен ден от месеца, включително празничните и почивните дни и полученият сбор се раздели на броя на календарните дни през месеца. Списъчният брой на персонала за почивните и празничните дни се приема за равен на списъчния брой от предходния работен ден.

❖ *Коефициент на честота (Кч) на трудовите злополуки*

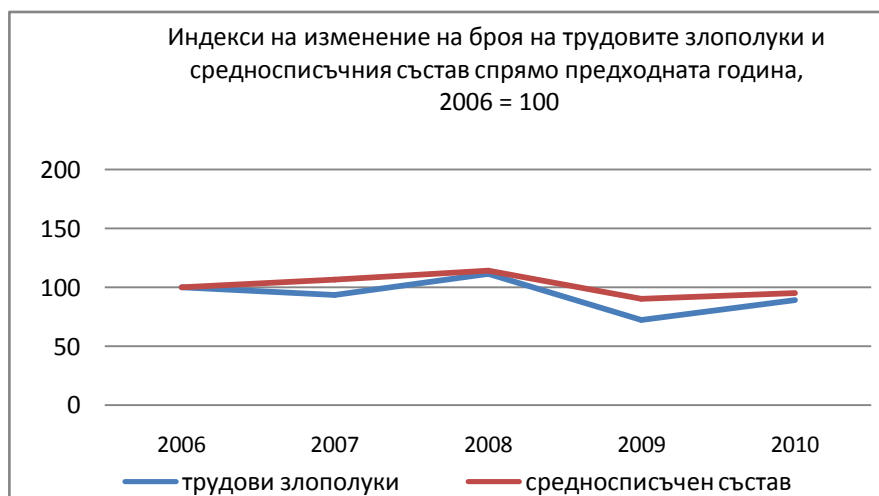
Коефициентът на честота се определя като се раздели броят на трудовите злополуки, станали през отчетния период на средно списъчния брой на персонала през същия период и полученото частно се умножи по 1000.

ФИГУРА 50



Като цяло данните от фиг. 56 показват, че на 1000 души средно списъчен брой наети, случаите на трудови злополуки в металообработващия сектор са по-чести от аналогично изчисления брой случаи за страната и преработващата промишленост.

ФИГУРА 51



Средната стойност на коефициента на честота за периода 2006 - 2010 г. в сектора е 2.14. Подсекторите, които имат по-високи от средния коефициенти на честота през посочения период са С25.3 "Производство на парни котли, без котли за централно отопление" - 2.93, С25.5 "Коване, валцуване и щамповане на метал; прахова металургия" - 2.90 и С25.4 "Производство на въоръжение и боеприпаси" - 2.89.

ТАБЛИЦА 109

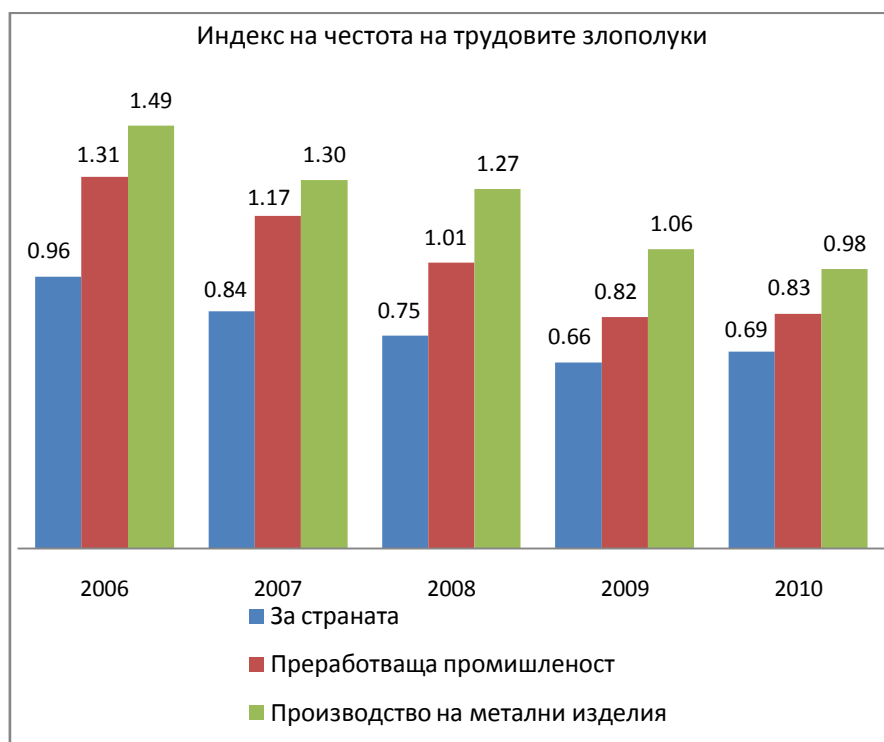
Коефициент на честота (Кч) на трудовите злополуки	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
За страната		1.74	1.49	1.51	1.32	1.36	1.14	1.16	0.97	1.21	0.96
Преработваща промишленост	С	2.44	2.22	2.18	2.03	1.87	1.64	1.46	1.29	1.48	1.25
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	25	2.75	2.64	2.41	2.15	1.89	2.11	1.89	1.62	1.76	1.56
Производство на метални изделия за строителството	25.1	2.23	2.07	1.63	1.37	1.61	1.76	1.61	1.55	1.34	1.27
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загряване; производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал	25.2	3.57	3.57	4.11	4.11	3.19	4.56	3.19	2.66	0	0
Производство на парни котли, без	25.3	2.51	2.51	3.89	3.89	0	7.05	0	0	8.26	8.26

Коефициент на честота (Кч) на трудовете злополуки	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
котли за централно отопление											
Производство на въоръжение и боеприпаси	25.4	3.42	3.28	3.54	3.11	2.49	2.72	2.49	2.09	2.53	2.16
Коване, шамповане и валцуване на метал; прахова металургия	25.5	1.9	1.9	3.1	2.48	1.61	3.99	1.61	1.61	6.28	6.28
Друго металообработване	25.6	1.86	1.65	1.22	1.12	0.97	1.6	0.97	0.65	1.33	1.33
Производство на кухненски прибори, инструменти и железария	25.7	3.58	3.58	2.13	1.6	0.89	2.55	0.89	0.89	1.37	1.02
Производство на други метални изделия	25.9	2.57	2.57	2.39	2.31	2.02	1.1	2.02	1.68	1.08	0.92

❖ *Индекс на честота на трудовите злополуки*

Индексът на честота се определя като броят на трудовите злополуки, станали през отчетния период се раздели на общия брой отработени часове през отчетния период и частното се умножи по 1000000. През разглеждания период (2006 - 2010 г.) индексът на честота на трудовите злополуки в металообработващия сектор (дейност С25 съгласно НКИД 2008) има по-високи стойности от тези за преработващата промишленост и страната като цяло. Общата тенденция е на снижение на стойностите на индекса.

ФИГУРА 52



Най-високи са стойностите на индекса в подсекторите С25.3: "Производство на парни котли, без котли за централно отопление" и С25.5: "Коване, щамповане и валцуване на метал; прахова металургия".

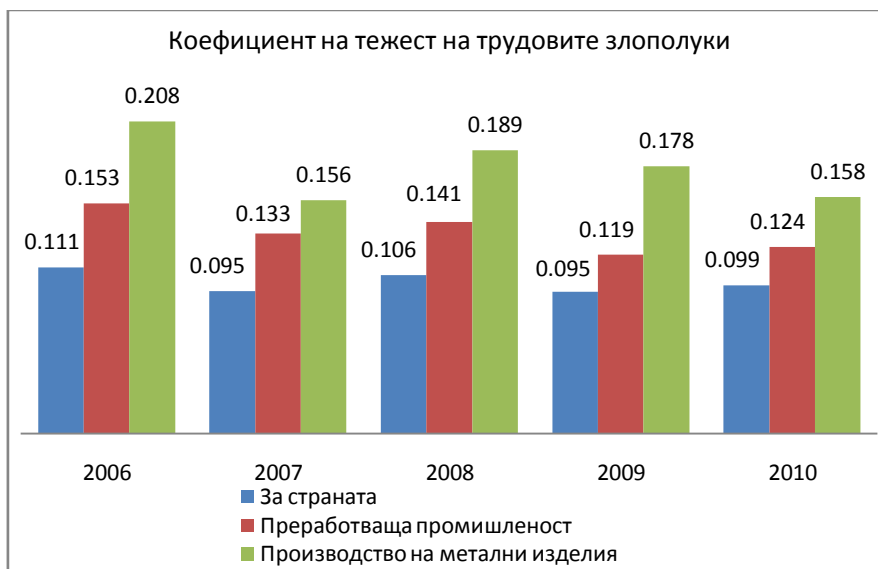
ТАБЛИЦА 110

Индекс на честота (Ич) на трудовите злополуки	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
За страната		0.96	0.82	0.84	0.73	0.75	0.63	0.66	0.55	0.69	0.55
Преработваща промишленост	C	1.31	1.19	1.17	1.09	1.01	0.88	0.82	0.72	0.83	0.70
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	25	1.49	1.43	1.30	1.16	1.27	1.14	1.06	0.91	0.98	0.87
Производство на метални изделия за строителството	25.1	1.20	1.11	0.88	0.74	0.95	0.95	0.91	0.88	0.79	0.74
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загряване; производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал	25.2	1.91	1.91	2.20	2.20	2.48	2.48	1.84	1.53	0.00	0.00
Производство на парни котли, без котли за централно отопление	25.3	1.38	1.38	2.15	2.15	3.83	3.83	0.00	0.00	4.54	4.54
Производство на въоръжение и боеприпаси	25.4	1.88	1.80	1.90	1.67	1.78	1.46	1.34	1.12	1.37	1.17
Коване, шамповане и валцуване на метал; прахова металургия	25.5	1.02	1.02	1.61	1.29	2.37	2.07	1.04	1.04	3.45	3.45
Друго металообработване	25.6	1.00	0.89	0.66	0.61	0.96	0.87	0.56	0.37	0.74	0.74
Производство на кухненски прибори, инструменти и железария	25.7	1.90	1.90	1.12	0.84	1.62	1.35	0.51	0.51	0.76	0.57
Производство на други метални изделия	25.9	1.39	1.39	1.29	1.25	0.59	0.59	1.15	0.96	0.61	0.52

❖ *Коефициент на тежест на трудовите злополуки*

Коефициентът на тежест се определя като загубените дни от трудови злополуки, станали през отчетния период се разделят на средносписъчния брой на персонала.

ФИГУРА 53



Данните от фиг. 7 показват, че коефициентът на тежест за металообработващия сектор е по-висок от стойностите на коефициента за страната и преработващата промишленост, което означава, че трудовите злополуки имат по-силно отражение върху дейността на предприятията за производство на метални изделия.

Най - високи са стойностите на коефициента на тежест в подсекторите 25.3 "Производство на парни котли, без котли за централно отопление" и 25.5 "Коване, щамповане и валцуване на метал; прахова металургия".

ТАБЛИЦА 111

Коефициент на тежест (Кт) на трудовите злополуки	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
За страната		0.111	0.092	0.095	0.083	0.106	0.086	0.095	0.077	0.099	0.076
Преработваща промишленост	С	0.153	0.135	0.133	0.122	0.141	0.119	0.119	0.103	0.124	0.100
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	25	0.208	0.201	0.156	0.142	0.189	0.170	0.178	0.165	0.158	0.133
Производство на метални изделия за строителството	25.1	0.215	0.208	0.071	0.056	0.182	0.182	0.193	0.193	0.101	0.079
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загриване; производство на цистерни, резервоари и контейнери от метал	25.2	0.129	0.129	0.257	0.257	0.230	0.230	0.382	0.382	0.000	0.000
Производство на парни котли, без котли за централно отопление	25.3	0.393	0.393	0.173	0.173	0.892	0.892	0.000	0.000	0.289	0.289
Производство на въоръжение и боеприпаси	25.4	0.221	0.215	0.203	0.186	0.204	0.147	0.184	0.162	0.193	0.158
Коване, щамповане и валцуване на метал; прахова металургия	25.5	0.052	0.052	0.037	0.033	0.183	0.145	0.066	0.066	0.954	0.954
Друго металообработване	25.6	0.250	0.227	0.155	0.144	0.178	0.170	0.122	0.082	0.227	0.227
Производство на кухненски прибори, инструменти и железария	25.7	0.226	0.226	0.166	0.147	0.164	0.160	0.135	0.135	0.071	0.047
Производство на други метални изделия	25.9	0.154	0.154	0.185	0.172	0.155	0.155	0.190	0.188	0.100	0.072

❖ *Индекс на тежест на трудовите злополуки*

Индексът на тежест се изчислява като загубените дни от трудови злополуки, станали през отчетния период се разделят на общия брой отработени часове през отчетния период и полученото частно се умножи по 1 000 000.

ФИГУРА 54

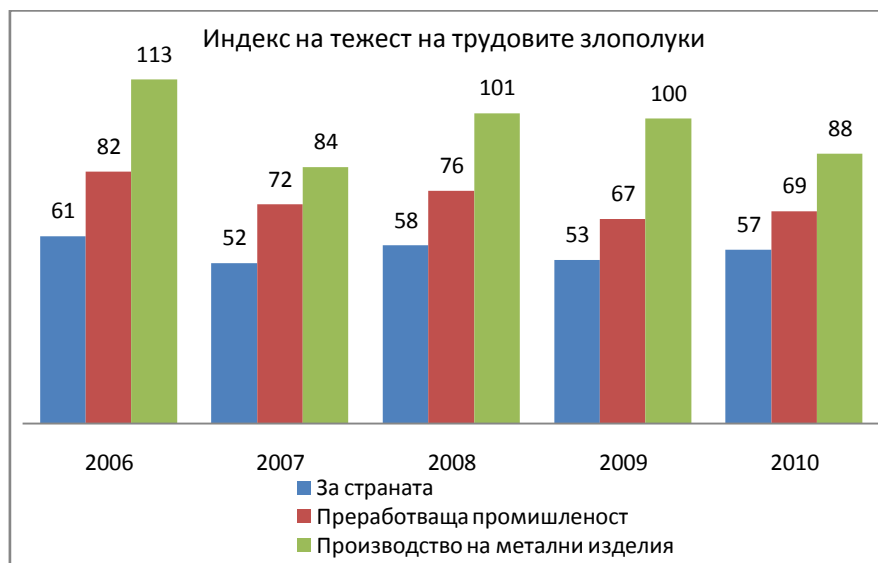


ТАБЛИЦА 112

Индекс на тежест (Ит) на трудовите злополуки	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
За страната		61	51	52	46	58	48	53	44	57	44
Преработваща промишленост	C	82	72	72	66	76	64	67	58	69	56
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	25	113	109	84	76	101	91	100	92	88	75
Производство на метални изделия за строителството	25.1	115	112	38	30	98	98	109	109	59	46
Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загряване; производство на цистерни, резервоари и	25.2	69	69	138	138	125	125	220	220	0	0

Индекс на тежест (Ит) на трудовите злополуки	код КИД-2008	2006		2007		2008		2009		2010	
		общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО
контейнери от метал											
Производство на парни котли, без котли за централно отопление	25.3	217	217	96	96	485	485	0	0	159	159
Производство на въоръжение и боеприпаси	25.4	121	118	109	100	109	79	99	87	104	85
Коване, щамповане и валцуване на метал, прахова металургия	25.5	28	28	19	17	95	75	43	43	524	524
Друго металообработване	25.6	134	121	84	77	96	92	70	47	127	127
Производство на кухненски прибори, инструменти и железария	25.7	120	120	88	77	87	85	76	76	39	26
Производство на други метални изделия	25.9	83	83	100	93	84	84	108	107	57	41

8.2.3. РАЗХОДИ ЗА ПАРИЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ

Общият размер на паричните обезщетения в металообработващия сектор за периода 2006 - 2010 г. е 635 629 лв. Най-много парични обезщетения са изплатени през 2009 г. - 198 454 лв. Паричните обезщетения за трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО заемат 90% от общия размер на обезщетенията. Обезщетенията за временна нетрудоспособност при отчетените трудови злополуки по чл 55 ал. 1 заемат най-висок относителен дял.

ФИГУРА 55

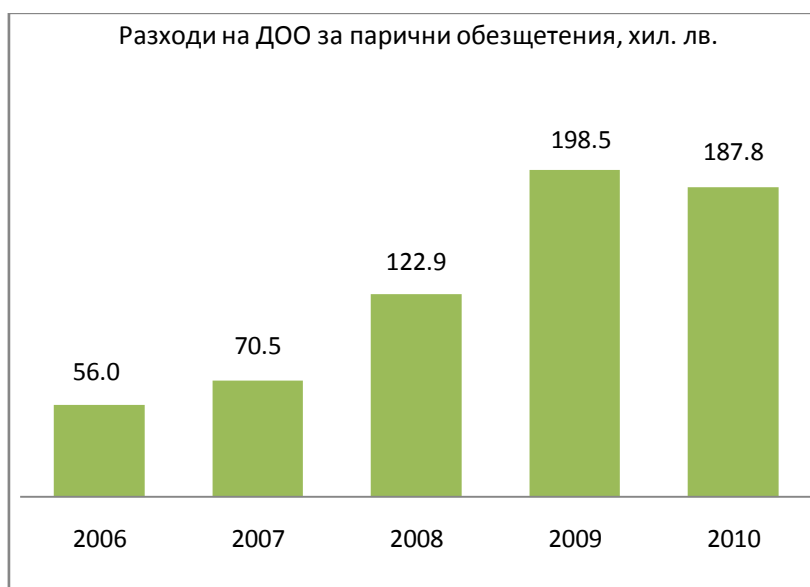


ТАБЛИЦА 113

Разпределение на паричните обезщетения за периода 2006 - 2010 г. в дейност С25: "Производство на метални изделия"	Разходи на ДОО за парични обезщетения	
	лева	%
Общо разходи за парични обезщетения за периода 2006 - 2010 г.	635629	100.0%
в т.ч.:		
Парични обезщетения при трудова злополука по чл. 55, ал.1 от КСО	571624	89.9%
Парични обезщетения при трудова злополука по чл. 55, ал.2 от КСО	51372	8.1%
Парични обезщетения при професионална болест по чл. 56 от КСО	2593	0.4%
Парични обезщетения при трудоустрояване поради трудова злополука по чл. 55, ал.1 и 2 и поради професионална болест по чл. 56 от КСО	0	0.0%

ТАБЛИЦА 114

Направления на разходите за парични обезщетения, лева	2006	2007	2008	2009	2010
Парични обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука по чл. 55, ал. 1 от КСО	44,663	62,517	113,067	179,013	171,925
Парични обезщетения за изследване поради трудова злополука по чл. 55, ал. 1 от КСО	20	57	134	100	0
Парични обезщетения за санаторно-курортно лечение поради трудова злополука по чл. 55, ал. 1 от КСО	0	0	0	129	0
Парични обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука по чл. 55, ал. 2 от КСО	9,116	5,495	7,230	15,709	13,410
Парични обезщетения за изследване поради трудова злополука по чл. 55, ал. 2 от КСО	0	0	301	0	70
Парични обезщетения за санаторно-курортно лечение поради трудова	0	0	0	40	0

Направления на разходите за парични обезщетения, лева	2006	2007	2008	2009	2010
злополука по чл. 55, ал. 2 от КСО					
Парични обезщетения за временна неработоспособност поради професионална болест по чл. 56 от КСО	96	179	190	1,455	387
Парични обезщетения за изследване поради професионална болест по чл. 56 от КСО	0	224	9	0	0
Парични обезщетения за санаторно-курортно лечение поради професионална болест по чл. 56 от КСО	53	0	0	0	0
Парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност поради трудова злополука по чл. 55, ал. 1 от КСО	0	0	0	0	0
Парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност поради трудова злополука по чл. 55, ал. 2 от КСО	0	0	0	0	0

8.3. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТРУДОВИТЕ ЗЛОПОЛУКИ ПО КЛАСИФИКАЦИИ НА СТАТИСТИЧЕСКАТА СИСТЕМА „Трудови злополуки” на НОИ – С28

Съществуващата в страната статистическа система “Трудови злополуки” (ССТЗ) описва особеностите на дефиниране и класифициране на характеристиките на трудовата злополука от Декларацията за трудова злополука. Тя включва всички класификации, необходими за характеризирането на трудовата злополука.

Статистическата система “Трудови злополуки” е разработена на основание на чл. 7 т. 6 и чл. 10 от Закона за статистиката на основата на Европейската статистика за трудовите злополуки (ЕСТЗ) и в съответствие с глава 5 на Кодекса за задължителното обществено осигуряване, Наредбата за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки,

Заповед на Управителя на Националния осигурителен институт за утвърждаване на образец на Декларация за трудова злополука. С разработката се осигурява прилагането на Европейската система за трудови злополуки в Република България.

Статистическата система “Трудови злополуки” е предназначена да дефинира правилата за класифициране на трудовите злополуки, регистрирани от НОИ съгласно националното законодателство, по класификациите, включени в ССТЗ. Тези класификации се отнасят до характеристиките, включени в Декларацията за трудова злополука и в другите документи за регистриране, валидизиране и отчитане на трудовите злополуки.

Националният осигурителен институт изгражда и поддържа регистър за трудовите злополуки и информационна система (база данни) за трудовите злополуки, основаващи се на методологията на ССТЗ.

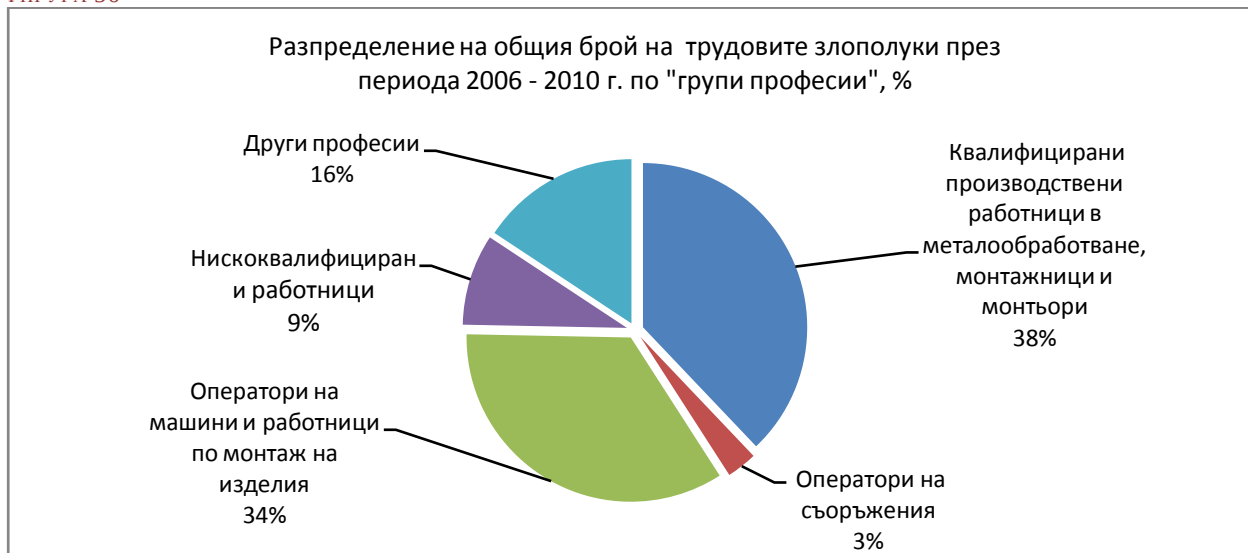
Характеристиките, осигуряващи обхвата на трудовите злополуки в дейност (сектор) С28: "Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение" са представени в следните класификации:

- Класификация “Големина на предприятието”;
- Класификация “Статус в заетостта”;
- Класификация “Общ трудов стаж”/”Стаж по професията” ;
- Класификация “Възраст”;
- Класификация “Пол”;
- Класификация “Време на злополуката”;

- Класификация “Място на злополуката”;
- Класификация “Работно място”;
- Класификация “Вид работа”;
- Класификация “Специфично физическо действие”;
- Класификация “Отклонение”;
- Класификация “Начин на увреждане”;
- Класификация “Материален фактор”;
- Класификация “Правоспособност”;
- Класификация “Вид злополука (по КЗОО)”
- Класификация “Вид на увреждането”;
- Класификация "Последици от трудовата злополука"

8.3.1. Класификация на трудовите злополуки по групи професии

ФИГУРА 56



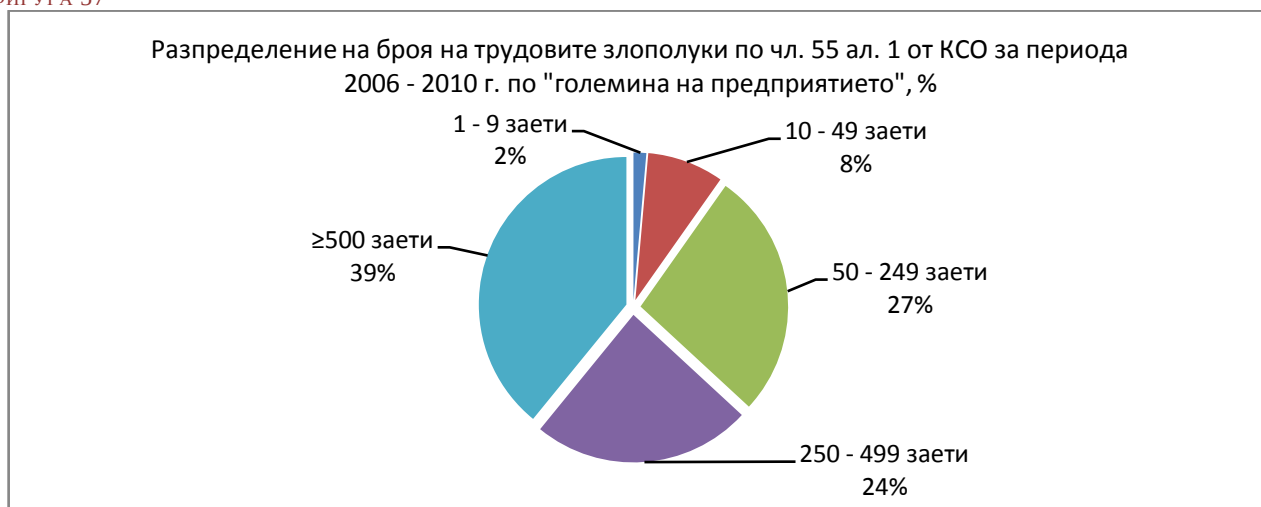
8.3.2. Класификация "ГОЛЕМИНА НА ПРЕДПРИЯТИЕТО"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 115

Наименование на позицията (големина на предприятието по ЕСТЗ)	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
0 (самостоятелно зает, без наети лица)	0					
1 - 9	1	3	1			1
10 - 49	2	1	7	11	4	7
50 - 249	3	24	21	21	14	17
250 - 499	4	27	23	19	8	9
500 и повече заети лица	5	54	42	29	4	11
няма данни	9					

ФИГУРА 57



8.3.3. КЛАСИФИКАЦИЯ "СТАТУС В ЗАЕТОСТТА

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 116

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Статус в заетостта неизвестен	0					
Наето лице, за неопределено време/ определен срок , не точно определени- при пълно работно време	301					
Наето лице, за неопределено време/ определен срок, не точно определени- при непълно работно време	302					
Наето лице, за неопределено време- при пълно работно време	311	91	86	73	29	41
Наето лице, за неопределено време- при непълно работно време	312	1	3	1	1	1
Наето лице, за определен срок- при пълно работно време	321	16	5	6	0	3
Наето лице, за определен срок- при непълно работно време	322	1				

ФИГУРА 58



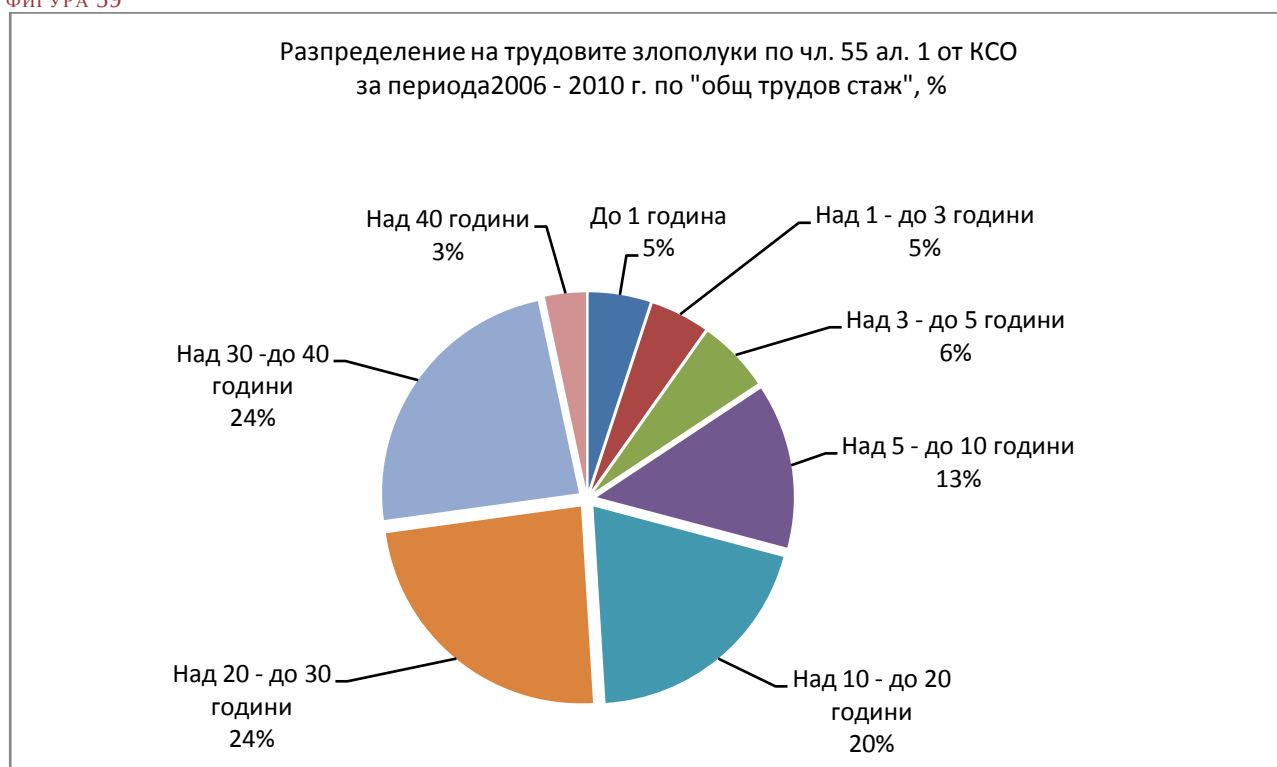
8.3.4. Класификация "Общ трудов стаж"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 117

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
До 1 година	1	3	6	7	2	
Над 1 - до 3 години	2	5	6	5		1
Над 3 - до 5 години	3	7	7	5	2	
Над 5 - до 10 години	4	16	9	9	6	8
Над 10 - до 20 години	5	20	24	18	5	4
Над 20 - до 30 години	6	29	15	21	6	14
Над 30 -до 40 години	7	25	25	14	6	15
Над 40 години	8	3	2	1	3	3
Няма данни	9					

ФИГУРА 59



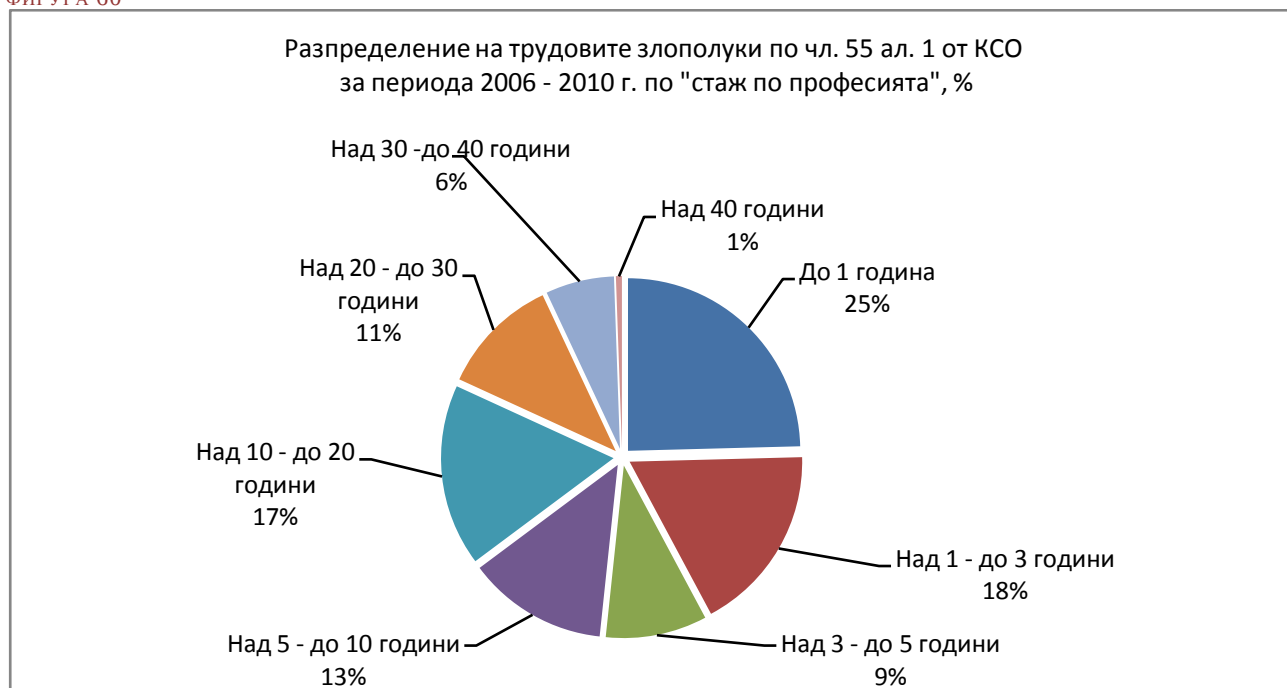
8.3.5. Класификация "СТАЖ ПО ПРОФЕСИЯТА"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 118

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
До 1 година	1	27	28	22	3	8
Над 1 - до 3 години	2	16	17	16	8	6
Над 3 - до 5 години	3	6	9	9	6	4
Над 5 - до 10 години	4	20	10	10	3	4
Над 10 - до 20 години	5	20	15	12	4	10
Над 20 - до 30 години	6	15	7	9	4	5
Над 30 -до 40 години	7	4	8	2	1	8
Над 40 години	8	1			1	
Няма данни	9					

ФИГУРА 60



8.3.6. Класификация "Правоспособност"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 119

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Правоспособен	1	87	69	55	23	28
Неправоспособен	2	1	2	1		
Не се изисква	3	21	23	24	7	17
Няма данни	9					

ФИГУРА 61



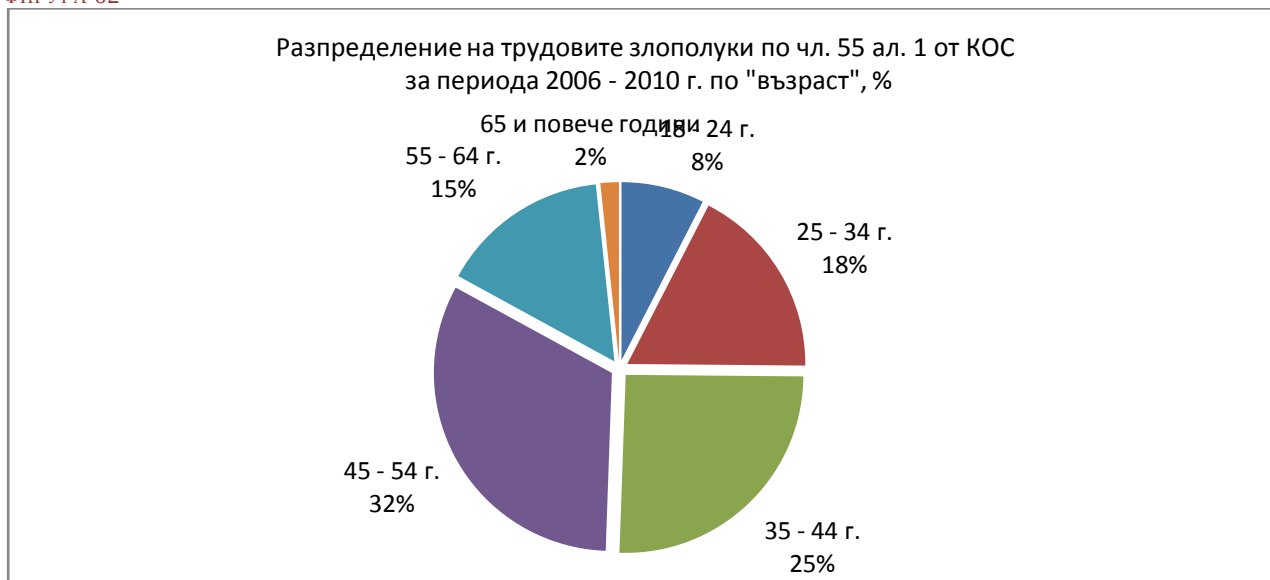
8.3.7. Класификация "ВЪЗРАСТ"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 120

Възраст	Код	Брой трудови злополуки				
		2006	2007	2008	2009	2010
0 ÷ 15 г.	0					
16 ÷ 17 г.	1					
18 ÷ 24 г.	2	10	6	10	3	
25 ÷ 34 г.	3	18	21	19	5	7
35 ÷ 44 г.	4	32	27	23	8	8
45 ÷ 54 г.	5	40	23	35	10	23
55 ÷ 64 г.	6	11	17	17	8	12
65 и повече	7	2	2	1	2	1
Възрастта неизвестна	9					
Общо		113	96	105	36	51

ФИГУРА 62



8.3.8. Класификация "Пол"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 121

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Мъж	1	90	81	67	20	40
Жена	2	19	13	13	10	5
Няма данни	9					

ФИГУРА 63



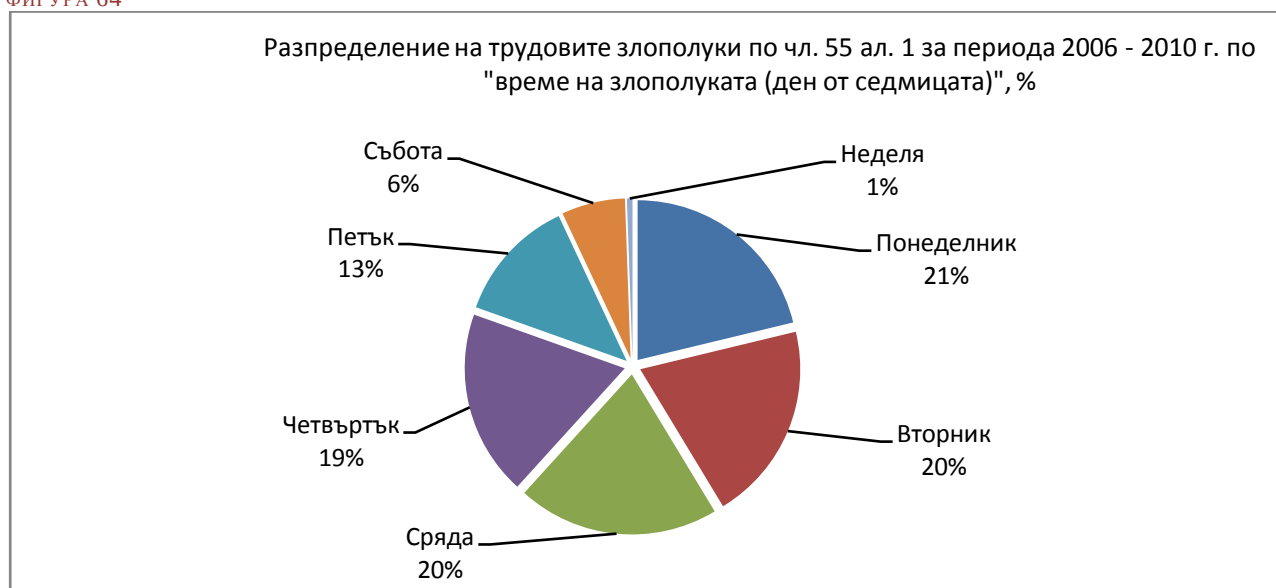
8.3.9. Класификация "ВРЕМЕ НА ЗЛОПОЛУКАТА (ПО ДЕН ОТ СЕДМИЦАТА)"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 122

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Неизвестен	0					
Понеделник	1	30	19	14	7	6
Вторник	2	23	19	15	2	13
Сряда	3	18	19	18	9	9
Четвъртък	4	16	19	17	6	9
Петък	5	11	11	13	5	5
Събота	6	10	6	3	1	3
Неделя	7	1	1			

ФИГУРА 64



8.3.10. Класификация "ВРЕМЕ НА ЗЛОПОЛУКАТА (СПРЯМО РАБОТНОТО ВРЕМЕ)"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 123

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Няма данни	0					
Преди началото на работното време	1					
0 - 1 ч. след началото на работното време	2	11	12	11	3	6
1 - 2 ч. след началото на работното време	3	10	8	7	4	4
2 - 3 ч. след началото на работното време	4	20	10	12	6	6
3 - 2 ч. преди края на работното време	5	15	6	11	3	5
2 - 1 ч. преди края на работното време	6	9	11	14	2	7
1 - 0 ч. преди края на работното време	7	14	17	11	5	5
През друга част от работното време	8	28	30	14	7	12
По време на почивката	9	2				
След завършване на работното време	10					

ФИГУРА 65



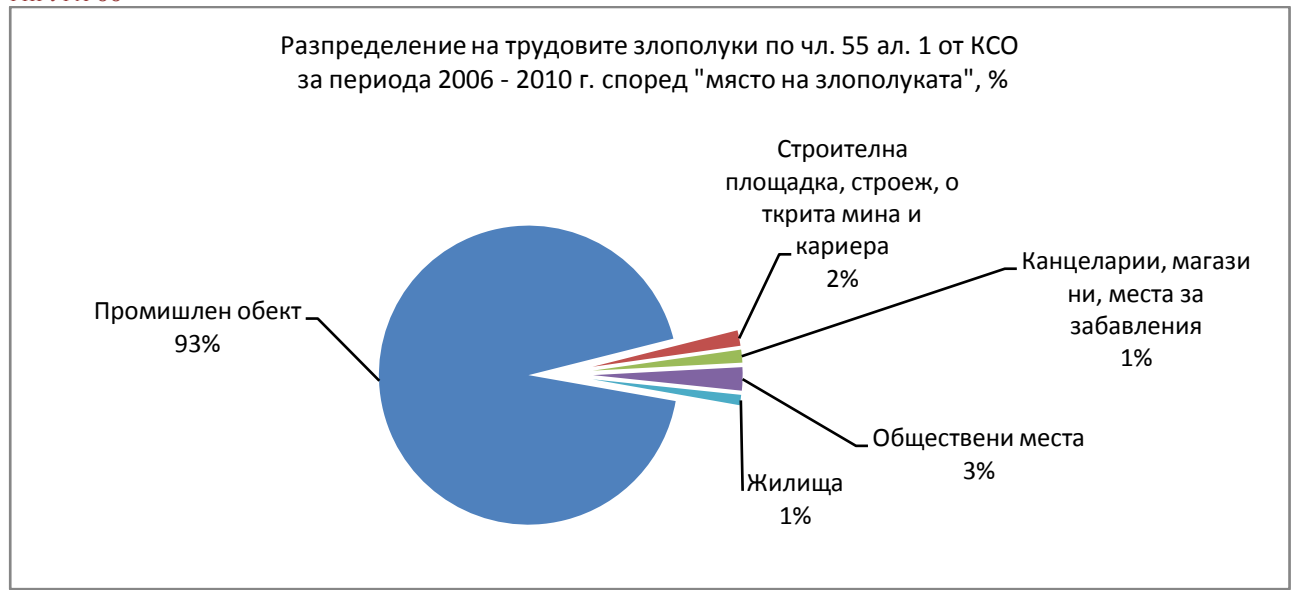
8.3.11. Класификация "МЯСТО НА ЗЛОПОЛУКАТА"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 124

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Няма информация	0					
Промислен обект - не точно определен	10	104	89	71	26	44
Производствена зона, завод, работилница	11	97	83	66	24	35
Площадка за техническо обслужване, ремонтна работилница	12	4	1	4		5
Места използвани предимно за складиране, товарене, разтоварване	13	3	5	1	2	4
Строителна площадка, строеж, открита мина и кариера - не точно определени	20	1	2	3		
Строителна площадка, строеж - в процес на изграждане	21			3		
Строителна площадка, строеж - места на които се събаря, реконструира, преустройва, поддържа или възстановява	22	1	1			
Открита мина и кариера, изкоп, траншея	23		1			
Канцеларии, магазини, места за забавления и други - не точно определени	40	3	1	1		
Канцеларии, приемни, библиотеки и други	41	1				
Малки и големи търговски обекти (вкл. улична търговия)	43	1	1			
Ресторанти, места за временно настаняване (хотели и други), места за забавление (вкл. музеи, театрални зали, стадиони, панаири и други)	44	1		1		
Обществени места - не точно определена	60		1	4	3	1
Зона постоянно отворена за обществено преминаване (главни и второстепенни пътища, места за паркиране, чакални в гари или аерогари и други)	61		1	4	3	
Зона към обществени места, но с ограничен достъп само за упълномощен персонал: коловози, самолетен хангар, автомагистрален банкет, служебен тротоар	63					
В жилища - не точно определени	70	1	1	1	1	
В частно жилище	71				1	
В части от сгради за общо ползване, пристройки, дворове	72	1		1		
Други места от група 070, непосочени по-горе	79		1			

ФИГУРА 66

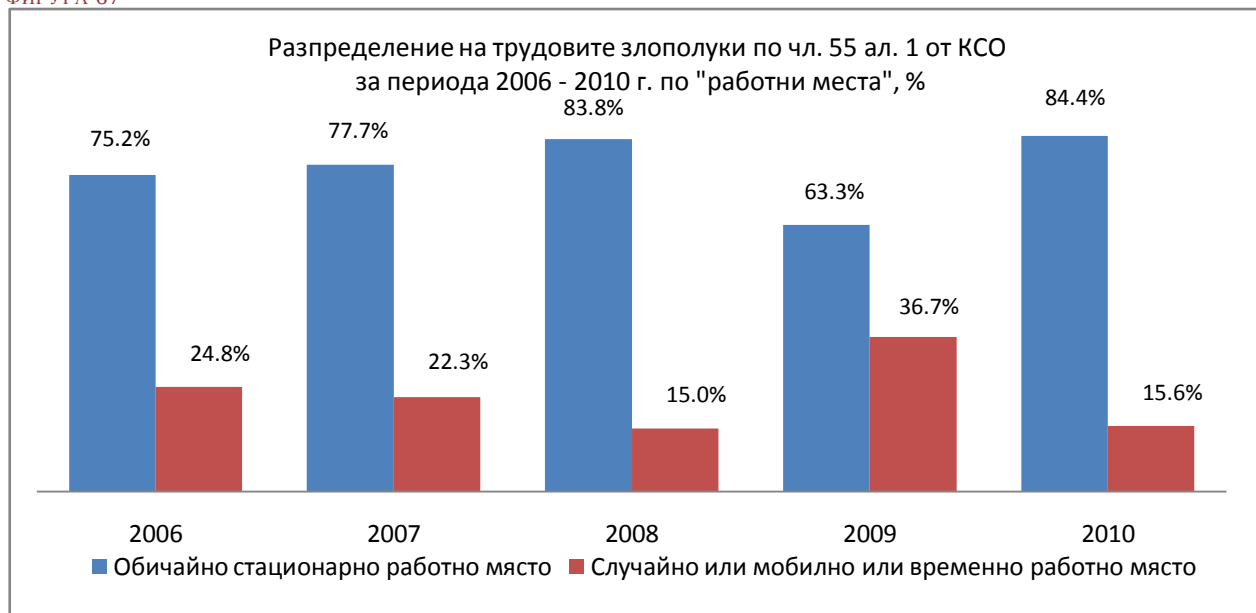


8.3.12. Класификация "Работно място" (трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО)

ТАБЛИЦА 125

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Не точно определено или няма данни	0					
Обичайно стационарно работно място (обичайното помещение, сграда, стая, цех, съоръжение или друго териториално определено място в предприятието, където лицето полага труда си и изпълнява трудовите/служебните си задължения)	1	82	73	67	19	38
Случайно работно място (случайно местонахождение по повод на работата) или Нестационарно (мобилно) работно място (за пътни полицаи, шофьори и други) или Временно работно място (в предприятието или извън него)	2	27	21	12	11	7
Друг вид работно място	9			1		

ФИГУРА 67



8.3.13. Класификация "Вид работа"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ФИГУРА 68

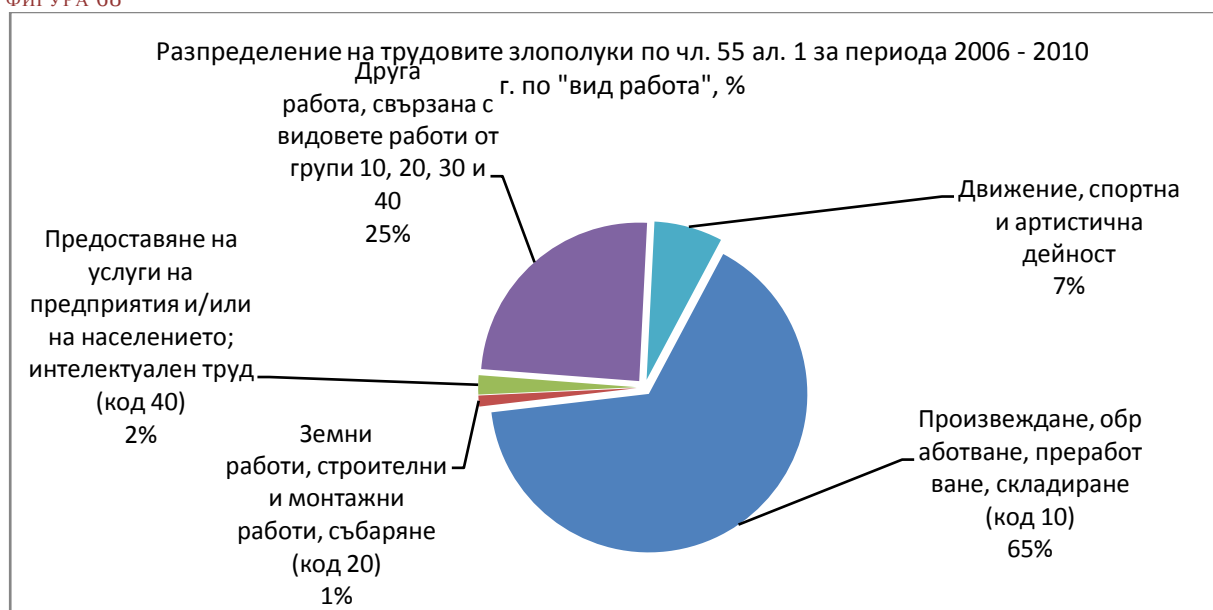


ТАБЛИЦА 126

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Няма информация	0					
Произвеждане, обработване, преработване, складиране, от всички видове - не точно определени	10	68	63	58	18	27
Произвеждане, обработване, преработване - от всички видове	11	62	53	55	15	24
Складиране - от всички видове	12	6	10	3	3	3
Земни работи, строителни и монтажни работи, събаряне - не точно определени	20	1	2	1		
Строителни и монтажни работи - изграждане на строителни съоръжения, инфраструктура, мостове, пътища, пристанища	23			1		
Строителни и монтажни работи - реконструкция, преустройство, поддържане или възстановяване/ремонт на сгради и строителни съоръжения	24	1	1			
Събаряне на сгради и строителни съоръжения	25		1			
Предоставяне на услуги на предприятия и/или на населението; интелектуален труд - не точно определени	40	1	5		1	
Предоставяне на услуги, грижи, подпомагане на населението	41		2			

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Интелектуален труд - образование, обучение, обработка на информация, офис дейност, организиране и управление	42	1	3		1	
Друга работа, свързана с видовете работи от групи 10, 20, 30 и 40 - не точно определена	50	32	20	17	7	12
Подготвяне, инсталиране, монтиране, демонтиране, разглобяване	51	18	6	9	3	3
Поддържане, ремонт, настройване, регулиране	52	5	9	4	4	8
Почистване на работното място, на машините - машинно или ръчно	53	3	2			
Събиране, отстраняване, обезвреждане и други дейности по управление на отпадъците	54	1		1		
Наблюдение и контрол на производствените процеси, работното място, превозните средства, оборудването - със или без използване на технически средства за контрол	55	5	3	3		1
Движение, спортна и артистична дейност - не точно определени	60	7	4	4	4	6
Движение - ходене, придвижване, пътуване (вкл. с превозни средства)	61	7	4	4	4	6

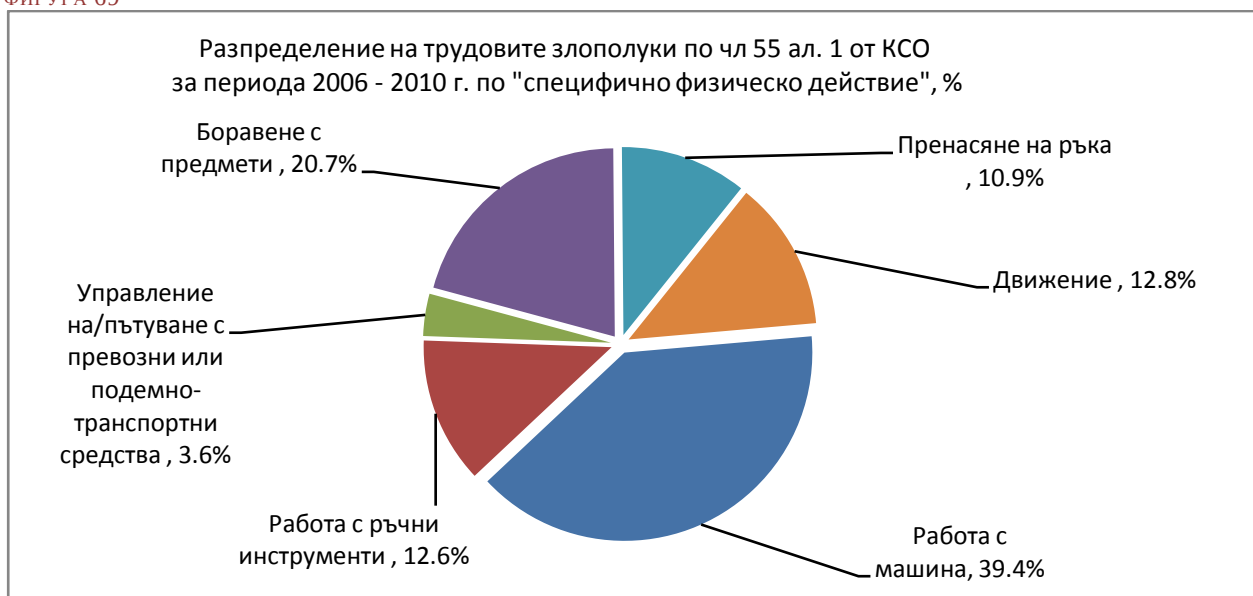
8.3.14. КЛАСИФИКАЦИЯ "СПЕЦИФИЧНО ФИЗИЧЕСКО ДЕЙСТВИЕ" (чл. 55 ал. 1 от КСО)

ТАБЛИЦА 127

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Няма информация	0					
Работа с машина - не точно определена	10	41	33	33	14	20
Пускане на машина, спиране на машина	11	1	3		1	1
Зареждане на машина, сваляне на обработени изделия	12	14	9	15		9
Контролиране, управляване на машина, работа с машина	13	25	21	17	13	10
Други специфични физически действия от група 10, непосочени по-горе	19	1		1		
Работа с ръчни инструменти - не точно определена	20	15	16	7	4	3
Работа с ръчни инструменти - задвижвани ръчно	21	11	10	4	3	1
Работа с ръчни инструменти - задвижвани с двигател	22	4	5	3	1	2
Други специфични физически действия от група 20, непосочени по-горе	29		1			
Управление на/пътуване с превозни или подемно-транспортни средства - не точно определени	30	4	2	3	2	2
Управление на превозни или подемно-транспортни средства - подвижни и самоходни	31	3	2	2	1	
Управление на превозни или подемно-транспортни средства - подвижни, но несамоходни	32				1	2
Пътуване с превозно средство	33	1		1		
Боравене с предмети - не точно определено	40	24	19	23	4	4
Вземане в ръка, задържане, хващане, поставяне - хоризонтално	41	7	6	10	2	2
Свързване, съединяване, разкъсване, развързване, притискане, отвинтване, завинтване, завъртане	42	7	5	2	1	1
Закрепване, закачване, издигане, монтиране - вертикално	43	7	7	6		
Хвърляне, изхвърляне на разстояние	44					
Отваряне, затваряне (кутия, опаковка, колет)	45					
Изливане, наливане, напълване, поливане, пръскане, изпразване, изгребване	46	1		2		1
Отваряне, затваряне чрез издърпване, бутане (например на врата на склад, канцелария, шкаф, чекмедже)	47	2	1	2		
Други специфични физически действия от група 40, непосочени по-горе	49			1	1	
Пренасяне на ръка - не точно определено	50	10	13	6	3	7

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Вертикално пренасяне - вдигане, повдигане, спускане на предмет	51	5	6	4		4
Хоризонтално пренасяне - теглене, бутане, търкаляне на предмет	52	4		1	1	2
Пренасяне на товар - от човек	53	1	7	1	2	1
Движение - не точно определено	60	15	11	8	3	9
Ходене, тичане, качване, слизане и други	61	14	9	6	3	9
Пълзене, катерене и други	64			1		
Движение на място	67	1	2	1		

ФИГУРА 69



8.3.15. Класификация "ОТКЛОНЕНИЕ"

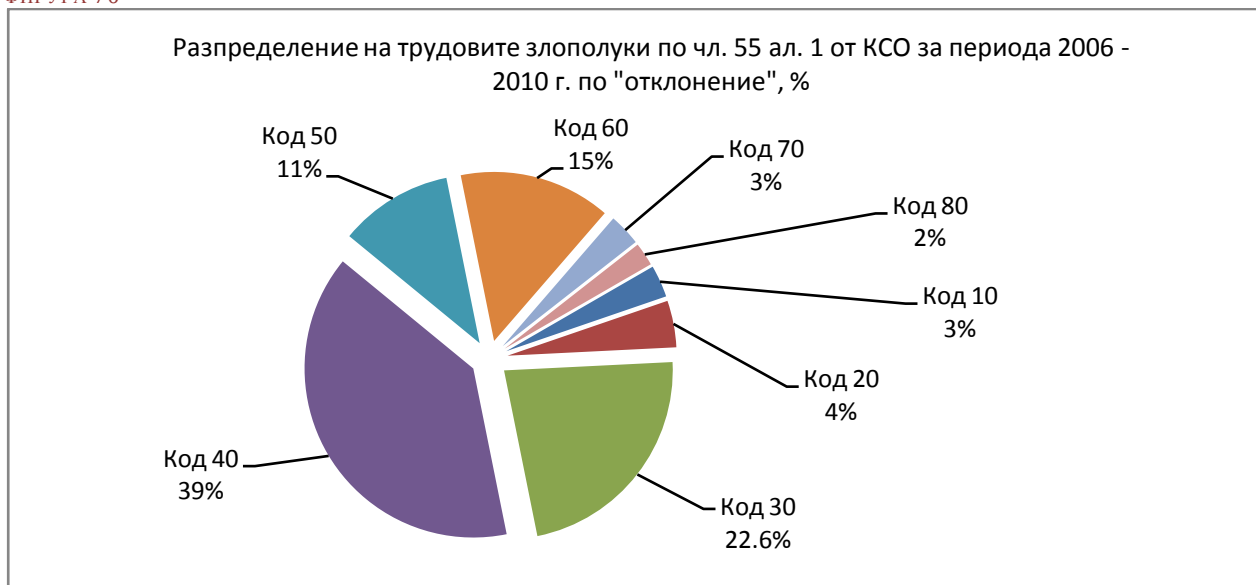
Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО

ТАБЛИЦА 128

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Няма информация	0					
Отклонение поради проблем с електричество, експлозия, пожар - не точно определени	10	5	4	1	1	
Проблем вследствие неизправност в електрически уредби и съоръжения - водещ до индиректен допир	11		2	1	1	
Проблем с електричеството - водещ до директен допир	12	1				
Експлозия	13		1			
Пожар, пламване	14	4	1			
Отклонения поради препълване, преобръщане, протичане, изтичане, изпаряване, емисия - не точно определени	20	5	5	5	1	
Твърдо състояние - препълване, преобръщане	21	1		1		
Течно състояние - протичане, прокапване, изтичане, изплискване, изпръскване	22	2	3	4		
Газообразно състояние - изпаряване, образуване на аерозол, образуване на газ	23	1			1	
Прахообразен материал - образуване на дим, емисия на прах и частици във въздуха	24	1	2			
Счупване, разрушаване, разцепване, плъзгане, падане, срутване на материалния фактор - не точно определени	30	23	27	16	4	11
Счупване или скъсване на материалния фактор - на местата за свързване и присъединяване	31	4	3	2		3
Счупване, разрушаване, водещи до изхвърляне на отломки и парчета (от дърво, стъкло, метал, камък, пластмаса и други)	32	5	12	3	2	3
Плъзгане, падане, срутване на материалния фактор - от високо (падане върху пострадалия)	33	3	7	4		4
Плъзгане, падане, свличане на материалния фактор - от нивото под пострадалия (повличане на пострадалия)	34	3	2	1		1
Плъзгане, падане, срутване на материалния фактор - на същото ниво	35	8	3	6	2	
Загуба на контрол (пълна или частична) върху машина, превозни или подземно-транспортни средства, ръчни инструменти, предмети, животни - не точно определени	40	39	33	32	14	22

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Загуба на контрол (пълна или частична) - върху машина (вкл. нежелано задействане) или върху обработвания/преработвания от машината материал	41	19	17	15	7	11
Загуба на контрол (пълна или частична) - върху превозни или подемно-транспортни средства (самоходни или несамостоятелни)	42	2		3	3	2
Загуба на контрол (пълна или частична) - върху ръчни инструменти (с ръчно или механично задвижване) или върху обработвания от инструмента материал	43	7	6	3	2	2
Загуба на контрол (пълна или частична) - върху предмет (носен, преместван, манипулиран и т.н.)	44	11	10	11	2	7
Подхлъзване или спъване с падане, падане на човек - не точно определени	50	12	8	9	5	5
Падане на човек - от високо	51	6	2	2	1	2
Подхлъзване или спъване с падане, падане на човек - на същото ниво, на което се намира	52	6	6	7	4	3
Движение на тялото без физическо натоварване (обикновено водещо до външно увреждане) - не точно определено	60	20	11	13	3	5
При ходене - настъпване на остър предмет	61	1				
При коленичене, сядане, облягане	62					
При захващане или увличане от нещо или по инерция	63	1	1	3		
Некоординирани, неуместни, прибързани движения	64	18	10	10	3	5
Движение на тялото при физическо натоварване (обикновено водещо до вътрешно увреждане) - не точно определено	70	3	3	2	2	1
При повдигане, носене, изправяне	71			1		
При бутане, дърпане	72				1	
При поставяне, навеждане	73	1	1	1		
При извиване, обръщане, завъртане	74	1				
При неправилно стъпване, изкривяване на крака или глезена, подхлъзване без падане	75	1	2		1	1
Изненада, уплаха, насилие, нападение, заплахата, присъствие - не точно определени	80	2	3	2		1
Насилие, нападение, заплахата - от вътрешни за предприятието лица (наети, работодател)	82	1				
Насилие, нападение, заплахата - от външни за предприятието лица към пострадалите, които изпълняват трудовите си задължения (банков обир, нападение на шофьори и други)	83	1	2			1
Присъствие на пострадал или на трето лице, което само по себе си създава опасност за него или за другите	85		1	2		

ФИГУРА 70



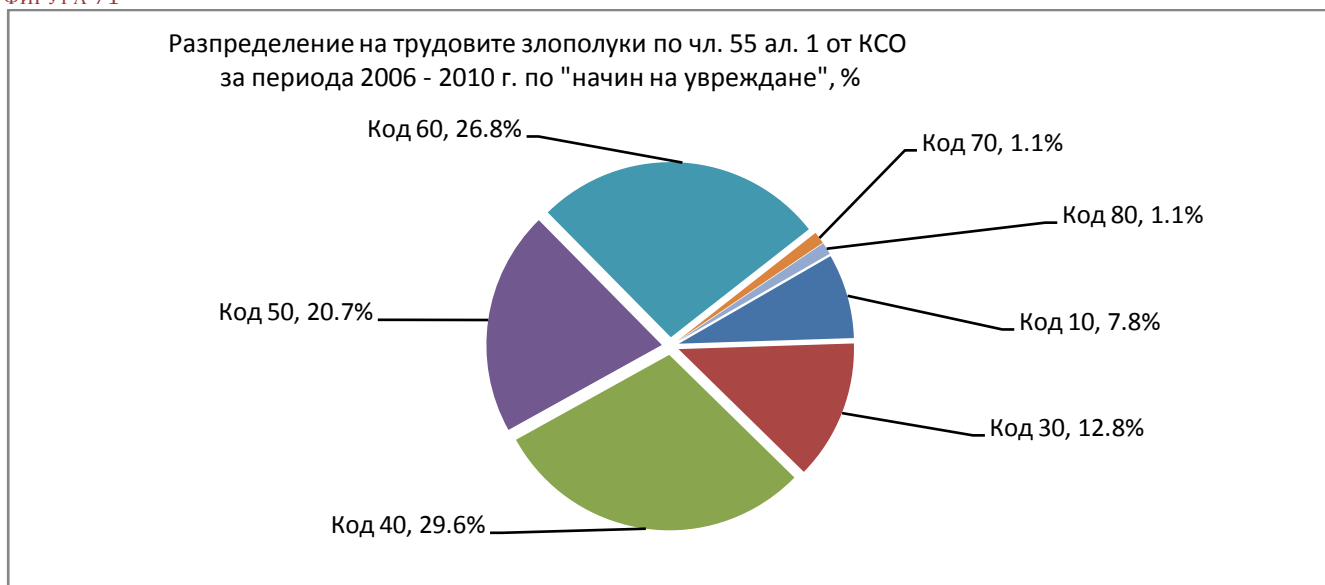
8.3.16. Класификация "НАЧИН НА УВРЕЖДАНЕ" (ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ ПО ЧЛ. 55 АЛ. 1 ОТ КСО)

ТАБЛИЦА 129

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Контакт с електрически ток, температура, опасни вещества - не точно определени	10	10	8	5	3	2
Индиректен контакт с електрическа дъга, искра, мълния (пасивен)	11		2	1	1	
Директен контакт с електричество, приемане на електрически заряд в тялото	12	1				
Контакт с открит пламък или с топъл или горящ предмет или среда	13	4	5	4	1	2
Контакт с опасни вещества - чрез вдишване през носа или устата	15	3				
Контакт с опасни вещества - по/през кожата или очите	16	2	1		1	
Сблъсък при хоризонтално или вертикално движение с неподвижен предмет (пострадалият е в движение)	30	18	10	8	3	7
Сблъсък при вертикално движение (произтичащо от падане)	31	16	9	7	2	7
Сблъсък при хоризонтално движение	32	2	1	1	1	
Удар или сблъсък от/с движещ се предмет - не точно определени	40	26	31	30	6	13
Удар - от летящ предмет	41	5	8	1	2	1
Удар - от падащ предмет	42	13	19	21		8
Удар - от люлеещ се предмет	43	2	2	1		2
Удар - от въртящ се, движещ се, преместван предмет, вкл. от превозни средства	44	5	1	2	3	1
Сблъсък с предмет, вкл. превозни средства - сблъсък с човек (пострадалият е в движение)	45	1	1	3	1	1
Други начини на увреждане от група 40, непосочени по-горе	49			2		
Контакт с режещ, пробощащ, груб, грапав материален фактор - не точно определени	50	22	18	17	8	9
Контакт с режещ материален фактор (нож, острие и други)	51	11	6	12	6	4
Контакт с пробощащ материален фактор (гвоздей, заострен инструмент и други)	52	5	3	1	1	4
Контакт с груб или грапав материален фактор	53	6	9	4	1	1
Захващане, притискане, смазване, смачкване и т.н. (обектът или машината са в движение) - не точно определени	60	31	23	20	10	12
Захващане, притискане, смазване - във	61		2	3	1	
Захващане, притискане, смазване - под	62	7	6	12	5	5
Захващане, притискане, смазване - между	63	22	14	5	3	5

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Откъсване, отрязване на крайник, китка или пръст	64	2	1		1	2
Физическо или психическо натоварване - не точно определени	70	1	2			1
Физическо натоварване - върху скелетно-мускулната система	71		2			1
Физическо натоварване - дължащо се на лъчения, шум, светлина или налягане	72	1				
Ухапване, ритане и т.н. (от животно или човек) - не точно определени	80	1	2			1
Удар, ритане, удар с глава, удушаване	83	1	2			1

ФИГУРА 71



Легенда:

Код 10 - контакт с електрически ток, температура, опасни вещества

Код 30 - сблъсък при хоризонт. или вертикал. движение с неподвижен предмет (пострадалият е в движение)

Код 40 - удар или сблъсък от/с движещ се предмет

Код 50 - контакт с режещ, пробощащ, груб, грапав материален фактор

Код 60 - захващане, притискане, смазване, смачкване и т.н. (обектът или машината са в движение)

Код 70 - физическо или психическо натоварване

Код 80 - ухапване, ритане и т.н. (от животно или човек)

8.3.17. Класификация "Вид на увреждането"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО

ТАБЛИЦА 130

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Рани и повърхностни наранявания	10	53	49	40	14	15
Повърхностни наранявания	11	16	20	11	3	3
Рани (открити наранявания)	12	36	29	29	11	12
Други от група 010, непосочени по-горе	19	1				
Счупвания (фрактури) на кости	20	34	26	32	9	18
Закрити фрактури	21	30	21	29	7	14
Открити фрактури	22	4	5	3	2	4
Изкълчвания (лукасии), навяхвания (дисторзии) и разтягания	30	3	4			1
Луксации и сублуксации	31		1			1
Навяхвания и разтягания	32	3	3			
Други от група 030, непосочени по-горе	39					
Травматични ампутации (Загуба на части от тялото)	40	6	5	1	2	6
Мозъчно сътресение и вътрешни травми	50		4	2	2	3
Мозъчно сътресение и вътречерепни травми	51		3	2	2	2
Вътрешни травми	52		1			1
Други от група 050, непосочени по-горе	59					
Изгаряния и измръзвания	60	6	6	5	2	2
Термични изгаряния, вкл. от нагорещени течности и пари	61	4	6	4	2	2
Химични изгаряния	62	2		1		
Отравяния и инфекции	70	3				
Остри отравяния	71	3				
Последици от въздействие на шум, вибрации и налягане	90	1				
Остра загуба на слуха	91	1				
Множествени травми	120	3			1	

ФИГУРА 72



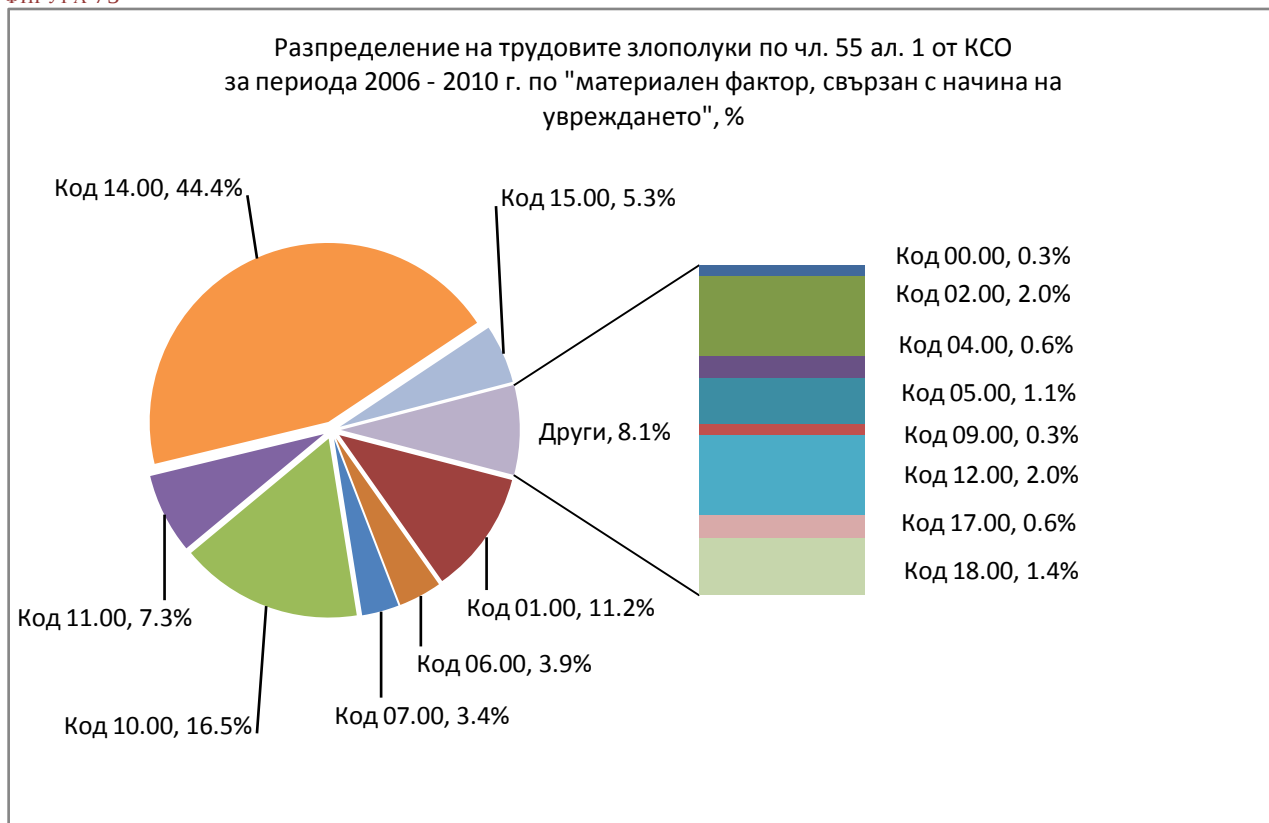
8.3.18. КЛАСИФИКАЦИЯ "МАТЕРИАЛЕН ФАКТОР, СВЪРЗАН С НАЧИНА НА УВРЕЖДАНЕТО"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО

ТАБЛИЦА 131

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Няма материален фактор или няма информация	0		1			
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - на нивото на земята (вътрешни или външни, неподвижни или подвижни, временни или не)	100	14	6	10	4	6
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - над нивото на земята (вътрешни или външни)	200	4	2	0	0	1
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - под нивото на земята (вътрешни или външни)	300					
Системи за снабдяване и разпределение на материали, тръбопроводни мрежи	400	1		1		
Двигатели, системи за пренос и съхранение на енергия	500		3			1
Ръчни инструменти, задвижвани ръчно	600	6	5	2	1	
Инструменти, ръчно държани или ръчно водими, механични	700	3	2	5	2	
Ръчни инструменти, с неуточнен източник на енергия	800					
Машини и оборудване, несамоходни или самоходни	900	1				
Машини и оборудване, неподвижни	1000	20	12	10	7	10
Подемно-транспортни машини, съоръжения и приспособления за складиране	1100	3	9	7	4	3
Сухопътни превозни средства	1200	0	2	3	2	0
Други превозни средства	1300					
Материали, предмети, продукти, детайли на машини или превозни средства, отломки, прах	1400	47	45	36	10	21
Химични, взривни, радиоактивни, биологични вещества	1500	8	5	5		1
Предпазни средства и защитни приспособления	1600					
Канцеларско оборудване, лично оборудване, спортно оборудване, оръжия, домакински уреди	1700	1				1
Живи организми и хора	1800	1	2	1		1
Насипни отпадъци	1900					
Физични явления и природни сили	2000					
Други материални фактори, неклассифицирани в групи от 00.00 до 20.00	9900					

ФИГУРА 73



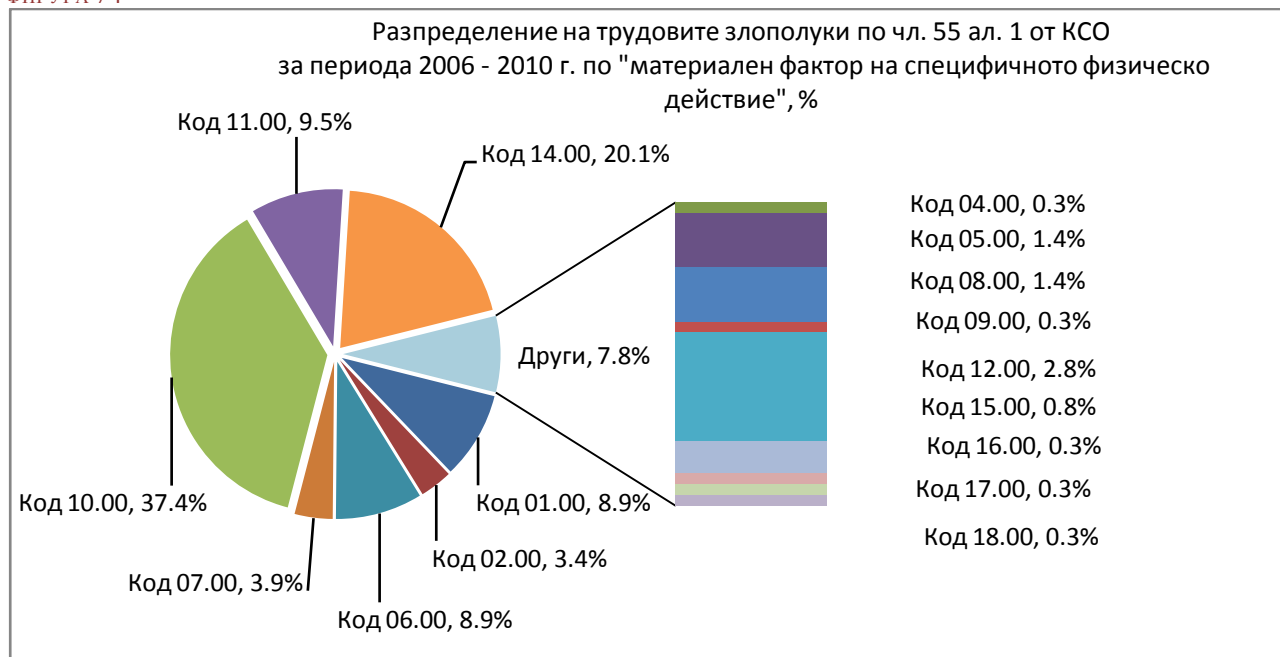
8.3.19. КЛАСИФИКАЦИЯ "МАТЕРИАЛЕН ФАКТОР НА СПЕЦИФИЧНОТО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗДЕЙСТВИЕ"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО

ТАБЛИЦА 132

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Няма материален фактор или няма информация	0					
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - на нивото на земята (вътрешни или външни, неподвижни или подвижни, временни или не)	100	11	9	5	2	5
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - над нивото на земята (вътрешни или външни)	200	5	1	1	1	4
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - под нивото на земята (вътрешни или външни)	300					
Системи за снабдяване и разпределение на материали, тръбопроводни мрежи	400	1				
Двигатели, системи за пренос и съхранение на енергия	500	1	2			2
Ръчни инструменти, задвижвани ръчно	600	10	12	7	2	1
Инструменти, ръчно държани или ръчно водими, механични	700	3	4	4	2	1
Ръчни инструменти, с неуточнен източник на енергия	800	2	2			1
Машини и оборудване, несамоходни или самоходни	900	1				
Машини и оборудване, неподвижни	1000	40	34	31	12	17
Подемно-транспортни машини, съоръжения и приспособления за складиране	1100	11	9	4	4	6
Сухопътни превозни средства	1200	1	3	4	2	0
Други превозни средства	1300					
Материали, предмети, продукти, детайли на машини или превозни средства, отломки, прах	1400	20	16	23	5	8
Химични, взривни, радиоактивни, биологични вещества	1500	1	2			
Предпазни средства и защитни приспособления	1600			1		
Канцеларско оборудване, лично оборудване, спортно оборудване, оръжия, домакински уреди	1700	1				
Живи организми и хора	1800	1				
Насипни отпадъци	1900					
Физични явления и природни сили	2000					
Други материални фактори, неклаифицирани в групи от 00.00 до 20.00	9900					

ФИГУРА 74



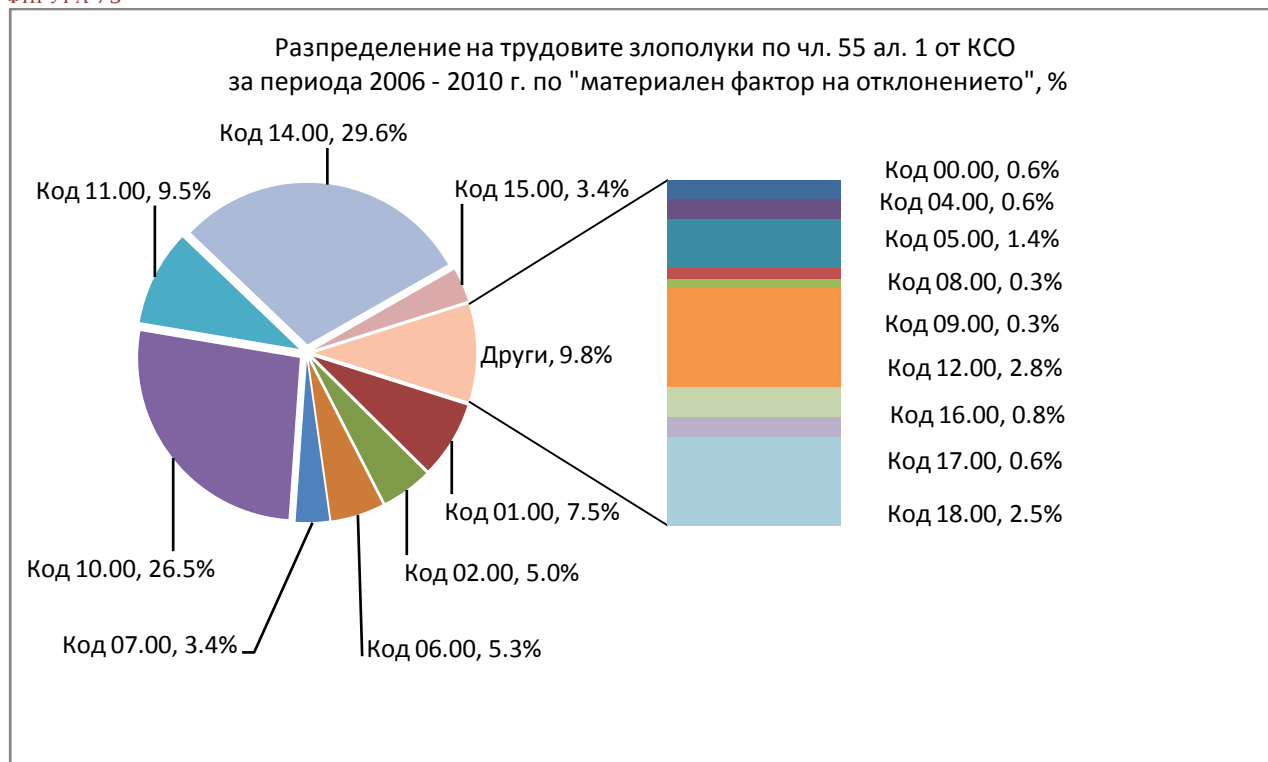
8.3.20. КЛАСИФИКАЦИЯ "МАТЕРИАЛЕН ФАКТОР НА ОТКЛОНЕНИЕТО"

Трудови злополуки по чл. 55 ал 1 от КСО

ТАБЛИЦА 133

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Няма материален фактор или няма информация	0	1	1			
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - на нивото на земята (вътрешни или външни, неподвижни или подвижни, временни или не)	100	7	7	6	3	4
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - над нивото на земята (вътрешни или външни)	200	9	2	1	2	4
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - под нивото на земята (вътрешни или външни)	300					
Системи за снабдяване и разпределение на материали, тръбопроводни мрежи	400	1		1		
Двигатели, системи за пренос и съхранение на енергия	500	1	3			1
Ръчни инструменти, задвижвани ръчно	600	7	7	3	1	1
Инструменти, ръчно държани или ръчно водими, механични	700	3	2	4	2	1
Ръчни инструменти, с неуточнен източник на енергия	800			1		
Машини и оборудване, несамоходни или самоходни	900	1				
Машини и оборудване, неподвижни	1000	30	24	20	7	14
Подемно-транспортни машини, съоръжения и приспособления за складиране	1100	10	8	6	5	5
Сухопътни превозни средства	1200	1	3	4	2	
Други превозни средства	1300					
Материали, предмети, продукти, детайли на машини или превозни средства, отломки, прах	1400	29	30	28	7	12
Химични, взривни, радиоактивни, биологични вещества	1500	5	4	2		1
Предпазни средства и защитни приспособления	1600	1		1		1
Канцеларско оборудване, лично оборудване, спортно оборудване, оръжия, домакински уреди	1700	1		1		
Живи организми и хора	1800	2	3	2	1	1
Насипни отпадъци	1900					
Физични явления и природни сили	2000					
Други материални фактори, неклассифицирани в групи от 00.00 до 20.00	9900					

ФИГУРА 75

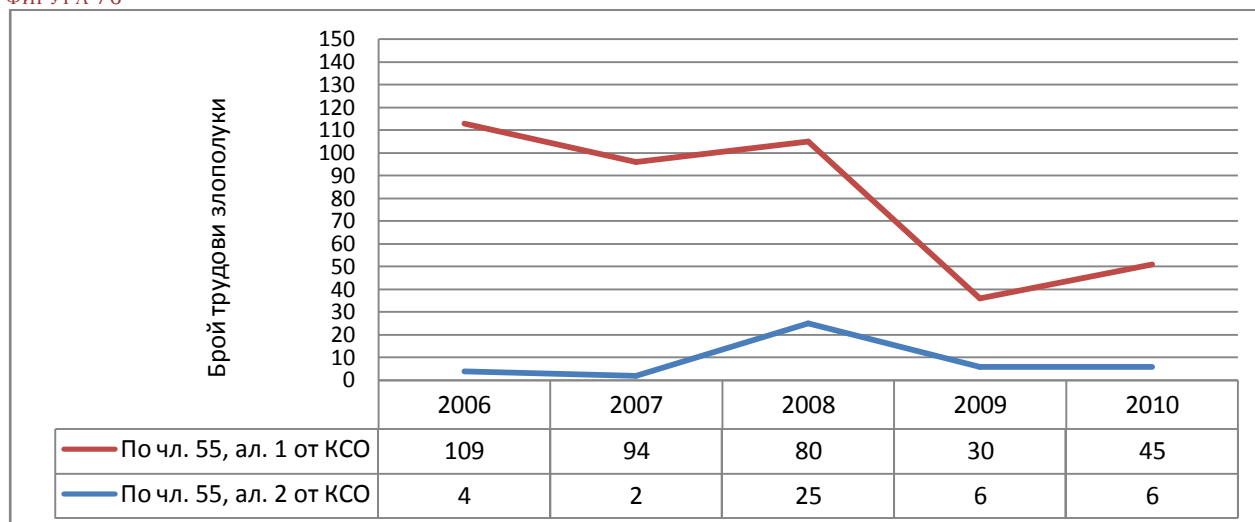


8.3.21. Класификация "Вид злополука"

ТАБЛИЦА 134

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
По чл. 55, ал. 1 от КСО	1	109	94	80	30	45
По чл. 55, ал. 2 от КСО	2	4	2	25	6	6
Не се приема за трудова	3					
Няма данни	9					
Общо трудови злополуки по години		113	96	105	36	51
Общ брой трудови злополуки за периода 2006 - 2010 г.		401				

ФИГУРА 76



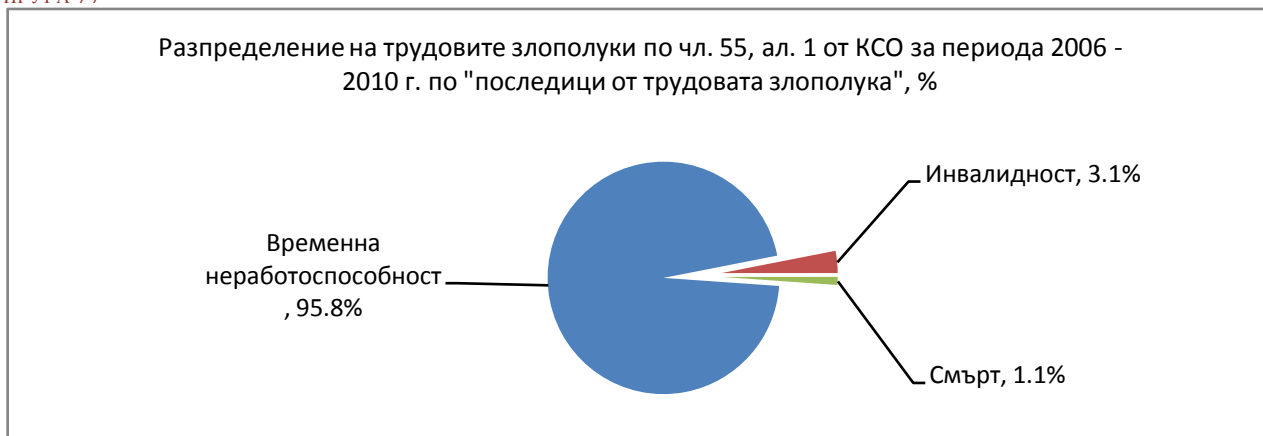
8.3.22. Класификация "ПОСЛЕДИЦИ ОТ ТРУДОВАТА ЗЛОПОЛУКА"

Трудови злополуки по чл. 55, ал. 1 от КСО

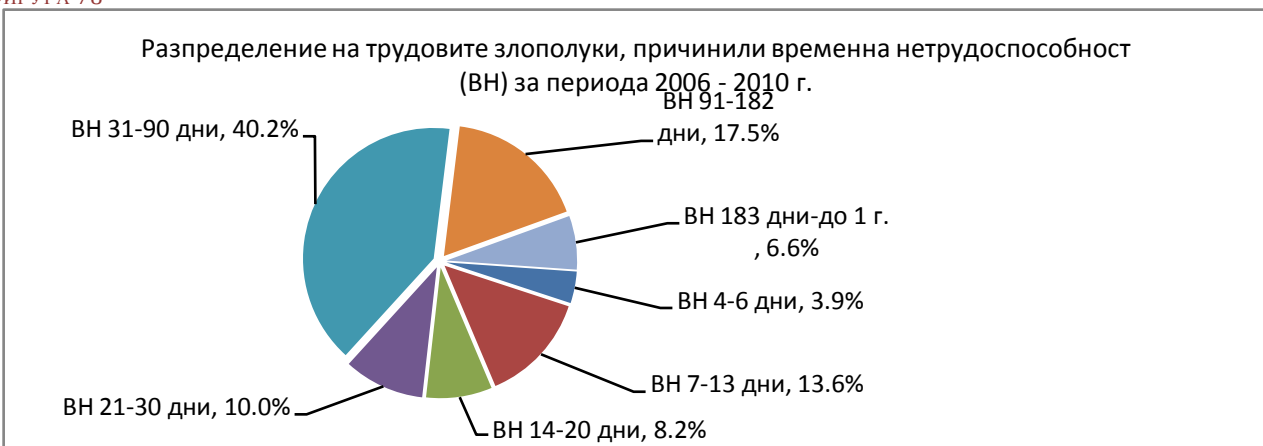
ТАБЛИЦА 135

Наименование на позицията	Код	Код	Наименование на позицията (по ЕСТЗ)	Трудови злополуки (брой)				
				2006	2007	2008	2009	2010
Няма данни	0	0	Неизвестни					
Временна неработоспособност - общо, в т.ч.	10		Загубени дни по групи (отсъствие по-малко от 6 м.)					
до 3 дни	11	-	-	3	5	3		1
4 - 6 дни	12	A01	4 - 6 загубени дни	7	4	1		1
7 - 13 дни	13	A02	7 - 13 загубени дни	17	17	5	2	4
14 - 20 дни	14	A03	14 - 20 загубени дни	10	6	6	3	2
21 - 30 дни	15	A04	21 - 30 дни	12	9	6	4	2
31 - 90 дни	16	A05	31 - 90 дни	36	37	36	7	17
91 - 182 дни	17	A06	91 - 182 дни	16	10	11	11	10
183 - до 1 год.	18	997	183 и повече загубени дни или инвалидност	3	3	10	1	5
над 1 год.	19							
Трайно намалена или загубена работоспособност (инвалидност) - общо, в т.ч.	20							
под 50%	21				1	1		1
50 - 70% - от 50,00 до 70,99% вкл.	22			3	2	1		
71 - 90% - от 71 до 90,00% вкл.	23						1	1
над 90% - от 90,01%	24							
Смърт - общо	30	998	Смърт	2			1	1
Други, непосочени по-горе	99	999	Други, непосочени по-горе					

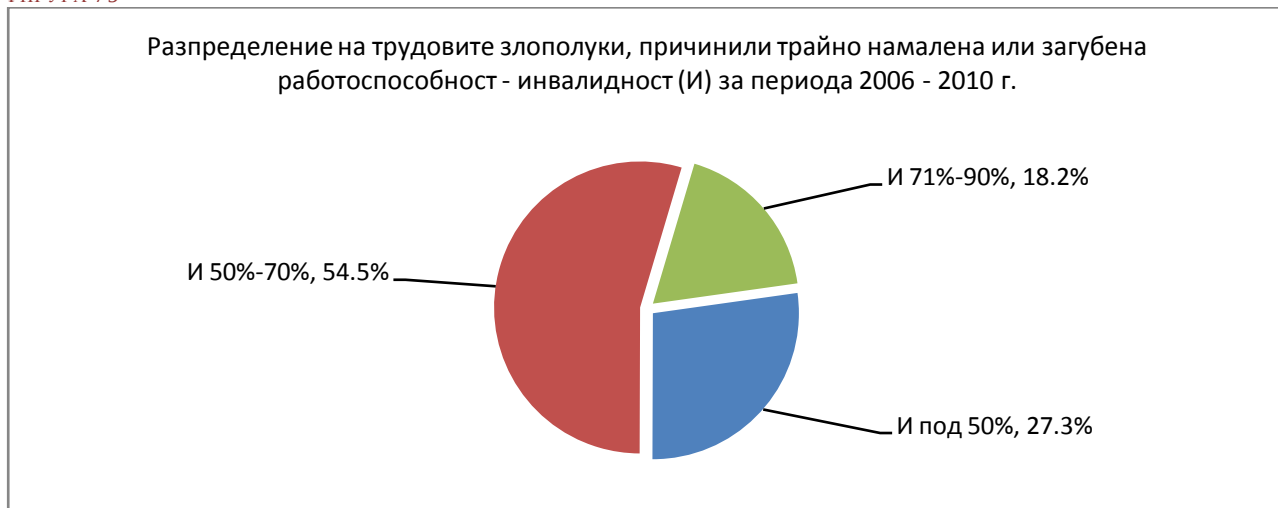
ФИГУРА 77



ФИГУРА 78



ФИГУРА 79



8.4. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТРУДОВИТЕ ЗЛОПОЛУКИ ПО КЛАСИФИКАЦИИ НА СТАТИСТИЧЕСКАТА СИСТЕМА „Трудови злополуки” НА НОИ – С25

Съществуващата в страната статистическа система “Трудови злополуки” (ССТЗ) описва особеностите на дефиниране и класифициране на характеристиките на трудовата злополука от Декларацията за трудова злополука. Тя включва всички класификации, необходими за характеризирането на трудовата злополука.

Статистическата система “Трудови злополуки” е разработена на основание на чл. 7 т. 6 и чл. 10 от Закона за статистиката на основата на Европейската статистика за трудовите злополуки (ЕСТЗ) и в съответствие с глава 5 на Кодекса за задължителното обществено осигуряване, Наредбата за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки,

Заповед на Управителя на Националния осигурителен институт за утвърждаване на образец на Декларация за трудова злополука. С разработката се осигурява прилагането на Европейската система за трудови злополуки в Република България.

Статистическата система “Трудови злополуки” е предназначена да дефинира правилата за класифициране на трудовите злополуки, регистрирани от НОИ съгласно националното законодателство, по класификациите, включени в ССТЗ. Тези класификации се отнасят до характеристиките, включени в Декларацията за трудова злополука и в другите документи за регистриране, валидизиране и отчитане на трудовите злополуки.

Националният осигурителен институт изгражда и поддържа регистър за трудовите злополуки и информационна система (база данни) за трудовите злополуки, основаващи се на методологията на ССТЗ.

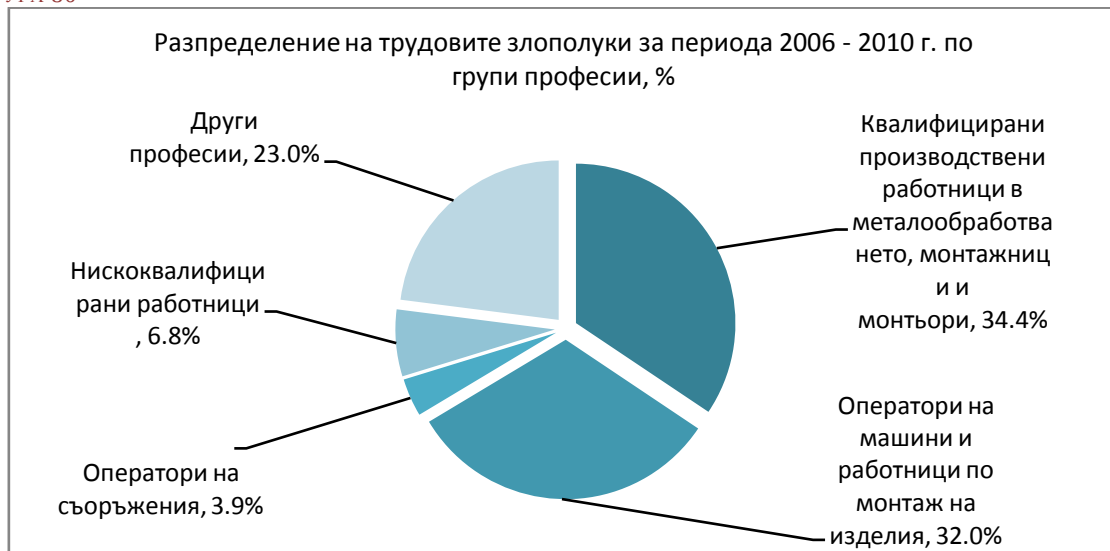
Характеристиките, осигуряващи обхвата на трудовите злополуки в дейност (сектор) С25: "Производство на метални изделия, без машини и оборудване" са представени в следните класификации:

- Класификация “Големина на предприятието”;
- Класификация “Статус в заетостта”;
- Класификация “Общ трудов стаж”/”Стаж по професията” ;
- Класификация “Възраст”;
- Класификация “Пол”;
- Класификация “Време на злополуката”;

- Класификация “Място на злополуката”;
- Класификация “Работно място”;
- Класификация “Вид работа”;
- Класификация “Специфично физическо действие”;
- Класификация “Отклонение”;
- Класификация “Начин на увреждане”;
- Класификация “Материален фактор”;
- Класификация “Правоспособност”;
- Класификация “Вид злополука (по КЗОО)”
- Класификация “Вид на увреждането”;
- Класификация "Последици от трудовата злополука"

8.4.1. КЛАСИФИКАЦИЯ НА ТРУДОВИТЕ ЗЛОПОЛУКИ ПО ГРУПИ ПРОФЕСИИ

ФИГУРА 80



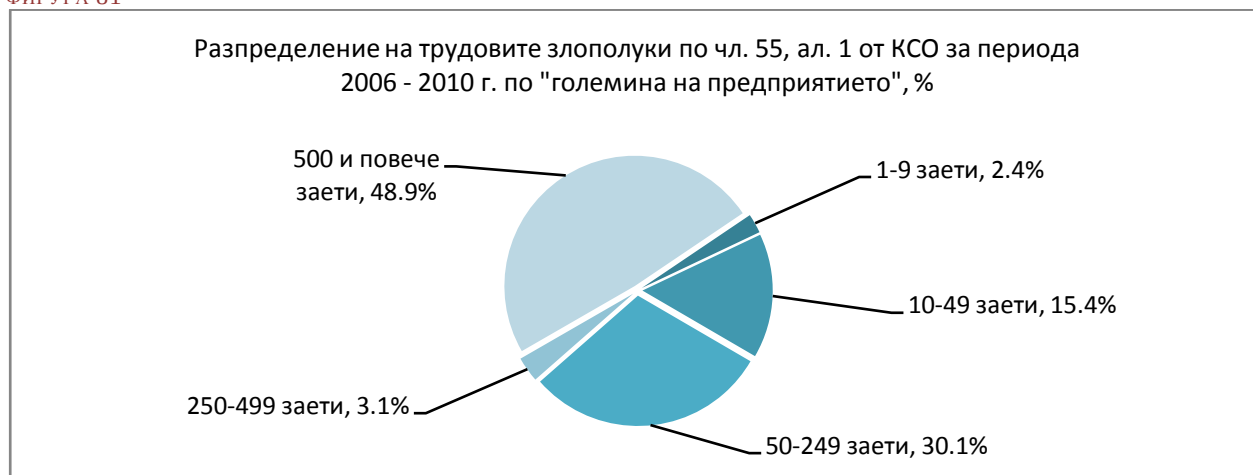
8.4.2. Класификация "Големина на предприятието"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 136

Наименование на позицията (големина на предприятието по ЕСТЗ)	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
0 (самостоятелно зает, без наети лица)	0					
1 - 9	1	3	5	2	4	2
10 - 49	2	28	14	31	14	16
50 - 249	3	47	44	43	41	26
250 - 499	4	6	8	4	1	2
500 и повече заети лица	5	77	69	77	49	54
няма данни	9					

ФИГУРА 81



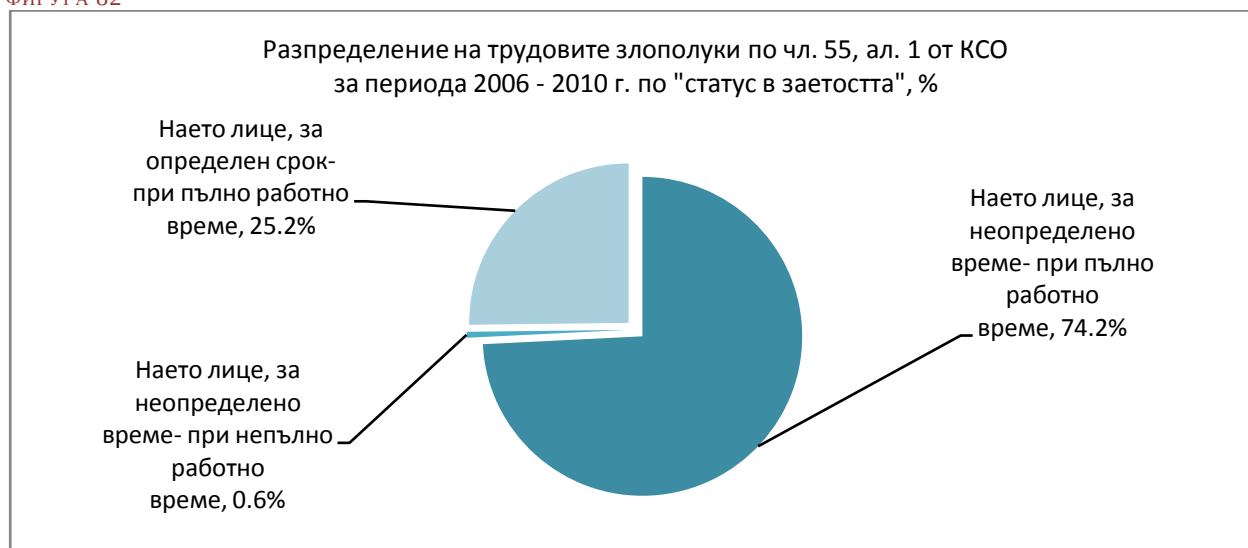
8.4.3. Класификация "СТАТУС В ЗАЕТОСТТА

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 137

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Статус в заетостта неизвестен	0					
Наето лице, за неопределено време/ определен срок , не точно определени- при пълно работно време	301					
Наето лице, за неопределено време/ определен срок, не точно определени- при непълно работно време	302					
Наето лице, за неопределено време- при пълно работно време	311	127	98	125	78	67
Наето лице, за неопределено време- при непълно работно време	312			1	1	2
Наето лице, за определен срок- при пълно работно време	321	34	42	31	30	31
Наето лице, за определен срок- при непълно работно време	322					

ФИГУРА 82



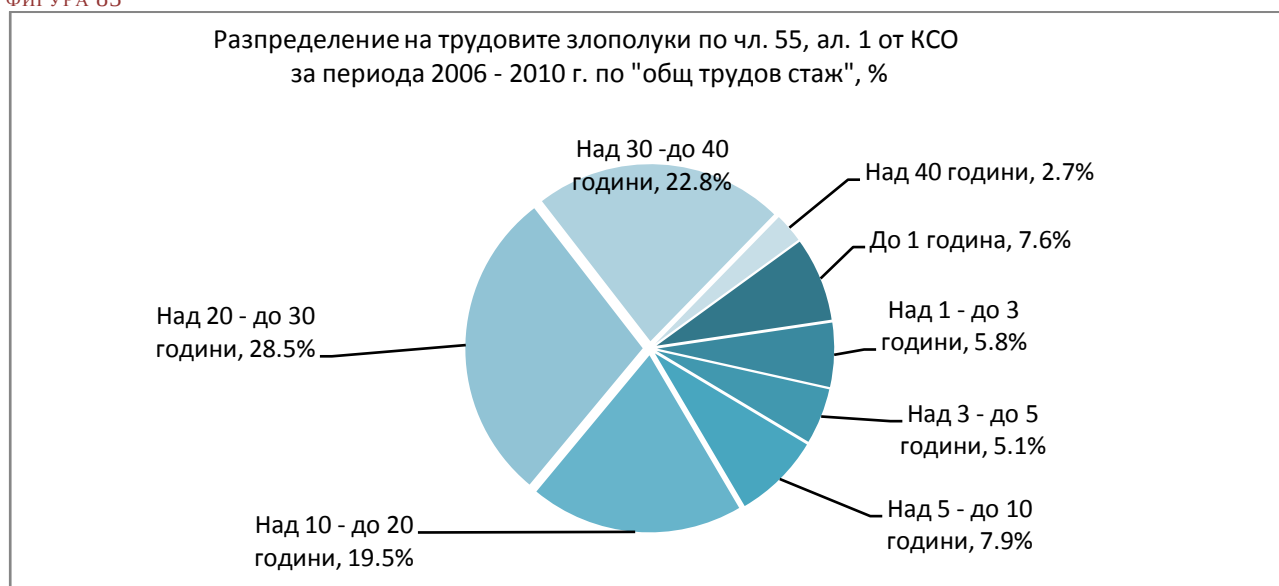
8.4.4. Класификация "ОБЩ ТРУДОВ СТАЖ"

Трудови злополуки по чл. 55, ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 138

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
До 1 година	1	16	8	13	7	7
Над 1 - до 3 години	2	6	6	7	7	13
Над 3 - до 5 години	3	11	6	6	5	6
Над 5 - до 10 години	4	5	17	14	7	10
Над 10 - до 20 години	5	42	29	26	21	12
Над 20 - до 30 години	6	41	38	55	31	25
Над 30 -до 40 години	7	37	33	32	26	24
Над 40 години	8	3	3	4	5	3
Няма данни	9	0	0	0	0	0

ФИГУРА 83



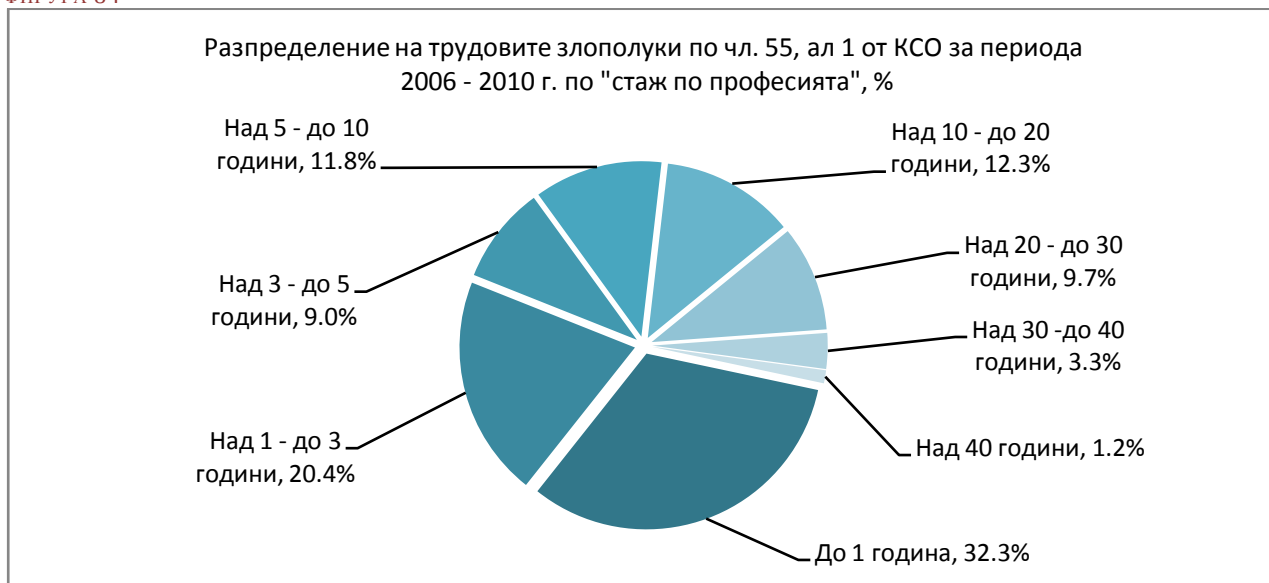
8.4.5. Класификация "СТАЖ ПО ПРОФЕСИЯТА"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 139

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
До 1 година	1	54	43	46	39	34
Над 1 - до 3 години	2	29	30	35	21	21
Над 3 - до 5 години	3	14	8	16	10	12
Над 5 - до 10 години	4	18	22	17	11	11
Над 10 - до 20 години	5	23	18	21	11	9
Над 20 - до 30 години	6	15	16	15	11	8
Над 30 -до 40 години	7	6	3	5	3	5
Над 40 години	8	2	0	3	3	0
Няма данни	9	0	0	0	0	0

ФИГУРА 84



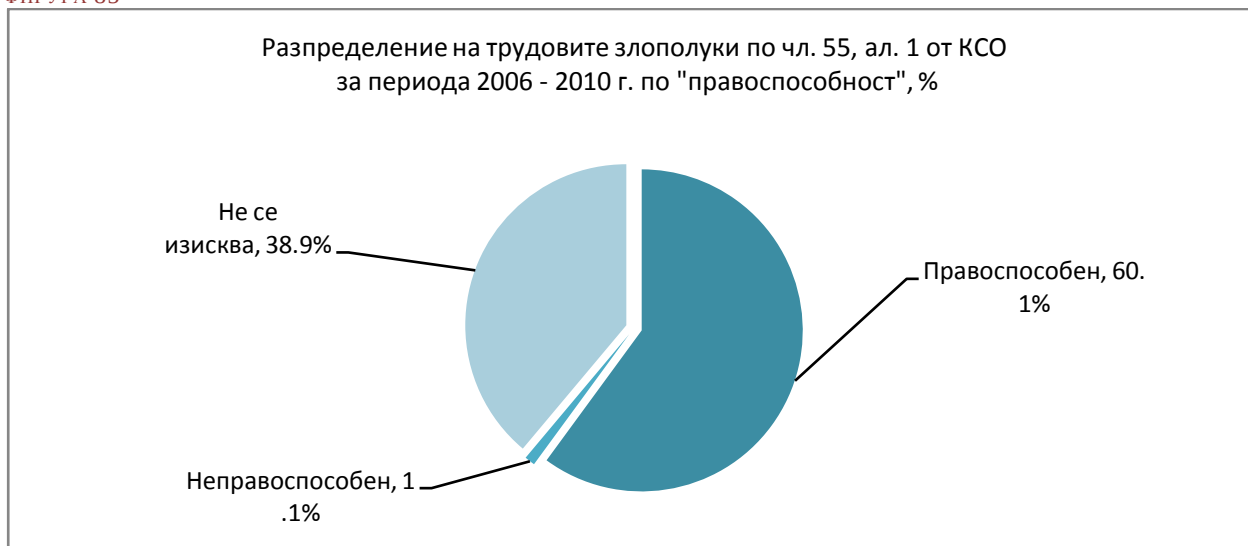
8.4.6. Класификация "Правоспособност"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 140

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Правоспособен	1	111	75	103	56	55
Неправоспособен	2	3	1	1	2	0
Не се изисква	3	47	64	53	50	45
Няма данни	9				1	

ФИГУРА 85



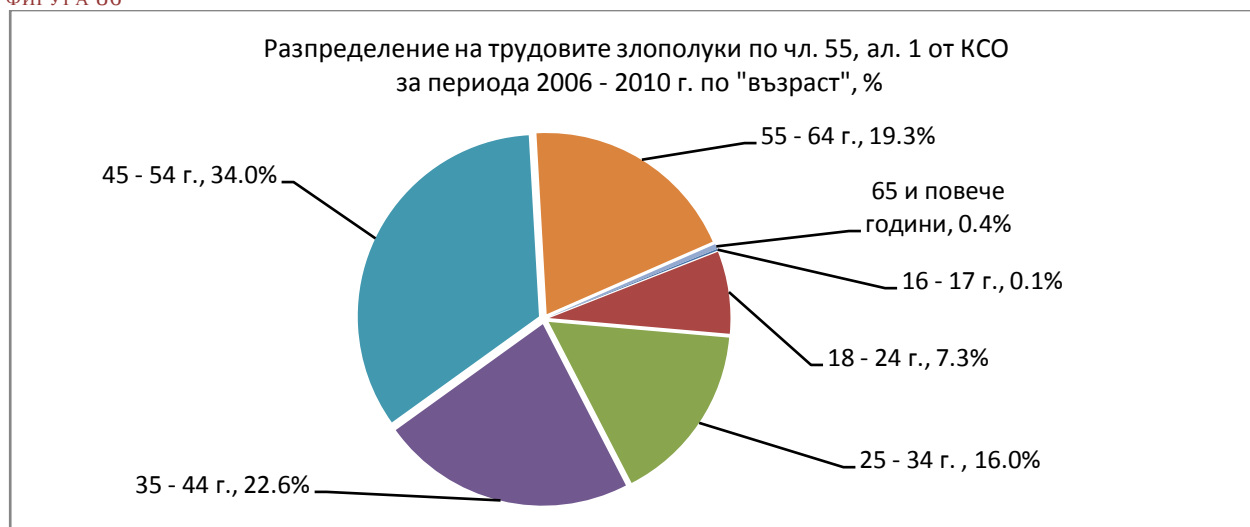
8.4.7. Класификация "ВЪЗРАСТ"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 141

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
0 - 15 г.	0					
16 - 17 г.	1			1		
18 - 24 г.	2	14	7	10	8	10
25 - 34 г.	3	26	25	22	15	19
35 - 44 г.	4	35	34	33	28	21
45 - 54 г.	5	59	50	61	29	28
55 - 64 г.	6	26	24	30	28	21
65 и повече години	7	1			1	1
Възрастта неизвестна	9					

ФИГУРА 86



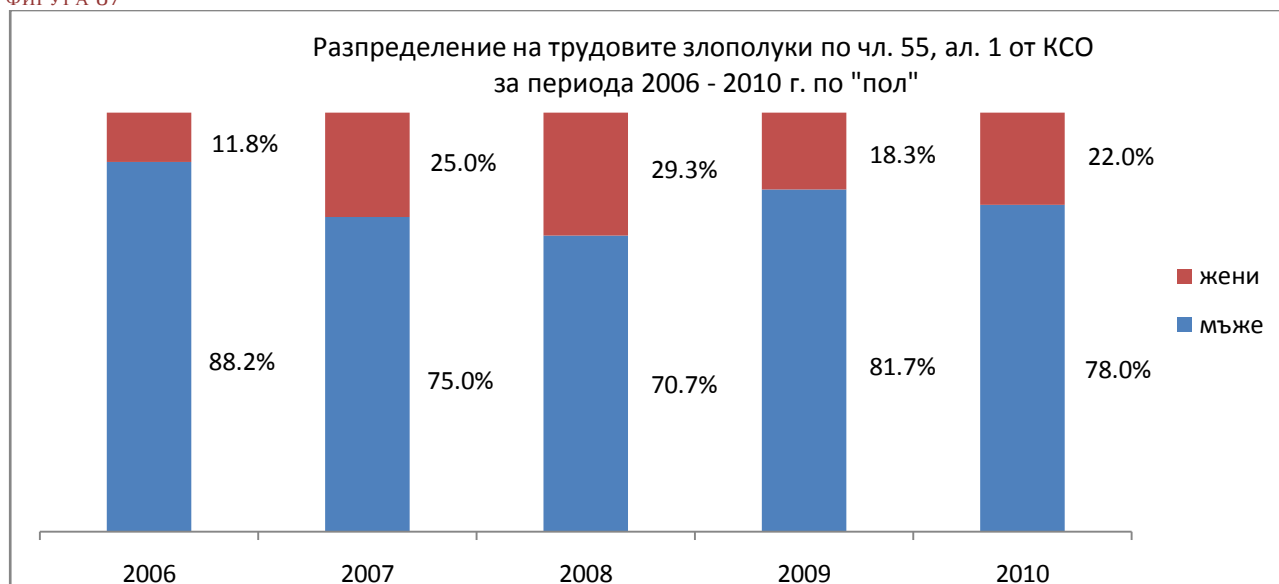
8.4.8. Класификация "Пол"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 142

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Мъж	1	142	105	111	89	78
Жена	2	19	35	46	20	22
Няма данни	9					

ФИГУРА 87



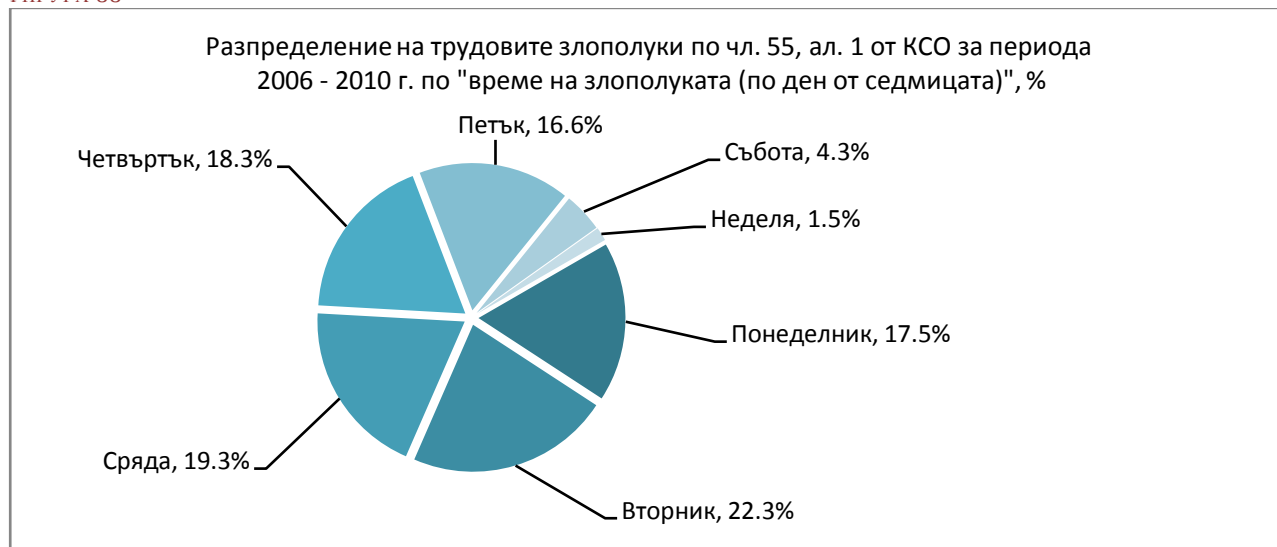
8.4.9. Класификация "ВРЕМЕ НА ЗЛОПОЛУКАТА (ПО ДЕН ОТ СЕДМИЦАТА)"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 143

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Неизвестен	0					
Понеделник	1	28	28	33	14	14
Вторник	2	35	27	35	23	29
Сряда	3	36	28	25	22	18
Четвъртък	4	30	24	28	22	18
Петък	5	29	22	24	20	16
Събота	6	2	9	8	6	4
Неделя	7	1	2	4	2	1

ФИГУРА 88



8.4.10. Класификация "ВРЕМЕ НА ЗЛОПОЛУКАТА (СПРЯМО РАБОТНОТО ВРЕМЕ)"

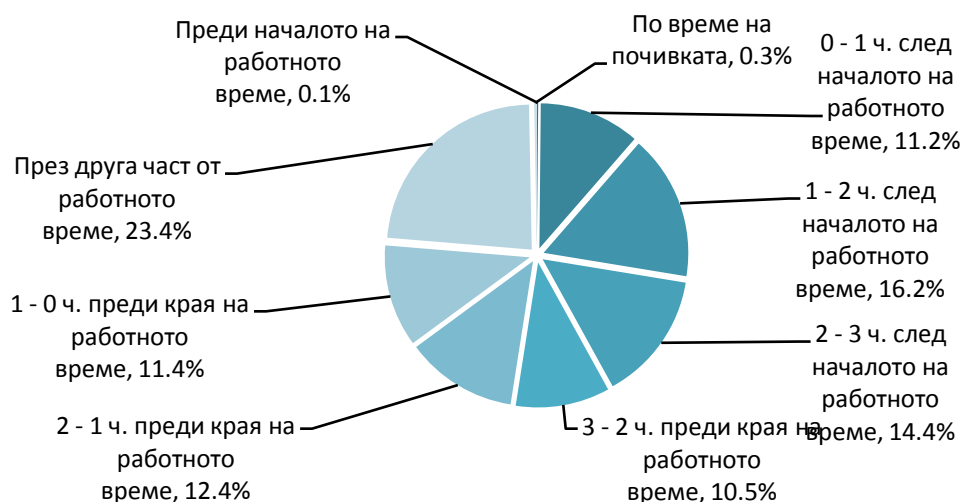
Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 144

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Няма данни	0					
Преди началото на работното време	1					1
0 - 1 ч. след началото на работното време	2	20	15	19	15	6
1 - 2 ч. след началото на работното време	3	26	30	22	18	12
2 - 3 ч. след началото на работното време	4	28	17	23	15	13
3 - 2 ч. преди края на работното време	5	20	13	10	13	14
2 - 1 ч. преди края на работното време	6	18	17	19	16	13
1 - 0 ч. преди края на работното време	7	13	15	25	10	13
През друга част от работното време	8	36	32	38	22	28
По време на почивката	9		1	1		
След завършване на работното време	10					

ФИГУРА 89

Разпределение на трудовите злополуки по чл. 55, ал. 1 от КСО за периода
 2006 - 2010 г. по "време на злополуката (спрямо работното време)", %



8.4.11. Класификация "Място на злополуката"

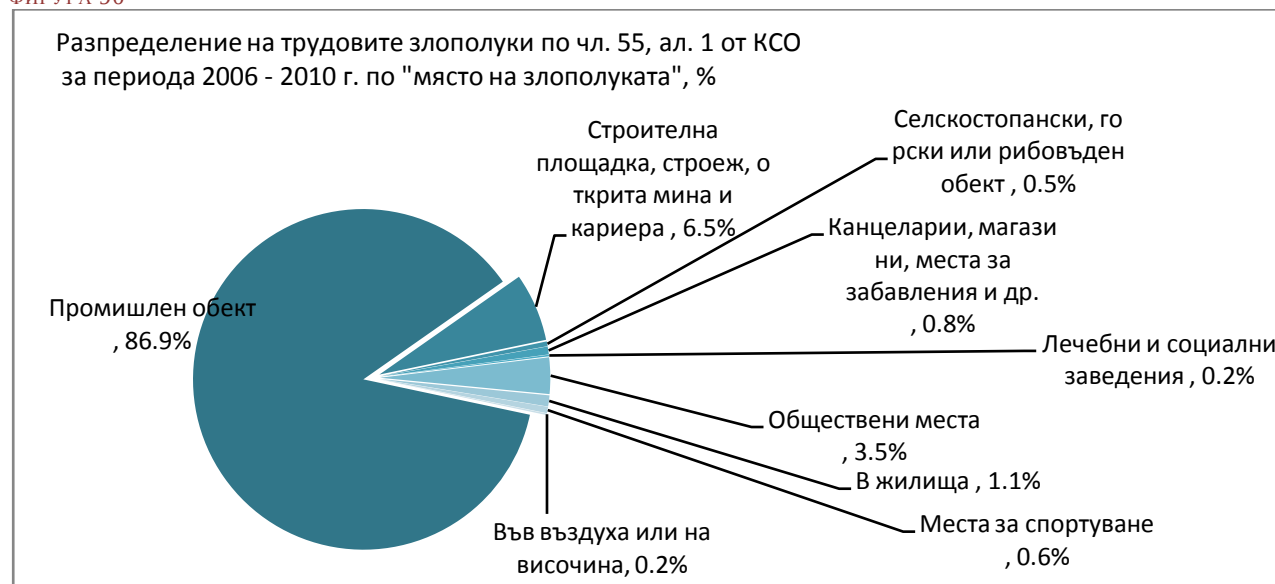
Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 145

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Няма информация	0					
Промислен обект - не точно определен	10	143	125	132	92	87
Производствена зона, завод, работилница	11	126	114	126	81	78
Площадка за техническо обслужване, ремонтна работилница	12	9	6	2	3	7
Места използвани предимно за складиране, товарене, разтоварване	13	7	5	4	7	2
Други места от група 010, непосочени по-горе	19	1			1	
Строителна площадка, строеж, открита мина и кариера - не точно определени	20	9	6	16	6	6
Строителна площадка, строеж - в процес на изграждане	21	7	5	11	6	2
Строителна площадка, строеж - места на които се събаря, реконструира, преустройства, поддържа или възстановява	22	2	1	5		4
Селскостопански, горски или рибовъден обект - не точно определени	30		1	1	1	
Горскостопански обекти	34			1		
Други места от група 030, непосочени по-горе	39		1		1	
Канцеларии, магазини, места за забавления и други - не точно определени	40		1	1		3
Канцеларии, приемни, библиотеки и други	41		1			
Малки и големи търговски обекти (вкл. улична търговия)	43					1
Ресторанти, места за временно настаняване (хотели и други), места за забавление (вкл. музеи, театрални зали, стадиони, панаири и други)	44			1		1
Други места от група 040, непосочени по-горе	49					1
Лечебни и социални заведения - не точно определени	50		1			
Лечебни заведения за болнична помощ	51		1			
Други места от група 050, непосочени по-горе	59					
Обществени места - не точно определена	60	7	3	5	5	3
Зона постоянно отворена за обществено преминаване (главни и второстепенни пътища, места за паркиране, чакални в гари или аерогари и други)	61	3	1	2	2	2
Превозни средства: релсови и автомобилни, обществени или частни (vlak, автобус, леки автомобили и други)	62		1		1	

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Зона към обществени места, но с ограничен достъп само за упълномощен персонал: коловози, самолетен хангар, автомагистрален банкет, служебен тротоар	63	4	1	3	2	1
Други места от група 060, непосочени по-горе	69					
В жилища - не точно определени	70	1	3	1	2	
В частно жилище	71				1	
В части от сгради за общо ползване, пристройки, дворове	72	1	3	1	1	
Други места от група 070, непосочени по-горе	79					
Места за спортуване - не точно определени	80			1	2	1
Закрити места за спортуване - спортни зали, гимнастически салони, закрити плувни басейни	81			1		
Открити места за спортуване - спортни игрища, открити плувни басейни, ски писти	82				2	1
Във въздуха или на височина, с изключение на строителни обекти - не точно определени	90	1				
На височина - на постоянно ниво (покрив, тераса и други)	91	1				

ФИГУРА 90



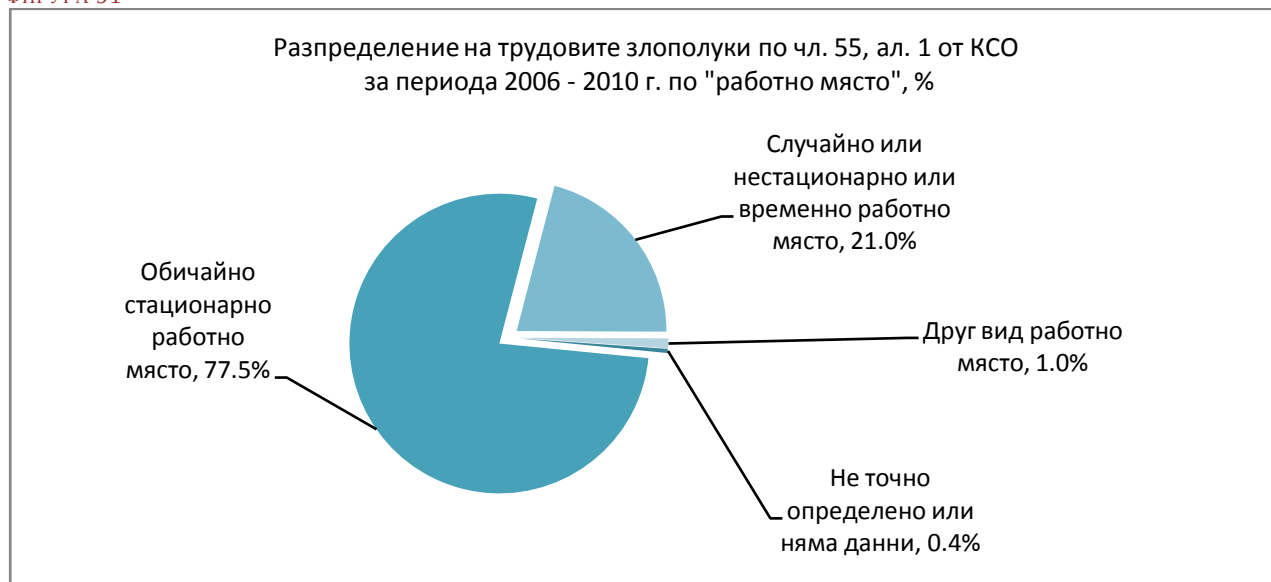
8.4.12. Класификация "РАБОТНО МЯСТО"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 146

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Не точно определено или няма данни	0		3			
Обичайно стационарно работно място (обичайното помещение, сграда, стая, цех, съоръжение или друго териториално определено място в предприятието, където лицето полага труда си и изпълнява трудовите/служебните си задължения)	1	117	100	130	86	84
Случайно работно място (случайно местонахождение по повод на работата) или Нестационарно (мобилно) работно място (за пътни полицаи, шофьори и други) или Временно работно място (в предприятието или извън него)	2	41	36	25	22	16
Друг вид работно място	9	3	1	2	1	

ФИГУРА 91



8.4.13. Класификация "Вид РАБОТА"

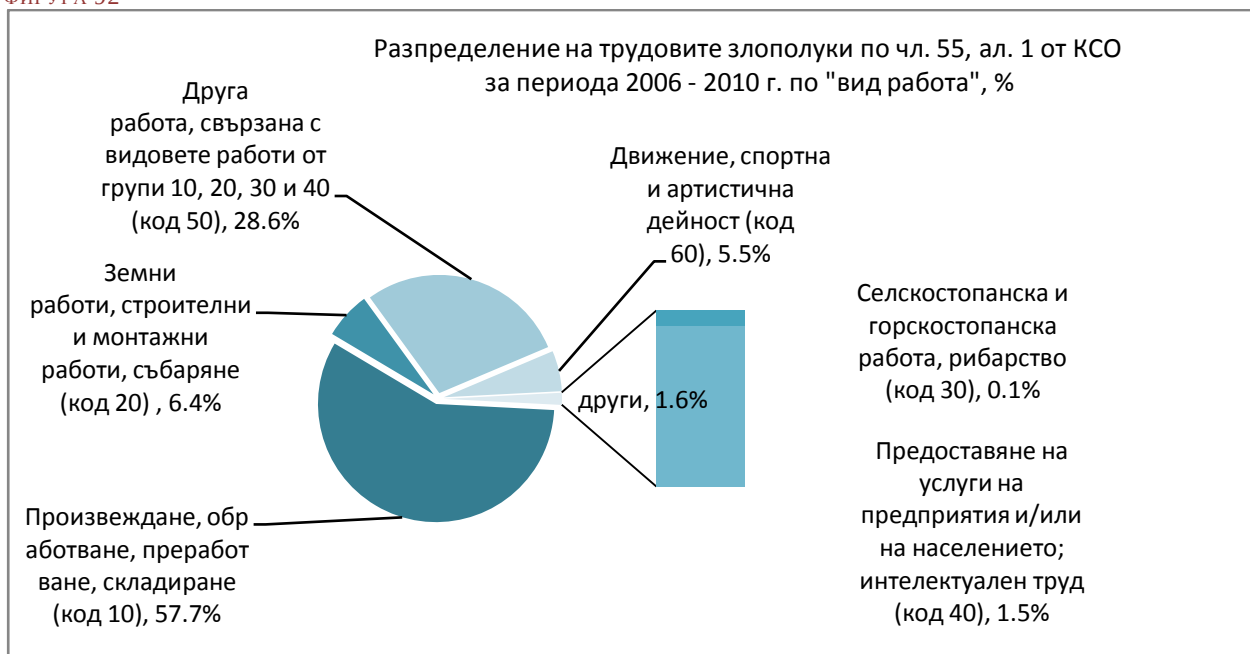
Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 147

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Няма информация	0					
Произвеждане, обработване, преработване, складиране, от всички видове - не точно определени	10	89	76	99	63	58
Произвеждане, обработване, преработване - от всички видове	11	78	69	87	53	50
Складиране - от всички видове	12	9	7	12	10	8
Други видове работиот група 10, непосочени по-горе	19	2				
Земни работи, строителни и монтажни работи, събаряне - не точно определени	20	10	6	16	4	7
Земни работи	21					
Строителни и монтажни работи - изграждане на сгради	22	3	1	9	4	3
Строителни и монтажни работи - изграждане на строителни съоръжения, инфраструктура, мостове, пътища, пристанища	23	2	1			
Строителни и монтажни работи - реконструкция, преустройство, поддържане или възстановяване/ремонт на сгради и строителни съоръжения	24	5	4	6		3
Събаряне на сгради и строителни съоръжения	25			1		1
Селскостопанска и горскостопанска работа, рибарство - не точно определени	30		1			
Други видове работиот група 30, непосочени по-горе	39		1			
Предоставяне на услуги на предприятия и/или на населението; интелектуален труд - не точно определени	40	2	5	1	2	
Интелектуален труд - образование, обучение, обработка на информация, офис дейност, организиране и управление	42	2	5	1	2	
Друга работа, свързана с видовете работи от групи 10, 20, 30 и 40 - не точно определена	50	54	44	33	28	32
Подготвяне, инсталиране, монтиране, демонтиране, разглобяване	51	26	19	12	18	16
Поддържане, ремонт, настройване, регулиране	52	16	15	8	6	12
Почистване на работното място, на машините - машинно или ръчно	53	2	2	4		2
Събиране, отстраняване, обезвреждане и други дейности по управление на отпадъците	54	4	3	3	2	

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Наблюдение и контрол на производствените процеси, работното място, превозните средства, оборудването - със или без използване на технически средства за контрол	55	6	5	6	2	2
Движение, спортна и артистична дейност - не точно определени	60	6	8	8	12	3
Движение - ходене, придвижване, пътуване (вкл. с превозни средства)	61	6	8	7	10	2
Спортна и артистична дейност	62			1	2	1

ФИГУРА 92



8.4.14. КЛАСИФИКАЦИЯ "СПЕЦИФИЧНО ФИЗИЧЕСКО ДЕЙСТВИЕ"

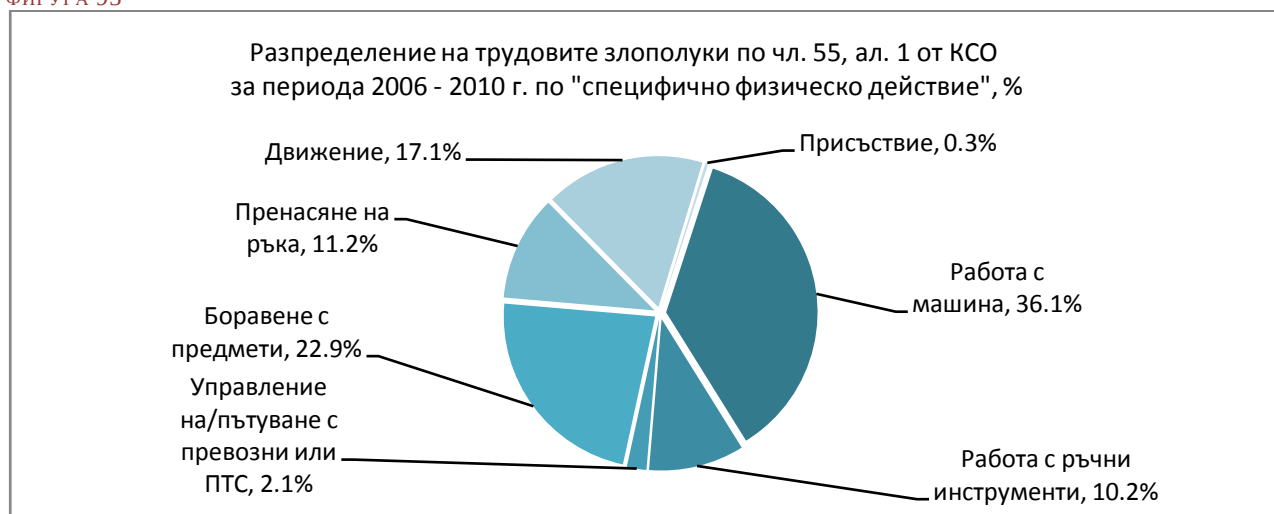
Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО: 2006 - 2010 г.

ТАБЛИЦА 148

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Няма информация	0					
Работа с машина - не точно определена	10	54	49	64	37	37
Пускане на машина, спиране на машина	11	5		4		3
Зареждане на машина, сваляне на обработени изделия	12	19	20	22	12	14
Контролиране, управляване на машина, работа с машина	13	30	29	36	25	20
Други специфични физически действията група 10, непосочени по-горе	19			2		
Работа с ръчни инструменти - не точно определена	20	16	15	18	10	9
Работа с ръчни инструменти - задвижвани ръчно	21	13	9	16	6	7
Работа с ръчни инструменти - задвижвани с двигател	22	3	5	2	4	2
Други специфични физически действията група 20, непосочени по-горе	29		1			
Управление на/пътуване с превозни или подемно-транспортни средства - не точно определени	30	2	3	2	3	4
Управление на превозни или подемно-транспортни средства - подвижни и самоходни	31	2		1	2	3
Управление на превозни или подемно-транспортни средства - подвижни, но несамоходни	32					1
Пътуване с превозно средство	33		3	1	1	
Боравене с предмети - не точно определено	40	42	35	33	18	25
Вземане в ръка, задържане, хващане, поставяне - хоризонтално	41	17	14	12	9	7
Свързване, съединяване, разкъсване, развързване, притискане, отвинтване, завинтване, завъртане	42	12	13	11	4	10
Закрепване, закачване, издигане, монтиране - вертикално	43	5	4	8	4	2
Хвърляне, изхвърляне на разстояние	44	2				1
Отваряне, затваряне (кутия, опаковка, колет)	45	1	2			
Изливане, наливане, напълване, поливане, пръскане, изпразване, изгребване	46	1	1	1		4
Отваряне, затваряне чрез издърпване, бутане (например на врата на склад, канцелария, шкаф, чекмедже)	47	2	1	1	1	1
Други специфични физически действията група 40, непосочени по-горе	49	2				

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Пренасяне на ръка - не точно определено	50	21	11	15	14	14
Вертикално пренасяне - вдигане, повдигане, спускане на предмет	51	10	5	4	9	4
Хоризонтално пренасяне - теглене, бутане, търкаляне на предмет	52	5		4	3	5
Пренасяне на товар - от човек	53	6	6	7	2	5
Движение - не точно определено	60	25	27	25	27	10
Ходене, тичане, качване, слизане и други	61	18	21	21	21	7
Влизане или излизане	62	1	1	1		
Скачане, прескачане и други	63		1			1
Пълзене, катерене и други	64	1	1		1	
Ставане, сядане	65				1	
Движение на място	67	5	3	3	4	2
Присъствие - не точно определено	70	1				1

ФИГУРА 93



8.4.15. Класификация „Отклонение”

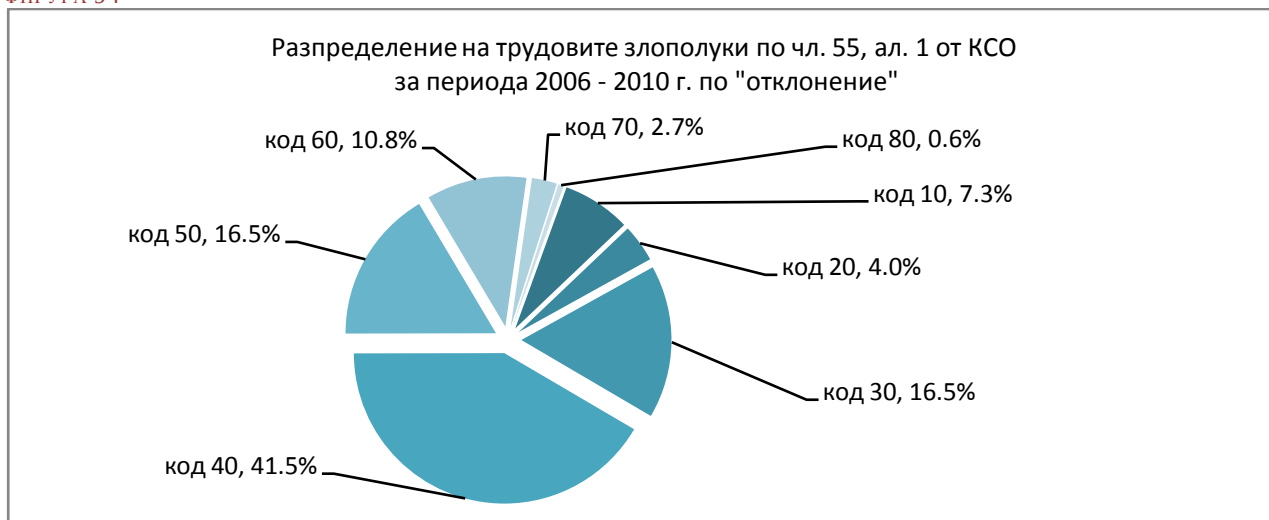
Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО

ТАБЛИЦА 149

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Отклонение поради проблем с електричество, експлозия, пожар - не точно определени	10	15	12	8	8	6
Проблем вследствие неизправност в електрически уредби и съоръжения - водещ до индиректен допир	11	3		1	2	1
Проблем с електричеството - водещ до директен допир	12	2				
Експлозия	13	7	4	3	2	3
Пожар, пламване	14	2	8	4	4	2
Други отклонения от група 10, непосочени по-горе	19	1				
Отклонения поради препълване, преобръщане, протичане, изтичане, изпаряване, емисия - не точно определени	20	9	5	5	2	6
Течно състояние - протичане, прокапване, изтичане, изплискване, изпръскване	22	8	5	4	2	6
Газообразно състояние - изпаряване, образуване на аерозол, образуване на газ	23			1		
Прахообразен материал - образуване на дим, емисия на прах и частици във въздуха	24	1				
Счупване, разрушаване, разцепване, плъзгане, падане, срутване на материалния фактор - не точно определени	30	31	26	22	16	15
Счупване или скъсване на материалния фактор - на местата за свързване и присъединяване	31	3	6	1	1	3
Счупване, разрушаване, водещи до изхвърляне на отломки и парчета (от дърво, стъкло, метал, камък, пластмаса и други)	32	11	4	4	3	1
Плъзгане, падане, срутване на материалния фактор - от високо (падане върху пострадалия)	33	8	9	11	9	5
Плъзгане, падане, свличане на материалния фактор - от нивото под пострадалия (повличане на пострадалия)	34	3	4	2	1	1
Плъзгане, падане, срутване на материалния фактор - на същото ниво	35	6	3	4	2	5
Други отклонения от група 30, непосочени по-горе	39					
Загуба на контрол (пълна или частична) върху машина, превозни или подемно-транспортни средства, ръчни инструменти, предмети, животни - не точно определени	40	54	58	68	47	50

Загуба на контрол (пълна или частична) - върху машина (вкл. нежелано задействане) или върху обработвания/преработвания от машината материал	41	30	28	49	24	29
Загуба на контрол (пълна или частична) - върху превозни или подемно-транспортни средства (самоходни или несамоходни)	42	4	4	3	9	6
Загуба на контрол (пълна или частична) - върху ръчни инструменти (с ръчно или механично задвижване) или върху обработвания от инструмента материал	43	6	8	5	7	6
Загуба на контрол (пълна или частична) - върху предмет (носен, преместван, манипулиран и т.н.)	44	14	18	10	7	9
Други отклонения от група 40, непосочени по-горе	49			1		
Подхлъзване или спъване с падане, падане на човек - не точно определени	50	27	15	35	22	11
Падане на човек - от високо	51	12	7	14	12	4
Подхлъзване или спъване с падане, падане на човек - на същото ниво, на което се намира	52	15	8	21	10	7
Други отклонения от група 50, непосочени по-горе	59					
Движение на тялото без физическо натоварване (обикновено водещо до външно увреждане) - не точно определено	60	19	16	17	11	9
При ходене - настъпване на остър предмет	61	1				
При захвашане или увличане от нещо или по инерция	63	4	2	2		2
Некоординирани, неуместни, прибързани движения	64	14	14	15	11	7
Движение на тялото при физическо натоварване (обикновено водещо до вътрешно увреждане) - не точно определено	70	6	6	1	3	2
При повдигане, носене, изправяне	71	1			1	
При бутане, дърпане	72	1	1			
При поставяне, навеждане	73	1	1		1	1
При извиване, обръщане, завъртане	74	1	2		1	
При неправилно стъпване, изкривяване на крака или глезена, подхлъзване без падане	75	2	2	1		1
Други отклонения от група 70, непосочени по-горе	79					
Изненада, уплаха, насилие, нападение, заплаха, присъствие - не точно определени	80		2	1		1
Насилие, нападение, заплаха - от външни за предприятието лица към пострадалите, които изпълняват трудовите си задължения (банков обир, нападение на шофьори и други)	83		2	1		

ФИГУРА 94



8.4.16. КЛАСИФИКАЦИЯ "НАЧИН НА УВРЕЖДАНЕ"

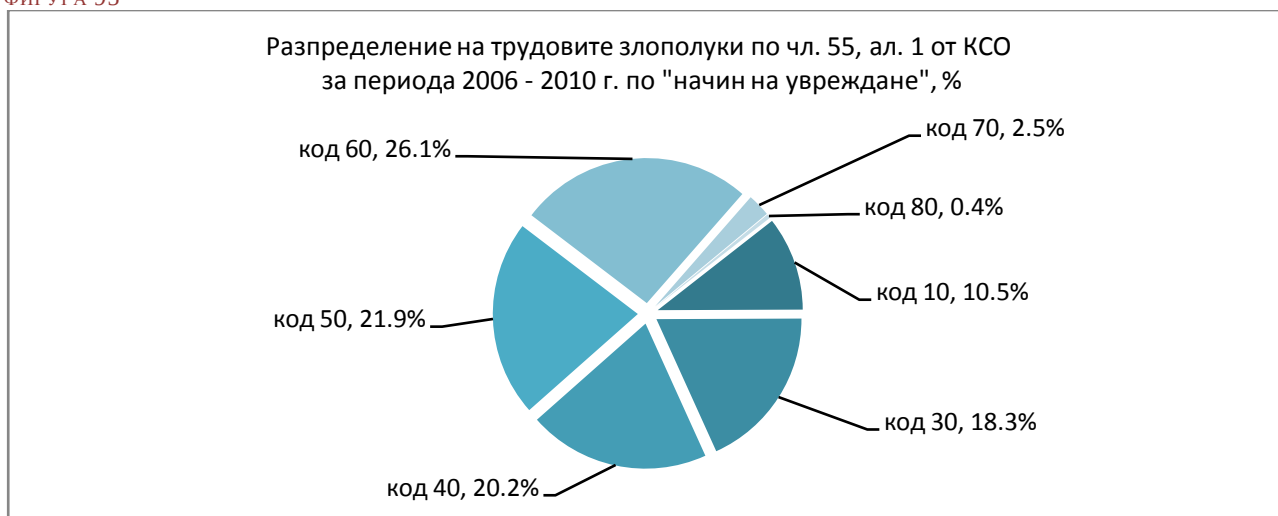
Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО

ТАБЛИЦА 150

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Контакт с електрически ток, температура, опасни вещества - не точно определени	10	22	16	11	8	13
Индиректен контакт с електрическа дъга, искра, мълния (пасивен)	11	4		1		2
Директен контакт с електричество, приемане на електрически заряд в тялото	12	2			1	
Контакт с открит пламък или с топъл или горящ предмет или среда	13	9	11	7	7	5
Контакт с опасни вещества - чрез вдишване през носа или устата	15					
Контакт с опасни вещества - по/през кожата или очите	16	7	4	3		6
Контакт с опасни вещества - през храносмилателната система при поглъщане или хранене	17		1			
Сблъсък при хоризонтално или вертикално движение с неподвижен предмет (пострадалият е в движение) - не точно определен	30	33	23	30	24	12
Сблъсък при вертикално движение (произтичащо от падане)	31	29	22	29	21	10
Сблъсък при хоризонтално движение	32	4	1	1	3	1
Удар или сблъсък от/с движещ се предмет - не точно определени	40	37	29	23	28	18
Удар - от летящ предмет	41	17	6	3	5	2
Удар - от падащ предмет	42	16	16	14	14	11
Удар - от люлеещ се предмет	43	1		4	1	2
Удар - от въртящ се, движещ се, преместван предмет, вкл. от превозни средства	44	3	7	1	6	2
Сблъсък с предмет, вкл. превозни средства - сблъсък с човек (пострадалият е в движение)	45			1	2	1
Контакт с режещ, пробощащ, груб, грапав материален фактор - не точно определени	50	33	27	49	18	19
Контакт с режещ материален фактор (нож, острие и други)	51	17	16	29	9	7
Контакт с пробощащ материален фактор (гвоздей, заострен инструмент и други)	52	6	5	3	4	4
Контакт с груб или грапав материален фактор	53	10	6	17	5	8

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Захващане, притискане, смазване, смачкване и т.н. (обектът или машината са в движение) - не точно определени	60	34	38	40	26	36
Захващане, притискане, смазване - във	61	4	2	2	4	3
Захващане, притискане, смазване - под	62	13	11	11	2	12
Захващане, притискане, смазване - между	63	14	23	25	19	19
Откъсване, отрязване на крайник, китка или пръст	64	3	2	2	1	2
Физическо или психическо натоварване - не точно определени	70	2	5	3	5	2
Физическо натоварване - върху скелетно-мускулната система	71	2	5	2	4	2
Физическо натоварване - дължащо се на лъчения, шум, светлина или налягане	72			1	1	
Ухапване, ритане и т.н. (от животно или човек) - не точно определени	80		2	1		
Удар, ритане, удар с глава, удушаване	83		2	1		

ФИГУРА 95



Легенда:

- код 10 - Контакт с електрически ток, температура, опасни вещества
- код 30 - Сблъсък при хоризонтално или вертикално движение с неподвижен предмет (пострадалият е в движение)
- код 40 - Удар или сблъсък от/с движещ се предмет
- код 50 - Контакт с режещ, пробощащ, груб, грапав материален фактор
- код 60 - Захващане, притискане, смазване, смачкване и т.н. (обектът или машината са в движение)
- код 70 - Физическо или психическо натоварване
- код 80 - Ухапване, ритане и т.н. (от животно или човек)

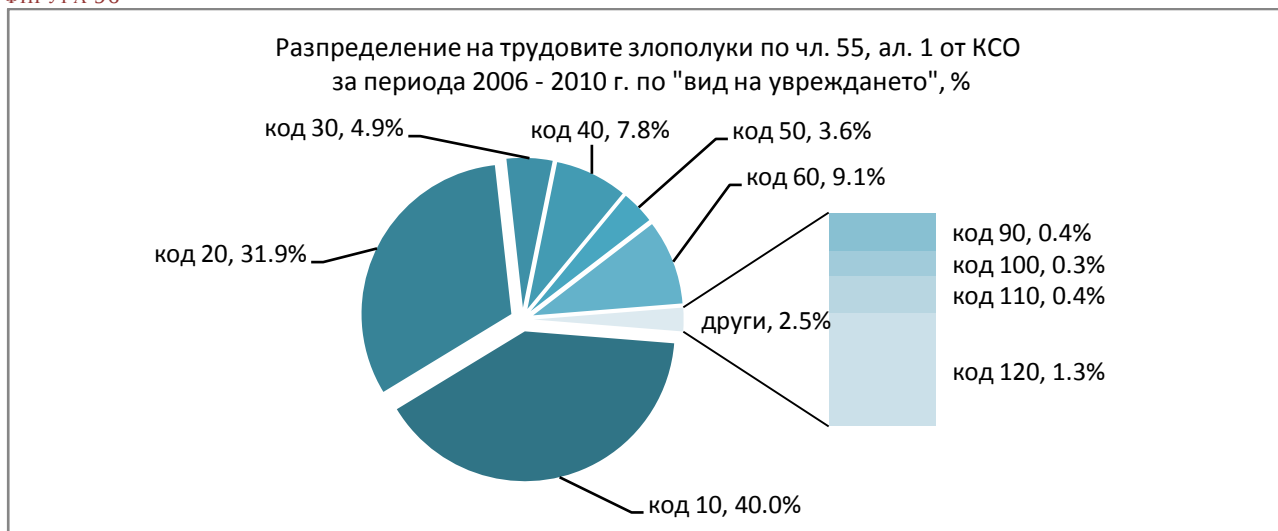
8.4.17. Класификация "Вид на увреждането"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО

ТАБЛИЦА 151

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Рани и повърхностни наранявания	10	69	49	72	36	41
Повърхностни наранявания	11	22	9	15	6	10
Рани (открити наранявания)	12	47	40	57	30	31
Счупвания (фрактури) на кости	20	49	48	44	40	32
Закрити фрактури	21	37	42	37	40	30
Открити фрактури	22	12	6	7		2
Изкълчвания (лукасии), навяхвания (дисторзии) и разтягания	30	4	7	9	10	3
Луксации и сублуксации	31	3	2	3	6	2
Навяхвания и разтягания	32	1	5	6	4	1
Травматични ампутации (Загуба на части от тялото)	40	9	14	14	7	8
Мозъчно сътресение и вътрешни травми	50	7	4	2	7	4
Мозъчно сътресение и вътречерепни травми	51	5	2	2	6	2
Вътрешни травми	52	2	2		1	2
Изгаряния и измръзвания	60	18	14	11	7	11
Термични изгаряния, вкл. от нагорещени течности и пари	61	14	13	8	7	6
Химични изгаряния	62	4	1	3		5
Последици от въздействие на шум, вибрации и налягане	90		1	1	1	
Последици от въздействие на налягане	92		1	1	1	
Последици от въздействие на екстремни температури, светлина и лъчения	100				1	1
Последици от въздействие на лъчения (нетоплинни)	102				1	1
Шок	110	3				
Травматичен шок	112	3				
Множествени травми	120	2	3	4		

ФИГУРА 96



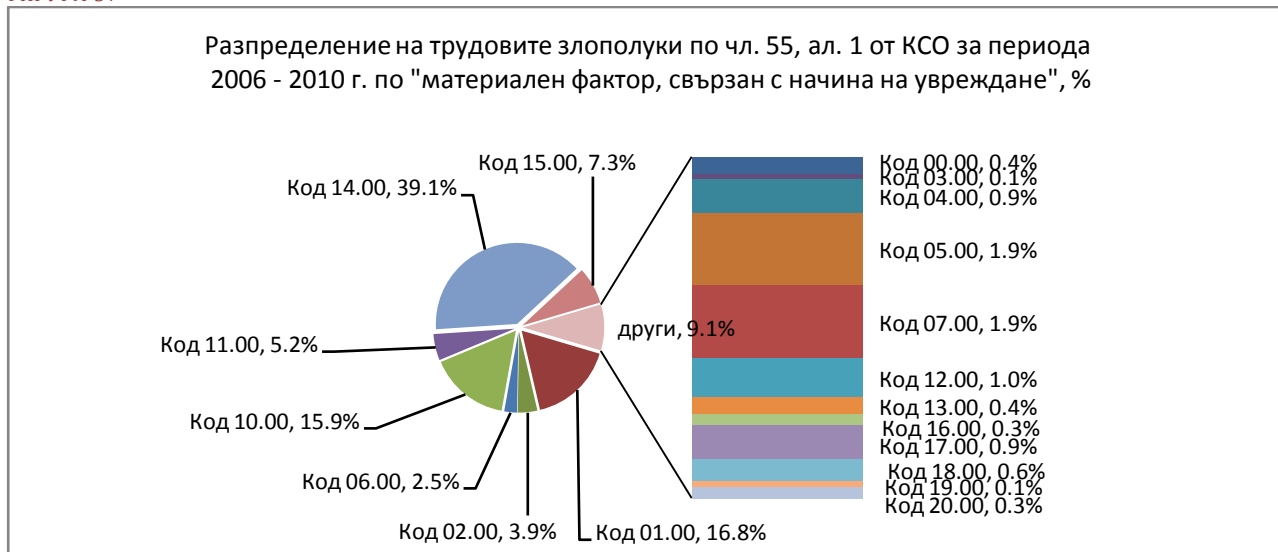
8.4.18. Класификация "МАТЕРИАЛЕН ФАКТОР, СВЪРЗАН С НАЧИНА НА УВРЕЖДАНЕТО"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО

ТАБЛИЦА 152

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Няма материален фактор или няма информация	0	2	1			
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - на нивото на земята (вътрешни или външни, неподвижни или подвижни, временни или не)	100	30	22	26	22	12
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - над нивото на земята (вътрешни или външни)	200	3	6	10	5	2
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - под нивото на земята (вътрешни или външни)	300	1				
Системи за снабдяване и разпределение на материали, тръбопроводни мрежи	400		3	2		1
Двигатели, системи за пренос и съхранение на енергия	500	9			2	2
Ръчни инструменти, задвижвани ръчно	600	4	1	5	4	3
Инструменти, ръчно държани или ръчно водими, механични	700	3	5	4		1
Машини и оборудване, неподвижни	1000	24	18	34	14	16
Подемно-транспортни машини, съоръжения и приспособления за складиране	1100	8	5	11	9	2
Сухопътни превозни средства	1200	1	1	2	2	1
Други превозни средства	1300	1				2
Материали, предмети, продукти, детайли на машини или превозни средства, отломки, прах	1400	59	62	52	42	46
Химични, взривни, радиоактивни, биологични вещества	1500	15	12	5	7	10
Предпазни средства и защитни приспособления	1600		1		1	
Канцеларско оборудване, лично оборудване, спортно оборудване, оръжия, домакински уреди	1700	1	2	2		1
Живи организми и хора	1800		1	2		1
Насипни отпадъци	1900				1	
Физични явления и природни сили	2000			2		

ФИГУРА 97



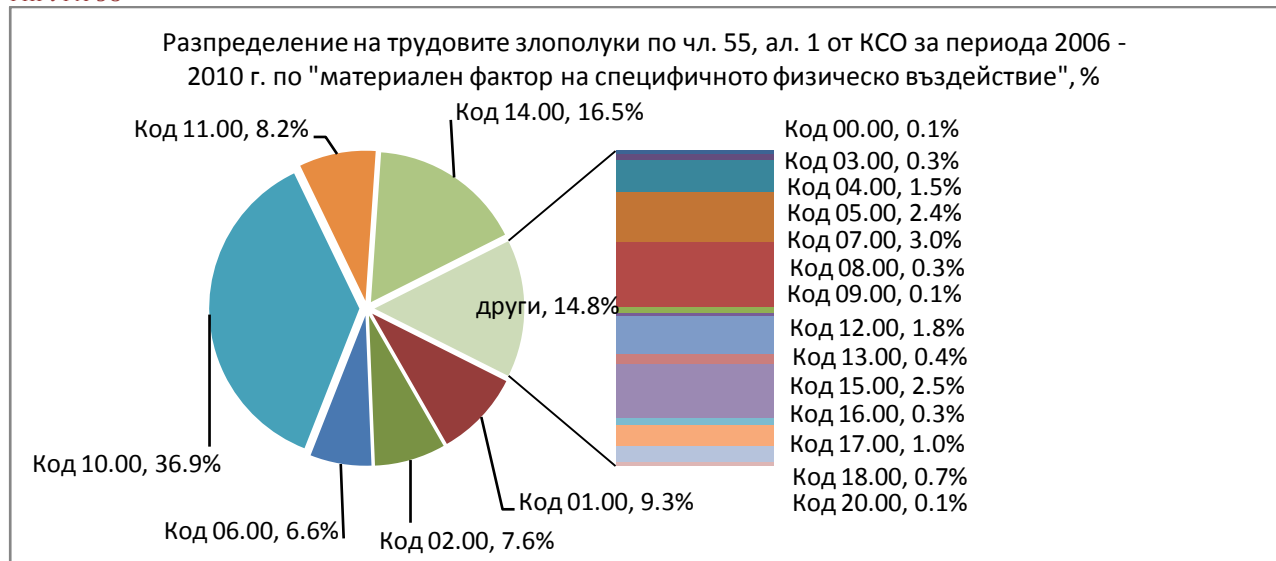
8.4.19. Класификация "МАТЕРИАЛЕН ФАКТОР НА СПЕЦИФИЧНОТО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗДЕЙСТВИЕ"

Трудови злополуки по чл. 55 ал. 1 от КСО

ТАБЛИЦА 153

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Няма материален фактор или няма информация	0	1				
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - на нивото на земята (вътрешни или външни, неподвижни или подвижни, временни или не)	100	14	17	14	14	3
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - над нивото на земята (вътрешни или външни)	200	9	7	17	11	7
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - под нивото на земята (вътрешни или външни)	300	1				1
Системи за снабдяване и разпределение на материали, тръбопроводни мрежи	400		6	1		3
Двигатели, системи за пренос и съхранение на енергия	500	9		2	3	2
Ръчни инструменти, задвижвани ръчно	600	12	7	12	6	7
Инструменти, ръчно държани или ръчно водими, механични	700	9	5	4	2	
Ръчни инструменти, с неуточнен източник на енергия	800		2			
Машини и оборудване, несамоходни или самоходни	900	1				
Машини и оборудване, неподвижни	1000	55	51	61	39	40
Подемно-транспортни машини, съоръжения и приспособления за складиране	1100	11	8	17	12	7
Сухопътни превозни средства	1200	2	3	3	2	2
Други превозни средства	1300	1				2
Материали, предмети, продукти, детайли на машини или превозни средства, отломки, прах	1400	28	27	19	18	18
Химични, взривни, радиоактивни, биологични вещества	1500	5	3	2	2	5
Предпазни средства и защитни приспособления	1600		1	1		
Канцеларско оборудване, лично оборудване, спортно оборудване, оръжия, домакински уреди	1700	2	1	3	0	1
Живи организми и хора	1800	1	2	1	0	1
Физични явления и природни сили	2000					1

ФИГУРА 98



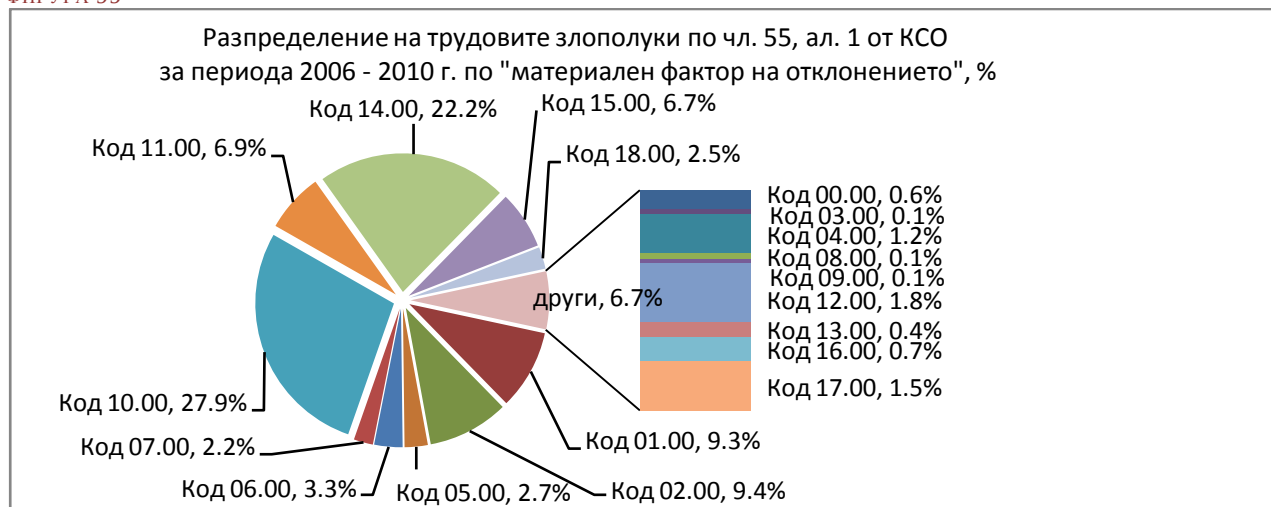
8.4.20. КЛАСИФИКАЦИЯ "МАТЕРИАЛЕН ФАКТОР НА ОТКЛОНЕНИЕТО"

Трудови злополуки по чл. 55 ал 1 от КСО

ТАБЛИЦА 154

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
Няма материален фактор или няма информация	0	1	1	1	1	
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - на нивото на земята (вътрешни или външни, неподвижни или подвижни, временни или не)	100	16	12	16	10	8
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - над нивото на земята (вътрешни или външни)	200	14	11	19	12	7
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - под нивото на земята (вътрешни или външни)	300	1				
Системи за снабдяване и разпределение на материали, тръбопроводни мрежи	400	1	3	2		2
Двигатели, системи за пренос и съхранение на енергия	500	9		5	3	1
Ръчни инструменти, задвижвани ръчно	600	5	3	6	5	3
Инструменти, ръчно държани или ръчно водими, механични	700	5	5	3	1	1
Ръчни инструменти, с неуточнен източник на енергия	800				1	
Машини и оборудване, несамходни или самоходни	900	1				
Машини и оборудване, неподвижни	1000	34	39	49	29	35
Подемно-транспортни машини, съоръжения и приспособления за складиране	1100	9	8	9	14	6
Сухопътни превозни средства	1200	2	3	3	3	1
Други превозни средства	1300	1	0	0	0	2
Материали, предмети, продукти, детайли на машини или превозни средства, отломки, прах	1400	41	34	31	21	21
Химични, взривни, радиоактивни, биологични вещества	1500	13	13	3	7	9
Предпазни средства и защитни приспособления	1600	2	1	1	1	0
Канцеларско оборудване, лично оборудване, спортно оборудване, оръжия, домакински уреди	1700	3	2	3		2
Живи организми и хора	1800	3	5	6	1	2

ФИГУРА 99

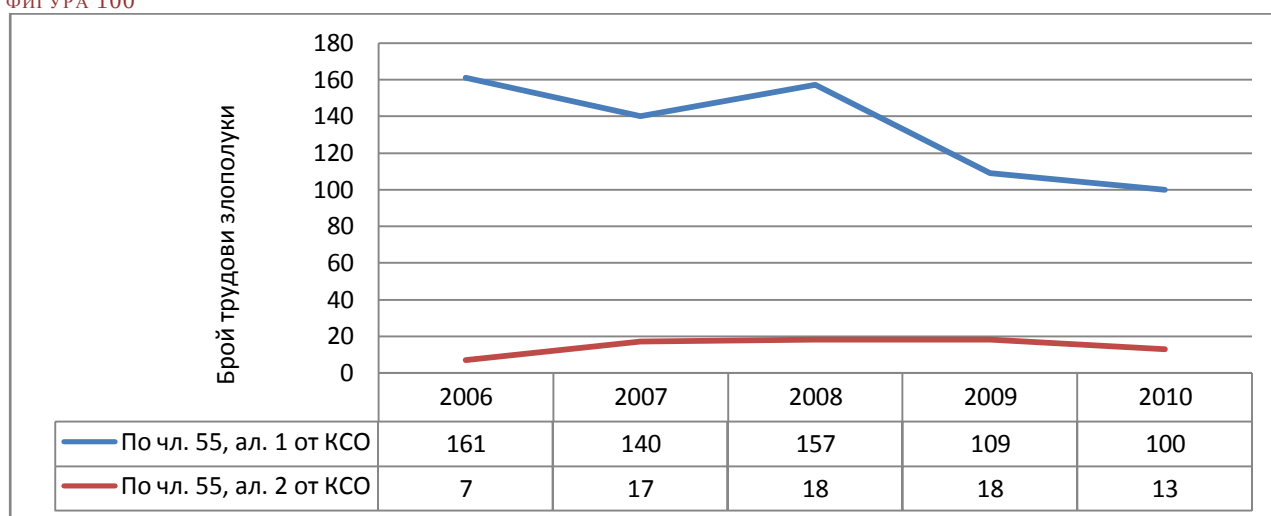


8.4.21. Класификация "Вид злополука"

ТАБЛИЦА 155

Наименование на позицията	Код	Трудови злополуки (брой)				
		2006	2007	2008	2009	2010
По чл. 55, ал. 1 от КСО	1	161	140	157	109	100
По чл. 55, ал. 2 от КСО	2	7	17	18	18	13
Не се приема за трудова	3					
Няма данни	9					

ФИГУРА 100



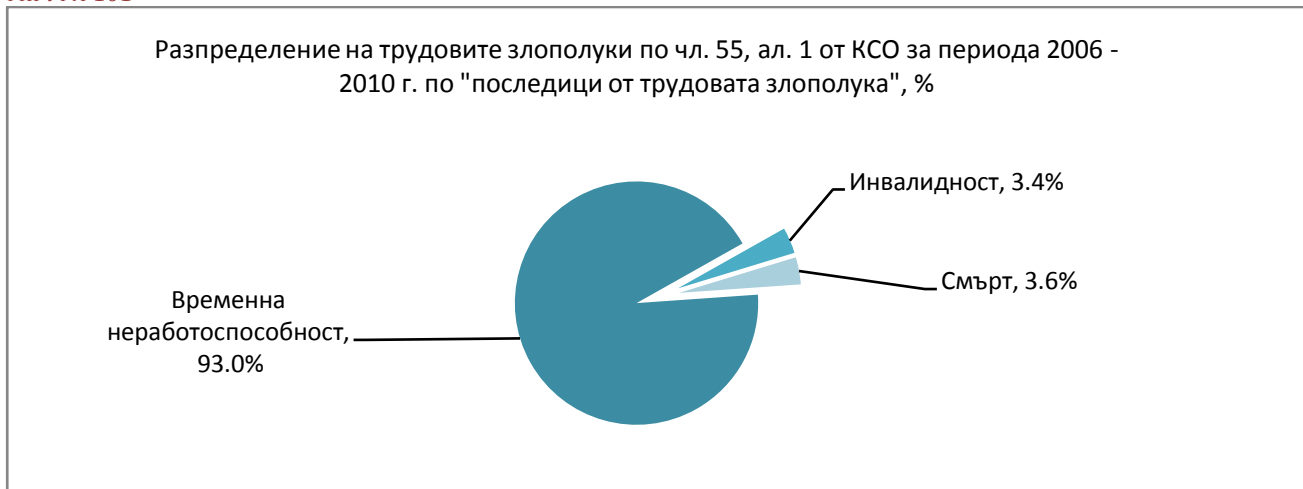
8.4.22. Класификация "ПОСЛЕДИЦИ ОТ ТРУДОВАТА ЗЛОПОЛУКА"

Трудови злополуки по чл. 55, ал. 1 от КСО

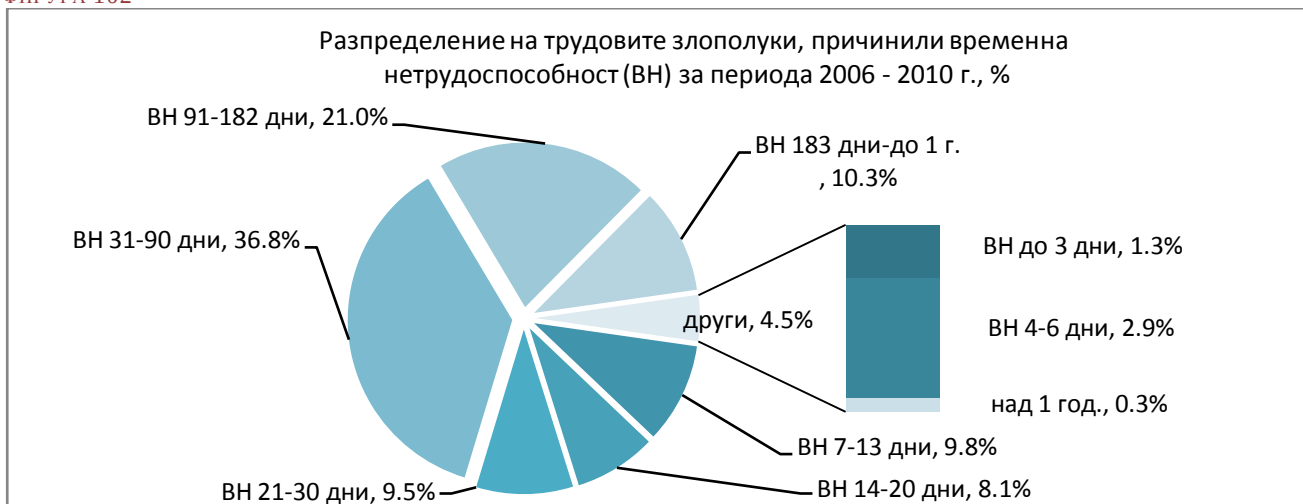
ТАБЛИЦА 156

Наименование на позицията	Код	Код	Наименование на позицията (по ЕСТЗ)	Трудови злополуки (брой)				
				2006	2007	2008	2009	2010
Няма данни	0	0	Неизвестни					
Временна неработоспособност общо, в т.ч.	10		Загубени дни по групи (отсъствие по-малко от 6 м.)					
до 3 дни	11	-	-	4	1	1	0	2
4 - 6 дни	12	A01	4 - 6 загубени дни	8	4	4	0	2
7 - 13 дни	13	A02	7 - 13 загубени дни	23	11	14	6	7
14 - 20 дни	14	A03	14 - 20 загубени дни	18	16	7	5	4
21 - 30 дни	15	A04	21 - 30 дни	8	17	16	7	11
31 - 90 дни	16	A05	31 - 90 дни	47	50	54	39	38
91 - 182 дни	17	A06	91 - 182 дни	25	26	30	31	18
183 - до 1 год.	18	997	183 и повече загубени дни или инвалидност	14	6	18	15	11
над 1 год.	19			1	1	0	0	0
Трайно намалена или загубена работоспособност (инвалидност) общо, в т.ч.	20							
под 50%	21			0	2	2	2	2
50 - 70% - от 50,00 до 70,99% вкл.	22			5	2	3	2	1
71 - 90% - от 71 до 90,00% вкл.	23			0	0	1	0	0
над 90% - от 90,01%	24			1	0	0	0	0
Смърт - общо	30	998	Смърт	7	4	7	2	4
Други, непосочени по-горе	99	999	Други, непосочени по-горе					

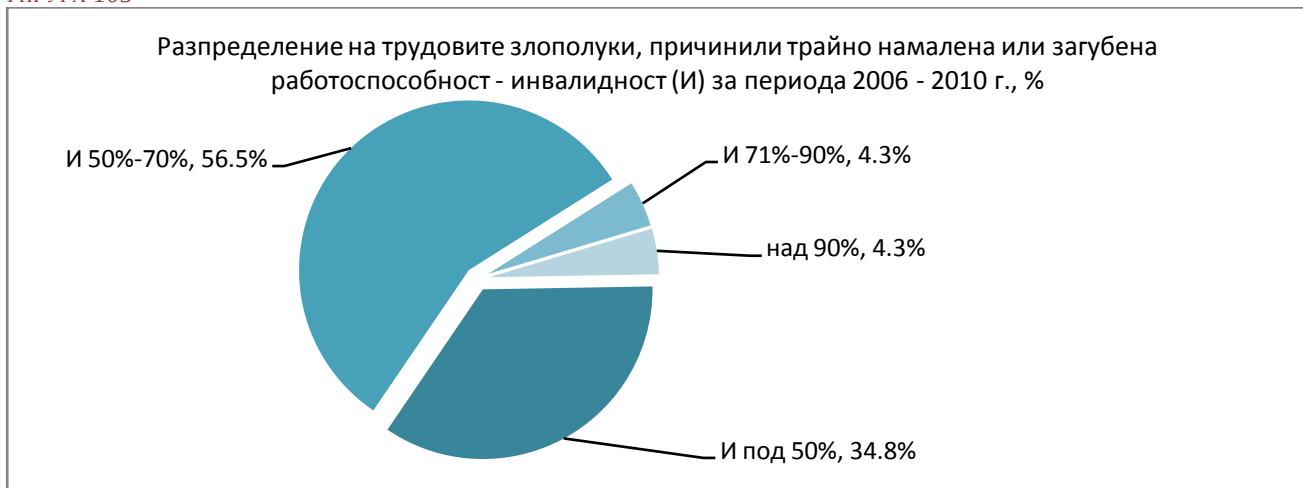
ФИГУРА 101



ФИГУРА 102



ФИГУРА 103



Раздел 9. ТЕХНИЧЕСКИ ПРАВИЛА, РЪКОВОДСТВА И ДРУГИ ПРОГРАМИ И ДЕЙНОСТИ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА БЗР

9.1. СИСТЕМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА БЗР

Понятието Системи за управление се използва често в процеса на вземане на решение в бизнеса. Прилагането на Системи за управление на безопасността и здравето при работа (СУБЗР) се основава на съответни критерии, стандарти и резултати за БЗР. Целта на прилагането на системата е да се предостави метод за оценка и подобряване на превенцията на трудовия травматизъм и злополуките на работното място чрез ефективно управление на опасностите и рисковете. Това е логичен, стъпков метод, чрез който се решава какво е необходимо да се направи, как най-добре да бъде направено, контролира се процесът на постигане на целите, оценява се ефективността на предприетите мерки и се идентифицират областите, които изискват подобрене.

Системата може и трябва да бъде адаптирана в съответствие с промените в дейността на организацията и нормативните изисквания.

Използваният най-широко модел на система за управление на БЗР според установената в страната през последните десет години практика, е стандартът BS OHSAS, серия 18000, който се базира на принципите, залегнали в конвенции на МОТ за БЗР като Конвенцията № 155 за безопасност и здраве при работа от 1981 г

Въпреки, че най-често когато говорим за системи за управление на безопасни и здравословни условия на труд имаме предвид OHSAS 18001, има и друг приложим стандарт – стандартът ILO-OHS 2001 на Международната организация на труда. Указанията на МОТ за прилагане на този стандарт са преведени и на български език и са достъпни на страницата на Центъра за международна информация по безопасност и трудова медицина (CIS). От страните от ЕС Франция е одобрила указанията на МОТ като задължителни за сертификацията в страната.

В Япония са утвърдени специфични указания, разработени въз основа на указанията на МОТ. Това са Указания за система за управление на БЗР в строителството (COSHMS), изготвени от Японската асоциация за безопасност и здраве в строителството (JCSHA), и системата за управление на БЗР в производството, разработена от Японската индустриална асоциация за безопасност и здраве (JISHA).

Единадесет страни от ОНД имат междудържавен стандарт – ГОСТ 12.0.230-2007 „Система от стандарти за безопасност на труда. Системи за управление на охраната на труда. Общи изисквания.“, който е основан на ILO-OSH 2001.

Процесът на управление на БЗР се базира на цикъла на Деминг и неговия принцип „планиране-изпълнение-проверка-действие”(PDCA), разработен през петдесетте години за Постоянен мониторинг на резултатите от бизнеса. При прилагането му по отношение на БЗР, “планирането” обхваща изготвяне на политиката за БЗР, планирането ѝ, което включва осигуряване на ресурси и кадри, организацията на системата, идентифицирането на опасностите и оценката на риска. Стъпката ”изпълнение” е свързана с реалното внедряване и изпълнение на програмата за БЗР. На етапа “проверка” се сравняват реалните и желаните резултати от програмата. Цикълът завършва с последната стъпка “действие”, която предполага преглед на системата с оглед на непрестанното ѝ подобряване и подготовка ѝ за следващия цикъл.

СУЗБР е подчинен на логиката инструмент, който е гъвкав и може да бъде адаптиран съобразно с големината и дейността на организацията, като бъде насочен към общи или специфични опасности и рискове, свързани с нея. Системата е подходяща както за малки предприятия с един производствен процес, при който опасностите и рисковете лесно могат да бъдат идентифицирани, така и за индустриални производства с многобройни опасности.

СУЗБР и нейният подход осигуряват:

- Ефективно и последователно прилагане на превантивни и защитни мерки;
- Изготвяне на подходяща политика;
- Поемане на ангажименти;
- Отчитане на всички фактори на работното място при оценката на опасностите и риска и
- участие на ръководството и работещите в процеса съобразно с тяхното ниво на отговорност.

На международно ниво Конвенцията на МОТ за БЗР(№ 155) и придружаващата я Препоръка (№164) подчертават изключителното значение на участието на тристранните партньори в БЗР на фирмено и национално ниво. В отговор на необходимостта от по-нататъшно намаляване на трудовия травматизъм, болестите, злополуките с фатален край и свързаните с тях разходи и подобряване на ефективността се проучват стратегиите за усъвършенстване на традиционния командно контролен подход за регулиране и управление. Сред тях са поведенческите техники за осигуряване на безопасност, оптимизирани методи за оценка и одит за риска за здравето и безопасността, както и схеми на системи за управление.

Вече повече от дванадесет години концепцията за прилаганата у нас СУБЗР се ползва с успех като ефективен начин за подобряване на БЗР чрез интегриране на съответните изисквания в процеса на корпоративно планиране и развитие.

Безопасността и здравето при работа са сложна област, която обхваща множество дисциплини и заинтересовани субекти. Разпоредбите на институциите, необходими за осъществяване на националната стратегия за БЗР, неминуемо отразяват комплексния ѝ характер. Тази инфраструктура се характеризира с много по-бавен механизъм за комуникация и вземане на решение, което неминуемо усложнява своевременното ѝ адаптиране към промените в света на труда. Тъй като националната система за БЗР, която определя изискванията, както и фирмите, които следва да ги изпълняват, трябва да се адаптират към непрекъснатите и бързи промени, използването на системен подход за управление на националната система за БЗР изглежда съвсем логично.

СУБЗР не може да функционира правилно без наличието на ефективен социален диалог под формата на комитет за БЗР или други механизми, като например колективните трудови договори. Работещите и техните представители трябва да имат възможност чрез пряко участие и консултации да се включат пълноценно в управлението на БЗР в организацията.

Основен принцип на СУБЗР е възлагането на отговорност на всички йерархични нива, приобщавайки по подходящ начин всички служители в организацията чрез възлагане на точно определени отговорности за БЗР. Нееднократно е доказано, че осигуряването на БЗР и още повече на СУБЗР може да бъде успешно само тогава, когато всички заинтересовани страни участват пълноценно в реализацията чрез диалог и сътрудничество. Що се отнася до СУБЗР, ако тя бъде въведена от ръководството без приноса на работещите на по-ниско ниво, тя ще се обезсмисли и няма да успее да постигне предвидените цели.

Все още сравнително малък процент предприятия от икономическите дейности С 25 и С 28 са декларирали, че имат внедрени и прилагани системи за управление на БЗР, в сравнение със средния процент в страната.

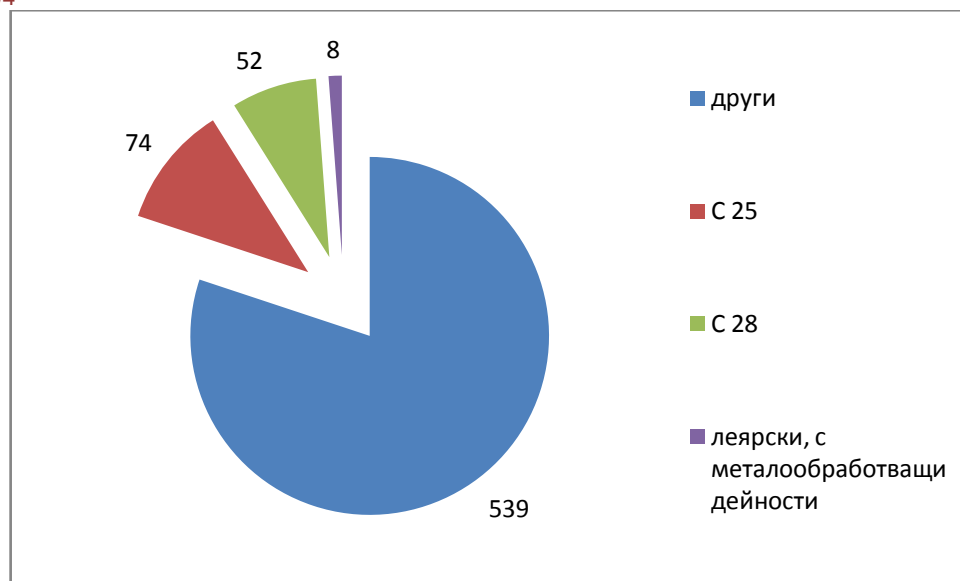
Въпреки малкият процент на предприятията със сертифицирани системи спрямо общия брой на фирмите за страната, относителният дял на фирмите от икономическите дейности със системи OHSAS 18001 спрямо общия брой на фирмите е значителен. От общо 673 фирми със системи, 52бр. са фирмите от икономическа дейност С 28 и 74 – от С 25. Към тях би могло да се отнесат и леярски фирми, в които се извършват металообработващи дейности – 8бр. Общото съотношение на сертифицираните фирми в икономически дейности С 25 и С 28 спрямо сертифицираните в страната е 20%.

Тези данни показват заинтересованост на работодателите от икономическите дейности към управлението на БЗР в предприятията.

ТАБЛИЦА 157 БЪЛГАРСКИ ФИРМИ СЕРТИФИЦИРАНИ ПО OHSAS

Общо за страната	C 28		C 25		Фирми с металообработващи дейности	
	Брой	%	Брой	%	Брой	%
673	52	7,8%	74	11%	8	1,2%

ФИГУРА 104



Анализът на структурата на изследваните при изработването на ПБЗР предприятия показва, че по различни причини средните предприятия с численост до 250 работещи имат най-висок процент внедрени и прилагани системи за управление. Най-малък е дялът на малките предприятия (до 9 човека) с прилагани системи за управление на ЗБР, което показва, че за тях няма сериозна мотивация да употребяват ресурс за внедряването и поддържането на такива системи, както и, че не осъзнават напълно ползите от това. Сравнителните данни са показани в табл. 156

ТАБЛИЦА 158

No	Сектор	Предприятия, обявили наличие на системи за управление на БЗР			
		до 9 души	от 9-49	от 50-249	над 250
1	Икономическа дейност C 25	22 (29,7%)	22 (29,7%)	26 (35,1%)	4 (0,5%)
2	Икономическа дейност C 28	7 (13,5%)	13 (25%)	26 (50%)	6 (11,5%)

Според изследването чрез проведената анкета от ББКМ – „ЕСИ Безопасност и здраве при работа в бранш машиностроене”, януари, 2013 в предприятията в

икономическите дейности С25 и С28 има утвърдени Правилници за вътрешния ред в 94,3% от анкетираните предприятия. В 88,3% от предприятията в длъжностните характеристики на персонала са включени задължения, свързани с БЗР. В 78,1% редовно се извършват измервания на параметрите на работната среда. 8,1% от анкетираните са декларирали, че имат формулирана и обявена политика по ЗБР поради съществуващия ангажимент, произтичащ от сертифицираната система за управление.

Не са идентифицирани точно ползите от внедряването и поддържането на системите за управление, което говори, че повечето от ръководствата на фирмите са предприели това по силата на външна принуда, а не по вътрешно убеждение. Поради това, 58,8% от анкетираните виждат ползите от системите за управление на ЗБР в намаляване на загубите от работно време поради отсъствие (по болест, или травми), а 37,5% виждат най-голямата полза от поддържането на система за управление на условията на труд в намалението на напускащите работници.

Въз основа на изследването за профила по БЗР в икономическите дейности С 25 и С28 могат да се направят следните изводи:

- Имашъществена разлика между дела на фирмите, прилагащи системи за управление на БЗР в икономическите дейности и средното за всички сектори в страната, спрямо общия брой фирми;
- В икономическите дейности липсва външен стимул за внедряване и прилагане на системи за управление (каквито са например условията за участие в процедури за обществени поръчки в други браншове, или нормативни изисквания);
- Въпреки разяснителната работа и популяризирането на ползите от внедряването и сертифициране на системи за управление на ЗБР в последните 12 години, в икономическите дейности С 25 и С 28 прилагането им е незначително и пренебрежимо малко, особено в предприятия с численост до 9 души;
- Не са съществени ползите от поддържаните системи за управление за подобряване на условията на труд и намаляване на рисковете в тези предприятия, които прилагат такива системи; такива ползи не са оценени от нито един от анкетираните, а във всички изследвани предприятия има анкетирани, които считат, че няма съществени подобрения на условията на труд;
- Необходимо е насочване на вниманието в икономическите дейности към по-активно използване на програми и пътища за осигуряване на ресурс за внедряване и поддържане на системи за управление на БЗР по признати международни стандарти.

**Системи за управление на дейностите по БЗР (OHSAS 18001) във фирми от
 икономическите дейности 28 „Производство на машини и оборудване с общо и
 специално предназначение”
 и 25 „Производство на метални изделия, без машини и оборудване”**

При изготвяне на справката за фирмите с внедрени системи за управление на безопасността и здравето при работа в икономически дейности С 25 и С 28 е ползвана информация на „Капиталов пазар”ЕООД, БГ Сертификационен регистър и ИА”ГИТ”.

Според обобщената информация от трите източника, броят на фирмите от икономическите дейности от машиностроенето С 28 и С 25 е както следва:

Икономическа дейност С 28 „Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение” – **52 фирми**

Икономическа дейност С 25 „Производство на метални изделия, без машини и оборудване” – **74 фирми**

От други сектори, в които има производства от ИД 28 и ИД 25 (леярски фирми, с механообработващи производства) – **8 фирми**

Внедрени системи във фирми от икономическа дейност С 28 „Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение”

ТАБЛИЦА 159

Наименование на фирмата	Седалище и адрес на управление	Предмет на дейност
„Раис”ООД	гр.Пазарджик	Проектиране, производство, търговия и ремонт на металоурежещи машини с ЦПУ
„Аркус”АД	гр.Лясковец, ул.”В.Левски” № 219	Производство на металообработващи машини и приспособления, детайли, инструментална екипировка, нестандартно оборудване
„Биомашиностроене”АД	гр.Пловдив, бул.”В.Априлов” 160	Производство, монтаж и ремонт на оборудване за хранително-вкусовата, биотехнологичната, фармацевтичната, козметичната и химическата промишленост

„Апекс 11“ЕООД	гр.Пловдив,ул.”Георги Бенев” 11	Асемблиране, монтаж и сервиз на електрокари и мотокари. Търговия с електрокари, мотокари и части за тях.
„Индекс 6“ООД	гр.Пловдив, ул.”Кукленско шосе” 28В	Проектиране, производство и продажба на машини и технологични линии за бутилиране и опаковане на храни, напитки, козметика и битова химия
„Блик 99“ЕООД	гр.Благоевград, бул.”Св.св.Кирил и Методий” 2, вх.А	Проектиране и производство на инструментална екипировка
„Индустриалтехник“АД	гр.Шипка,ул. „Шипченско шосе” 1	Производство на хидравлични изделия – зъбни помпи, клапани, аксесоари
„М+С Хидравлик“АД	гр.Казанлък, ул.”Козлодуй” 68	Производство и търговия с хидравлични изделия – хидравлични мотори, хидростатични кормилни управления и принадлежности
„Монек Юг“АД	гр.Кърджали, бул.”Беломорски” 105	Конструирание и производство на минно-обогатително, металургично и друго оборудване. Производство на инструменти и резервни части
„Подемкран“АД	гр.Габрово,ул.”Ген.Николов” 1	Производство на подемно- транспортни съоръжения, кранове, кранови компоненти
„Есмос“АД	гр..Левски, ул.”Кирил и Методий” 74	Производство на екструдерни линии за преработка на пластмаси. Производство на технологично оборудване.
„Джебел 96“ООД	гр.Джебел, ул.”Единство” 2	Производство на хидравлични изделия
„Метарем“АД	гр.Павликени, ул.”Илия Златев”40	Проектиране, производство и ремонт на селскостопански машини и резервни части за тях
„Силпа“ООД	гр.Лом, ул.”Лудовико Миланези” 24	Производство на климатични уредби, детайли и изделия от

		ламарина и пластмаси
„Ванико“ООД	гр.Благоевград, ул.”Георги Попов” 44	Конструирание и изработване на нестандартно оборудване и инструментална екипировка
„Влагодима“ООД	гр.София, ул.”Гео Милев” 179	Производство на вентилационно и климатично оборудване. Монтаж и сервиз.
„Екоклима“АД	гр.Бургас, ул.”Одрин” 3	Инженеринг в областта на вентилационната, горивна и въздухопречиствателна техника
„Енергоремонт Варна“ЕАД	с.Езерово	Проектиране, производство, монтаж и ремонт на енергийни съоръжения
„Евро Техноконсулт“ЕООД	гр.София, ул.”Ботю Петков” 85А	Производство и ремонт на промишлени машини и съоръжения.Инженерингова дейност в областта на енергетиката.
„Идеал Стандарт Видима“АД	гр.Севлиево, ул.”Марин Попов” 53	Производство на санитарна и битова арматураи др.
„ИПО“ООД	гр.София, ул.”Резбарска”47	Производство и ремонт на оборудване и резервни части за минната и пътно-строителна промишленост, металообработване, метални конструкции. Класическо и центробежно леене.
„Гордил Лифт“ООД	гр.София, жк”Суха река” бл.208, вх.Б	Конструирание, монтаж и сервиз на асансьорни уредби, ескалатори и подемлици
„Ремонт Сервиз“ЕООД	гр.Карнобат, ул.”Москва” 28	Производство, възстановяване, основен и текущ ремонт на трактори, автомобили, селскостопанска и малогабаритна техника и др.
„Спарки Елтос“АД	гр.Ловеч, ул.”Кубрат”№ 9	Производство на електроинструменти и двигатели за електронни инструменти, специални колектори и инструменти.
„Автоматични машини и системи“ООД	гр.Троян, ул.”Генерал Карцов” № 172	Проектиране и производство на машини, изработка на детайли и възли и др.
„АТМ Спасов“ ЕООД	гр.Пазарджик, ул.”Цар	Ремонт на асансьори

	Шишман” №2	
„Завод за строителна техника”ЕООД	гр.Плевен, Западна индустриална зона	Производство и ремонт на строителни машини и съоръжения
„Томика Метал”АД	гр.Пловдив, ул.”Брезовско шосе” №176	Производство и реализация на металорежещи машини и нестандартно оборудване
„Стормс С”АД	гр.Пловдив, ул.”Рогошко шосе” №5	Производство и ремонт на машини и съоръжения
„Атаро Клима”ЕООД	гр.Пловдив, ул.”Васил Левски” №272	Проектиране, производство, монтаж и инженеринг на вентилационни и климатични инсталации
„Ви и Рус”ООД	гр.Пловдив, ул.”Гроздов пазар” № 2	Проектиране, производство, ремонт и сервиз на подемно-транспортна техника
„Атлас Копко Лифтър”ЕООД	гр.Русе, ул.”Тутракан” № 100	Производство, маркетинг и търговия с хидропробивна техника
„Универсал МФМ”ООД	гр.Русе, ул.”Митрополит Григорий” № 6, бл.”Родина”	Инженеринг, проучване и производство на технологии, машини и съоръжения в областта на машиностроенето и др.
„Агромаш”ЕООД	гр.Силистра, ул.”Ком” 1	Ремонт и поддръжка на всички видове селскостопански машини и съоръжения, производство на резервни части и др.
„Пирина Технологии”АД	гр.София, бул.”Цариградско шосе” №135	Разработване и търговия с електромеханични технически средства, автоматични изпълнителни устройства, режещи плотери и др.
„Мега- Лекс”ЕООД	гр.София, ул.”Плачковски манастир” № 18, бл.1	Монтаж, ремонт, модернизация и сервиз на асансьори. Изработка и монтаж на метални конструкции
„СКФ Берингс България”ЕАД	гр.София, ул.”Цар Освободител” № 10	Производство на сачмени, ролкови лагери и други механични и пластмасови изделия.
„Мега Лекс 2- Румен Велев”ЕТ	гр.София, ул.”Плачковски манастир” № 18,бл.1	Проектиране, монтаж и поддръжка на асансьори

„Амека“ООД	гр.София, жк „Люлин“, ул.221 № 2А	Производство на бобинажни и други обработващи машини
„Ваптех“ЕООД	гр.София, бул.”Цариградско шосе” № 17	Проектиране и производство на енергетично оборудване, ковашко- пресови и др.машини
„Полимета“ООД	гр.Стара Загора, ул.”Железни врата” № 10	Проекто-конструкторска, технологична и производствена дейност в областта на машиностроенето и електротехниката с битово и промишлено предназначение
„АМТ-Инженеринг“ООД	гр.Стара Загора, ул.”Августа Траяна” № 40	Инженерингова дейност – проектиране, конструктивни разработки, изработване на машини, възли и др.
„Промилк Николови и сие”СД	гр.Стара Загора, ул.”Ген. Ив.пашинов” № 35	Производство, доставка и монтаж на оборудване за млекопреработка
„Калинови Консулт“ООД	гр.Хасково,ул.”Средна гора” № 3А	Доставка и изграждане на климатична техника и инсталации
„Металагро”АД	гр.Добрич, бул.”25-ти септември”47	Производство на селскостопански машини, детайли и възли за селскостопански машини
„Подемстроймаш 1”ЕООД	гр.Пазарджик, ул.”Синитевска” 6	Производство на кранове и метални конструкции
„Симтикомплект ММ”ЕООД	гр.Варна, ул.”Войнишка” 1	Производство на отоплителни инсталации, хладилни инсталации, тръбопроводи, съдове под налягане и др.
„Универс Комерс”ООД	гр.Габрово, ул.”Илевска” № 9А	Производство и търговия с металорежещи инструменти
„Спарки Елтос”АД	гр.Ловеч,ул.”Кубрат” 9	Производство на електроинструменти и принадлежности за тях

„Калина Кленски“ООД	гр.Стара Загора, ул.”Подполк. Калитин” 63	Производство на машини и съоръжения за силозни стопанства и фуражни цехове и предприятия от зърнената промишленост
„Строителна механизация”АД	гр.Казанлък,ул.”23-ти пехотен шипченски полк” 101,вх.А	Ремонт на строителни и пътностроителни машини. Монтаж,рехабилитация на водопроводи, газопроводи и др.
„Петко Петков 24”ЕООД	гр.Раднево, ул.”Тачо Даскалов” 5	Проектиране, експлоатация и ремонт на енергийно, минно и машинно оборудване. Производство на резервни части

Внедрени системи във фирми от икономическа дейност С 25 „Производство на метални изделия, без машини и оборудване”

ТАБЛИЦА 160

Наименование на фирмата	Седалище и адрес на управление	Предмет на дейност
„Валис”ЕООД	гр.Стара Загора, ул.”Св.КнязБорис І” 63	Производство на парни котли и инсталации. Метални конструкции
„ВРЗ Вола еко”ЕАД	гр.Враца, ул.”Илинден” 16	Производство на метални контейнери за отпадъци и метални конструкции за машиностроенето и енергетиката.
„Ковашко-пресов завод” АД	гр.Русе, ул.”Тутракан” 100	Производство на заготовки чрез свободно коване, горещо щамповане и дълбоко изтегляне
„Колос”ЕООД	гр.Велико Търново, ул.”Липа” 2	Производство на съдове под налягане
„КММ”АД	гр.Шумен, бул.”Мадара” 38	Производство на котли и съдове под налягане, топлообменници, филтри, метални конструкции
„Майкромет”ООД	гр.Белене, база „Хидрострой”	Производство на метални конструкции и съоръжения.
„Мауер Локинг Системс”ООД	гр.Варна, ул.”П.Стайнов” 10	Производство на ключалки, брави за врати, дръжки за врати и прозорци и др.
„Инхом 98”ООД	гр.Аксаково, Южна промишлена зона	Производство и ремонт на резервни части и оборудване за химическата промишленост. Метални конструкции за химическата промишленост.
„МТМ”ООД	гр.Русе, ул.”Св.Димитър	Производство на

	Басарбовски” 12	цилиндрични втулки за двигатели с вътрешно горене и центробежно лети детайли от топлоустойчива стомана.
„Металик” АД	гр.Стара Загора, Индустриален квартал	Производство на метални конструкции и части от тях
„Металик Иван Михайлов” ЕТ	гр.Пловдив, бул.”Васил Априлов” 149	Производство и монтаж на метални конструкции и изделия
„Солид 55” ООД	гр.София, ул.”Магнаурска школа” 5	Производство и монтаж на блиндиращи и метални врати, др. услуги
„Транс Крил” ЕООД	гр.Варна, ул.”Гео Милев”, бл.83	Производство и монтаж на метални конструкции
„Техникс” ООД	гр.Хасково, ул.”Македония” 126	Производство на метални конструкции и изделия
„Етем България” АД	гр.София, бул.”Илиянци” 119А	Производство и търговия с метални изделия
„Жити” АД	гр.Русе, бул.”3-ти март” 30	Производство на пирони, телове и телени изделия
„Астроида” ООД	гр.Панагюрище, ул.”Иван Комитата” 46	Производство на прецизни детайли, хидравлични изделия, инструментална екипировка
ТПК „Металик”	гр.Бургас, ул.”Комлушка низина” № 1	Производство на метални изделия, нестандартно оборудване, инструментална екипировка и др.
„Кондор Метал” ЕООД	гр.Варна, ул.”Цариброд” 54	Производство на метални изделия и други дейности

„Курортно строителство база”ЕООД	гр.Варна, ул.”Ген.Колев” № 92	Изработка, обработка, монтаж и демонтаж на метални изделия и други дейности
„Дунав Лизинг”ЕАД	гр.Велико Търново,ул.”Никола Пиколо” № 8	Производство на детайли с високо качество за машиностроителната промишленост, дървообработване - опаковки и метален обков за тях и други дейности
„Алумина елит 2003”ЕООД	гр.Велико Търново, ул.”Никола Габровски” 37	Производство и монтаж на алуминиева и PVC дограма, окачени фасади и др.
„Мултиинженеринг- Иванка Ангелова”ЕТ	гр.Горна Оряховица, ул.”Въстаническа” № 1	Конструирание и изработка на транспортни ленти, транспортъори и цели транспортни системи,нестандартно оборудване и др.
„Габолт”ООД	гр.Габрово, ул.”Чардафон” №7 вх.В	Производство на метални изделия и други дейности
„Сиби”ООД	гр. Севлиево, ул.”Великотърновско шосе” № 1	Производство на детайли за санитарна арматура - ръкохватки за чешми от САМ материал.
„Торготерм”АД	гр. Кюстендил, ул.”Овощарска” 1	Произвежда професионално кухненско оборудване и широка гама изделия от листов материал от неръждаема и въглеродна стомана.
„Балкан”АД	гр.Монтана, ул.”Парта”№ 12	Производство на метални изделия, търговско обзавеждане и складови съоръжения и др.

„Таси”ООД	гр.Долни Дъбник,ул.”Илия Бешков” № 24	Проектиране и изграждане на горивни уредби, отоплителни централи. Производство на метални конструкции
„Роса – Иво Тошмаков”ЕТ	гр.Плевен, ул.”Неофит рилски” № 57	Ремонт и поддръжка на компресори и производство на резервни части
„Финтехмаш”АД	гр.Пловдив, ул.”Кукленско шосе” 11	Производство на инструментална екипировка и нестандартно оборудване. Механична обработка.
„Металик- Иван Михайлов”ЕТ	гр. Пловдив, ул.”Детелина” № 1	Производство и продажба на метални изделия
„Русе Индъстри”АД	гр.Русе, ул.”Матей Стойков” № 5	Производство на метални конструкции и детайли.
„ЕСАБ Електроди”АД	гр.Ихтиман, ул.”Предгарова” № 4	Производство и търговия с електроди за ръчно електродъгово заваряване, телове и флюси за заваряване на черни и неръждаеми стомани, мед , никел и алуминий
„Нюгон Денюб”ЕООД	гр.София, кв. Драгалевци, ул. 108-ма , 1	Високотехнологично производство от стомана и алуминий, производство и внедряване на високи технологии в областта на металургията, както и на други индустриални и инфраструктурни технологии и др.
„Балкан –саст”ЕООД	Гр.София, ул."Охридско езеро" No3	Проектиране, производство и сервиз на системи и устройства за безопасност и управление в железопътния, шосейния транспорт,

		метрополитена и др.
„АРВ” ООД	гр.София, ул.”Енос” № 9	Производство и ремонт на автомобилни радиатори
„ДеБулКо”ООД	гр.София, , ул.”Н.Коперник” № 17	Проектиране и производство на рекламни дисплеи
„ЕТЕМ България”ООД	гр.София, бул.”Илиенци” № 119А	Производство и търговия с метални изделия
„Смарт-58”ООД	гр.Перник, ул.”Владайско въстание” № 1, ПК 108	Проектиране, производство, ремонт и търговия с метални резервни части, възли и детайли за промишлеността и транспорта
„Топлик БД”ООД	гр.София, жк „Свобода” бл.34А, вх.Б	Монтаж и ремонт на парни и водогрейни котли. Монтаж на съдове и топлопроводи.
„Атоменергоремонт”ЕАД	гр.Козлодуй, площадка АЕЦ	Производство на нестандартно оборудване и агрегати; инструментална екипировка и резервни части
„АрдураЛ АМ”ООД	гр.Горна Оряховица,ул.”Цветарска” 6	Производство на алуминиеви и пластмасови врати и прозорци. Производство на алуминиеви и пластмасови конструкции
„Купрал”ЕООД	гр.Созопол, ул.”Стара планина” 11	Производство на алуминиева и пластмасова дограма.
„Надежда 94”ООД	гр.Кърджали, бул.”България” 99	Производство на алуминиева и пластмасова дограма.
„Прециз Ал”ЕООД	гр.Русе	Производство на метални конструкции, окачени фасади и др.Производство на

		стъклопакети
„Нове Петков”ЕООД	гр.Свищов, ул.”33-ти свищовски полк” 118	Производство на алуминиева и пласмасова дограма, покривни конструкции от алуминий, окачени тавани, фасади и стъклопакети.
„Мухарски”ООД	гр.София, ул.”Патриарх Герман”140	Производство на алуминиева и пластмасова дограма, окачени фасади и обшивки.
„Чех Пласт”ООД	гр.Враца, Източна промишлена зона	Производство на алуминиева и пластмасова дограма. Производство на метални конструкции и окачени фасади.
„Атоменергоремонт Гълъбово”ЕООД	гр.Гълъбово, жк Извън града	Производство и монтаж на инсталации за горива, втечнени гозове, метални конструкции и др.
„Рекарпласт”ООД	гр.Варна,ул.”Никола Вапцаров” 5	Производство на окачени фасади, обшивки от бонд, керамика; алуминиева, PVC дограмаи др.
„Трикел”ООД	гр. Габрово, ул.”Янтра” № 8	Производство и монтаж на дограма
„Симонфор”ООД	гр.Ардино, ул.”Орловски скали” № 1	Производство на поцинковани и полипропиленови фитинги за водопроводни и парни инсталации
„Беяна-Рихтер”ЕООД	гр.Кърджали,кв.”Студен кладенец”, ул.”Металург” № 5	Производство и монтаж на алуминиева и ПВЦ дограма
„Телм и Ко”ЕООД	гр.Радомир, ул.”Подпоручик	Проектиране, изграждане и

	Константин Цанков” № 52	монтаж на метални конструкции и метални изделия
„Фамилия Хубенови”СД	гр.Асеновград, ул.”Червена скала” № 3	Металообработване и ремонт на детайли и др.
„Андреев и Ко”ООД	гр.Карлово, ул.”Водопад” № 38	Проектиране и производство на алуминиева и ПВЦ дограма
„ВХВ”ООД	гр.Пловдив, ул.”Детелина” № 1	Производство на метални изделия и алуминиева дограма
„Булко Комерс” ООД	гр.София, жк „Младост” бл.66	Производство на гаражни врати, охранителни ролетки и ПВЦ дограма
„Конви”ЕООД	гр.София, ул.Козлодуй” № 100	Производство на котли за централно отопление и радиатори с неелектрическо загряване
„Стария склад – Катерина Каленска”ЕТ	гр.София, жк „Дианабат”, ул.Никола Габровски” бл. 12	Производство на сечива и инструменти, търговия с железарски стоки и др.
„Металик”АД	гр.Стара Загора, Промислено зона	Производство на метални конструкции. Инженерингова дейност в областта на металните конструкции
„Монтажинженеринг”АД	гр.Стара Загора, бул.”Цар Симеон Велики” 127	Монтаж и ремонт на всички видове котли. Производство на метални конструкции
„Рън Уелд”ЕООД	гр.Търговище, ул.”Л.Каравелов” 21, ет.2	Производство и продажба на дограма и др.
„Топлофикация”АД	гр.Търговище, ул.”Никола Маринов” 3	Производство на метални изделия и др.
„Терем-Хан Крум”ЕООД	гр.Търговище, ул.”Ал.Стамболийски” 31	Производство на военна техника, въоръжения и боеприпаси

„Лира”ООД	гр.Търговище,ул.”Ст.Караджа” 30	Производство и търговия с машиностроителна продукция – метални изделия
„Вишеград-97”АД	с.Хлябово, общ.Тополовград, ул.”Прогрес” 28	Производство и търговия с изделия на машиностроенето
„Прогрес-93”ООД	гр.Хасково, бул.”Илинден” 70	Производство на инструменти и оборудване за производство на алуминиева дограма. Производство на инструментална екипировка
„Плиска 10”ЕООД	гр.Нови пазар, ул.”Цар Освободител” 43	Производство на контейнери и фургони
„КММ”АД	гр.Шумен, бул.”Мадара” 38	Производство на корабни котли, топлообменници, хидрофори и друга машиностроителна продукция
„Енев”ООД	гр.Шумен,ул.”Васил Левски” 6, ет.3	Производство на декоративни фасадни конструкции. Производство на алуминиева дограма.
„Булфордж”ООД	гр.Шумен, ул.”Ген.Драгомиров” 30, вх.Д	Производство на метални конструкции, железария и ковашки продукти
„Смарт 58”ООД	гр.София, жк „Красно село” бл.13	Разработване на технологични съоръжения.Монтаж и пускане в експлоатация. Производство на резерви части, възли и детайли за промишлеността и транспорта.
„Енерготранс 2002”ООД	гр.Стара Загора, ул.”К.Ганчев” бл.72, вх.А	Дейности в областта на машиностроенето – производство и ремонт на резервоари, метални

		съоръжения, др.
„ЦЕРБ“ АД	Гр.София, ул. “Локомотив” 1	Ремонт на съоръжения, инсталирани в енергийни обекти

Внедрени системи във фирми от други сектори, в които има производства от дейности С 28 и С 25

ТАБЛИЦА 161

Наименование на фирмата	Седалище и адрес на управление	Предмет на дейност
„Булхим”ЕАД	гр.Сливен, ул.”Бдин” № 3	Производство на отливки от черни и цветни метали. Производство на машинни детайли.
„Промет Стийл”АД	гр.София, ул.”Дружба” 1	Производство на горещовалцувани стоманени изделия и арматурни детайли
„Монтажинженеринг”АД	гр.Стара Загора, бул.”Цар Симеон Велики” 127	Производство на технологични топлопроводи, метални конструкции,съдове под налягане и др.
„Метаком СЛЗ”АД	гр.Плевен, ул.”Тривишко шосе”	Производство на въглеродни и легирани стаманени отливки, отливки от сив и сферографитен чугун. Съпътстващо производство – горивни камери, капаци и решетки за улични шахти, пейки
„Центромет”АД	гр.Враца, Индустириална зона	Производство на центробежно лети продукти – тръби, валци, втулки с последваща механична обработка.
„Джижемон”ЕООД	Гр.Стара Загора, ул.”Св.Княз Борис” бл. 122,ет.2	Проектиране и производство на транспортни системи
„Промишлена енергетика”АД	гр.Ямбол	Производство и сервиз на изделия в областта на енергетиката
„Прогрес”АД	Гр.Стара Загора, бул.”П.Евтимии” 23	Отливки от чугуни

9.2. КОДЕКСИ ЗА ДОБРА ПРАКТИКА, РЪКОВОДСТВА, ПОМАГАЛА, ТЕХНИЧЕСКИ ПРАВИЛА И ДР. МАТЕРИАЛИ, ПРИЛАГАНИ В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РЕГУЛАЦИЯ ИЛИ ДОБРОВОЛНА ОСНОВА

От направените издирвания и справки в компетентните органи (ИА „ГИТ“, социалните партньори КНСБ и КТ „Подкрепа“, Фонд „Условия на труд“, работодателски организации и др.) е набрана следната информация:

- Няма разработени кодекси за добра практика, ръководства, правила, приложими за всички за икономически дейности, нито специфични, приложими за икономически дейности С 25 и С 28.
- Издадени са ръководства, сборници и др. с общо приложение, в т.ч. и за икономически дейности С 25 и С 28:
 - две ръководства по безопасност и здраве при работа: при работа на височина и при рискове, свързани с експозиция на вибрации;
 - „Безопасност и здраве при работа в предприятието. Добра практика. Нормативна уредба“, „Синдипревантива“ ООД, 2006 год.;
 - Структура и организация на работната заплата, ИК „Труд и право“, 2007 год.;
 - Трудов договор, ИК „Труд и право“, 2008 год.;
 - Сборник с наредби за устройство, безопасна експлоатация и технически надзор на съоръжения с повишена опасност, ИК „Труд и право“, 2008 год.;
 - „Оценка на професионалния риск“, ИК „Шанс“ АД, 2008 год.;
 - „Наръчник по безопасност и здраве при работа в предприятието“, ИК „Труд и право“, 2009 год.;
 - Наръчник по заплащане на труда, ИК „Труд и право“, 2009 год.;
 - Инструкции за безопасност и здраве при работа в предприятието, ИК „Труд и право“, 2011 год.;
 - Процедури, вътрешни актове и приложни документи по уредбата на трудовите отношения в предприятието, ИК „Труд и право“, 2011 год.;
 - „Оценка на професионалния риск“, ИК „Шанс“ АД, 2011 год.;
 - Работно време, почивки и отпуски, ИК „Труд и право“, 2012 год.;
 - Договорът в индивидуалните трудови отношения, ИК „Труд и право“,

2012 год.;

- Ежегодно се провеждат информационни кампании, тематични конференции, медийни инициативи, свързани с Европейската седмица по безопасност и здраве при работа.
- Ежегодно се провежда обучение от ББКМ, КНСБ и КТ „Подкрепа“, в т.ч. сфинансовата подкрепа на Фонд „Условия на труд“ за ръководители на фирми, органи по БЗР, лица, провеждащи инструктажи, КУТ/ГУТ, представители на работниците и служителите (работническите съвети) по актуални въпроси на управлението на БЗР.
- В изпълнение на проект „Prevention in EU-27) на Международната асоциация за социално осигуряване (ISSA) в изпълнение на проект „Prevention in EU-27) са издадени на български език Ръководства за оценка на риска в малки и средни предприятия при:
 - Подхлъзване и падане от височина - <http://www.issa.int/Resources/Resources/Slipping-and-Falling-from-A-Height>;
 - Нервно-психично натоварване - <http://www.issa.int/Resources/Resources/Mental-Workload>
- В рамките на Европейски кампании за комуникация, информиране и инспектиране Комитетът на старшите инспектори по труда е издал на български език плакати, брошури и ръководства с добри практики и др. Доказани и проверени методи и инструменти за оценка на риска:
 - При ръчна работа с тежести –
 - <http://www.handlingloads.eu/bg/site/dp/budownictwo>
 - При работа с опасни вещества
 - <http://www.chemicalscampaign.eu/campanha.php?country=bg&language=bg&idcamp=30>;
 - Психосоциалните фактори на работното място
 - <http://www.av.se/slic2012/bulgarian.aspx>.

Дванадесет водещи европейски списания за безопасност и здраве при работа съдействат на EU-OSHA за насърчаване на кампанията "Безопасни работни места" 2012-2013 г. под надслов "Да работим заедно за превенция на риска". EU-OSHA предлага на журналистите и редакторите платформа за връзка, информация и достъп до мрежите на Агенцията и заинтересованите лица в Европа и извън нея.

Направеният анализ и резултатите от анкетното проучване сред ръководители на фирми от икономическите дейности С 25 и С 28 показва, че е

необходимо да се насочат усилията за разработване на ръководства, помагала, технически правила, кодекси за добра практика и др. материали, които да се разпространяват безплатно и да могат да се прилагат за изпълнение на нормативни изисквания или на доброволна основа за гарантиране на безопасността и здравето при работа.

9.3. ПРОГРАМИ/ПРОЕКТИ И ДЕЙНОСТИ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА БЗР

За събиране и обработване на информация по този раздел от ПБЗР са използвани методите на кабинетното проучване и анкетното допитване сред работодатели и експерти от държавната администрация, работодателските и синдикалните организации.

Поради липсата на официална информация, с проведеното проучване чрез разработените стандартизирани въпросника за самопопълване са предвидени въпроси и в тази насока.

Изследването показва, че основните източници на финансиране и инвестиции в БЗР в икономическите дейности C25 и C28 са:

- Фонд „Условия на труд“
- Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“;
- Оперативна програма „Конкурентоспособност“
- Собствени средства на фирмите.

Резултатите от изследването показват, че като цяло възможностите за използването на финансовите ресурси на структурните фондове на ЕС и ЕСФ за реализиране на проекти и програми за подобряване на условията на труд все още не е достатъчно ефективно.

В три четвърти от изследваните фирми (75,7%) през последните 5 години са извършени инвестиции за подобряване условията на труд. В почти всички случаи тези инвестиции са направени със собствени средства на компаниите (само при отделни фирми се посочват проекти, финансиран по мярката „Безопасен труд” на ОПРЧР и „Конкурентоспособност”). В няколко случая проектите на фирмите са съфинансирани от Фонд „Условия на труд”.

Основните проблеми, които са решавани с тези проекти, са свързани с подобряването на работните помещения, вкл. по-добрата вентилация на помещенията, намаляване на отделяния прах, шум, и др. под., осигуряване на ЛПС, и т.н. (например „аспирация на производствени и учебни помещения”, „достигане на по-добра ефективност на вентилационната система”, „значително намаляване на отделяния прах”, „механизиране на процеса за почистване на отливки”, бластиране и боядисване на металните конструкции”, „микроклимат, шум, осветление, околна среда”, „осигуряване на лични предпазни средства”, „основен ремонт и реконструкция на съществуващ сграден фонд”, „отопление на всички производствени халета чрез газо-керамични излъчватели, цялостен ремонт на съблекални и тоалетни на 3

производствени цеха, множество технически подобрения”, „отопление, осветеност, въздушни течения”, „подобряване условията на труд в цех чистачен чрез локална аспирация на работните места за ръчно шмиргелиране на отливките”). Важно е да се посочи, че някои от проектите водят и до „повишаване на мотивацията на целевата група за здравословен и безопасен труд и повишаване ефективността на производството”, повишаване на производителността, и т.н.

Има и проекти на представителните на национално ниво синдикални и работодателски организации, но те не са приключили напълно. Към момента са завършени отделни компоненти от тях.

За всички проекти до момента общото мнение на работници и работодатели се обединява, че целевите групи на проектите варират, в някои случаи това са всички заети в производството, в други работниците в конкретни цехове, или изложените на съответни вредни въздействия.

Реална подкрепа за дейности във фирмите по подобряване на работната среда оказва **Фонд „Условия на труд“**. Средствата на Фонда са национални. Принципът на работа на Фонда е ефективен – ежемесечно разглеждане на постъпилите проектни предложения, своевременно реимбурсиране на договорените средства и фирмите от икономически дейности С 25 и С 28 се възползват от възможностите - през 2010-2011г. реализираните проекти на фирми от тези дейности са около 30% от всички финансирани от Фонда.

В същото време, финансовият ресурс на Фонд „Условия на труд“ е недостатъчен (общо около 3 млн.лв.годишно, като за целеви проекти на фирми се разпределят около 70% от тях). Оценен е като недостатъчен и процентът, който се реимбурсира от Фонда по одобрени проекти (до 30% от стойността на проектите).

Изказаните становища във връзка с по-доброто спазване на изискванията относно БЗР включват не на последно място **използване на финансиране по ОП „Развитие на човешките ресурси“** за осигуряване на безопасни условия на труд за браншове с повишени идентифицирани рискове. Според някои респонденти „финансирането по схема „**Безопасен труд**“ представлява голям интерес за фирмите, но разпределението на допустимите разходи, според тях, не се постигат ефективно целените резултати за реално подобряване на работната среда – предвидени са много средства за консултанти, а допустимите разходи за реално подобряване на работната среда (за придобиване на активи) са в процент от консултанските хонорари – в първия етап до 20%, на втория етап сумата е завишена на 25%. От друга страната, заложените критерии за участие в процедурата на практика изключват малките предприятия и ограничават участието на средните предприятия и МСП не могат да достигнат минимално определената стойност, допустима за кандидатстване.

Въпреки несъвършенството на процедурата „Безопасен труд“, през първата фаза са одобрени проектите и са сключени договори с 10 фирми от двете икономически дейности, които са в етап на изпълнение.

Изводи:

- Направеният анализ и резултатите от анкетното проучване сред ръководители на фирми от икономическите дейности С 25 и С 28 показва, че е необходимо да се насочат усилията за разработване от браншовата камара по машиностроене на ръководства, помагала, технически правила, кодекси за добра практика и др. материали, които да се разпространяват безплатно и да могат да се прилагат за изпълнение на нормативни изисквания или на доброволна основа за гарантиране на безопасността и здравето при работа.
- Принципът за разпределяне на средствата за обучение до момента от Фонд „Условия на труд“ на национално представителните организации – по общи за всички икономически дейности програми, обучаващи по основните нормативни актове вече не е ефективен, отблъсква специалистите в областта на БЗР и ръководителите от участие в тези мероприятия. Ръководителите на фирми отчитат като безполезно участието в такива обучения, тъй като основните нормативни актове се познават добре и, видно от данните в настоящия профил, се прилагат от почти всички фирми, а е необходимо, по тяхно мнение, да се съсредоточи вниманието към специфичните за икономическата дейност опасности и практиките за тяхната превенция.
- Към момента във фирмите от икономическите дейности С25 и С28 има силно ограничен финансов ресурс за инвестиции в БЗР.
- Фонд „Условия на труд“ работи ефективно, но средствата са недостатъчни – и като процент финансова помощ, и като общ размер на разполагаемите средства за конкретни проекти (за сравнение, съотношението на финансиранята за аналогични дейности от оперативните програми от 80% за големи предприятия, достига до 100% за МСП);
- Необходимо е да се променят правилата и механизмите за финансиране на проекти по отделните програми (ОП РЧР и ОП „Конкурентоспособност“) на структурните фондове на ЕС и ЕСФ за реализиране на проекти и програми за подобряване на условията на труд, за да може да се постигне ефективност на използването на тези ресурси за конкретно подобряване условията на работа в икономическите дейности.

Раздел 10. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Основната цел на проект BG051PO001 - 2.3.01 "Превенция за безопасност и здраве при работа" е подобряване на условията на труд, професионалния и здравен статус на работната сила в предприятията на територията на Република България.

Специфичните цели на проекта са свързани с:

- Осигуряване на актуална информация за състоянието на условията на труд в страната;
- Управление на професионалните и здравни рискове в предприятията;
- Повишаване на мотивацията за безопасен труд и културата за превенция на рисковете на работното място чрез разпространение на информация и „добри практики“.

Разработеният Профил по БЗР е насочен към изпълнението на специфичната цел за усъвършенстване управлението на професионалните и здравни рискове в предприятията, обединени в икономически дейности С25: "Производство на метални изделия, без машини и оборудване" и С28: "Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение". Профилът създава информационна платформа за разработване на модели на системи за управление на дейностите по БЗР и обучение на експерти и специалисти в предприятията от посочените икономически дейности по прилагането на моделите. В тази връзка Профилът представя актуална информация и конкретни данни за всички елементи, фактори и обстоятелства, които оказват влияние върху системата за управление на безопасността и здравето при работа. На тази основа се създават възможности за идентифициране на пропуски в законодателната, институционална, административна и техническа инфраструктура за управлението на БЗР, както и предпоставки за усъвършенстване на координацията и социалното сътрудничество между всички заинтересовани в областта на БЗР. Предложеният механизъм за проучване и анализ в областта на условията на труд и практически мерки за усъвършенстване на различни аспекти на управлението на системата за БЗР в секторите на металообработването и машиностроенето са конкретен израз на реализирането на целите на проекта и съществен елемент от информационната стойност на профилите.

Като основни източници на информация за разработване на Профила са използвани:

- Доклади и анализи, в т.ч.:
 - Анализ на състоянието и перспективите пред икономиката на република България (БСК, 2012);

- Анализ на състоянието и развитието на българските предприятия по сектори и региони (БСК, 2012);
 - Проучване на пазара на труда в България през 2011 г. (БСК, 2011);
 - Стратегия за безопасност и здраве при работа 2008 - 2012 г. (МТСП, 2008 г.);
 - Трудови злополуки 2010 г. (НОИ, 2012 г.);
 - Секторен анализ на компетенциите на работната сила в сектор „производство на машини и оборудване“ (ББКМ, 2012).
- Статистически източници
 - НСИ;
 - НОИ;
 - Евростат;
 - Други източници
 - Държавен вестник;
 - сборници нормативни актове;
 - собствена информация на ББКМ, информация от европейската работодателска организация за работещите в металоиндустрията СЕЕМЕТ;
 - синдикалните федерации за металоиндустрията към КНСБ и КТ „Подкрепа“;
 - регулаторни органи, държавни ведомства и институции;
 - публични регистри (Клуб 9000, Индустри инфо, бг.сертификационен регистър, регистър на НАПОО, др.)
 - специализирани изследвания от неправителствени организации, агенции за пазарни проучвания и др.;
 - анкета, проведена в основни предприятия на металообработващия и машиностроителния сектори (малки, средни и големи предприятия);
 - европейски и международни организации (MOT, OSH);
 - собствени експертни заключения и оценки.

Общият методологически подход при разработването на отделните компоненти на профила включва:

- Представяне на състоянието на под-дейностите в т.ч. и в исторически план чрез набор от показатели и характеристики;
- Оценка на състоянието и развитието, дефиниране на проблеми;
- Формулиране на изводи и предложения.

При изследване на текущото състояние и проблеми в областта на БЗР в посочената икономическа дейност тази методологическа схема е разширена, като са използвани техники за проучване чрез анкетиране с последваща специализирана обработка, оценка и анализ на получените данни. Изследването е проведено в периода декември 2012 – януари 2013 по поръчка на Българска браншова камара - машиностроене. Анкетирани са 38 мениджъри и 78 работници (от 38 компании). Използвани са два стандартизирани въпросника за самопопълване за мениджъри на фирми и за представители на работници/работници от изследваните компании. Въпросниците са изпратени до 76 фирми от екипа на ББКМ. Отговорите са получени в края на декември и в началото на януари и са обобщени и анализирани през януари 2013 г.

При представяне на състоянието на профила, авторите са се придържали към логика, която се базира на следната последователност от действия: подбор на количествени и качествени показатели и характеристики на състоянието, проучване и подбор на необходимите данни, обработка на данните и формиране на резултати, представяне на резултатите в текстови, графичен или табличен вид.

При оценката на състоянието и дефинирането на проблеми са използвани експертни знания и опит на анализаторите и специалисти от ББКМ, мнения и предложения на ръководители и специалисти от предприятията, констатации и изводи от други разработки, свързани с машиностроителния и металообработващия сектори, както и сравнения с машиностроителните сектори на други страни от ЕС (където това е необходимо).

Формулираните изводи и предложения, отразяват мнението на авторите на анализа. Те са подлагани на експертна оценка в т.ч. на многократни работни срещи на експертите, разработващи профила, в срещи със специалисти в областта на БЗР от фирми с дългогодишна добра практика, в рамките на проведената заключителна дискусия на съвместно заседание на Отрасловия съвет за социално сътрудничество към МИЕТ – с представители на МИЕТ, синдикалните федерации за С 25 и С 28 НСФ „Метал Електро“ към КНСБ и СФММ към КТ „Подкрепа“ - през месец февруари 2012 г. с участието на ръководители и специалисти по БЗР от металообработващи и машиностроителни предприятия.

В резултат на анкетното проучване, направено за целите на ПБЗР сред ръководители на фирми от икономическите дейности и работещи на производствени длъжности, дискусиите със специалисти от фирмите в областта на БЗР, социалните партньори, са идентифицирани несъответствия в нормативната база, уреждаща регулирането на БЗР.

Предложения:

- За промяна в нормативната база и/или актуализиране на действащи нормативни актове:

№	Нормативен акт	Предложение
1	Правилник №Д-01-016 за безопасност на труда при производството, транспорта, съхранението и употребата на кислород -изд.1973г.	Да се преработи изцяло
2.	Правилник по безопасност на труда при ковашко-щамповъчно производство (гореща обработка) – изд.1972г.	Да се преработи изцяло
3.	Правилник № Д-01-007 по безопасността на труда при термична обработка на металите – изд.1969г.	Да се преработи изцяло
4.	Правилник № Д-08-002 по безопасността на труда при заваряване и рязане на метали – изд.1973г.	Да се преработи изцяло, в съответствие с хармонизираното законодателство в областта (европейски инженери по заваряване)
5.	Правилник за подготовката на изпълнителски, контролни и ръководни кадри по газоокислородно рязане и заваряване-изд.1970г.	Да се преработи изцяло, в съответствие с хармонизираното законодателство в областта (европейски инженери по заваряване)
6.	Правилник за подготовка на изпълнителски, контролни и ръководни кадри по електродръгово заваряване – изд.1979г.	Да се преработи изцяло, в съответствие с хармонизираното законодателство в областта (европейски инженери по заваряване)
7.	Наредба № 11 за определяне на условията и реда за осигуряване на безплатна храна и/или добавки към нея-2006г.	Да се даде право на работодателя да предоставя такава не само от собствен на фирмата магазин, а посредством ваучери <u>мотиви:</u> почти няма фирма, която да има възможност да поддържа собствен магазин и по този начин се

		ограничава възможността за предоставяне на храна.
8.	Наредба № 3 от 23 март 2004г. за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при механично (студено) обработване на метали	Да се преразгледа забраната за почистване със сгъстен въздух в чл.41, в частта „обработване на заготовки“
9.	Наредба № 3 за осъществяване дейността на службите по трудова медицина, Раздел II, чл.11, ал.2, т.4:	- Да отпадне изискването за издаване на заключение за пригодност от СТМ, въз основа на издаденото медицинското за постъпване на работа от ОПЛ или медицински центрове; Издаването на медицинско за постъпване на работа да се извършва след деклариране на длъжността, която ще се изпълнява. <u>мотиви:</u> Отговорност за верността на данните от прегледи, касаещи здравното състояние и пригодността на кандидата за работа да се носи от лекарите осъществили прегледа; или - да се даде право на СТМ да разкриват екипи за извършване на предварителни медицински прегледи и издава заключение за пригодност. По този начин предприятието, сключило договор със СТМ, насочва кандидатите за работа към СТМ и съответния екип.
10.	Наредба № 3 за задължителните предварителни и периодични медицински прегледи на работниците / ДВ. бр.78 от 30 септември 2005г./.	Общо практикуващият лекар, веднъж годишно да издава документ, отразяващ данните от извършените профилактични прегледи на всяко лице, а работодателят да ги изисква от работещия и предоставя на СТМ. В този случай ще заплаща извършването на профилактични прегледи, свързани с определената вредност, характерна за дейността и които общо практикуващият лекар не е задължен да извършва. <u>мотиви:</u> дублирането на профилактични изследвания и прегледи извършвани от общо практикуващият лекар и профилактичните прегледи посочени в горе цитираната Наредба. По този начин работодателят плаща веднъж част от здравно осигурителните вноски на работещия и втори път заплаща за извършване на профилактични прегледи в предприятието.

Мерки, които пряко ще доведат по подобряване на БЗР в предприятията от икономическите дейности:

- В бюджета на Фонд „Условия на труд“ да се предвидят средства за обучение и популяризиране на добри практики по прилагане изискванията на БЗР (нормативни изисквания, специфични за бранша, ползата от действащи СУБЗР за работодатели и работещи и др.), като същите се предоставят на отрасловите/браншови организации от

съответната икономическа дейност, с оглед отчитане на браншовите специфики на производството и опасностите при работа;

- Да се предвидят средства – с източник от Фонд „Условия на труд“ или ОП „РЧР“ за разработване от браншовата камара по машиностроене на ръководства, помагала, технически правила, популяризиращи действащи СУБЗР и ползата от тях и др., които да се разпространяват безплатно и да могат да се прилагат за изпълнение на нормативни изисквания или на доброволна основа за гарантиране на безопасността и здравето при работа.

- Да се увеличи бюджета на Фонд „Условия на труд“ за финансиране на конкретни проекти на фирми за подобряване условията на труд, в т.ч. както общият размер на целевите средства, така и процентът на реимбурсираните от Фонда суми от 30 на 50%;

- Да се променят правилата и механизмите за финансиране на проекти по оперативните програми („РЧР“, „Конкурентоспособност“) за дейности, водещи пряко до подобряване на БЗР - чувствително намаляване дела на средствата за консултантски дейности за сметка на преките инвестиции, на тези за закупуване на високоефективни ЛПС, намаляване на минималния праг за проектно предложение от фирми, др.

Раздел 11. ПРИЛОЖЕНИЯ

- Приложение № 1 - Справка за държавни и общински училища, с професионално направление 521 – „машиностроене, металообработване и металургия“
- Приложение № 2 - Центрове за професионално обучение (ЦПО), лицензирани от Националната агенция за професионално образование и обучение (Информацията е актуална към 30.11 2012г.)
- Приложение: Изследователски доклад „Безопасност и здраве при работа в брани машиностроене“ - Резултати от емпирично социологическо изследване, 31 януари 2013г.

